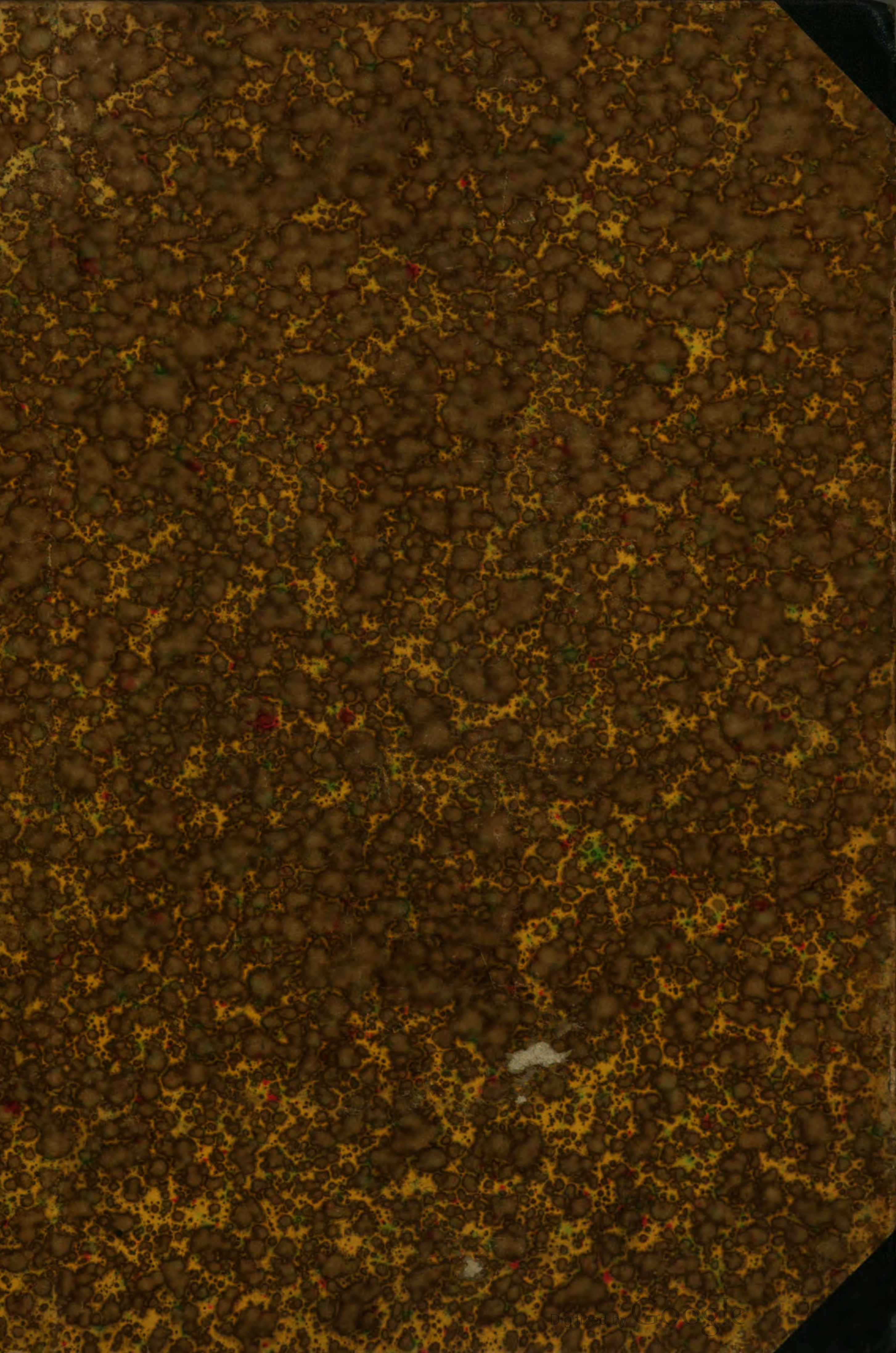
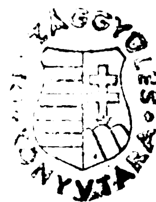

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

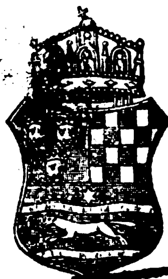
valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

GODINA 1875.

(Komad I.—XXXIX. Br. 1.—88.)

U ZAGREBU 1876.
Brzotiskom tiskare „Narodnih Novinah“.

PRVI NAŠASTNIK*).

Vremenoslovna pobilježka

zakonah i naredabah obnarodovanih u sborniku za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju od 1. siečnja do 31. prosinca 1875.

Datak zakona ili naredbe	Dan izdatbe sbornika	Sadržaj	Broj komada	Broj zakona itd.	Strana
1873. 27. veljače	1875. 30. srpnja	Zakonski članak (II. : 1873.) zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o namještanju izsluženih podčastnikah	XXII.	39	397
1874. 26. travnja	28. svibnja	Naredba kr. ugarskoga ministra za poljodielstvo, obrt i trgovinu br. 7210., kojim se ustanovljuje ustrojstvo i djelokrug državnoga osrednjega baždarskoga povjerenstva	XVI.	24	197
28. svibnja	„ „	Naredba kr. ugarskoga ministra za poljodielstvo, obrt i trgovinu br. 9334., o mjerah, težah i mjernih spravah, koje se pripustiti mogu na obaždarenje	XVI.	25	200
18. srpnja	3. rujna	Zakonski članak (XXV. : 1874.) zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora ob ustrojenju zemaljske statistike	XXVI.	53	565

*) Komad XII. br. 11. imade početi sa stranom **161,** a ne, kako je pogrješno tiskano, sa stranom 61., pa tomu dosljedno teku sve dalje strane s jednom stotinom više do komada XIX. broja 29., koj redovito nastavlja sa stranom 233. —

Na strani 607. tiskan je zak. članak XXIX. : 1875. pod tek. brojem 59. mjesto pod tek. br **61.,** na strani 626. izpušten je kod naredbe od 14. kolovoza 1875. br. 13754|4382. tek. br. **63.,** a na strani 846. natiskan je povrh naredbe od 19. kolovoza 1875. br. 18377. pogrješno tek. br. 74. mjesto tek. broja **73.,** što se ovime izpravlja. —

Datak zakona ili naredbe	Dan izdatbe sbornika	Sadržaj	Broj komada	Broj zakona itd.	Strana
1874 11. prosinca	1875. 11. siečnja	Naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove br. 18915/3356. ob ustanovah tičućih se javne obskrbe siromakah u njihovu zavičaju u nadležnoj obćini, te u javnih ubožkih i u zdravničkih zavodih . .	I.	1	1
19. " "	26. " "	Zakonski članak (XXXVI. : 1874.) zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o javnih teretih i državnih troškovih, što će se u I. četvrtgodištu godine 1875. imati nositi i pokriti . .	II.	2	19
" " "	" " "	Zakonski članak (XXXVII. : 1874.) zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o pokriću odpadajućega na Ugarsku diela izdatbenoga viška dozvoljenoga u zaključnih računih zajedničkoga državnoga gospodarstva za godinu 1871. i 1872.	II.	3	21
" " "	" " "	Zakonski članak (XXXVIII. : 1874.) zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o produljenju krieposti zakonskih članakah slovećih o zemljarini, kućarini, dohodarini, osobnoj tečevinarini, o biljegah i pristojbah, o porezu na slador, o potrošarini od vina i mesa i o dohodcih duhana	II.	4	22
" " "	13. ožujka	Zakonski članak (XLIII. : 1874.) zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora u predmetu dozvoljenja kontigenta novakah i doknadnih pričuvnikah, koj se godine 1875. ima staviti k ugarskim redovnim četam i k bojnomu pomorstvu	VIII.	12	135
1875. 14. siečnja	5. veljače	Zakon o pravu sakupljati se	III.	5	25
5. veljače	22. " "	Naredba kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade, odjela za poslove unutarnje br. 221 pr. ob izvedenju zakona ob ustrojstvu političke uprave od 15. studenoga 1874.	V.	7	31

B*

DRUGI NAŠASTNIK.

Abecedna pobilježka

zakonah i naredabah proglašenih u sborniku za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju od 1. siečnja do 31. prosinca 1875*).

A.

B.

Baž — Bilj

Bilj

*) Da se traženje što više olakša, navedena su kod svake stavke po dva broja, od kojih prvi naznačuje broj zakona ili naredbe, drugi pako stranu, na kojoj se ista nalazi. Da bude razlika točnija, stavljen je prvi broj, naznačujući tekući broj zakona ili naredbe, medju dvije zaporke, a drugi, koj dotičnu stranu kaže, prosto je primetnut.

C.

Č.

D.

H.

I.

J.

K.

N.

O.

P.

R.

S.

Š.

T.

Z.

Ž.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad I.

Izdan i razposlan dne 11. siečnja 1875.

Br. 1.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 11. prosinca 1874. br. 18915|3356

ob ustanovah tičućih se javne obskrbe siromakah u njihovu zavičaju u nadlježnoj obćini, te u javnih ubožkih i u zdravničkih zavodih.

A. Obćenita načela.

§. 1.

U javnu ubožku obskrbu uzimlju se oni ubogi, koji nisu kadri budi tjelesnih, budi umnih manah radi obskrbiti sami sebe, na koliko treće osobe, družtva ili sukromni dobrotvorni zavodi po civilnom pravu ili po drugih zakonih ili po svojih pravilih nebi obvezani bili na obskrbu ili podporu tih ubogih.

Prema tomu primaju se u javnu ubožku obskrbu samo oni siromasi, koji su za svaku zaslužbu nesposobni i tako ubogi, da neimadu niti toliko, koliko je neobhodno potriebno za život ili koji u slučaju bolesti nisu u stanju sami iz svoga vlastitoga prihoda pribaviti si liečničku pomoć, liekove i potriebitu podvorbu.

§. 2.

Svaki, koji u javnoj obskrbi stoji, dužan je svojimi silami primjerno raditi, kako to uprava javne ubožke obskrbe odredjuje.

B. Javna ubožka i bolnička obskrba na račun obćinah.

§. 3.

Redovito ima svaka obćina skrbiti za svoje uboge obćinare, a kad se razbole, pribaviti jim liečničku pomoć, liekove i dvorbu (§. 51. i 52. zak. čl. XVI. god. 1870.), ako nitko drugi nije na to zakonom obvezan.

Prema tomu dužna je obćina na svoj račun podpuno uzdržavati, t. j. davati stan, hranu i odjeću svim onim, kojim pripada javna obskrba ubožka (§. 1.); nu to ipak samo na toliko, na koliko koji drugi organi javne ubožke obskrbe nebi bili dužni ove troškove namiriti.

S obskrbom ubožke djece skopčana je takodjer skrb za njihovo odhranjenje i obuku.

§. 4.

Kojim se načinom ubogi imadu obskrbiti, odredjuje obćina po postojećih propisih.

Podpora se redovito nedaje u gotovu novcu, nego pružanjem onih stvarih i onih predmetah, koji su ubogim za neobhodno pokriće njihovih potriebštinah najnuždniji.

Za pokriće ovih troškovah služe u prvom redu ubožke zaklade u području dotične političke obćine.

§. 5.

Kad se razboli koji od ubogih obćinarah, obvezana je obćina skrbiti ne samo da bolestnik dobije podporu ili hranu i podvorbu (§. 3.), nego da mu se pribavi i liečnička pomoć. Ovu dati dužan je bezplatno obćinski ili ako ga neima podžupanijski (kotarski) liečnik uz bezplatnu vožnju, ili uz naknadu vozarine iz obćinskih sredstvah, iz kojih se takodjer potriebiti liekovi namiriti imadu.

§. 6.

Obćina ima sve trajnoj obskrbi po §. 1. podpadajuće bolestne uboge obćinare, koji boluju od kužnih ili gnjusnih bolestih, te se u obćini nebi mogli, ili rad zdravničtva nebi smjeli smjestiti, nadalje umobolne, te rad toga obćoj sigurnosti pogibeljne, posredovanjem političkih oblastih predati javnim zavodom na liečenje ili na trajnu obskrbu.

§. 7.

Troškovi za dopremu ubogih bolestnikah u bilo koju javnu i obću bolnicu ili u koji drugi zdravnički zavod, isto tako i za odpremu istih iz rečenih zavodah u njihovu zavičajnu obćinu, spadaju na teret dotične nadlježne obćine.

§. 8.

Bolno-obskrbni troškovi za obskrbu uboga bolestnika, nadležna onoj obćini, u kojoj se onaj obći javni bolnički ili humanitarni zavod nalazi, u kojem upitni bolestnik obskrbljen bijaše, spadaju bezuvjetno na teret dotične obćinske blagajne.

§. 9.

Obćina je dužna takodjer stranim ubogim pružati u slučaju prešne potriebe onu pripomoć, koju ima u smislu ovih ustanovah pružati svojim vlastitim pripadnikom.

Ako se takova šta dogodi, ima obćina o tom bezodvlačno ubaviestiti onu obćinu, kojoj ubogi nadlježi. Obćina koja to učiniti zanemari, ostaje u tom obziru za svaku štetu odgovorna.

Ako se nadlježnost stranoga ubogoga nezna ili se bez znatnih potežkoćah nebi mogla saznati, tada ima obćina to prijaviti političkoj oblasti, a ob učinjenoj prijavi ima poiskati priznanicu.

§. 10.

Da li se naknada troškovah može tražiti od nadlježne obćine takova inostranca ili od dotične nadlježne države inozemne, zavisi od državnih ugovorah; jer ako glede obskrbe ubogih bolestnikah obstoji uzajemnost, ili ako naknada u obće nebi se mogla izhoditi, onda je obćina ovlaštena naknadu imanih troškovah potražiti kod domaće zemaljske vlade.

§. 11.

Ustanove obrtnoga zakona (zak. čl. VIII. od godine 1872.) i službinskoga reda od 11. srpnja 1853., po kojih su gospodari dužni za četiri nedjelje platiti bolničke troškove za pomoćnike, šegrte i za služinčad, ako ove osobe obole bez vlastite krivnje u službi, ostaju ovom naredbom netaknute, te se imadu u interesu zemaljskoga autonomnoga budgeta strogo vršiti.

C. Javna bolnička obskrba na račun zemaljske blagajne.

§. 12.

U načelu spadaju svi troškovi za obskrbu bolestnikah budi u javnih, budi u privatnih bolničkih ili inih zdravničkih zavodih na teret dotičnih obskrbljenikah, odnosno njihovih rodjakah ili na teret inih po zakonu, ugovoru ili pogodbi na to pozvanih osobah ili družtvah.

§. 13.

Naknada neućerivih bolno-obskrbnih troškovah iz zemaljskih odnosno

zakladnih sredstvah pripada samo zakonito priznanim obćim javnim bolnicam i inim zavodom čovječnosti istoga značaja.

§. 14.

U javnoj bolničkoj obskrbi padaju na račun zemaljske blagajne (§. 12.):

a) Obskrbni troškovi za uboge, nadležne ovozemnim obćinam (§. 1.), koji su po postojećih dotičnih propisih primljeni ma u koju javnu ludnicu ili radjaonicu.

b) Troškovi za obskrbu nahodnikah u smislu postojećih propisah.

c) Naknade bolničkih troškovah za bolestnike spadajuće u gradjansko područje Hrvatske i Slavonije, koji su obskrbljeni u javnih obćih bolnicah, na koliko se ovi troškovi nebi dali ućerati od dotičnikah samih sbog siromaštva, a niti od njihovih rodjakah, ili od kojih drugih po zakonu, ugovoru ili pogodbi na to obvezanih osobah.

d) Bolno-obskrbni troškovi za inozemne, u ovozemnih javnih i obćih bolnicah obskrbljene bolestnike, isto tako i troškovi učinjeni kod ovozemnih obćinah na bolestne inozemce, ako s dotičnom državom, kojoj ovi obskrbljenici pripadaju, postoji uzajemnost u pogledu bolničke obskrbe, ili ako se naknada tih troškovah nebi mogla zadobiti.

e) Bolno-obskrbni troškovi za uboge osobe bez obćinarskoga zavičaja, koji nastanu do njihova pridieljenja (§. 17. zak. čl. XVI. 1870.).

f) Dnevnice i miljarina zdravničkoga osoblja upotriebljena prigodom vladajućih pošastih medju pučanstvom i epizoocijah medju domaćom živinom, gdje ipak trošak za upotriebljene liekarije dotične obćine namiriti imadu (§. 5.)

§. 15.

Na zemaljski teret spadaju nadalje troškovi za vojničke obvezanike, koji su prigodom novačenja u svrhu motrenja ili liečenja smješteni u koju budi vojnu, budi drugu bolnicu. (§. 12.)

§. 16.

Za kaznenike i popraćenike plaća bolno-obskrbne troškove ona oblast, koja jih je u bolnicu smjestiti dala. Troškove ove vrsti mora uprava bolnice u posebnom izkazu zaračunati i naknadu zamoliti.

D. Primanje bolestnikah u javne obće bolničke zavode.

§. 17.

U javne obće bolničke zavode imadu se primati bez razlike svi bolest-

nici, koji budu u nje upućeni liečničkom svjedočbom, koja dokazuje potrebu bolničke njege, ili koji doprinesu naputnicu, izdanu budi po nadlježnom obćinskom poglavarstvu, budi po dotičnoj političkoj oblasti, (obrazac 1.), ili koji se sami prijave te zavodski liečnik nadje, da jim bolničke njege treba.

§. 18.

Kod primanja bolestnika u bolnički zavod ima se, ako je iole moguće, odmah sastaviti prijamni zapisnik (obrazac 2.). U tom zapisniku mora se, u koliko je izvedivo, na čisto izvesti i ubilježiti, od kuda je rodom bolestnik, gdje mu se nalaze roditelji ili rodjaci, kamo je nadlježan, da li može namiriti obskrbne troškove iz svoga imetka, ili koje su osobe, korporacije i t. d. možda pozvane, da mjesto bolestnika namire bolnički trošak.

Tom prigodom treba razvidjeti nalazeće se u bolestnikovih rukuh spise, kao što putni list, domovnicu, služinsku knjigu i t. d. i ubilježit jih. Ujedno ima se pobilježiti sve, što je bolestnik sobom donio ili što je gdje ostavio.

Ako se sve to s bolestnikom rad njegove bolesti odmah izvesti nemože, treba da se to po mogućnosti naknadno u red stavi; nu odmah mu se ima točno opisati osoba i sve popisati, čim bi mu se mogle doznati osobne okolnosti.

§. 19.

U tom zapisniku treba:

a) da bolestnici, koji će sami obskrbni trošak namiriti, osim gore navedenih podatakah (§. 18.), izkažu gotovinu ili osiguranje jednomjesečne obskrbne pristojbe;

b) da se služinčad, radnici, nadničari i svi ostali bolestnici, koji pripadaju korporacijam ili družtvom, koja će po zakonu, po obstojećih propisih, po ugovoru ili po pravilih dotične obskrbne troškove namiriti (§. 11.), izkažu o dotičnom svojstvu, sbog koga je dužnost plaćanja na gospodarih, korporacijah ili družtvih;

c) da se kod zakladnikah i nadarbenikah izkaže uputba izdana po dotičnom obćinskom poglavarstvu ili po upravitelju dotične zaklade, te napokon

d) treba da se ob osobah, kojebudu po oblasti uz uputbu predane u bolnicu, navede, što je oblast odredila, kako se ima postupati s bolestnikom, kad bude izliečen.

Sbog toga, što bolestnik neima dokaznih izpravah o nadlježnosti i o imućtvenih okolnostih, nesmije se odbiti da neće biti primljen u bolnički zavod.

§. 20.

O bolestnicih, koji budu donešeni u zavod, ili koji se sami prijave bez svake dokaznice, ima zavod sam pribaviti dokaze o njihovoj nadlježnosti. U tu

svrhu mora se upravitelj zavoda najdulje za tri dana obratiti na nadležnu političku oblast dotičnoga bolestnika, te joj dostaviti dotični prijamni zapisnik (§. 18.), a ona je dužna na takova pitanja bolničkih upravah o nadležnosti i obiteljskih okolnostih odgovoriti pod inakim jamstvom za odnosni bolnički trošak najkasnije za 14 danah.

§. 21.

U §. 19. pod slovom b) i c) navedene osobe i korporacije, koje zanemare poznate si podatke u zapisnik ubilježiti, odgovaraju i jamče za svaku tako bolničkomu zavodu kako zemaljskoj blagajni od tuda sliedeću štetu; isto tako dužne su i oblasti, koje bolestnike u bolnički zavod predaju, točno izvidjeti sve u §§. 18. i 19. navedene okolnosti.

§. 22.

Ako se ono, što se u doprinešenih spisih navadja, nemože dovoljno dokazanim smatrati, zavodska uprava ima saslušati iznova dotičnoga bolestnika te postupati po sadržaju §. 20. t. j. ona se mora najdulje za tri dana iza primitih manjkavih izpravah ili ubaviestih opet obratiti na političku oblast navedene nadležne obćine dotičnoga bolestnika.

§. 23.

Bolnički zavod dužan je svaki slučaj smrti prijaviti svomu obćinskomu poglavarstvu na shodno uredovanje radi sastava smrtovnice i t. d.

E. Način računanja i namirivanja troškovah naraslih za obskrbu bolestnikah obskrbljenih u javnih obćih bolničkih zavodih.

§. 24.

Javne obće bolnice i ini zdravnički zavodi istoga značaja imadu svoje obskrbne račune koncem svakoga četvrtgodišta ili u većih zavodih u kraćih na predlog uprave zavoda po političkoj zemaljskoj oblasti ustanovljenih periodičnih rokovih predlagati.

Izkazani i po propisu obloženi troškovi predujmljivat će jim se odnosno definitivno namirivati u interesu javnoga zdravstva pod niže naznačenimi uvjeti kod zemaljske blagajne ili kod kr. poreznih uredah.

§. 25.

Obskrbne troškove za inostrane, t. j. u austro-ugarsku monarhiju nenadležne obskrbljenike dozvoljeno je bolničkim upravam uvrstiti u periodički račun,

sastavljen za obskrbu ovozemaljskih pripadnikah; nu moraju se u posebnom po propisu §. 18. i 19. obloženom izkazu predložiti.

§. 26.

Uprava bolnice ili drugoga zdravničkoga zavoda ima i u napredak naknadu obskrbnih troškovah za austro-ugarske, u područje gradjanske Hrvatske i Slavonije nenadlježne obskrbljenike, a isto tako i za one obskrbljenike, koji su nadlježni u onu obćinu, u kojoj se dotični bolnički zavod nalazi (§. 8.), neposriedno od dotičnih nadlježnih zemaljskih oblastih, ili zemaljskih odborah, odnosno od dotičnoga obćinskoga poglavarstva tražiti uz prilog zapisnika pod br. 2., u kom imadu pribaviti kod ovih inostranih, da bude i drugi dio obrazca izpunjen.

Samo u slučaju, kad se nebi nikako za nadlježnost kojega obskrbljenika doznati moglo, može uprava bolničkoga zavoda u tu svrhu posredovanje zemaljske vlade, odnosno preuzeće dotičnih obskrbnih troškovah na teret zemaljski zamoliti.

§. 27.

U pogledu sastavljanja bolno-obskrbnih računah odredjuje se:

a) Obskrbni troškovi narasli iz obskrbe i liečenja bolestnikah od kakove mudrago bolesti imadu se uvrstiti po nadlježnosti dotičnih u gradjansku Hrvatsku i Slavoniju nadlježnih obskrbljenikah za svaku podžupaniju i za svaki slob. i kralj. grad u poseban sumarni izkaz (obrazac 5.), a izkazi ovi imadu se u dva jednaka primjerka kr. vladinu odjelu za unutarnje poslove podnieti.

b) Ovi sumarni izkazi podnašaju se u obćem svotniku, u kom će biti pobilježene samo pojedine podžupanije i gradovi i svote za njihove pripadnike (formular 6.). Sumarnim izkazom treba za svakoga pojedinoga obskrbljenika priložiti:

   na pol izpunjeni prijamni zapisnik (§. 18. i 19., obrazac 2. dio I.);

   izkaz naraslih obskrbnih troškovah sastavljen po obrazcu br. 3. i

   uzglavna cedulja (Kopfzettel) sastavljena po obrazcu 4.

Prepis zamolnice, upravljene na dotičnu nadlježnu oblast radi izvidjenja nadlježnosti i obiteljskih okolnostih obskrbljenika, ima se samo onda priložiti, ako od dotične oblasti odgovor nije prispio.

§. 28.

Tim načinom sastavljene i kr. vladinu odjelu za unutarnje poslove podnešene i ovdje u podpunu redu pronadjene troškovnike dostavlja isti odjel zemaljskomu računovodstvu za nadlježno uredovanje o zaračunanih bolno-obskrbnih pristojbah.

§. 29.

Po kr. zemaljskom računovodstvu obredjene bolno-obskrbne pristojbe doznačuje kr. vladin odjel za unutarnje poslove za izplatu dotičnim bolničkim zavodom kod kr. zemaljske blagajne, odnosno kod onoga kr. poreznoga ureda, u kojem se području dotični bolnički zavod nalazi; sbog naknade tih predujmice izplaćenih obskrbnih pristojbah obraća se kr. vladin odjel na dotične nadležne političke oblasti uz dostavljenje odnosnih bolničkih izpravah.

§. 30.

Bolno-obskrbni troškovi spadaju u načelu na teret dotičnoga obskrbljenika ili na teret njegovih rodjakah, odnosno na teret inih na njihovo namirenje zakonom, ugovorom ili pogodbom obvezanih osobah, zavodah ili družtvah (§§. 11. i 12.), a samo onda na teret zemaljske blagajne, ako je absolutna nemogućnost njihova namirenja rad zakonito dokazana siromaštva obskrbljenika i drugih na to pozvanih osobah ili korporacijah, ili rad nemogućnosti pronadjenja nadležnosti dotičnoga obskrbljenika ili gdje ima mjesta ustanova §. 10. ove naredbe.

§. 31.

Dužnost ućerivanja računarstveno obredjenih i iz zemaljskih sredstvah bolničkim zavodom predujmice izplaćenih bolno-obskrbnih pristojbah nadlejži dotičnim obćinskim poglavarstvenim organom pod nadzorom nadležne političke oblasti, a u gradovih gradskim poglavarstvom.

Kod ućerivanja tih bolno-obskrbnih pristojbah, odnosno kod prosudjivanja imućtvenih okolnostih dotičnih na naknadu tih pristojbah pozvanih osobah ima se od strane političkih činovnikah i dotičnih župnikah, koji ove okolnosti izvidjeti, odnosne svjedočbe takodjer podpisati, dotično ovjeriti moraju, i koji su svi uzajemno s dotičnimi političkimi činovnici i obćinskimi organi za istinitost izdane svjedočbe o imućtvenih okolnostih dotičnih osobah odgovorni, svom brižljivošću i točnošću, pače svom snagom i strogošću postupati. U svjedočbi ob imućtvenih okolnostih obskrbljenoga ili njegova na plaćanje zanj obvezana roda (obrazac 2., dio II.) ima se za slučaj, ako dotičnici imadu kakov nepokretni posjed, navesti kakov jim je i gdje, a ako ga neimadu, ima se to takodjer naročito navesti.

Ako se pronadje, da data, sadržana u izkazu ob imućtvenih okolnostih nisu istinita, te ako bi time zemaljski autonomni budget štetovao, imat će odnosnu štetu bezuvjetno i solidarno naknaditi svi pri izkazivanju i potvrdjivanju imućtvenih okolnostih sudjelovavši organi, a vrh toga postupat će se prama slučaju proti istim u smislu postojećih propisah.

§. 32.

Okružnica bivšega kr. hrv.-slav. namjestničkoga vieća od 8. lipnja 1866. br. 7739. kao što i naredba kr. zemaljske vlade od 13. lipnja 1872. br. 6679. stavljaju se izvan krieposti.

Formular 1 ad 18915/3356 z. vl. 1874.

Broj
Nr.

Napůtnica
Anweisung

kojom se u obću javnu bolnicu u . . . . . . šalje . . . .
womit in das allg. öffentli. Krankenhaus zu gewiesen vird.

Ime poslane osobe Name der geschickten Person	
Odkle je rodom, koliko joj godinah, vjere, stališa? Geburtsort, Alter, Rel., Stand.	
Ime roditeljah, živu li, gdje? Name der Eltern, ob am Leben, Wohnort.	
Kamo je nadležna? (Mjesto, obćina, podžupanija, zemlja, država.) Zuständigkeit. (Ort., Gem., Bez., Kreis, Land, Staat.)	
Izkazala ŭ bolestnika. (Tko jih izdao, kad, pod kojim brojem?) Documente des Kranken. (Aust. Beh., Dat. Nro.)	
Čim se bavi? Beruf des Kranken.	
Gdje i kod koga je najzad služio? Odkad do kad? Letzter Dienst und Dienstgeber. Seit wann bis wann?	
Može li bolestnik sam platiti trošak? Ist der Kranke zalungsfähig?	
Jeli gospodar zanj dužan platiti? (§. 11. naredbe) Ist der Dienstgeber zalungspflichtig?	
Jeli dužno platiti koje družtvo ili korporacija? (§. 19. b, i c,) Ist eine Gesellschaft oder Corporation zalungspflichtig?	
Odredjuje li oblast, da joj se bolestnik pošalje kad ozdravi ili da se inače možda s njim učini. Eventuelle Verfügung in Bezug der Uebergabe des Kranken nach der Reconvalescenz.	

Obćinsko ili gradsko poglavarstvo ili podžupanija
u 187
Gemeinde-Vorstehung oder Stadtmagistrat oder
Vicegespannschaft, . . . 187

Podpis.
Unterschrift.

Formular 2 ad 18915 z. vl. 1874.
3356

Obća javna bolnica u
Allgem. öffentl. Krankenhaus i n
Brøj
Zal

I. Prijamni zapisnik.
Aufnamsprotokoll.

Ime primljena bolestnika Name des aufgen. Kranken	
Odkle je rodom, koliko joj godinah, vjere, stališa? Geburtsort, Alter. Rel,, Stand.	
Ime roditeljah, živu li, gdje? Name der Eltern, ob am Lebem, Wohnort.	
Kamo je nadlježan? (Mjesto, obćina, podžupanija, zemlja, država.) Zustćndigkeit. (Ort., Gem., Bez., Kreis, Land, Staat.	
Izkazala u bolestnika. (Tko jih izdao, kad, pod kojim brojem?) Documente des kranken. (Aust., Beh., Dat., Nro.)	
Čim se bavi? Beruf des Kranken	
Gdje i kod koga je najzad služio? Odkad do kad? Ketzter Dienst und Dienstgeber. Seit wann bis wann?	
Može li bolestnik sam platiti trošak? Ist der Kranke zalungsfähig?	
Jeli gospodar zanj dužan platiti? (§. 11. naredbe.) ist der Dienstgeber zalungspflichtig?	
Jeli dužno platiti koje družtvo ili korporacijn? (§. 19. b, i c,) Ist eine Gesellschaft oder Corporation zalungspflichtig?	
Jeli eventuelno dužna platiti obćina? (§. 8,) Ist eventuell die Gemeinde zalungspflichtig?	

Šte je sve bolestnik sobom donio, što li gdje ostavio? Was hat der Kranke mitgebracht; was hat er und wo hinterlassen?	
Ako se sbog težke bolesti nije mogao odmah saslušati, opis osobe i svega po čem bi mu se mogle doznati osobne okolnosti. Falls der Aufgenommene wegen schwerem Leiden nicht einvernommen werden konnte, die Personsbeschreibung und Angabe aller zur Constatirung seiner Verhältnisse dienlichen Daten.	
Ako ga je oblast predala, je li odredila kamo s njim, kad ozdravi? Bei behördlich Eingesendeten die Verfügung über die Behandlung nach der Genesung.)	

U 187

Upravitelj bolnice (Krankenhaus_Verwalter.)

Obćina (Gem.)

u podžupaniji (kot. okr.)
(im Bez., Kreise.)

II. Obćinska svjedočba
Gemeindezeugniss

o nadlježnosti i o imućtvenih okolnostih
über die Zuständigkeit und die Vermögensverhältnisse des

Nadlježnost se priznaje Die Zuständigkeit wird anerkannt.	
Ako se nadlježnost nepriznaje, s česa se nepriznaje? Wenn die Zuständigkdit nicht anerkannt wird, warum wird sie nicht anérkannt?	
Ima li obskrbljeni kakova imetka, gdje, koliko? Hat der Verpflegte irgend ein Vermögen, wo wieviel?	
Imaju li roditelji istoga kakova imetka, gdje, koliko? Haben die Eltern des Verpflegten irgend ein Vermögen, wo, wieviel?	
Može li dakle obskrbljeni ili nemože li plafiti obskrbni trošak? Ist der Verpflegte zalungsfähig oder nicht?	
Mogu li dakle roditelji ili nemogu li platiti obskrbni trošak? Sind die Eltern also zalungsfähig oder nicht?	
Opazke i primjetbe. Anmerkungen und Bemerkungen.	

U 187

Obćinski sudac
Gemeinde-Vorsteher

Vidio: Župnik župe . . . .
Gesehen: Pfarrer der Pfarre

Vidio: Podžupan
Gesehen: Vicegespann

Obćinski bilježnik
Gemeindenotär

Formular 3 ad 18915/3356 ex 1874. z. vl.

Obća javna bolnica u
Allgem. öffentl. Krankenhaus in

I z k a z Ausweis

o trošku na dole navedenu osobu, liečenu i obskrbljenu g. 187 über die Kosten für nachbenanntes, im Jahre 187 ärtztlich behandeltes und verpflegtes Individuum.

Broj Zal		Ime bolestnika Name des Kranken	Mjesto nadlježnosti, obćina, podžupanija, zemlja, država. Doba, posao, stališ i vjeroizpovjed bolestnikova. Zuständigkeitsort, Gm., Bez., Com. o. Kr., L., Staat, Alter, B., Stand u. Rel. d. Kr.	Bolest Krankheit	Dan Datum		Bio u njoj danah Anzal d. Verpflegs.	Za dan plaća se Tägl. Verpflegsgb.	Ima se dakle platiti Die Schuldigkeit beträgt sonach		U to ime je plaćeno A cont. gel. Zalung			Ostaje na dugu Sonach Rückstand.		Je li izliečen il je neizliečen odpušten ili umro? Ob geheilt oder ungeheilt entlassen o. gestorben?	Opazke Anmerkungen
stavke der Post	napisnika des Prot.				kad je došao u bolnicu des Eintrit.	kad je iziša d. A. a. d. K.			for.	nč.	polag stavke u zapisniku laut Prot. Nr.	u austr. vr. in. ö. W. for.	nč.	for.	nč.		

Na dugu ostaje slovi: for. novč.
der Rückstand beträgt also: fl. nkr.

U 187

Upravitelj bolnice
Der Krankenhaus-Verwalter.

Obća javna bolnica u — Allg. öff. Krankonhaus in

Formular 4. ad 18915 — 1874. z. vl. 3356.

Uzglavna cedulja
Kopf- zettel.

Ime Name		
Doba Altev		
Posao Beruf		
Broj zapisnika, sastavljena s bolestnikom Aufnamsprot. Z.		
Nadlježnost. (mjesto, obć., pod-žup., zemlja, drž.) Zuständigkeit. (Ort., Gem., Bez., Kreis, Land, Staat)		
Primljen dne Aufgenommen den		
Bolest Lrankheit		
Prestao biti u bolnici Abgang	jer je ozdravio dne in Folge Reconvalescenz, den	
	jer je umro, dne durch den Tod, den	
	inače, dne sonst, den	

Opazke
Anmerkungen.

Primarni liečnik. Der Primararzt:

Pripomoćni liečnik: Der Secundararzt.

Bolestnik je sobom donio Der Kranke hat mitgebracht

kom. Stck.	Stvarih: Sachen:	dobrih gut	loših schlecht	u sobi in Zim.	u sprm. im Mgz.
	košuljah Hemden				
	gaćah Unterhosen				
	čarapah Strümpfe (Socken)				
	rubacah mal. kl. Tücher				
	haljinah Röcke				
	prsljukah Westen				
	hlačah Hosen				
	kabanicah Mäntel				
	čižamah ili cip. Schuhe				
	šes., kap., Kopfbed.				
	sukanjah bielih Unteröcke				
	suk. šarenih Weiberröcke				
	gornj. odjeće Damenkleid.				
	haljinacah Joppen, Mantil.				
	biel. haljinčicah Corsetts				
	velikih rubacah Umhtüch.				

Drugih stvarih i dragocienostih:
Andere Effecten und Prätiosen:

Opazke Anmerkungen.

Unapried je platio: fr. n.
Vorhinein für Krankenkosten entrichtet:

Primatelj
Der Aufnemer

Formular 5. ad 18915 — 1874. z. vl.
3356

Obća javna bolnica u

Sumarni izkaz

o bolničkih pristojbah, naračunanih u privitih obloženih izkazih za pripadnike podžupanije (grada)

. . . . . . , liečene u . . . . . kvartalu 187

Tek. br.	Koliko je prilogah	Imena obskrbljenih	Za nje treba platiti		Opazke
			for.	n.	

Formular 6. ad 18915 — 1874. z. vl.
3356

Obća javna bolnica u

O b ć i s v o t n i k

o bolničkih pristojbah, naračunanih u priloženih sumarnih izkazih za pripadnike gradjanske Hrvatske i Slavonije, liečene u . . . . . . kvartalu 187

Tek. br.	Koliko je prilo-gah	Imena podžupanijah i gradovah, iz kojih su obskrbljene osobe	Izkazana u sum. izkazih tražbina		Opazke
			for.	n.	
1		Podžupanija zagrebačka			
2		" etc. etc.			
		"			
9		Grad Zagreb			
		" etc. etc.			
		"			

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad II.

Izdan i razposlan dne 26. siečnja 1875.

Br. 2.

Zakonski članak XXXVI.: 1874.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o javnih teretih i državnih troškovih, što će se u I. četvrtgodištu godine 1875. imati nositi i pokriti.

(Potvrdjen 19. prosinca 1874. Proglašen u obih kućah sabora 21. prosinca 1874.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sljedeći:

Zakonski članak

o javnih teretih i državnih troškovih, što će se u I. četvrtgodištu godine 1875. imati nositi i pokriti.

§. 1.

Ministarstvo se ovlašćuje, da svekolike zakone, koji se odnose na postojeće sada u zemljah krune ugarske poreze i državne dohodke s preinakami, koje

bi glede njih medjutim sljediti mogle, tečajem I. četvrtgodišta godine 1875. u krieposti uzdrži, te da državnu potriebu iz porezah i ostalih primitakah, što će na njihovu temelju unići, pokrije načinom ustanovljenim u sljedećem §-u

§. 2.

Glede izdatbenih stavakah služe mjerilom ustanove zakonskoga članka XXXV. godine 1873. slovećega o državnom proračunu za godinu 1874. tim dodatkom, da će se od državnoga zajma u nominalnoj vriednosti od 54 milijuna forintah, sklopljenoga na temelju zakonskoga članka XXXII. godine 1872. prvi amortizacionalni obrok od 852,600 forintah, a tako i od zajma od 76 $^1/_2$ milijuna forintah u srebru, sklopljenoga na temelju zakonskoga članka XIV. godine 1874. dospievajući 1. veljače god. 1875. polgodišnji 6 % kamati od 2,409.750 forintah imati medju izdatbene stavke uvrstiti.

§. 3.

Troškovi, koji će tome shodno nastati, imadu se svotam državnoga proračuna za godinu 1875. primjeriti.

§. 4.

Kriepost ovoga zakona prestaje onoga dana, kojega će se proglasiti zakon o državnom proračunu za godinu 1875.

§. 5.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Gödölö dne devetnaestoga prosinca godine hiljadu osam sto sedamdeset i četvrte.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Stjepan **Bitto** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 3.

Zakonski članak XXXVII.: 1874.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o pokriću odpadajućega na Ugarsku diela izdatbenoga viška dozvoljenoga u zaključnih računih zajedničkoga državnoga gospodarstva za godinu 1871. i 1872.

(Potvrdjen 19. prosinca 1874. Proglašen u obih kućah sabora 21. prosinca 1874.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sljedeći:

Zakonski članak

o pokriću odpadajućega na Ugarsku diela izdatbenoga viška dozvoljenoga u zaključnih računih zajedničkoga državnoga gospodarstva za godinu 1871. i 1872.

§. 1.

Za pokriće odpadajućega na Ugarsku diela izdatbenoga viška, dozvoljenoga zaključci delegacijah razpravljajućih zajednički proračun za godinu 1875. odnosećimi se na zaključne račune zajedničkoga državnoga gospodarstva za godinu 1871. i 1872. dozvoljuje se naknadna vjeresija od 704.595 forintah $53\frac{1}{2}$ novč.

§. 2.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom

Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Gödellö dne devetnaestoga prosinca godine hiljadu osam sto sedamdeset i četvrte.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Stiepan **Bitto** s. r.
Petar grof **Pejačsevich** s. r.

Br. 4.

Zakonski članak XXXVIII.: 1874.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o produljenju krieposti zakonskih članakah slovećih o zemljarini, kućarini, dohodarini, osobnoj tečevinarini, o biljegah i pristojbah, o porezu na slador, o potrošarini od vina i mesa i o dohodcih duhana.

(Potvrdjen 19. prosinca 1874. Proglašen u obih kućah sabora 21. prosinca 1874.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Českí itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sljedeći:

Zakonski članak

o produljenju krieposti zakonskih članakah slovećih o zemljarini, kućarini, dohodarini, osobnoj tečevinarini, o biljegah i pristojbah, o porezu na slador, o potrošarini od vina i mesa i o dohodcih duhana.

§. 1.

Zakonski članak XXV. god. 1868. sloveći o zemljarini s preinakami istoga sadržanimi u zakonskom članku L. god. 1870.; zakonski članci XXII.

god. 1868. i LI. god. 1870. sloveći o kućarini, s preinakami istih naredjenimi zakonskim člankom VI. god. 1878.; zakonski članci XXVI. god. 1868. XLIX. god. 1870. i LVIII. god. 1871. o dohodarini s preinakami istih sadržanimi u zakonskom članku VII. god. 1873.; zakonski članci XXIV. i XXXIV. god. 1868. sloveći ob osobnoj tečevinarini, s preinakami istih naredjenimi zakonskim člankom. VIII. god. 1873., ter propisi postojeći glede razpisivanja, pobiranja i rukovanja svih tih poreznih vrstah; nadalje propisi postojeći glede odmjerivanja, propisivanja i namirivanja biljegah, pristojbah i taksah, zakonski članah XXIII. god. 1868. i zakonski članak IX. god. 1873. sloveći o preinaci njekojih ustanovah spomenutih propisah, a tako i propisi i porezne stavke, što no prema ustanovi zakonskoga članka XX. godine 1868. slovećega o porezu na tvoritbu sladora postoje; zakonski članak XVII. godine 1868. sloveći o potrošarini od vina i mesa; s preinakami istoga sadržanimi u zakonskih člancih XXXV. godine 1868., LVI. godine 1870. i LXI. godine 1871., a tako i propisi i tarife, što no glede razpisivanja, pobiranja i rukovanja toga poreza postoje, napokon zakonski članak XIV. godine 1868. sloveći o dohodku duhana i propisi postojeći glede rukovanja toga dohodka, uzdržavaju se u krieposti do konca godine 1875., na koliko zakonodavstvo medjutim inako neodredi.

§. 2.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Gödöllö dne devetnaestoga prosinca podine hiljadu osam sto sedamdeset i četvrte.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Stjepan **Bitto** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad III.

Izdan i razposlan dne 5. veljače 1875.

Br. 5.

Zakon
od 14. siečnja 1875.
o pravu sakupljati se.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,
kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

Zakon
o pravu sakupljati se.

§. 1.

Dopušteno je sakupljati se uz obdržavanje ustanovah ovoga zakona.

§. 2.

Tko hoće, da sazove pučku skupštinu ili u obće skupštinu pristupnu obćinstvu i neograničenu na pozvane osobe, dužan je to pismeno javiti poglavarstvu (§. 16.) tri dana prije, nego li će biti sastanak, i naznačiti mu svrhu, mjesto i vrieme. O učinjenoj prijavi ima se izdati odmah svjedočba.

§. 3.

Skupštine pod vedrim nebom nesmiju se držati bez predtečne dozvole poglavarstva (§. 16). Tko hoće, da takovu skupštinu priredi, ima moliti za dozvolu, te tako u molbi, kako u dozvoli ima se navesti svrha, mjesto i vrieme u skupštini. To valja i za javne obhode, za koje se ima naznačiti i put, kojim će ići. Uzkrati li poglavarstvo dozvolu, ima to pismeno učiniti i navesti razloge.

§. 4.

Za skupštine biračah i izbornikah u vrieme razpisanih izborah i za dogovore izbornikah sa izabranimi zastupnici, samo ako dogovori potonji nebudu držani pod vedrim nebom, netreba ni prijave ni poglavarstvene dozvole.

§. 5.

Od ustanovah ovoga zakona izuzimlju se javne zabave, svatovi, običajne pučke svečanosti i obhodi za sprovode, vjerozakonska obhodočašćenja i za ine skupštine zakonom dopuštenih vjeroizpovjestih, samo ako se obavljaju na dosele običajan način.

§. 6.

Dužno je poglavarstvo zabraniti skupštinu, kojoj je svrha u oprieci sa kaznenim zakonom, ili koja je pogibeljna javnoj sigurnosti ili se protivi postojećim propisom.

§. 7.

Za vrieme, kad je sabor sakupljen, neima se dopustiti skupština pod vedrim nebom u mjestu, gdje sabor saboruje, ni u obsegu pet miljah.

§. 8.

Inozemci nesmiju sazivati ni ravnati skupštinu, koja vieća o javnih stvarih, ni predsjedati joj.

§. 9.

Na skupštine navedene u §§. 2. 3. 4. nesmije nitko doći oružan.

§. 10.

Više od deset osobah nesmije predati adresu ili molbu zaključenu u skupštini.

§. 11.

Predsjednik i ravnatelj skupštine na prvom su mjestu pozvani, da skrbe za obdržavanje zakona i za red u skupštini. Oni su dužni protiviti se nezakonitim izjavam i djelom, a ako njihovim nalogom nebude zadovoljeno, skupštinu razpustiti.

§. 12.

Nadležno poglavarstvo vlastno je izaslati u skupštinu (§. 2. i 3.) povjerenika ili više njih.

Povjerenikom ima se u skupštini osjegurati po želji im pristojno mjesto, na njihov zahtjev imadu biti obavješteni o osobah govornikah i predložiteljah.

§. 13.

Ako se sazove ili sakupi skupština povrjedom ustanovah ovoga zakona (§. 2.), poglavarstvo (§. 16) ima ju zabraniti, odnosno razpustiti. Isto tako imade vladin povjerenik, ili ako takav nebi bio izaslan, oblast razpustiti i zakonito sakupljenu skupštinu, ako se u njoj šta protuzakonita dogodi, ili ako skupština postane pogibeljna za javni poredak.

§. 14.

Čim je izjavljeno, da je skupština razpuštena, imadu se svi prisutni odmah odaljiti od mjesta skupštine i razići se. Nepokore li se zapovjedi ima se skupština prisilnimi sredstvi razpustiti.

§. 15.

Ustanove §. 13. 14. valjaju i za javne obhode.

§. 16.

Gdje god je u ovom zakonu rieč o poglavarstvu, razumjeva se u podžupanijah veliki župan odnosno podžupan, a u gradovih gradski načelnik one podžupanije ili grada, gdje će se držati skupština.

§. 17.

Kada silna pogibelj prieti javnomu redu i sigurnosti, vlastna je i svaka druga oblast, koja se za uzdržavanje javnoga reda i sigurnosti starati ima, zabraniti ili razpustiti skupštinu, koja se sazove ili sastane povrjedom ustanovah ovoga zakona, samo se to vazda i odmah javiti ima nadležnoj oblasti (§. 16.)

§. 18.

Proti odredbam nižih vlastih može se uložiti utok na zemaljsku vladu, i to u roku od 8 danah.

§. 19.

Povrjede ovoga zakona, u koliko nisu kaznjive po kaznenom zakonu, imadu se od sudovah kazniti kao prekršaji zatvorom do šest nedeljah ili novčanom globom do 200 for. a. vr.

§. 20.

U vrieme rata ili unutarnjih nemirah vlada je vlastna obustaviti djelatnost ovoga zakona za stanovito vrieme i mjesto.

§. 21.

Izvršba ovoga zakona povjerava se banu.

Dano u Budimpešti dne četrnaestoga siečnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad IV.

Izdan i razposlan dne 15. veljače 1875.

Br. 6.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 7. veljače 1875. br. 963.,

kojom se oglašuje novo uredjenje obćinah u županiji riečkoj.

U izvedenje zak. čl. XVI.:1870. preduzeto je u izvanrednoj velikoj skupštini županije riečke, obdržavanoj dne 25. studenoga 1874., ustrojenje i arondiranje obćinah iste županije, koje je odobrila kr. zem. vlada kako sliedi:

1. Politička obćina Gerovo s mjestnimi obćinami Gerovo, Trstje;
2. Politička obćina Prezid;
3. Politička obćina Čabar s mjestnimi obćinami Čabar, Plešci;
4. Politička obćina Brod s mjestnimi obćinami Brod, Turke, Kuželj, Podstenje;
5. Politička obćina Skrad s mjestnimi obćinami Brod Moravice, Komorske Moravice, Završje, Divjaki;
6. Politička obćina trgovište Vrbovsko s mjestnom obćinom Hajdini;
7. Politička obćina trgovište Ravnagora s mjestnom obćinom Kosa;
8. Politička obćina trgovište Mrkopalj s mjestnom obćinom Sungeri i s mjestom Starilaz;
9. Politička obćina Delnice s mjestnimi obćinami Delnice, Crnilug.
10. Politička obćina Fužine;

6

11. Politička općina Lokve s mjestnimi općinami Lokve i Mrzlavodica;
12. Politička općina Grobnik sa sjedištem u Grobniku i s mjestnimi općinami Grobnik, Crnik, Jelenje;
13. Politička općina Trsat s Trsatom, Sušakom, Martinšćicom i Podvezicom;
14. Politička općina Draga s mjestnimi općinami Draga gornja i dolnja;
15. Politička općina Kostrena s mjestnimi općinami Kostrena sv. Barbare i Kostrena sv. Lucije;
16. Politička općina Kraljevica s mjestnimi općinami Kraljevica, Bakarac s Turinovim selom, Dol, Smrika;
17. Politička općina Krasica s mjestnimi općinami Krasica, oba Kukuljanova, Skrljeva oba, Praputnika oba;
18. Politička općina Hreljin s mjestnimi općinami Hreljina oba i Zlobin;
19. Politička općina Novi sa Zagonom;
20. Politička općina Bribir;
21. Politička općina Grižane s mjestnimi općinami Grižane i Belgrad;
22. Politička općina Cirkvenica s mjestnimi općinami Cirkvenica, sv. Jelena, sv. Jakov, Drevenik.

Glede spojenja općinah Lič i Selce s drugimi općinami sliedit će do skora dalja naredba.

Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad V.

Izdan i razposlan dne 22. veljače 1875.

Br. 7.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za poslove unutarnje od 5. veljače 1875. br. 221 pr.

ob izvedenju zakona ob ustrojstvu političke uprave od 15. studenoga 1874.

U izvedenje §. 3. zakona ob ustrojstvu političke uprave obnašao je kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinski vladni odjel za poslove unutarnje županije kraljevine Hrvatske i Slavonije zaokružiti i na upravna područja (podžupanije) porazdieliti kako sliedi:

a) županiju riečku na dvije podžupanije sa sjedištem na Rieci i u Delnicah;
b) županiju zagrebačku na četiri podžupanije sa sjedištem u Zagrebu, Sisku, Jastrebarskom i Karlovcu;
c) županiju varaždinsku na tri podžupanije sa sjedištem u Varaždinu, Zlataru i u Krapinskih Toplicah;
d) županiju križevačku na dvije podžupanije sa sjedištem u Križevcu i Koprivnici;
e) županiju belovarsku na dvije podžupanije sa sjedištem u Belovaru i Križu;
f) županiju požežku na dvije podžupanije sa sjedištem u Požegi i Pakracu;
g) županiju virovitičku na tri podžupanije sa sjedištem u Osieku, Djakovu i u Virovitici; napokon
h) županiju sriemsku na dvije podžupanije sa sjedištem u Vukovaru i Rumi.

Zaokruženje tih županijah i dotično podžupanijah, izpostavljeno u priležećem pregledu ima se smatrati „provisornim“ do sjedinjenja uprave vojničke krajine hrvatsko-slavonske s provincijalom.

Vrieme, kada će ove podžupanije u život stupiti, odredit će se posebnom naredbom.

Ovim uredjenjem teritorijalnoga obsega županijah i podžupanijah ostaju gradska municipija sa svojim teritorijalnim obsegom i područjem netaknuta.

Ivan **Mažuranić** s. r.

Pregled

razdieljenja i zaokruženja županijah i podžupanijah kraljevine Hrvatske i Slavonije po novom ustrojstvu.

Županija	Sjedište podžupanije	Politička občina	Trgovišta, sela, pustare: pojedince	Trgovišta, sela, pustare: skupa	Prostor površni pojedince: miljah	Prostor površni pojedince: jutarah	Prostor površni pojedince: hvatih	Prostor površni skupa: miljah	Prostor površni skupa: jutarah	Prostor površni skupa: hvatih	Broj pučanstva: u pojedinih obći.	Broj pučanstva: skupa
[illegible] Riečka.	I. Rieka.	Trsat	4		—	944	353				2439	
		Draga	2		—	492	332				1745	
		Kostrena	11		—	2038	1164				2741	
		Kraljevica	9		—	3035	497				3466	
		Grobnik	32		—	3937	953				6176	
		Krasica	18		1	3105	599				5455	
		Hrelin	8		—	7120	43				3639	
		Cirkvenica	44		—	7952	739				5541	
		Grižani	22		1	757	1362				3846	
		Selce	1		—	1214	273				1691	
		Bribir	15		1	1552	1477				4924	
		Novi	7	173	1	1118	158	10	3268	1551	3607	45270
	II. Delnice.	Prezid	8		—	5405	210				1662	
		Čabar	15		2	2121	270				2837	
		Gerovo	43		2	1932	290				4330	
		Brod	53		1	8549	1232				5044	
		Delnice	12		2	2699	693				4338	
		Lokve	7		1	619	770				2295	
		Fužina	5		—	8778	852				2548	
		Lič	4		—	6128	480				2050	
		Mrkopalj	5		—	6901	305				4741	
		Skrad	62		2	5831	410				6991	
		Ravnagora	3		—	9381	841				2614	
		Vrbovsko	6	233	—	6557	280	17	4905	133	2969	42419

Županija	Sjedište podžupanije	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare: pojedince	skupa	Prostor površni pojedince: miljah	jutarah	hvatih	Prostor površni skupa: miljah	jutarah	hvatih	Broj pučanstva: u pojedinih obć.	skupa
II. Zagrebačka.	III. Karlovac.	Severin	28		2	517	916				4932	
		Bosiljevo	56		2	4814	943				8006	
		Novigrad	40		2	66	1227				8345	
		Ribnik	47		1	7935	1153				8059	
		Ozalj	41		1	4967	216				7183	
		Banija	1		—	128	900				970	
		Mahično	26		1	4928	1517				4606	
		Draganić	17		1	5405	1500				4275	
		Rečica	8	264	1	767	154	13	9532	526	2565	48941
	IV. Jaska.	Virodina	36		—	7035	640				3403	
		Krašić	33		1	3050	1456				5485	
		Domagović	1		—	1570	94				560	
		Petrovina	33		1	3085	1224				5751	
		Desinec	29		2	1488	1419				5005	
		Cvetković	2		—	5056	412				1176	
		Jaska	1		—	3313	783				1333	
		Kupinec	4		—	9751	597				2613	
		Jamnica	13		1	2823	1173				2836	
		Kupćina	2		—	9999	504				3231	
		Pokupsko	18	172	2	6375	1433	12	3551	135	5606	36999
	V. Sisak.	Odra	21		1	6875	1501				4906	
		Gorica vel.	33		2	7872	829				8982	
		Čiče novo	24		1	4256	1479				4160	
		Oborovo	23		1	5676	1099				5540	
		Orle	14		1	3574	1453				4436	
		Lekenik										
		Kravarsko	20		3	3532	162				4588	
		Sela	25		3	5490	581				6835	
		Martinskaves	18		2	4229	24				6244	
		Topolovec	16		3	2893	856				7519	
		Kutina	7		2	2615	51				3481	
		Popovača	12	213	3	796	388	26	7813	423	4188	60889

Županija	Sjedište podžupanije	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare: pojedince	Trgovišta, sela, pustare: skupa	Prostor površni pojedince: miljah	Prostor površni pojedince: jutarah	Prostor površni pojedince: hvatih	Prostor površni skupa: miljah	Prostor površni skupa: jutarah	Prostor površni skupa: hvatih	Broj pučanstva: u pojedinih obć.	Broj pučanstva: skupa
II. Zagrebačka.	VI. Zagreb.	Rakovpotok	23		1	8111	341				5805	
		Podvrh	48		2	4456	699				8481	
		Samobor	1		—	2889	430				3013	
		Stupnik	14		1	3824	1426				3195	
		Bistra	9		1	3476	635				4757	
		Berdovec	36		1	9714	1295				8567	
		Stenjevec	31		1	6414	42				5826	
		Sesvete	45		3	1772	42				10399	
		Dugosclo	34		3	5450	1290				8140	
		Popovec	27		1	7450	1277				6918	
		Zelina	11		—	8449	1505				2658	
		Sv. Ivan	2		—	1125	750				1218	
		Moravče	10	291	1	1294	1230	21	4430	1362	4340	73317
III. Varaždinska.	VII. Krapinske toplice.	Hum	25		—	6403	391				4945	
		Pregrada	31		1	1650	71				8662	
		Desinić	41		—	9181	335				6953	
		Krapina Toplice	17		—	7146	409				5154	
		Sela	23		—	7655	103				5577	
		Klanjec	34		—	9310	37				6733	
		Kraljevec	20		1	74	308				5173	
		Trgovište vel.	29	220	1	1770	858	7	3190	912	7292	50489
	VIII. Zlatar.	Krapina	15		—	4226	474				3545	
		Gjurmanovec	31		1	9355	205				9186	
		Mihovljan	19		1	4179	959				7146	
		Sv. Križ	21		—	9223	467				5380	
		Zlatar	27		1	7052	1385				7587	
		Budinšćina	29		2	280	366				6466	
		Mače	30		1	8824	1505				9785	
		Hrašćina	16		1	1886	1360				3543	
		Bedenica	30		1	4113	1060				7633	
		Bistrica	10		1	3176	267				6247	
		Stubica dolj.	18		1	9146	1038				7819	
		Stubica gornja	23	269	1	528	1511	17	1994	997	5083	76420

Županija	Sjedište podžupanije	Politička obćina	Trgovište, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
III. Varaždinska.	IX. Varaždin.	Bednja	31		1	6670	1522				8933	
		Klenovnik	15		1	1167	1280				5308	
		Ivanec	27		1	1471	1256				6379	
		Maruševec	22		1	3713	342				6239	
		Vinica	9		—	8223	360				4210	
		Radovec	16		—	6798	364				3234	
		Petrianec	8		1	592	612				4107	
		Vidovec	27		1	3325	442				5646	
		Biškupec	21		1	2063	797				6217	
		Jalžabet	23		1	5502	1189				6342	
		Toplice	20		1	565	690				6266	
		Ljubešćica	21	240	2	701	980	15	796	162	7360	70241
IV. Križevačka.	X. Koprivnica.	Ludbreg	25		2	6304	1100				9548	
		Bukovec	13		1	3119	1369				5747	
		Rasinja	16		1	5327	410				4985	
		Gjelekovec	11		1	2641	340				5929	
		Drnje	6		2	5269	867				8790	
		Sokolovac	26		3	3142	746				5367	
		Novigrad	13		2	9475	274				7202	
		Virje	3		2	1394	1275				7405	
		Molve	2	115	—	7507	770	18	4182	751	3270	58243
	X. Križevac.	Sudovec	34		2	2644	1375				6591	
		Sv. Petar	37		1	9823	1084				6688	
		Raven	43		2	5162	520				7300	
		Vojakovac	14		2	9214	1492				5720	
		Rakovec	23		1	6656	1395				3867	
		Vrbovec	27		2	4572	130				5769	
		Sv. Ivan	22	200	2	486	6	15	8560	1202	5116	41051

Županija	Sjedište podžupanije	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
V. Belovarska	XII. Belovar.	Pitomača	7		1	6987	1059				5991	
		Klošter	7		1	8272	624				6017	
		Budrovec	4		—	6450	355				2357	
		Ferdinandovac	1		—	2884	1127				1384	
		Kalinovac	1		—	3917	1134				1853	
		Gjurgjevac	1		2	193	819				5626	
		Trojstvo	23		2	1841	1301				6026	
		Kapela	26		2	6613	767				6507	
		Gudovac	21		2	7049	1366				7613	
		Ivanska	16		2	8420	1201				5447	
		Severin	15		3	8274	920				6726	
		Rača	12		1	5221	74				5389	
		Vel. Gergjevac	13		3	1229	245				6356	
		Grubišnopolje	17	164	3	9579	1270	29	6936	1062	6046	73338
	XIII. Križ.	Hercegovac	6		1	7882	880				4553	
		Garešnica	10		2	565	1289				4783	
		Vukovje	8		2	4681	861				3833	
		Berek	15		3	400	143				4637	
		Farkaševac	20		2	4955	432				4319	
		Čazma	18		3	2140	125				6221	
		Dubrava	15		1	766	889				2131	
		Prečec	14		1	4721	220				4266	
		Kloštar Ivanić	22		3	3385	611				6038	
		Križ	20		2	4393	1433				4610	
		Ludina	18	166	3	3999	895	26	7891	1378	4596	49987
	XIV. Pakrac.	Bastaj vel.	14		2	8682	152				4209	
		Daruvar kot.	25		5	4469	261				9795	
		Daruvar trg.	1		—	1133	1580				1101	
		Uljanik	12		3	1137	482				6684	
		Pakrac kot.	21		3	9394	1224				6173	
		Pakrac trg.	1		—	2413	1485				1721	
		Buč	26	100	3	7808	373	19	5039	757	4351	34034

Županija	Sjedište podžupanije	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
VI. Požežka.	XV. Požega.	Orljavac	34		2	5898	669				4367	
		Cernik	14		2	2544	455				5789	
		Brestovac	13		1	6070	1295				3012	
		Pleternica	18		1	8718	301				3555	
		vel. Mihaljevci	35		4	920	418				6952	
		Kaptol	22		2	8168	269				4304	
		Bektež	21		4	1305	464				5399	
		Ruševo	14	171	2	613	1560	21	4239	631	3026	36404
VII. Virovitička.	XVI. Virovitica.	Spišić Bukovica	8		2	3483	223				5632	
		Lukač	23		3	7533	95				9050	
		Virovitica	3		2	1814	19				5873	
		Suhopolje	15		2	3168	593				5993	
		Vučin	21		4	9003	863				6674	
		Drenovac	13		3	6016	616				4629	
		Slatina	24		4	9211	1404				8900	
		Miholjac gornji	21	128	3	1703	808	27	1933	1421	7203	53954
	XVII Djakovo.	Orahovica	13		4	8294	175				6551	
		Feričanci	15		2	2773	289				4341	
		Našice	26		6	7813	573				8859	
		Drenje	12		2	3315	557				4564	
		Levanska varoš	17		4	337	825				5462	
		Djakovo kot.	6		2	798	245				4646	
		Djakovo trg.	1		—	6640	1445				3259	
		Vuka	8		3	1144	583				5771	
		Semeljce	8	106	2	3647	1369	28	4764	1216	5248	48701
	XVIII. Osiek.	Moslavina	8		3	2871	163				5382	
		Miholjac dol.	11		2	2775	1410				6041	
		Šlivoševci	13		3	3927	320				6193	
		Koška	11		3	5538	1010				4796	
		Valpovo kot.	10		1	5532	942				4259	

Županija	Sjedište podžupanije	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
VII. Virovitička	XVIII. Osiek.	Valpovo trg.	3		—	8323	1500				3191	
		Bizovac	5		1	9762	1382				4143	
		Petrievci	8		1	6238	476				4398	
		Retfala	5		—	5987	19				2402	
		Čepin	19		3	4007	1155				7109	
		Tenje	6		1	2778	982				4829	
		Bielobrdo	3		1	1005	320				4322	
		Dalj	6	108	1	7033	607	26	5782	758	6352	63417
VIII. Sriemska	XIX. Vukovar.	Borovo	1		—	6394	463				2033	
		Trpinja	9		2	8257	136				6456	
		Gaboš	8		2	6821	330				6439	
		Nuštar	8		2	142	1364				5614	
		Vukovar	2		—	9061	785				8169	
		Sottin	9		2	3802	474				6222	
		Tovarnik	5		1	3780	235				4112	
		Brkasovo	5		1	5751	243				3927	
		Šid	1		—	7244	422				3377	
		Erdevik	5		2	359	1079				5464	
		Kukuljevce	2		—	9467	621				3260	
		Opatovac	5		1	5454	1120				3876	
		Illok	2		1	6235	1250				5260	
		Susak	4		1	9802	92				3551	
		Čerević	3	69	1	5405	799	24	7979	1413	3841	71601
	XX. Ruma.	Čalma	6		2	4370	36				5668	
		Grgurevce	4		1	5985	859				3823	
		Radinci vel.	7		1	6815	148				2923	
		Ruma	1	18	1	1797	1310				7771	

Županija	Sjedište podžupanije	Politička obćina	Trgovište, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
VIII. Sriemska.	XX. Ruma.	Brestač	4		1	7591	112				4566	
		Putinci	10		1	9676	1189				5345	
		Indija	5		2	863	1423				4234	
		Krušedol	7		1	8215	943				4077	
		Irrig	3		1	3093	172				5673	
		Jazak	5		1	3713	1451				3092	
		Kamenica	3	37	1	2190	345	18	4312	1588	3819	50991
		Ukupno	—	3447	—	—	—	399	1207	778	—	1086706

Br. 8.

Naredba

kralj. hrv.-slav.-dalm. vladnoga odjela za pravosudje od 14. veljače 1875. broj 364.,

kojom se ustanovljuju teritorijalni obsegi i sjedišta kr. gradsko-delegovanih kotarskih sudovah, kr. kotarskih sudovah i kr. sudbenih stolovah u Zagrebu, Varaždinu, Belovaru, Osieku, Požegi i Vukovaru.

Prema ustanovi §. 3. zakona od 21. studenoga 1874. ob ustroju sudovah prve molbe u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji i prema ovlasti sadržanoj u §. 4. istoga zakona ustrojava se u rečenih kraljevinah šest kr. gradsko-delegovanih kotarskih sudovah sa sjedišti u Zagrebu, Varaždinu, Belovaru, Požegi, Osieku i Vukovaru i 34. kr. kotarska suda sa sjedišti u Senju, Bakru, Cirkvenici (medjutomno), Čabru, Delnicah, Karlovcu, Jaski, Pisarovini, Sisku, Gorici, Samoboru, sv. Ivanu na Zelini, Pregradi, Klanjcu, Krapini, Zlataru, Stubici, Ivancu, Koprivnici, Križevcih, Gjurgjevcu, Čazmi, Garešnici, Grubišnompolju, Daruvaru, Virovitici, Slatini, Našicah, Djakovu, Miholjcu, Šidu, Iloku, Rumi i Irigu.

Teritorijalni obseg kr. gradsko-delegovanih kotarskih sudovah i kr. kotarskih sudovah opredieljen je u priležećem pregledu.

Okoliš kr. sudbenih stolovah ustanovljuje se na temelju §. 4. gore spomenuta zakona tako, da će obuzimati:

I.

Kr. sudbeni stol u Zagrebu: kr. gradsko-delegovani kotarski sud u Zagrebu, zatim kr. kotarske sudove u sv. Ivanu na Zelini, u Samoboru, Pisarovini, Sisku, Gorici, Jaski, Karlovcu, Delnicah, Čabru, Cirkvenici, Bakru i Senju;

II.

Kr. sudbeni stol u Varaždinu: kr. gradske-delegovani kotarski sud u Varaždinu, zatim kr. kotarske sudove u Ivancu, Zlataru, Stubici, Krapini, Klanjcu i Pregradi;

III.

Kr. sudbeni stol u Belovaru: kr. gradsko-delegovani kotarski sud u Belovaru, zatim kr. kotarske sudove u Križevcih, Koprivnici, Gjurgjevcu, u Čazmi, Garešnici i Grubišnompolju ;

IV.

Kr. sudbeni stol u Požegi: kr. gradsko-delegovani kotarski sud u Požegi i kr. kotarski sud u Daruvaru;

V.

Kr. sudbeni stol u Osieku: kr. gradsko-delegovani kotarski sud u Osieku, zatim kr. kotarske sudove u Miholjcu, Djakovu, Našicah, Slatini i Virovitici, a

VI.

Kr. sudbeni stol u Vukovaru: kr. gradsko-delegovani kotarski sud u Vukovaru, zatim kr. kotarske sudove u Šidu, Iloku, Rumi i Irigu.

Vrieme, kada će ovi sudovi stupit u život, ustanovit će se naknadno.

Ivan **Mažuranić** s. r.

Pregled

razdieljenja sudovah I. molbe u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

Kr. sudbeni stol	Kr. gradsko-delegovani kot. sud ili kr. kot. sud	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obći.	skupa
Zagreb.	Senj.	grad Senj.	1	1	—	86	875	—	86	875		3231
	Bakar.	Bakar	3		—	590	1175				2381	
		Grobnik	32		3	3937	953				6176	
		Tersat	4		—	944	353				2439	
		Draga	2		—	492	333				1745	
		Kostrena	11		—	2038	1164				2741	
		Krasica	18		1	3105	599				5455	
		Kraljevica	9		—	3035	497				3466	
		Hrelin	8	87	—	7120	43	6	1274	317	3630	28033
	Cirkvenica (medjutomno).	Cirkvenica	44		—	7952	739				5541	
		Grižani	22		1	757	1362				3846	
		Selce	1		—	1214	273				1691	
		Bribir	15		1	1552	1477				4924	
		Novi	7	89	1	1118	158	4	259	809	3607	19609
	Čabar.	Prezid	8		—	5405	210				1662	
		Čabar	15		2	2121	270				2837	
		Gerovo	43	66	2	1932	290	4	9458	770	4330	8829

Kr. sudbeni stol	Kr. gradsko-delegovani kot. sud ili kr. kot. sud	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
Zagreb,	Delnice.	Brod	53		1	8549	1232				5044	
		Delnice	12		2	2699	693				4338	
		Lokve	7		1	619	770				2295	
		Fužina	5		—	8778	852				2548	
		Lič	4		—	6128	480				2050	
		Mrkopalj	5		1	6901	205				4741	
		Ravnagora	3		—	9381	841				2614	
		Skrad	62		2	5831	410				6991	
		Vrbovsko	6	157	—	6557	280	12	5446	963	2966	33590
	Karlovac	Severin	28		2	517	916				4932	
		Bosiljevo	56		2	4814	943				8006	
		Novigrad	40		2	66	1227				8345	
		Ribnik	47		1	7935	1153				8059	
		Ozalj	41		1	4967	216				7183	
		Banija	1		—	128	900				970	
		Mahično	26		1	4928	1517				4606	
		Draganić	17		1	5405	1500				4275	
		Rečica	8	264	1	767	154	13	9532	526	2565	48941
	Jaska.	Vidovina	36		—	7035	640				3403	
		Krašić	33		1	3050	1456				5485	
		Domagović	1		—	1570	94				560	
		Petrovina	33		1	3085	1224				5751	
		Desinec	29		2	1488	1419				5005	
		Cvetković	2		—	5056	412				1176	
		Jaska	1	135	—	3313	783	6	4600	1228	1333	22713
	Pisarovina	Kupinec	4		—	9751	597				2613	
		Jamnica	13		1	2823	1173				2836	
		Kupćina	2		—	9999	504				3231	
		Pokupsko	18	37	2	6375	1433	5	8950	507	5605	14286

Kr. sudbeni stol	Kr. gradsko-delegovani kot. sud ili kr. kot. sud	Politička občina	Trgovišta, sela, pustare: pojedince	Trgovišta, sela, pustare: skupa	Prostor površni, pojedince: miljah	Prostor površni, pojedince: jutarah	Prostor površni, pojedince: hvatih	Prostor površni, skupa: miljah	Prostor površni, skupa: jutarah	Prostor površni, skupa: hvatih	Broj pučanstva: u pojedinih obć.	Broj pučanstva: skupa
Zagreb	Samobor	Rakovpotok	23		1	8111	341				5805	
		Podvrh	48		2	4456	699				8481	
		Stupnik	14		1	3824	1426				3195	
		Samobor	1	86	—	2889	430	5	9281	1296	3013	20494
	Sisak	Lekenik	7		2	1903	802				2480	
		Sela	25		3	5490	581				6835	
		Martinskaves	18		2	4229	24				6244	
		Topolovec	16		3	2893	856				7519	
		Kutina	7		2	2615	51				3481	
		Popovača	12	85	3	796	388	16	7927	1102	4188	30747
	Gorica	Odra	21		1	6875	1505				4966	
		Gorica velika	33		2	7872	829				8982	
		Novo Čiče	24		1	4256	1479				4160	
		Oborovo	23		1	5676	1099				5550	
		Orle	14		1	3574	1453				4436	
		Kravarsko	13	128	1	1628	960	9	9885	921	2108	30202
	Zagreb	grad Zagreb	5		—	5780	224				20143	
		Bistra	9		1	3476	635				4757	
		Brdovec	36		1	9714	1295				8567	
		Stenjevec	31		1	6414	42				5826	
		Sesvete	45	126	3	1772	42	8	7157	638	10399	49692
	Sv. Ivan na Zelini.	Dugoselo	34		3	3450	1290				8140	
		Popovec	27		1	7450	1277				6918	
		Zelina	11		—	8449	1505				2658	
		Sv. Ivan	2		—	1125	750				1218	
		Moravče	10	84	1	1294	1230	7	3771	1252	4340	23274

Kr. sudbeni stol	Kr. gradsko-delegovani kot. sud ili kr. kot. sud	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare: pojedince	Trgovišta, sela, pustare: skupa	Prostor površni, pojedince: miljah	Prostor površni, pojedince: jutarah	Prostor površni, pojedince: hvatih	Prostor površni, skupa: miljah	Prostor površni, skupa: jutarah	Prostor površni, skupa: hvatih	Broj pučanstva: u pojedinih obć.	Broj pučanstva: skupa
Varaždin	Pregrada	Hum	25		—	6403	391				4945	
		Pregrada	31		1	1650	71				8662	
		Desinić	41		—	9181	335				6953	
		Krapinske Toplice	17	114	—	7146	409	3	4380	1206	5154	25714
	Klanjec	Sela	23		—	7655	103				5577	
		Klanjec	34		—	9310	37				6733	
		Kraljevoc	20		1	74	308				5173	
		Trgovište vel.	29	106	1	1770	858	3	8809	1306	1792	24775
	Krapina	Krapina	15		—	4226	474				3545	
		Gjurmanovec	31		1	9355	205				9186	
		Mihovljan	19		1	4179	959				7146	
		Sv. Križ	21	86	—	9223	467	4	6984	505	5380	25257
	Zlatar	Zlatar	27		1	7052	1385				7587	
		Budinšćina	29		2	280	366				6466	
		Mače	30		1	8824	1505				9785	
		Hrašćina	16		1	1886	1360				3543	
		Bedenica	30	132	1	4113	1060	8	2158	876	7633	35014
	Stubica	Bistrica	10		1	3176	267				6247	
		Stubica dolj.	18		1	9146	1038				7819	
		Stubica gornja	23	51	1	528	1511	4	2851	1216	5083	19149

Kr. sudbeni stol	Kr. gradsko-delegovani kot. sud ili kr. kot. sud	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
Varaždin	Ivanec	Bednja	31		1	6670	1522				8933	
		Klenovnik	15		1	1167	1208				5308	
		Ivanec	27	73	1	1471	1256	3	9310	786	6379	20620
	Varaždin	Varaždin	2		1	1244	1408				10623	
		Maruševéc	22		1	3713	342				6239	
		Vinica	9		—	8223	360				4210	
		Radovec	16		—	6798	364				3234	
		Petrianec	8		1	592	612				4107	
		Vidovec	27		1	3325	442				5646	
		Biškupec	21		1	2063	797				6217	
		Jalžabet	23		1	5502	1189				6342	
		Toplice	20		1	565	690				6266	
		Ljubešćica	21	169	2	701	980	12	2730	784	7360	60244
Belovar	Koprivnica	Koprivnica	6		1	695	1340				5684	
		Ludbreg	25		2	6304	1100				9548	
		Bukovec	13		1	3119	1369				5747	
		Rasinja	16		1	5327	410				4985	
		Gjelekovec	11		1	2641	340				5929	
		Drnje	6		2	5269	867				8790	
		Sokolovac	26	103	3	3142	746	13	6500	1372	5367	46050
	Križevci	Križevac	5		—	6639	50				3229	
		Sudovec	34		2	2644	1375				6591	
		Sv. Petar	37		1	9823	1084				6688	
		Raven	43		2	5162	520				7300	
		Vojakovac	14		2	9214	1492				5720	
		Rakovec	23		1	6656	1395				3867	
		Vrbovec	27		2	4572	130				5769	
		Sv. Ivan	22	205	2	486	6	16	5199	1252	5116	44280

Kr. sudbeni stol	Kr. gradsko-delegovani kot. sud ili kr. kot. sud	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
Belovar.	Gjurgjevac.	Novigrad	13		2	9475	274				7202	
		Molve	2		—	7507	770				3270	
		Virje	3		2	1394	1275				7405	
		Gjurgjevac	1		2	193	819				5626	
		Kalinovac	1		—	3917	1134				1853	
		Budrovac	4		—	6450	355				2357	
		Ferdinandovac	1		—	2884	1127				1684	
		Kloŝter	7		1	8272	624				6017	
		Pitomača	7	39	1	6987	1059	12	7083	1037	5991	41105
	Belovar.	Belovar	1		—	1014	487				2151	
		Trojstvo	23		2	1841	1301				6026	
		Kapela	26		2	6613	767				6507	
		Gudovec	21		2	7049	1366				7613	
		Ivanska	16		2	8420	1201				5447	
		Severin	15	102	3	8274	920	14	3214	1242	6726	34470
	Čazma.	Farkaŝevac	20		2	4955	432				4319	
		Čazma	18		3	2140	125				6221	
		Dubrava	15		1	766	889				2131	
		Prečec	14		1	4721	220				4266	
		Kloŝter Ivanić	22		3	3385	611				6038	
		Tvrdja Ivanić	1		—	79	480				654	
		Križ	20		2	4393	1433				4610	
		Ludina	18	128	3	3999	895	17	4441	285	4596	32835
	Gareŝnica.	Hercegovac	6		1	7882	880				4553	
		Gareŝnica	10		2	565	1289				4783	
		Vukovje	8		2	4681	861				3833	
		Berek	15	39	3	400	143	9	3529	1573	4637	17806
	Grubiŝno polje	Rača	12		1	5221	74				5389	
		Vel. Gjurgjevac	13		3	1229	245				6356	
		Grubiŝno polje	17	42	3	9579	1270	8	6029	1589	6046	17791

Kr. sudbeni stol	Kr. gradsko-delegovani kot. sud ili kr. kot. sud	Politička obćina	Trgovište, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
Požega	Daruvar	Bastaj vel.	14		2	8682	152				4209	
		Daruvar kot.	25		5	4469	261				9795	
		Daruvar trg.	1		—	1133	1580				1101	
		Uljanik	12		3	1137	482				6684	
		Pakrac kot.	21		3	9394	1224				6173	
		Pakrac trg.	1		—	2413	1485				1721	
		Buč	26	100	3	7808	373	19	5039	751	4351	34034
	Požega	Požega	1			4246	780				2962	
		Orljavac	34		2	5898	669				4367	
		Cernik	14		2	2544	455				5789	
		Brestovac	13		1	6070	1295				3012	
		Pleternica	18		1	8718	301				3555	
		vl. Mihaljevci	35		4	920	418				6952	
		Kaptol	22		2	8168	269				4304	
		Begtež	21		4	1305	464				5399	
		Ruševo	14	172	2	613	1560	21	8485	1411	3026	39366
Osiek	Virovitica	Špišić Bukovica	8		2	3483	223				5632	
		Lukač	23		3	7533	95				9050	
		Virovitica	3		2	1844	19				5873	
		Suhopolje	15	49	2	3168	593	10	5998	930	5993	26548
	Slatina	Vučin	21		4	9003	863				6674	
		Drenovac	13		3	6016	616				4629	
		Slatina	24		4	9211	1404				8900	
		Miholjac	21	79	3	1703	808	16	5935	491	7203	27406
	Našice	Orahovica	13		4	8294	175				6551	
		Feričanci	15		2	2773	289				4341	
		Našice	26	54	6	7813	573	13	8880	1037	8859	19751

Kr. sudbeni stol	Kr. gradsko-delegovani kot. sud ili kr. kot. sud	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obć.	skupa
Osiek.	Djakovo	Drenje	12		2	3315	557				4564	
		Levanska varoš	17		4	337	825				5462	
		Djakovo kot.	6		2	798	245				4646	
		Djakovo trg.	1		—	6640	1445				3259	
		Vuka	8		3	1144	538				5771	
		Semeljce	8	52	2	3647	1469	14	5884	179	5248	28950
	Miholjac	Moslavina	8		3	2871	163				5382	
		Miholjac dolj.	11		2	2775	1410				6041	
		Šlivoševci	13		3	3927	320				6193	
		Koška	11		3	5538	1010				4796	
		Valpovo kot.	10		1	5532	942				4259	
		Valpovo trg.	3		—	8327	1500				3191	
		Bizovac	5	71	1	9762	1382	16	8732	327	4143	34005
	Osiek	Osiek	1		—	9839	1310				17247	
		Petrievci	8		1	6238	476				4398	
		Retfala	5		—	5987	91				2402	
		Čepin	19		3	4007	1155				7109	
		Tenje	6		1	2778	982				4829	
		Bielobrdo	6		1	1005	320				4322	
		Dalj	6	51	1	7033	607	10	6888	132	6352	46659
Vukovar.	Vukovar	Borovo	1		—	6394	463				2033	
		Trpinja	9		2	8257	136				6456	
		Gaboš	8		2	6821	330				6439	
		Nuštar	8		2	142	1364				5614	
		Vukovar	2		—	9061	783				8169	
		Sotin	9	37	2	3802	474	11	4479	352	6222	34933
	Sid	Tovarnik	5		1	3780	235				4112	
		Brkasovo	5		1	5751	243				3927	
		Šid	1		—	7244	422				3377	
		Erdevik	5		2	359	1079				5464	
		Kukuljevce	2	18	—	9467	612	6	6602	1000	3260	20140

Kr. sudbeni stol	Kr. gradsko-delegovani kot. sud ili kr. kot. sud	Politička obćina	Trgovišta, sela, pustare		Prostor površni						Broj pučanstva	
					pojedince			skupa				
			pojedince	skupa	miljah	jutarah	hvatih	miljah	jutarah	hvatih	u pojedinih obći.	skupa
Vukovar.	Ilok.	Opatovac	5		1	5454	1120				3876	
		Ilok	2		1	6235	1250				5260	
		Susak	4		1	9802	92				3551	
		Čerević	3	14	1	5405	799	6	6898	61	3841	16528
	Ruma.	Čalma	6		2	4370	36				5668	
		Radinci vel.	7		1	6815	148				2923	
		Ruma	1		1	1797	1310				7771	
		Brestač	4		1	7591	112				4566	
		Putinci	10		1	9676	1189				5345	
		Indjija	5		2	863	1423	11	1414	1018	4234	30507
	Irig.	Gregurevac	4		1	5985	859				3823	
		Krušedol	7		1	8215	943				4077	
		Irig	3		1	3093	172				5673	
		Jazak	5		1	3713	1451				3092	
		Kamenica	3	22	1	2190	345	7	3198	570	3819	20484

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad VI.

Izdan i razposlan dne 26. veljače 1875.

Br. 9.

Zakonski članak IV.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora ob oprostu od poreza za kuće i za ville i lietišta na obojih stranah najskrajnjega diela glavnoga komunikacijonalnoga trakoputa, što no će se u području glavnoga grada Budimpešte iza proglašenja ovoga zakona do 1. kolovoza 1877. sagraditi.

(Potvrdjen 8. veljače 1875. Proglašen u obih kućah zastupnikah 11., a u kući velikašah 12. veljače 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

Zakonski članak

ob oprostu od poreza za kuće i za ville i lietišta na obojih stranah najskrajnjega diela glavnoga komunikacionoga trakoputa, što no će se u području glavnoga grada Budimpešte iza proglašenja ovoga zakona do 1. kolovoza 1877. sagraditi.

§. 1.

One sgrade, što će se na niže opisanih zemljištih glavnoga grada Budimpešte početi iza proglašenja ovoga zakona graditi, ako se do 1. kolovoza god. 1877. stave u stanje, da se u njih može posve stanovati, učestvovat će u oprostu od poreza ustanovljenu u sliedećih §§ih.

§. 2.

One sgrade, koje se posve s nova sagrade na praznih zemljištih, koja nisu bila prije pogradjena, jesu glede ciele sgrade;

Takove gradjevine, uslied kojih se k jur postojećoj na kojem zemljištu sgradi, a na zemljištu, koje nije bilo prije pogradjeno, pridoda takova dograda ili naknadna gradnja, ili kat, koji nije obstojao prije, da kroz to novi predmet poreza, kojega dojako nije bilo, nastane, jesu glede ovoga novoga poreznoga predmeta:

a) Dvadeset i pet godinah proste od državnoga poreza, ako su u dielu glavnoga grada s lieve obale Dunava u unutarnjem krugoputu, na zemljištu. ležećem izmedju ovoga krugoputa i Tükory-evog obranbenog nasipa, ili u dielu s desne obale Dunava od cesarske kupelji do blatne kupelji, na obojih stranah gornje i dolnje glavne ulice i Szechenyeve ulice, na obali Dunava, i na doljnodunavskoj obriežini najmanje na dva kata gradjene,

b) Dvadeset godinah su proste od državnoga poreza, ako su u dielu glavnoga grada s lieve obale Dunava na zemljištu ležećem izmedju unutarnjeg i izvanjskog velikog krugoputa, ili u dielu s desne obale Dunava, na krugoputu, što no kod mosta margaretinskog ostrova počimlje i do kolodvora južne željeznice vodi, u ulicah: školskoj, geroardovog brda, šamačkoj i gornjeg geroardovog brda, ter u području padajućem unutar spomenutoga krugoputa i ulicah najmanje na jedan kat gradjene.

§. 3.

Ako se na mjestu sgrade do zemlje razorene, sagradi posve nova sgrada a da se neupotriebi stari zid ili dielovi zida, učestvuje ova u oprostu od poreza dvadeset godinah, ako se sagradi na zemljištu opisanom u §. 2. točki a), a petnaest godinah, ako se sagradi na zemljištu opisanom u §. 2. točki b).

§. 4.

Glede oprosta od poreza za nove sgrade i dograde, što će se podići u dielovih glavnoga grada padajućih izvan gore opisanih zemljištah, ostaju ustanove zak. čl. 22. god. 1868. i nadalje u kriepost, nu ipak će one kuće, koje se unutar mitničkih linijah postojećih sada oko glavoga grada, ma u kojem dielu istoga grada uredjenjem takovim, da za siromašnije, poglavito od ručne radnje i dnevne

zaslužbe živuće razrede sadržavaju stanove sastojeće iz jedne ili najviše dvie sobe i kuhinje, biti okrom oprosta od gore im osieguranoga poreza, kroz deset godinah proste i od plaćanja polovice obćinskoga poreza.

§. 5.

Glede oprosta od poreza za sgrade, što će nastati na velikom krugoputu presjecajućem u krugu dio glavnoga grada s lieve obale Dunava od gornjeg do dolnjeg Dunava, i na razgranku istoga trojanjećjom ulicom, isto tako na zemljištu, što ga je vieće glavno-gradskih javnih radnjah na temelju zak. čl. LX. godine 1870. u svrhu oživotvorenja trakoputa izvlastilo, ostaju ustanove zak. čl. XLII. godine 1871. i na dalje u krieposti, a podjedno se izjavljuje, da se u zak. čl. XLII. godine 1871. §. §. 8. i 9. ustanovljeni oprost od poreza i na one ville i lietišta, što no se polag odobrene po vieću javnih radnjah osnove grade na najskrajnjem dielu trakoputa izmedju krugotrga i gradske šumice, proteže u smislu takovom, da glede njih ona okolnost, što se nedižu do visine naznačene zak. čl. XLII. godine 1871. §. 8. uvjetom za oprost od poreza, nečini zaprieke polučenju porezne pogodovine.

§. 6.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah i ministru unutarnjih poslovah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne osmoga veljače godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Stiepan **Bitto** s. r.
Petar grof **Pejačsevich** s. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad VII.

Izdan i razposlan dne 6. ožujka 1875.

Br. 10.

Zakon

od 14. veljače 1875.

o proračunu za potriebštine nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije za godinu 1875.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije,

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

Zakon

o proračunu za potriebštine nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i i Slavonije za godinu 1875.

§. 1.

Za potriebštine unutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije za godinu 1875. ustanovljuju se troškovi sa 3,107.650 for. — tri milijuna, jedno sto i sedam hiljadah, šest sto petdeset forintih a. vr.

§. 2.

Svota ova razdieljuje se na sliedeća poglavja i naslove:

Poglavje I.

Odiel za unutarnje poslove.

Naslov	1.	Zemaljska vlada	217.588	for.
„	2.	Zemaljsko računovodstvo . .	36.490	„
„	3.	Zemaljska blagajna . . .	10.490	„
„	4.	Zemaljski arkiv	3.550	„
„	5.	Zem. vladni gradjevni odsjek .	19.050	„
„	6.	Sabor	50.000	„
„	7.	kr. polit. oblasti prve molbe .	316.000	„
„	8.	Zemaljske sgrade	14.501	„
„	9.	Zem. cesto- i vodogradjevine .	280.740	„
„	10.	Zdravstvo	95.733	„
„	11.	Kaznione	128.678	„
„	12.	Žandarmerija	260.000	„
„	13.	Prinesci za narodne zavode i narodno gospodarstvo i zemaljski stipendiji	124.250	„
„	14.	Razne potriebe i nepredvidljivi troškovi	13.600	„
„	15.	Mirovine	146.613	„

Poglavje II.

Odiel za bogoštovje i nastavu.

Naslov	1.	Vierozakonski zavodi	136.881	for.
„	2.	Zaklade i prinesci za bogoštovne svrhe	29.446	„
„	3.	Nastavni zavodi	310.851	„
„	4.	Mirovine	18.670	„

Poglavje III.

Odiel za pravosudje.

Naslov	1.	Stol sedmorice kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije . .	48.963	for.
„	2.	Banski stol kraljevinah Dalmacije Hrvatske i Slavonije . . .	87.276	„

Naslov	3. Kr. sudbeni stolovi . . .	287.506	for.
„	4. Kr. kotarski sudovi . . .	296.588	„
„	5. Troškovi tičući se svih sudovah prve molbe	145.961	„
„	6. Mirovine	57.325	„

§. 3.

Troškovi prediducím paragrafom odobreni imadu se pokriti:

a) vlastitimi upravnimi dohodci, zatim dohodci vierozakonske i naukovne zaklade kraljevinah Hrvatske i Slavonije, i dielom od prihoda krajiškoga imetka, zatim od krajiške obrazovne i odgojne zaklade odpadajućega na razvojačenu krajinu, koji su dohodci za godinu 1875. ukupno sa 159.395 for. proračunani;

b) svotom od 3,000.000 for. proračunanom od 45 postotakah izravnih i neizravnih porezah i drugih javnih dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije i razvojačene krajine opredieljenih za troškove unutarnje samouprave istih kraljevinah.

§. 4.

Prenašanju neimade mjesta niti medju poglavji niti medju naslovi ovih troškovah.

§. 5.

Provedba ovoga zakona povjerava se banu kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Dano u Beču dne četrnaestoga veljače godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

Proračun

o potrebi i pokriću unutarnje samouprave kraljevine Hrvatske i Slavonije skupa sa razvojačenom krajinom

za godinu 1875.

Glavni svotnik.

Broj tekući	Broj naslova		Potreba ili pokriće redovito	izvan-redno	Ukupno
			forintih	austr.	vriednosti
		A. Potrieba.			
1	I.	Poslovi unutarnji	1,594.718	123.465	1,718.183
2	II.	Bogoštovje i nastava	432.073	63.775	495.848
3	III.	Pravosudje	228.230	64.389	893.619
		Svota potriebe	2,855.021	252.629	3,107.650
		B. Pokriće.			
		Vlastiti dohodci.			
1	I.	Poslovi unutarnji	26.220	—	26.220
2	II.	Bogoštovje i nastava i to: a) Dohodci vjerozakonskih i nastavnih zavodah	113.642	—	113.642
3		b) Prihod iz krajiškog imetka i iz krajiške obrazovne i odgojne zaklade	19.533	—	19.533
		Svota vlastitih dohodakah . .	159.395	—	159.395
4	III.	45% izravnih i neizravnih porezah i drugih javnih dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije i razvojačenih dielovah krajine na temelju ugarskoga drž. proračuna za god. 1875	3,000.000	—	3,000.000
		Svota pokrića	3,159.395	—	3,159.395

A. Potrieba.

Poglavje I.

Odjel za unutarnje poslove

Naslov 1—15.

Svotnik.

Broj tekući	Broj naslova		redovita	izvan-redna	Ukupno
			Potreba		
			forintih u austr. vriednosti		
1	1	Zemaljska vlada	167.197	50.391	217.588
2	2	Zemaljsko računovodstvo	36.490	—	36.490
3	3	Zemaljska blagajna	10.490	—	10.490
4	4	Zemaljski arkiv	3.550	—	3.550
5	5	Gradjevni odsjek	18.750	300	19.050
6	6	Sabor	50.000	—	50.000
7	7	Političke oblasti I. molbe	315.700	1.200	316.900
8	8	Zemaljske sgrade	14.501	—	14.501
9	9	Ceste i vodogradjevine zemaljske . .	280.740	—	280.740
10	10	Zdravstvo	85.733	10.000	95.733
11	11	Kaznione	128.178	500	128.678
12	12	Žandarmerija	260.000	—	260.000
14	13	Prinesci za narodne zavode i narodno gospodarstvo i zemalj. štipendiji .	68.680	55.570	124.250
14	14	Razne potriebe i nepredvidljivi troškovi	13.600	—	13.600
15	15	Mirovine	141.109	5.504	146.613
		Skupa	1,594.718	123.465	1,718.183

Naslov 1. Zemaljska vlada.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaće	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potreba.			
1		Plaće i stanarina:			
	1	Ban	12.000		12.000
	2	3 odjelna predstojnika i to: 1 sa 5000 for. i 450 for. stan. 2 po 4500 for. i 450 for. stan.	14.000	1.350	15.350
	3	9 odsječnih savjetnikah i to: 4 po 3000 for. i 350 for. stan. 5 po 2600 for. i 350 for. stan.	25.000	3.150	28.150
	4	11 tajnikah medju njimi šumarski izviestitelj i to: 5 po 1800 for. i 300 for. stan. 6 po 1600 for. i 300 for. stan.	18.600	3.300	21.900
	5	11 perovodjah i to: 5 po 1200 for. i 250 for. stan. 6 po 1000 for. i 200 for. stan.	12.000	2.450	14.450
	6	Zemaljski živinar	1.200	250	1.450
		Pomoćno osoblje:			
	7	1 ravnatelj pomoćnih uredah . . .	1.600	300	1.900
	8	2 pristava po 1200 for. i 250 for. stanarine	2.400	500	2.900
	9	13 oficijalah medju njimi prevoditelj i to: 6 po 1000 for. i 200 for. stan. 7 po 900 for. i 150 for. stan.	12.300	2.250	14.550
		Poslužno osoblje:			
	10	13 podvornikah medju njimi vratar i to:			

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince plaće	Pojedince stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		1 sa 500 for. / 6 po 400 for. / 6 po 350 for. } i 80 for. stanarine osim vratara	5.000	960	5.960
		Svota plaćah i stanarine	104.100	14.510	118.610
2		Službovine:			
	1	za bana . . . . 4000 for.			
	2	za predstojnika unutarnjega odjela . . . . . 1000 for.			5.000
3		Odielo:			
	1	za 12 poslužiteljah po 40 f. 480 for.			
	2	za vratara . . . . . . 160 for.			640
4		Pripomoći			1.000
5		Uredski, pisarn. i putni troškovi, nadnice i litografija			25.147
6		Najmovine, i to za kuće			
	1	Vakanovićevu . . 2.650 for.			
	2	Fodrocievu . . . 550 for.			
	3	Lovrenčićevu . . 2.500 for.			
	4	Vršec-Supanovu . 1.100 for.			6.800
7		Za razne potriebe banu na razpolaganje			10.000
		Svota redovite potriebe . .			167.197

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince plaće	Pojedince stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Izvanredna potrieba.			
8		Osobni doplatak i to:			
	1	za tajnika Pumpa do konca travnja iz god. 300 for. okruglo stanarine iz god. 30 for. okruglo a od 1. svibnja iz god. 200 for.	100 134	 10	 243
	2	za perovodju Valtera do konca travnja iz god. 100 for. okruglo . . . . stanarina iz god. 20 for. okruglo	33	 7	 40
	3	za pisara Proffa do konca travnja iz god. doplatka 300 for. okruglo	100		100
	4	za kot. pisara Radakovića do konca travnja iz god. doplatka 20 for. okruglo . . . . . iz god. stanarine 4 for. okruglo	7	 1	 8
9		Za provedbu novoga ustrojstva polit. oblastih i sudovah naročito za odpravnine, beriva razpoloživih činovnikah i službenikah, komisionalna izvidjenja i t. d.			50.000
		Svota izvanredne potriebe .			50.391
		Svota redovite potriebe . .			167.197
		Ukupno			217.588

Naslov 2. Zemaljsko računovodstvo.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince: plaće	Pojedince: stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće i stanarina:			
	1	1 predstojnik	2.000	300	
	2	4 rač. savjetnika i to: 1 sa 1500 for. 3 po 1300 for. } i 250 for. stanarine	5.400	1.000	
	3	4 rač. revidenta po 1000 for. i 200 for. stanarine	4.000	800	
	4	14 rač. oficijalah i to: 4 po 900 for. 4 po 800 for. 6 po 700 for. } i 150 for. stan.	11.000	2.100	
	5	4 rač. asistenta po 500 for. i 100 for. stanarine	2.000	400	
	6	3 rač. vježbenika s pripomoćju po 320 for. i 100 for. stanarine . .	960	300	30.260
	7	1 odpravnik	700	100	
	8	1 pisar	500	100	
	9	3 kancelista po 400 for. i 100 for. stanarine	1.200	300	2.900
		Poslužno osoblje:			
	10	3 poslužitelja i to: 1 sa 400 for. 1 sa 360 for. 1 sa 330 for. } i stanarine za 2 po 60 for.	1.090	120	1.210
2		Uredski i pisarnički troškovi . . .			1.500
3		Odielo za 3 poslužitelja po 40 for.			120
4		Pripomoći			500
		Ukupno			36.490

Naslov 3. Zemaljska blagajna.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince: plaće	Pojedince: stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće i stanarina:			
	1	1 predstojnik	2.000	300	
	2	1 protustavnik	1.500	250	
	3	1 blagajnik	1.200	200	
	4	1 pristav	1.000	200	
	5	2 oficijala i to: 1 sa 900 for., 1 sa 800 for. } i 150 for. stanarine	1.700	300	
	6	1 asistent	600	100	9.350
		Poslužno osoblje:			
	7	1 podvornik	400		400
2		Uredski i pisarnički troškovi . . .			600
3		Odielo za poslužitelja			40
4		Pripomoći			100
		Ukupno			10.490

Naslov 4. Zemaljski arkiv.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince plaće	Pojedince stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće i stanarina:			
	1	Ravnatelj	1.200	200	
	2	Pristav	800	150	
	3	Pisar	500	100	2.950
		Poslužno osoblje:			
	4	Podvornik	300	60	360
2		Odielo za poslužitelja			40
3		Uredske i pisarničke potriebštine i to: za nabavu pisarničkoga materijala i drvah za ogriev			200
		Ukupno			3.550

Naslov 5. Gradjevni odsjek.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince: plaće	Pojedince: stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće i stanarina:			
	1	1 gradjevni nadzornik	2.100	300	
	2	1 nadmjernik	1.500	250	
	3	3 mjernika I. razreda po 1.100 for. i 200 for. stanarine	3.300	600	
	4	4 mjernička pomoćnika; i to: 2 I. razreda po 800 for., 2 II. razreda po 700 for. } i 150 for. stanarine	3.000	600	
	5	1 gradjevni vježbenik	400		12.050
	6	1 oficijal	900	150	
	7	1 pisar	500	100	1.650
		Poslužno osoblje:			
	8	1 poslužitelj	350		350
2		Osobni doplatak za mjerničkog pomoćnika I. razreda Kremplera .			145
3		Nadnice za 1 dnevničara			365
4		Uredski, pisarnički, putni troškovi i dnevnice			4.000
5		Pripomoći			150
6		Odielo za poslužitelja			40
		Svota redovite potriebe			18.750
		Izvanredna potrieba.			
7		Za nabavu mjerilah po metričkoj sistemi			300
		Ukupno			19.050

Naslov 6. Sabor.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince plaće	Pojedince stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Dnevnice, stanarine i putni troškovi zastupnikah, zatim troškovi saborske pisarne			50.000
		Ukupno			50.000

Naslov 7. Političke oblasti I. molbe.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince plaće	Pojedince stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće i stanarina:			
	1	8 velikih županah po 2600 for. i 350 for. stanarine	20.800	2.800	
	2	11 podžupanah i to: 5 po 1800 for., 6 po 1600 for. } i 300 for. stanarine	18.600	3.300	
	3	19 tajnikah i to: 9 po 1400 for., 10 po 1200 for. } i 250 for. stanarine	24.600	4.750	
	4	38 perovodjah po 800 for. plaće i 150 for. stanarine	30.400	5.700	

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince plaće	Pojedince stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
	5	38 liečnikah po 700 for. plaće i 200 for. stanarine	26.600	7.600	
	6	11 živinarah po 600 for. plaće i 150 for. stanarine	6.600	1.650	
	7	12 mjernikah i to: 8 po 1100 for., 4 po 900 for. } i 200 for. stanarine	12.400	2.400	
	8	4 mjernička pomoćnika i to: 2 po 800 for., 2 po 700 for. } i 150 for. stanarine	3.000	600	
	9	7 nadšumarah po 1000 for. i 200 for. stanarine	7.000	1.400	
	10	38 pisarah i to: 19 po 700 for., 19 po 600 for. } i 100 for. stanarine	24.700	3.800	
	11	33 primalje po 160 for. konvencije	5.280		213.980
		Poslužno osoblje:			
	12	19 podvornikah po 300 for. plaće i 60 for. stanarine	5.700	1.140	
	13	19 podvorničkih pomoćnikah po 250 for. i 60 for. stanarine	4.750	1.140	12.730
2		Nadnice: za 38 dnevničarah po 1 for. na dan			13.870
3		Odielo: za 38 podvornikah po 40 for.			1.520
4		Pripomoći			2.000

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince plaće	Pojedince stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
5		Uredski, pisarnički i putni troškovi:			
	1	Putni paušal velikih županah i podžupanah . . . . . 7600 for.			
	2	Naklade za putne i pisarničke troškove županijah i podžupanijah i paušal nadšumarah . . . 32000 for.			48.600
	3	Naklada za putne troškove mjerničkih uredah . . . . . 9000 for.			
6		Najmovine i to: za 10 uredah po . . 900 for.			9.000
7		Uzdržavanje zgradah			10.000
8		Razni troškovi			4.000
		Svota redovite potriebe . .			315.700
		Izvanredna potrieba.			
9		Osobni doplatak: za 12 fizikah po 100 for. . . .			1.200
		Ukupno			316.900

Naslov 8. Zemaljske sgrade.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1		Popravci i obično uzdržavanje zemaljskih sgradah i to:		
		Banske residencije, zemaljske kuće, sveobće zemaljske bolnice (tvornice duhana) u Zagrebu, kaznione u Lepoglavi i Zagrebu, narodnoga kazališta, pakračke bolnice, zemalj. sgrade u Požegi, Varaždinu i nekadanje kuće Gajeve		10.000
2		Troškovi režije:		
	1	Čišćenje dimnjakah i zahodah u zemaljskih sgradah	200	
	2	Porez i daće za iste sgrade . .	1.100	1.300
3		I. i II. obrok odplate zajma učinjenoga iz sirotinske zaklade u ukupnoj svoti od 40.000 for. u ime kupovnine Gajeve kuće, uz odplatu u 40 polugodišnjih obrocih i to:		
		u ime 5% kamatah 1954 fr. 60 n. u ime 3% odplate glavnice 1246 fr. 40 nvč.		3.201
		Ukupno		14.501

Naslov 9. Cesto- i vodogradjevine zemaljske.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1		Plaće:		
	1	21 nadcestar po 400 for.	8.400	
	2	10 riečkih vidokah i to: 2 po 360 for. . . . 720 fr. 8 po 315 for. . . . 2520 fr.	3.240	
	3	141 cestar po 200 for.	28.200	39.840
2		Putni troškovi empiričkoga osoblja		300
3		Najmovine za smieštenje gradjevne sprave i orudja		600
4		Troškovi mapiranja		500
5		Nabava cestovnog pokrivala, zatim uzdržavanje cestah, mostovah i vodogradjevinah, posebne gradjevine i odkup zemljištah		237.500
6		Nabava i popravak orudja i sprave		2.000
		Ukupno		280.740

Naslov 10. Zdravstvo.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1		Trošak za bolnicu u Pakracu.		
	1	Plaće i to: a) ravnatelja 1200 for. b) pomoćnika 600 for. c) svećenika 60 for. . . .	1.860	
	2	Obskrba	23.000	24.860
2		Trošak za škrljevačku ujedno javnu bolnicu u Kraljevici, do konca mjeseca travnja 1875.		
	1	Plaće i to: a) namjestnoga ravnatelja iz god. 600 for. . . 200 for. b) u ime nagrade iz godišnjih 400 for. . . . . 133 for. c) svećenika iz g. 120 f. 40 for.	373	
	2	Obskrbni troškovi i liekovi . . .	3.500	3.873
3		Ini bolnički i obskrbni troškovi . .		36.000
4		Zavodi čovječnosti:		
	1	Nahodišta i porodišta	1.000	
	2	Ludnice i to: za obskrbu i liečenje ludjakah u ovozemnih i stranih ludnicah	20.000	21.000
		Svota redovite potriebe . .		85.733
		Izvanredna potrieba.		
5		Odšteta za ubito okuženo blago . .		10.000
		Ukupno		95.733

Naslov 11. Kaznione.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince plaće	Pojedince stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće za kaznionu lepoglavsku:			
	1	Ravnatelj	1.500		
	2	Pristav	800		
	3	2 svećenika (rimo-katolički i grčko-iztočni) po 800 for.	1.600		
	4	Liečnik	700		4.600
2		Uredski i putni troškovi:			
	1	Paušal ravnatelju kaznione lepoglavske	150		
	2	Trošak za tiskanice i nabavu školskih knjigah	110		
	3	Godišnji prinesak brzojavnoj postaji u Ivancu	15		
	4	Putni trošak za kaznionu lepoglavsku	300		
	5	Putni trošak rabinera.	40		615
3		Nadnice za dnevničara po 1 for.. .			365
4		Pripomoći za činovnike i službenike			100
5		Crkvene potriebštine:			
	1	Za katoličku kućnu kapelu na ulje, svieće i t. d.	60		
	2	Za obdržavanje službe božje grčko-iztočnoga vjeroizpovjedanja na ulje, svieće i t. d.	40		
	3	Za orguljaša	60		160
6		Zaklade.			
	1	Duhovniku u Lepoglavi za popunjenje kongrue	307		
	2	Za kapelana u istu svrhu	200		507

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
7		Straža u Lepoglavi:		
	1	Tamničar	500	
	2	8 desetnikah po 288 for.	2.304	
	3	80 stražarah po 216 for.	17.280	
	4	Odielo po 35 for. za 89 osobah . .	3.115	23.199
8		Potriebštine sigurnosti:		
		Za oružje prah i olovo		120
9		Popratni troškovi za kaznenike . .		100
10		Obskrba.		
	1	U Lepoglavi za 650 kaznenikah po 30 novč. na dan	71.175	
	2	U Zagrebu za 50 ženskih kaznenicah po 29¾ novč. na dan.	5.429	
	3	Za kaznenike nalazeće se u Ilavi i Glini	12.433	
	4	Za obskrbu kaznenikah iz utjelovljenih dielovah razvojačene krajine nalazećih se u tvrdjavnih kaznionah Osiek, Brod, Petrovaradin, N. Gradiška i Terezienstadt	4.600	93.637
11		Liekovi		1.600
12		Razsvjeta		1.500
13		Pasivne kamate kaptolu varaždinskomu za odstupljeni samostan u Lepoglavi		1.575
14		Razni troškovi		100
		Svota redovite potriebe . .		128.178
		Izvanredna potrieba.		
15		Za priredjenje grčko-iztočne kapele		500
		Ukupno		128.678

Naslov 12. Žandarmerija.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1	1	Plaće za častnike	10.963	
	2	Ekvivalent za sluge častnikah . . .	1.767	
	3	Odsječnina za konje	168	
	4	Doplatak žandarmerijski	3.485	
	5	Relutum plodinah	570	
	6	Prinesak za odieću Furira i poslužnika	67	
	7	Plaća za momčad	168.700	
	8	Doplatak službovni	13.600	
	9	Doplatak za kolanje	37	
	10	Masa — paušal	16.000	
	11	Ulaganje u masu	4.200	
	12	Stanarina i noćnica	874	
	13	Nagrade i pripomoći	330	
	14	Putni i popratni troškovi	6.664	
	15	Troškovi novačenja	120	
	16	Premie (Taglie)	348	
	17	Uredski i pisarnički troškovi . . .	1.143	
	18	Zdravničke potriebe	100	
	19	Oružje i strielivo	664	
	20	Razni troškovi	200	230.000
2		Ukonačenje žandarmerije		30.000
		Ukupno		260,000

Naslov 13. Prinesci za narodne zavode i narodno-gospodarske svrhe, zatim zemalj. štipendija.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1		Subvencija za narodno zemaljsko kazalište		32.000
2	1	Križevačka gospodarsko-šumarska učiona	13.200	
	2	Predplata na štipendija za pitomce ratarnice križevačke	1.560	14.760
3		Prinesak za gospodarsko družtvo u Zagrebu		6.000
4		Prinesak za glasbeni zavod u Zagrebu		3.000
5		Nagrade za svilogojstvo		1000
6		Dnevnice i putni troškovi povjerenikah za državne izpite za samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva		100
7		Oplemenjenje konjah:		
	1	Putni troškovi	200	
	2	Nagrade u cekinih i kolajnah . . .	700	900
8		Umjetnička štipendija.		
		Za naobraženje domaćih umjetnikah, slikarah, kamenorezacah itd. . .		2000
9		Tehnička štipendija.		
	1	Za 5 tehnikah	2.500	
	2	Jedan štipendij za trgovačku struku	500	3000

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
10		Liečnička štipendija.		
	1	Za 5 liečnikah po 500 for.	2.500	
	2	Za 3 živinovračitelja po 300 for. .	900	
	3	Za 6 primaljah po 120 for. . . .	720	4.120
11		Gospodarsko-šumarska štipendija.		
		Za 2 štipendista po 600 for. . . .		1.200
12		Promocijalne takse i putni troškovi za gori navedene štipendiste . .		600
		Svota redovite potriebe		68.680
		Izvanredna potrieba.		
13		Troškovi za uzdržavanje pastuhah u Varaždinskoj pastuharni		50.000
14		Prinesak za gospodarsko-šumarsku učionu u Križevcih		2.600
15		Tisak strukovnih dielah za kr. šumarsko-gospodarsko učilište u Križevcih i za nagrade piscem		1.500
16		Hallska gospojinska zaklada.		
	1	Za 2 zadužbine zakladne po 420 for.	840	
	2	Za 3 obskrbna štipendija po 210 for.	630	1.470
		Svota izvanredne potriebe		55.570
		Svota redovite potriebe .		68.680
		Ukupno		124.250

Naslov 14. Razne potriebe i nepredvidljivi troškovi.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1		Popraćenički troškovi t. j.: obskrba i ini razni troškovi, zatim dnevnice, trošarina i miljarina pratiocah		4000
2		Nagrade za uhićenje razbojnikah .		500
3		Nagrade za spašenje života od pogibelji smrti		100
4		Za izdavanje „sbornika“ i „redarstvenoga viestnika“		3000
5		Za razne nepredvidljive troškove, koji nisu navedeni u nijednom stupcu nijednoga naslova		6000
		Svota redovite potriebe		13.600

Naslov 15. Mirovne pristojbe.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1	1	Dvorska kancelarija	12.049	
	2	Zemaljska vlada	11.375	
	3	Banska vlada	1.050	
	4	C. kr. namjestničko vieće	1.013	
	5	Kr. namjestničko vieće	11.519	
	6	C. kr. žup. oblasti.	2.620	
	7	Županije	24.679	
	8	C. kr. kotarski uredi	12.825	
	9	Žup. kotarski sudovi	16.951	
	10	Kaznione	1.497	
	11	Bolnica škrljevačka	219	
	12	C. kr. redarstvo	980	
	13	Gubernium na Rieci	2.205	
	14	Gradjevne oblasti	5.513	
	15	Cestogradnje	2.522	
	16	Vodogradnje	497	
	17	Računovodstvo	10.942	
	18	Zemaljska blagajna	1000	
	19	Oružničtvo	9.281	
	20	Razvojačena krajina	12.372	
		Svota redovite potriebe		141.109
		Izvanredna potrieba.		
2	1	Razvojačena krajina		5.504
		Ukupno		146.613

A. Potrieba.

Poglavje II.

Odjel za bogoštovje i nastavu.

Naslov 1—4.

Svotnik.

Broj tekući	Broj naslova		redovita	izvanredna	Ukupno
			Potreba		
			forintih austr. vriednosti		
1	1	Vjerozakonski zavodi.	127.101	9.780	136.881
2	2	Zaklade i prinesci u svrhe bogoštovne	20.946	8.500	29.446
3	3	Nastavni zavodi	266.402	44.449	310.851
4	4	Mirovine	17.624	1.046	18.670
		Ukupno	432.073	63.775	495.848

Naslov 1. Vjerozakonski zavodi.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1		Odšteta za emolumente:		
	1	Župniku na Riečici za odstupljena vojnoj krajini fundacijonalna zemljišta	30	
	2	Paroku grčko-iztoč. vjeroizpovjedanja u Senju	200	230
2		Dotacije.		
	1	Za 10 župnikah nadbiskupije zagrebačke . 3223 fr.		
	2	Za 15 kapelanah nadbiskupije zagrebačke . 2705 fr. . .	5.928	
	3	Za 3 župnika biskupije senjske . . . 945 fr.		
	4	Za 7 kapelanah biskupije senjske . . . 1400 fr. . .	2.345	
	5	Za ostala za sada nepopunjena mjesta	2.000	
	6	Za svećenstvo belovarske županije	33.457	43.730
3		Nadopunitbe.		
		A. za više svećenstvo.		
	1	Biskupu u Križevcih 1575 fr.		
	2	Grčko-katol. vikaru u Osieku . . . . . 733 fr. . .	2.348	
		B. za manastire.		
		I. što prosjače:		
	3	Franjevci 180 . . . 3963 fr.		
	4	Kapucini 44 . . . 1238 fr. . .	5.201	
		II. ženski manastiri:		
	5	Uršulinke u Varaždinu 30	1.260	

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		C. za niže svećenstvo.		
		a) u nadbiskupiji zagrebačkoj:		
	6 7	80 župnikah . . . 13052 fr. 17 kapelanah . . . 2181 fr. . .	15.233	
		b) u biskupiji senjskoj:		
	8 9	a) 31 župnik . . . 4707 fr. b) 1 kapelan . . . 79 fr. . .	4.786	
		c) u biskupiji djakovačkoj:		
	10	7 župnikah	892	
		d) u biskupiji križevačkoj:		
	11	3 župnika	569	
	12	Za ostala za sada nepopunjena mjesta	1.000	
	13	Nadopunitba kongrue za uztegnuti porez	268	31.557
4		Doplatci.		
	1	Za 4 kanonika grčko-katoličkoga kaptola u Križevcih po . . . . 205 for.	820	
	2	Za 6 kanonikah senjskoga kaptola po . . . . . 300 for.	1.800	2.620
5		Svećenička obrazovališta.		
		I. Za višja svećenička obrazovališta u Beču:		
	1	Za obskrbu i stanbinu za 2 pitomca višjega obrazovališta kod sv. Augustina u Beču po . . . . . 700 for.	1.400	
	2	Za obskrbu i stanbinu grčkokatoličk. sjemeništu središnjemu kod sv. Barbare u Beču za 2 pitomca po 681 for.	1.362	

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
	3	Za obskrbu i stanbinu za 2 pitomca u Pazmaneumu u Beču po . . . . . 800 for.	1.600	
		II. Za ovozemna sjemeništa:		
	4	Nadbiskupskom sjemeništu u Zagrebu	8.610	
	5	Biskupskom sjemeništu u Djakovu .	6.300	
	6	Grčko-katoličkom sjemeničtu biskupije križevačke i to u ime godišnjega prinosa i podpore 2499 for. u ime godišnjega uzdržavanja. . . 1133 for. } . .	3.632	
	7	Predstojniku franjevačkoga obrazovnoga zavoda u Kostajnici kod Gorice za 3 klerika iz Hrvatske za svakoga na godinu po 157 fr. 50 nč.	473	23.377
6		Crkvene potriebe.		
		I. stalne:		
	1	Akademičkoj crkvi u Zagrebu . .	337	
	2	Župnoj crkvi u Gorici	6	
	3	Župnoj crkvi u Kotarih za ulje . .	5	
	4	Grčko-katoličkoj katedralnoj crkvi u Križevcih	168	
	5	Župnoj crkvi u Remetincu	4	
		II. promjenljive.		
	6	Za crkve stojeće pod pokroviteljstvom vjerozakonske zaklade, koje iz vlastitih sredstvah neobhodno potriebite crkvene stvari nabaviti nemogu	133	653
7		Zaklade i štipendije.		
	1	Manastiru Franjevacah u Požegi $2^1/_2$% kamate od misne zaklade sa 2710 for. 24 novč. srebra	71	

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
	2	Manastiru Kapucinah u Varaždinu od misne zaklade Abatinieve . .	8	
	3	Za bosanske klerike Franjevacah u Djakovu	5.009	
	4	Križevačkomu grčko-katol. kaptolu 6% kamate od glavnice 34781 fr. 38½ nč. srebra, koja vjerozakonskoj zakladi pripada	2.191	7.279
		Najmovine.		
8		Za njeke stanove dušobrižnoga svećenstva povodom popravakah žup. zdanjah		30
9		**Nagrade i pripomoći.**		
		I. stalne nagrade:		
	1	Njemačkomu propovjedniku u Varaždinu	105	
	2	Za nauk u kateketici na bogoslovnom zavodu u Senju	300	
	3	Za župnika u Grubišnom polju . .	40	
		II. Promjenljive nagrade i pripomoći:		
	4	Svećenikom podpore	5.000	
		III. Stalne pripomoći:		
	5	Za 6 kanonikah senjskog kaptola po 210 for.	1.260	6.705
10		**Uzdržavanje obstojećih sgradah.**		10.000
11		**Putni troškovi i dnevnice.**		
		I. Stalni paušali:		
		a) za pregledanje samostanah franjevačkih:		

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
	1	Predstojniku provincije sv. Križa za 5 samostanah po 12 for. 60 novč.	63	
	2	Prestojniku sv. Ladislava za 8 samostanah po 12 for. 60 novč. . . .	101	
	3	Predstojniku provincije sv. Ivana kapistrana za 7 samostanah po 12 fr. 60 novč.	88	
		b) za pregledavanje samostanah kapucinskih:		
	4	Predstojniku provincije sv. Stjepana za 3 samostana po 12 fr. 60 novč.	38	
		II. Promjenljivi putni troškovi:		
	5	Za razne slučajeve.	500	790
12		Razni troškovi		130
		Svota redovite potriebe		127.101
		Izvaredna potrieba.		
13		Nove gradjevine i ini izvanredni troškovi.		9.650
14		Doplatak upravitelju župe u Belovaru		130
		Svota izvanredne potriebe		9.780
		Svota redovite potriebe .		127.101
		Ukupno		136.881

Naslov 2. Zaklade i prinesci u svrhe bogoštovne.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince (forintih austr. vr.)	Ukupno (forintih austr. vr.)
		Redovita potrieba.		
1		Popuna kongrue župnika u Kraljevici	32	
2		Popuna kongrue župnika u Fužini .	53	85
3		Zaklade.		
	1	Kaptolu senjskomu za čitanje mise polnoćnice	105	
	2	Kaptolu zagrebačkomu za uzdržanje jedne uljenice	16	
	3	Kapucinskomu samostanu u Varaždinu u ime lemozinah	17	
	4	Samostanu Franjevacah u Varaždinu za uzdržavanje jedne uljenice . .	16	154
4		Odšteta za emolumente:		
	1	Biskupu senjskomu	2.100	
	2	Biskupu djakovačkomu	504	
	3	Samostanu Franjevacah u Trsatu .	306	
	4	Samostanu kapucinah na Rieci . .	192	
	5	Popuna kongrue župnika u Žažini .	27	
	6	Popuna kongrue župnika u Šišincu	283	3.412
5		Pripomoći.		
	1	Biskupu senjskomu	6.300	
	2	Biskupu križevačkomu	2.100	
	3	Kaptolu senjskomu	2.100	
	4	Samostanu kapucinah u Karlobagu .	1.050	
	5	Kaptolu djakovačkomu za 6 kanonikah	2.835	
	6	Grčko-istočnomu samostanu u Lepavini	210	
	7	Kaptolu modrušpotočkomu za 9 kanonikah po 300 for.	2.700	17.295
		Svota redovite potriebe		20.946
6		**Izvanredna potrieba.**		
		Prinos u bogoštovne svrhe crkve grčko-istočne		8.500
		Ukupno		29.446

Naslov 3. Nastavni zavodi.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
		A. Sveučilište.			
1		Bogoslovni fakultet.			
	1	7 redovitih profesorah po 1800 for. i 350 for. stanarine	12.600	2.450	
	2	1 izvanredni profesor	1.400	300	
	3	1 docent sa godišnjom nagradom od	500		17.250
2		Pravoslovni fakultet.			
	1	8 redovitih profesorah po 1800 fr. i 350 for. stanarine	14.400	2.800	
	2	1 izvanredni profesor	1.400	300	
	3	2 docenta sa godišnjom nagradom po 300 for.	600		19.500
3		Mudroslovni fakultet.			
	1	13 redovitih profesorah po 1800 for. i 350 for. stanarine	23.400	4.550	
	2	2 izvanredna profesora po 1400 for. i 300 for. stanarine	2.800	600	
	3	3 učitelja živih jezikah po 400 for.	1.200		32.550
4		Troškovi tičući se svih fakultetah.			
	1	Petgodišnji doplatci	600		
	2	Nagrada propovjedniku	500		
	3	Nagrada rektoru	500		
	4	Paušal za sveučilištnu pisarnu . . .	500		
	5	Paušal povjerenstvu za državne izpite	50		
	6	Aktuar	600	150	
	7	Pisar	400	100	
	8	Pedel	400		
	9	3 podvornika po 300 for.	900		

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
	10	1 podvornik za fiziku sa god. 300 fr. od 1. listopada 1875.	75		
	11	Odielo za 3 podvornika po 40 for. .	120		
	12	Ogriev	500		
	13	Razsvjeta	100		5.495
5		Knjižnica i njezino osoblje.			
	1	Dotaciju za knjižnicu	3.000		
	2	Knjižničar s plaćom god. . . 1400 fr. i stanarinom g. . 300 fr. } od 1/10. 1875.	350	75	
	3	Nagrada privremenomu knjižničaru do 1. listopada 1875.	225		
	4	Pisar	400	100	
	5	Paušal	40		4.190
6		Učila i sbirke.			
	1	Prva inštrukcija fizikalnog kabineta	5.000		
	2	Popunjenje kemičkoga laboratorija na realci	1.500		
	3	Popunjenje zolog. sbirke u muzeju .	1.000		
	4	Nabava sitnozora i inih spravah za botaniku	500		
	5	Prvi obrok za sbirku dra. Lanze. .	4.667		12.667
7		Potriebe teoretičke i praktičke obuke.			
	1	Za kemiju iz godišnjih 500 for. od 1. listopada 1875.	125		
	2	Za fiziku iz g. 200 f. od 1. list. 1875.	50		
	3	Nepredvidljivi troškovi	1.000		1.175
		B. Ini nastavni zavodi.			
8		Gimnazije u Zagrebu, na Rieci, u Varaždinu, Osieku, Požegi i Senju.			
	1	72 učitelja medju njima 6 ravnateljah po . 900 for. zatim stanarina za 6 ravnatelja po. . . 250 for. a za 66 učiteljah po 200 for. } . .	64.800	14.700	

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince		Ukupno
			Plaća	Stanarina	
			forintih austr. vr.		
	2	7 kateketah i to:			
		5 po 900 for. / 2 po 735 for. } i 200 fr. stanarine	5.970	1.400	
	3	4 suplenta po 600 for.	2.400		
	4	Petgodišnji doplatci	14.350		
	5	Mjestni doplatci za 13 učiteljah gimnazije zagrebačke po 150 for. .	1.950		
	6	10 godišnji doplatak za 1 kateketa	210		105.780
9		Gimnazija u Karlovcu.			
	1	5 učiteljah po 900 for. . . 4500 fr.			
	2	Funkcijonalni doplatak za ravnatelja . . . . 200 fr.			
	3	1 kateketa . . . . . . 630 fr.			
	4	5 god. doplatci. . . . . 800 fr.			
		skupa 6130 fr.			
		po odbitku pokrića iz zaklade Markezieve sa . 4515 fr.	1.615		
		zatim:			
	5	Stanarina za ravnatelja 250 for. a 5 učiteljah po 200 for.		1.250	2.865
10		Realka u Belovaru.			
	1	1 ravnatelj . . . . 900 fr.			
	2	3 učitelja po 800 fr.. . . 2400 fr.			
	3	1 suplent. . . . . . . 480 fr.			
	4	5 god. doplatci . . . . 300 fr.			
		od ukupne svote 4080 fr.			
		1/3 sa	1.360		
	5	Stanarina za 3 učitelja po 80 for. = 240 for. 1/3 sa		80	1.440
11		Pomorska učiona u Bakru.			
	1	Učitelj matematičko-nautičkih disciplinah	1.000	200	
	2	Učitelj talijanskoga jezika, zemljopisa i knjigovodstva	800	200	

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
	3	5 štipendijah po 200 for.	1.000		
	4	Nagrade i to:			
		a) pomoćnomu učitelju trgovačkoga, mjenbenoga i pomorskoga prava, zatim liečničtva, brodarskoga risanja i krasopisa	640		
		b) pomoćnomu učitelju za hrvatski jezik	250		
		c) učitelju za vjeronauk	180		
		d) poslužniku	200		
	5	Uredske i pisarničke potriebe za ravnatelja	50		
	6	Za nabavu i uzdržavanje učevnih sredstvah	120		4.640
12		Mužka preparandija u Zagrebu.			
	1	5 učiteljah medju njimi kateketa po . . . 900 fr. i 15% stanarine	4.500	675	
	2	Nagrada učitelju glasbe	300		5.475
13		Ženska preparandija u Zagrebu.			
	1	5 učiteljah medju njimi kateketa po . . . 900 for. i 15% stanarine	4.500	675	
	2	1 učiteljica . . . . . 600 for. i 15% stanarine	600	90	
	3	Nagrada učitelju glasbe	300		6.165
14		Vježbaonica mužka i ženska u Zagrebu	6.940		6.940
15		Gimnastika zajednička.			
	1	Prvo uredjenje	200		
	2	Radionica	100		
	3	Učitelj gombanja	400		
	4	2 podvornika po 300 for.	600		1.300
16		Za preparandiju u Zagrebu i Djakovu, po sadanjem sustavu za 9 mjesecih iz god. 1890 for.			1.417

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
17		Županijski školski nadzornici.			
	1 2	3 po 1200 for. 3 po 1000 for. } i 200 for. stanarine	6.600	1.200	7.800
18		Plaće slugah.			
	1	Na gimnaziji u Zagrebu	320		
	2	Na gimnaziji na Rieci	300		
	3	Na gimnaziji u Varaždinu	168		
	4	Na gimnaziji u Osieku	126		
	5	Na gimnaziji u Požegi	263		
	6	Na gimnaziji u Senju	300		
	7	Na realki u Belovaru od god. 105 for. $^1/_3$ sa	35		1.512
19		Doplatci.			
	1	Za ravnatelja na gimnazijah: u Zagrebu, na Rieci, u Varaždinu, Osieku, Požegi i Senju po 300 for..	1.800		
	2	Za ravnatelja na maloj realci u Belovaru od god. 200 for. $^1/_3$ sa . .	66		1.866
20		Subštitucije.			
	1	Za produžna predavanja na učevnih zavodih	2.000		
	2	Za malu realku u Belovaru od 75 for. $^1/_3$ sa . . . . : . .	25		2025
21		Zaklade i štipendije.			
	1	Za premije na zagrebačkoj učioni iz Rauchove zaklade	4		
	2	4 štipendista pučkog učiteljstva na preparandiji u Djakovu	168		
	3	Za pripravnike pučkog učiteljstva grčko-kat. biskupije križevačke 2 štipendija po 210 for.	420		592

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
22		Crkvene potriebe.		
	1	U ime dotacije za gimnaz. crkv. sv. Lovre u Varaždinu	67	
	2	Za službu pobožnosti kroz 9 danah na slavu sv. Žavera u Varaždinu	21	
	3	Za orguljaše u gimnazijalnih crkvah i za obuku u pjevanju: a) u Zagrebu . . 122 for. b) u Varaždinu . 80 for. c) na Rieci . . 100 for. d) u Osieku . . 80 for. e) u Požegi . . 80 for. . .	462	
	4	Manastiru Franjevacah u Osieku kao odštetu za porabu crkvenoga ruha	50	
	5	Crkvi sirotišta u Požegi u ime odštete za crkveno ruho i ine crkvene potriebe	50	650
23		Prinesci.		
	1	Samostanu Uršulinkah u Varaždinu	420	
	2	Za katoličkog učitelja u Banoštru u Sriemu	40	
	3	Podpora družtvu sv. Jeronima za izdavanje pučkih knjigah	200	660
24		Uredske i pisarničke potriebe. a) stalne.		
	1	Gimnaziji u Zagrebu . . . 200 for.		
	2	Gimnaziji na Rieci, Osieku, Požegi i Varaždinu po 180 for. . . . . 720 for.		
	3	Preparandiji u Zagrebu i Djakovu po 30 for. . . 60 for.		
	4	Promienljive . . . . . . 390 for.	1.370	
	5	Za malu realku u Belovaru za 4 učitelja po 8 for. 40 novč. = 33 fr. 60 novč. ⅓ sa	11	
	6	Za gimnaziju senjsku	227	

Stavke	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
	7	Za 6 žup. školskih nadzornikah po 40 for.	240		
	8	Za malu realku u Belovaru od 90 for. $^1/_3$ sa	30		1.878
25		Potriebe teor. i prakt. obuke.			
		Za fizikalne pokuse, nabavu strojevah, strukovnih i nadarbenih knjigah i za manje potriebe knjižnice stalni paušal i to:			
	1	Gimnaziji u Zagrebu	420		
	2	Gimnaziji u Požegi, Rieci, Osieku i Varaždinu po 400 for.	1.600		
	3	Za preparandiju u Djakovu . . .	200		
	4	Za žensku preparandiju za učila . .	250		
	5	Za narodne učione u Zagrebu, Požegi i Varaždinu	15		
	6	Promjenljive	772		
	7	Za gimnazij u Senju: paušal za knjižnicu . . 53 fr., paušal za fizik. kabinet 52 fr., paušal za prirod. kabinet 60 fr. . .	165		3.422
26		Nagrade i podpore.			
		a) stalne nagrade.			
	1	Za obavljanje ravnat. posalah na preparandijah u Zagrebu po 300 for.	600		
	2	Za izvanredno predavanje na preparandiji u Djakovu: za 1 učitelja čini . 176 fr. 40 nč., za 2 po 50.40 = . 100 fr. 80 nč., za obuku u gojitbi 90 fr. — nč., za obuku u krasopisu 56 fr. — nč.	423		

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
	3	Za ekshorte: a) na gimnaziju Varaždinskom . . . . . 189 for. b) na gimnaziju riečkom, osiečkom i požežkom po 157 for. 50 novč. 473 for.	662		
	4	Za knjižničara na gimnaziju u a) Zagrebu . . . . 120 for. b) Varaždinu . . . 100 for. c) Rieci . . . . . 50 for. d) Osieku . . . . 50 for. e) Požegi. . . . . 30 for. f) Senju . . . . . 50 for. g) Karlovcu. . . . 30 for.	430		
	5	Za obuku u krasopisu na gimnaziju zagrebačkom, varaždinskom, riečkom, osiečkom i požežkom po 100 fr.	500		
	6	Za predavanje franc. jezika na gimnaziji u Varaždinu . . 90 for. Rieci, Požegi i Osieku po 75 for. . . . . . 225 for.	315		
	7	Za predavanje talijan. jezika: na gimnaziji u Varaždinu . . . 90 for. Osieku i Požegi po 75 for.. . . . 150 for. . .	240		
	8	Gimnazija u Senju: a) za drugoga propovjednika . . 158 for. b) za kateketu iztoč. vjeroizp. . 200 for. c) za obuku u tal. jeziku . . . 150 for. d) za obuku u pjevanju i glasbi . 150 for. e) za obuku u krasopisu . . . 150 for. f) za obuku u tjelovježbi . . . 150 for. . .	958		

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
	9	Za kateketu grčko-iztočnog vjeroizpovjedanja na maloj reaci u Belovaru od 150 for. 1/3 sa 35 for. za rim. kat. od 100 for. 1/3	68		
	10	Podpore: a) promjenljive . 1700 fr. b) za pripravnike na sveučilištih u Beču, Pragu, Gracu i Zagrebu 10000 fr. . .	11.700		15.896
27		Uzdržavanje sgradah.			
		Za školske sgrade			2.000
28		Putni troškovi i dnevnice.			
	1	Za selitbena putovanja gimn. učiteljah, za podpore putovanjah učiteljskih kandidatah, koji polaze sveučilišta u Beču i Pragu za put tamo i natrag	1.000		
	2	Putni paušal za 6 školskih nadzornikah po 400 for.	2.400		3.400
29		Upravni troškovi. Za gimnazija u Zagrebu, Osieku, Varaždinu, Rieci i Požegi.			
	1	Troškovi grijanja	1.860		
	2	Čišćenje prostorijah	30		
	3	Plaće zanatlijah.	41		
	4	Gimnaziji u Senju za ogriev . . .	370		
	5	Realki u Belovaru za ogriev . . .	200		
	6	Čišćenje dimnjakah i jamićah . . .	105		2.606
30		Razni troškovi			200
		C. Prinesci u svrhe nastavne.			
31		Štipendija.			
	1	3 štipendista na terezijanskoj akademiji u Beču po 525 for.	1.575		

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
	2	Prinos za odielo po 105 for. . . .	315		1.890
32		Troškovi za nabavu školskih knjigah			6.000
33		Za pučke školske potriebe			12.000
		Svota			293:246
		Od redovite potriebe preliminirane pod stav. 1, 2, 3, 14, 15, 16 i 27 odbija se tangenta, koja se neće realizirati u g. 1875 sa			26.844
		Svota redovite potriebe .			266.402
		Izvanredna potrieba.			
	1	A. Osobni doplatci. Uslied reguliranja plaćah gimnazijskih učiteljah	1.602		
		B. Za razvojačenu krajinu.			
	2	Plaće na glavnoj učioni u Senju za 2 učitelja, od tih 1 privremeni ravnatelj po 367 fr. 50 n. 735 for. 1 učitelj sa . . . 300 for. 1 podučitelj sa . . 210 for. 1 sluga sa . . . 63 for. . .	1.308		
	3	Plaće na glavnoj učioni u Belovaru. 1 učitelj sa . . . 630 for. 2 učitelja po 367 fr. 50 novč. . . . . 735 for. 1 učitelj sa . . . 300 for. 1 poslužitelj . . . 210 for. . .	1.875		
	4	Plaće u glavnoj djevojačkoj učioni u Senju. 1 učiteljica sa . . 368 for. 1 podučiteljica sa . 210 for. . .	578		

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince: Plaća (forintih austr. vr.)	Pojedince: Stanarina (forintih austr. vr.)	Ukupno (forintih austr. vr.)
	5	Plaće na djevojačkoj učioni u Belovaru. 1 učiteljica sa . . 368 for. 1 podučiteljica sa . 210 for. . .	578		
	6	Plaće na djevojačkoj učioni u Ivaniću. 1 privremena učiteljica	210		
	7	Plaće na pučkih učionah. 2 učitelja po 420 fr. 840 fr. 9 učiteljah po 367 fr. 50 nč. . . . . . . 3308 fr. 2 učitelja po 300 fr. 600 fr. 10 učiteljah po 210 fr. 2100 fr. . .	6.848		
	8	Stanarina za glavnu učionu u Senju. 2 učitelja po 110 fr. 25 novč. . . . 220 fr. 50 nč. 1 učitelj sa 100 fr. 100 fr. — nč. 1 učitelj sa . . .. 73 fr. 50 nč.		394	
	9	Stanarina za glavnu učionu u Belovaru. 2 učitelja po 100 fr. 200 fr. — nč. 1 učitelj sa . . . 89 fr. 22 nč. 1 podučitelj sa . . 57 fr. 75 nč.		347	
	10	Stanarina za podučiteljicu na glavnoj učioni u Senju		74	
	11	Stanarina za pučke učione u žup. belovarskoj. 9 učiteljah po 47 fr. 22 nč. . . . . 425 for. 1 učitelj sa . . . 100 for. . .	12.999	525 1.340	14.339
	12	Doplatci. Za ravnatelja glav. učione u Senju . 100 for. Za učitelja gl. učione u Belovaru . 53 for. Za 1 pučkog učitelja pučkih učionah u žup. belovarskoj . 53 for. . .	206		

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
	13	Uredske i pisarničke potriebštine stalne.		
		a) za ravnatelja glavne učione u Senju . . . . . 50 for. b) za 4 učitelja i 2 učiteljice po 8 fr. 40 nč. . . . . 50 for. . .	100	
	14	Za učitelja glavne učione u Belovaru . . 6 fr. 30 nč. Za 3 učitelja glav. učione u Belovaru po 8 fr. 20 nč. . . 24 fr. 60 nč. Za 2 učiteljice glav. učione u Belovaru po 8 fr. 20 nč. . . 16 fr. 40 nč.	47	
	15	Za podučiteljicu djevojačke učione u Ivaniću	9	
	16	Za 17 pučkih učiteljah na pučkih učionah županije belovarske po 8 for. 20 nč.	140	
	17	Promjenljive.		
		Za glavne i pučke učione u žup. belovarskoj	190	692
	18	Nagrade.		
		Za kateketu na glavnoj učioni u Belovaru i to: a) za rim. katoličkoga 100 fr. b) za pravoslavnoga . 50 fr. . .	150	
	19	Za vjeroučitelja na glav. učionah u Senju	100	250

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
	20	Putni trošak za izpite na pučkih učionah županije belovarske . . .		
	21	Uzdržavanje pučkih školskih sgradah županije belovarske	3.100	
	22	Troškovi za ogriev glavnih i pučkih učionah županije belovarske . .	1.120	
	23	Za gradjenje nove gimnazije u Požegi	24.948	29.168
		Svota izvanredne potriebe .		44.449
		Svota redovite potriebe . .		266.402
		Ukupno		310.851

Naslov 4. Mirovne pristojbe.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince (forintih austr. vr.)	Ukupno (forintih austr. vr.)
		Redovita potrieba.		
1	1	Središnja uprava	1.100	
	2	Vjerozakonski zavodi	1.659	
	3	Škølski zavodi	9.186	
	4	Razvojačena krajina	5.679	
		Svota redovite potriebe . .		17.624
		Izvanredna potrieba.		
2	1	Razvojačena krajina		1.046
		Ukupno		18.670

A. Potrieba.

Poglavje III.

Pravosudje.

Naslov 1—6.

Svotnik.

Broj tekući	Broj naslova		redovita	izvan-redna	Ukupno
			Potrieba		
			forintih u austr. vriednosti		
1	1	Stol sedmorice	44.426	4.537	48.963
2	2	Banski stol	84.250	3.026	87.276
3	3	Sudbeni stolovi	241.437	46.069	287.506
4	4	Kotarski sudovi	256.660	9.928	266.588
5	5	Troškovi tičući se svih sudovah I. molbe	144.132	1.829	145.961
6	6	Mirovine	57.325		57.325
		Skupa	828.230	65.389	893.619

Naslov 1. Stol sedmorice.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće i stanarina.			
	1	Predsjednik	6.000	500	
	2	7 prisjednikah, medju timi predsjednik sudbenoga stola u Zagrebu i to:			
		3 po 4000 fr. = 12000 fr. } i 400 fr. 4 po 3600 fr. = 14400 fr. } stanarine	26.400	2.800	
	3	1 viećnički tajnik	1.600	300	
	4	1 tajnički pristav	1.200	250	
		Pomoćno osoblje.			
	5	1 pristav pomoćnih uredah. . . .	1.000	200	
	6	3 oficiala i to:			
		1 sa 900 for. } i 150 fr. . . . 2 po 800 for. }	2.500	450	
		Poslužno osoblje.			
	7	1 viećnički sluga	450	60	
	8	1 podvornik	400	60	
	9	1 vratar	400		
		Skupa	39.950	4.620	44.570

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
2		Službovina.		
		Za predsjednika		1.000
3		Urednički i pisarnički troškovi.		
		Naklada u tu svrhu		950
4		Odielo za poslužno osoblje.		
	1	Za viećničkoga slugu i podvornika po 40 for.	80	
	2	Za vratara	162	242
5		Podpore		100
		Svota		46.862
		Od razlike medju berivi proračunanimi na stavki 1. tek. br. 2—10 za godinu 1875. po odbitku tek. br. 1 sa . . . . . . 30760 for. iznašajuće . . . . . . 7310 for. jer će se beriva za prva četiri mjeseca godine 1875. plaćati po proračunu godine 1874. odbija se 1/3 u svoti		2.436
		Ostaje svota redovite potriebe		44.426

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Izvanredna potrieba.		
6		Plaća za ona službena mjesta, koja se kad se izprazne, više popuniti neće i to:		
	1	Za podpredsjednika Aleksandra Šuljoka: u ime plaće i doplatka . .	4.200	
		u ime stanarine	267	4.467
7		Skuparina.		
		20% doplatak poslužnomu osoblju pod stav. 1. tek. br. 8. 9. i 10. sa 1/3		70
		Svota izvanredne potriebe		4.537
		Svota redovite potriebe . .		44.426
		Ukupno		48.963

Naslov 2. Banski stol.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće i stanarina.			
	1	1 predsjednik	5.000	450	
	2	18 prisjednikah (mebju timi državni nadodvjetnik i 5 predsjednikah sudbenih stolovah)			
		9 po 3000 fr. = 27000 fr. } i 350 fr. 9 po 2600 fr. = 23400 fr } stanarine	50.400	6.300	
	3	3 viećnička tajnika			
		1 sa . . . 1400 fr. } i 250 fr. 2 po 1200 fr. = 2400 fr. } stanarine	3.800	750	
	4	1 tajnički pristav	1.000	200	
		Pomoćno osoblje.			
	5	1 ravnatelj pomoćnih uredah . . .	1.200	250	
	6	2 pristava			
		1 sa . . . 1100 fr. } i 200 fr. 1 sa . . . 1000 fr. } stanarine	2.100	400	
	7	6 oficialah			
		3 po 900 for. = 2700 fr. } i 150 fr. 3 po 800 for. = 2400 fr. } stanarine	5.100	900	
	8	2 pisara po 500 for.	1000	200	
		Poslužnó osoblje.			
	9	1 viećnički sluga	450	60	
	10	4 podvornika po 400 for. plaće i 60 for. stanarine	1.600	240	
	11	2 pomoćnika po 300 for. plaće i 60 for. stanarine	600	120	
		Skupa	72.250	9.870	82.120

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
2		Službovina.		
		Za predsjednika kr. banskoga stola		400
3		Najmovine.		
		Za smještenje stola sedmorice i banskoga stola		3.500
4		Uredski, pisarnički, putni troškovi i dnevnice.		
		Naklade u tu svrhu		6.000
5		Podpore		300
6		Za obavljanje zemalj. odvjetničkih posalah		
		držav. nadodvjetniku od g. 800 fr. zamjeniku od god. . . 400 fr. Ukupno 1200 fr.		
		1/3 na teret aut. budgeta, dočim 2/3 zemaljske zaklade nose . . .		400
7		Odielo za sluge.		
		Za 7 podvornikah po 40 for. . . .		280
		Svota .		93.000
		Od razlike medju berivi proračunanimi na stav. 1. tek. br. 1—11 za god. 1875. sa . . . . 82120 fr. i izkazanimi za g. 1874. sa 55870 fr. iznašajuće . . . 26250 fr.		
		jer će se beriva za prva četiri mjeseca god. 1875. plaćati po prora-		

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		računu god. 1874., — odbija se $^1/_3$ u svoti od		8.750
		Ostaje svota redovite potriebe		84.250
		Izvanredna potrieba.		
8		Osobni doplatci.		
	1	Za predsjednika kr. banskoga stola Dragutina pl. Klobučarića za vrieme od 1. siečnja do konca travnja 1875. od doplatka god. 1250 for. sa $^1/_3$	417	
	2	Za ravnalja pomoćnih uredah Josipa Pecka	200	617
9		Plaće i stanbine.		
		Za 1 nadzornika straže za vrieme od 1. siečnja do konca travnja 1875. od plaće god. 630 for. sa $^1/_3$ . .	210	
		i stanarine za 1. i 2. četvrt 1875. po 31 for. 50 novč.	63	273
10		Putni pisarni troškovi		2.000
11		Skuparina.		
		20% doplatak poslužnomu osoblju pod stavkom 1. tek. br. 9—11. od god. 406 fr. za vrieme od 1. siečnja do konca travnja 1875. za $^1/_3$ sa 135 33 novč. $^1/_3$ ili okruglo		136
		Svota izvanredne potriebe		3.026
		Svota redovite potriebe .		84.250
		Ukupno		87.276

Naslov 3. Sudbeni stolovi u Zagrebu, Vukovaru, Varaždinu, Belovaru, Požegi i Osieku.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince Plaća	Pojedince Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće i stanarine:			
	1	6 predsjednikah 1 u statusu stola sedmorice . 5 u statusu banskoga stola			
	2	35 viećnikah (medju timi subštitut državnog nadodvjetnika i 6 državnih odvietnikah) 17 po 1800 fr. = 30600 f. } i 300 fr. 19 po 1600 fr. = 28800 f. } stanarine	59.400	10.500	
	3	16 viećničkih tajnikah 8 po 1100 fr. = 8800 fr. } i 200 fr. 8 po 1000 fr. = 8000 fr. } stanarine	16.800	3.200	
	4	27 pristavah 13 po 900 fr. = 11700 fr. } i 150 fr. 14 po 800 fr. = 11200 fr. } stanarine	22.900	4.050	
		Pomoćno osoblje.			
	5	6 ravnateljah pomoćnih uredah. 3 po 1100 fr. = 3300 fr. } i 200 fr. 3 po 1000 fr. = 3000 fr. } stanarine	6.300	1.200	
	6	13 oficijalah 6 po 700 fr. = 4200 fr. } i 100 fr. 7 po 600 fr. = 4200 fr. } stanarine	8.400	1.300	
	7	23 pisara po 500 fr. plaće i 100 fr. stanarine	11.500	2.300	
	8	6 voditeljah gruntovnice 3 po 900 fr. 2700 = fr. } i 150 fr. 3 po 800 fr. 2400 = fr. } stanarine	5.100	900	

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince		Ukupno
			Plaća	Stanarina	
			forintih austr. vr.		
	9	7 grüntovnih aktuarah			
		3 po 700 fr. = 2100 fr. } i 100 fr. 4 po 600 fr. = 2400 fr. } stanarine	4.500	700	
	10	6 tamničarah po 500 for.	3.000		
		Poslužno osoblje.			
	11	21 podvornik po 400 for. plaće i 60 fr. stanarine	8.400	1.260	
	12	18 pomoćnikah po 300 fr. plaće i 60 for. stanarine	5.400	1.080	
	13	31 nadziratelj uzah po 350 fr. . .	10.850		35.190
		Svota plaćah i stanarine	162.550	26.490	189.040

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Doplatci.		
		Za predsjednika sudb. stola na Rieci Ivana Manzonia od god. 225 fr. za vrieme od 1. siečnja do 30. travnja 1875. $^1/_3$ sa		75
10		**Najmovine.**		
	1	Za uredske prostorije sudbenoga stola u Križevcih: a) Adolfu Hirschmanu . 800 fr. b) Dragutinu Koretiću . 600 fr. c) Županiji križevačkoj . 400 fr. od cielogodišnje svote 1800 fr. za vrieme od 1. siečnja do 30. travnja 1875. sa $^1/_3$	600	
	2	Ugarskomu eraru za smještenje uznikah sudb. stola na Rieci u „Kastelu“ od g. 800 for. za vrieme od 1 siečnja do konca travnja 1875. sa $^1/_3$	266	
	3	Za smještenje gruntovnice u Križevcih izrael. obćini 300 fr. za vrieme od 1. siečnja do konca travnja 1875. sa $^1/_3$	100	966
11		**Nagrade i podpore.**		
		a) u Križevcih: 1 liečnik 60 fr. } 80 for. 1 primalja 20 fr. } b) na Rieci isto . . . 80 for. od ukupne potriebe 160 for. za vrieme od 1. siečnja do konca travnja 1875. sa $^1/_3$		53

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
7		Nagrade i podpore.		
	1	Stalne nagrade zdravstvenoga osoblja kod sudb. stolovah: a) u Zagrebu: 1 liečnik 160 fr. 1 ranarnik 100 fr. 1 primalja 40 fr. } 300 for. b) u Varaždinu: 1 liečnik 100 fr. 1 primalja 30 fr. } 130 for. c) u Osieku: 1 liečnik 120 fr. 1 ranarnih 60 fr. 1 primalja 30 fr. } 210 for. d) u Vukovaru: 1 liečnik 140 fr. 1 primalja 30 fr. } 170 for. e) u Požegi: 1 liečnik 100 fr. 1 primalja 30 fr. } 130 for. f) u Belovaru: 1 liečnik 160 fr. 1 ranarnik 100 fr. 1 primalja 40 fr. } 300 for.	1.240	
	2	Podpore za osoblje sudbenoga stola i gruntovnice	1.500	

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
	3	Nagrade za obavljanje zemaljsko-odvjetničkih posalah i to: a) državnomu odvjetniku sudbenoga stola u Zagrebu od god. . . . 400 fr. b) i 5 državnim odvjetnikom ostalih sudbenih stolovah po 200 fr. sa god. . . . . 1000 fr. Ukupno 1400 fr.		
		⅓ sa 466 for. 67 novč. ili okruglo	467	3.207
		Svota redovite potriebe .		241.437
		Izvanredna potrieba.		
		Od razlike medju berivi proračunanimi u redovitoj potriebi na stavki 1. za god. 1875. sa . 189040 fr. i berivi izkanimi za g. 1874. sa . . . . . . 244328 fr. iznašajuće . . . . . . 55288 fr. jeć će se beriva za prva četiri mjeseca 1875. plaćati po proračunu god. 1874., uzimlje se ⅓ sa . . da se popuni svota od 207469 fr. potriebita za plaće i stanbine za god. 1875.		18.429

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince: Plaća	Pojedince: Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
8		Plaće i stanarina.			
		Za vrieme od 1 siečnja do 30. travnja 1875.			
	1	Za 8 pristavah pomoćnih uredah:			
		3 po 800 fr. = 2400 fr. 5 po 700 fr. = 3500 fr. } 5900 for. $^1/_3$ sa	1.967		
		i stanarine za I. i II. četvrt 1875. od god. 1170 fr.		585	
	2	Za 8 ravnateljah gruntovnice:			
		3 po 900 fr. = 2700 fr. 5 po 800 fr. = 4000 fr. } 6700 fr. $^1/_3$ sa	2.233		
		za vrieme od 1. siečnja do 30. travnja 1875. i stanarina za I. i II. četvrt 1875. od godišnjih 1160 for. sa		580	5.365

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
2		Službovine.		
		Za 6 predsjednikah sudb. stolovah po 300 for.		1.800
3		Najmovine.		
	1	U Zagrebu za uredske prostorije u kući grofice Luize Semage . . .	1.200	
	2	U Varaždinu u kući grofice Ferdinandine Bombelles	2.200	
	3	U Belovaru za pisarnu sudbenoga stola	440	
	4	Ze smještenje gruntovnice u Varaždinu, grofici Ferdinandini Bombelles	250	4.090
4		Odielo za poslužno osoblje.		
	1	Za 21 podvornika po 40 fr. . . .	840	
	2	Za 18 pomoćnika po 40 fr. . . .	720	
	3	Za 31 uzah nadziratelja po 40 for.	1.240	2.800
5		Uredski, pisarnički, putni troškovi i dnevnice.		
		Naklade za sudbene stolove i gruntovnice		40.000
6		Kućne potriebštine.		
		Za bielenje uzah, čiššenje kanalah i vanjsko razsvietljenje pred uredskimi sgradami		500

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
12		Skuparina.		
		20% doplatak poslužnom osoblju od godišnjih 3543 for. za vrieme od 1. siečnja do konca travnja 1875. sa 1/3		1.181
13		Za nove uložke gruntovnicah . .		20.000
		Svota izvanredne potriebe		46.069
		Svota redovite potriebe .		241.437
		Ukupno		287.506

Naslov 4. Kotarski sudovi.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince: Plaće	Pojedince: Stanarina	Ukupno
			forintih austr. vr.		
		Redovita potrieba.			
1		Plaće i stanarina.			
	1	33 kotarska sudca i to: 16 po 1400 for., 17 po 1200 for. i 250 fr. stanarine	42.800	8.250	
	2	50 pristavah i to: 25 po 1100 for., 25 po 1000 for. i 200 fr. stanarine	52.500	10.000	
	3	33 voditelja gruntovnice ujedno ravnateljah manipulacije i to: 16 po 700 for., 17 po 600 for. i 100 fr. stanarine	21.400	3.300	
	4	33 akcesista po 500 for. i 100 for. stanarine	16.500	3.300	
	5	66 dnevničarah po 1 for. na dan .	24.090		
	6	33 podvornika po 350 for. i 60 for. stanarine	11.550	1.980	
	7	33 uzah nadziratelja po 350 fr. . .	11.550		
			180.390	26.830	207.220

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
2		Službovina.		
		Za 33 kotarska sudca po 100 fr. .		3.300
3		Odielo za sluge.		
		Za 66 osobah po 40 for.		2.640
4		Uredski pisarnički i putni troškovi i dnevnice.		
		Naklade		25.000
5		Najmovine.		
		Najam za uredske stanove		15.000
6		Razni troškovi.		
		U tu svrhu		500
7		Podpore.		
		Za svekoliko činovničko i poslužničko osoblje prama 2% plaće		3.000
		Svota redovite potriebe		256.660
		Izvanredna potrieba.		
8	1	Od plaćah i stanbine činovnikah i službenikah kotarskih sudovah županije belovaske sa . . 26680 fr. (jer će se beriva za prva četiri mjeseca g. 1875. plaćati po proračunu g. 1874.) uzimlje se ⅓ sa .	8.894	
	2	Isto tako gradskoga suda u Senju od . . . . 3100 fr. za vrieme od 1. siečnja do 30. travnja 1875. sa ⅓	1.034	9.928
		Svota izvanredne potriebe		9.928
		Svota redovite potriebe . .		256.660
		Ukupno		266.588

Naslov 5. Troškovi tičući se svih sudovah I. molbe.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1		Pripomoći za 20 prislušnikah po 600 fr.		12.000
2		Dnevnice.		
		Za 30 dnevničarah sudbenih stolovah po 1 for. na dan		10.950
3		Gradjevni troškovi.		
		Za razne popravke uredskih i uzničkih prostorijah kod sudb. stolovah i kot. sudovah		3.000
4		Troškovi za uznike i kaznene iztrage.		
		a) za sudbene stolove	90.000	
		b) za kotarske sudove	12.000	102.000
5		Troškovi za stražare.		
	1	Plaće uzničkih stražarah:		
		za 4 podčastnika po 250 for. . 1000 fr. za 60 stažarah po 200 for. . 12000 fr. } . .	13.000	
	2	Mundura	2.114	
	3	Oružje	110	
	4	Troškovi za service	858	16.082
6		Razni troškovi.		
		Troškovi za osobe pod skrbničtvom stojeće, neimućne, mahnite i slaboumne		100
		Svota redovite potriebe . .		144.132

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Izvanredna potrieba.		
7		Razlike medju berivi proračunanimi u redovitoj potriebi na stav. 5. tek. br. 1. za god. 1875. sa 13000 fr. i berivi izkazanimi za god. 1874. sa . . . . . 18488 fr. iznašajuće . . . . 5488 fr. jer će se beriva za prva četiri mjeseca 1875. plaćati po proračunu g. 1874., uzimlje se $^1/_3$ sa		1.829
		da se popuni svota od 14829 for. potriebita za plaće i skuparinu za stražare god. 1875.		
		Svota izvanredne potriebe		1.829
		Svota redovite potriebe . . .		144.132
		Ukupno		145.961

Naslov 6. Mirovne pristojbe.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovita potrieba.		
1	1	Središnja uprava	175	
	2	Stol sedmorice	9.095	
	3	Banski stol	9.403	
	4	Mjenbeni sud	350	
	5	Distriktualni stol	465	
	6	Žup. sudbeni stolovi	37.189	
	7	Gruntovne oblasti	648	
		Ukupno		57.325

B. Pokriće.

Poglavje I.

Odjel za unutarnje poslove.

Naslov 1—3.

Svotnik.

Broj tekući	Broj naslova		Redovito pokriće forintih austr. vr.	Izvanredno pokriće forintih austr. vr.	Ukupno forintih austr. vr.
1	1	Prihod od nepokretnostih i koristonosnih spravah	7.000		7.000
2	2	Povratci	6.760		6.760
3	3	Razni dohodci	12.460		12.460
		Sveukupno . . .			26.220

Naslov 1. Prihod od nepokretnostih i koristonosnih spravah.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovito pokriće.		
1		Najamnina za svcobću zemaljsku bolnicu, sada tvornicu duhana u Zagrebu		7000
		Ukupno		7000

Naslov 2. Povratci.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovito pokriće.		
1		Povratci troškovah obskrbe u javnih ovozemaljskih bolnicah		5.200
2		Povratak predplaćenih štipendijah za pitomce na gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcih		1.560
		Ukupno		6.760

Naslov 3. Razni dohodci.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovito pokriće.		
1		Prihod dolazeći u raznih slučajnih zgodah, imenito povratci od troškovah uvrstbine za službene oglase, taksah za pokus parnih kotlovah, naknada za sbornik i t. d. . . .		2.060
2		Aktivne kamate i odplate glavnicah.		
	1	Od uložene glavnice sa 10000 fr. kod milosrdne braće u Zagrebu uz odplatu u 20 polugodišnjih rokovih i to:		
		u ime 6% kamatah 472 for. 24 nč. u ime 7% odplate glavnice . . . 827 for. 76 nč.	1.300	
	2	Od predujmovah danih stradajućim žiteljem u Hrvatskoj i Slavoniji u ukupnoj svoti od 56805 for. uz odplatu u polugodišnjih rokovih kroz 8 i pol godinah i to:		
		u ime 6% kamatah 2288 fr. 39 nč. u ime 9% odplate glavnice . . . 6231 fr. 35 nč.	8.520	9.820
3		Pristojbe kandidatah za državne izpite iz šumarstva		30
4		Najamnina za Fodrocijevu kuću i to:		
		od uredničtva „Agramerice“ . . . 310 for. od urednika iste . 240 for. . .		550
		Ukupno		12.460

B. Pokriće.

Poglavje II.

Odiel za bogoštovje i nastavu.

Naslov 1. i 2.

Svotnik.

Broj tekući	Broj naslova		Redovito pokriće forintih austr. vr.	Izvanredno pokriće forintih austr. vr.	Ukupno forintih austr. vr.
1	1	Vjerozakonski zavodi	68.746		68.746
2	2	Školski zavodi	44.896		44.896
		Ukupno	113.642		113.642

Naslov 1. Vjerozakonski zavodi.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovito pokriće.		
1		Aktivne kamate.		
	1	Od državnih obveznicah po 300 for.	12	
	2	Od domaćih razteretnicah 65593 fr. 50 nč.	3.050	
	3	Od austrijskih razteretnicah 7770 fr.	349	
	4	Od privatnih obveznicah 423 for. 23½ nč.	21	3.432
2		Dohodak od nepokretnostih i koristovnih pravah.		
	1	Od zakladnoga dobra Svetice . .	600	
	2	Od zakladnoga dobra Vukovina . .	705	
	3	Od zakladnoga dobra Dijankovec .	675	
	4	Od manastirah Ekspaulinah i Eksaugustinah	685	
		Od šumah:		
	5	Svetice }	10	
	6	Dijankovec }		
		Najmovine:		
	7	Bašća u Mariji Gorici	8	
		Equivalenta:		
	8	Od sgrade vila Belgrad u Cirkvenici i k njoj spadajućih vinogradah u Knežini	400	
	9	Dohodak po Wolfgangu Walzeru za bivših manastirah Augustinah na Rieci iz mitničkih prihodah kod sv. Matije izvan Rieke utemeljene zaklade	167	3250

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
3		Paušalni prinosi.		
		Od čazmanskoga kaptola godišnji preostatak dohodak od ustupljenoga dobra Lepoglava		1.199
4		Ini prinosi.		
	1	Od sjemeništne zaklade tako zvane 3000000 for. srebra za pitomce u višjem obrazovalištu kod sv. Augustina, u grčko-kat. središnjem sjemeništu u Pazmaneumu u Beču, zatim u franjevačkom samostanu u Kostanjevici, i za ovozemna sjemeništa	21.825	
	2	Od komisarijatičke zaklade za odgojenje mladjega bosanskoga svećenstva	5.010	
	3	Prinesci iz komasirane hrv.-slav. vjerozakonske zaklade	33.324	60.159
5		Računski i ini povratci		700
6		Razni dohodci		6
		Ukupno		68.746

Naslov 2. Školski zavodi.

Stavka	Tekući broj stavke		Pojedince	Ukupno
			forintih austr. vr.	
		Redovito pokriće.		
1		Aktivne kamate sa 5%:		
	1	Od razteretnicah u iznosu 158030 fr.	7.716	
	2	Od obveznicah sjedinjenoga drž. duga . . . 150 fr.	6	
	3	Kamate od glavnicah za sveučilište	14.867	22.589
2		Dohodak od nepokretnostih i koristonosnih pravah:		
		A. Od naukovnih zakladnih dobarah:		
	1	Kućevo . . . . 410 fr.		
	2	Potočec-Ivanec . 21 fr. . .	431	
		B. Od naukovnih zakladnih šumah:		
	3	Kućevo	1.269	1.700
3		Školarina gimnazijah		3.738
4		Prinesci.		
		Tagenta iz nerazlučene hrvatsko-ugarsko naukovne zaklade . . .		16.469
5		Računski i ini povratci		400
		Ukupno		44.896

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad VIII.

Izdan i razposlan dne 13. ožujka 1875.

Br. 11.

Zakon
od 18. veljače 1875.,

ob ustroju ureda i vieća za zemaljsku statistiku u Hrvatskoj i Slavoniji.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije,

potvrdjujemo predloženi nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

Zakon

ob ustroju ureda i vieća za zemaljsku statistiku u Hrvatskoj i Slavoniji.

§. 1.

Za rukovodjenje službene statistike u Hrvatskoj i Slavoniji, i za provedbu zakonskog članka XXV. godine 1874. ugarsko-hrvatskoga sabora o ze-

maljskoj statistici, ustrojava se kod kraljevske hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade u Zagrebu statistički ured i statističko vieće.

§. 2.

Statistički ured ravna zemaljskom statistikom i skuplja, reda, izradjuje, sastavlja te objavlja zemaljske statističke podatke (§. 6 član. II. god. 1869. hrv.-slav.-dalm. sabora, zatim §. 2. zak. članka XXV. god. 1874. ugar.-hrv. sabora, i §. 45. član. I. god. 1868. hrv.-slav.-dalm. sabora.)

§. 3.

Uz statistički ured postoji zemaljsko - statističko vieće kao sbor vještakah.

Članovi toga vieća jesu: zastupnici pojedinih upravnih strukah i vještaci, koje imenuje ban.

Predstojnik vieća jest ban, a namjestnik mu vazda zakoniti zamjenik.

Članovi vieća vrše svoje zvanje bezplatno.

§. 4.

Djelokrug statističkog ureda i statističkog vieća uredit će se posebnimi naputci, koje će izdati ban, saslušavši o tom statističko vieće.

§. 5.

Sve oblasti državne (§. 5. zak. član. XXV. 1874. zajedničkoga ugarsko-hrvatskoga sabora) i crkvene, zatim svi javni zavodi i sva družtva u zemlji, dužna su na poziv zemaljske vlade, odnosno statističkoga ureda, podnašati točne i pouzdane statističke podatke, inače će se ti podatci sabrati o njihovu trošku.

§. 6.

Provedba ovoga zakona povjerava se banu kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Dano u Beču dne osamnaestoga veljače godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

Br. 12.

Zakonski članak XLIII.: 1874.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora u predmetu dozvoljenja kontingenta novakah i doknadnih pričuvnikah, koj se godine 1875. ima staviti k ugarskim redovnim četam i k bojnomu pomorstvu.

(Potvrdjen 28. prosinca 1874. Proglašen u obih kućah saboru 30. prosinca 1874.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,
kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

Zakonski članak

u predmetu dozvoljenja kontingenta novakah i doknadnih pričuvnikah, koj se godine 1875. ima staviti k ugarskim redovnim četam i k bojnomu pomorstvu.

§. 1.

U smislu §§. 3., 13., i 32. zakonskoga članka XL. od god. 1868. dozvoljava se za godinu 1875. u svrhu osiguranja zakonito propisane bojne sile stalne vojske i bojnoga pomorstva, stavljenje na zemlje krune ugarske odpadajućega novačkoga kontingenta od 40933 novakah i k tomu potriebite doknade pričuve od 4093 glavah.

§. 2.

Ovi novački i doknadno pričuvni kontingenti imadu se pokriti iz dobnih razredah vojničkih obvezanikah, koji su se rodili godine 1855., 1854. i 1853.

§. 3.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru za zemaljsku obranu.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Gödöllö dne dvadeset i osmoga prosinca godine hiljadu osam sto sedamdeset i četvrte.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Sjepan **Bitto** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad IX.

Izdan i razposlan dne 16. ožujka 1875.

Br. 13.

Naredba

bana kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 7. ožujka 1875. br. 397|Pr.,

kojom se propisuje način doznačivanja i izplaćivanja stanarine za činovnike i poslužitelje kod kr. političkih i sudbenih oblastih te kod učilištah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

Pošto je stanarina za sve činovnike i poslužnike svih kr. političkih i sudbenih oblastih te učilištah zakonom opredieljena, nastaje potrieba, da se upravnim putem izdadu pozitivne ustanove glede stanarine, dočim se je glede toga do sada postupalo polag naradabah valjanih u austro-ugarskoj monarkiji, koje pravoj potriebi i ovdašnjim okolnostim neodgovaraju sasvim.

U tu svrhu dakle odredjujem sliedeće:

§. 1. Stanarina doznačuje i izplaćuje se u jednomjesečnih rokovih unapried poput redovite plaće svakomu, koji je na prvi dan dotičnoga mjeseca, stekao pravo na plaću i stanarinu.

§. 2. Stanarina obustavlja se koncem dotičnoga mjeseca, u kojem utrne pravo dotičnika na aktivna beriva.

§. 3. Činovnikom i poslužnikom, koji uživaju stan u naravi, nepripada stanarina.

§. 4. Osobam, koje su na redovitih službenih mjestih kao činovnici ili

poslužnici makar samo privremeno namješteni, pripada stanarina za vrieme, dok tu službu vrše.

Ova ustanova neproteže se na supplente učilištah, koja se uzdržavaju diono ili sasvim iz zemaljskih sredstvah, jerbo učiteljskim supplentom nepripada stanarina.

§. 5. Osobam, koje suppliraju ili substituiraju službeno mjesto višega činovnoga razreda, pripada samo stanarina njihova vlastitoga činovnoga razreda, ne pako onoga višega.

§. 6. Vrhu plaće, službovine i stanarine izdaje se jedna zajednička namira, samo valja u njoj nakon ukupne svote specificirati svotu plaće, službovine i stanarine.

Glede biljegovanja namirah valjaju obstojeći propisi.

§. 7. Naredba ova stupa današnjim danom u život.

Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad X.

Izdan i razposlan dne 27. ožujka 1875.

Br. 14.

Naredba

kralj. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 18. ožujka 1875. broj 1152.,

kojom se izdaju propisi za kr. sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu, po kojih se može postići doktorat na fakultetih bogoslovnom i pravo- i državoslovnom.

Na temelju povlasti podieljene mi previšnjim riešenjem od 8. ožujka 1875. izdajem za kr. sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu priključeni red o strogih izpitih za dotična dva jur u sva četiri tečaja otvorena fakulteta, naime bogoslovni i pravo- i državoslovni.

Ivan **Mažuranić** s. r.

I.

Red

strogih izpitah na bogoslovnom fakultetu.

§. 1.

Za doktorat bogoslovja ište se, da se podnesu četiri stroga izpita (rigorosa).

Na te izpite pušta se samo onaj kandidat, koj se izkaže, da je svršio po propisu bogoslovne nauke kano redoviti slušalac, za što valja da svoj absolutorium položi kod dekana profesorskoga sbora.

Oni bogoslovci, koji su svršili bogoslovne nauke na kojem zakonito uredjenom biskupskom učilištu, mogu se po učinjenoj imatrikulaciji pustiti na stroge izpite, ako se izkažu, da su podnieli izpit zrelosti, kao takodjer da su slušali sve nauke za strogi izpit potrebne.

Prije strogoga izpita iz biblijskih naukah valja da je kandidat položio izpit iz jezika sirskoga, kaldejskoga i arapskoga (vidi dodatak).

§. 2.

Ona četiri stroga izpita protežu se na sliedeće predmete:

1. Uvodne znanosti u sv. pismo staroga i novoga zavjeta; exegezu iz izvornih tekstah sv. pisma, hebrejskoga i grčkoga; gramatiku i analysu hebrejskoga jezika.

2. Bogoslovje fundamentalno (obći dio dogmatike) i dogmatiku (posebni dio).

3. Bogoslovje moralno, bogoslovje pastoralno, homiletiku, liturgiku i katehetiku.

4. Crkvenu povjest i crkveno pravo.

§. 3.

Strogi se izpiti mogu podnašati kojim god redom, samo treba, da budu svi podnešeni na ovom sveučilištu.

§. 4.

Strogi se izpiti drže javno, svaki traje dva sata.

§. 5.

Medju jednim i drugim strogim izpitom ima pravilno biti najmanje tri mjeseca razstaje; nu ako je kandidat na predjašnjem rigorozu jednoglasno odobren, može mu dekan za sliedeći rigoroz opredieliti i kraći rok.

§. 6.

Izpitno se povjerenstvo kod svakoga strogoga izpita sastoji od dekana (prodekana) profesorskoga sbora, kano predsjednika i (pravilno) od četiri eksaminatora.

Ovi jesu: dva delegata nadbiskupske stolice zagrebačke i dva redovita profesora dotičnih izpitnih predmetah.

Delegati nadbiskupski imaju biti svakako doktori bogoslovja. Pravilno će se uzimati izmedju redovitih profesorah bogoslovja.

§. 7.

Neima li za kakav predmet redovita profesora, ili da je ovaj zapriečen, to se ima k strogomu izpitu pozvati izvanredni profesor rečenoga predmeta, a da neima ni ovoga ili da je zapriečen, tada onaj profesor, koj onaj predmet faktično uči, ili mu je predmet onomu najbližji.

§. 8.

Predsjednik je vlastan uvjek, ali dužan je samo onda pitati, kad je nominalni profesor jednoga izpitnoga predmeta. U tom slučaju sastoji se povjerenstvo samo jošte od trojice eksaminatorah, te predsjednik dobiva dvostručnu taksu.

§. 9.

Svaki član izpitnoga povjerenstva treba da je kod izpita od početka do kraja.

Prije glasovanja i konačne izreke dogovara se povjerenstvo o rezultatu izpita. Na temelju cjelokupnoga rezultata izpita glasuje se onda bilježkom: „izvrstno“, „dovoljno“, ili „nedovoljno“.

Skupna bilježka opredieljuje se po većini glasovah; ako su glasovi jednako podieljeni (§. 8.), po glasovih nepogodnijih.

§. 10.

Dobije li kandidat skupni kalkul „nedovoljno", to se nemože pustiti na drugi strogi izpit, van samo da ponovi isti rigoroz i to tek iza tri mjeseca. Bude li i drugi put zabačen, to mu se dopušta samo još jedanput ponavljati i to iza godine danah. Ako i treći put padne, neće moći na ovom sveučilištu nikada više dobiti ni doktorata ni nostrifikacije.

§. 11.

Za svaki strogi izpit ima kandidat položiti taksu od 30 for. Od tih dobiva predsjednik i svaki član povjerenstva 5 for.

Ostalih 5 for. ide u sveučilištnu zakladu. Za svaku ponovu rigoroza ima se položiti 20 for. Od ovih pada na svakoga člana povjerenstva 4 for.

§. 12.

Oni samo članovi povjerenstva, koji su kod izpita prisutni, imaju pravo na obrok od taksah. Bude li koj član ma s koga uzroka zapriečen pribivati, dekanu se je po §. 7. pobrinuti za zamjenika. Nemože li to više biti, ali se izpit ipak može još držati s ostalimi članovi povjerenstva, to će ovi preostatak od takse medju se podieliti.

§. 13.

Kandidat ima prije promocije učiniti izpovjed vjere pred nadbiskupom, ili nadbiskupskim delegatom i o tom donieti pismenu potvrdu.

§. 14.

Promociju obavlja pod predsjedničtvom rektorovim, uz prisutnost dekana profesorskoga sbora, redoviti koj profesor (per turnum) kano promotor u formi, koja će se naknadno ustanoviti.

§. 15.

Taksa za promociju iznosi 35 for. Od tih dobiva rektor 15 for., dekan i promotor po 5 for., ostalih 10 for. ide za diplomu i u sveučilištnu zakladu.

§. 16.

Ovaj red za stroge izpite stupa u život s danom proglašenja.

Dodatak

k redu za stroge izpite na bogoslovnom fakultetu o izpitu iz jezika sirsskoga, kaldejskoga i arapskoga.

§. 1.

Tko hoće da podnese strogi izpit iz biblijskih naukah, treba da je prije s uspjehom položio javni izpit iz jezika sirskoga, kaldejskoga i arapskoga.

§. 2.

Na ovaj izpit pušta se svaki redoviti slušalac bogoslovja, prijaviv se kod dekana bogoslovnoga fakulteta i izkazavši se svjedočbom izpita zrelosti, ili svjedočbom imatrikulacije na bogoslovnom fakultetu, te dokaznicom, da je rečene jezike slušao na kojem sveučilištu, ili biskupskom bogoslovnom učilištu.

Ovaj se izpit može podnieti kada god, tečajem bogoslovnoga četverogodišta ili kasnije.

§. 3.

Predsjednik izpitu jest bogoslovni dekan (prodekan), a eksaminator docent pomenutih jezikah. Docenta može zamjeniti koji drugi bogoslovni profesor ili docent tim jezikom nedvojbeno vješt.

§. 4.

Izpit je jedan za sva tri jezika, i traje jedan sat.

§. 5.

Uspjeh izpita ima eksaminator u posebni za to zapisnik upisati bilježkom „izvrstno,“ ili „dovoljno,“ ili „nedovoljno“ a na temelju toga zapisnika izdat će dekan bogoslovnoga fakulteta kandidatu biljegovanu svjedočbu, te mu i u indeks taj izpit zabilježiti.

§. 6.

Dobije li izpitanik bilježku „nedovoljno,“ može se poslje tri mjeseca opet podvrći izpitu. Neuspije li ni sada, dozvoljuje mu se samo jošte jedna ponova poslje tri mjeseca.

§. 7.

Taksa za ovaj izpit jest 5 for., od kojih 3 pripadaju eksaminatoru, a 2 predsjedniku, za svaku pako ponovu jest taksa 4 for., od kojih eksaminator i predsjednik dobivaju po 2 for.

II.

Red

strogih izpitah na fakultetu pravo- i državoslovnom.

§. 1.

Tko hoće polučiti doktorat prava, treba da položi tri stroga izpita (rigorosa).

Kandidatu dozvoljava se polaganje strogih izpitah, ako dokaže, da je kao redoviti slušalac prema propisom svršio pravo i državoslovne nauke, radi česa ima predati svoj absolutorij dekanu profesorskoga sbora.

§. 2.

Ova tri rigoroza obsižu sliedeće izpitne predmete:

I. Rimsko, crkveno pravo i privatno hrvatsko-ugarsko pravo.

II. Obće privatno pravo (austrijsko), trgovačko i mjenbeno pravo, gradjanski postupnik, pravo kazneno s kaznenim postupnikom.

III. Obće državno, hrvatsko-ugarsko državno pravo s osobitim obzirom na austrijsko javno pravo, pravo medjunarodno, filozofiju prava, političku ekonomiju (narodna ekonomija i financijalna znanost) i upravoslovje.

§. 3.

Različnost vjere nečini nikakove razlike ni u pravu, ni u dužnosti polagati stroge izpite iz crkvenoga prava, a niti u časti doktorskoj, koju će kandidat polučiti.

§. 4.

Ova tri stroga izpita mogu se polagati redom, kako je koga volja, nego položiti se imadu svi na ovom sveučilištu.

§. 5.

Strogi izpiti drže se javno, svaki traje dvie ure.

§. 6.

Izmedju svaka dva stroga izpita treba da minu barem tri mjeseca.

§. 7.

Izpitno povjerenstvo sastoji se pri svakom strogom izpitu od dekana (ili njegova zastupnika prodekana) profesorskoga sbora, kao predsjednika, i (u pravilu) od četvorice redovitih profesorah dotičnih izpitnih strukah, kao izpitateljah (examinatorah).

§. 8.

Ako neima redovita profesora za koju izpitnu struku, ili ako je taj zapriečen, imat će se izvanredni profesor te struke, ako li ni toga neima, ili ako je i taj zapriečen, tada onaj redoviti ili izvanredni profesor pozvati k strogomu izpitu, koj dotični predmet faktično uči, ili kojega je struka onomu predmetu najbliža.

§. 9.

Ako se gori ustanovljeni broj četvorice izpitateljah na ovaj način (§§. 7. i 8.) pozvanimi zastupnici izpitnih strukah neizcrpi, imat će se isti (broj) nadopuniti izsred ostalih redovitih profesorah.

Ostavlja se u prvom redu sboru profesorskomu, da se o naredjivanju

tih članovah dogovori medju sobom; nu dogovor taj ima se potvrde radi podastrieti kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskoj vladi, odjelu za bogoštovje i nastavu.

§. 10

Ako je više redovitih profesorah namješteno za istu izpitnu struku, te bi se pozvav sve, broj četirijuh izpitateljah prekoračio, tad će se oni izmienjivati u sudjelovanju kod strogih izpitah.

§. 11.

Predsjednik je vlastan uvjek, ali dužan je samo onda pitati, ako je ujedno i nominalni profesor jednoga izpitnoga predmeta, i ako u slučaju, gdje se mienja s drugimi profesori, (§. 10.), red nanj dodje. U takovu slučaju imade upitno povjerenstvo sastojati samo još od trojice članovah, a predsjednik dobivati će u tom slučaju dvostruku taksu.

§. 12.

Svaki član izpitnoga povjerenstva imade biti pri izpitu od početka do svršetka. Prije nego li se glasuje i zaključuje, treba se porazgovoriti o rezultatu izpita.

Glasuje pako svaki član na temelju ukupnoga rezultata izričuć notu „izvrstno,“ „dovoljno,“ ili „nedovoljno“.

Ukupna nota (red) izriče se po većini glasovah, ako su glasovi razpolovljeni (§. 11), tad po glasovih nepovoljnijih.

§. 13.

Dobije li kandidat ukupnu notu „nedovoljno,“ nemože se pripustit k dalnjemu kojemu rigorozu, nego imat će ponovit isti izpit, i to ne prije, nego li minu tri mjeseca.

Bude li tu opet bačen, moći će samo još jedanput ponoviti isti strogi izpit, i to pošto mine godina danah. Ako kandidat bude bačen i treći put, neće više nikada moći polučiti doktorata prava na ovom sveučilištu, ni nostrifikacije.

§. 14

Za svaki strogi izpit ima kandidat platit izpitninu ili taksu od 60 for. a. vr.

Od ove svote dobiva predsjednik i svaki član povjerenstva po 6 for. a. vr. Nadalje 5 for. odatle ide u onu zakladu, iz koje se namiruju troškovi sveučilištne pisarne.

Za svako opetovanje strogoga izpita ima se platiti polovica ukupne takse t. j. 30 for. a. vr. A odtud dobiva predsjednik i svaki član povjerenstva po 6 for. Kad se ponavlja koj strogi izpit, neplaća se nikakov prinos u sveučilištnu zakladu.

Što ostane od svih taksalnik iznosah, dieli se na jednake dielove medju sve redovite profesore sbora.

§. 15.

Što pojedinac koj bere u ime takse, bere to samo, ako je prisutan, (Präsenzgelder), i s toga može pristojbe svoje iskati samo onda, ako doista glavom učestvuje pri izpitu. Ako je koj član povjerenstva bilo sa kakova mu drago razloga zapriečen, da nemože doći na izpit, imat će se dekan pobrinuti, da mu se prema ustanovam §§. 8.—10. nadje zamjenik.

Nego, ako se to više neda učiniti. a ipak je moguće još obaviti strogi izpit s ostalimi članovi povjerenstva, pripada onaj iznos takse onomu profesoru, koj je pitao mjesto izostaloga izpitatelja.

§. 16.

Promociju obavlja pod predsjedom rektora i pred dekanom profesorskoga sbora uredni koj profesor (per turnum) kao promotor, a obavlja se uz svečanosti, koje će senat akademički na predlog profesorskoga sbora pravo- i državoslovnoga fakulteta ustanoviti.

§. 17.

Taksa za promociju na ovom sveučilištu iznosi 60 for. a. vr.

Odtuda dobiva rektor 15 for., dekan i promotor po 5 for. Zatim ima se od ove takse dati 10 for., da se namire troškovi izdanja diplome; a što preostane od tih 10 for. ide u sveučilištnu zakladu.

Što preostane od taksah, propisanih za promociju, razdielit će se na jednake dielove medju sve redovite profesore fakulteta.

§. 18.

Ovaj red za stroge izpite stupa u život s danom proglašenja.

Br. 15.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade odjela za bogoštovje i nastavu od 18. ožujka 1875. br. 1152.,

kojom se sadanjim slušaocem bogoslovja pod stanovitimi uvjeti osiguravaju njeka pogodovanja u pogledu strogih izpitah.

Uzamši u obzir dosadanje stanje hrvatsko-slavonskih biskupskih učilištah, nalazim na temelju povlasti podieljene mi previšnjim riešenjem od 8. ožujka 1875. odrediti, da hrvatsko-slavonska zemaljska vlada one slušaoce, koji se sada u prvom ili u daljnjih tečajih bogoslovnih naukah nalaze, u sporazumljenju sa profesorskim sborom iznimice i bez izpita zrelosti pripustiti može k strogim izpitom, ako zrielost svoju time dokažu, da su svekolike bogoslovne nauke svršili vrlo dobrim uspjehom.

Ivan **Mažuranić** s. r.

Izpravak.

Pregled razdieljenja i zaokruženja županijah i podžupanijah kraljevine Hrvatske i Slavonije po novom ustroju proglašen naredbom kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade odjela za unutarnje poslove od 5. veljače 1875. br. pr. 221 Pr. ob izvedenju zakona ob ustrojstvu političke uprave od 15. studenoga 1875. u komadu V. sbornika pod br. 7 izpravlja se sliedećim načinom:

Na strani 33 valja uvrstiti kod podžupanije riečke za političku obćinu Dragu prostor površni od 492 jutra i 333 hvata, mjesto 492 jutra i 332 hvata, a za polit. obćinu Grobnik površni prostor od 3 milje, 3937 jutarah, i 953 hvata, mjesto 3937 jutarah i 953 hvata.

Na strani 33 valja uvrstiti kod podžupanije delničke za političku obćinu Mrkopalj površni prostor od 1 milje 6901 jutra i 205 hvatih mjesto 6901 jutra i 305 hvatih; a na strani 35 valja uvrstiti kod podžupanije zlatarske za političku obćinu Bedenicu 4633 mjesto 7633 stanovnika.

Pregled razdieljenja sudovah I. molbe u kraljevinah Hrvatskoj i Slavonije proglašen naredbom kr.-slav.-dalm. vladnoga odjela za pravosudje od 14. veljače 1875. br. 364., kojom se ustanovljuju teritorijalni obsegi i sjedišta kr. gradsko delegovanih kotarskih sudovah, kr. kotarskih sudovah i kr. sudbenih stolovah u Zagrebu, Varaždinu, Belovaru, Osieku, Požegi i Vukovaru, u istom komadu skornika pod br. 8 izpravlja se sliedećim načinom:

Na strani 43 valja uvrstiti za kot. sud bakarski ukupni površni prostor sa 6 miljah, 1264 jutra i 317 hvatih, mjesto 6 miljah 1274 jutra i 317 hvatih, zatim za političku obćinu Hrelin 3639 mjesto 3630 stanovnikah, i napokon za obseg istoga kot. suda ukupni broj pučanstva, sa 28042, mjesto sa 28033.

Na istoj strani valja za kr. kot. sud u Cirkvenici uvrstiti ukupni površni prostor sa 4 milje 2595 jutarah, i 809 hvatih, mjesto sa 4 milje, 259 jutarah, i 809 hvatih.

Na strani 44. valja kr. kot. sudu u Karlovcu dodati političkim obćinam grad Karlovac s prostorom površnim od 1376 jutarah i 412 hvatih te sa stanovničtvom od 5175 dušah, i prema tomu izpraviti sveukupni površni prostor na 14 miljah 908 jutarah i 938 hvatih mjesto 13 miljah, 9532 jutra i 526 hvatih, a broj pučanstva na 54116 mjesto 48941 dušu;

na istoj strani valja kod kr. kot. suda u Jaski izpraviti političku obćinu Vidovina na Vivodina;

na strani 45. valja kr. kot. sudu u Sisku dodati grad Sisak s površnim prostorom od 1497 jutarah i 206 hvatih te pučanstvom od 2600 dušah, i prema tomu izpraviti sveukupni površni prostor toga kot. suda na 16 miljah, 9424. jutra i 1362 hvata, mjesto 16 miljah, 7927 jutarah i 1102 hvata, a broj pučanstva na 33347 mjesto 30747 dušah;

na istoj strani valja kod kr. kot. suda u Gorici izpraviti broj pučanstva na 30142. mjesto 30202 duše;

na strani 46. valja kod kr. kot. suda u Zlataru uvrstiti za političku obćinu Bedenicu broj pučanstva sa 4633 mjesto sa 7633 duše, a sveukupni broj pučanstva sa 32014, mjesto sa 35014 dušah;

na strani 49. valja kod kr. kot. suda u Daruvaru izpraviti sveukupni prostor površni na 19 miljah, 5039 jutarah i 757 hvatih mjesto 19 miljah 5039 jutarah i 751 hvat;

na strani 50. valja kod kr. kot. suda u Miholjcu uvrstiti za političku obćinu Valpovo trg. površni prostor sa 8323 jutra i 1500 hvatih, mjesto 8327 jutarah i 1500 hvatih;

na istoj strani valja kod kr. gradsko-del. kot. suda u Osieku uvrstiti za grad Osiek površni prostor od 9839 jutarah i 1301 hvat, mjesto 9839 jutarah i 1310 hvatih, te osim toga izpraviti i cielokupni površni prostor na 10 miljah' 6890 jutarah i 132 hvata, mjesto 10 miljah, 6888 jutarah i 132 hvata,

i napokon na strani 51. kod kr. kot. suda u Rumi valja izpraviti cielokupni površni prostor na 11 miljah, 1114 jutarah i 1018 hvatih, mjesto 11 miljah, 1414 jutarah i 1018 hvatih.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XI.

Izdan i razposlan dne 3. travnja 1875.

Br. 16.

Zakon

od 7. veljače 1875.,

ob uzakonjenju zakona od 15. lipnja 1875. ob imovnih obćinah u hrvatsko-slavonskoj vojnoj krajini.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

Zakon

ob uzakonjenju zakona od 15. lipnja 1873. ob imovnih obćinah u hrvatsko-slavonskoj vojnoj krajini.

§. 1.

Priloženi ovdje pod A. zakon od 15. lipnja 1873. ob imovnih obćinah u hrvatsko-slavonskoj vojnoj krajini, ovim se doslovno sa cielovitim svojim sadržajem uzakonjuje uz promjene niže u §. 3. naznačene, ter u zakonik zemaljski uvršćuje. A.

§. 2.

Ustanove toga zakona imadu podpunu zakonitu kriepost za razvojačene krajiške prediele.

§. 3.

Gdje taj zakon govori o krajiškoj pukovniji, o krajišnicih i o vojenoj krajini, imadu se razumjevati: bivši krajišnici, i bivša vojena krajina.

Gdje se u tom zakonu napominje zemaljska oblast, imade se razumjevati kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada.

Gdje se navodi okružni upravitelj, ima se razumjevati glava županije.

Gdje se naznačuje krajiška zemaljska uprava, ima se razumjevati, bivša krajiška zemaljska vlada.

Gdje se spominje glavno zapovjedničtvo, ima se razumjevati, kr. hrv.-sl. dalm. zemaljska vlada.

Člankom 28. toga zakona zapovjedajućem generalu u Zagrebu povjerena provedba toga zakona povjerava se ovim zakonom u razvojačenih krajiških predielih banu kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

Dano u Beču dne sedmoga veljače godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

A.

Zakon

od 15. lipnja 1873.

o imovnih obćinah u hrv.-slav. vojnoj krajini.

Članak 1.

Radi primanja uprave i gospodarstva lugovah, šumah i šumskih zemljištah, koja usljed izlučenja uživanoga prava krajiških stanovnikah na drvlje, pašu i šumske proizvode po zakonu od 8 lipnja 1871 u vlastničtvo obćinah prieći imadu i radi uprave dohodakah iz njih dobivenih, imadu sačinjavati sve mjestne obćine, spadajuće do sada k jednomu krajiškomu pukovnijskomu kotaru, jednu posebnu samostalnu imovnu obćinu, koja će imati njih sve i imetak im zastupati.

Članak 2.

Ove imovne obćine nose uz ovaj naslov i ime krajiške pukovnije, iz koje se ustrojavaju.

Članak 3.

U koliko se sliedećimi ustanovami inače neodredjuje, ostaju u pogledu vlastničtva, posjeda i uprave zajedničkoga imetka, spadajućega ovim imovnim obćinam, ustanove obćega gradjanskoga zakonika mjerodavne.

Zajednički lugovi, šume i šumska zemljišta imadu se pod nadzorom političkih oblastih odradjivati po šumskih zakonih i šumarskih službovnicih, stojećih u kriepošti.

Članak 4.

Ako se budu pojedina sela ili obćine izlučivale iz imovne obćine, ima im se doznačiti dio od šumskoga tla, što spada ukupnoj imovnoj obćini i dio od

zajedničkoga imetka, što postane iz dohodakah šumskoga tla, po ustanovah zakona od 8. lipnja 1871. za izlučenje prava na drvlje, pašu i uživanje šumskih proizvodah, koja krajiški stanovniti imaju u državnih šumah, ležećih u vojnoj krajini, a osobito po §. 4. ovoga zakona; nu ipak ima dielokrug, što je ovim zakonom zastupstvom dosadanjih pukovnijskih obćinah doznačen, prieći na zastupstvo imovne obćine.

Članak 5.

Zastupstvo imovne obćine ima se sastaviti iz poslanikah, izabranih po redu za obćine od 8. lipnja 1871. od obćinskih zastupnikah svake mjestne obćine, spadajuće k imovnoj obćini.

Članak 6.

Zastupnici mjestnih obćinah biraju iz svoje sredine obsolutnom većinom glasovah prema broju stanovničtva i to mjestne obćine s brojem žiteljah do 3000 — jednoga, mjestne obćine s brojim žiteljah preko 3000 — dva, a s brojem žiteljah preko 7000 — tri poslanika i uprav toliko zamjenikah.

Ovaj izbor ima se odmah po ustrojstvu mjestnoga obćinskoga vieća u prisutnosti jednoga odaslanika kotarskoga ureda obaviti.

U pogledu obvezanosti da se izbor primi i da se time predano zvanje obavlja kao i pogledom na trajanje uredske djelatnosti zastupnikah imovne obćine i njihova skinuća valjaju ustanove, koje su u tom pogledu u redu za seoske obćine opredieljene za obćinske viećnike.

Upravna kotarska oblast izdaje svakomu zastupniku imovne obćine izbornu potvrdnicu, koja izabranika ovlašćuje na ulaz u zastupstvo imovne obćine.

Članak 7.

Okružni upravljatelj ima odmah sazvati izabrane zastupnike; u svojoj prvoj skupštini imadu oni iz svoje sredine absolutnom većinom glasovah izabrati odbor.

Ovaj odbor ima se sastojati iz jednoga predsjednika i četiri člana.

Za slučaj da bi predsjednik i ostali odbornici preprièčeni bili, ima se ujedno s njihovim izborom izabrati jedan podpredsjednik i četiri zamjenika.

Članak 8.

Ostale skupštine zastupstva imovne obćine diele se u redovite i vanredne.

Pravo, — ove skupštine sazivati ima predsjednik, — nu ipak mora svaki saziv pravodobno oblasti do znanja staviti.

Članak 9.

Redovite skupštine sazivlju se svake godine u jesen, da ustanove godišnji proračun, i u proljeće, da pregledaju godišnje račune.

Članak 10.

Dohodci, što preostaju po odbitku troškovah gospodarstva i zagajivanja šumah i po namirenju užitakah, koji krajišnike u naravi idu, imadu se prije svega obratiti na osnivanje, gradjenje i uzdržavanje cestah, na protoke i zaplave, na uzgojenje šume po brdih krasa, na škole, obće koristne zavode i na druge slične cieloj imovnoj obćini probitačne svrhe.

O tom opredieljenju kao i o načinu, kako da se na pojedine obćine i sela razdieli suvišak od dobitka, preostaloga iza namirenja troškovah za inventiranja u korist imovnim obćinam obavljena, ima zaključiti zastupstvo imovne obćine prilikom ustanovljenja godišnjega proračuna.

Članak 11.

Godišnji proračuni i godišnji računi zajedno sa popisi imadu se 14 danah prije sastanka onih skupštinah, u kojih će se isti imati ustanoviti, ili izviditi, na razgled članovom imovne obćine javno izložiti i učinjene po ovih primietbe pri razpravi u obzir uzeti.

Članak 12.

U slučaju važna i žurna povoda ima predsjednik pravo, vanrednu skupštinu sazvati; obvezan je pako to učiniti, ako oblast odredi i ako to iz bud kakva uzroka odbor ili polovica zastupnikah imovne obćine zahtjeva.

Članak 13.

Skupštine drže se u mjestu, koje zemaljska oblast odredi, nu ipak to mjesto mora ležati medju granicami mjestnih obćinah. spadajućih k imovnoj obćini.

Sjednice zastupstva imovne obćine redovito su javne, nu zastupstvu je slobodno zaključiti tajnu sjednicu.

Članak 14.

Predsjednik ili podpredsjednik predsjeda zastupstvu imovne obćine, on opredieljuje red razpravnih predmetah, i upravlja i zaključuje kako viećanje tako i glasovanje.

Glasuje se ustmeno, a zaključci stvaraju se absolutnom većinom glasovah; kad su glasovi razpolovljeni, odlučuje predsjednik.

Skupština može samo onda zaključak stvoriti, ako dvije trećine zastupnikah ili njihovih zamjenikah kod viećanja učestvuju.

Ako bi se pako radilo o važnoj promjeni u glavnici imetka, treba da dvije trećine ukupnih zastupnikah svoju privolu dadu.

Ako skupština pored odsutnosti jednoga diela zastupnikah opetovno nije vrstna, zaključak stvoriti, tad se ima, ako je dokazano, da su izostali zastupnici pravodobno obavješteni bili, s prisutnimi zastupnici razpravljati i zaključak stvoriti; radi li se pako o dražbi ili diobi glavnice zajedničkoga imetka, ili jednoga njezina diela, tad mora i u ovom slučaju bar polovica svih kolikih zastupnikah privoliti.

Zaključci stvoreni u takovih opetovno sazivanih i nepodpunjenih skupštinah imadu se već s toga razloga, prije nego što se izvedu, zemaljskoj oblasti predložiti, koja će zaključak ili odobriti, ili narediti, da se razprava na novo drži.

Članak 15.

Ake stvoreni zaključci skupštine imovne obćine prekoračuju opredieljeni njoj dielokrug ili se protive postojećim zakonom, ili su na uštrb imovne obćine, tad je predsjednik obvezan, izvršenje stvorenih zaključakah obustaviti, te prijaviti to zemaljskoj oblasti.

Takodjer ima on pravo i dužnost sjednicu zaključiti, ako se neprestanim smetanjem ili razgovaranjem o takovih predmetih, koji na viećanje nespadaju, valjan poslovni red nemogućim učini.

Članak 16.

Godišnji proračun, što se sastaviti ima, i godišnji zaključni račun ima se zajedno sa popisi zemaljskoj oblasti na potvrdjenje predložiti.

Imovna je obćina medju granicami potvrdjenoga godišnjega proračuna, u koliko se ovaj na redovitu upravu i upotrebljenje glavnice odnosi, samosvojna.

Radi li se pako o porabah i troškovih, za koje nije skrbljeno u godišnjem proračunu, ili pako o važnih promjenah u glavnici ili o dražbi i diobi glavnice zajedničkoga imetka ili jednoga diela od njega, sve ako su u proračunu i unešeni, mora se, da se ti poslovi obave, ‚azda prije izhoditi dozvola zemaljske

oblasti, a uz to kod važnih promjenah i kod dražbe i diobe nadoknadno i odobrenje, da se provesti mogu.

Članak 17.

Imovnu obćinu predstavlja odbor, koji sve njezine odpravke podpisuje.

Zapisnike koji se u skupštinah voditi imadu, podpisuje predsjednik i dva naročito u tu svrhu izabrana člana, koji ipak odbornici biti nesmiju.

Članak 18.

Zastupstvo imovne obćine ima, izabrav odbor pod predsjedničtvom predsjednika, postaviti gospodarstveni ured kao i potrebno osoblje za šumski nadzor.

Članak 19.

U gospodarstvenom uredu, koji je odboru podčinjen, ima da bude bar:

1 šumarnik ili nadšumar kao upravljatelj.

1 protustavnik ujedno računovodja;

1 ili više pisarničkih činovnikah, i

1 poslužnik.

Nadzorno, gospodarstvenomu uredu podčinjeno osoblje, koje vani u lugove postaviti treba ima se sastojati iz:

1 srezkoga šumara za svako 10.000 do 30.000 ralih i

1 lugara za svako 1.000 do 3.000 ralih.

Članak 20.

Plaće i mirovine činovnikom i poslužnikom kao i nagrade članovom odbora za njihov trud ustanovljuje zastupstvo imovne obćine.

Pristojbe šumarskih činovnikah nesmiju biti manje od pristojbah državnih u području vojne krajine postavljenih šumarskih činovnikah iste časti.

Imenovanje može bivati samo pod istimi uvjeti, što su propisani za naimenovanje činovnikah krajiške zemaljske uprave.

Izbor šumarskih činovnikah i protustavnika za gospodarstveni ured ima se podnieti glavnomu zapovjedničtvu na potvrdu.

Članak 21.

Odmah, čim imovne obćine prime lugove, šume i šumska zemljišta, koja im pripadnu uslied segregacije šumah, ima gospodarstveni ured sastaviti obći nacrt

šumske radnje i na temelju istoga svake godine nacrt o sječbi drvah i o težanju, u kojem se uzeti ima valjan obzir na podmirenje ovlaštenikah služnosti, te putem gospodarstvenoga odbora predložiti zastupstvu imovne obćine prvi put, kad se najprije sastala bude, u buduće pako redovitoj jesenskoj skupštini.

Članak 22.

Odbor ima držati početkom svakoga mjeseca pravilnu skupštinu, u koju doći ima svih 5 članovah ili njihovi zamjenici.

Zaključci odbora imadu se bilježiti u zapisnik, koji poslje svake sjednice imaju svi članovi podpisati.

Tekuće poslove i izdavanje spisah obavlja predsjednik i dva člana, koje odbor odredi.

Iz osobitih uzrokah može predsjednik cieli odbor sazvati.

Članak 23.

U blagajnici gospodarstvenoga ureda smije se samo toliko novca držati, koliko je mjesečnoj potrebi ureda primjereno.

Suvišci imadu se položiti u glavnu blagajnicu, koja biti ima pod ključem dvajuh članovah odbora, koje ovaj odredjuje.

Članak 24.

Odbor je odgovoran zastupstvu imovne obćine za sva svoja diela i propuštenja, po ustanovah obćega gradj. zakonika.

Članak 25.

S važnih razlogah može zem. oblast zastupstvo imovne obćine razpustiti, u kojem se slučaju najdulje za 6 nedeljah novo zastupstvo iz zastupnikah mjestnih obćinah izabrati ima.

Članak 26.

U slučaju nova izbora zastupstva imovne obćine, ima dotadašnji odbor, ako zem. oblast inače nenaredi, sve dotle službovati, dokle sve poslove na novo izabrani odbor posredovanjem vladinoga povjerenika pravilno predao nebude.

Članak 27.

Vrhovno pravo nadzora nad ukupnom upravom imovne obćine pridržava se državi, a izvršuje ga glavno zapovjedničtvo po vladinom povjereniku.

Vladin povjerenik, bez kojega se prisutnosti nesmije nikakva skupština držati, inače stvoreni zaključci ništa nevaljaju, ima pravo i obvezan je, imovnu

upravu, poslovodstvo i rukovanje blagajne razgledavati, svaki nered, ako bi ga bilo, odmah odstraniti ili prema njegovoj važnosti glavnomu zapovjedničtvu prijaviti; on je vlastan u svih onih slučajevih, u kojih predsjednik neizpunjava dužnosti, na koje je obvezan, mjesto njega izvedenje zaključakah obustaviti i sjednice zatvoriti.

Odpravci zemaljske oblasti na imovnu obćinu i predlozi imovne obćine idu putem vladinoga povjerenika.

Članak 28.

Zapovjedajućemu generalu u Zagrebu kao načelniku krajiške zemaljske upravne oblasti povjerava se, da ovaj zakon provede.

U Schönbrunnu 15. lipnja 1873.

Franjo Josip s. r.

Barun **Kulm** s. r., general topn.
Szlavy s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 17.

Naredba

predsjedničtva kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, od 18. ožujka 1875. broj 298. Pr.,

kojom se naredjuje, da se zakoniti primjerak svakoga u Hrvatskoj i Slavoniji izišavšega tiskopisa, koji se usljed objave obstojavše c. kr. banske vlade od 24. listopada 1852. (zem. zak. list, od god. 1852. kom. XX. br. 157.) imao dosele predati knjižnici akademičkoj u Zagrebu, ima odsele predavati knjižnici sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu.

Predsjedničtvo kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, nalazi ovim odrediti, da se zakoniti primjerak svakoga u Hrvatskoj i Slavoniji izišavšega tiskopisa u najširjem smislu rieči, koji se je usljed objave obstojavše c. kr. banske vlade od 24. listopada 1852., sadržane u zem. zak. listu od god. 1852. kom. XX. br. 157 dosele imao predati knjižnici akademičkoj, ima odsele predati knjižnici sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu.

Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XII.

Izdan i razposlan dne 24. travnja 1875.

Br. 18.

Razpis

bana kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 16. travnja 1875. broj 587. Pr.,

o statusu osoblja kr. hrvatsko-slavonske zemaljske blagajne, čina i plaćah njegovih.

Njegovo cesarsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem od 14. ožujka 1875. premilostivo odobriti sliedeći status osoblja kr. hrv.-slav. zemaljske blagajne, čina i plaćah njegovih.

Tek. broj		Dnevni razred	Plaća	Stanarina
1.	Jedan zemaljski blagajnik . . .	VII.	1600 fr.	300 for.
2.	„ protustavnik	VIII.	1200 „	250 „
3.	Dva pristava:			
	jedan . .	IX.	1100 „	200 „
	„ . .	„	1000 „	200 „
4.	Dva oficiala:			
	jedan . .	X.	900 „	150 „
	„ . .	„	800 „	150 „

Tek. broj		Dnevni razred	Plaća	Stanarina
5.	Dva assistenta:			
	jedan . .	XI.	700 fr.	100 for.
	" . .	"	600 "	100 "
6.	Jedan podvornik	—	400 "	stan u naravi

Ivan **Mažuranić** s. r.

Br. 19.

Razpis

bana kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije na 16. travnja 1875. broj 606. Pr.,

o statusu osoblja računarskoga ureda kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, čina i plaćah njegovih.

Njegovo cesarsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem od 15. ožujka 1875. premilostivo odobriti sliedeći status osoblja računarskoga ureda kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, čina i plaćah njegovih.

Tek. broj		Dnevni razred	Plaća	Stanarina
1.	Jedan računarski ravnatelj . .	VII.	1800 fr.	300 for.
2.	Četiri računarska savjetnika			
	dva .	VIII.	1400 "	250 "
	dva .	VIII.	1200 "	250 "
3.	Šest računarskih revidendah:			
	tri . .	IX.	1100 "	200 "
	tri . .	IX.	1000 "	200 "

Tek. broj		Dnevni razred	Plaća	Stanarina
4.	Dvanaest računarskih oficialah:			
	šest .	X.	900 fr.	150 for.
	šest .	X.	800 „	150 „
5.	Četiri računarska assistenta:			
	dva .	XI.	700 „	100 „
	dva .	XI.	600 „	100 „
6.	Tri računarska vježbenika:	—	400 „	100 „
7.	Jedan odpravnik	XI.	700 „	100 „
8.	Četiri pisara . . , ...	XII.	500 „	100 „
9.	Tri poslužitelja:			
	jedan .	—	400 „	stan u naravi
	jedan .	—	360 „	60 for.
	jedan .	—	300 „	60 „

Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XIII.

Izdan i razposlan dne 1. svibnja 1875.

Br. 20.

Naredba

kralj. hrvatsko - slavonsko - dalmatinske zemaljske vlade od 19. travnja 1875. broj 847.|Pr.,

o sistemiziranom statusu osoblja političke uprave.

Njegovo cesarsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem od 28. ožujka t. g. na temelju zakona ob ustroju političke uprave i ob uredjenju zdravničtva u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji premilostivo odobriti sliedeći status kod kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade i kod županijskih oblastih, i to:

A. Status

činovničtva i poslužnoga osoblja kod kr. zemaljske vlade

Stavka	Kategorija i broj službenih mjestah	Nadnevni razred	Plaća	Nuzgredna beriva: službovina	Nuzgredna beriva: stanarina	Opazka
			forintih a. vr.			
I.	1 odjelni predstojnik za nutarnje poslove i ujedno zamjenik Bana . .	IV	5000	1000	450	
	2 odjelna predstojnika drugih dvajuh odjelah	IV	4500	—	450	

Stavka	Kategorija i broj službenih mjestah	Nadnevni razred	Plaća	Nuzgredna beriva		Opazka
				službovina	stanarina	
			forintih a. vr.			
II.	9 odjelnih savjetnikah (medju njimi praliečnik) i to:					
	a) 4 savjetnika	VI	3000	—	350	
	b) 5 „ „	„	2600	—	350	
III.	11 tajnikah (medju njimi izviestitelj šumarstva) i to:					
	a) 5 tajnikah	VII	1800	—	300	
	b) 6 „	„	1600	—	300	
IV.	1 zemaljski veterinar	VIII	1200	—	250	
V.	12 perovodjah i to:					
	a) 6 perovodjah I. razreda .	VIII	1200	—	250	
	b) 6 „ „ II. razreda .	IX	1000	—	200	medju njimi prevoditelj
VI.	1 ravnatelj pomoćnih uredah za nutarnji odjel	VII	1600	—	300	
VII.	2 pristava za druge odjele . .	VIII	1200	—	250	
VIII	12 oficijalah i to:					
	a) 6 oficijalah I. razreda . .	IX	1000	—	200	Broj dnevničarah ustanovit će se polag potrebe
	b) 6 „ „ II. razreda . .	X	900	—	150	
IX.	2 kamenotiskara	—	500	—	80	

Stavka	Kategorija i broj službenih mjestah	Nadnevni razred	Plaće	Nuzgredna beriva		Opazka
				službovina	stanarina	
			forintih a. vr.			
X.	13 podvornikah i to:					Podvornomu osoblju, razumievajuć ovamo i vratara (portira), pripada službena odjeća, a posliednjemu i slobodan stan u naravi.
	a) 1 podvornik	—	500	—	80	
	b) 6 poslužnikah	—	400	—	80	
	c) 6 „ „	—	350	—	80	

B. Status

činovničtva i poslužnoga osoblja županijskih oblastih.

Stavka	Kategorija i broj službenih mjestah	Nadnevni razred	Plaća	Nuzgredna beriva		Opazka
				službovina	stanarina	
			forintih a. vr.			
I.	8 velikih županah	VI	2600	—	350	Za uredovna putovanja paušal od 400 do 600 for.
II.	12 podžupanah i to:					Za uredova putovanja paušal od 300 do 400 for.
	a) 6 podžupanah	VII	1800	—	300	
	b) 6 „ „	„	1600	—	300	
III.	20 tajnikah i to:					
	a) 10 tajnikah	VIII	1400	—	200	
	b) 10 „ „	„	1200	—	200	
IV.	40 perovodjah	X	800	—	150	

Stavka	Kategorija i broj službenih mjestah	Nadnevni razred	Plaća	Nuzgredna beriva		Opazka
				službovina	stanarina	
			forintih a. vr.			
V.	40 pisarah i to:					Broj dnevničarah ustanovit će se polag potrebe.
	a) 20 pisarah	XI	700	—	100	
	b) 20 „	„	600	—	100	
VI.	12 mjernikah i to:					
	a) 6 mjernikah	IX	1100	—	200	
	b) 6 „ „	„	1000	—	200	
VII.	4 mjernička pristava	X	800	—	150	
VIII	7 nadšumarah	IX	1000	—	200	
IX.	20 poslužnikah	—	300	—	60	Poslužnomu osoblju pripada službena odjeća.
X.	20 podvornih pomoćnikah . . .	—	250	—	60	
	Osoblje zdravničke uprave.					
XI.	40 liečnikah	IX	700	—	200	S pravom na kvinkvenal od 100 for. **Dodatak.** Zdravstvenim organom pripadaju za uredovna putovanja miljarina i dnevnica; a za sudbeno-liečničke očevide i vještačka mnienja pristojbe po postojećih propisih.
XII.	12 veterinarah	X	600	—	150	
XIII	16 primaljah	—	—	—	—	S konvencijalnom pristojbom godišnjih 160 for.

Podjedno blagoizvoljelo je Njegovo Veličanstvo premilostivo dozvoliti, da se aktivno službujuće osoblje zemaljske vlade prema svom službenom činu uvrsti u pojedine kategorije i polag postojećih propisah ranžira u statusu A., a radi popune po statusu A. i B. sistemiziranih, nu jošte nepopunjenih mjestah kod zemaljske vlade i dotično kod županijskih oblastih, da se u smislu postojećih zakonskih propisah shodna odrede.

Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XIV.

Izdan i razposlan dne 10. svibnja 1875.

Br. 21.

Zakonski članak V.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o produljenju krieposti zakonskoga članka XXXVI. godine 1874. slovećega o javnih teretih i državnih troškovih, što će se u I. četvrtu godine 1875. imati nositi i pokriti.

(Potvrdjen 23. ožujka 1875. Proglašen u obih kućah sabora 24. ožujka 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Českí itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

Zakonski članak

o produljenju krieposti zakonskoga članka XXXVI. godine 1874. slovećega o javnih teretih i državnih troškovih, što će se u I. četvrtu godine 1875. imati nositi i pokriti.

§. 1.

Kriepost zakonskoga članka XXXVI. god. 1874. slovećega o javnih teretih

i državnih troškovih, što će se u prvom četvrtu god. 1875. imati nositi i pokriti, produljuje se do 30 dana mjeseca travnja godine 1875.

§. 2.

Kriepost ovog zakona prestaje onoga dana, kojega će se proglasiti zakon o državnom proračunu godine 1875.

§. 3.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne dvadeset i trećega ožujka godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Bela **Wenckheim** v. r.
Petar grof **Pejacsevich** v. r.

Br. 22.

Zakonski članak VII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko - ugarskoga sabora ob uredjenju zemljarine.

(Potvrdjen 24. ožujka 1875. Proglašen u obih kućah sabora 30. ožujka 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

Zakonski članak

ob uredjenju zemljarine.

Poglavje I.

Obćenite ustanove.

§. 1.

Da se zemljištni posjed razmjerno porezu podvrgne, izpitat će se s nova, po ustanovah ovoga zakona, čisti dohodak svega na ugarskom državnom području ležećega zemljištnoga posjeda, ter sastaviti obćeniti zemljarinski katastar.

U smislu ovoga zakona izpitani čisti dohodak zemljištnoga posjeda nemože se, izuzam slučajeve §§. 52., 53. i 58., dotično u potonjem §-u pozvanih §§. 4. i 5. i §a. 6. b) i c) mienjati niti glede pojedinih predielah, niti pojedinih zemljištnih česticah sve do onog vremena, dok se glede cielog područja zemlje neobavi novo uredjenje zemljarine.

§. 2.

Počam od one godine, kada stupi u život razporezanje po ovom zakonu, odmjerivat će se zemljarina od čistoga dohodka svakoj zemljištnoj čestici u jednakom, posebnim poreznim zakonom ustanovit se imajućem postotku.

§. 3.

K državnoj zemljarini polag §. 2. imat će se u posebnom postotku izračunati i pridodati svota potriebita za godišnju potriebštinu zemljorazteretne zaklade. Za dielove krajine se uzdržaje dotični oprost.

§. 4.

Predmetom zemljarine je svako za gospodarstvo uporabljivo zemljište, u koliko nije oprošteno od poreza (§. 5.), ma se faktično i rabilo za koju drugu svrhu.

§. 5.

Predmetom zemljarine nisu:

a) javne ceste, stalni poljski putevi, ulice i javni trgovi;
b) pogradjena kućišta i dvorišta;
c) kanali služeći za prevoz ili za vodene spreme;
d) pod okrilje zakonskoga članka XXXIX. i XL. god. 1871. dotično X. god. 1840. stavljeni zaštitni nasipi i kanali;
e) groblja;
f) oni pod rukovanjem zemaljskim, ili javnih oblastih stojeći vrtovi, koji služe neposredno svrsi znanstvenih, obćekoristnih ili dobrotvornih zavodah;
g) ciepilnjaci i loznici, što no jih javne oblasti, ili gospodarska, šumarska i ina slična družtva uzdržavaju radi obćih svrhah, a ne radi trgovine, ili ako oni služe u svrhe poduke.

§. 6.

Privremeno proste su od poreza:

a) one zemljištne čestice, koje su na temelju §§. 7. i 8. zakonskoga članka XXV. god. 1868. privremeno postigle oprost od poreza, dotle, dok teče to vrieme oprosta; — ovaj se oprost od poreza proteže takodjer i na slučajeve oprosta od poreza, što no je privremeno dozvoljen kod naselbinah u dielovih krajine;
b) onakova zemljišta, koja prigodom razporezanja po ovom zakonu nisu bila predmetom poreza, i tek kašnje vanrednim troškom za gospodarstvo uporabljivimi su postala, od toga vriemena počamši do 15 godinah;
c) šumski nasadi na zemljištih za drugu vrst težanja trajno neprikladnih, navlastito: na pjeskovitih, kamenih ili od vode izlizanih jalovih oranicah, pašnjacih ili golih šumskih čistinah, počam od vriemena, kada je nasadjivanje dovršeno, prema težkoći i skupocjenosti izvedena nasada šumskoga 20—40 godinah.

Ovoj pogodovnosti neima mjesta, ako se s nova nasadjuje šuma na zemljištu, na kojem se postojeće drvo posjeklo.

d) Kod novih naselbinah k ovim spadajuća zemljišta, ako naselbina sastoji najmanje od petdeset obiteljih: na šest godinah; ako sastoji od manje nego petdeset ali najmanje od deset obiteljih: na tri godine;

e) onakva vinogradska zemljišta, iz kojih je loza izumrla ili izvan redovita obhoda posječena, pa ako se zemljište, pošto je prekopano, opet zasadi lozom, računajuć od zasadjenja na šest godinah.

Promjena, na kojoj se osniva oprost od poreza, mora se tečajem godine, računajuć od vremena, odkako je nastala, prijaviti poreznomu uredu, inače utrnjuje pravo na oprost od poreza.

Vrieme oprosta od poreza počimlje sa godinom, koja sliedi poslje promjene.

§. 7.

Zemljarina obterećuje zemljištni posjed i mora ju plaćati faktični posjednik.

Poglavje II.

O izračunanju čistoga dohodka zemljištnoga posjeda.

§. 8.

Čistim dohodkom zemljišta uzimlje se uz obično gospodarstvo trajno polučiva sriednje ljetine vriednost, odbiv od iste redovite gospodarstvene troškove.

Kod izračunanja čistoga dohodka neće se obazirati na prava sa zemljištnim posjedom skopčana, a niti na gospodarsku svezu zemljišta sa kojom inom obrtnom granom ili sa kojim drugim zemljištnim posjedom, nu obratno neće se osvrtati niti na terete, štono nanj leže.

§. 9.

Čisti dohodak ima se prema vrsti težitbe i prema razredu kakvoće zemljišta pronaći procjenom.

§. 10.

Vrsti težitbe jesu sliedeće:

a) oranica, (njiva),
b) vrt,
c) livada,
d) vinograd,
e) pašnjak,
f) šuma i
g) trstenik.

O r a n i c e su zemljištne čestice, na kojih se siju vrsti žita, okopavina ili bilje za trgovinu, ili se siju obje ove vrsti izmjenice, a sve je jedno, da li se na njivah neprekidno siju te vrsti žita, ili se pak prekida sijanjem krme ili leži neobradjeno, ili se na koji ini način upotrebljava.

K v r t o m spadaju svi cvietnjaci, povrtnjaci i voćnjaci bez obzira, da li su plotom ogradjeni ili ne, da li leže kraj kućah ili pako osamljeno; nu voćnjaci samo onda, ako veći dio dohodka zemljištna sačinjava voće.

L i v a d a je ona zemljištna čestica, koje se travna ljetina svake godine redovito kosi.

V i n o g r a d i su zemljišta zasadjena vinovom lozom.

P a š n j a k je onaj prostor. koj redovito služi za pašu.

K š u m a m spadaju zemljišta, od kojih se za stalno dobiva drvo, i to ne samo šume stare i mlade, nego i luke i vrbišta, na kojih rastu onizke vrsti drva, koje se rabi kao pruće i kiće, a isto tako i bjelogorice, kojih lišće služi za krmu.

T r s t i ć i zovu se one zemljištne čestice, na kojih raste trska i rogoz, što no se redovito sieče i rabi.

Podkućnice, obstojeće na kućištih i dvorištih spomenutih u §. 5. točki b., imadu se negledeć, da li su ogradjene ili ne, uvrstiti u onaj razred težitbe, koj njihovoj uporabi odgovara.

§. 11.

Zemljištne čestice, koje bi se mogle po jednoj od onih u §. 10. navedenih vrstih težati, ali se faktično po nijednoj nerabe, uvršćuju se u vrst težitbe, kojoj su prije pripadale, nemože li se ova saznati, uvršćuju se u onu vrst, kojoj pripadaju pogranične ili najbliže ležeće zemljištne čestice slične kakvoće.

§. 12.

Procjena izvodi se u isto doba na cielom državnom području. U tu svrhu dieli ministar financijah zemlju u okružja, a ova, u koliko je moguće, u jednake procjenbene kotare.

§. 13.

Redovito sastavlja se za svaki procjenbeni kotar ljestvica čistoga dohodka, a njene stavke izrazuju u novčanoj vriednosti čisti dohodak dotičnoga razreda kakvoće od svakog jutra (rali).

Obstoje li pako medju odnošaji, djelujućimi na čisti dohodak jednoga procjenbenoga kotara tolike razlike, da se nemože na cieli procjenbeni kotar svrsi shodno uporaviti jedna te ista ljestvica čistoga dohodka, ima se procjenbeni kotar razdieliti na više razrednih predielah, pa će se za svaki na temelju posebnoga razredjenja sastaviti posebna ljestvica čista dohodka.

Za svaku vrst težitbe ima se ustanoviti toliko razredah, koliko jih je obzirom na razliku gospodarskih i privriednih na čisti dohodak faktično djelujućih odnošajah potrebno.

Nego u jednoj vrsti težitbe smije se za jedan kotar, odnosno za jedan razredjeni (klasificirani) prediel ustanoviti najviše osam razredah kakvoće.

§. 14.

Da se označe razredi, postavit će se za svaku vrst težitbe uzor-čestice, koje najbolje iztiču značaj razreda, u tolikom broju, da budu u hatarih svake obćine nalazeći se razredi zastupani barma jednom uzor-česticom.

§. 15.

Čisti dohodak zemljišta izračunat će se prema godišnjem promjeru ljetine, ciene plodinah i troškovah gospodarstva.

§. 16.

Izračunajuć čisti dohodak zemljišta imadu se ljetina i trošak gospodarstva sliedećim načinom uzeti u račun:

a). Kod oranicah uzimlje se kao ljetina ukupna vriednost plodinah i užitakah dobivenih običnim redom gospodarskim; odavle ima se u ime troškovah gospodarstva odbiti vriednost gnoja i trošak potreban za izvažanje istoga, zatim za nadziranje, oranje, kopanje, vlačenje i valjanje, za žetvu, vožnju i vršitbu plodinah, odnosno potrebna ručna i vozna nadnica ili njezina takmina, a ondje, gdje ovo redovito dolazi, trošak za plienje, zatim izdatak nuždan za sijanje i za sjeme.

b) Kod vrtovah uzimlje se kao ljetina povrtelje, voće i dogodice trava; a a odatlje odbija se u ime troškovah gospodarstva potrebna nadnica za sadjenje, obradjivanje, zalievanje, nadziranje, branje i spravljanje, i nuždni izdatak za sjeme, odnosno za presad i za gnojenje.

Cvietnjaci procienjuju se kao i drugi koristonosni vrtovi jednake kakvoće i položaja.

c) Kod livadah uzimlje se kao ljetina sjeno, dogodice otava i korist paše, odatlje imade se u ime troškovah težitbe odbiti na kositbu, sušenje, dovažanje i skladanje potrošena nadnica ručna i vozna.

d) Kod vinogradah uzimlje se ljetinom grozdje, dotično mošt i drozdje, zatim ukupna vriednost voća i drugih uzgrednih plodinah; odatlje imade se odbiti kao trošak težitbe nadnica potrebna za zagrnenje i razgrnenje, kopanje, rezanje, vezanje, čišćenje, branje i nadziranje, zatim troškovi gnojenja, kolja i nasadjivanja (jamljenje, polaganje, valjanje), i troškovi radnjah, koje se moraju obavljati, da zemljište neizgubi svoje snage.

e) Kod pašnjakah ljetina i trošak imaju se ustanoviti, sravnjeno sa livadami jednaka položaja i jednakih svojstvah.

Pašnjaci, koji po svom položaju i po svojih svojstvah nisu prikladni za drugu vrst težanja, procjenit će se prema broju marve, koja se na njih može uzdržavati i prema običajnoj paševini; kod toga izračunavanja treba se obazrieti, koliko komadah marve i kako dugo svake godine mogu pašnjaci uzdržavati.

f) Kod šumah uzimlje se kao užitak prinos drva (računajuć cienu na panju) s obzirom na kolikoću drva, što no se dade proizvesti unutar granicah trajnoga proizvadjanja i stalno polag mjestnih odnošajah unovčiti, i uzgredne koristi šumske, kao: paša, žir, kora i šiška; odatlje imadu se u ime troškovah težitbe odbiti potrebni godišnji izdatci na gojitbu i njegu šumah i plaćanje šumarskoga osoblja.

Kestenici, dudinjaci i slični sadi imaju se prema načinu uporabe njihove procjenivati kao i voćnjaci ili kao koj razred šumah.

g) Kod trstike uzimlje se kao ljetina rogoz i trska, a u ime gospodarskoga troška odbija se ručna i vozna nadnica izdana za žetvu i dovažanje.

h) Zabavni vrtovi, perivoji i zvierinjaci imaju se dostojnim obzirom na kakvoću tla uvrstiti u onu vrst težitbe, u koju spadaju polag svojih glavnih sastavinah.

§. 17.

Godišnji promjer ljetine izračunava se na temelju gospodarskoga sustava, običajna u većem dielu procjenbena kotara, odnosno razredbena prediela, kod drva prema promjeru jednogodišnjega razredjivanja šumosječnog obhoda (turnus) običajna u predielu — kod uzgrednih koristih šumskih prema izkustvu od 25, kod vinogradah od posliednih 15, kod ostalih vrstih težitbe pako od posliednih 10 godinah.

§. 18.

Izračunavajuć troškove gospodarske izračunava se promjer vriednosti nadnice i materijala po sriednjih cienah vremena od šest godinah od 1867.—1872., i to u smislu §. 19. ciena plodinah u gospodarstvu potrošenih.

Nu izračunavajuć promjernu cienu radnje, neće se uvažiti iznimnimi okolnostmi, na primjer gradjenjem željeznice ili inih gradjevinah u velikom, privremeno nastavše povišenje cienah.

Ako zemljišta kakova, da se sadanja njihova unosnost uzdrži, zahtievaju neprekidnih izdatakah, kakovi su: potrebni troškovi, da se uzdrže nasipi podignuti proti poplavi vode ili pieska, kanali, cievi i naprave, što služe za osušenje od vode ili za naplavu, zaštite proti naplavi, bujicam i zapuhom sniega, nasipi i

jame podignute ili izkopane, da se uzdrži medja, da se kakovo zemljište ili jedan dio njegov uzdrži u težitbenom stanju, ili cievljenje i t. d. — ovaki izdatci računaju se medju redovite gospodarske troškove.

§. 19.

Izvadjajuć procjenu, izuzamši drva, uzimlje se za cienu plodinah, promjer sriednjih cienah od šest godinah od 1867—1872., odbiv 20%, — za cienu drva pako promjer sriednjih cienah postojavših kroz dvadeset godinah od 1855—1874., bez ikakvog odbitka.

Kod plodinah, koje se voze radi prodaje na tržište ili u koju tvornicu, uzimlje se za temelj ciena sajamska ili tvornička, kod onih plodinah mjestna ciena, i to kod vina ciena obstojeća za vrieme berbe; ako se zajedno s lagvom prodaje, ima se ciena lagva odbiti.

§. 20.

Ustanovljena sajamska ciena uporavit će se odbiv vozarinu.

Vozarina se odračuna kod obćinah, koje se mogu poslužiti željeznicami, kanali, brodivimi riekami, što no im leže bliže nego li redovita tržišta njihova, do postaje ovih sredstvah prevoza po voznoj cieni od kolah, a odavlje do tržišta ili do tvornice po cieniku za ona obćila ustanovljenom.

U onih predjelih, koji budu tečajem vremena, dok ovo izračunavanje traje, željeznicom spojeni, imaju se vozni troškovi tako odračunati, kao da je željeznica već cielo vrieme postojala.

§. 21.

Čisti dohodak pojedinih zemljištnih česticah izračunat će se prema količini površine njene na temelju odgovarajuće stavke u ljestvici čistoga dohodka.

Poglavje III.

Izvršujući organi.

§. 22.

Radnjami zemljarinskoga katastra upravlja i rukovodi jih ministar financijah, koji izdaje za provedbu ovoga zakona potrebne propise i naputke.

§. 23.

Sliedeće izvršujuće organe i pomoćno osoblje u dovoljnom broju imenuje ministar financijah:

a) u procjenbenih kotarih procjenbenoga povjerenika, procjenitelja šumah i prema potrebi mjernika;

b) u procjenbenih okružjih ravnatelja katastra, okružnog i šumsko-procjenbenog nadzornika i prema potrebi nadmjernika;
c) u ministarstvu financijah središnje nadzornike.

§. 24.

Osim onih u §. 23. navedenih organah sastavit će se:
a) u svakom procjenbenom kotaru kotarsko,
b) u svakom procjenbenom okružju okružno, i
c) u središtu zemaljsko zemljarinsko povjerenstvo.

§. 25.

Kotarsko povjerenstvo sastoji osim predsjednika u pravilu iz petnaest članovah. Izvjestitelj je povjerenik za procjenu, odnosno šumski procjenitelj, koji u povjerenstvu imadu glasa.

§. 26.

Predsjednika i članove povjerenstva, odnosno zamjenike bira posriedovanjem kandidirajućega odbora ono municipalno povjerenstvo, pod kojega oblast spada procjenbeni kotar.

Članovi povjerenstva birat će se iz zemljoposjednikah u raznih predielih procjenbenoga kotara, i u tu će se svrhu razdieliti procjenbeni kotar u pet, koliko je moguće jednakih podkotarah; od svakoga podkotara birat će se izmedju tamošnjih zemljoposjednikah tri redovita člana i tri zamjenika, obazrievši se na to, da kroz ta tri povjerenstvena člana, odnosno zamjenika bude zastupan veliki, — srednji — i mali posjed.

U onih iznimnih slučajih, ako pojedini djelovi procjenbenoga kotara spadaju pod različite municipalne oblasti, bira predsjednika i članove povjerenstva ona municipalna oblast, pod koje oblast spada onaj dio procjenbenoga kotara, od kojega se plaća veći dio zemljarine procjenbenoga kotara; nu ako manji dio plaća bar $^1/_{15}$, te zemljarine, biraju interesirane municipalne oblasti članove povjerenstva u onom razmjerju, u kojem spadajući k njim dielovi prinose k zemljarini procjenbenoga kotara.

Municipalna oblast dužna je na poziv ministra financijah za četiri tjedna računajuć od vremena, kojega ga je primila, držati skupštinu i u toj skupštini birati, inače će predsjednika i članove povjerenstva imenovati veliki župan, dotično ravan mu predstojnik municipalne oblasti.

Uspjeh izbora, odnosno imenovanja ima se proglasiti u dotičnom procjenbenom kotaru.

§. 27.

Okružno zemljarinsko povjerenstvo sastoji iz jednoga predsjednika i dva-

puta toliko članovah, koliko broji okružje kotarah. — Predsjednikom je ravnatelj katastra, odnosno njegov namjestnik, koga imenuje ministar financijah.

Članovi povjerenstva jesu po jedan izaslanik svakoga kotarskoga povjerenstva i svi procjenbeni povjerenici okružja. Izvjestitelj neimajući pravo glasa jest okružni nadzornik, odnosno nadzornik za procjenu šumah.

Kotarska povjerenstva, čim su se ustrojila, biraju odmah jednoga člana i jednoga zamjenika u okružno povjerenstvo.

§. 28.

Zemaljsko zemljarinsko povjerenstvo sastoji osim predsjednika iz dvaputa toliko članovah, koliko je okružnih zemljarinskih povjerenstvah ustrojeno.

Predsjednik mu je ministar financijah, ili njegov njim imenovani namjestnik.

Ministar financijah imenuje polovicu članovah zemaljskoga zemljarinskoga povjerenstva; a polovicu pako biraju izabrani članovi okružnih zemljarinskih povjerenstvah, čim su se ta zemljarinska povjerenstva ustrojila.

Uz redovite članove imenuje se, odnosno izabire i jednaki broj zamjenikah.

Izviestitelji bez prava glasa jesu sriedišnji nadzornici.

§. 29.

Članovi zemljarinskih povjerenstvah tako kotarskih, kao okružnih, a i zemaljskih imaju se u prvoj sjednici, i na koliko u tu nebi došli, svakako prije, nego li započmu svoje djelovanje, svečano zavjeriti ovako:

„Ja N. N. pošto sam $\frac{\text{izabran}}{\text{imenovan}}$ članom zemljarinskoga povjerenstva . . . . zavjerujem se svojim poštenjem, da ću u izpunjavanju zadaće s tom službom skopčane, savjestno i nepristrano postupati“.

§. 30.

Zemljarinska povjerenstva mogu stvarati zaključke bez obzira na broj nedošlih članovah. Sjednice njihove javne su; o njih vodi se redoviti zapisnik.

Članove treba redovito pozivati. Nu nemogu učestvovati kod riešavanja razredbenih operatah neposredno tičućih se osobnih interesah, i proti istim naperenih prizivah, niti u stvaranju zaključka u povjerenstvenih sjednicah, niti u iztražnih izaslanstvih i podavanju mnienja, ako nastane pitanje takovo, u kojem

a) buduć glede svojih osobah interesovani, mogu se neposredno ili posredno štete bojati ili koristi nadati;
b) ako su rodjaci supruge ili zaručnice u uzhodnoj ili nizhodnoj lozi ili takove osobe interesovane, koje s njimi stoje u pobočnom rodjaštvu do uključno četvrtog stepena, ili u šurjaštvu do uključno drugog stepena, nadalje u odnošaju posinka napokon tutorstva ili skrbničtva.

Zaključci stvaraju se većinom glasovah od prisutnih.

Ako bi bili glasovi jednako podieljeni, odlučuje glas predsjednikov. —

Svakomu povjerenstvu prosto stoji saslušati vještake.

Poglavje IV.

Postupak kod provedbe.

§. 31.

Operati zemljarinskoga katastra imadu se primjereno faktičnomu stanju izpraviti.

U tu svrhu treba po naputku ustanovah §§. 32., 33., 34. i 35. kod svake zemljištne čestice navesti ime vlastnika, vrst težitbe i površinu prema sadanjem stanju.

§. 32.

U operatih zemljarinskoga katastra pišu se u pravilu dielovi posjeda na ime faktičnih posjednikah.

Je li faktično posjedovanje medju prijavivšimi se prieporno, posjed piše se na onoga, koji se izkaže, da je u gruntovnici upisan kao vlastnik; — u protivnom slučaju treba sve prijavivše se upisati.

Zemljištna čestica, koje se posjednik nemože saznati, upisuje se predbježno na obćinu.

U ova dva potonja slučaja ima se kakvoća posjedovanja u rubriki za opazke iztaknuti.

U operatih katastra unešeno posjedovanje neima privatno-pravnih posljedicah.

§. 33.

Vrst težitbe ustanovljuje se na temelju gospodarskoga sustava rabljenoga posljednjih trih godinah prije proglašenja zakona, izuzev ako se dokaže, da se ono zemljište u toj vrsti težitbe može samo iznimice rabiti.

§. 34.

Da se obave gore spomenuta izpravljanja, izložit će financijalno ravnateljstvo sadanje katastralne operate u svih obćinah svoga okružja na uvid kroz četiri tjedna, te ujedno proglasom, koj se ima u obćini običajnim načinom priobćiti, pozvati zemljoposjednike, da prijave obćinskomu povjerenstvu, što će se u tu svrhu ustrojiti, faktično stanje, u koliko se ovo razlikuje od upisah u zemljišnicih zametnutih prigodom zemljarinsko-katastralnih operatah. Ova obćinska povjerenstva

ustrojit će se iza izbora kotarskih povjerenstvah dana, kojega će dotični sudac ustanoviti, i pod nadzorom ovoga po zastupničkom sboru obćine.

Obćinsko povjerenstvo sastat će se odmah, čim spomenuti katastralni operati prispiju, te će razvidiv na licu mjesta, i interesente saslušav prema faktičnomu stanju ureda radi predbježno izpraviti porezni zemljišnik obćine, zabilježiv svoje opazke na posebnih arcih; ujedno će one zemljištne čestice, koje nisu uvedene u porezne zemljišnike, ili koje su uvršćene medju neplodne, nu stoje sada pod težitbom, i one, kod kojih se vrst težitbe promienila, uvrstiti u onaj razred, u koj bi spadale polag stojeće u krieposti razredbe i prihodnih stepenah.

Donle, dok odmjerenje poreza po ovom zakonu nestupi u život, odmjerivat će se zemljarina privremeno na temelju tako izpravljenih poreznih zemljišnikah i posjedovnih listovah počam od 1. siečnja god. 1876. uz priuzdržaj oprostah osiguranih §§-i 7., 8. i 12. zakonskoga članka XXV. god. 1868.

Pošto je izteklo vrieme od četiri tjedna, ustanovljuju financijalni organi ročište u svakoj obćini, te pozivlju k tomu načelnike obćine i preko ovih interesente. Tom prilikom izpituju se predbježne prijave, predtečna izpravljanja obavljena po obćinskom povjerenstvu, i tada nastali prigovori, te se riešavaju u prisutnosti i uz sudielovanje interesentah, za da se na tom temelju može novi porezni zemljišnik obćine, odnosno posjedovni listovi sačiniti dati.

Rokove, u kojih su obćinska povjerenstva dužna izvršiti povjerene im u ovom §-u poslove, ustanovit će putem naredbe ministar financijah.

U ovih naredbah imat će se obzirati na to, da se obćinskim i kotarskim povjerenstvom pozvanim za razpravljanje i rješavanje operatah uredjenja poreza, podade dovoljno vrieme, da temeljito tim svojim zadaćam zadovolje; nu obratno će se pobrinuti i o tome, da koje povjerenstvo neuzmogne svojim možebit otezajućim postupkom tečaj radnjah zapréčiti, ter će im u tu svrhu za dovršenje svakoga postupka, što ga obaviti imaju, ustanoviti zabašne rokove tim posljedkom, da će u onom slušaju, ako koje povjerenstvo unutar toga roka nebi koj svoj posao dovršilo, taj po vladnih organih bez njega obaviti dati.

Proti privremenim operatom izradjenim u smislu ovoga §-a ima od strane erara i interesiranih stranakah mjesta opotrazi, koja se ima podnieti za 15 danah kotarskomu povjerenstvu, iza kako budu privremeni porezni zemljišnici i posjedovni listovi izloženi kroz 8 danah na javni uvid.

O tih opotragah odlučuje u prvoj molbi kotarsko povjerenstvo po naputku, što će ga ministar financijah u smislu §. 22. izdati.

Proti odluci kotarskoga povjerenstva ima, bez da se tečaj odmjerenja i pobiranja poreza zaprieči, to jest, izvan posjeda, za 15 danah mjesta prizivu na okružno povjerenstvo, koje u stvari konačno odlučuje.

§. 35.

Izpravljanje površine, odnosno nadgledanje, da li su po posjednicih na to

odnoseće se prijave valjane, obavit će se ondje, gdje već postoji potanka katastralna izmjera, na temelju tih izmjerenih radnjah, a gdje potanka izmjera nije još izvedena, na temelju radnjah komasacionalnih, k tim spadajućih ili drugih gruntovnih knjigah i mapah; a gdje ni ovih neima, na temelju onih konkretalnih mapah te inih pomoćnih sredstvah, što no su bila načinjena prigodom privremenoga uvedenja faktično postojeće zemljarine.

U tu svrhu dužne su javne oblasti a i sukromnici mape, gruntovne knjige ili iz ovih načinjene izkaze, što ih posjeduju, uz revers uručiti organom, kojim je povjereno izpravljanje, ili im omogućiti uvid i prepis istih.

Država je odgovorna za to, da će se predane izprave čuvati i povratiti.

§. 36.

Kotarsko povjerenstvo, čim se je konstituiralo, bira jednoga kotarskoga procjenitelja i za slučaj njegova zapriečenja jednoga namjestnoga procjenitelja, a ovaj kotarski procjenitelj, odnosno njegov namjestnik pozvan po povjereniku procjene postupa s ovim zajedno oko posalah u §§. 37. i 38. opisanih.

Posao se neprekida kroz to, ako bi kotarski procjenitelj i namjestnik mu zapriečen bio ili nebi došao, u takovom slučaju nastavi i dovršuje posao sam procjenbeni povjerenik.

Nemogu li se procjenitelji glede kojeg predmeta složiti, imaju se nazori obojice u povjerenstvu saslušati.

§. 37.

Procjenitelji sgotavljaju gospodarski opis kotara, u koj treba svakako da se uvedu: prostor, medje, obćine, zemljopisni položaj, klimatički odnošaji, obćenito obilježje tla, te odatla sliedeće laglje ili mučnije obradjivanje, vrsti plodinah, koje mogu na njem izvoditi, veličina ljetine, koja se može postignuti, njena običajna ciena, u kotaru običajni gospodarski sustav, ručna i vozna nadnica, umjetni kanali, kojim je svrha dizati i sačuvati plodnost tla, obranbeni nasipi i opasne im bujica, divje vode i mlake, sredstva obćenja i odnošaji tržišta, razmjeri pučanstva u kotaru, obično zanimanje pučanstva razdieljenje zemljištnog posjeda u malena i velika gospodarstva. Nadalje treba izkazati i godišnju zakupninu, što se običajno od jutra plaća od malih, sriednjih i velikih posjedah ili zemljištnih česticah, spadajućih k pojedinim vrstam težitbe, koji podatci neće služiti za to, da se ustanovi, koliko mogu pojedini posjedi donositi dohodka, nego za to, da budu ravnalom kod prosudjivanja kotarskih i njekoč okružnih odnošajah.

Kotarsko povjerenstvo izpituje izpravnost podatakah opisa, ustanovljuje ih, te na temelju tako ustanovljena opisa kotara odlučuje, imade li se kotar razdieliti u više razredbenih predielah, i ako ima, u koliko.

§. 38.

Procjenitelji izradjuju na temelju povjerenstvom izpitanih te ustanovljenih podatakah opisa kotara (§. 37.) predlog, kako da se urede razredi kakvoće i ljestvice čistoga dohodka.

Razredi kakvoće uredit će se polag vrstah težitbe po većem ili manjem čistom dohodku od jutra, koji se uz običajni u predielu gospodarski sustav postići može.

Prema tomu valja ustanoviti u kotaru, odnosno u razredbenom predielu pronadjene najplodnije, najmanje plodne i prema potriebi ostale razrede, koji u sredinu padaju.

Pojedine stavke ljestvicah čistoga dohodka valja tako odmjeriti, da budu:

od	2 novč.	do	20 novč.	tekuće	stavke	dielive	sa	2 novč.
„	20 „	„	1 for.	„	„	„	„	5 „
„	1 for.	„	4 „	„	„	„	„	10 „
„	4 „	„	10 „	„	„	„	„	25 „
a preko			10 „	„	„	„	„	50 „

Ako se pronadjena svota nemože na gore navedeni način podieliti, valja uzeti najbližnju manju ili veću na gore spomenuti način dielivu svotu prema tomu naime, u koliko se ova najmanje razlikuje od svote pronadjene. Je li razlika jednaka treba uzeti manju svotu.

§. 39.

Na temelju osnovne ljestvice čistoga dohodka nazvati će procjenitelji one obćinske hatare, odnosno poteze, u kojih imade pojedinih razredah kakvoće, pa iztaknuti označuje ih uzor čestice.

Kakvoća zemljišta (tla) i mjestni položaj uzor česticah ima se opisati i u posebnom popisu izkazati.

Zatim će od obćine do obćine sve zemljištne čestice u hataru uvrstiti prema njihovoj kakvoći u razrede zastupane uzor česticami.

Razredjivanje se ima izvršiti na licu mjesta, saslušav obćinsko povjerenstvo (§. 34.) i ako je dotični zemljo-posjednik nazočan, ili ako se zastupati dade, i njega.

U tu se svrhu ima dan, kojega će razredjivanje biti, po procjenbenom povjereniku predbježno pojedinim obćinam obznaniti, i u obćinah obnarodovati, za da interesovani posjednici mogu nazočni biti.

Obćinsko povjerenstvo dužno je doći k razredjivanju, i podati procieniteljem potrebita razjasnenja.

Kod razredjivanja valja pred očima držati sliedeće propise:

a) ako ciela površina kojega poteza ima istovjetnu kakvoću i svojstvo tla, valja cieli potez uvrstiti u jedan razred;

b) ako je potezu kakvoća i svojstvo tla različito, imaju se različiti dielovi u razrede kakvoći njihovoj primjerene uvrstiti;

c) zemljištne čestice u površini do jednog katastralnog jutra, ma i bila im kakvoća i svojstvo tla različito, imaju se u jedan i to u onaj razred uvrstiti, u kojem im razmjerje različitih svojstvah njihovih dovoljno izjednačenje nalazi;

d) i one zemljištne čestice podpadaju pod razredjivanje, koje su privremeno proste od poreza (§. 6.);

e) ako bi u smislu §. 18. za pojedine zemljištne čestice, da se u plodivosti uzdržaju, trebalo osobitih troškovah iznad redovitih gospodarskih troškovah, mogu se takove površine u to ime, da se veći gospodarski trošak uračuna, uvrstiti i u jedan nižji (manje stavke) razred ljestvice čista dohodka, odnosno razreda kakvoće;

Uspjeh razredjivanja ima se sastaviti u posebnoj skrižali, i u njoj prostor površinah uvršćenih u pojedine razdjele po občinah, i po kotaru, odnosno razredbenom predielu sbrojiti i izkazati.

Uzor čestice, predstavljajuće tako izpunjene razrede kakvoće valja stanovitimi obilježji providiti, i proglasiti u kotaru, gdje se nalaze.

Procjenitelji predlažu svoje operate kotarskomu povjerenstvu.

§. 40.

Kotarsko povjerenstvo izpituje predloženi mu u smislu §. 39. operat, odlučuje o ljestvicah čista dohodka, o operatu razredjivanja s osobitim obzirom na razmierje pojedinih stavakah, pa ako čini promjene na predloženih operatih, obrazložuje ih u zapisniku.

Ako procjenitelj koji ili bud koji član povjerenstva zahtjeva, treba povesti izvidjenje na licu mjesta kojemu, mora da prisustvuje povjerenik procjene i kotarski procjenitelj, koj je s njim poslovao.

Ustanovljeni operat ima ujedno sa zapisnikom i svimi spisi predsjednik povjerenstva odmah poslati ravnatelju katastra, a ovaj će ih dodav mnienje izviestitelja okružnoga povjerenstva podnieti okružnomu povjerenstvu:

§. 41.

Okružno zemljarinsko povjerenstvo prosudjuje izpravnost ljestvicah o dohodku kotarah ležećih u njegovu okružju i razredbenih operatah, ter ih dovodi u valjano razmierje.

U tu svrhu, čim se je konstituiralo, imenuje odmah izmedju svojih izabranih članovah jedan odbor, koji će zajedno sa okružnimi i šumsko procjenbenimi nadzornici putovati u okružju od kotara do kotara, ter sabirati potrebne podatke.

Ovo putovanje valja tako udesiti, da si odbor može na licu mjesta pribaviti osvjedočenje o valjanom ili nevaljanom ustanovljenju razredah kakvoće i

o procjeni dohodka na istih osnovanoga, a isto tako o pojedinih uzor česticah označavajućih razrede kakvoće (§. 38.).

§. 42.

Okružno povjerenstvo će uzamši u obzir predlog odbora ustanoviti kotarske ljestvice i razredbene operate, te će ih susjednim okružnim povjerenstvom, a tako i kotarskim povjerenstvom, koja su u okružju, priposlati uz poziv, da mu možebitne svoje opazke najdulje za 50 danah priobće.

Kotarska će povjerenstva poslati ustanovljene ukupne operate i popis uzor česticah obćinam uz poziv, da svoje i možda od pojedinacah podnešene prigovore glede izpravnosti broja uredjenih razredah kakvoće, a tako i stavakah ljestvice i napokon razredjivanja zemljištah dadu pismeno za 25 danah kotarskomu povjerenstvu.

Okružno povjerenstvo razpravlja s nova prispjele opazke, pa ako mu se nuždnim čini, odredjuje izvidjenje na licu mjesta, ter predlaže na ministra financijah ustanovljene i valjano obrazložene ljestvice i razredbene operate sa svimi spisi.

§. 43.

Ministar financijah daje u savezu izpitati prispjele ljestvice čista dohodka, i razredbene operate, ter ih sa odnosnim svojim predlogom zajedno dostavlja zemaljskomu zemljarinskomu povjerenstvu.

Zemaljsko zemljarinsko povjerenstvo sakuplja već unapred podatke za moći ustanoviti ljestvice čistoga dohodka i razredbene operate.

U tu svrhu, čim se je konštituiralo, imenuje iz izabranih svojih članovah odbor, koji će sa sriedišnjimi nadzornici zajedno, dok teku radnje procjene, proputovati razne predjele zemlje, te sabirati potrebne podatke.

Izviešća okružnih povjerenstvah, što su za trajanja putovanja toga prispjela, poslat će se na porabu članovom toga odbora, te će zemaljsko zemljarinsko povjerenstvo u slučaju, ako usljed prispjelih izviešćah pronadje glede pojedinih predjelah za potrebno, dati takove s nova proputovati.

Članovi toga odbora mogu udioničtvovati kod viećanja kotarskih i okružnih povjerenstvah, ali nepripada im pravo glasovanja.

Odbor podnaša zemaljskomu zemljarinskomu povjerenstvu predlog glede ustanovljenja ukupnih ljestvicah čistoga dohodka i razredbenih operatah, a ovaj će uzamši u obzir taj predlog i mnienje ministra financijah ustanoviti za cielo područje države po kotarih ljestvice čista dohodka i razredjivanje zemljištah, nu ovo potonje uz priuzdržaj individualnih opotragah.

§. 44.

Ako zemaljsko zemljarinsko povjerenstvo predložene po okružnom zemljarinskom povjerenstvu kotarske ljestvice čista dohodka, ili razredjivanje zemljištah veoma promjeni, obaviestit će o tih promjenah uz priposlanje odnosnih operatah dotična kotarska povjerenstva uz poziv, da odnoseća se na promjenu svoja mnienja i možebitne svoje prigovore za 30 danah pismeno podnesu okružnomu povjerenstvu.

Okružno povjerenstvo razpravlja prigovore kotarskih povjerenstvah i predlaže ih zajedno sa svojimi opazkami zemaljskomu povjerenstvu.

Zemaljsko povjerenstvo će s dostojnim obzirom na prigovore i opazke konačno ustanoviti svekolike operate uz priuzdržaj iztaknut u §. 43.

§. 45.

Čim bude na temelju odlukah zemaljskoga povjerenstva u zemljišnicih i u posjedovnih listovih upisan razred svake pojedine zemljištne čestice, poslat će se preko kotarskih povjerenstvah svakoj obćini oni, koji se na nju odnose, a obćinsko poglavarstvo izlaže ih na obćinskoj ili sudčevoj kući, te ujedno pozivlje proglasom po mjestnom običaju razglašenim zemljoposjednike u obćinah, neka svoje možebitne opotrage (reklamacije) podnesu načinom i u vremenu, kako to naredjuje §. 47.

Taj rok ima povjerenik za procjenu za sve obćine kotara jednako odmjeriti.

Obćinsko poglavarstvo odgovorno je za to, da će se na javni uvid izloženi razredbeni operati neoštećeni i čisti držati, na njegov trošak preduzeti će se njegovim propustom možda nuždnom postala obnova radnje.

§. 46.

Opotrazi ima mjesta:

a) ako se takova zemljištna čestica, koja nije predmetom poreza, kao porezu podvržena razredi, ili ako je porezu podvržena zemljištna čestica izpuštena (§§. 4. i 5.);
b) ako je koja zemljištna čestica više putah, ili ako nije upisana u zemljišniku vlastite obćine, isto tako, ako je vlastnik pogrješno upisan;
c) ako je površina pogrješno iztaknuta;
d) ako zemljištna čestica nije uvršćena u odgovarajuću joj vrst težitbe;
e) ako zemljištna čestica nije uvršćena u odgovorajući joj razred kakvoće;
f) ako je zemljištna čestica, ležeća unutar kotara, sravniv ju sa naročito naznačit se imajućom drugom zemljištnom česticom nejednako razredjena.

§. 47,

Opotrage treba prijaviti poglavarstvu one obćine, u koje granicah leži zemljištna čestica sačinjavajuća predmet opotrage, ili, ako leži na pusti, kojoj pripada pusta u smislu zakona. U obćinah spadajućih ka kružnome bilježničtvu, može se opotraga i u sjedištu kružnoga bilježničtva obaviti.

Opotrage imadu se za 30 danah računajuć od dana u obćinah obnarodovana proglasa (§. 45.) obćinskomu poglavarstvu prijaviti osobno, preko redovitoga punomoćnika ili pako ovlaštenika poglavarstvu označenoga, ustmeno ili pismeno.

Obćinsko poglavarstvo sastavlja ob ustmenih prijavah zapisnik, pismene pako zamo zabilježuje, naznačiv u njem u kratko predmet.

Izminućem onih 30 danah naredjuje kotarsko povjerenstvo po svojih u tu svrhu odredjenih članovih sabiranje opotragah od obćinskih poglavarstvah za vremena od 15 danah. Ako tkogod kod dolazka ovoga člana prijavi još opotragu, njegovu pismenu ili ustmenu opotragu odredjeni onaj član prima i zabilježuje.

Poglavarstvo uručuje tomu izaslaniku sa opotragami zajedno i zemljišne knjige i posjedne listove, pa je ovlašćeno učiniti svoje opazke tako na one opotrage, kao i na one, koje su prijavljene članu kotarskoga povjerenstva, izaslanomu da ih sabere.

Izaslanik povjerenstva gledat će, da razvidiv na licu mjesta, ter uputiv i umiriv stranke izravna slučajeve opotrage, pa kad dovršiv svoj postupak, podnosi o tome izcrpljivo izviešće.

Ako nije bilo opotrage, treba i o tome obavjestiti predsjednika povjerenstva.

§. 48.

Ob opotrazi odlučuje, saslušav povjerenika za procjenu kotarsko povjerenstvo; ovo imenuje, ako je potrebno, odbor da preduzme izvidjenje na licu mjesta; predsjednikom toga odbora je predsjednik povjerenstva ili njegov namjestnik, a članovi su: povjerenik za procjenu i jedan član povjerenstva.

K iztragi ima se pozvati obćinsko poglavarstvo, opotražitelj i vlastnik upitne zemljištne čestice.

Uspjeh izvidjenja treba zajedno sa možebitnimi očitovanji opotražitelja i vlastnika zemljištne čestice predložiti povjerenstvu, koje odlučuje ob opotrazi.

Izrečene odluke imadu se opotražitelju i vlastniku zemljištne čestice uz potvrdnicu uručiti.

§. 49.

Proti odluci ob opotrazi može se tako interesirana stranka kao i povjerenik za procjenu prizvati na okružno povjerenstvo.

Prizive treba za 15 danah računajuć od dana iza uručenja, pismeno podnieti kotarskomu povjerenstvu, koje će nakon iztekla roka prizive sa svimi spisi odmah podastrieti okružnomu povjerenstvu.

§. 50.

Okružno povjerenstvo izriče odluku o predmetih priziva.

Ta se odluka ima uručiti strankam uz podvrdnicu.

Proti toj odluci ima daljemu prizivu samo onda mjesta, ako se odluka okružnoga povjerenstva razlikuje od odluke kotarskoga povjerenstva, a u tom slučaju mogu stranke za 15 danah računajuć od dana uručbe priziv uložiti, što je takodjer slobodno u isto vrieme procjenbenomu povjereniku ili okružnomu nadzorniku. Ti prizivi predavaju se predsjedniku kotarskoga povjerenstva.

Ako za toga vremena nitko neuloži nikakova priziva, smatra se stvar završenom.

§. 51.

Predsjedniku kotarskoga povjerenstva predani prizivi proti odlukam okružnoga povjerenstva imadu se zajedno sa spisi podnieti ministru financijah, koji ih, dodav svoje vlastito mnienje, dostavlja zemaljskomu povjerenstvu.

Zemaljsko povjerenstvo riešava konačno predmet podnešen mu na previd, pa ustanovljuje konačno razredbene operate za cielu zemlju.

§. 52.

Ministar financijah odredjuje, kako će se čisti dohodak po zemljištnih česticah izračunati, u zemljarinski kataster upisati i po obćinah sastaviti.

Podkradjene možda računske i upisne pogrješke, a isto tako slučaji pod a) b) c) §. 46. ma kada se saznali, imaju se ureda radi ili na prijavu stranakah svagda izpraviti.

§. 53.

Ako se u kojem hataru, pošto je ovaj zakon u kriepost stupio bio, potanka katastralna izmjera ili komasacija obavlja, pa ako se u površini posjeda

razlika pokazuje, ima se razlika ta u porezni zemljišnik upisati ter kod oporezovanja provesti.

Tako usliedivše pomnožanje ili sniženja poreza nastaje početkom godine sliedeće iza zauzeća posjeda usljed komasacije, dotično iza katastralne izmjere.

Nasuprot kod posjedah ležećih u poplavnoj okolici, koji su iza kako oporezovanje po ovom zakonu u život stupi pravljenimi i rukovanimi u smislu zak. čl. XXXIX. i XL. god. 1871. zaštitami osušeni, bilo o trošku pojedinih posjednikah, bilo interesiranih družtvah, nemože se onaj katastralni dohodak, što no bijaše za pojedine zemljištne čestice prije osušenja ustanovljen, promjeniti 15. godinah računajuć od onda, od kada su zaštite napravljene, makar se za tih 15 godinah obavi novo uredjenje zemljarine za cielo područje zemlje.

§. 54.

U slučaju predidućega §. 53. ima se unašanje promjene nastale usljed razlike u površini ureda radi, ili usljed zahtjeva interesirane stranke zametnuti.

U tu svrhu dužne su javno upravne ili sudbene oblasti obavjestiti financijalna ravnateljstva.

§. 55.

U slučaju §§. 6. i 53. potrebnom postala katastralna operacija, izvesti će se polag načelah ustanovljenih u ovom zakonu po odboru, koji sastoji iz povjerenika za procjenu izaslanoga po financijalnom ravnateljstvu i iz dva člana, koje će dotični municipij na umolbu financijalnoga ravnateljstva izabrati izmedju zemljoposjednikah municipija.

Ob operatu odbora odlučuje financijalno ravnateljstvo, pa će, kad se to obavi, ustanovljeni operat dostaviti dotičnoj obćini.

Poglavarstvo obćine izložit će ga na javni uvid (§. 45.) te će o tome obavjestiti interesente proglasom po mjestnom običaju razglašenim uz poziv, da se opotrage imadu njemu podnieti za 30 danah iza proglašenje ustmeno ili pismeno. (§§. 46. i 47.)

Poglavarstvo obćine dužno je prispjele opotrage, čim gore spomenuti rok mine, odmah poslati financijalnomu ravnateljstvu, koje o njih odlučuje i svoju odluku interesentom uručiti dade.

Proti odluci financijalnoga ravnateljstva može se u roku od 15 danah iza uručenja priziv uložiti na ministra financijah, koji stvar konačno riešava.

§. 56.

Spisi i podnesci, što no su potrebni u postupku ovim zakonom ustanovljenom, prosti su od biljegovine.

Podnesci, upravljeni na povjerenstva ili na njihove predsjednike, i službena dopisivanja članovah povjerenstva prosta su od poštarine.

§. 57.

Troškove uredjenja zemljarine nosi država.

Za obavljanje pismenih radnjah u obćinah potrebne pisarničke prostorije, a za obavljanje radnjah na licu miesta pako potrebne ručne nadnice, materijal, kola i gdie treba čamce dužne su dati bezplatno obćine.

Poglavje V.

Očevidnost zemljarinskoga katastra.

§. 98.

U zemljarinskom katastru valja sliedeće promjene držati u očevidnosti:

a) ako je u kojoj obćini komasacija ili uredjenje posjeda provedeno;
b) ako je u kojoj obćini potanka katastralna izmjera obavljena;
c) ako je glede hatara obćine promjena nastala;
d) ako je koja zemljištna čestica u smislu §§. 4. i 5. prestala biti predmetom zemljarine;
e) ako se koja zemljištna čestica, koja do sada nebijaše predmetom zemljarine, ima porezu podvrći (§. 4.);
f) ako je koja zemljištna čestica privremeno riešena od poreza (§. 6.);
g) ako je privremeni oprost od poreza koje zemljištne čestice prestao;
h) ako je zemljištna čestica promjenila vlastnika.

U slučajevih a) i b) ima se glede cieloga hatara, dogodice pako ako se komasacija i uredjenje posjeda proteže samo na jedan dio hatara, glede ovoga diela sastaviti nova katastralna zemljištna knjiga, u koju se imadu zemljištne čestice po novom razdieljenju upisati na ime novoga posjednika, a njihova se površina ima uzeti na temelju mjerničkoga operata.

§. 59.

Promjenu u slučaju §. 58. slova c) dužni su kod dotičnoga poreznoga ureda glavari interesiranih obćinah, a promjenu u slučajevih slova d) e) h) pako vlastnik dotične zemljištne čestice i to u slučaju slova h) pod teretom kazne odmjerene u §. 91. zak. čl. XXI. godine 1868. kod obćinskoga poglavarstva za 3 mjeseca prijaviti.

Obćinsko poglavarstvo dužno je o tih prijavah za daljih 30 danah obavjestiti porezni ured.

U slučajevih §. 58. slova c) d) i e) biva postupak redovitim javno-upravnim putem uz sudjelovanje dotičnoga obćinskoga poglavarstva.

§. 60.

Porezna dužnost nastaje početkom godine iza promjene, a oprost od poreza pako, ako koja porezu podvržena zemljištna čestica prestane biti predmetom poreza, počimlje sa sliedećim iza prijave mjesecom.

§. 61.

U slučajevih točakah c) e) f) g) h) §. 58. imadu se promjene, ako bi se prijava istih propustila, ureda radi unieti.

§. 62.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne dvadeset i četvrtoga ožujka godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Bela **Wenckheim** v. r.
Petar grof **Pejacsevich** v. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XV.

Izdan i razposlan dne 12. svibnja 1875.

Br. 23.

Zakon
od 22. travnja 1875. ob uvjetnom dopustu kaznenikah.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;
kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon
ob uvjetnom dopustu kaznenikah.

§. 1.

Ban može na predlog upraviteljstva kaznione, kazneniku, koji je osudjen na vremenitu kazan i koji se je u kaznioni bezprikorno ponašao, podieliti na njegovu molbu uvjetni dopust.

Dopust ovakov može dobiti kaznenik:

a) prvi put osudjen radi zločinstva, nakon pretrpljene jedne polovine kazne;

b) po drugi put osudjen radi zločinstva, nakon pretrpljenih trijuh četvrtinah kazne.

Kaznenik osudjen više nego dva puta radi zločinstva, ili osudjen radi zločinstva, potičućega iz koristoljublja ili zločinstva paleža, izključen je posvema od blagodati ovoga zakona.

§. 2.

Uvjetni dopust može se opozvati u svako doba, ako se dopustnik zlo ponaša ili ako uzradi proti dužnostim, naloženim mu prigodom dozvole dopusta.

Ako se dopust opozove, neračuna se u trajanje kazni ono vrieme, koje je proteklo od dana nastupljenja dopusta do dana onoga, kada je dopustnik usljed opoziva opet zatvoren.

§. 3.

Ob opozivu uvjetnoga dopusta odlučuje ban.

§. 4.

Dopustnik se ima držati pod strogim nadzorom redarstvenim, te se bez dozvole redarstvene oblasti nesmije udaljiti iz boravišta, koje mu se svagda ima opredjeliti.

Dopustnik se u vrieme dopusta smatra kao kaznenik.

§. 5.

Redarstvena oblast onoga mjesta, u kojem se dopustnik nalazi, može odrediti predbježno uhićenje dopustnika s važnih i hitnih razlogah javnoga interesa, nu dužna je bezodvlačno zaiskati riešenje o konačnom opozivu dopusta.

Ako usljed predbježnoga uhićenja dopust kazneniku bude opozvan, ima se smatrati, da je opozvan na dan uhićenja.

§. 6.

Ako ustanovljeno vrieme kazne bez opoziva dopusta izteče, ima se kazan pretrpljenom smatrati.

§. 7.

Provedba ovoga zakona povjerava se banu.

Dano u Spljetu dne dvadeset i drugoga travnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** v. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XVI.

Izdan i razposlan dne 28. svibnja 1875.

Br. 24.

Naredba

kr. ugarskoga ministra za poljodielstvo, obrt i trgovinu od 26. travnja 1874. br. 7210.,

kojom se ustanovljuje ustrojstvo i djelokrug državnoga osrednjega baždarskoga povjerenstva.

§. 1.

U smislu §. 15. zakona ob uvedenju metričke mjere ustrojava se u Budapešti državno osrednje baždarsko povjerenstvo.

§. 2.

Državno osrednje baždarsko povjerenstvo vrhovni je tehnički organ za mjeru i težu.

Povjerenstvo ovo podčinjeno je ministarstvu za poljodielstvo, obrt i trgovinu, ima stolicu svoju u Budapešti i zove se: „Allami központi mértékhitelesitö magyar királyi bizottság".*)

§. 3.

Državno osrednje baždarsko povjerenstvo imade urediti svekolike po-

*) Kraljevsko ugarsko državno osrednje baždarsko povjerenstvo.

slove, koji se odnose na tehničku struku baždarstva i bdije, da se poslovi baždarski rukuju u zemljah krune ugarske po jednakih propisih.

Poslovi osrednjega baždarskoga povjerenstva jesu imenito sliedeći:

1) izdavati propise o materijalu, obliku, obilježju i o inom sastavu miera i teža; ustanovljivati granice mahna, kojih se uredi baždarski držati imadu; naredjivati, kakove se vrsti vaga upotrebljavati mogu u javnom prometu ili u svrhe osobite, i koji se uvjeti zahtievaju, pod kojimi će se moći baždariti; nadalje propisivati svojstva mjerila, koja su u red mjera i teža napose primljena, i odlučivati, koje se druge sprave pripustiti mogu, da se obaždare i biljeguju;

2) praviti i potvrdjivati dati kopije od pramjera, kao i pravilne teže i mjere; — nadalje providiti baždarske urede s potrebitimi pravilnimi mjerami, pravilnimi težami i ostalimi napravami, potriebnimi pri baždarenju;

3) ustanoviti postupak, kojega se valja držati pri baždarenju i biljegovanju; činiti predlog o maksimumu baždarskih pristojba, koje će pobirati uredi baždarski i vršiti kontrolu nad baždarskimi uredi.

§. 4.

Osrednje baždarsko povjerenstvo sastoji se iz ravnatelja i više povjerenstvenih članova. Kako će sastavljeno biti povjerenstvo, i imena članova, obznanit će se putem uredovnim.

Kako ravnatelja tako i članove povjerenstvene imenuje ministar za poljodielstvo, obrt i trgovinu.

§. 5.

Plaća ravnatelja ustanovit će se prigodom imenovanja njegova od slučaja do slučaja.

Članovi povjerenstva kao i ravnatelj dobivaju u ime sudjelovanja njihova kao nagradu 8 for. za svaku sjednicu.

§. 6.

Povjerenstvena sjednica odlučivat će vrhu svih naredaba i poslova od obće znamenitosti, koje će imati baždarsko povjerenstvo izraditi i priugotoviti; ovamo spada imenito: ustanovljivati znanstvena načela, kojih se valja držati pri pravljenju miera i teža; činiti predloge, kako da se sastavi red baždarski, kako da se ustanovi maksimum pristojba i kako da se ovaj preinači i nadopuni; sačinjati naputke za baždarske urede a i potrebite možda predloge, da se izdadu redarstveni koji propisi, odnoseći se na mjeru i težu.

§. 7.

Povjerenstvenu sjednicu sazivat će ravnatelj, naznačiv predmete viećanja

svaki put kada to potreba bude iziskivala, nego svakako barem jedan put u godini.

Zaklučci donašaju se većinom glasova prisutnih članova. Kada su glasovi jednako razpolovljeni, odlučuje tad glas predsjednika.

U sjednicah predsjeda ravnatelj, kojega, kada je zapriečen, zamienjuje najstariji član povjerenstva.

§. 8.

Predlozi, koji su za viećanje potrebiti, kao i riešavanje poslova, koji u §. 6. nisu priuzdržani sjednicam povjerenstvenim, izradjivat i obavljat će se pod odgovornosti ravnateljevom.

Svekolike odpravke osrednjega baždarskoga povjerenstva podpisati imade ravnatelj.

Ravnatelj vlastan će biti pod vlastitom odgovornosti, obavljanje pojedinih poslova ili poslovnih struka naravi tehničke povjerivati pojedinim članovom povjerenstva, koji će u slučaju ovom za svoj trud dobivati primjerenu nagradu.

§. 9.

Za obavljanje poslova tekućih osrednjega baždarskoga povjerenstva imenuje ministar za poljodielstvo, obrt i trgovinu na razpoloženju ravnatelja stojeće upravno i tehničko osoblje.

§. 10.

Ravnatelj imat će svake godine uz rok, što mu ga je ustanovio ministar za poljodielstvo, obrt i trgovinu, sačiniti proračun za dojduću godinu i podnieti ga spomenutomu ministru, da ga potvrdi i uvrsti u proračun državni. Isto tako imat će svake godine najkašnje do konca veljače predati ministru za poljodielstvo, obrt i trgovinu o stanju baždarstva u zemljah krune ugarske kao i o djelovanju povjerenstva, tečajem godine potanko izvješće.

§. 11.

Za tekuće izdatke povjerenstva stoji ravnatelju na razpoloženju uz četvrtgodišnje obračunanje ručna blagajna.

§. 12.

Osrednje baždasko povjerenstvo stajat će s baždarskimi uredi u neposrednom savezu, obćit će s njimi neposredno i bit će vlastno u področju predmeta svoga djelokruga davati im naputke.

*

§. 13.

Osrednje baždarsko povjerenstvo nadzire poslovanje ureda baždarskih, u koju će svrhu ono svake godine najmanje jedanputa tehničke svoje činovnike izašiljati, da u zemlji poslujuće urede baždarske pregledaju, i za ukinuće nereda opaženih odredbe činiti.

Gjuro **Bartal** s. r.

Br. 25.

Naredba

kr. ugarskoga ministra za poljodielstvo, obrt i trgovinu od 28. svibnja 1874. br. 9334.

o mjerah, težah i mjernih spravah, koje se pripustiti mogu na obaždarenje.

Na temelju VIII. zakonskoga članka godine 1874. izdajem usljed predloga državnoga osrednjega baždarskoga povjerenstva naredbu sliedeću:

Odsjek I.

Mjere, koje se mogu pripustiti na obaždarenje.

I.

Mjere duljina.

§. 1.

Mjere dopuštene i obilježivanje istih.

Da se obaždare, pripustit se mogu mjere od sliedećih duljina:

20 metara,
10 metara,
5 metara,
2 metra,
1 metar,
0,5 metra ili 50 centimetara,
0,2 metra ili 20 centimetara,
0,1 metra ili 10 centimetara.

Ta imena treba da budu na mjerah naznačena podpuno i trajno. Mjere od 0,5, 0,2, i 0,1 metra mogu po volji kojim god gore naznačenim imenom obilježene biti.

§. 2.

Materijal, oblik i sastava mjera za duljinu.

Mjere duljina moraju biti napravljene iz materijala, i u obliku i sastavu, da jim se duljina pri rabljenju nemože mienjati preko granica mahna, naznačenih u §. 3.

Kako mjerila docrtna tako i mjerila sa skrajnjimi plohami mogu biti obaždarena, i navlastito pripuštaju se na baždarenje:

1) Mjerila masivno napravljena i tako debela, da se ne mogu savijati.

2) Mjerila sklopna, kojih pojedini zglobovi moraju imati jaku i potrajnu svezu.

3) Mjerila vrpčasta od kovna lima.

Krajevi iz drva napravljenih metrovnika i sklopnih mjerila moraju mjedom okovani a kov čavlići učvršćen biti.

Metrovnici za laktovinu mogu se obaždariti jedino onda, kada su iz jednoga komada napravljeni, i mogu samo na centimetre razdieljeni biti.

Obaždarene mogu biti takodjer i takove mjere duljina, koje čine česti kakova orudja (halata) samo ako se baždarenje izvesti može shodno obstojećim propisom.

Konjska mjera je dva metra duga, dva centimetra široka, jaka, čim manje razteziva, kruto tkana vrpca, kojoj je na kraju, gdje počima mjera, pričvršćen trak iz kovnoga lima, dug 8 centimetara a širok 3 centimetra. Oba kraja vrpce jesu izrezana poput račve, da se vrpca namotati može. Na mjeri konjskoj razdieljen je prvi metar na razdjele svaki po 10 centimetara a drugi metar na centimetre.

Mjere duljina, na kojih se nalazi takodjer i razdjelba, različita od metričkoga sustava, nemogu biti obaždarene.

§. 3.

Dopušteni razlaz mjera duljine.

Kod mjera duljine dopušteni su samo takovi razlazi, koji u ukupnoj duljini mjere neprekoračuju granica pod a), a u razdjelbi granica pod b) naznačenih.

a) Razlaz ukupne duljine može iznositi najviše:

1) Pri tanahnih (preciznih) mjerilih kovnih

pri duljini od 1 metra . . . . 0,1 milimetra

„ „ „ 0,5—0,1 metra . . . . 0,05 „

2) Pri običnih mjerilih od kovine kao i pri najviše 0,5 metra duljine imajućih mjerilih iz bielokosti i tvrda drva napravljenih,

pri duljini od	2 metra	. . . .	0,75 milimetra
" " "	1 "	. . . .	0,5 "
" " "	0,5—0,1 "	. . . .	0,25 "

3) Pri mjerilih drvenih ili mjerilih sklopnih,

pri duljini od	5 metara	. . . .	3,0 milimetra
" " "	2 "	. . . .	1,5 "
" " "	1 "	. . . .	0,75 "

a pri sklopnih mjerilih, pri duljini od

	0,5—0,2 metra	. . . .	0,75 "

4) Pri metrovnicih za laktovinu 1,0 milimetra.

5) Pri mjerilih vrpčastih

pri duljini od	20 metara	. . . .	3,5 milimetra
" " "	10 "	. . . .	2,25 "
" " "	5 "	. . . .	1,75 "
" " "	2 "	. . . .	1,25 "
" " "	1 "	. . . .	0,75 "

6) Pri konjskoj mjeri od 2 metra duljine 3,0 milimetra.

Razlazi pod 2, 3 i 4 dopušteni su samo, kada je mjera obaždarit se imajuća veća, nego bi biti imala.

b) Razdjelba neka koliko moguće, bude jednolika; razdjelne crte imadu dakle od opredieljenoga jim mjesta samo toliko razilaziti, koliko od faktičnoga razlaza ciele mjere dolazi razmjerno na taj razdjelak. Razlaz, koji neprekoračuje četvrtinu razlaza na 1 metar u točki a) dopuštenoga, neima se pri razdjelnih crtah u obzir uzeti.

Neimaju se dakle u obzir uzeti razlazi, koji neprekoračuju pri mjerah pod a)

u 1	točki	navedenih	0,3	milimetra
" 2	"	"	0,1	"
" 3	"	"	0,2	"
" 4	"	"	0,25	"
" 5	"	"	0,2	"
" 6	"	"	0,4	"

§. 4.

Biljegovanje.

Biljeg baždarski imade se udariti na oba kraja mjere duljine. Biljeg imade se udariti tik krajeva mjere, a kod metrovnika, providjenih s kapicami od kovine i kod metrovnika sklopnih tik kapice.

Na mjerila drvena od 2 do 5 metara duljine udarit će se biljeg žigom.

Kod vrpčastih mjera udarit će se samo jedan biljeg, i to na kapici od kovine, koja se nalazi na početku mjere.

Kada su metrovnici ili mjerila sklopna razdieljena u više plohah, treba da budu biljegovani na svakoj razdieljenoj plohi.

Tanahna (precizna) mjerila duljine dobivaju povrh toga biljeg, imajući oblik zviezde šestotrake.

Kod mjera konjskih udarit će se biljeg na tkaninu s uljanom masti.

II.

Posudne mjere za tekućine.

§. 5.

Dopuštene mjere za tekućine i obilježivanje istih.

Mjere tekućina, koje se obaždariti mogu, jesu:

20 litara,
10 litara,
5 litara,
2 litra,
1 litar,
0,5 litra ili 50 centilitara,
0,2 litra ili 20 centilitara,
0,1 litra ili 10 centilitara,
0,05 litra ili 5 centilitara,
0,02 litra iii 2 centilitra,
0,01 litra ili 1 centilitar.

Obilježbe ove treba na strani mjere doslovce, ili mjesto litra sa slovom **L**, mjesto centilitra sa slovom **cl** naznačiti trajno i tako, da se nemože razstaviti od mjere. Od 0,5 litra počimajuć do 0,01 litra može se ma koja od gore navedenih obilježba po volji upotrebiti. Obilježba će se svakiput udariti to jest utištiti na mjere od kovine, a pripeći žigom na mjere, koje su napravljene od drva.

§. 6.

Materijal mjera za tekućine.

Mjere za tekućine prave se od kositra, od tenećke, od žute mjedi ili bakra i od željezna lima, — u ova poslednja tri slučaja moraju mjere okositrene biti.

Bočine (stranice) mjere moraju biti dovoljno jake, da mogu odolievati kako pri uporabi tako isto i sili, kojoj bi hotomice izložene bile.

Za kositrenje imade se uporabljivati samo kositar čisti.

Mjere za tekućine od 5 litara i veće sadržine mogu se praviti takodjer iz drva.

§. 7.

Oblik mjera za tekućine.

Mjere od 2 litra, 1 litra i 0,5 litra sadržine imadu oblik valja (cilindra), kojega je višina skoro dvaput onolika, kolik je promjer. Navlastito imade;

mjera			razmjerje promjera prama višini
sadržavajuća	promjer	višinu	
	u milimetrih		
2 litra	108,3	217	1 : 2,00
1 litar	86,0	172	1 : 2
0,5 litra	69,4	132	1 : 1,90

Mjere imajuće 0,2 litra i manje, imadu takodjer oblik valja, kojega se višina odnosi prama promjeru kao od prilike 3 : 2. Navlastito imade

mjera			razmjerje promjera prama višini
sadržavajuća	promjer	višinu	
	u milimetrih		
0,2 litra	55,4	83	1 : 1,50
0,1 litar	43,9	66	1 : 1,50
0,05 „	35,0	52	1 : 1,48
0,02 „	25,9	38	1 : 1,47
0,01 „	20,6	30	1 : 1,46

Mjere tekućina polag izbrojenih dimenzija napravljene izpunjava razito t. j. do vrha iznos mjere. Takove mjere mogu se još obaždariti, kada se pokazuje, što se tiče izmjerenih dimenzija, najviše 2 milimetra razlaza, a da uz to nenastane, što se sadržine tiče, veća od dopuštene pogrješke.

Za mjerenje tekućina mogu se obaždariti i posude, pri kojih iznos mjere neizpunjava posudu razito t. j. do vrha. Za taj slučaj imade se višina pri posudah od 2—0,5 litra najmanje za 6 a najviše za 12 milimetara, a pri posudah izpod 0,2 litra, najmanje za 4 a najviše za 7 milimetara napraviti veća.

Mjere sadržavajuće 5, 10 i 20 litara, imadu se praviti u obliku gore širega, dole užjega zatubasta čunja i sa sliedećimi dimenzijami:

m j e r a			višina
sadržavajuća	gornji	doljnji	
	promjer u milimetrih		
5 litara	214	190	214
10 „	270	240	270
20 „	340	302	340

U promjerih ovih mjera dopušteni su odstupi do 5 milimetara. Okomite dubljine proračunane su tako, da najviše četvrtina posude nad razinom ostane prazna lagljega izlievanja radi.

Na mjerah, pri kojih iznos mjere neizpunjava posudu razito t. j. do vrha, imade se višina, naznačujuća iznos mjere, na nutarnjoj strani bočine na dvie smierom promjera od držka jedna prama drugoj ležeće točke usječenimi crtami naznačiti, koje crte se zatim na posudah iz kovi nakapanim kositrom, a na mjerah drvenih glavami u dugu zabijenih čavlića trajno učvrste.

§. 8.

Sastava mjera tekućina.

Ove mjere (cimente) imadu biti napravljene iz čista kositra, primjerna zdravničko redarstvenim propisom, i radi toga imade na dno njezino kositrar udariti ime ili biljeg svoj.

Te mjere imadu biti izvana i iznutra do gladkosti odtočene, i na gornjem i doljnjem rubu obručićem od 4—6 milimetara debljine i širine učvršćene i napokon providjene držkom (ručicom). (Tablica I. Slika 1.)

Mjere iz tenećke moraju na dolnjem i gornjem rubu imati iz tenećke napravljen, prama veličini mjere 10—20 milimetara širine imajući obruč, ter se imaju takodjer providiti držkom, na koji se udari ime ili biljeg onoga, koji je napravio mjeru. (Tablica I. Slika 2.)

Dno mjere ima biti napravljeno kao ravna ploha, ter udešeno prama ravni gornjega i doljnjega ruba paralelno.

Pri mjerah iz lima, ali ne tieskom napravljenih, imade se dno gore ili dolje suvraćeno prisvariti bočinam posude.

Drvene mjere imadu biti napravljene iz dužica od 13—15 milimetara debljine. Mjere držeće 20 i 10 litara moraju imati dvie ručice, jedna prema drugoj, a držeće 5 litara samo jednu ručicu. Izpod dna stojeći dio dužica mora imati 2—3 centimetra duljine. Na mjere držeće 20 litara udarena su 3, na 10 i 5 litara držeće pak 2 obruča željezna, imajuća 25 milimetara širine (Tablica I. Slika 3.)

Mjere držeće 20 i 10 litara razdieljene su kovnimi čavlići na odjelke od 5 litara; ti čavlići udareni su na krajevih promjera, idućega kroz dužice, na kojih je ručica.

§. 9.

Dopuštene mahne kod mjera tekućina.

Kod mjera tekućina dopušten je sliedeći odstup:

a) primjerah iz kovine

držećih 20—1 litar	. . . . 1/400	cieloga
" 0,5 i 0,2 litra	. . . . 1/200	"
" 0,1 litra i manje	. . . 1/100	"

b) pri mjerah drvenih

držećih 10—5 litara	. . . . 1/200	cieloga.

§. 10.

Bačve.

Baždariti se mogu samo čvrsto napravljene bačve (sudovi). Kubični sadržaj njihov imade se pri baždarenju točnosti sižućom do 1/300 cieloga ustanoviti, ter se isti sadržaj žigom zabilježi na dnu od slavine zaokruženim iznosom u litrih na sudovih držećih 300 i više litara, a na manjih zaokruženim iznosom u desetinah litra.

Bačve za pivo obaždarit će se samo, koje su iznutra osmoljene.

Pri baždarenju imade se na zahtjev stranke teža dare prazne bačve pronaći skinuvši prije drugotni obruč; težina se izražuje u cielih kilogramih i desetinah kilograma takodjer na dnu slavine žigom.

§. 11.

Biljegovanje.

Na mjerah kositrenih imade se udariti biljeg tik izpod ruba izvanjske plohe, a na mjerah iz lima na po prilici 8 milimetara promjera imajuće oko od kositra nakapano izpod ruba.

Na mjerah drvenih imade se biljeg udariti žigom na spoljašnjoj strani duge koje, a na bačvah na dnu slavine.

Na bačvah mora se, ako to zahtjeva stranka, i vrieme baždarenja naznačiti žigom, izkazujućim godinu i mjesec.

III.
Posudne mjere za suhe stvari.

§. 12.
Dopuštene mjere i obilježivanje istih.

Mjere, koje se obaždariti mogu, jesu sliedeće:

1 hektolitar,
50 litara ili 0,5 hektolitra
20 litara,
10 litara,
5 litara,
2 litra,
1 litar,
0,5 litara ili 50 centilitara,
0,2 litra ili 20 centilitara,
0,1 litra ili 10 centilitara,
0,05 litra ili 5 centilitara,
0,02 litra ili 2 centilitra,
0,01 litra ili 1 centilitar.

Ti nazivi moraju na strani posude trajno i nerazstavno naznačeni biti ili doslovce ili kraticom i to hektolitar sa slovom **H**, litar sa slovom **L**, a centilitar sa slovom **cl**.

Gore naznačeni dvoimeni nazivi 50 litara, zatim od 0,5 litara do 0,01 litra mogu se po volji jedni ili drugi upotriebiti. Na mjere iz kovi imade se udariti, a na mjere drvene žigom staviti obilježba.

Posude držeće 1 hektolitar baždare se samo za mjerenje ugljena, kreča, voća, gomoljika i sličnih predmeta.

§. 13.
Materijal mjera za suhe stvari.

Mjere te od 50 litara niže do 5 litara imaju biti napravljene iz kositra, lima, žute mjedi, bakra kao i željezne tenećke ili od tvrda drva, mjere pak izpod 2 litra i manje samo iz kositra, lima, tenećke mjedene, bakrene ili željezne. Koje su iz mjedene, bakrene i željezne tenećke, moraju biti iznutra okalajene.

Mjera držeća 1 hektolitar može se praviti, da bude laglja, iz suha mehka drva.

*

§. 14.

Oblik mjera za suhe stvari.

Mjere ove počimajuć od 1 hektolitra pak sve do 1 litra treba da budu napravljene poput valja (cilindra), kojega je višina skora onolika kao promjer. Navlastito imade

m j e r a			razmjerje promjera prama višini
sadržavajuća	promjer	višinu	
	u milimetrih		
1 hektolit.	503,1	503	1 : 1,00
50 litara	399,9	399	1 : 1,00
20 litara	294,3	294	1 : 1,00
10 litara	233,8	233	1 : 1,00
5 litara	185,5	185	1 : 1,00
2 litra	136,8	136	1 : 0,99
1 litar	108,6	108	1 : 0,99

Oblik 0,5 litra je takodjer valj, kojega je promjer medjutim manji od višine; imade naime:

m j e r a			razmjerje promjera prama višini
sadržavajuća	promjer	višinu	
	u milimetrih		
0,5 litara	82,3	94	1 : 1,14

Mjere držeće 0,2 litra i manje, istovetne su s mjerami tekućina iste vrsti.

U mjerah za suhe stvari izpunjava iznos mjere posudu razito, to jest do vrha. Te vrsti mjera mogu biti obaždarene još, kada odstup iznaša najviše pri mjerah od 1 hektolitra 10 milimetara, pri ostalih mjerah iz drva 5 milimetara, a pri mjerah iz kositra, lima, mjedene, bakrene ili željezne tenećke 2 milimetra, da uz to nebude većega odstupa, nego što je dopušten.

§. 15.

Sastava posudnih mjera za suhe stvari.

Drvene mjere imadu se iz suha tvrda drva iznutra valjasto praviti, a 50 i 20 litara držeće s tri, manje pak s dva željezna obruča opasati. (Tablica I. Slike 4. 5. 6.)

Debljina dužica iznaša prama veličini mjere 8—12 milimetara; dio dužica izpod dna stojeći ima 15—20 milimetara duljine, a dno mora iznutra biti ravna ploha.

Debljina obruča čini barem 1 milimetar, a širina 20—25 milimetara prema veličini mjere. Krajevi obruča spojeni su s dva čavla, razstavna jedan od drugoga 3—4 centimetra.

Gornji obruč imade se za duge prikovati čavli, kojim plosnate glavnice imaju barem 12 milimetara promjera i to tako, da čavli prosiecaju posudu, gdje se duge stiču medju se, a glavice da su užliebljene u duge. Gornji rub toga obruča ima točno prosiecati gornju plohu mjere.

Doljnji obruč imade se takodjer za duge prikovati sa 6 jednako razstavnih čavalah, imajućih takodjer plosnate glavice. Doljnji rub toga obruča ima se nalaziti u istoj ravni, u kojoj su krajevi doljnjih dužica.

Na dno mjere držeće 50 litara izvana imade se, i to sriedom sglobnica doljnjih duga poprieko udariti željezna šinja, imajuća barem 25 milimetara širine i 1 milimetar debljine.

Ta šinja, priljubljujuć se krajem dužica dolje izpod da stojećim, imade se na izvanjskoj strani posude protegnuti izpod doljnjega obruča i zajedno s tim obručom prikovati za dužicu.

Za svaku dužicu dna imade se šinja prikovati s dva čavla iz kovi, kojih se šiljci unutri iz drva provirujući, imadu u drvo svinuti. Ta šinja mora biti užlijebljena u drvo na kraju i u izvanjsku bočinu dužica.

Sriedom površine mjera držećih 50 litara pričvršćena je upravna željezna priečka, imajuća prosjek polukrug čineći s polumjerom od 10 milimetara, i to tim načinom, da gornja ploha pada sa svim u ravan gornjega rubà posude. Oba kraja željezne priečke, užliebljena su u vanjsku stranu dužica, provučena su izpod gornjega obruča, ter se imadu skupa s tim obručom prikovati za duge.

Da pak ta priečka stoji čvršće, imade se ona željeznom okruglom otkom od 12 milimetara promjera skopčati u sriedi s dnom. Željezna otka ima i na gornjem i na doljnjem kraju tanji šiljak, koji prolazi kroz jame probušene gore na željeznoj priečki i dolje na dnu posude i izvanjskoj šinji i tako se zagvozdi (prikuje), da se ne promalja iznad gornje ravni željezne priečke.

Na srednji obruč pričvršćene su paralelno s gornjom željeznom priečkom dvie željezne ručice. Te ručice prikovane su skupa s obručom za duge plosnatimi čavli od 25 milimetara promjera, užliebljenimi u drvo. Osim toga potrebita su još dva čavla, kojimi je taj obruč u prostoru medju ručicami ležećem prikovan.

Mjere držeće 50 litara, namjenjene da se njimi mere gomoljike, ugljen, kreč i ini slični predmeti, netreba da imaju željeznu priečku i držeću ju otku.

Mjere držeće 1 hektolitar moraju biti pravljene iz duga imajućih barem 22 milimetra debljine. Što se tiče obruča i načina učvršćenja, valja što je rečeno

glede mjera, držećih 50 litara. Gornja željezna popriečka i držeća ju otka izostaje medjutim i duge imadu i izpod dna na nutrašnjoj strani providjene biti željeznim obručem.

Glede sastave mjera napravljenih iz kositra lima, mjedene, bakrene ili željezne tenećke, valja što je rečeno glede odnosnih mjera za tekućine s dodatkom, da se mjere držeće 50 litara istim načinom kao iz drva napravljene imadu providiti željeznom šinjom i priečkom.

§. 16.

Razi.

Pri mjerenju žita i inih sitnozrnatih stvarih razaju se predmeti, koji se mjere.

Razi se imadu praviti iz tvrda drva s ravnom doljnjom plohom i oštrim srhom u sliedećih dimenzijah:

mjera za koju je raz	duljina	višina	širina
	raka		
	u milimetrih		
50 litara	550	90	10
20—10 litara	400	80	8
5—2 litra	250	50	6
1 litar	150	30	4

Razi imaju se obaždariti.

§. 17.

Granice mahna pri mjerah za suhe stvari.

Odstup, koji se pri mjerah tih može dopustiti, ustanovljuje se sliedećim načinom:

kod mjera od	50	litara	najviše	$^1/_{400}$	prave	držine
„ „ „	20—5	„	„	$^1/_{200}$	„	„
„ „ „	2—1	litra	„	$^1/_{400}$	„	„
„ „ „	0,5—0,2	„	„	$^1/_{200}$	„	„
„ „ „	0,1 litra i manje,		najviše	$^1/_{100}$	„	„

Pri mjerah držećih 1 hektolitar može se propustiti odstup nečineći više od $^1/_{100}$ prave držine.

§. 18.

Biljegovanje.

Kod mjera iz drva napravljenih udara se baždarski biljeg žigom na nutarnjoj i spoljašnjoj strani dužica, a osim toga udara se on na tri jednako razdaleka mjesta gornjega ruba duga.

Mjere posudne iz kovina, namienjene za mjerenje suhih stvari, imadu se biljegovati, kao mjere tekućina iste vrsti.

Odsjek II.

Utezi koji se mogu obaždariti.

§. 19.

Utezi dopušteni i obilježivanje istih.

Obaždariti se mogu sliedeći utezi:

Tanahni utezi	trgovački utezi
20 kilograma	20 kilograma
10 kilograma	10 kilograma
5 kilograma	5 kilograma
2 kilograma	2 kilograma
1 kilogram	1 kilogram
500 grama	50 dekagrama
200 grama	20 dekagrama
100 grama	10 dekagrama
50 grama	5 dekagrama
20 grama	2 dekagrama
10 grama	1 dekagram
5 grama	5 grama
2 grama	2 grama
1 gram	1 gram.
50 centigrama	
20 centigrama	
10 centigrama	
5 centigrama	
2 centigrama	

Tanahni utezi:

1 centigram
5 miligrama
2 miligrama
1 miligram.

Ti nazivi moraju biti udareni na uteze ili doslovce ili kraticom, i to za kilogram slovo **k,** za dekagram slovo **dk,** za gram slovo **g,** za centigram slovo **c.** — Pri miligramih imadu se samo udariti dotični brojevi.

Baždarenju i biljegovanju podvrći će se oni utezi, na kojih, da se uzmognu zabiti kod vaga decimalnih i centezimalnih, osim prave im teže, naznačena je u zaporki i teža deseterostruka, odnosno stostruka.

Kod uzeta od mjedi i od sličnih kovina ima se obilježje na gornjoj plohi udariti, a kod uteza od livena željeza uliti i to kod trgovačkih teža od 20, 10 i 5 k. (Sl. 8. Tabl. II.) na gornjoj plohi pismeni udubljenimi, a kod svih ostalih teža iz livena željeza na oblini pismeni uzvisitimi.

§. 20.

Materijal uteza.

Od mjedi, tuča, pakfonga i od inih smjesa, koje su, što se tiče tvrdoće i okisnosti, jednake kovinam pomenutim, mogu se praviti utezi svake veličine, a od livena željeza utezi samo od 50 dekagrama ili 500 grama više. Za podrazdjelbe od grama slobodno je, osim gore spomenutih smiesa, uzeti i platinu, srebro, aluminij i tuč od aluminija.

§. 21.

Oblik uteza.

a) Pritežah trgovačkih.

Trgovački utezi od 20, 10 i 5 kilograma imadu se praviti u obliku (što se može viditi na tablici II. slika 7 i 8) čunajstu tako, da gornji promjer čini 0.95 promjera doljnjega, a višina je jedna gotovo promjeru doljnjemu. Ti utezi imadu se providiti željeznom karikom i to tako, da se karika može povaliti u prosjek gornje plohe.

Uzimajuć specifičnu težinu livenoga željeza jednakom 7,1, iznašaju dimenzije tih uteza:

	20 kilogr.	10 kilogr.	5 kilogr.
	u milimetrih		
Svakolika višina (8. **ab**) . . .	160,0	126,9	100,7
Višina do one ravni, na kojoj je mali čunj (**cd**)	133,3	105,8	83,9
Višina maloga čunja i polukolutastoga nastavka (**ef** i **gh**) . .	26,7	21,1	16,8
Promjer doljnje plohe (**ik**) . . .	160,7	126,9	100,7
Promjer najgornje plohe (**lm**) . .	152,0	120,6	95,7
Promjer izrezana čunja ozdol (2**no**)	62,7	49,7	39,5
Promjer izrezana čunja ozgor (2**np**)	76,0	60,3	47,9
Promjer maloga čunja ozdol (**qr**)	44,0	34,9	27,7
Promjer maloga čunja ozgor (**st**).	30,7	24,3	19,3
Unutarnji promjer babica (Oese) (**uv**)	16,0	13,0	10,0
Debljina babica (**xy**)	6,0	5,0	4,0
Širina babica	16,0	13,0	10,0
Unutarnji promjer karike . . .	58,0	46,0	36,0
Debljina karike	12,0	10,0	8,0

Utezi od 20, 10 i 5 kilograma, napravljeni iz mjedi sličnih smjesa imadu se praviti u obliku, ili jabučicom ili oblukom providjena valja, imajućega višinu čineću $^{11}/_{10}$ promjera.

Utezi od 2 i 1 kilograma kao i od 50 dekagrama imadu se bez obzira na materijal praviti u obliku jabučicom providjena cilindra, kojega je promjer jednak višini. (Tablica II. slika 10.)

Utezi od 20 dekagrama do 1 grama iz kakova god bilo materijala imadu se praviti u obliku jabučicom providjena nizka cilindra, ter se dimenzije istih mogu viditi iz slika tablice II.

Utezi što se slažu jedan u drugi, nemogu se obaždariti.

b) Teže tanahne.

Utezi tanahni (Präcisionsgewichte) sve do 1 grama od kakovagod bilo materijala imadu se praviti u obliku kusih (zatubastih) čunjeva, kojih je dolnja ploha manja od gornje i kojim su srhi ponešto zaobleni. Utezi od 20, 10 i 5 kilograma providjeni su ili oblukom, a utezi od 2 i 1 kilograma samo jabučicom.

Dimenzije tih uteza jesu od prilike sliedeće:

Kod uteza od

20 kilograma do 50 grama dolnji promjer = 0,85 gornjega, višina = srednjemu promjeru; od 200 grama do 5 grama dolnji promjer = 0,8 gornjega, višina = $^1/_2$ srednjega promjera; od 2 i grama doljnji promjer = 0,8 gornjega, višina = $^1/_4$ srednjega promjera.

Utezi izpod grama imadu se praviti iz pravokutnih limenih pločica s uzvinutim rubom.

§. 22.

Osobita svojstva uteza.

Pri utezih jabučicom ili masivnim oblukom providjenih mora jabučica ili obluk biti s utezom liven u jednom komadu.

Kod uteza od livena željeza od 20, 10 i 5 kilograma ima karika biti svarena a babica ima biti ulivena u utez bez ikoje primjese. Babica nesmije se uzdizati iznad gornje plohe uteza.

Utezi od livena željeza od 50 kilograma do 50 dekagrama moraju imati šupljinu, koje grotlo se nalazi na gornjoj plohi uteza ter je tu i nešto užje. Ta šupljina služi, da se u nju metne materijal iz željeza, olova ili ine slične tvari, opredieljen za udešavanje (Justirung) uteza. Radi te šupljine imadu se utezi od livena željeza salivati laglji i to:

utezi	od	20	kilograma	za	200—80	grama
„	„	10	„	„	175—70	„
„	„	5	„	„	150—60	„
„	„	2	„	„	100—40	„
„	„	1	„	„	80—30	„

Utezi od 50 dekagrama, dotično 500 grama za 60—25 grama.

Kod uteza od žute mjedi jer se težina njihova već pri izradjivanju skoro podpuno može pogoditi, dovoljna je i manja šupljina.

Kod uteza od livena željeza imade grotlo nad šupljinom biti užje nego mu je kraj gornji, a u sriedi mora biti širje, da se čep zabijen može razširiti i učvrstiti.

Kod uteza iz žute mjedi ima se grotlo udesne luknje u dubljini od prilike 10 milimetara izdubiti ponešto konično.

Promjer šupljine imade se udesiti pri većih utezih na 12 milimetara, a pri manjih na 8 milimetara.

Čep se napravi iz bakra ili žute mjedi i zabije se tako, da se ploha gornja sudara s plohom uteza; na utezih od 20 dekagrama dotično 200 grama niže biva justiranje odsukanjem na dolnjoj plohi uteza.

Površina uteza imade biti osim nadpisa ugladjena.

Obaždariti se nemogu: a) utezi šupljikaste površine, sve da bi šupljine materijalom kakovim ili zabijenimi čavli izpunjene bile; b) utezi koji imaju na dolnjoj plohi povirujući rub ili odtočenu dubinu.

Kod uteza od livena željeza ima crnilo ne kistom samo primazano, nego užeženo biti.

§. 23.

Granica dopuštenih pri utezih mahna.

Pri utezih dopuštene pogrješke mogu se viditi iz sliedeće skrižaljke:

Veličina uteza	pri teži trgovačkoj (u miligramih)	pri teži tanahnoj (preciznoj) (u miligramih)
20 kilograma	3000	1500
10 „	1800	900
5 „	900	450
2 „	450	225
1 „	300	150
50 dekagram ili 500 grama	180	90
20 „ „ 200 „	80	46
10 „ „ 100 „	50	25
5 „ „ 50 „	40	20
2 „ „ 20 „	20	10
1 „ „ 10 „	16	8
5 „	10	5
2 „	6	3
1 gram	4	2
50 centigrama	—	1
20 „	—	1
10 „	—	1

Utezi teže tanahne od 5 centigrama do 1 miligrama imadu biti pojedince, koliko je moguće, točno napravljeni, i za svaka četiri uteza ukupno koji

spadaju u jednu ili drugu jedinku (dakle ili u jedinku centigrama ili u jedinku miligrama) dopušten je odstup ne veći od $^1/_{100}$ prave teže.

§. 24.

Biljegovanje.

Na uteze koji su čepom providjeni, ima se biljeg udariti na gornjoj plohi čepa, a ako su utezi napravljeni iz žute mjedi ili iz slične tvari, takodjer i na plohi dolnjoj. Na uteze bez čepa udara se biljeg na gornjoj i dolnjoj plohi, a na uteze imajuće oblik ploče limene na gornjoj plohi.

Utezi tanahni dobivaju povrh toga na gornjoj plohi biljeg prikazajući zviezdu.

Odsjek III.

Mjerne sprave, koje se mogu podvrći baždarenju.

I.

Vage.

§. 25.

Obćenita svojstva vaga, koje se mogu baždariti.

Baždarenju mogu se podvrći samo vage, koje i s teoretičkoga i s praktičkoga gledišta daju jamstva, da imadu u javnom prometu potrebitu osjetnost, izpravnost, snagu ili nosivost i stanovnost ili nepromienljivost.

Radi toga će se baždariti predtečno samo vage ozibnice (Hebelwaagen), a i ono samo, kada zadovoljavaju uvjetom sliedećim:

a) kako obterećene tako i neobterećene moraju ostati u stalnom ravnotežju, u koje će se zanihane opet povratiti. Iznimku čine samo kantari neimajući ništište (točku 0);

b) osi obrtne i čašice njihove treba da su načinjene od nada (čelika) i koliko je moguće točno i gladko, ter da su okalene tako, da su proti izlizanju dovoljno osigurane. Čašice treba da se samo skrajnimi svojimi oštricami dotiču osi, i da, kada se vaga giblje, nebude trenja, zadievanja ili zapinjanja;

a) osi treba, da su s ozibi skopčane čvrsto i trajno i dovoljno dugačke, da s čašicami na svem površju, do kuda se ove šire, mogu svagda biti u doticaju.

Vage, na kojih osih nisu namješteni ozibi, nego čašice, nemogu se podvrći baždarenju;

d) pojedine česti vage moraju biti tako čvrsta ustroja, da ni najveće obterećenje nemože učiniti ni najmanje promjene na vagi;

e) na svaku vagu imade se u kilogramih zabilježiti najveći trh, koji ona može nositi.

Na vage, kojih nosivost iznaša manje nezo 1 kilogram, imade se taj teret zabilježiti samo, ako je vaga tanahna;

f) na svaku vagu imade se zabilježiti ime ili znak onoga, koji ju je načinio.

§. 26.

Dopušteni sistemi vage.

Na temelju predidućega §. mogu se baždariti vage gradjene polag sliedećih sistema:

a) vage-poprečnice s jednakimi kraci;

b) vage poprečnice s nejednakimi kraci, gdje se mienja razmjerje krakova ozibnih (kantare ili vage rimske);

c) vage mostovnice;

d) vage sa zdielami ozgor udešenimi ili vage pločnice.

Vage navedene pod a), osim vaga piljarskih, mogu biti obaždarene za svaku količinu nosivosti. Kod piljarskih vaga isto tako i kod sistema navedenih pod c) i d) služe, što se tiče granice nosivosti, mjerilom §§. sliedeći.

Kao vage tanahne podvrći će se baždarenju samo vage poprečnice jednakih krakova.

§. 27.

A) Vage poprečnice s jednakimi kraci.

Vage jednakih kraka mogu biti obaždarene, koje osim zahtjeva §. 25. zadovoljavaju još sliedećim uvjetom:

a) poprečnik ima biti marljivo izradjen iz jaka dovoljno odoljivosti imajućega materijala, kao što je nado, željezo, tuča, pakfong itd. i medju oba kraka mu da glede oblika nebude nikakove razlike;

b) jezičac vage mora biti barem tolik, koliko iznaša pola poprečnika, isto tako ima biti nepromjenljivo spojen s poprečnikom i posve upravan. Srednja njegova crta nastavljena ili produljena treba da se proteže oštrim srhom srednje osi, i da okomno stoji na pravulji, koja spaja oba kraja. Jezičac može u ostalom udešen biti i gore i dolje;

c) poprečnik treba, da po sebi bez zdjelica stoji u ravnotežju, to jest crta spajajuća oba kraja ima se ustaliti razito (horizontalno);

d) oba kraka moraju biti jednake duljine, i u tom obziru može se propustiti samo odstup ili razlaz, koji na mjerenje neima više uticaja nego iznaša pogrješka dopuštena u §. 31.;

e) obe zdjele moraju skupa sa spadajućimi k njim uzicami, lanci, kakami itd. istu ukupnu težu imati jedna kao druga;

f) oba posebna diela srednje osi imadu sačinjavati pravulju i okomno stojati ravno na poprečniku. Ista os nesmije nikada doći izpod spojne crte skrajnih osi;

g) skrajnje osi treba da su paralelne sa srednjom osi, a kvačice, na koje se privjese zdjelice, imadu visiti na osi gibivo i da se netaru i suču o strane.

Kod običnih trgovačkih vaga smiju biti skrajnje osi napravljene poput koluta iz jednoga komada s poprečnikom tim načinom, da unutrašnji oštri gore stojeći srh koluta leži na ravni, koja je paralelna srednjoj osi;

h) kada se vaga njiha i ustali, imadu obe čašice za srednju os biti u istoj horizontalnoj ravni.

Kod tanahnih vaga, kojih čašice za srednju os nisu udešene u prosto viseće staglo, nego na osovljen stup, mora vaga biti providjena napravom, iz koje se perpendikularni položaj jezičca sigurno spoznati može;

i) proste piljarske vage mogu se upotrebljavati samo za mjerenje manjih sajamskih svari.

Pri tih vagah smije nosivost iznašati najviše 2 kilograma. Na piljarske vage imade se staviti obilježje prikazujuće krušku (🍐).

§. 28.

B) Kantari (brzotegi).

Samo sami od sebe u ravnotežju stojeći kantari mogu se i to samo tada obaždariti, kada je ljestvica na njih se nalazeća napravljena na kilograme i na dielove kilograma u §. 19. izbrojene.

Ove vage moraju osim zahtjeva u §. 25. navedenih zadovoljavati još sliedećim uvjetom:

a) Osi treba da su paralelne i prema uzdužnoj osi poprečnika okomne.

b) Čašice obrtnih osi imadu biti na obe strane stagla na jednakoj višini, kada se vaga niše i ustali. Isto valja i za čašice stagla, za koji se privjesi trh.

c) Srednja crta od od jezičca treba da stoji okromno na osi poprečnika i da se proteže oštrim srhom osi obrtne. Duljina jezičca ima barem iznašati

dvostruka duljinu kraćega kraka vage, a širina mu bude jednaka širini stagla.

d) Jabuka imati će oblik kruglje i providjena će biti kukom iz kovana željeza u nju salivenom, za koju će se moći privjesiti na tuljac, koji se ne može s popréčnika skinuti ter se može pomicati po popréčniku. Strana tuljca, na kojoj se imadu viditi i čitati crte ljestvice ima biti koso odsječena.

e) Težina te jabuke skupa s tuljcem mora iznašati okrugao broj kilograma. Ukupna težina jabuke i tuljca imade se skupa s riečju „kilo“ urezati u tuljac. Težina same jabuke kao i nosivost vage mora biti nerazstavnim načinom zabilježena na jabuki. Istim načinom mora se zabilježiti težina jabuke na popréčniku vage.

f) Ako popréčnik ima dvie ljestvice, jednu za manji, drugu za veći trh, mora trh najveći, što se izmjeriti može na strani opredieljenoj za mjerenje manjega trha jednak biti najmanjemu trhu što se može izmjeriti na strani opredieljenoj za merenje većega trha.

g) Na popréčniku imade se bilježiti točka, na koju se mora namjestiti tuljac, da vaga, kada se jabuka stavi na mjesto za trh opredieljeno, dodje u ravnovesje ter se ustali.

h) Ako kantar imade zdjelicu opredieljenu za vagati se imajući trh, mora ta zdjelica skupa s lanci i vjesili njezinimi u ravnovjesju stajati s jabukom postavljenom na točku 0.

i) Vlastita težina kuke ili zdjelice, na koju se meće trh (skupa s lanci i vjesili njezinimi) kao i najveća nosivost vage mora takodjer i na kuku, dotično zdjelici nerazstavnim načinom zabilježena biti.

k) Razdielne crte na ljestvici treba da su jednako razdaleko, barem 3 milimetra jedna od druge, a crte naznačujuće ciele kilograme moraju imati broj i slovo **k**.

l) Na kantare nije potrebno posebno zabilježiti najveću nosivost, jer se ona već razabire iz ljestvice.

§. 29.

C) Vage mostovnice.

Vage mostovnice, koje se mogu obaždariti, jesu ili decimentalne ili centezimalne, to jest: utez stoji prama trhu u razmjerju kao 1 : 10, dotično 1 : 100. Vage inoga razmjerja neće se podvrći baždarenju.

Ove vage moraju osim zahtjeva navedenih u §. 25. zadovoljavati još uvjetom sliedećim:

a) vaga mora svagda pokazivati istu težu, metnuo se trh na kojugod točku mosta;

b) mora biti providjena napravom, iz koje se može poznati horizontalni položaj mosta;

c) mora imati napravu za daru, kojom se može ustaliti prazna neobterećena vaga;

d) na svakoj vagi mostovnici treba da je na izvanjskom kraku vage zabilježeno ime ili znak onoga, koji je napravio vagu, kao i razmjerje utega i trha (1 : 10 ili 1 : 100), ter najveći trh, koji nosi, a to tako, da bude još dovoljno prostora za baždarski biljeg;

e) na vagi ima se nalaziti sprava, kojom se može zaprieti vaga, da se neniše, pak da u tom stanju most počiva na podpori, da se nemogu oštetiti oštrice;

f) vaga mostovnica, koja bi se polag sastava njezina mogla obaždariti, nego je mjesto zdjelica providjena za vaganje jabukom i ljestvicom ili pokraj zdjelice još takodjer jabukom za mjerenje manjega trha, može se podvrći baždarenju samo: 1. kada jabuka teži okrugao broj kilograma; 2. kada se jabuka nemože snimiti s poprečnika; 3. kada je vlastita težina jabuke kao i najveća nosivost vage na jabuki zabilježena; i 4. kada je, ako je jabuka uglavljena šarafom, isti šaraf s jabukom nerazlučivo skopčan.

Polag kojega sistema napravljene vage mostovnice se mogu obaždariti, opredjeljuje naputak, koji će izdati uredom baždarskim dotično od slučaja osrednje baždarsko povjerenstvo.

Vage mostovnice, kojik je najveća nosivost izpod 10 kilograma, neće se primiti da budu obaždarene.

§. 30.

D) Vage sa zdielami ozgor namješteními iliti vage pločnice.

Obaždariti se mogu samo vage sa zdjelami ozgor namještenimi ili vage pločnice, koje svagda pokazuju istu težinu, ma kuda se metnuo trh na tablu;

koje se posvema slobodno giblju, kudagod se metnuo trh i teža, ter imadu osjetnost, koju zahtjeva §. 31.;

koje i pri namještenju ponešto pogrješnom, što se tiče mjerenja, nepokazuju veću pogrješku glede posljedka mjerenja, nego je dopuštena u §. 31.;

kojih najveća nosivost neiznosi manje od 1 kilograma.

Polag kojega sistema napravljene vage sa zdjelicami ozgor namještenimi ili vage pločnice se mogu obaždariti, opredieljuje naputak, koji će izdati uredom baždarskim dotično od slučaja do slučaja osrednje baždarsko povjerenstvo.

§. 31.

Dopuštene mahne.

Kada vaga i zadovoljava zahtjevom u prediducem §. naznačenim, može se ona obaždariti samo, ako ima osjetnost toliku, da kada se vaga i na strani uteza i na strani trha do najveće nosivosti obtereti utezi, ter ustali, dometak uteza u dolje sliedećoj skrižaljki naznačeni u ravnovesju kraka vage još prouzrokuje promjenu, koja se može jasno viditi.

I to kad a) vaga poprečnica s jednakimi kraci i kod vaga za zdjelami ozgor namještenimi ili vaga-pločnica:

Kada iznaša najveća nosivost	čini dometak uteza	
	kod vaga tanahnih	kod vaga trgovačkih
	miligrama	
20 kilograma	2000	6700
10 „	1100	3600
5 „	650	2000
2 „	400	1000
1 kilogram	250	500
50 dekagrama odnosno 500 grama	150	250
20 „ „ 200 „	80	100
10 „ „ 100 „	40	50
5 „ „ 50 „	22	—
2 „ „ 20 „	12	—
1 dekagram „ 10 „	8	—
5 „	5	—

kod tanahnih vaga, nosećih više od 20 kilograma iznaša dometak uteza $^{1}/_{10000}$ najvećega trha, za koji je vaga opredieljena, a kod trgovačkih vaga $^{1}/_{3000}$ istoga trha;

b) kod kantara i vaga mostovnica inaša dometak uteza $^{1}/_{2000}$ najvećega trha;

c) kod piljarskih vaga $^{1}/_{500}$ najvećega trha.

§. 32.

Biljegovanje.

Na oba kraka vaga s jednakimi kraci udara se po jedan biljeg. Vage tanahne dobivaju uz redoviti biljeg još biljeg prikazujući zviezdu.

Kod kantara imade se biljegovati: a) poprečnik na prednjoj strani, b) ljestvica na početku i kraju, c) jabuka, d) kuka, na koju se vješa trh, dotično takodjer i zdjelica, e) na poprečniku crta, na koju kada se nemjesti tuljac, nastane ravnovesje medju tuljcem i jabukom postavljenom na krak trha.

Kod vaga mostovnica udari se biljeg na vanjski krak vage i na podporni stup.

Vage mostovnice imajuće jabuku i ljestvicu, biljeguju se na prednjoj strani poprečnika i na početku i kraju ljestvice.

Vage sa zdjelami ozgor namještenimi i vage pločnice biljeguju se kako su napravljene, ili na način poprečnica s jednakimi kraci ili na način vaga mostovnica.

Kod poprečnika iz livena željeza imadu biti udešeni komadi iz mjedi ili bakra, na koji će se staviti imati biljeg.

II.

Alkoholomjeri (Alkoholometer).

§. 33.

Alkoholomjeri, koji se mogu baždariti.

Na baždarenje mogu se pripustiti samo alkoholomjeri, koji pokazuju, koliko alkohola žestoka tekućina kakova pri temperaturi od 12° R. sadržaje u postotcih od obsega, i koji su pritaljenim toplomjerom providjeni tako, da nalazeća se na njih posuda sa živim srebrom, stojeća izvan samoga aräometra, bude dovoljan trh, da alkoholomjer bez ikoje privage tone.

Izvanjski promjer posude, u kojoj je živo srebro, neka iznaša najviše 13 milimetara. Ova sprava treba da u vodi ili u najslabijoj vinovici, za koju je još namienjena, pliva tako, da joj vreteno stoji osovljeno i u tom položaju da ima dovoljno stalnosti. Vreteno ima biti sasvim upravno.

Stakleni alkoholomjeri, imajući osim spomenute još i inu razdjelbu, kao i alkoholomjeri iz kovina neće se podvrći baždarenju.

§. 34.

Kakove imadu biti ljestvice.

a) Ljestvica postotna alkoholomjera može sadržavati ili sve stupnje od 0 do 100, ili samo nekoji dio tih stupanja, i to ili polag cielih stupanja, ili polag slomaka stupanja. Sve stupnje od 0 do 100 sadržavajuća podpuna ljestvica treba da imade barem 160 milimetara duljine. Na ljestvici nepodpunoj nemogu pojedini stupnji biti manji nego odnosni stupnji podpune ljestvice.

Uz ljestvicu treba, da je zabilježeno: ime i prebivalište onoga, koji je napravio alkoholomjer, zatim težina sprave izražena u gramih točnošću idućom i do centigrama i sliedeći napis: „Alkoholomjer za postotke 0·7951 čestice imajućega alkohola po obsegu pri + 12° R.“

Ljestvica treba da je u ciev utisnuta tako, da joj crte stoje okomno na cievi, i ljestvica se imade na nutarnju stranu cievi priliepiti ribjom klijom. Najviša crta ljestvice imade se na vretenu naznačiti tankim zarezom, izvedenim s diamantom.

b) Ljestvica toplomjera neka bude razdieljena po Reaumuru, a ta razdielba naznačena kao takova. Ljestvica neka siže barem do 10 stupnja izpod ledišta a pri stupnju + 12 neka bude crven popriečni potez.

§. 35.

Granice mahna dopuštenih pri alkoholometrih.

Baždarenje alkoholomjera može se obaviti samo:

1) kada on odgovara zahtjevom §§. 33. i 34.;

2) kada ljestvica alkoholomjera, prispodobljena s mrežom ljestvica baždarskoga ureda, nepokazuje veću razlaz od $^{1}/_{10}$ ljestvične česti;

3) kada pri prispodobi s ljestvicom alkoholomjera baždarskoga ureda, ljestvica nepokazuje veći razlaz od $^{1}/_{4}$ stupnja.

Baždarski biljeg imade se pritisnuti na papir ljestvice, kamo se takodjer broj godine i zapisnika zabilježiti imade.

§. 36.

Baždarski list.

Vrhu svakoga alkoholometra izdat će se posebni baždarski list skupa s tablicom za preračunavanje i naputkom za rabljenje.

U baždarski list uvrstit će se ime i prebivalište onoga, koji je alkoholomjer napravio, dan obavljene prosude, broj zapisnika, veličina ljestvice, težina sprave i biljeg ureda baždarskoga.

Alkoholomjer, kojega vlastnik nije kadar pokazati baždarski list, neće se smatrati obaždarenim, sve da je ljestvica mu providjena baždarskim biljegom.

Duplikat baždarskoga lista izdavat će se samo na temelju nove prosude.

III.
Šećeromjeri. (Saccharometer).

§. 37.

Šećeromjeri, koji se pripuštaju na baždarenje.

Šećeromjeri, služeći za ustanovljenje šećera, sadržanoga u račinu pivnom, biti će obaždareni samo kada pokazuju u postotcih teže sadržaj čistoga šećera, raztopljenoga u destilovanoj vodi pri temperaturi od + 14° R., ter su napravljeni iz stakla i providjeni pritaljenim toplomjerom, kojega posuda sa živim srebrom služi kao dovoljna težina, da aräometar tone bez ikoje privage.

Promjer posude sa živim srebrom treba da čini najviše 13 milimetara. Šećeromjer mora u tekućini, u koju on tone samo do najdoljne crte razdielne, plivati stalnošću dovoljnom, da mu vreteno stoji osovljeno. Vreteno treba da je upravno.

§. 38.

Svojstva ljestvice.

Ljestvica na saccharometru treba da obsiže stupnje od 0 do 24., medju prvom i zadnjom crtom da ima barem 130 milimetara duljine i da je razdieljena u petine stupnja.

Uz ljestvicu ima se zabilježiti ime i prebivalište onoga, koji je napravio šećeromjer, težina sprave u milimetrih izražena točnošću idućom do centigrama, ter napis: „Šećeromjer za postotke teže pri temperaturi od + 14° R.“ Ljestvica mora biti u ciev utisnuta tako, da crte stoje okomno na cievi i imade se ribjom klijom na nutarnju stranu cievi učvrstiti. Najvišja crta imade se na vretenu izvana označiti takim zarezom, učinjenim s dijamantom.

Na toplomjeru po Reaumuru sižućem od 0° do 25°, koji je takodjer kao takav označen, imadu se crte ljestvice crnom bojom napraviti na lievoj strani toplomjera ne cievi, osim stupnja + 14° preko kojega cieloga se imade potegnuti crta crvene boje ter služi kao točka 0 popravne ljestvice nalazeće se na desnoj strani.

Da se priugotovi ta popravna ljestvica, imade se razdieliti prostor medju + 14 i + 24° na 6 jednakih dielova i crte izpod 0 imadu se odozgor dolje označiti s br. 1, 2, 3, 4 crte pak nad 0 s br. 1, 2, 3, 4, 5, 6. Na ljestvici treba zabilježiti, da crveni brojvi znače desetične postotke i da se iznad 0 se nalazeći imadu pribrojiti a izpod 0 se nalazeći imadu odbiti od pročitanih stupanja šećeromjera.

§. 39.

Dopuštene mahne pri šećeromjerih.

Šećeromjer može biti obaždaren samo, kada

1) zadovoljava zahtievom §§. 37. i 38.;

2) kada ljestvica šećeromjera prispodobljena s mrežom ljestvica baždarskoga ureda, nepokazuje nigdje većega razlaza od 0·1°;

3) kada se pri prispodobi s ljestvicami šećeromjera baždarskoga ureda, nepokazuje u ljestvici šećeromjera više od $^1/_5$°, a u ljestvici toplomjera više od $^1/_2$° razlaza.

Baždarski biljeg imade se pritisnuti na papir ljestvice šećeromjera, kamo se takodjer broj godine i zapisnika zabilježiti imade.

§. 40.

Baždarski list.

Vrhu svakoga šećeromjera izdat će se posebni list baždarski, u koji će se uvrstiti ime i prebivalište onoga, koji je šećeromjer napravio, dan obavljenoga baždarenja, broj službenoga zapisnika i biljeg ureda baždarskoga.

Šećeromjer, kojega vlastnik nije kadar pokazati baždarski list, neće se smatrati obaždarenim, sve da mu je i ljestvica providjena biljegom baždarskim.

Duplikat baždarskoga lista izdat će se na temelju nove prosude.

IV.

Plinomjeri.

§. 41.

Obćenita svojstva plinomjerah, prikladnik za baždarenje.

Baždarenju mogu se podvrći samo plinomjeri, koji

a) količinu plina mjere polag kubične mjere,

b) u kojih obavlja mjerenje vrteći se limeni bubanj, tonući u prikladnu za to tekućinu,

c) koji su providjeni napravom prikladnom, da se za sigurno izmjeri količina protekloga plina.

Glede baždarenja suhih plinomjera odlučuje od slučaja do slučaja osrednje baždarsko povjerenstvo.

§. 42.

Kakovi imadu biti plinomjeri:

Osim rečenih obćenitih svojstva zahtjeva se još,

a) da vrteći se bubanj bude u kutiji, u koju nemože nikako dopirati plin, zatvoren tako, da se nemože do bubnja bez ozlede službenoga biljega;

b) da nutarnja šupljina bubnja, stojeća izvan tekućine, ima koliko je moguće stalne kubične držine i da površina tekućine stoji u posudi koliko je moguće u nepromjenlivoj višini nad osi bubnja. Za tu svrhu potrebna je naprava, da se kada se u plinomjer doljeva više tekućine nego je potrebito, površina tekućine nemože dizati nad os bubnja više nego je normalno;

c) da nožice plinomjera budu u jednoj i istoj ravni; radi osiguranja horizontalnoga položaja te ravni imade se namjestiti viseći utez, kojega okomni položaj se nemože promjeniti bez ozlede biljega;

d) količinu plina, što prolazi kroz plinomjer pri tlaku plina od 40 milimetara višine stupa vodenoga, točno do dopuštene razlazne granice i to u kubičnih metrih i desetinah kubičnoga metra, izražava brojilo (sprava za brojenje);

e) da se nemože do brojila bez ozlede službenoga biljega.

§. 43.

Obilježivanje plinomjera.

Zahtjeva se nadalje, da se na svakom plinomjeru nerazstavnim načinom naznači:

a) ime onoga, koji je pravio plinomjer;

b) tekući broj tvornice;

c) kubična držina prostora plinu namienjena, odgovarajuća jednomu okretaju bubnja, na ovaj način: „jedan okretaj = ... litar.“

d) najveća količina plina, koju tečajem jedne ure propušta plinomjer, izražena po kubičnoj mjeri, na ovaj način: „za uru = ... kubičnih metara“.

e) Na brojilu mora biti naročito zabilježeno, da pokazuje po kubičnih metrih.

§. 44.

Dopuštene mahne.

Na brojilu plinomjera može se dopustiti pogrješka, koja neiznaša više od 2% faktično prošavšega kroz plinomjer plina.

§. 45.

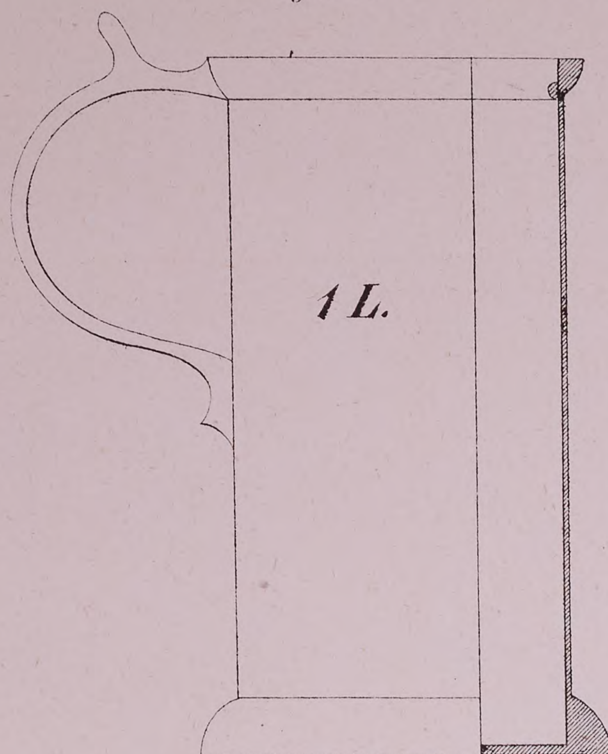
Biljegovanje.

Baždarski biljeg imade se na više mjestah na plinomjer udariti, tako da se nemože ni do bubnja, niti do brojila, niti do sprave, koja regulira površinu vode. Gdje su podatci §. 43. naznačeni na posebnoj ploči, mora se biljegovati i ta ploča.

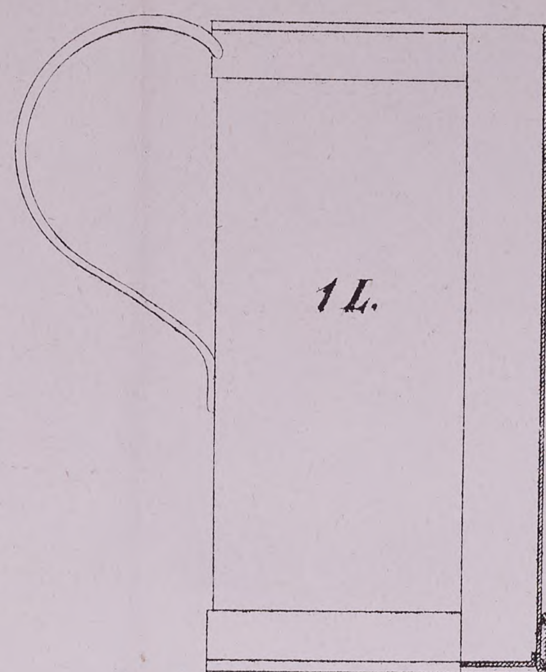

Tabla I.

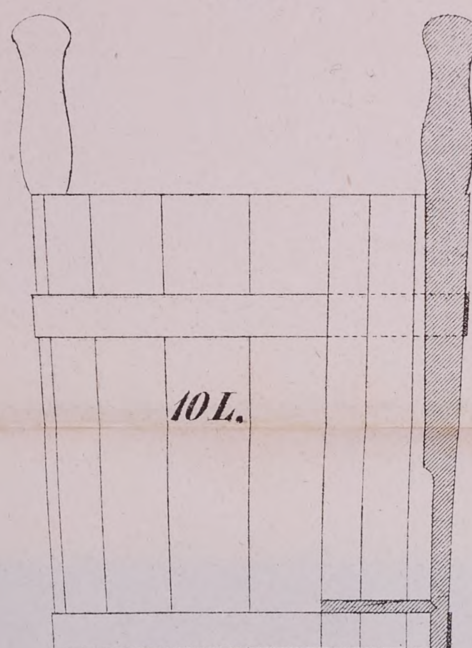
Slika 1.

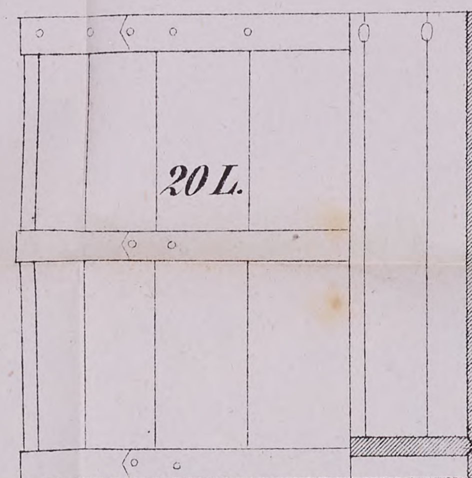
Slika 2.

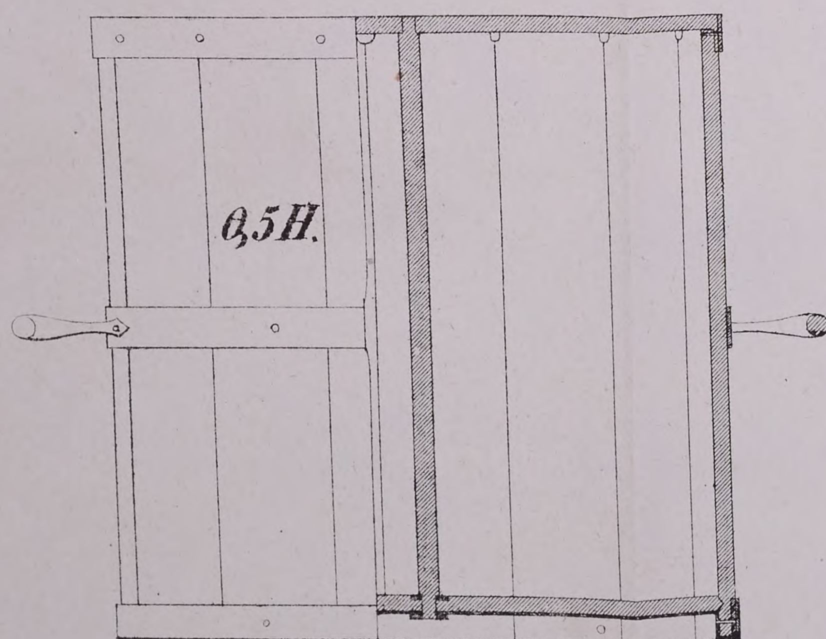
Slika 3.

Slika 4.

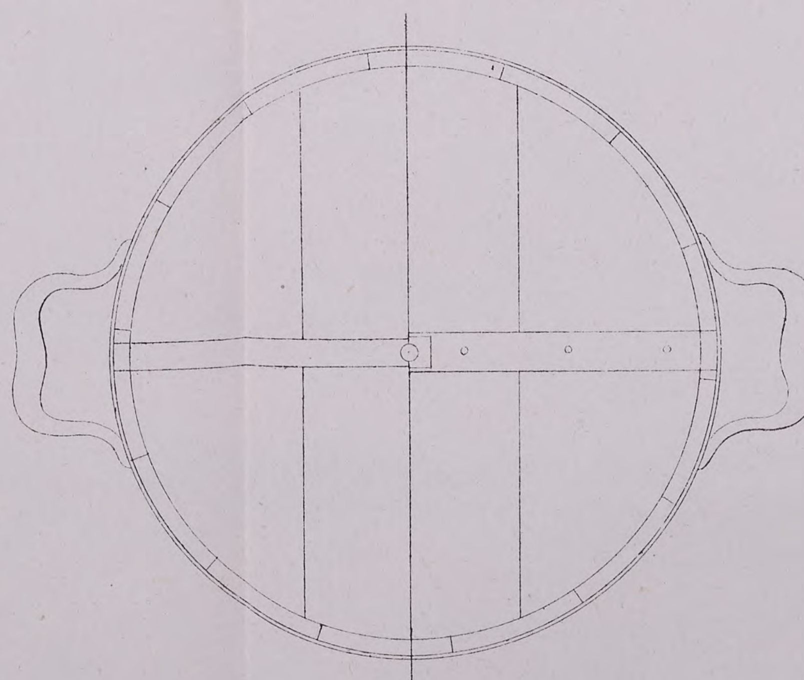

Slika 5.

Slika 6.

Pogled od ozgor — od ozdol.

Slika 1. i 2. u 1/2 naravske veličine.

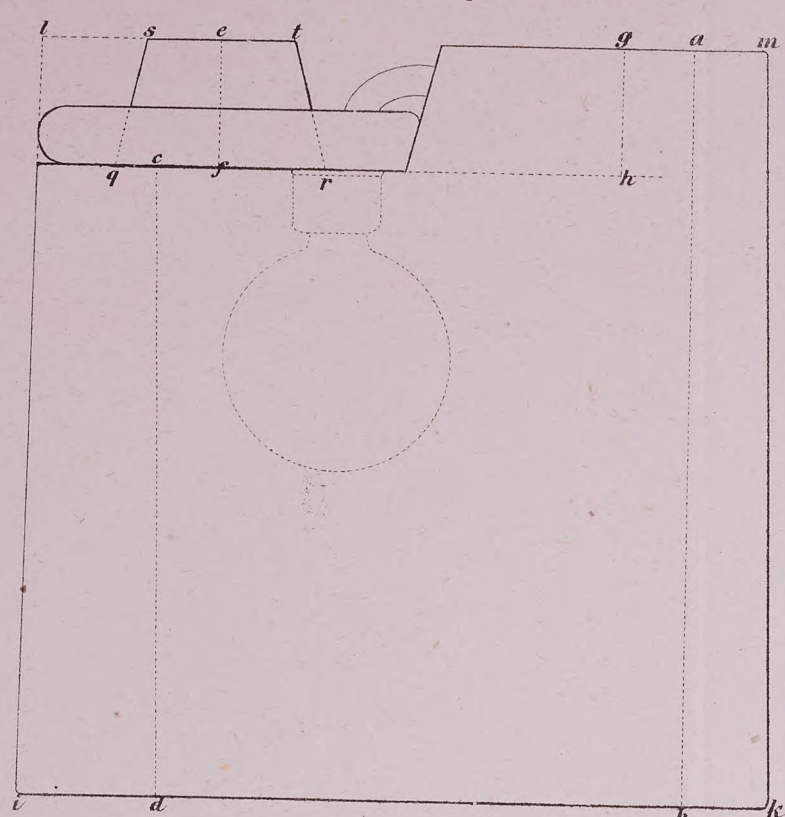
Slika 3. 4. 5. i 6. u 1/5 naravske veličine.

Utezi trgovački.

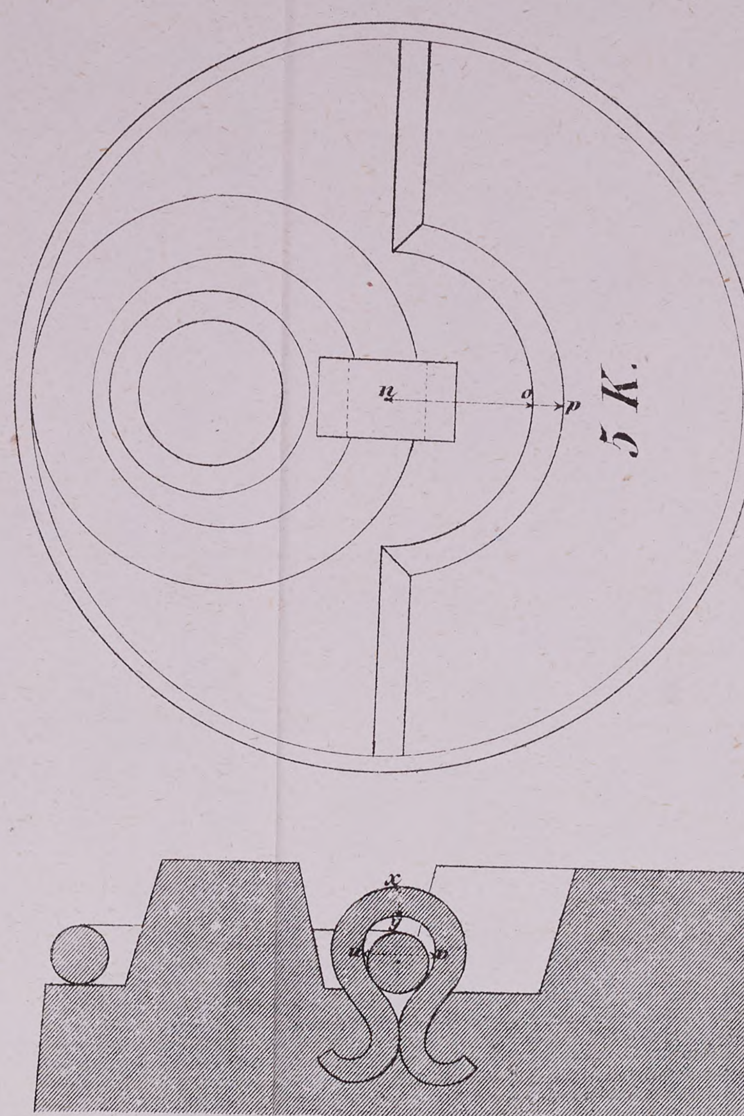
Izmjere izražene u milimetrih.

Slika 7.

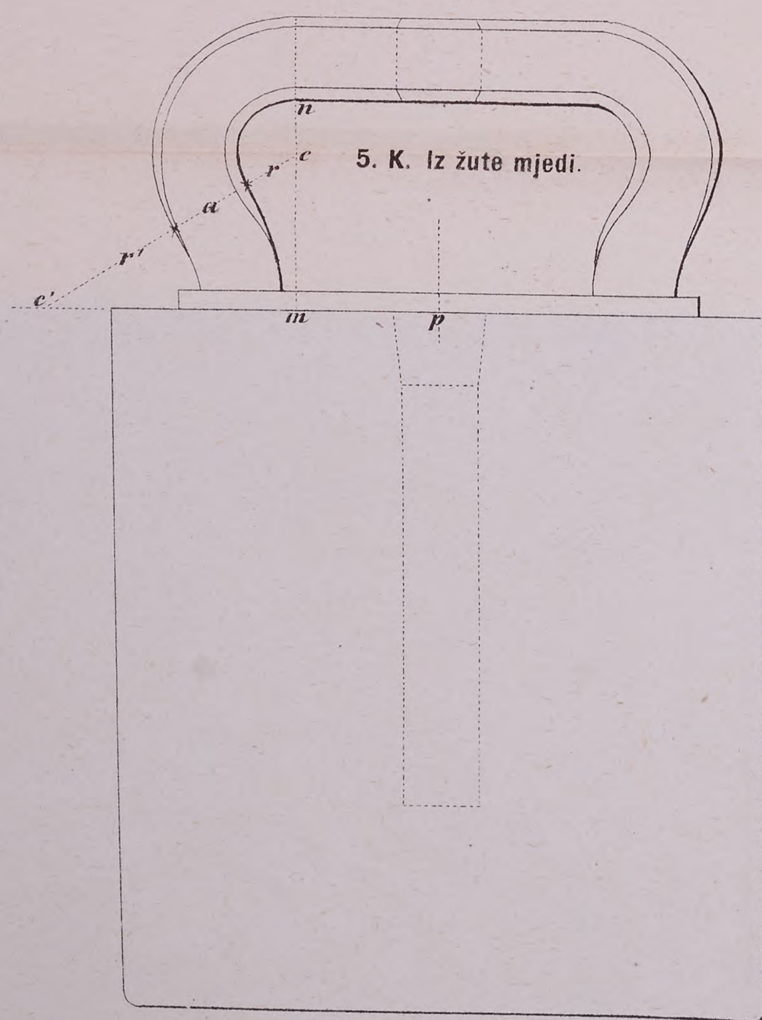
5. K. Iz livena željeza.

Slika 8.

Slika 9.

Izmjere uteza, imajućih jabučicu.

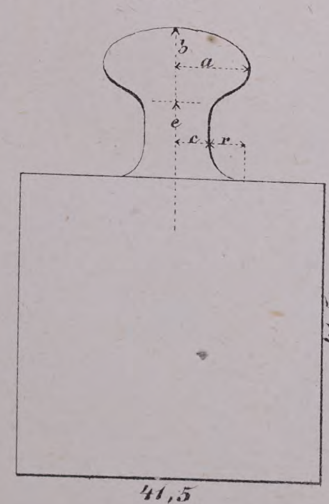
	Žuta mjed			Liveno željezo		
	2 K.	1 K.	0,5 K.	2 K.	1 K.	0,5 K.
Promjer i visina	65,9	52,3	41,5	69,6	55,3	43,9
a	16.5	13,1	10,4	17,4	13,8	11,0
b=r=e=c	8,2	6,5	5,2	8,7	6,9	5,5

Izmjere uteza, imajućih obluk.

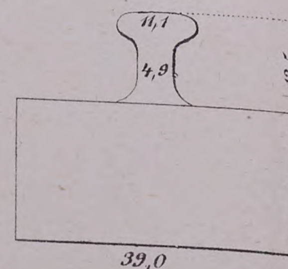
	20 K.	10 K.	5 K.
Promjer	138,8	110,2	87,4
Visina	152,7	121,2	96,2
m n	46,3	36,7	29,1
a	17,4	13,8	10,9
m p	29,7	23,6	18,7
c' p	83,3	66,1	52,4
cn=r	12,8	10,2	8,1
r'	33,0	26,2	20,8
Duljina podloge	109,3	86,8	68,9
Širina »	26,1	20,7	16,4
Visina »	4,3	3,5	2,7

Slika 10.

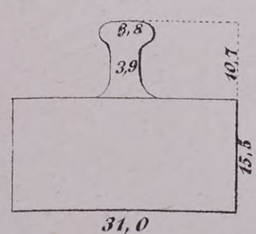
50 Dk.

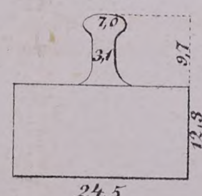
20 Dk.

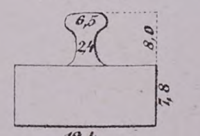
10 Dk.

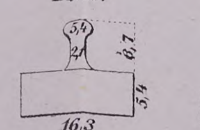
5 Dk.

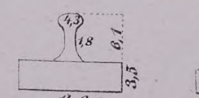
2 Dk.

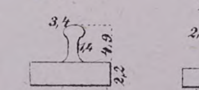
1 Dk.

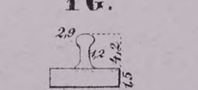
5 G.

2 G.

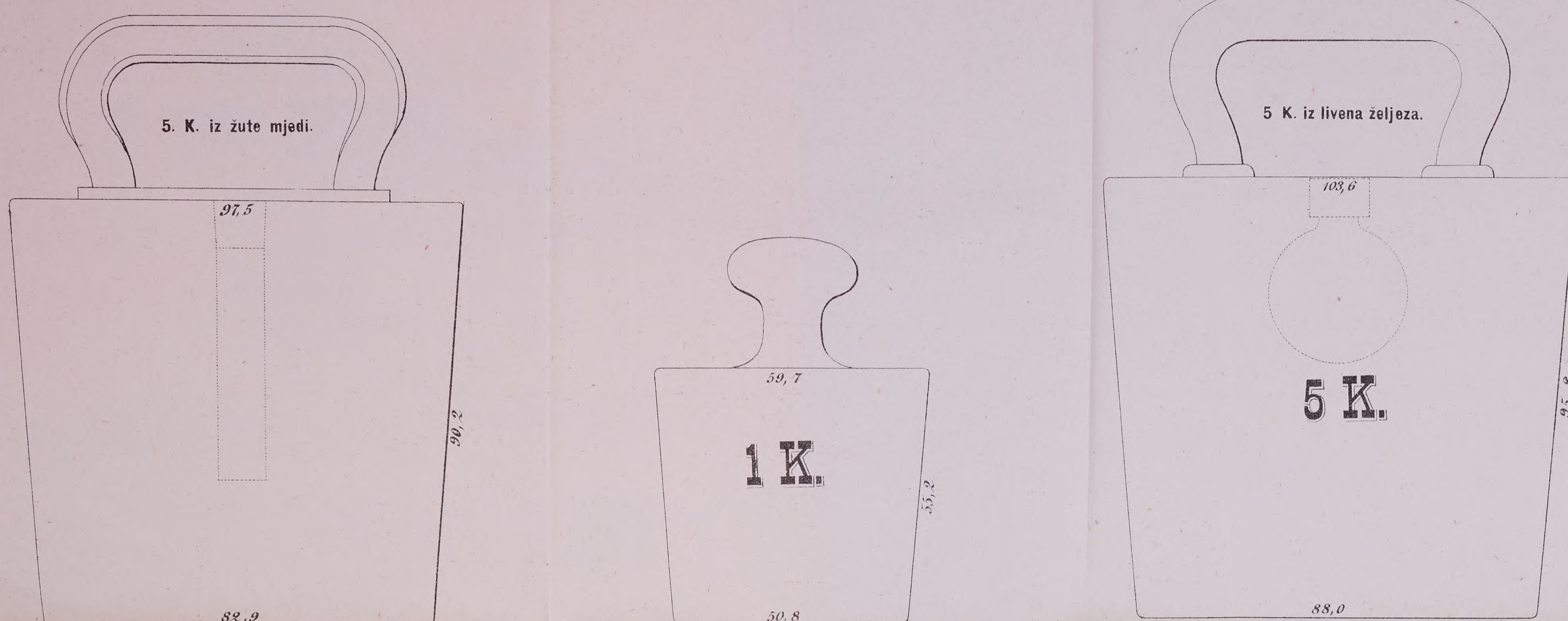

1 G.

Utezi tanahni.

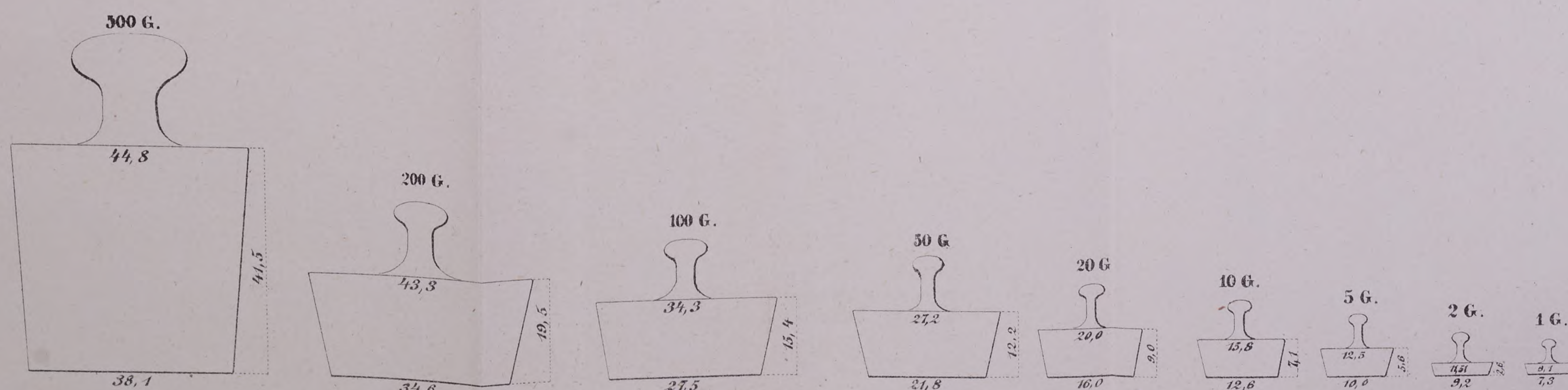
Svekolike izmjere izražene u milimetrih.

Izmjere uteza.

Obluci i jabučice kao kod trgovačkih uteza.

	Žuta mjed						Liveno željezo					
	20 K.	10 K.	5 K.	2 K.	1 K.	0,5 K.	20 K.	10 K.	5 K.	2 K.	1 K.	0,5 K.
Promjer gore	154,8	122,9	97,5	71,1	56,5	44,8	164,4	130,5	103,6	75,2	59,7	47,4
» dolje	131,6	104,4	82,9	60,5	48,0	38,1	139,8	110,9	88,0	64,0	50,8	40,3
Visina	143,2	113,6	90,2	65,8	52,2	41,5	152,1	120,7	95,8	69,6	55,2	43,8

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XVII.

Izdan i razposlan dne 29. svibnja 1875.

Br. 26.

Zakon
ob ukinuću okovah od 17. svibnja 1875.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;
kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije
potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon
ob ukinuću okovah.

§. 1.

Ustanove kaznenoga zakona ob ukivanju osudjenikah ovim se ukidaju. „Obsudjeni jur na kazan težke tamnice neće se okivati, a okovanim skinut će se odmah okovi.“

§. 2.

Kaznenici i iztražnici moći će se u napredak okivati karnostnim putem privremeno i nikad duže nego li je neobhodno potrebno, samo u slučajevih: ako se vladaju osobito oporno ili nasilno, zatim ako druge na odpor potiču i napokon ako pokušaju pobjeći ili se na to pripravljaju.

Okovi uporavit će se u izbrojenih slučajevih po dosadanjih propisih.

§. 3.

Izvršba ovoga zakona povierava se banu.

Dano u Beču dne sedamnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

Br. 27.

Naredba

kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za pravosudje od 27. svibnja 1875. br. 2334., kojom se opredieljuju kotarski sudovi, štono će vršit gruntovničku sudbenost za područje županije riečke i križevačke i označuje onaj kotarski sud, koj će za područje županije riečke vršit sudbenost mienbeno-trgovačku.

Na temelju ovlasti sadržane u §. 9. zakona od 21. studenoga 1874. ob ustroju sudovah prve molbe u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji označuje kr. zemaljska vlada kr. kotarske sudove u Bakru i u Križevcih kao one kotarske sudove, koji će prema ustanovi prve i druge stavke §. 9. spomenutoga zakona vršiti gruntovničku sudbenost i to: prviji za obseg županije riečke a potonji za obseg županije križevačke dotle, dok se gruntovnice, što će ih te dvie vlasti sudbene voditi počam od 31. svibnja 1875. onamo neuzmognu izručiti odnosnim kotarskim sudovom.

Kr. kotarski sud u Bakru vršit će od naznačena malo prije vremena onamo povrh toga u smislu §. 5. gore navedena zakona kano ujedno mienbeno-trgovački sud za područje županije riečke i sudbenost mienbeno-trgovačku.

Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XVIII.

Izdan i razposlan dne 31. svibnja 1875.

Br. 28.

Naredba

kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za pravosudje od 29. svibnja 1875. br. 2017.,

kojom se sjedište kr. kot. suda, ustanovljeno naredbom od 14. veljače 1875. br. 364. (br. 8. sbornika od t. g.) privremeno u Cirkvenici, premješta konačno u Novi.

Pošto je povjerenstveno ustanovljeno, da Cirkvenica nije prikladna za valjano smještenje kr. kotarskoga suda, odredjuje kr. zemaljska vlada, da se kr. kotarski sud, kojemu naredbom od 14. veljače 1875. br. 364. (br. 8. sbornika od t. g.) bijaše privremeno ustanovljeno sjedište u Cirkvenici, konačno smjesti u Novom.

Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XIX.

Izdan i razposlan dne 25. lipnja 1875.

Br. 29.

Zakon
od 17. svibnja 1875.

ob uvedbi kaznenoga postupnika, zakona o porabi tiska, o sastavljanju porotničkih listinah i zakona o postupku u poslovih tiskovnih.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Češki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

Zakon

ob uvedbi kaznenoga postupnika, zakona o porabi tiska, o sastavljanju porotničkih listinah i zakona o postupku u poslovih tiskovnih.

Članak I.

Postupak kazneni od 17. svibnja godine 1875., zakon o porabi tiska od

17. svibnja godine 1875., o sastavljanju porotničkih listinah od 17. svibnja godine 1875. i o postupku u poslovih tiskovnih od 17. svibnja godine 1875., stupaju u kriepost za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju za tri mjeseca nakon njihova proglašenja u sborniku zakonah i naredabah.

Članak II.

Svi zakoni i naredbe stojeće u oprieci s ovimi zakoni, zatim zakonski članak XII. od godine 1870. stupaju s gorepomenutim rokom izvan krieposti.

Članak III.

Ako je prije dana, kad ovaj zakon u kriepost stupa, izrečena odluka obustavna, odustajna ili tužbovna ili osuda, ima se postupak daljnji ravnati po dosadanjih zakonih.

Glede postupka u tekućih jur parnicah o zločinstvih i prestupcih učinjenih sadržajem tiskopisa valja ustanova §. 66. zakona o postupku u poslovih tiskovnih.

U slučajevih obnove postupka valja postupati vazda po kaznenom postupniku od 17. svibnja godine 1875.

Članak IV.

Provedba ovoga zakona povjerava se banu.

Dano u Beču dne sedamnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** v. r.
Ivan **Mažuranić** v. r.

Br. 30.

Zakon
od 17. svibnja 1875.
o kaznenom postupku.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

Zakon
o kaznenom postupku.

GLAVA PRVA.
Ustanove obćenite.

§. 1.

Radi zločinstvah, prestupakah ili radi prekršajah, koji su naznačeni u obćem zakonu kaznenom ili povjereni posebnim zakonom postupku sudovah kaznenih, nemože se nikomu nametnuti kazan, ako se prije toga neobavi kazneno postupanje u smislu ovoga kaznenoga postupnika i ako prije toga nadležni sudac osude neizreče.

Zločinstvo ili prestupak jedino se progoni na zahtjevanje osobe ovlaštene na obtužbu.

Na obtužbu je ovlašten:

a) državni odvjetnik kano redoviti tužitelj glede svih zločinstvah i ureda radi kažnjivih prestupakah;

b) privatni tužitelj u slučajevih, u kojih kazneni zakon odredjuje, da se djelo samo na zahtjevanje privatne osobe kazniti ima;

c) privatni učestnik u slučajevih ovim zakonom odredjenih.

Javna obtužba utrnjuje, čim kralj naredi, da se radi kojega kažnjiva čina postupak kazneni nepovede ili da se povedeni postupak obustavi.

§. 2.

Vlasti djelujuće u postupku kaznenom, držane su pri svakom razpitkivanju, izvidjanju i riešavanju jednakom brižljivošću uvažavati i one okolnosti, koje služe na uglavljenje okrivljenika, i one koje služe na obranu istoga.

Dužne su pako poučiti okrivljenika o njegovih pravih i gdje to nije izrikom propisano.

§. 3.

Iztraga sudovah kaznenih obsiže i ona privatno-pravna predhodna pitanja, koja se najprije prosuditi moraju, da moguće bude riešiti stvar kaznenu.

Ako je u tom obziru izrečena osuda po sudcu gradjanskom, neveže ona sudca kaznenoga, u koliko se radi o prosudjenju, da li je okrivljenik kažnjiv ili nije.

Ako se osuda sudca gradjanskoga osniva na takovih učinih, koji bi mogli od upliva biti na riešitbu suda kaznenoga, neima sudac kazneni ni tih učinah smatrati kao istinite, ako iz iztrage suda kaznenoga ili tim učinom protivnoga šta na vidjelo izidje, ili se vjerojatnost njihova umali.

Ako li učin kažnjivoga kojega djela zavisi od pitanja: da li je ženitba valjana ili nije, glede čega je već ili prije, ili pak u tečaju kaznenoga postupka povedena bila razprava kod nadležnoga suda gradjanskoga ili duhovnoga: ima se počekati okončanje iste razprave, a ako je potriebno, valja shodnim putem i potjerati, da se razprava pospješi. Nego ako se zaprieka ženitbena navede samo pred sudcem kaznenim, i ako se spozna, da su neistinite okolnosti, na kojih bi se imala osnivati navedena zaprieka ženitbena, ili ako neima dvojbe, da je neuputan prigovor lažno navedene zaprieke ženitbene: ima se tada nastaviti postupak kazneni; u protivnom pako slučaju dužan je sudac kazneni popredhu iztragu i riešitbu ustupiti postavljenomu za to sudu gradjanskomu ili duhovnomu.

Presuda suda ženitbenoga veže istina i kaznenoga sudca u obziru pitanja o valjanosti ženitbe; nego nebrani mu to, da izvidi i uvaži i sve one okolnosti i odnošaje, koji ukidaju kažnjivost okrivljenika.

§. 4.

Rokovi u ovom zakonu ustanovljeni, ako nije izriekom inako naredjeno, imadu se smatrati kao zaporni i nemogu se produljiti.

Ako rokovi ovi teći imaju od stanovitoga kojega dana, valja ih računati tako, da se dan ovaj neuračuna. Produljeni rokovi počimlju za posliednjim danom predidućega roka, kojega je produljenje izhodjeno. Uračunavaju se nedjelje i praz-

nici, ali ne oni dani, kojih je pismo, koje treba da uz stanovito vrieme bude predano vlasti kaznenoj, na pošti išlo.

§. 5.

U ovom kaznenom postupniku ustanovljene globe teku u školsku zakladu onoga mjesta, u kojem na globu obsudjeni boravi; i imadu se u slučaju, ako se od obsudjenika utjerati nemogu, ili ako bi imetku ili zasložbi obsudjenikovoj ili obitelji njegovoj bile na veliku štetu, pretvoriti u jedan dan kazni zatvora za svakih pet forintih.

GLAVA DRUGA.

O vlastih sudbenih u kaznenih stvarih i djelokrugu tih vlastih u obće.

§. 6.

U prvoj molbi izvršuju sudbenost u stvarih kaznenih:
a) sudovi kotarski (§. 393.);
b) sudbeni stolovi.

§. 7.

Sudu kotarskomu pripada:

a) vaskoliki postupak kazneni, t. j. iztraživanje, riešavanje i izvršivanje svojih presudah glede onih prekršajah, koji su u obćem zakonu kaznenom imenovani kao takovi, ili posebnimi zakoni sudovom doznačeni za iztraživanje i kažnjenje;

b) sudjelovanje u iztražnom postupku radi zločinstvah i prestupakah u smislu ovoga zakona.

§. 8.

Iztražni sudovi, koji imadu voditi postupak iztražni o zločinstvih i prestupcih, jesu sliedeći:

a) u obziru zločinstvah veleizdaje, uvriede veličanstva, uvriede članovah cesarske kuće i smetanja javnoga mira (§§. 58.—66. zak. kaznenoga) sudbeni stol u Zagrebu;

b) u obziru svih ostalih zločinstvah i prestupakah svaki sudbeni stol za okoliš, koj navlastito za to bude ustanovljen.

§. 9.

Postupak iztražni ima se obavljati kod sudbenih stolovah po iztražnih sudcih, koje naredjuje načelnik suda izmed članovah sudbenoga stola, i ti sudci

iztražitelji obavljaju uredovna djelovanja i odpravke, koji im pristoje po ovom postupniku kaznenom u ime suda iztražnoga; — kod sudovah kotarskih pako obavlja pomenuti postupak kao sudac iztražitelj ili kotarski sudac ili koj drugi za sudstvo izpitani urednik kotarskoga suda, kojega kotarski sudac za to naredi.

§. 10.

Sudbeni stol, zvan za glavnu razpravu, ima još sliedeća uredovna djelovanja:

a) riešavati u prvoj molbi različitosti mnienja nastala izmedju sudca-iztražitelja i tužitelja, a tako riešavati i sve pritužbe proti odredbam ili proti zatezanju sudca-iztražitelja;

b) riešavati o zaglavljenom postupku iztražnom.

§. 11.

Svaki sudbeni stol zvan je u svojem sudbenom okolišu za glavnu razpravu i riešavanje glede svih zločinstvah i prestupakah.

Nu u obziru zločinstvah veleizdaje, uvriede veličanstva, uvriede članovah cesarske kuće i smetanja javnoga mira zvan je za glavnu razpravu i presudu sudbeni stol u Zagrebu.

Kazneni postupak u stvarih tiskovnih ustanovljuje se posebnim zakonom.

§. 12.

Sudbeni stolovi razpravljaju i riešavaju stvari kaznene pravilno u skupštinah od jednoga predsjedatelja, dvojice sudacah i jednoga voditelja zapisnika.

§. 13.

Kod glavne razprave imaju prisutvovati osim predsjedatelja i voditelja zapisnika:

a) kada se radi o prestupku ili zločinstvu kažnjivu najviše do pet godinah težke tamnice: tri sudca;

b) kada se radi o zločinstvu, kažnjivu smrću, ili najmanje kaznom od pet godinah: pet sudacah.

§. 14.

One odiele (senate), koji su kod sudbenih stolovah i kod banskoga stola odredjeni za razpravu i odlučivanje u stvarih kaznenih, ima predstojnik tih sudovah početkom svake godine za trajanje iste godine stalno sastaviti, pri čem podjedno valja stalno opredieliti kod rečenih odielah zamjenike, tako za predsjedatelja, kano i po mogućnosti za pojedine članove, zatim red, po kojem ovi učestvovati imaju.

Ako je usljed promjenah u stanju osobah kojega suda obstanak kojega od onih stalnih senatah nemogućim postao, dozvoljeno je predstojniku suda, da može nuždne promjene preduzeti u sastavu tih senatah za ostatak godine.

§. 15.

Pritužbe i prizive, u koliko su ovim zakonom dopušćeni, riešava u drugoj molbi banski stol.

Ovaj sud stvara odluke svoje u sborovih od jednoga predsjedatelja, četvorice sudacah i jednoga voditelja zapisnika.

Radi li se o prekršaju, potrebna su na mjesto četiri, samo dva sudca.

§. 16.

Stolu sedmorice pripada sudbenost kaznena nad zločinstvi i prestupci, kao sudu kasacionalnomu.

Ovaj sud stvara svoje odluke u stvarih kaznenih u sborovih od jednoga predsjedatelja, šestorice sudacah i jednoga voditelja zapisnika.

§. 17.

Pri riešivanju u stvarih kaznenih nesmije broj glasovateljah biti ni veći ni manji, nego što je ustanovljeno u zakonu.

§. 18.

Kod svih sudbenih sborovah valja prije glasovanja viećati. Izvjestitelj, ako je po zakonu postavljen, glasuje prvi; predsjedatelj, koji ima glasovati kano i svaki ini sudac, glasuje posljednji.

Osim toga glasuju sudci po službi stariji pred mladjimi.

§. 19.

Gdje zakon inače izrično neodredjuje, nuždna je za svaki zaključak absolutna većina glasovah t. j. više od polovine svih glasovah.

Ako se glasovi razdiele na više od dva mnienja, tako da nijedno neima nuždne većine za se, ima predsjedatelj pokušati, da li se razdiobom pitanjah i opetovanjem glasovanja postići dade absolutna većina. Ako ovaj pokus ostane bezuspješan, pribrajaju se glasovi okrivljeniku najnepovoljniji onim glasovom, koji su mu do tih glasovah manje nepovoljni, dotle, dok neizadje većina glasovah absolutna.

Ako su glasovi na jednako razpolovljeni, ima se u svakom slučaju izreći zaključak po mnjenju za obtuženika povoljnijem.

Ako budu različne misli o tom, koje je mnienje za okrivljenika manje nepovoljno, tada glede toga kano glede predhodnoga pitanja treba glasovati napose.

Ako su kod toga glasovanja mnjenja razpolovljena, odlučuje za ovo predhodno pitanje glas predsjedateljev.

§. 20.

O tom, da li je sud nadležan ili nije, da li treba postupak dopuniti, a tako i o drugih predhodnih pitanjih imade se svagda odvjetovati najprije.

Ako većina glasovah odluči, da se ima započeti riešavanje glavne stvari, premda su podignute sumnje glede pitanja predhodnoga, držani su tada u glavnoj stvari odvjetovati i oni sudci, koji su u manjini ostali.

§. 21.

Pri viećanju o obavljenoj glavnoj razpravi ima se pitanje o krivnji razlučiti od pitanja: kolika se kazan ima odmjeriti i ob onom pitanju glasovat će se prije ovoga.

Ako se okrivljeniku pripisuje više kažnjivih činah, ima se stvoriti osobita odluka o krivnji glede svakoga pojedinoga čina, a zatim odluka ukupna o kazni za sve kažnjive čine, koji se okrivljeniku pripisuju.

Pri odvjetovanju o kazni prosto je onim sudcem, koji su okrivljenika pronašli za nekriva, da li će na temelju odluke o krivnji stvorene, odvjetovati o kazni ili će se odvjetovanja uztegnuti. U drugom ovom slučaju imaju se glasovi njihovi računati tako, kao da su izmedju mnienjah, izrečenih po ostalih glasovateljih, pristupili mnienju onomu, koje je za obtuženika najpovoljnije.

§. 22.

Sudbenost svakoga suda kaznenoga prostire se na savkoliki mu kotar. S toga neima valjati nikakova iznimka pojedinih u takovom kotaru nalazećih se osobah, već u koliko je u ovom zakonu izriekom ustanovljeno.

Držan je svatko, kada bude pozvan, doći pred sud kazneni, odgovarati mu i pokoravati se odredbam njegovim.

Nego one osobe, koje su prieko dvie milje udaljene od sjedišta suda, imadu se u pravilu preslušavati po onom sudu kotarskom, u kojega se kotaru nalaze, ako jim je taj kotarski sud bližji od suda iztražnoga.

§. 23.

Sudovi kazneni vlastni su u svem, što k postupku njihovu spada, sa svimi ovozemnimi vlastmi državnimi i obćinskimi neposredno obćiti zamolnicami; to isto valja i u odnošaju k vlastim inozemnim, u koliko o tom nije osobitimi propisi što inako ustanovljeno.

Sve ovozemne vlasti državne i obćinske imadu dužnost, sudovom kaznenim u pomoć biti, molbam, koje jim od njih dodju, zadovoljivati koliko moguće brže, ili pako prijavljivati odmah sudovom kaznenim zaprjeke, koje smetaju.

§. 24.

Ako kazneni koj sud opazi nemarnost, ili otezanje u izpunjenju molbe, koju je na drugu koju vlast upravio: ima to obznaniti vlasti onoj, koja je rečenoj nemarnoj neposredno predpostavljena. Ako kazneni sud dužnost ovu u nemar vrgne, neće se moći izpričati zatezanjem druge koje vlasti.

Ovaj propis vriediti ima napose i onda, kada državni odvjetnik u onih slučajevih, u kojih je po zakonu obvezan predati uz koji opredieljeni rok izjavu ili kakav predlog, točno nevrši svoje dužnosti.

§. 25.

Vlastni su sudovi, kada je potriebno, u pomoć pozivati oružanu moć bez posredovanja ikoje druge vlasti.

GLAVA TREĆA.

O djelokrugu državnoga odvjetničtva i ob odnošaju njegovu k sudovom u obće.

§. 26.

Kod svakoga sudbenoga stola ima biti po jedan državni odvjetnik, a kod banskoga stola i stola sedmorice jedan državni nadodvjetnik s potrebitim pomoćnim osobljem.

Namjestnici kada zamjenjuju državnoga odvjetnika ili državnoga nadodvjetnika povladjeni su za svakolika ovim pripadajuća uredovna djelovanja.

§. 27.

Poslovi državnoga odvjetnika jesu sliedeći:

a) u postupku iztražnom udioničtvovati, kao što je potanko razloženo u ovom zakonu;

b) po zaglavljenom postupku iztražnom o zločinstvih ili prestupcih činiti sudu primjerene predloge;

c) pri glavnoj razpravi o zločinstvih i prestupcih ima državni odvjetnik obavljati poslove javnoga tužitelja na korist javne sigurnosti i zakona;

d) u slučajevih zakonom dopuštenih proti izrečenim sudbenim riešitbam, za koje obnadje, da nisu stvorene u smislu zakona, poprimiti priziv odnosno žalbu ništovnu na više oblasti sudbene, i

e) u obće za svega postupka kaznenoga skrbiti, da se obdržavaju zakoni i da se odvraća svako otezanje.

Odvjetnik državni ima nadalje:

f) vlast iztrage radi prekršajah, koje se voditi imadu kod sudovah kotarskih nalazećih se u okolišu sudišta, pregledavati i proti osudam njihovim poprimiti priziv, kao i u obće opazke svoje o tom višim vlastim dostavljati do znanja.

§. 28.

Državni odvjetnici podredjeni su državnomu nadodvjetniku, ovaj pako banu.

§. 29.

Državnomu nadodvjetniku pripada sliedeće:

a) nadziranje i glavno upravljanje svih državnih odvjetničtvah, koja su u okolišu banskoga stola. Usljed čega može državni nadodvjetnik pomenutim državnim odvjetničtvom davati naputke u obziru svih poslovah izbrojenih u §. 27., zatim umjesto njih u kazneno-sudbenih razpravah ili u drugih državnomu odvjetniku naloženih poslovih sam udioničtvovati, ili s važnih razlogah pojedina djela izručiti kojemu drugomu uredniku državnoga odvjetničtva svoga okoliša, a ne onomu, koji je za ista zvan;

b) može on zagledavati u sve spise, koji u stvarih kaznenih dolaze na banski stol i stol sedmorice.

§. 30.

Državni odvjetnici (nadodvjetnik) čine predloge svoje ustmeno ili pismeno, i o svakom predlogu ima se stvoriti sudbena odluka. Na isti način daju oni očitovanje o predlozih okrivljenikovih ili o pitanjih od suda stavljenih.

Državni odvjetnici (nadodvjetnik) mogu biti pri viećanju suda, izim ako se radi o riešitbi kod glavne razprave ili kod sudbenoga ročišta za razpravu žalbe ništovne. Pri glasovanju i stvaranju odluke neimaju prava prisustvovati.

§. 31.

Propisi sadržani u §§. 23., 24., 25. valjaju takodjer i za državna odvjetničtva.

§. 32.

Sudovi i državna odvjetničtva neodvisni su medju sobom.

§. 33.

Sudovi imadu u svih slučajevih, gdje to zakon navlastito propisuje, prije nego stvore odluku, čuti predloge državnoga odvjetničtva.

GLAVA ČETVRTA.

O privatnom tužitelju i privatnom učestniku.

§. 34.

Kod prestupakah, koje sudovi kazneni po zakonu progoniti mogu samo na zahtjevanje kojega dotičnika, ima se taj dotičnik najprije obratiti na odvjetnika državnoga, kojega je razsudi ostavljeno, da li će po zahtjevu dotičnikovu sam predložiti ili neće, da se povede postupak kazneni. O tom se mora očitovati uz rok od 8 danah. U prvom slučaju može privatni tužitelj u sporazumku s državnim odvjetnikom, — u drugom pak slučaju ili sam za se ili po kojem punovlastniku začeti postupak kazneni.

Ako državni odvjetnik u tečaju postupka kaznenoga odustane od svoga sudjelovanja: može ga privatni tužitelj nastaviti sam; i ima privatni tužitelj osim pravah, što mu ih zakon na pojedinih mjestih navlastito podieljuje, još i povlasticu, davati dok postupak iztražni traje, sudu sva ona sredstva, koja tužbu njegovu podupirati mogu, a tako i zahtjevati, da mu dopušteno bude zagledavati u spise iztražne; pri glavnoj pak razpravi može se rečeni privatni tužitelj, da obrazloži tužbu svoju, poslužiti svimi onimi pravi, koja inače idu državnoga odvjetnika.

Ako nedodje na glavnu razpravu, ili ako na njoj neučini konačnih predlogah, smatrat će se, da je odustao od tužbe.

§. 35.

Svaki, koj je u pravih svojih povriedjen zločinstvom ili prestupkom, koj valja progoniti ureda radi, može, dok nepričme glavna razprava, sbog svojih privatno-pravnih tražbinah pridružiti se k postupku kaznenomu i postaje tim privatni učestnik.

Privatni učestnik ima prava sliedeća:

1. može državnomu odvjetniku i sudcu iztražitelju pružati sva sredstva, koja služe u svrhu, da okrivljenik bude uglavljen ili da se podkriepi tražba odštete;

2. može u spise, i to ako neima proti tomu osobitih razlogah, zagledati i tečajem izvidah i iztrage;

3. na glavnu razpravu pozivlje se privatni učestnik s dodatkom, da ako i nedodje, da će se razprava i u njegovoj odsutnosti provesti, i da će se predlozi njegovi pročitati iz spisah. Njemu je slobodno davati pitanja obtuženiku, svjedokom i vještakom ili, za učiniti drugih opazakah, dobiti rieč i za same razprave. Na kraju razprave, pokle državni odvjetnik učini svoj zaglavni predlog i obrazloži ga, dobit će neposredno rieč, da navede svoje tražbe i da ih podkriepi te

učini predloge one, za koje hoće, da o njih izrečena bude odluka u glavnoj presudi.

§. 36.

Povrh toga vlastan je privatni učestnik umjesto državnoga odvjetnika napram sliedećim ustanovam podignuti javnu obtužbu a i provesti ju:

1. kad državni odvjetnik odbije prijavu povriedjenikovu i neće da sudbeno progoni krivca, bilo odmah, bilo poslje obavljenih predizvidah (§. 83.), imat će povrjedjenika o tom obavjestiti.

Povrjedjenik je vlastan u ovom slučaju, ako izjavi da pristupljuje k postupku kaznenomu, predati predlog kod suda, neka se iztraga povede, i sud ima o tom predlogu, pošto stvar prije — ako je nuždno — izvidi, zaključak stvoriti.

2. Kad državni odvjetnik odustane progoniti kažnjiv čin prije, nego što se okrivljenik pravomoćno sbog istoga stavi pod obtužbu, obavjestiti treba o tom privatnoga učestnika i ovaj je vlastan za tri dana, izza kako je dobio obavjest, ustmeno ili pismeno izjaviti sudcu iztražitelju, da ostaje nepomično pri progonjenju. Ako osoba, povrjedjena kažnjivim činom, nebude uredovno obavještena o tom, da je odstupio državni odvjetnik, moći će izjavu pomenutu predati uz tri mjeseca po obustavljenu postupku.

U jednom i drugom slučaju ima se takova izjava, u kojoj označen ima biti točno ne samo okrivljenik, nego i čin, koj mu se pripisuje, ujedno sa svimi spisi predložiti banskomu stolu, koji će, ako mu se uzvidi, da ima razloga, sbog kojega bi se progoniti imao okrivljenik, narediti, neka se povede ili obnovi iztraga. Ako je okrivljenik jurve saslušan o okrivi, podignutoj proti njemu, može tad banski stol i na temelju izjave privatnoga učestnika s mjesta izreći, neka se okrivljenik stavi pod obtužbu.

3. Ako državni odvjetnik odustane od tužbe u takov čas, gdje je odluka, da se krivac stavlja pod obtužbu, postala jurve pravomoćna, ima se to priobćiti privatnomu učestniku i izreći, da je vlastan sam uzdržati obtužbu, nu da o tom ima izjaviti se za tri dana kod suda. Na izjavu, koja se kašnje dade, nemože se imati obzir.

§. 37.

I onda, kada privatni učestnik radi kao tužitelj, prosto je državnomu odvjetniku, osvjedočivati se, kako teče postupak kazneni, a i vlastan je svako doba, preuzeti iznova sudbeno gonenje.

U ostalom ustanove ovoga kaznenoga postupnika, koje se odnose na privatnoga tužitelja, valjaju i za privatnoga učestnika, koj tužbu vodi mjesto državnoga odvjetnika, i to uz stege sliedeće:

1. nezavisi od njegove volje, predati tužbovnicu prije, nego obavljena bude iztraga;

2. proti odlukam suda neima on, osim pritužbe proti obustavi iztrage, nikakova pravna lieka;

3. nije vlastan poprimiti žalbe ništovne proti zaključkom suda ili proti osudi, izrečenoj u glavnoj razpravi; prizvati se proti ovoj posljednoj može se samo u toliko, u koliko je takov priziv u obće privatnomu učestniku podieljen. Nije vlastan predlagati, da se obnovi kazneni postupak;

4. staviti okrivljenika na slobodu nije zapriečeno poradi onoga prava, koje pripada privatnomu učestniku po §. 36. br. 2.

U slučaju §. 36. br. 3. ima sud po svojem razboru odlučiti, da li valja zatvorena obtuženika još dulje zadržati.

§. 38.

Privatni tužitelj i privatni učestnik, a tako i njihovi zakoniti zastupnici, mogu vršiti svoju stvar sami ili po punomoćniku i uzeti sebi pravna zagovornika izmedj braniteljah, uvrštenih u listinu.

Sud, kad obnadje za shodno, može naložiti privatnomu tužitelju ili privatnomu učestniku, odsutnomu od mjesta suda, neka imenuje punomoćnika, koji u tom mjestu stanuje, i uputiti jednoga i drugoga, neka si uzme pravna zastupnika izmedj braniteljah, upisanih u listinu.

GLAVA PETA.

O okrivljeniku i njegovoj obrani.

§. 39.

Onaj, na koga pade sumnja, da je počinio kažnjivi čin, može se smatrati kao okrivljenik tek onda, kada se proti njemu predade obtužnica ili predlog, da se povede iztraga.

Obtuženik je onaj, proti komu naredjena bude glavna razprava.

U koliko pak nisu propisi ovoga zakona, odnoseći se na okrivljenika, stegnuti kao po svojoj naravi na iztragu, valjati imadu isti i za obtuženika kao i za onoga, koj je kao sumnjiv, da je počinio kažnjiv čin, bio preslušan, ili kao takov na presluhu pozvan, ili pod stražu ili u zatvor stavljen.

§, 40.

U svihkolikih kaznenih stvarih može okrivljenik uzet u pomoć branitelja, i u tu svrhu odabrati svakoga, koj je u listini braniteljah za obseg banskoga stola.

Malodobniku ili skrbljeniku može i proti volji njegovoj imenovati branitelja otac, tutor ili skrbnik.

Listinu braniteljah ima banski stol sastaviti za svoje područje, ima se ista početkom svake godine obnoviti i dostaviti svim sudovom kaznenim, kod kojih će biti svakomu na ogled. U ovoj listini imadu biti pobilježeni prije svega svi odvjetnici, koji se u istinu bave odvjetničtvom u području banskoga stola. Nego i pravnici, izpitani za sudstvo, odvjetničtvo ili bilježničtvo, pa tako i svi doktori pravah, koji su članovi učiteljskoga tiela na fakultetu pravoslovnom, uvrstiti se imadu, kad uzprose, u listinu braniteljah, osim ako ima razlogah, sbog kojih se po zakonu ima tko izključiti od sudstva, odvjetničtva ili bilježničtva. Tko bude mislio, da mu je krivica učinjena tim, što je izključen iz ovakove listine, može pritužbu podnieti zemaljskoj vladi.

Urednici državni mogu se istom onda uvrstiti u listinu braniteljah, kad doprinesu privolu za to od svoje predpostavljene vlasti službene.

§. 41.

Branitelji u glavnoj razpravi nemogu biti takove osobe, koje su pozvane za svjedoke. Sud ima prosuditi, na koliko treba u predbježnom postupku stanovite osobe izključiti, da nebrane sbog toga, što su saslušane kao svjedoci ili što je predloženo, da se pozovu na glavnu razpravu.

Okrivljeniku je takodjer dopušteno, prizvati više braniteljah, nego uslied toga neće se moći umnožiti govori, koji su dopušteni obtuženiku u glavnoj razpravi.

§. 42.

Kad se priobćuje obtužnica, uputiti treba obtuženika o njegovu pravu, da si uzeti može branitelja.

Obtuženiku koji neuzhtije izabrat si branitelja, dati se ima ureda radi branitelj za glavnu razpravu, pri kojoj se radi o zločinstvu, kažnjivu smrću ili težkom tamnicom od preko pet godinah.

Ako okrivljenik polag svojih, sudu poznatih okolnostih, nebude moguć namiriti troškovah obrane iz svoga, ima mu se ako uztraži, u svrhu, da se provedu stanovita pravna sredstva, koja je prijavio, da se obrazloži prijavljen njegov prigovor proti obtužnici, a tako i za glavnu razpravu dati branitelj siromašnih.

§. 43.

U svih slučajevih, kad sud ima branitelja sam imenovati, učinit će to, koliko bude moguće, uzev branitelja iz broja onih, koji stanuju u mjestu suda. (§. 40.)

U mjestih, u kojih postoji odbor odvjetnički, imenovat ima isti odbor branitelje, koji se uzimati imadu izmedj odvjetnikah i kandidatah odvjetničtva.

Za više u isto doba okrivljenih može se postaviti zajednički branitelj; na predlog okrivljenika ili branitelja, a i ureda radi pobrinuti se valja, da se razstavi zastupanje takovih okrivljenikah, kod kojih izidje na vidjelo, da su im interesi u oprieci.

§. 44.

Svaki, koji je uvršten u listinu braniteljah, ima primiti na se obrane, koje mu se podiele u mjestu, u kojem prebiva, osim ako navede razlogah, s kojih odbija obranu; sud odlučit ima o valjanosti tih razlogah.

Urednici, namješteni kod suda i usposobljeni za sudstvo, preuzeti imadu obranu, koju jim pridieli sbog manjka drugih braniteljah predstojnik suda, i onda, ako nisu uvršteni u listinu braniteljah.

§. 45.

Branitelju, koj se jednom postavi, netreba nikakove osobite punomoći u svrhu, da preduzme pojedina djela parnična, pače ni zato, da predlog stavi, neka se obnovi postupak kazneni.

Obranu može u svako doba prenieti okrivljenik s branitelja, kojega je sám odabrao, na koga drugoga. Kad okrivljenik naredi drugoga branitelja, prestaje i nalog, podieljen branitelju ureda radi. U ovakovih slučajevih nesmije se zaustavljati postupak tim, što se promjenjuje osoba braniteljeva.

§. 46.

Pravnoga zagovornika iz broja braniteljah može okrivljenik pozvati u pomoć i prigodom predizvidah i iztrage za obranu pravah svojih kod onih činah sudbenih, koji se odnose neposredno na uglavu učina i kojih kašnje nije dopušteno opetovati, a tako i u svrhu, da se provedu pravni liekovi, koje je prijavio, te ako je u zatvoru, da se u prisutnosti koje osobe od suda s njim porazgovori. U koliko obnadje sudac iztražni, ili u slučaju pritužbe sud, da nije unatoč cilju postupka, može se dopustiti pravnomu zagovorniku takodjer, da pregleda spise ili svekolike ili njekoličinu istih; svakako pak imade mu se, kad zahtjevao bude, dati prepis zapovjedi uhitne i njezinih razlogah, tako isto i od one odredbe suda, proti kojoj je okrivljenik prijavio pravni liek.

A pošto se priobći obtužnica, može okrivljenik porazgovorit se s braniteljem i u odsutnosti sudbene osobe, i obadvojica imadu pravo zagledati uz nadzor u spise i od njih nabavit si prepis, što se medjutim nedopušta glede napisnika o viećanju suda. Od napisnikah o očevidu, od mnienjah vještakah i od izpravah izvornih, koje sačinjavaju predmet kažnjivoga čina, dati im valja, kad zahtjevaju, prepisah bez naplate.

GLAVA ŠESTA.

O nadležnosti sudovah kaznenih.

§. 47.

Postupak o zločinstvih i prestupcih glede svih osobah, koje su u njih udioničtvovale, pripada u pravilu onomu sudbenomu stolu, u kojega se okolišu kažnjivo djelo učinilo.

§. 48.

Ako je zločinstvo ili prestupak učinjen po jednoj ili više osobah na medji od više kotarah sudbenih: ima učin izviditi onaj sud, koj bude imao priliku, da to prvi učini. U obziru takvih zločinstvah i prestupakah, koji budu učinjeni u više kotarah sudbenih, ima učin izviditi svaki sud u toliko, u koliko je to u kotaru njegovu moguće.

Glede daljega postupka zvan je i u jednom i u drugom slučaju sud onaj, koj je ostale pretekao tim, što je prvi izdao proti okrivljeniku ili poziv, ili zapovjest dovedbenu, zatvornu, ili tjeralicu, ili što je prvi naredio potjeru.

§. 49.

Ako se više kažnjivih činah pripisuje istomu okrivljeniku ili ako je pri istom kažnjivom djelu udioničtvovalo više osobah, ili ako je koja od ovih još i u zajednici s drugimi osobami počinila kažnjivih djelah: ima se kazneni postupak u pravilu proti svimkolikim tim osobam i poradi svih tih djelah kažnjivih voditi podjedno kod istoga suda ter izreći konačna osuda ujedno o svih stvarih kažnjivih, koje se stiču.

§. 50.

Sud, nadležan po §. 49. za više kažnjivih činah, koji se stiču, može odrediti na predlog ili ureda radi, da se povede kazneni postupak s obzirom na pojedina kažnjiva djela ili na pojedine okrivljenike napose a tako i dovrši, ako se obnadje, da će se tim doskočiti zavlačivanju i otegoćivanju postupka ili pak prikratiti zatvor okrivljenika.

U svakom takovu slučaju obvezan je tužitelj, izreći odmah, da li si pridržava progoniti okrivljenika poradi drugih osvadnih točakah, naperenih proti njemu.

Ako bude to, nastaviti se ima tad glede ovih posljednjih postupak i to bez nepotrebna otezanja, pa i dovršiti; u protivnu slučaju moći je koga poradi istih progoniti jedino uz one uvjete, uz koje je umjestno obnoviti kaznenu parnicu, obustavljenu prije glavne razprave.

Ako ova izjava posve mimoidje kažnjivo djelo, koje je predmetom bilo sudbenih predizvidah ili iztrage, moći će zahtjevati okrivljenik, neka tužitelj dade i o tom izjavu, u protivnom bo slučaju imalo bi se uzeti, da je odustao od progonjenja.

Ako se radi o prestupcih ili prekršajih, koji se neprogone jedino na zahtjevanje kojega dotičnika, ima se tražiti izjava takodjer i od državnoga odvjetnika.

§. 51.

Ako je naredjeno, da koja od suvislih stvarih kaznenih napose dodje u glavnu razpravu, ili da se glede kojega okrivljenika napose vodi iztraga, može se izlučena kaznena stvar predati onomu sudu, koj bi za nju bio nadležan, negledeć na to, što je u svezi s drugimi dieli kažnjivimi.

§. 52.

Ako tko u različitih okoliših sudbenih počini ili više zločinstvah, ili više prestupakah ili zločinstvah i prestupakah, biti će medju različitimi sudovi, koji su u takovih slučajevih zvani za postupak kazneni, glede svih po okrivljeniku učinjenih zločinstvah i prestupakah izključivo nadležan sud onaj, koj je ostale preteko (§. 48). Ovomu dakle sudu imaju se za nastavak ustupiti takodjer i one iztrage, koje možebit kod drugih sudovah kaznenih bude kašnje proti okrivljeniku zarad zločinstvah, prestupakah ili prekršajah povedene.

§. 53.

Ako prijava proti okrivljeniku zarad kakova zločinstva ili prestupka bude učinjena kod onoga suda kaznenoga, u kojega su okolišu okrivljenika zatekli: ima tad postupati taj sud, ako ga nebu preteko sud onoga okoliša, u kojem je djelo učinjeno (§§. 47. 51.), ili ako nezahtjeva državni odvjetnik jednoga ili drugoga okoliša, ili kad je okrivljenikah više, ako nezahtjeva makar samo jedan od njih, da se stvar onamo dade.

§. 54.

Ako u inozemstvu bude učinjeno zločinstvo ili prestupak, koj se po propisih zakona kaznenoga kazniti može u ovozemstvu, biti će nadležan onaj sud ovozemski, u kojega okolišu okrivljenik prebiva ili boravi. Ako okrivljenik neima u ovozemstvu ni prebivališta ni boravišta, nadležan je sud onaj, u kojega se kotaru uhiti.

§. 55.

Nego ako zločinstvom ili prestupkom okrivljeni bude stopram ovamo izručen, biti će nadležan onaj sud ovozemski, koj je izručbu izhodio. — Ako

nasuprot inozemska oblast izručbu ponudi, treba se obratiti na banski stol, da on dozvoli izručbu primiti; ima banski stol podjedno ustanoviti, kojemu će ovozemskomu sudu kaznenomu pripadati sudbenost u tom slučaju.

§. 56.

Kad inozemna koja obvlast zahtjeva, da joj se izruči u Hrvatskoj i Slavoniji boraveći tudjinac poradi takova u inozemstvu učinjenoga zločinstva, koje nespada pod propis §. 38. zakona kaznenoga; ili kada se takov tudjinac po propisu zakona inostranoj oblasti ponuditi ima, razpravljati će tada stvar ovu s inozemnom vlasti onaj sudbeni stol, u kojega kotaru okrivljenik prebiva ili boravi, ili u kojega kotaru bude uhićen. Kada se izručba ište, ili kada se razpošlju tjeralice, ili izdade zapovjest na uhićenje ili na ino kazneno-sudbeno gonjenje; ima se istina učiniti sve, što je potriebno, da inozemni okrivljenik neuskoči, nego izručba njegova, nakon preslušanja državnoga odvjetnika, ima se kod banskoga stola predložiti onda stopram, ako inozemna vlast odmah ili uz primjereni rok iznese takovih dokazah ili pravnih objedah, glede kojih ovdje preslušani inozemac nemože se odmah opravdati (očistiti). Banski stol mora svaki put svoju odluku, stvorenu iza kako je čuo državnoga nadodvjetnika, podnieti najprije zemaljskoj vladi radi odobrenja.

§. 57.

Kazneni postupak proti osobam, koje po osobitih propisih stoje u slučajevih kaznenih pod sudbenosti vojničkom, ostaje i nadalje priuzdržan sudovom vojničkim. Nego izvid učina glede takovih kažnjivih djelah, s kojimi postupati treba polag obćih zakonah kaznenih, pripada sudovom vojničkim samo onda, ako okrivljenik očito spada pod sudbenost vojničku. Pokaže li se to onda stopram, kada već teče iztraga, započeta po gradjanskom sudu kaznenom, ima on razpravu dokinuti i predati ju sudu vojničkomu.

§. 58.

Poslanici inozemski, njihove obitelji i osoblje, koje spada upravo k poslanstvu, nestoje pod sudbenosti sudovah ovozemnih. Tako isto ni inostranih vladalacah ili poslanikah kućani i sluge, koji su ujedno podložnici inostranoga vladaoca, ili one države, kojoj poslanik spada, nisu podčinjeni sudovom ovozemnim.

Ako bi se dakle s takovimi osobami zametnuti imalo uredovno djelovanje poradi kakova zločinstva i prestupka, valja istina učiniti što je potriebno, da okrivljenik uskočiti nemože, ali ima se o tom obavjestiti odmah višnje dvorsko maršalstvo.

§. 59.

Banski stol vlastan je, kako iz obzirah javne sigurnosti ili pristranosti suda, tako i s toga, da se olakša ili pospješi postupak, da se nečine nepotrebni

troškovi, zatim poradi nedostatka dovoljnih uzah, ili iz drugih važnih razlogah, nakon saslušanja državnoga nadodvjetnika ili na predlog njegov, oduzeti kaznenu razpravu sudu nadležnomu i povjeriti ju drugomu kojemu sudu iste vrsti u svom okolišu. Kao okrivljeniku, tako i državnomn nadodvjetniku prosto je, proti takovim odlukam uz tri dana iza kako budu obznanjene, podnieti pritužbu stolu sedmorice.

§. 60.

Svaki sud ima ureda radi paziti na granice svoje sudbenosti. Ako sud scieni, da u kaznenoj kojoj stvari, koja predanj dodje, nije nadležan, ima ju odpraviti onoj vlasti, koju za nadležnu spozna, da ona povede ili nastavi postupak kazneni.

Ako izmedju više sudovah nastane priepor o nadležnosti, odlučuje banski stol čuvši predlog državnoga nadodvjetnika.

Dok priepor o nadležnosti medju nižimi sudovi nebude riešen, ima dotle svaki od njih obavljati u svom kotaru sve, što je potriebno za povedenje iztrage i za ustanovljenje učina, i navlastito činiti sva ona na iztragu odnoseća se djela, koja se bez pogibelji odgoditi nemogu.

§. 61.

Uredovna djelovanja, odnoseća se na postupak iztražni, koja budu učinjena po kojem sudu nenadležnom, nisu s toga jedino ništetna, đapače ima se njimi poslužiti sud nadležni. Nego, ako bude potriebno, držan je ovaj sud učiniti, da se uredovna ta djelovanja dopune, izprave ili ponove.

GLAVA SEDMA.

O izključenju i odklonu osobah sudbenih i odvjetnikah državnih.

§. 62.

Svaki sudac i voditelj zapisnika izključen je od obavljanja djelah sudbenih u postupku kaznenom, ako je on sam onaj, koj je kažnjivim činom oštećen, ili ako je osoba okrivljena ili oštećena skopčana s njim po vezu ženitbenom; ili ako je bud okrivljenik, bud oštećenik, bud državni odvjetnik, bud privatni tužitelj ili branitelj s njim u lozi uzlaznoj ili silaznoj u rodu, ili tastbini, ako je diete od tete, ujaka ili strica mu, ili ako je još bliže s njimi u rodu, ili u tastbini u istom koljenu, ili ako je prema njemu u odnošaju poočima ili hranitelja, podjeteta ili hranjenika, skrbljenika ili sirote, ili napokon u odnošaju vjerovnika ili dužnika.

*

§. 63.

Kao sudac ili voditelj zapisnika izključen je u svih molbah i onaj:

a) koj je izvan svojih službenih poslovah svjedok bio kažnjivog djela, o kom se radi ili koj je u stvari bio saslušan kao svjedok ili vještak;

b) koj je u toj stvari sudjelovao budi kao branitelj, budi kao državni odvjetnik.

Od sudjelovanja i odlučivanja pri razpravi glavnoj izključen je onaj, koj je u istoj stvari vodio predizvide ili iztragu.

Članovi pako sudovah viših molbah izključeni su navlastito:

1. da nesmiju viećati o stvarih kaznenih, kod kojih su djelovali kao sudci-iztražitelji;

2. da nesmiju viećati o pravnih liekovih proti onim riešitbam, pri kojih su i sami odvjetovali u nižjoj kojoj molbi;

3. da nesmiju vodit izvješća (referate) a ni predsjedati pri razpravljanju takovih stvarih kaznenih, glede kojih je sudac-iztražitelj ili izvjestitelj pri nižem kojem sudu s njimi u rodu ili tastbini onako, kao što je rečeno u §-u 62.

Nasuprot od sudjelovanja pri razpravi glavnoj i pri riešitbah, koje se o razpravah glavnih dogadjaju u molbi prvoj ili višjoj, nije nijedan sudac izključen s toga, što je u istoj stvari kaznenoj odprije sudjelovao pri riešitbi o zaglavljenom postupku iztražnom ili o medjupitanjih postupka iztražnoga.

§. 64.

Sudac je držan onaj odnošaj, na kom se osniva razlog njegova izključenja, prijavit odmah načelniku onoga suda, kojega je član; ako li je on sam načelnik sudbenoga poslovanja kojega suda kotarskoga, tada onomu sudu, kojemu pripada razprava glavna, da pomenuti načelnik ili ovaj sud odabere drugoga sudca za uredovna djelovanja, koja se činiti imaju.

Voditelj zapisnika prijaviti će to onomu sudcu, kod kojega bi imao zapisnik voditi.

§. 65.

Svaka sudbena osoba ima se od onoga časa, kako saznade izključni koj razlog, uztegnuti svih sudbenih djelovanjah u toj stvari. Ako u slučajevih, gdje je sudac iztražitelj zapriečen postupati, bude pogibelj s odgodom skopčana, i ako načelnik suda ili sudište, povladjeno za to po §. 64., nebude moglo dosta brzo postaviti drugoga sudca-iztražitelja; mora tada takova sudbena osoba u slučajevih, ako je okrivljenik s njom skopčan svezom ženitbenom, ili ako je s njom u odnošaju srodstva ili tastbine, naznačenom u §. 62. podjedno izvjestiti o tom najbliži sud kotarski, da ovaj uzmogne medjuto obaviti silno potrebita uredovna djelovanja; u svih ostalih pak slučajevih ima djelovanja ta obaviti sama.

§. 66.

Mogu kako državni odvjetnik, tako i okrivljenik i oštećenik, a kod prestupakah, koji se iztražaju samo na zahtjevanje kojega dotičnika, takodjer i ovaj dotičnik odkloniti članovah sudbenih i voditeljah zapisnika, ako mogu izvan slučajevah, naznačenih u §§. 62. i 63. navesti i dokazati drugih razlogah, iz kojih se dvojiti može o podpunoj nepristranosti odklonjenoga.

§. 67.

Da li se odkloniti može sudbena koja osoba, odlučuje o tom po pravilu načelnik onoga suda, kojemu osoba ona spada. Odklanja li se pako sam načelnik kojega sudišta, odlučuje o tom banski stol a ako bi tko hotio odkloniti predsjednika od banskoga stola, odlučuje stol sedmorice. Istoj onoj vlasti, kojoj pripada odlučivanje u tom obziru, ima se podnieti i prošnja za odklon, u kojoj treba da su razlozi odklona točno navedeni i koliko moguće zasvjedočeni.

Proti odluci, izdanoj o tom, ako neproizlazi od stola sedmorice, dopušten, je onomu, koj scieni, da mu je istom odlukom krivo učinjeno, priziv na viši sud; nego priziv taj nemože imati moći odgodne.

Vlast, koja ob oklonu odlučuje, ima ujedno, ako bude dopušten, naznačiti onu osobu sudbenu, koja će imati stupiti na mjesto odklonjene. Ako li se prošnja za odklon koje osobe sudbene odbije i ako se obnadje, da je prošnja podnešena očito od objesti, ima svaki viši sud izreći osudu na globu, naznačenu u §-u 284.

§. 68.

Od poslovanja u kojoj stvari kaznenoj izključeni su oni članovi državnoga odvjetničtva, s kojimi je osoba okrivljena ili oštećena svezom ženitbenom skopčana, ili s kojimi je jedna ili druga tih osobah ili pak branitelj u uzlaznoj ili silaznoj lozi u rodu ili tastbini, ili u odnošaju djeteta od tete, ujaka, ili strica, ili u odnošajih još bližega rodjaka ili u jednakom koljenu svojaka, ili pak u odnošaju skrbnika ili sirote, poočima ili hranitelja, ili podjeteta ili hranjenika, ili napokon u odnošaju vjerovnika ili dužnika.

Zatim izključeni su oni, koji su izvan svojih službenih poslovah svjedoci bili kažnjivoga djela, o kojem je govor; koji su u istoj stvari bili preslušani kao svjedoci ili vještaci, ili koji su u njoj djelovali kao branitelji.

§. 69.

Svaki član državnoga odvjetničtva dužan je od onoga časa, kako saznade izključni koji razlog, uztegnuti se od poslovanja u onoj stvari, glede koje je izključen, tu stvar predati svojemu namjestniku i izvjestiti o tom svoga neposrednoga starijega. Pritužbe stranakah proti poslovanju takova odvjetnika državnoga, koj bi se po zakonu imao bio uztegnuti od svakoga posla, imadu se upraviti

na državnoga nadodvjetnika, a ako pritužbe budu učinjene proti odluci državnoga nadodvjetnika ili proti njegovu vlastitu poslovanju, tada na bana; time medjutim niti se obustavlja postupak, niti postaje ništetan posao, obavljen po odvjetniku državnom.

GLAVA OSMA.

Ob obznanivanju odredabah sudbenih i o dozvoli uvida spisah.

§. 70.

Sudbene odredbe obznanjuju se ili proglašujuć ih ustmeno pred sudom ili dostavljajuć izvornik ili pak uredovno potvrdjen prepis izvornika.

Ustmena proglasba ima potvrdjena biti napisnikom. Onomu, komu je ustmeno proglašena odredba, ima se, ako zahtjeva, dati prepis odredbe.

§. 71.

Sudbene odluke dostavljaju se državnomu odvjetničtvu tim, što mu se priobćuje izvornik. Urednik državnoga odvjetničtva potvrdjuje na izvorniku, da ga je vidio i pročitao, i dodaje datum.

Ako zahtjeva, ima mu se dati prepis.

§. 72.

Pozivnica na glavnu razpravu u prvoj molbi ima se dostaviti samomu obtuženiku.

Ova pozivnica za privatnoga tužitelja i privatnoga učestnika, kao i svi oni spisi, pri kojih od onoga časa, kada su se predali u ruke, teče za kojega dotičnika rok, uz koj može primiti se pravna lieka ili prigovoriti proti tomu, što je stavljen pod obtužbu, imadu se dostaviti ili samoj stranki ili njezinu naredjenu zastupniku.

Ako dotičnik nastoji, premda se zna za njegovo boravište, ukloniti se osobnoj dostavi, uručit se ima odredba, koju bi mu valjalo dostaviti, obćinskomu načelniku, a dotičnik ima se o tom obavjestiti pribojem na njegov stan i na kuću obćinsku.

§. 73.

Ako dostava ima obaviti se u drugih slučajevih, nego što su pomenuti u §. 72. i ako se nenadje onaj u svom stanu, komu ju dostaviti valja, predat će se sudbena odredba odraslomu kojemu domaru u njegovu stanu. Ako domara takova nebude, uručit će se izprava, koja bi se dostaviti imala, njegovu susjedu, ili ako nebude nikoga, koj bi ju preuzeo, ostavit se ima tad kod obćinskoga načel-

nika, a obavjest o tom metnut će se u stanu na takovo mjesto, gdje lahko u oči udara ili, ako bude stan zatvoren, pribiti će se na vrata.

Ako nije moguće doznati stana onomu, komu stvar dostaviti valja, pribit će se izprava u kući občinskoj, i ako sud shodnim obnadje, proglasit će se u javnih listovih.

§. 74.

Ako učestnika, na kojega glasi dostava, nije u kotaru onoga suda, koj je naredbu izdao, umolit se ima sud kotarski dostavnoga mjesta, da dostavu ovrši. To isto biva i s odredbami sudbenoga stola, koje dostaviti valja izvan obsega onoga kotarskoga suda, koj se nahodi u mjestu, gdje je stolica pomenuta sudišta.

U ovih slučajevih prosto je dotičniku pravne liekove po propisu ovoga kaznenoga postupnika predati onomu kotarskomu sudu, koj je umoljen bio, da dostavu obavi.

§. 75.

Ostavlja se sudovom, da prosude, je li umjestno dopustiti kojoj stranki ili njezinu izkazanu zastupniku takodjer i u slučajevih, koji nisu napose navedeni u ovom kaznenom postupniku, da zagledava u kazneno-sudbene spise, ili dozvoliti, da uzme prepisah od istih, t. j. ako ove osobe vjerodostojno dokažu, da im takov prepis i zagled u spise treba u svrhu, da obrazlože koj zahtjev na odštetu ili da podkriepe svoju prošnju za obnovu postupka ili iz drugih razlogah.

§. 76.

O povedenu i o dovršenu kaznenom postupku proti osobam od vojske i domobranstva kao i proti osobam, koje su u državnom ili drugom kojem javnom, dakle i u kojem zemaljskom ili občinskom uredu ili službi, koje su članovi zastupstva občinskoga ili kojega drugoga, zvana za obavljanje javnih posalah, ili koje su odlikovane javnimi naslovi, ili ovozemskimi ili inozemskimi redovi ili počastnimi znaci, poslat ima se obavjest njihovoj predpostavljenoj vlasti, odnosno načelničtvu zastupničkoga sbora i dotičnim uredom dvorskim ili pisarnicam redovah.

GLAVA DEVETA.

O postupku iztražnom.

Odsjek prvi.

Ob izsliedjivanju kažnjivih djelah i o predizvidih glede zločinstvah i prestupakah.

§. 77.

Sve javne vlasti i svi javni uredi dužni su prijaviti odmah državnomu odvjetniku nadležnoga suda kažnjiva djela, koja sami opaze ili koja im inače budu doglašena, ter koja se iztraživati imadu ne jedino na zahtjevanje kojega dotičnika.

Kada je pogibelj s odgodom skopčana, može se obavjestiti o počinjenu kažnjivu činu i onaj sud kotarski, kojemu se u okolišu vlast nalazi.

§. 78.

Sud, koji izreče, da je stečaj razpisan ili koji odluči, da stečaja nije moći razpisati samo zato, što je imetak neznatan ili jedino s toga, što je samo jedan jedini osobni vjerovnik, ima obavjestiti odmah o tom državnoga odvjetnika kod onoga suda, kojemu u okolišu dužnik prebiva; gradjanski je sud nadalje obvezan, državnomu odvjetniku a tako i kaznenomu sudcu dati svu potrebitu obavjest i priobćit im spise, koji su im od potriebe, bud u izvorniku, bud u ovjerovljenu prepisu.

§. 79.

Tko god dozna za kažnjiv koj čin, koji progoniti valja ureda radi, vlastan je prijaviti ga. Primati prijavu obvezan je ne samo državni odvjetnik, nego takodjer i sudac iztražitelj, kotarski sudac i vlast sigurnostna, koji dostaviti imadu prijavu državnomu odvjetniku.

§. 80.

Državni odvjetnik dužan je prosuditi svaku prijavu, koja do njega dopre o činih kažnjivih, koje ureda radi progoniti valja, a tako i dalje potjerati tragove, koji mu o takovih kažnjivih činih dodju do znanja. On je dužan takodjer sudjelovati pri izsliedjivanju razlogah sumnje, koji na to smjeraju, da se u trag udje nepoznatim krivcem.

Na prijavu bez imena, a tako i na prijave, dolazeće od ljudih posve nepoznatih treba istina, ako sadržavaju okolnostih izvjestnih kojimi, se kažnjivo djelo kao vjerovno označuje, primit se izvidjenja tih okolnostih, ali na tihom, da nebude buke, i da se štedi, koliko moguće, poštenje okrivljenih osobah.

Kada dopre glas do državnoga odvjetnika o kažnjivu činu, koj netreba samo iztraživati, kad to zahtjeva privatni učestnik, dužan će bit narediti, da se one osobe, po kojih se je glas raznio, izpitaju, zatim pomoćju vlastih sigurnostnih ići glasu u trag ća do samoga vrela, odkuda je proizišao, i svjedočit se, koliko je moguće o temeljitosti ili netemeljitosti njegovoj.

§. 81.

Državni odvjetnik vlastan je u obće odrediti, da iztražni sudac, kotarski sud ili vlasti sigurnostne čine predizvide u svrhu, da se dodje do dokazalah potrebitih, za da se odredi kazneni postupak proti kojoj stanovitoj osobi ili pak da se zabaci prijava.

Sudcu iztražitelju i sudcu kotarskomu pripadaju i kod ovih predizvidah ona prava i one dužnosti, koje sudcu-iztražitelju pripadaju u iztragi.

Državni odvjetnik može narediti, da vlast sigurnostna bez prisege presluša osobe, koje bi mogle dati obavjestih o počinjenih djelih kažnjivih, a može i sam takovu preslušavanju prisustvovati. Da takova vlast obavi očevid i premetačinu, može državni odvjetnik narediti istom onda, kada se obnadje, da je u odsutnosti sudbene osobe, zvane za uredovanje, potrebno bez oklievanja posredovati; a može on i sam prisustvovati ovim činom iztražnim, pri kojih valja se držati svih formalnostih, propisanih za čine sudbene ovakove vrsti. Nego zapisnici, koji se pri tom sačine, mogu pod kazan ništetnosti upotriebiti se istom onda kao sredstva dokazna, ako se odmah priobće sudcu iztražitelju, koj ima prosuditi njihovu formu i podpunost i ako je od potrebe, izhoditi, da se obnovi ili nadopuni razprava.

§. 82.

Sudac iztražitelj kod sudbenoga stola preduzimlje, dok neima predloga od državnoga odvjetnika, samo ona djela uredovna, koja nebi moguće bilo odgoditi, a da se nenaškodi cilju ili neprekorači koj zakoniti rok. O onom, što je preduzeo, ima obavjestiti državnoga odvjetnika i čekati zatim njegov predlog.

Nasuprot sudovi kotarski imadu istina takodjer s mjesta prijavljivati državnomu odvjetniku zločinstva, koja im dodju do znanja, i prestupke, koje valja ureda radi progoniti, nego ujedno i nečekajuć predlogah njegovih, činiti predizvide (§. 81. stavka 1 i 2).

Ali iztražna djela, usljed kojih bi se mogli izgubiti tragovi kažnjiva čina ili ukloniti, da nebi moguće bilo iznova ih poprimiti, preduzimati će samo onda, kada bude pogibelj skopčana s odgodom; povrh toga imadu isti u prijavi, koju će učiniti, svratiti pozornost na to, da je od potriebe takovo iztražno djelo, i skrbiti, da se tragovi učina sačuvaju, dok neprispije ili sudac iztražitelj ili zahtjevanje od njega, neka se preduzmu djela iztražna.

Zapisnike, sačinjene o predizvidih, ima kotarski sud što prije, a ako je tko metnut u zatvor, najdulje za osam danah poslati državnomu odvjetniku, koj će u ovom posliednjem slučaju najkašnje za tri dana, pošto mu prispiju, ili riešiti zatvorenika od progona ili predati sudcu-iztražitelju svoje predloge u pogledu osobe i postupka (§. 24. st. 2).

§. 83.

Ako državni odvjetnik, prosudiv prijavu ili spise od predizvidah, koji se, ako je potriebno, na njegovu odredbu popuniti imadu, nadje dovoljnih razlogah, da odredi kazneni postupak proti stanovitoj osobi, predat će ili predlog na povedenje iztrage (§. 84.) ili tužbovnicu. U protivnom slučaju zavrći će prijavu, koja mu je došla, naznačiv u kratko razloge, koji su ga na to sklonuli, i poslati iztražnomu sudcu spise predizvidne s opazkom, da nenalazi razloga, da se progonjenje nastavi. U ovom slučaju ima sudac iztražitelj obustaviti predizvide i okrivljenika, ako je možebit zatvoren, pustiti odmah na slobodu.

Odsjek drugi.

Ob iztragi glede zločinstvah i prestupakah u obće.

I. Povedenje iztrage i položaj sudca iztražitelja u istoj.

§. 84.

Prije nego tko stavljen bude pod obtužbu (glava deseta), ima se proti njemu obaviti iztraga, kada se radi o zločinstvu kažnjivu smrću, ili kada se ima povesti kazneni postupak proti takovu, koj je odsutan.

U svikolikih drugih slučajevih ostavlja se razsudu državnoga odvjetnika, odnosno privatnoga tužitelja, dali se imade predložiti iztraga; nu kada se radi o zločinstvu kažnjivu težkom tamnicom od preko pet godinah, može se iztraga mimoići samo ako osumnjičenik izrikom na to privoli.

Svrha je iztrage, izpitati predbježno osvadu, podignutu proti stanovitoj osobi poradi kažnjiva kakova čina, i stvar, kako se ima, izvesti u toliko na čistac, koliko je potriebno, za da se uglave oni momenti, s kojih će se bud obustaviti kazneni postupak bud staviti okrivljenik pod obtužbu i prirediti dokazivanje za glavnu razpravu.

§. 85.

Sudac iztražitelj može povesti iztragu jedino glede takovih kažnjivih činah i proti onim osobam, glede kojih ima odnoseći se na te predlog od ovlaštena tužitelja.

Ako predloži državni odvjetnik, da se iztraga povede, imat će prijavu,

a tako i dokazna sredstva, za koja je saznao, a i rezultate izvidah, koji su možda obavljeni, saobćiti sudcu iztražitelju.

Ako sudac iztražitelj nadje razlogah, pak se uzteže pristati na predlog o povedenju iztrage, imat će se iskati, da o tom odluči sud.

Sudac iztražitelju dioničtvovat će u viećanju, nu nipošto u satvaranju odluke. O takovih viećanjih ima se svaki put obavjestiti prije državni odvjetnik, da uzmogne mnienja svoja izraziti pismeno ili ustmeno.

§. 86.

Iztragu vodi u pravilu sudac iztražitelj osobno i neposredno. Nu može i on zamoliti kotarske sudove, koji su unutar ili izvan okoliša njegova sudišta, da obave pojedina sudbena djela.

Sudovi kotarski imadu, držeći se propisah, koji postoje za sudca iztražitelja, odazvat se njegovoj molbi i obaviti odmah, ako nastane potrieba, i dalnja poslovanja iztražna, koja u njihov okoliš zasegnu.

II. Poslovanje u iztragi.

§. 87.

Ako je iztraga povedena, radit će sudac iztražitelj odmah ureda radi, nečekajuć dalnjih predlogah tužiteljevih, u svrhu da izvidi učin, pronadje učinitelja, i da dokazna sredstva, vodeća na uglavljenje ili na obranu okrivljenika, ustanovi u toliko, u koliko je potriebno, da se postigne svrha iztrage.

§. 88.

Tužitelj je vlastan činiti sudcu iztražitelju predlogah takodjer glede obavljanja pojedinih djelah iztražnih, o kojih će predlozih isti sudac ako nadje razlogah, nepristati na njih, imat zaiskati odluku suda.

Djelah iztražnih neobavlja državni odvjetnik pod kazan ništetnosti. Nesmije ni tužitelj ni branitelj pritoman biti, kad sudac iztražitelj izpituje okrivljenika ili svjedoke. Nu vlastni su biti pritomni, kad se očevid čini, kad se preiskuje kuća ili iztražuju papiri, i vlastni su naznačiti predmete, na koje se razprostrieti imaju ova iztražna djela. Sudac iztražitelj dužan je u pravilu tužitelja u ovu svrhu unapried obavjestiti, da će takova djela preduzeti, nu ako je pogibelj s odgodom skopčana, moći će ih preduzeti i neobavjestivši prije tužitelja.

§. 89.

Ako je po zločinstvu ili prestupku ostalo tragovah, imadu se takovi izviditi na shodan način, navlastito očevidom polag ustanovah, sadržanih u sliedećem odsjeku.

Predmeti, na kojih ili kojimi se je učinilo kažnjivo djelo, ili kojih je okrivljenik na mjestu djela za sobom ostavio, u obće predmeti, koji će se imat okrivljeniku ili svjedokom pokazati, da se vidi, da li jih poznaju ili koji bi na koj drugi način mogli za dokaz služiti, imadu se u koliko je moguće uzeti u sudbenu pohranu ili će se spraviti u zavitak, zapečaćen sudbenim pečatom ili će se udariti na njih sudbena oznaka, koja će braniti, da se nepodmetnu predmeti drugi ili da se nepromjene.

Ako medju nadjenimi predmeti bude stvarih, posvećenih za službu božju, ima sud postarat se, da se iste razluče od svih ostalih predmetah i da se primjereno pohrane.

§. 90.

Ako se šteta, zločinstvom ili prestupkom prouzročena, ili pak izmakli dobitak nemože pouzdano pronać iz onoga, što oštećenik veli, ili ako se razlogom može slutit, da oštećenik štetu svoju precjenjuje, tad se veličina njezina, u koliko od iste zavisit može ili ubrojivost čina kao zločinstva, ili odmjera kazni, ili dosuda kakove odštete, pronać ima ili preslušajem svjedokah ili pak po vještacih.

§. 91.

Za pisma, koja su pisana u jeziku pri sudu neobičnom, a važna su za iztragu, ima sudac iztražitelj učinit, da se po zakletu tumaču prevedu, a zatim priklopit jih k spisom zajedno s prevodom.

§. 92.

O svih sudbenih djelih, spadajućih na iztragu, imadu se sačiniti napisnici; osim urednika, koj obavlja ili vodi djelovanje, ima pritoman biti još i zaprisežen voditelj napisnika.

§. 93.

Ako je pri kojem iztražnom djelu potriebno, da se prizovu svjedoci sudbeni, imati će isti biti mužkarci punoljetni, neporočni i takovi, koji pri stvari dioničtva neimaju; i imadu se isti u obće ili za pojedini koj slučaj, podavši ruku, obvezati, da će, da uzmognu dati svjedočanstvo na sudu, točno paziti na sve, što se pred njimi obavljalo ili govorilo bude, da će bditi, da se to vierno u napisnik stavlja, i da će do glavne razprave mučat o svem, što prigodom iztražnoga djela budu saznali.

§. 94.

Obćenita je dužnost svakoga državljanina, biti bezplatno sudbenim svje-

dokom kod djelah iztražnih. Ova dužnost pada poglavito na stanovnike one obćine, u kojoj se obavljat ima djelo iztražno.

Oprošteni su:

1. duhovni pastiri svih zakonito priznanih družbah vjerozakonskih;

2. ljudi od vojske i od domobranstva, dok su u aktivnoj službi, i javni u istinu služeći urednici i poslužitelji;

3. javni učitelji, osobe od zdravstva, koje doista izvršuju zvanje svoje, odvjetnici, bilježnici, osobe, koje su namještene kod željeznicah i parobrodah, a tako i svi oni, kojih se služba bez povrjede javne koristi nebi pretrgnuti mogla, napokon

4. osobe, koje živu od nadnice i natjednice.

§. 95.

Napisnici vrhu sudbenih djelah pisat će se odmah, kad se ista obavljaju, a gdje to nebude moguće, neposredno izza toga.

U svakom napisniku označiti treba mjesto, godinu i dan, kad se piše, a i pritomne osobe.

Pitanja imaju se napisati samo u toliko, koliko je od potriebe, da se razumjeti uzmogne odgovor. Odgovore zapisati valja u pravilu jedino načinom pripovjedajućim po njihovu bitnom sadržaju. Samo onda, kad bude za prosudjivanje stvari važno ili kad se očekuje, da će potrebno biti, pročitati napisnik u glavnoj razpravi, navesti će se vlastiti izrazi izpitanika onako, kako jih je sam izrekao.

Sudac ima napisnik kazivat na glas tako, da to pritomni čuti mogu. Nego onomu, koji se izpituje, prosto je svoje odgovore voditelju napisnika u pero kazivati; ako izpitanik na zlo rabi ovo pravo, može mu ga sudac oduzeti.

§. 96.

Svaki napisnik ima se izpitanim ili inako prizvanim osobam pročitati, a ako žele, mora im se u ruke dati, da ga sami pročitaju; zatim zabilježit će se u napisniku, da je bio pročitan ili u ruke dan, kao i to, da je potvrdjen. Poslje toga podpisat će napisnik izpitane osobe, pristavivši svoj podpis ili ručno znamenje na svaki arak, a na koncu napisnika pritomni urednici, voditelj napisnika i sudbeni svjedoci, ako su koji pozvani bili. Ako izpitanik neće da se podpiše, ima se u napisniku zabilježiti kako to, tako i razlog zašto se krati.

§. 97.

U onom, što se je jedanput napisalo, nesmije se ništa važnoga izbrisati, dodati ili promjeniti. Prekrižena mjesta treba da ostanu čitljiva.

Znatni primetci ili popravci, koje izpitanik svojoj izreci prida, imaju se na kraju napisnika ili dodatka zabilježiti i na način naznačen u §. 96. odobriti i podpisati.

§. 98.

Ako u napisniku ima više arakah, treba jih svekolike prošiti i krajeve od konca pripečatiti pečatom sudbenim.

Sudac iztražitelj ima voditi dnevnik, u koj će se bilježiti točno svi čini od iztrage.

§. 99.

Proti onim, koji se pri kojem uredovnom djelu sudca iztražitelja, akoprem već opomenuti, silovito i povriedno vladaju, može sudac-iztražitelj izreći novčanu globu do petdeset forintih ili zatvor do osam danah, a ako je onaj, koj bi se radi toga kazniti imao, jurve zatvoren, odrediti za vrieme zatvora tvrdu ležu, uzu samotnu, zatvor na samu u tamnoj sobici (držeć se pri tom stegah, naredjenih u §§. 255—257. kaznenoga zakona) ili napokon uzkratu tople hrane za nedjelju danah. Proti sudbenim svjedokom, vještakom i zagovornikom stranakah može se odrediti jedino novčana globa.

Svaka ovakova odredba ima se u spisih zabilježiti i priobćiti odmah sudu, kojemu pripada pravo, kazni, odmjerene po sudcu-iztražitelju, takodjer i ureda radi dokinuti ili ublažiti (§. 104.).

III. Obustava ili zaglava iztrage.

§. 100.

Iztraga ima se obustaviti odredbom sudca iztražitelja, čim tužitelj uzme natrag svoje zahtjevanje, da se dotičnik progoni od strane kaznenoga suda, ili čim predloži, neka se iztraga obustavi ili čim izjavi, da nenalazi razloga daljemu sudbenomu progonjenju (§. 103.).

Osim toga može se iztraga obustaviti jedino uslied zaključka sudbenoga.

§. 101.

Ako se obustavi iztraga, ima se o tom obavjestiti tužitelj, privatni učestnik i okrivljenik, ovaj pak, ako je bio zatvoren, ima se odmah pustiti na slobodu.

Ako okrivljenik zahtjevao bude, imade se dati uredovno svjedočanstvo o tom, da proti njemu neima razloga, s kojega bi se imao dalje progoniti sudbeno.

Ako se oštećenik, povriedjen u svojem pravu zločinstvom ili prestupkom, nije pridružio postupku, ima mu se, ako traži, dati potvrda o odredjenoj obustavi.

§. 102.

Iztraga zaglavljuje se, čim učinjeni izvidi dovoljni budu, da se njimi obrazloži naredjenje glavne razprave, i ujedno čim se dobije potriebit pregled o podpuno pripremljenih dokaznih sredstvih za glavnu razpravu.

§. 103.

Po zaglavljenoj iztragi priobćit će sudac iztražitelj spise kratkim putem državnomu odvjetniku. Ovaj je obvezan (§. 24.) uz rok od osam danah, pokle je primio spise, ili predati sudcu iztražitelju obtužnicu ili povratiti mu spise s izjavom, da nenalazi nikakova razloga dalnjemu sudbenomu progonjenju.

Privatni tužitelj ima se obavjestiti o zaglavljenoj iztragi te pozvati, da predade uz rok od četrnaest danah obtužnicu i ujedno uputiti, da ako nebude se držao toga roka, da će se smatrati, kao da je odustao od obtužbe (§. 100.)

Uz rok, odredjen za predatbu obtužnice, može se učiniti i predlog o tom, da se popuni iztraga. Ako se odbije takov predlog, teći će novi rok za predatbu obtužnice od dana, kojega obznanjen bude dotični zaključak suda.

IV. Pravni liekovi proti odredbam sudca iztražitelja i suda.

§. 104.

Svaki, koj misli, da mu je tečajem predizvidah, iztrage ili tečajem postupka, koj je sliedio za predatom obtužnicom, kojom odredbom ili zatezanjem sudca iztražitelja krivo učinjeno, ima pravo zahtjevati o tom odluku suda i zahtjevanje svoje predati ili pismeno ili ustmeno sudcu iztražitelju ili neposriedno sudu. Ovakova pritužba obustavit će ovrhu odredbe, koju je učinio sudac iztražitelj, samo u slučajevih, pomenutih u §. 99.

§, 105.

Proti ovoj odluci suda neima u pravilu nikakova dalnjega lieka. Može ipak proti njoj ne samo državni odvjetnik ili privatni tužitelj, nego takodjer i okrivljenik potužit se kod banskoga stola onda, kad se takovom odlukom izključuju pojedine stvari kaznene iz kaznenoga postupka, koj bi se zajednički voditi imao, ili kad se njom odredjuje ili dokida zatvor ili kada se tiče količine osigurnine. Nadalje prosto je državnomu odvjetniku ili privatnomu tužitelju pritužit se banskomu stolu proti takovim odlukam, kojimi se izriče, da se ili odbija predlog na povedenje iztrage ili povedena iztraga da se obustavlja.

Ova pritužba neima u pravilu (§. 188.) moći odgodne. Predati ju valja sudu uz tri dana, pošto se je obznanio zaključak proti kojemu je naperena.

Banski stol odlučuje konačno, pošto je najprije čuo državnoga nadodvjetnika, o ovoj pritužbi u sjednici, koja nije javna.

Kad banski stol odlučivao bude o takovih pritužbah, neće moći nikad mienjati na uštrb okrivljenika onih odredabah i zaključakah, proti kojim pritužba nije učinjena; vlastan je u ostalom ipak odrediti, neka se uklone mane u postupku, za koje je doznao, baš i onda ako proti njim nije pritužba učinjena ili nije se učiniti mogla.

Ako obnadje banski stol, da je pritužba proti obustavi iztrage osnovana, može izreći odmah, da se okrivljenik stavi pod obtužbu sbog takovih činah, za koje je tražio ovlašteni tužitelj, neka se progone (§. 85.) i o kojih je okrivljenik jurve preslušan.

§. 106.

Koliko je moguće treba nastojati, da se neobustavlja tečaj postupka tim, što se u svrhu, da moguće bude poprimiti pravnih ljekovah, predlažu spisi; ako uztreba, imat će se prepisati spisi, neobhodno potriebiti za nastavak postupka.

Odsjek treći.

Ob očevidu i o vještacih.

I. Ob očevidu i prizivanju vještakah u obće.

§. 107.

Očevid ima se činiti, kad god se po istom razjasniti može kakova za iztragu važna okolnost.

Prizvati se imaju uvjek dvojica sudbenih svjedokah, a ako se svrsi shodnim pokaže, da se priznadu predmeti, glede kojih se iztraga vodi, ili da se dodje do razjašnjenjah, ima se pozvati i okrivljenik. Branitelju okrivljenika nije moći zabraniti, da bude pitoman pri očevidu; a i branitelja, koji je jurve odredjen, valja, ako proti tomu neima osobitih razlogah, obavjestiti, da će se činiti očevid.

§. 108.

Napisnik, koj se piše ob očevidu, ima se sačiniti tako točno i potanko, da se pregledani predmeti po njem podpuno i vierno pred oči stavljaju.

Imaju se u tu svrhu, ako je od potriebe, priklopiti mu narisi, osnove i nacrti; naznačiti mjere, teže, veličine i mjestne okolnosti polag poznatih i nedvojbenih ustanovah.

§. 109.

Ako pri očevidu treba vještakah, ima sudac iztražitelj u pravilu prizvati dvojicu.

Ako je slučaj od manje važnosti, ili ako bi za svrhu iztrage pogibeljno bilo čekati dok i drugi vještak dodje, dosta će biti, ako se samo jedan pozove.

§. 110.

Vještake izabira sudac iztražitelj. Ako ima vještakah za koju struku kod suda stalno namještenih, pozivat će druge onda samo, ako je pogibelj s odgodom skopčana, ili ako su oni osobitimi odnošaji priepriečeni, ili ako se u pojedinom kojem slučaju sumnjivi vide.

Kad se vještak neodzove pozivu ili kad neće da sudjeluje pri očevidu, može ga iztražitelj odsuditi na novčanu globu od pet do sto forintih.

§. 111.

Osobe, kojih u iztragi kakovoj nebi slobodno bilo kao svjedoke preslušati ili zapriseći, ili koje stoje naprama okrivljeniku u kojem odnošaju, označenu u §. 143. br. 1., nesmiju se pod inakom ništetnosti čina pozvati ni kao vještaci. O izboru vještakah imadu se u pravilu obavjestiti prije, nego se očevid preduzme, ne samo tužitelj, nego i okrivljenik; ako ima važnih prigovorah i ako nije pogibelj skopčana s odgodbom, imadu se prizvati drugi vještaci.

§. 112.

One vještake, koji su usljed toga, što su stalno namješteni, kao takovi zapriseženi u obće, ima sudac iztražitelj prije početka uredovna djelovanja sjetiti na svetost prisege, koju su položili.

Drugi vještaci imaju se prije očevida prisegom obvezati, da će predmet očevida brižljivo razmotriti, što opaze, da će vierno i točno navesti, i što obnadju, kao i svoje mnienje da će po saviesti i kao što najbolje znadu polag pravilah svoje znanosti ili umjetnosti očitovati.

§. 113.

Vještaci će predmete očevida razmotriti i pregledati u pritomnosti sudbenih osobah, osim ako sudbene osobe za shodno nadju iz obzira ćudoredne pristojnosti uklonit se ili ako se potrebna opažanja, kao što pri iztraživanju otrovah, drugčije učiniti nemogu, nego nastavljenim motrenjem ili duže trajućimi pokusi.

Svaki put, kad se udalje osobe sudbene s onoga mjesta, na kojem biva očevid, valja nastojati na shodan način, da izvidi vještakah, koji se imadu preduzimati, budu vjerodostojni.

Ako se očekivati može, da će se usljed postupanja vještakah pokvariti ili promjeniti predmet, koj iztraživati imadu, uzet će se jedan dio njegov, ako bude moguće, i spraviti u pohranu sudbenu.

§. 114.

Sudac iztražitelj vodi očevid. On će, imajuć po mogućnosti što više obzira na predloge tužiteljeve i okrivljenikove ili okrivljenikova branitelja, naznačiti one predmete, koje će vještaci razmatrati, i stavljat će pitanja, za koja mu se potriebno uzvidi, da na njih bude odgovoreno. Vještaci mogu zahtjevati, da im se iz spisah ili preslušanjem svjedokah dadu vrhu točakah, koje će oni potanko naznačiti, one razjasnitbe, koje im se za mnienje, što izreći imaju, važne vide.

Ako vještakom u svrhu, da uzmognu dati temeljito mnienje, neobhodno potriebno bude, da zagledaju u spise iztražne, mogu im se, u koliko neima proti omu nikakova osobita razloga, priobćiti i sami spisi.

§. 115.

Podatke vještakah o onom, što su opazili (našli), ima voditelj napisnika odmah pobilježiti. Mnienje svoje, a tako i razloge mogu ili odmah staviti u napisnik, ili pak priuzdržati si, da će mnienje dati pismeno, za koje će im se odrediti primjeren rok.

§. 116.

Ako se podatci vještakah o stvarih, koje su opazili, bitno razilaze, ili ako je nalaz njihov taman, nepodpun, ako protuslovi samomu sebi ili izvidjenim okolnostim, i ako nije moguće sumnje opetovanim saslušanjem vještakah odkloniti, ima se očevid, u koliko je moguće, ponoviti s istimi ili pako s drugimi vještaci.

§. 117.

Ako se obnadju takova protuslovja ili takovi nedostatci u pogledu mnienja vještakah, ili ako se pokaže, da ima u sebi takovih zaključakah, koji iz naznačenih prednjih stavakah nisu dosljedno izvedeni i ako se sumnje nemogu iznovičnim preslušanjem vještakah ukloniti, imat će se tražiti mnienje koga drugoga vještaka ili više njih.

Ako su vještaci liečnici ili kemici, može se u takovih slučajevih zaiskati mnienje od kojega liečničkoga fakulteta monarkije austro-ugarske. To isto biva i onda, kad sud obnadje, da treba zaiskati mnienje fakulteta sbog važnosti i težkoće slučaja.

II. Postupak pri iztragah o usmrtbah i tjelesnih ozledah u obće.

§. 118.

Ako pri kojem smrtnom slučaju nastane sumnja, da je isti prouzročen

zločinstvom ili prestupkom, ima se prije pokopa obaviti ogled mrtvaca i otvoriti mrtvo tielo.

Ako je mrtvo tielo jurve pokopano, ima se u tu svrhu opet izkopati, ako se polag okolnostih još važan posljedak odtuda očekivati može i ako se iz obzirah na zdravlje onih osobah, koje udioničtvovat imadu pri ogledavanju mrtvaca pogibeljno nevidi, to činiti.

Prije nego što se mrtvo tielo otvori, ima se isto točno opisati, i imadu se preslušati osobe, koje su pokojnika poznavale, da se tako ukloni svaka dvojba ob istovjetnosti. Od ovih osobah, kad bude potriebno, tražiti treba, da opišu točno pokojnika prije, nego što će vidjeti i upoznati tielo. Ako je pokojnik posve nepoznat, mora se potanki opis mrtvaca razglasiti u javnih listovih (novinah).

Pri ogledu mrtvaca ima sudac iztražitelj na to paziti, da se točno razvidi: mrtvo tielo u kojem je položaju i kakovo je; zatim mjesto, gdje, i oprava, u kojoj se je našlo a tako isto i da se brižljiv obzir ima na sve, što bi polag okolnostih za iztragu važno biti moglo. Osobito imaju se točno pobilježiti rane i ini izvanjski tragovi podnešena nasilja i koliko jih je i kakove su; zatim navesti i orudje, kojim su se iste po svoj prilici prouzročile, i orudje, ako se je kakovo našlo, koje se je možebiti upotriebilo, prispodobiti s ozledami, koje se vide.

§. 119.

Ogled mrtvaca i otvorenje mrtvoga tiela ima se obaviti polag osobitih zato postojećih propisah po dvojici liečnikah, od kojih može jedan biti makar samo ranarnik.

Liečnik, koj je pokojnika liečio u bolesti, koju je možebit pred svojom smrti imao, ima se, da se razjasni odnošaj stvari, i ako je bez odgadjanja moguće, pozvati takodjer, da bude pri ogledanju mrtvaca.

§. 120.

Mnienje ima napose izreći, koj je u nazočnom slučaju bio ponajprije djelujući uzrok nastale smrti i čim se je isti uzrok proizveo.

Kada se opaze ozlede, ima se napose iztražiti:

1. jesu li ozlede mrtvacu zadane činom koga drugoga, i ako se potvrdi to pitanje, onda

2. je li ovaj čin proizveo smrt

a) već poradi svoje obćenite naravi,

b) usljed navlastita osobna svojstva ili posebna stanja ozledjenikova,

c) sbog slučajnih okolnostih, u kojih je bio počinjen, ili

d) usljed inih okolnostih, koje su se slučajno pridružile, nu koje su ili činom prouzročene ili iz njega nastale, ili napokon je li

e) moguće bilo odvratiti smrt, da je za dobe pritekla svrsi shodna pomoć.

*

Ako mnienje neobsiže svih za riešitbu važnih okolnostih, imat će o tom sudac iztražitelj vještake napose izpitati.

§. 121.

Pri sumnji o umorstvu djeteta ima se povrh izvidah, obavljenih polag gore navedenih propisah, iztražiti takodjer, da li se je diete živo rodilo.

§. 122.

Pokaže li se sumnja otrovanja, prizvati se imadu k izvidu učina osim liečnikah, u koliko je moguće, još i dva kemika.

Nego otrove mogu, kao što budu okolnosti, iztraživati kemici i sami u prikladnoj za to prostoriji.

§. 123.

I pri tjelesnih ozledah imadu ozledjenika pregledati dva vještaka, koji će, opisav točno ozlede, izrazit se napose poglavito i o tom, koje od nadjenih ozledah tjelesnih ili povriedah zdravlja same po sebi ili u svom skupnom djelovanju smatrati se imadu bezuvjetno, ili uz koje posebne okolnosti slučaja, kao lahke, težke ili pogibeljne za život; kakove su obično posljedice ozledah takove vrsti, i kakove u navedenom pojedinom slučaju izidjoše odtuda na vidjelo, a tako i kakovimi su sredstvi ili orudjem, te na kakov način nanešene te ozlede.

§. 124.

Ako je potriebno, da se ogleda tielo ženske osobe, može se taj posao polag okolnostih naložiti primaljam, ili u slučajevih od manje važnosti primaljam umjesto liečnikah ili ranarnikah.

III. Postupak kod sumnjah o poremećenu umu ili o ubrojivosti čina.

§. 125.

Kad nastanu sumnje, da li je okrivljenik pri zdravoj, čistoj pameti, ili da li mu je možda duh poremećen, čim bi se ukinuti mogla svjestnost njegova, imat će se narediti, da u pravilu dva liečnika prosude stanje duše i uma okrivljenikova.

Ovi liečnici imadu podniet izvješće o posljedku motrenjah svojih, sve stvari, od kojih zavisi prosud stanja duše i uma okrivljenikova složit u jedno; zatim pretresti ih i razsuditi po znamenitosti njihovoj kao pojedince, tako i u ukupnosti; i ako sciene, da je um u istinu poremećen, imadu ustanoviti i narav

bolesti, i vrstu i stupanj iste, i kako po spisih, tako i po svojem vlastitom motrenju izreći mnienje, kakovu je moć imala bolest i kakovu ima još na misli, nagone i djelovanja okrivljenikova, i da li je i u kojoj mjeri to smućeno stanje uma obstojalo onda, kada djelo bješe učinjeno.

IV. Prosudjivanje rukopisah.

§. 126.

Ako nastane dvojba o istinitosti koje izprave, ili ako pronaći valja, od čije ruke protiče koje stanovito pismo, moći će vještaci prispodobiti ih s takovimi spisi, koji su bez dvojbe istiniti.

V. Postupak pri iztragah poradi krivotvorja ili spotvaranja javnih vjerovnih papirah i pri krivotvorenju novca.

§. 127.

U slučajevih spotvaranja ili krivotvorja javnih vjerovnih papirah ima sudac iztražitelj komade, koji su predmet iztrage, poslati u pravilu ministarstvu financijah, da zadobije potanju obavjest, da li su papiri ovi istiniti ili neistiniti, na koj je način krivotvorje učinjeno, da li se je rabilo pripravljeno orudje, koje pomnožavanje olakšava, i napokon da li se je i gdje našlo jurve takovih krivih komadah.

Isto tako imadu se ovomu ministarstvu, pošto se sasvim dovrši postupak suda kaznenoga, poslati krivotvorine i svekoliko orudje, gradivo i drugi ovamo spadajući predmeti. Čim ti predmeti potriebiti budu za iznovično koje uredovno djelovanje suda kaznenoga, imat će se potražiti, da se povrate.

Pri krivotvorju notah ili vjerovnih papirah povlaštene austrijanske banke narodne, imadu sudci iztražitelji neposredno obratiti se na banku, a pri krivotvorju ovozemskoga kovanoga novca na kovnicu, za to odredjenu, i kad dovrše postupak, poslat ovim i krivotvorine.

Sudac iztražitelj, da dodje do pronalazka o krivotvorenu inostranom novcu ili takovih papirih vjerovnih, ima se neposredno obratiti na zemaljsku vladu.

VI. Postupak pri iztragah o paležih.

§. 128.

Pri paležih ima se navlastito pronaći, na koj je način bio oganj podmetnut, dà li se je na to upotriebilo kakovo paljivo, i to koje; zatim treba da se

pronadje, gdje i kada se je oganj podmetnuo, da li po danu ili po noći, i da li se je to učinilo u okolnostih takovih, da je u istinu prouzročio se požar na tudjem vlastničtvu ili barem da je nastala pogibelj požara ili da je život kojega čovjeka izvržen bio pogibelji, dà li bi se oganj pri buknuću lako mogao bio dalje razširiti; a ako je požar u istinu buknuo, ima se napokon izviditi veličina štete istim prouzročena.

VII. Postupak pri iztragah o drugih oštetah.

§. 129.

Pri zločinstvih i prestupcih, kojimi je na drugi način, a ne onako, kao što je malo prije rečeno, život ili imovina bila oštećena ili u pogibelj vržena, ima se očevidom poglavito izviditi narav uporavljene sile ili lukavštine, upotriebljenih sredstvah ili orudjah, zatim veličina prouzročene ili namjeravane štete, i izmakloga dobitka, ili veličina pogibelji za život, za zdravlje ili tjelesnu sigurnost ljudih i za tudju imovinu.

Odsjek četvrti.

O preiskivanju kućah i osobah i o zaustavi.

I. Preiskivanje kuće i osobe.

§. 130.

Preiskivanje kuće, to jest premetačina stana ili drugih prostorijah, spadajućih na kućanstvo, može se činiti samo onda, kada postoji temeljita sumnja, da se ondje skriva osoba, sumnjiva poradi zločinstva ili prestupka, ili da se ondje nalaze predmeti, koji bi, da su pri ruci ili da se ogledaju, mogli od važnosti biti za stanovitu iztragu.

Kod takovih, o kojih je vrlo vjerojatno, da posjeduju ovakovih predmetah, ili koje su sumjive poradi zločinstva ili presupka ili koje su inako na zlu glasu, može se takodjer preiskati osoba i odjeća im.

§. 131.

Preiskivanje biva pravilno samo, pošto se je prije preslušao onaj, kod koga ili na kom bi se isto preduzeti imalo, i to samo u toliko, u koliko nije moguće preslušanjem doći do toga, da se drage volje izruči, što se traži, a ni do toga, da se uklone razlozi, koji su povoda dali preiskivanju.

Odustati se može sasvim od preslušavanja toga kod osobah, koje su na zlu glasu, pa i onda, kad je s odgodom skopčana pogibelj, ili kad se preiskivaju prostorije, otvorene za obćinstvo.

Premetačina iliti preiskivanje može se u pravilu preduzeti jedino usljed sudačke zapovjedi, providjene razlozi. Ova zapovjed ima se odmah ili barem za prve dvadeset i četiri ure dostaviti dotičniku.

Kućne premetačine zaradi zločinstvah ili prestupakah, glede kojih bi u interesu javne sigurnosti potriebna bila još kakova redarstvena izvidjivanja ili naredbe kakove, imadu se, na koliko to bez zatezanja moguće bude, dostavit najprije do znanja obližnjoj vlasti sigurnostnoj, za da izaslanik njezin uzmogne pri premetačini pritoman biti i da, neutičuć u samo preiskivanje, priliku dobije saznat sve, što mu znati valja za potriebite dalje naredbe.

Ako se premetačina kuće činiti ima u sgradi vojničkoj, ili u sgradi, koju je posjelo vojničtvo (domobranstvo), ima se to prijaviti zapovjedniku i prizvati osoba od vojničtva (domobranstva), koju on odredi.

§. 132.

U svrhu kaznenoga sudovanja mogu, kad je pogibelj skopčana s odgodom, preiskati kuću i bez sudačke zapovjedi urednici sudbeni, ili urednici vlastih sigurnostnih. Izaslanik, koj je odredjen za premetačinu, treba da ima pismenu povlast, koju valja da pokaže dotičniku.

U istu svrhu mogu organi sigurnostni i po svojoj moći činiti premetačinu, kad se proti komu izda zapovjed, neka se dovede pred sud ili neka se uhiti, ili kad se tko javnom potjerom ili javnim glasom označi kao sumnjiv kažnjiva čina, ili kad se nadje, da posjeduje takovih predmetah, iz kojih se izvoditi može, da je učestnik djela.

U jednom i u drugom slučaju ima se dotičniku, ako zahtjeva, odmah ili barem za prve dvadeset i četiri ure izdati potvrdnica s razlozi o obavljenoj premetačini.

§. 133.

Kuće i osobe preiskat se imaju svagda tako, da se nečini nikakova nepotriebita buka, koja bi pozornost pobudjivala, i da se nesmeta ili nebuni dotičnik više, osim koliko je neobhodno potriebito; zatim da se štedi, koliko je moguće, dobri mu glas i da se nedira u privatne tajne, koje nestoje u svezi s predmetom iztrage, pa i tako, da se što najbrižljivije pazi na pristojnost i uljudnost.

Vlastnik prostorijah, koje preiskati treba, ima se pozvati, neka prisustvuje premetačini; ako je isti zapriečen, ili ako je odsutan, ima se upraviti poziv na odraslo koje čeljade njegove obitelji, ili ako ni takova čeljadeta neima, tad na kojega ukućanina ili susjeda.

Osim toga imadu pri svakoj premetačini prisutni biti svagda voditelj napisnika i dva sudbena svjedoka.

Napisnik, sačinjen o premetačini, imaju svi prisutni podpisati. Ako nebude ništa sumnjiva nadjeno, podielit valja dotičniku, ako zahtjeva, o tom potvrdnicu.

II. Zaustava (zapliena).

§. 134.

Ako se nadje predmetah, koji bi važni mogli biti za iztragu, imadu se isti popisati i uzeti u sudbenu pohranu, ili barem pod sudbenu pazku ili pak zaplieniti (§. 89.).

Svatko je dužan takove predmete, naročito i izprave, predati, ako se zahtjeva. Ako tko neće da izruči predmeta, o kojem je sám reko, da ga ima, ili o kojem je na drugi način dokazano, da je u njega, i ako nije moguće doći do predmeta toga putem premetačine, moći je posjednika, ako proti njemu samu nepostoji sumnja o kažnjivu činu, ili ako je zakonito oprošten od dužnosti svjedočenja, prisiliti tim, što će se nanj udariti novčana globa do petdeset forintih, a ako nebi htio ni kašnje predati stvari, u važnijih slučajevih odrediti i zatvor do šest nedjeljah danah.

§. 135.

Ako kod premetačine bud kuće bud osobe nadje se predmetah, iz kojih se slutiti može, da je počinjen drugi kažnjivi čin, a ne onaj, poradi kojega je bila premetačina, imat će se istina zaplieniti i ti predmeti, ako čin onaj ureda radi progoniti treba, nego ima se o tom sačiniti poseban napisnik i priobćiti isti odmah državnomu odvjetniku. Ako državni odvjetnik nepredloži, da se povede kazneni postupak, imadu se zaplienjeni predmeti odmah povratiti.

III. Preiskivanje i zaplienjivanje papirah.

§. 136.

Kad se papiri preiskivaju, treba nastojati, da sadržaja njihova nesaznadu osobe, koje nisu povlaštene.

Ako vlastnik papirah krati preiskivanje, treba tad iste zapečaćene dati sudu u pohranu i tražiti odluku suda o tom, da li treba preiskati ih ili povratiti.

A i osim toga imadu se papiri, koji se uzmu u sudbenu pohranu i kojih odmah popisati nije moguće, metnuti u zavitak, koj će se zapečatiti sudbenim pečatom.

I dotičniku, koj je možda pritoman pri premetačini, ima se dopustit, da udari svoj pečat. Ako se papiri budu razpečaćivali, treba pozvati dotičnika, neka pri tom prisustvuje. Ako se dotičnik ogluši takovu pozivu, ili ako mu nije moguće pozivnice dostaviti sbog toga, što je odsutan, imadu se papiri pri svem tom razpečatiti.

IV. Zaustava i otvaranje listovah (pisamah) i drugih pošiljakah.

§. 137.

Ako je okrivljenik jurve u zatvoru poradi zločinstva ili prestupka, ili ako je poradi toga proti njemu jurve izdata zapovjed, neka se dovede pred sud ili uhiti, može sudac iztražitelj brzojavne viesti, pisma ili druge pošiljke, koje odašilja okrivljenik, ili koje nanj dolaze, zaustaviti, a može i zahtjevati, da mu ih poštanski, brzojavni i drugi zavodi odpremni izručuju.

Ovi zavodi dužni su na zahtjev državnoga odvjetnika zaustaviti takove pošiljke, dok nestigne sudbena naredba; nu ako takova naredba od strane sudca iztražitelja nestigne za tri dana, neće ovi zavodi moći duže obustavljati odpreme.

§. 138.

Zaustavljene pošiljke može otvoriti samo sudac iztražitelj i to odmah, ako okrivljenik na to privoli. Ako li okrivljenik neprivoli, imat će sudac iztražitelj, već ako je pogibelj skopčana s odgodom, najprije zaiskati dozvolu suda.

Pri otvaranju, o čem treba sačiniti napisnik, neka se podnipošto nepovriede pečati; zavitci i napisi (adrese) imadu se pohraniti.

§. 139.

Zaustava pošiljakah ima se okrivljeniku, ili, ako ovaj nebi pritoman bio, kojemu od svojte njegove odmah ili najdulje za dvadeset i četiri ure obznaniti.

Ako su se pošiljke otvorile, imaju se pisma i brzojavne viesti, ako se od priobćenja sadržaja njihova nije bojati nikakova škodljiva upliva za iztragu, u izvorniku ili prepisu, sasvim ili u izvadku saobćiti okrivljeniku ili onomu, na koga su upravljene.

Ako je okrivljenik odsutan, imadu se te stvari priobćiti komu od njegove svojte.

Ako neima nikoga od svojte okrivljenikove, ima se pismo, ako sudac misli, da će pošiljaocu od koristi biti, ovomu natrag poslati, ili mu pak, ako pismo ili brzojavna viest ostati ima kod spisah, objaviti, da je pismo zaustavljeno.

§. 140.

Zaustavljene pošiljke, za koje obnadjeno bude, da nije potriebito otvarati ih, imaju se odmah ili predati onomu, na koga su upravljene, ili pak povratiti odpremnomu zavodu.

Odsjek peti.

O saslušavanju svjedokah.

§. 141.

U pravilu dužan je svatko, koji se kao svjedok pozove, pokorit se pozivu, i ob onom, što mu je glede predmeta iztrage poznato, svjedočiti pred sudom.

§. 142.

Pod inakom ništetnosti onoga, što izkažu, nesmiju se kao svjedoci izpitati:

1. duhovnici glede onoga, što im je u izpovjedi ili inače pod pečatom duhovničke uredovne skrovitosti povjereno;

2. državni urednici, ako bi svjedočanstvom svojim povriedili uredovnu tajnu, koju su dužni čuvati, već ako ih od ove dužnosti oproste njihove starješine;

3. osobe, koje u doba, kada bi svjedočiti imale, poradi stanja, u kojem im se tielo ili duša nalazi, nisu kadre istine kazati.

§. 143.

Od dužnosti svjedočenja oprošteni su:

1. rodjaci i tastbina okrivljenikova u uzlaznoj i silaznoj liniji, ženitbeni drug okrivljenikov, braća i sestre ženitbenoga druga, njegova braća i sestre i njihovi ženitbeni drugovi, braća i sestre njegovih roditeljah i djeda mu i babe, njegovi sinovci i nećaci, sinovice i nećakinje, bratučedi, poočim, pomajka, odhranitelji, posinovljenici i branjenici, napokon tutor njegov i sirote njegove (pupili);

2. branitelji u obziru onoga, što im je kao takovim okrivljenik povjerio.

Ako je osoba, pozvana kao svjedok, samo napram jednomu od više okrivljenikah u kojem god od malo prije navedenih odnošajah, moći će ista uzkratiti svjedočenje glede ostalih samo onda, kada nije moguće razstaviti kazivanjah, koja se ovih tiču.

Sudac iztražitelj ima osobe, naznačene pod 1., ako ih kao svjedoke preda se pozove, prije nego ih sasluša, ili barem čim dozna za njihov odnošaj naprema okrivljeniku, podučiti o tom, da imadu pravo nesvjedočiti i o tom dobiveno od

njih očitovanje zabilježiti u napisnik. Ako se svjedok svoga prava, po kojem nije dužan svjedočiti, naročito neodreče, bit će kazivanje njegovo ništetno.

§. 144.

Ako bi iz svjedočenja ili odgovora na koje pitanje za svjedoka nastati mogla neposredna i znatna šteta u imovini njegovoj, ili ako bi to njemu ili komu od njegove rodbine (§. 143., toč. 1.) nanieti moglo sramotu, ter toga radi krati se svjedočit, imat će se na svjedočenje siliti jedino u osobito važnih slučajevih.

§. 145.

Osobe, kojim bolest ili druga mana neda doći pred sud, mogu se izpitat u svom prebivalištu.

§. 146.

Članove cesarskoga doma izpituje kao svjedoke u prebivalištu njihovu u Beču višnji dvorski maršal, a izvan Beča predsjednik sudbenoga stola onoga mjesta, gdje borave.

§. 147.

Ako je boravište kojega svjedoka izvan okoliša kotarskoga suda, nahodećega se ondje, gdje je stolica sudca iztražitelja, ima se tad u pravilu uredit stvar tako, da saslušaj obavi onaj sud kotarski, kojemu se u kotaru svjedok nalazi. Nego ako bi se sudcu iztražitelju budi za to, da dobije podpunu i potanku izreku, budi da se stvar pospješi, potriebno uzvidilo, da svjedoka izpita sám: može istoga neposredno ili po onom sudu kotarskom, kojemu je svjedok podčinjen, pozvati da glavom predanj dodje. Ako je dolazak svjedoka pred sudca iztražitelja skopčan s prevelikimi težkoćami ili s prevelikimi troškovi, može ga tad i sam preslušat u njegovu boravištu, nu ima o tom, ako se ovo nenalazi u okolišu onoga suda, ka kojemu on spada, obavjestiti u isto doba nadležni sud.

§. 148.

Ako bi trebalo izpitati svjedokah, koji se nalaze izvan kraljevinah Hrvatske i Slavonije, ima se u pravilu zamolit nadležni tudji sudac, da ih izpita.

Tomu sudcu treba da se priobće predmeti oni i pitanja ona, glede kojih imat će preslušat svjedoka, a ujedno ima se isti sudac umolit, da, kao što okolnosti budu, dade svjedoku i takova pitanja, koja izvirala budu iz onoga, što je svjedok jurve izrekao. Nego ako se potriebno uzvidi, da takov svjedok glavom dodje pred sud kazneni, treba tada, ako isti nebi dobrovoljno došao, poslati izviešće zemaljskoj vladi.

§. 149.

Ako je osoba, koju saslušati valja, u kojem javnom uredu ili javnoj kojoj službi, i ako bi u svrhu javne sigurnosti ili za to, da se nepovriede ini javni interesi, trebalo postaviti zamjenika za vrieme, dok ona bude prepriečena, valja u isto doba i neposrednoga starješinu obaviestiti o tom, da se ona poziva pred sud.

Ovaj propis ima vriediti i onda, kad treba pozivati službenike željeznicah i parobrodah, radnike u rudnicih, hutah, samokovih i valjaonicah, osobe, koje stoje u državnoj ili obćinskoj službi zdravstvenoj, osobe, koje su u javnoj ili privatnoj službi šumskoj.

§. 150.

Ako se svjedok dostavljenu mu pozivu nepokori, pozvat će se na novo i zagrozit će mu se novčanom globom do sto forintih za slučaj, ako nedodje, a k tomu još i tim, da će se izdati proti njemu zapovjed dovedbena. Ako svjedok, neimajući valjanih razlogah, koji bi ga izpričivali, pri svem tom izostane, imat će sudac iztražitelj izreći proti njemu globu novčanu i izdati zapovjed dovedbenu. U silnih slučajevih moći će sudac iztražitelj već poslje prvoga neopravdana izostanka izdati proti njemu dovedbenu zapovjed. Troškove dovedbe ima svjedok podmiriti.

§. 151.

Ako svjedok dodje, ali se bez zakonita uzroka krati položiti svjedočanstvo ili prisegu svjedoka, to ga može sudac iztražitelj kazniti novčanom globom do sto forintih, ako li uztraje i nadalje u opornosti svojoj, u važnijih slučajevih i zatvorom do šest nedjeljah, a neće toga radi obustavljat se ni nastava ni zaglava iztrage.

§. 152.

U tečaju iztrage imade sudac iztražitelj svjedoke, koji su pod sudbenosti vojničkom, kako obnadje, saslušati ili poput drugih svjedokah sam ili po onom vojničkom sudu, kojemu pripada vrh njih sudbenost.

Sudac iztražitelj imat će u prvom slučaju, za da se poziv dostavi, obratit se na predpostavljeno zapovjedničtvo svjedokovo ili na obližnje vojno zapovjedničtvo postajno, u drugom pak slučaju zamoliti vojnički sud, kojemu svjedok pod pada, da ga sasluša.

S članovi oružničtva, vojne straže redarstvene i straže sigurnostne imat će se, kad se saslušavaju kao svjedoci, postupati svagda kao što se postupa s osobami iz strališa gradjanskoga. Nego pozivi za iste imadu se dostavljati samo samostalnim zapovjednikom neposredno, ostalim pak članovom ovih sborovah svagda po njihovih starješinah, koji su držani naredjivati, da pozvanik dodje pred vlast gradjansku.

Ako bi se koj vojnoj sudbenosti podvržen svjedok kratio, doći pred sudca iztražitelja ili dati zahtjevano očitovanje ili položiti prisegu, ima se sudac iztražitelj obratit neposredno na starješinu svjedokova, koj će dužan biti primorati ga, da zakonu zadovolji.

§. 153.

Sudac iztražitelj izpituje napose svakoga svjedoka, ali da nebude pritoman tu niti tužitelj, niti privatni učestnik, niti obtuženik, niti koj drugi svjedok. Kad se izpituje, ima mu se dopustiti da sjedne.

§. 154.

Ako svjedok nije vješt sudbenomu jeziku, moći će se izpitati bez tumača samo onda, ako sudac iztražitelj i voditelj napisnika dovoljno umiju njegov jezik; ako uztreba, imat će se spisom priklopiti ovjerovljen prevod zapisnika u jeziku sudbenom.

Nego izvan toga slučaja ima se svjedok izpitati pomoćju zakleta tumača i ima se saslušaj i u jeziku, u kojem se svjedok izpituje, i u prevodu u jezik sudbeni uvrstiti u napisnik.

Tumač može ujedno voditi napisnik.

§. 155.

Ako je svjedok gluh, tad će mu se pitanja pismeno predložit, a ako je niem, pozvat će se, neka pismeno odgovori. Ako izpitivanje na jedan ili drugi ovi način nije moguće, imat će se izpitivanje svjedoka obavit tim, što će se pozvati jedna ili više osobah, koje znadu njegov znakovni jezik, ili koje su inako vješte razumjet se s gluho-niemimi; nu ove treba kao tumače najprije zapriseći.

§. 156.

Svjedok ima se prije izpitivanja opomenuti, da o svih pitanjih, koja mu budu stavljena kao što najbolje znade i savjestno pravu istinu kaže, da ništa nezamuči i da svoju izreku tako uredi, da ju, ako potriebno bude, i prisegom potvrditi uzmogne.

§. 157.

Zatim treba upitati svjedoka za njegovo ime i prezime, dobu, rodno mjesto, vjerozakon, stališ, zanat ili zanimanje, prebivalište i ako je potriebno, za ine osobne odnošaje, navlastito za njegov odnošaj prema okrivljeniku ili prema drugomu kojemu, koj je u iztragu upleten.

Ako sudac iztražitelj obnadje naprama osobitim okolnostim slučaja, da

je neobhodno potriebito, moći će se svjedok i o tom upitati, da li je već bio u kaznenoj kojoj iztragi i koja joj je bila posljedica.

§. 158.

Pri izpitivanju o samoj stvari imat će se svjedoku dati prilika, da najprije u savezu izpripovjedi one stvari, koje sačinjaju predmet svjedočenja, zatim da pripovjest svoju dopuni, da razjasni, što je tamno ili protuslovno. Svjedok se ima navlastito opomenuti, da kaže izvor svoga znanja. Treba što je više moguće uklanjat se pitanjem, koja svjedoku stavljaju pred oči takove okolnosti čina, koje bi se imale istom njegovim odgovorom utvrditi, a ako takova pitanja stavljati treba, valja razlog zabilježiti u napisnik.

§. 159.

Ako je potriebno, da svjedok spoznade osobah ili stvarih, tad će se odrediti, da mu se iste na primjeren način predstave ili predlože; nu valja najprije svjedoku naložiti, da ih točno opiše i da navede znakovah, po kojih se razlučuju.

Ako se izjave svjedokah u važnih okolnostih nesudaraju medju sobom, tad će sudac iztražitelj narediti moći, neka se isti suoče.

U pravilu da se na jedanput nesuočivaju više nego dvie osobe. Suočenici imaju se u svakoj pojedinoj okolnosti, glede koje se medju sobom nesudaraju, napose saslušati i odgovori njihovi uvrstiti u napisnik.

§. 160.

Zapriseći mogu se svjedoci u iztragi samo onda, kad bi glede kojega svjedoka poradi bolesti ili duljega mu izbivanja, ili poradi toga, što neima stalna boravišta, ili napokon s drugih razlogah slutilo se, da neće moći biti pritoman kod glavne razprave; kad tužitelj ili okrivljenik predloži, da se poradi važnih razlogah koj svjedok zaprisegne ili kad sudac iztražitelj scieni, da će podpunu istinu saznati moći samo tako, ako uztraži, da svjedok izrieku svoju prisegom potvrdi.

§. 161.

Pod inakom ništetnosti nesmiju se zaprisizati sliedeće osobe:

1. o kojih je samih dokazano, ili koje stoje u sumnji, da su kažnjivo djelo, radi kojega se izpituju, počinile ili u istom udioničtvovale;

2. koje su poradi zločinstva pod iztragom ili koje su poradi zločinstva odsudjene na kazan slobode, koju još podnieti imadu;

3. koje su već jedanput poradi kriva svjedočansstva ili krive prisege osudjene bile;

4. koje, kad se saslušavaju, nisu još prevalile četrnaeste godine života svoga;

5. kojih je duševna moć opažanja ili pamtenja znatno oslabljena;

6. koje s okrivljenikom, proti kojemu svjedoče, živu u takovu neprijateljstvu, koje polag osobnostih i s obzirom na okolnosti izključuje podpunu vjerodostojnost svjedokovu;

7. koje su pri preslušanju navele bitnih okolnostih, kojih je neistinitost dokazana, i o kojih nisu vrstne dokazati, da su to samo pometnjom učinile.

§. 162.

Sudac iztražitelj zaprisiže svjedoka stopram, pošto ga saslüša. Prije nego će se zaprisegći, ima se svjedok upitati još jedanput, da li želi izreci svojoj još štogod dodati, ili ju u nječem preinačiti, a tako isto ima se i opomenuti, da nebi položio krive prisege.

Svjedok će zatim zakleti se, da je iskreno, i bez prijazni, bez mržnje ili straha kazao golu pravu istinu, i ništa nego istinu. Potvrda glasi: „Tako mi Bog pomogao!“

Što se tiče osobitih formalnostih, kojih se držati trieba pri polaganju prisege polag različnosti vjeroizpovjedanja, ostaju u krieposti propisi dosadanji.

Ako je svjedok član takove vjerozakonske družbe, kojoj je zakonito dopušteno uzkratiti formalnu prisegu, imat će umjesto prisege položiti svečano zavjerenje.

§. 163.

Onaj, koj je zločinstvom ili prestupkom povriedjen u svojem pravu, ima se, kada se preslušava kao svjedok, napose upitati o tom, da li se pridružuje postupku kaznenomu.

I u ovom slučaju, i kada je tužitelj, vriedit će i zanj propisi svikoliki, koji su ustanovljeni za preslušavanje svjedokah.

Odsjek šesti.

O pozivu, dovedbi, predbježnom pritvoru i uhitu okrivljenika.

I. Poziv.

§. 164.

Gdje zakon inako nepropisuje, ima se okrivljenik ponajprije pozvati samo na izpit (saslušaj).

Ovaj poziv biva tim, što se pismen i zatvorèn poziv, koj je podpisao sudac iztražitelj, dostavlja onomu, na koga je upravljen. Ova pozivnica treba da

sadržaje ime suda i pozvanika, obćenitu oznaku predmeta iztražnoga, mjesto, dan i uru, kamo i kada ima doći, a k tomu još i to, da će se pozvanik imat izpitati kao okrivljenik, i da će, ako izostane, glavom se pred sud dovesti.

II. Dovedba, predbježni pritvor i redoviti iztražni zatvor.

§. 165.

Ako pozvanik nedodje, a nije javio dovoljnih razlogah, koji bi ga izpričali, ima se proti njemu izdati pismena dovedbena zapovjed.

§. 166.

Sudac iztražitelj moći će i bez predhodna poziva izdati zapovjed, da se dovede i predbježno pritvori onaj, koj je u sumnji poradi zločinstva ili prestupka:

1. ako je u samom činu zatečen, ili ako odmah poslje čina tim, što ga uredovno potjeravaju ili o njem javni glas sumnju o zločinstvu ili prestupku pobudjuje, ili ako je zatečen s oružjem ili s drugimi predmeti, koji od zločinstva ili prestupka proizlaze ili njegovo dioničtvo inako u istom pokazuju;

2. ako se je pripravljao, da uskoči ili ako sbog veličine kazni, koja ga po svoj prilici čeka, ili tim što je skitalica ili što je u obćini nepoznat, što neima izkazne izprave ni zavičaja, ili s drugih znatnih razlogah navlači na se sumnju, da uskočiti kani;

3. ako je nastojao na način, koj bi prečio, da se nemože doći do istine, djelovati na svjedoke, vještake i suokrivljenike, ili drugčije uništiv tragove zločinstvu ili prestupku otegoćivati tražio iztragu, ili kad se je s razlogom bojati, da se to sbiti može;

4. kad osobite okolnosti opravdavaju bojazan, da će okrivljenik dovršen čin opetovati ili da će provesti čin, koj je pokušao ili kojim se grozi.

Nego kad se radi o zločinstvu, za koje po zakonu izreći treba kazan smrti ili barem desetgodišnju tamnicu, imat će sudac iztražitelj odmah izdati uhitnu zapovjed prot onomu, na kom je sumnja o takovu zločinu.

§. 167.

U ovih slučajevih (§. 166.) imat će sudac iztražitelj izdati razlozi podkriepljenu uhitnu zapovjed, koja će se okrivljeniku odmah dostaviti, kad se uhiti, ili barem za prve dvadeset i četiri ure.

Ako se uhiti koja od osobah, pomenutih u §. 149. imat će se o tom bezodvlačno i u koliko neima proti tomu nikakovih posebnih razlogah, još prije, nego se ovrši zapovjed uhitna, obavjestiti njezin neposredni starješina. Ako zatvor bude opet dokinut, valja s mjesta priobćit i ovo.

§. 168.

Iznimno može i za iztragu nenadležan sudac progoniti bez pismena naloga potjerom i predbježnim pritvorom onoga, koj je sumnjiv, da je počinio zločinstvo ili prestupak, u svrhu da se privede pred sudca iztražitelja, pa tako i organi sigurnostni:

1. u slučaju §. 166. br. 1, i

2. u slučajevih §. 166. br. 2., 3. i 4., u koliko sbog pogibelji, skopčane s odgodom nije moguće prije izhoditi zapovjedi sudačke.

Sudac ili vlast redarstvena ima odmah saslušati onoga, koj je pritvoren, i ako pri tom izidje na vidjelo, da neima nikakova razloga, s koga bi ga valjalo i dulje pridržati, odpustiti odmah, inače pak predat ga za četrdeset i osam urah sudcu iztražitelju.

§. 169.

Sudac kotarski, nadležan za predizvide (§. 82.), moći će, kad izza saslušaja ostane sumnja na okrivljeniku glede čina, sbog kojega se okrivljuje, i kad postoji koj od slučajevah, pomenutih u §. 166., odrediti, neka okrivljenik ostane u pritvoru dotle, dok nestigne dalnja naredba sudca iztražitelja.

Odredba ova ujedno s razlozi ima se priobćiti okrivljeniku ustmeno; a da je to učinjeno, ima se zabilježiti u napisnik. Ako li okrivljenik uztraži, da se privede pred sudca iztražitelja, imat će se najdulje za četrdeset i osam urah ovomu izručiti.

§. 170,

Sudac iztražitelj imat će svakoga, koj se sudu izruči, ili koj se privede na zapovjed njegovu, saslušati za dvadeset i četiri ure. Ako to nebude moguće, može se okrivljenik istina, pridržati za njeko vrieme u zatvoru, no povesti će se saslušaj š njim čim prije, i to najkašnje za tri dana, i u napisniku zabilježiti razlog, s kojega se nije prije poveo.

Sudac iztražitelj imat će odmah, čim okrivljenika sasluša, zaključiti, da li valja opet pustiti ga na slobodu ili odrediti proti njemu redoviti zatvor iztražni.

§. 171.

Redoviti zatvor iztražni može se odrediti proti takovu okrivljeniku, na kom je sumnja zločinstva ili prestupka ostala i kašnje, pošto ga je saslušao sudac iztražitelj, i za koga nastane koja od okolnostih, označenih i §-u 166. br. 2, 3 i 4.

Iztražni zatvor valja svakako odrediti, kad se radi o zločinstvu, za koje se po zakonu izreći ima kazan smrti ili tamnica barem na deset godinah.

Zaključak sudca iztražitelja ob odredjenu zatvoru iztražnom ima se priobćiti ujedno s razlozi okrivljeniku ustmeno; ovršena ova obavjest zabilježit će

se u napisniku. Ovaj zaključak ujedno s razlozi priobćit će se okrivljeniku, ako tražio bude, takodjer i pismeno za dvadeset i četiri ure.

Vojničke (domobranske) osobe, koje su u mirno doba pozvane na obuku novakah ili k vježbam u oružju, moći će civilni sud kazneni za vrieme, za koje su pozvani, uzeti u zatvor iztražni samo onda, kada se radi o zločinstvu, ili kad nastane koji od slučajevah, pomenutih u §. 166. br. 3. Ako je rat naviešten ili ako je jurve buknuo, bit će mjesta iztražnomu zatvoru proti pomenutim osobam, ako su pozvane na službovanje, samo onda, kad se radi o zločinstvu, za koje je odredjena kazan smrti ili tamnica preko pet godinah.

§. 172.

Ako pri ustanku ili buni, pri javnom nasilju ili pri kojem drugom kažnjivu djelu, počinjenu velikim množtvom osobah, nije moguće krivce odmah iznaći, to se mogu medjutim obustaviti i zatvoriti svi, koji su kod toga dogodjaja bili, a nisu sasvim prosti od sumnje dioničtva.

Nu treba da se najdulje za tri dana preslušaju po nadležnom sudcu i neće se moć dulje pod zatvorom držati, izim onih, proti kojim se je već odredit mogao redoviti zatvor iztražni.

§. 173.

Ako sudac iztražitelj odmah po učinjenu zločinstvu ili prestupku otidje na mjesto, gdje se je kažnjivo djelo učinilo, da izvidi čin, moći će svakomu za koga mu se potriebito uzvidi, zapovjedit, da se toga ili pak još i sliedećega dana nemakne iz mjesta svoga boravišta. Onoga, koj se toj zapovjedi nepokori, moći će sudac iztražitelj odsuditi po okolnostih na globu novčanu do petdeset forintih, i proti njemu može se izdati uhitnica (zapovjed uhitna).

III. O postupanju s iztražnimi uznici.

§. 174.

Iztražna uza, kao i predbježni pritvor kojega okrivljenika ima se ovršiti tako, da se koliko moguće štedi osoba i poštenje njegovo. Podnosit će uznik one samo uzkrate, koje su potriebite, da nemože uteći i da se preprieče dogovori, koji bi za iztragu škodljivi bili.

§. 175.

Uznici imaju se, koliko je moguće, smjestiti svaki za se u osobitu uzu. Gdje se neda razmjestiti uznike svakoga za se, imat će se sud pobrinuti, da nedodju u jednu istu uzu osobe raznoga spola, dionici istoga zločinstva ili pre-

stupka, nevješti ili mladjahni zločinci sa vještimi ili doraslimi. Ima se takodjer pri ovom razdieljivanju iztražnih uznikah gledati na stupanj njihove obrazovanosti i na vrst zločinstva ili prestupka, kojim se okrivljuju.

§. 176.

Udobnosti i zabave, koje su primjerene stališu i imetku uznika, slobodno mu je nabavljati si o svom trošku, u koliko se iste slažu sa svrhom uze i u koliko nesmućuju kućnoga reda i ako nisu protivne sigurnosti.

§. 177.

Ako uznik zahtjeva, da mu dodje liečnik ili duhovnik njegove vjere, koje sam izabere, ili ako bi ga radi pohoditi rodjaci ili osobe, koje su š njim u poslovnih odnošajih, ili s kojimi se želi posavjetovati, neima mu se to dopuštenje uzkratiti pod uvjeti, što ih kućni red propisuje. Ovakovi pohodi bivat će samo u pritomnosti sudbene koje osobe, a može ih sudac iztražitelj i sasvim zabraniti, ako bi se polag okolnostih slučaja bojati bilo, da bi se iz njih kakova šteta za iztragu poroditi mogla.

§. 178.

Uzniku je slobodno samo sa znanjem sudca iztražitelja brzojavne viesti, pisma i ine pošiljke primati ili drugim slati, a ako se je bojati štetnih posljedicah za iztragu, onda stopram, pošto ih je sudac iztražitelj pročitao i našao, da se bez pogibelji odaslati ili uzniku predati mogu. Dozvola, šiljati pisma na višje pravosudne vlasti, nesmije se uzniku nikad uzkratiti.

§. 179.

U okove može se vremenito i nikad dulje nego što najveća potrieba zahtjeva, metnuti iztražni uznik samo onda, ako se ponaša osobito oporno, silovito, ako druge draži i potiče, a i ako je pokušao uskočiti, ili spremao se, da uskoči.

§. 180.

Sudci kotarski, a tako i načelnici sudištah prve molbe držani su, pridruživši sebi jednu sudbenu osobu, barem jedanput svake nedjelje iznenada pohoditi uze, koje su im podčinjene, uznike u odsutnosti tamničarah pitati, kako se obskrbljuju i kako se š njimi postupa te potriebna narediti, da se ukinu nedostatci, ako su se koji našli.

IV. Jamčevina, dokinutak predbježnoga pritvora i zatvora iztražnoga.

§. 181.

Zatvor iztražni, a tako i predbježni pritvor imat će se dokinuti odmah, čim nestane razlogah njihovih.

Svekolike vlasti, koje udioničtvuju pri postupku kaznenom, imadu nastojati, da se koliko moguće prikrati ova uza.

Ako je okrivljenik jedino s razloga, pomenuta u §. 166. br. 3. u zatvoru, neće se zatvor ovaj moć produljiti u pravilu preko dva mjeseca. Iznimku od toga, i to ipak samo da se produlji zatvor najdulje na tri mjeseca danah, počamši od dana, kojega je okrivljenik uhićen, može dozvoliti iz veoma važnih razlogah i pri osobito razgranjenih iztragah banski stol na predlog državnoga odvjetnika ili sudca iztražitelja.

§. 182.

Ako se okrivljenik odpusti i na slobodu vrati, može sudac iztražitelj iskati od njega, da se zavjetuje, da bez privole sudca iztražitelja neće do pravomoćne zaglave kaznenoga postupka udaljit se iz svoga boravišta, da se neće skrivati i da neće nastojati, da se iztraga obezuspješi. Ako se prekrši dani ovaj zavjet, sliedit će to, da će se odrediti iztražna uza proti okrivljeniku.

§. 183.

Ako se neradi o zločinstvu, za koje se po zakonu izreći ima kazan smrti ili barem petgodišnja tamnica, imat će uza, odredjena sbog sumnje, što bi krivac mogao uskočiti, sasvim izostati ili dokinuti se uz jamstvo ili poručanstvo za svotu, koju će sud odrediti s obzirom na posljedice kažnjiva čina, na odnošaje osobe uhićenikove i s obzirom na imetak onoga, koj sigurnost pruža i pod uvjetom, ako se položi zavjet, pomenut u §. 182.

§. 184.

Jamčevina ili porukovina ima se ili u gotovu novcu ili u takovih papirih od vriednosti, koji se po postojećih zakonih obratiti mogu na ulaganje novacah od maloljetnikah ili skrbljenikah, po tečaju burze od dana položbe, dati pri sudu na ostavu ili pak osigurati bud danom hipotekom na dobra nepokretna bud valjanimi poruci (§. 1374. obć. gradj. zak.), koji se podjedno obvezuju kao platci.

Jamčevinu ili porukovinu imat će sud proglasiti kao propalu, ako se okrivljenik bez dozvole udalji iz svoga prebivališta, ili ako na izdati mu poziv,

koj u slučaju, ako nebude moguće naći ga, valja pribiti u prebivalištu njegovu, za tri dana nedodje pred sud.

Ova presuda, čim postane pravomoćna, ovršiva je kao i svaka osuda. Propale svote imadu se odpraviti u pjeneznicu zemaljsku; nego onaj, koj je oštećen kažnjivim činom, vlastan je zahtjevati, da se iz njih namire prije svega njegove oštetne tražbine.

§. 185.

Banski stol moći će, pazeć na navedene propise, koji se odnose na davanje jamčevine ili porukovine, dozvoliti, da se okrivljenik ostavi na slobodi ili povrati na slobodu i za takovo zločinstvo, za koje se po zakonu izreći ima presuda na tamnicu barem petgodišnju.

§. 186.

Ako se okrivljenik po dozvoljenu mu oprostu od zatvora pripravlja, da će uskočiti, ili ako nastanu nove okolnosti, koje zahtjevaju, ba bude zatvoren, imat će se zatvoriti, akoprem je data sigurnica; čim okrivljenik bude u ovih slučajevih zatvoren, bit će jamčevina ili porukovina prosta.

To isto biva, čim kazneni postupak obustavom ili konačnom odlukom bude pravomoćno zaglavljen.

§. 187.

Izvan slučajevah, gdje se dade sigurnost ili gdje mine rok, ustanovljen u §. 181. toč. 2, odredjuje sudac iztražitelj s privolom državnoga odvjetnika dokinuće uze iztražne. Ako su sudac iztražitelj i državni odvjetnik u tom razna mnienja, imat će tad odlučiti sud.

§. 188.

Pritužba državnoga odvjetnika proti zaključku suda, kojim se odredjena uza iztražna uz danu sigurnost ili bez sigurnosti dokida, imat će samo onda odgodnu moć, ako on svoju pritužbu prijavi odmah, kako se proglasi onaj zaključak i ako ju najkašnje za tri dana izvede.

Odsjek sedmi.

O preslušavanju okrivljenika.

§. 189.

Okrivljenika ima u iztragi preslušati sudac iztražitelj, a pritoman da nebude pri tom niti tužitelj niti tko drugi, koji za to nije zakonito pozvan. Ovo preslušavanje ima se činit sa pristojnošću i blagošću.

Obavlja se u pravilu ustmeno, nu sudac iztražitelj može u zamršenih točkah dopustiti i odgovaranje pismeno. Sudbeni svjedoci pripustit će se k preslušavanju okrivljenika samo onda, kada sudac iztražitelj scieni, da je to potriebito, ili kada okrivljenik to zahtjeva.

Ako je okrivljenik u okovih, imaju mu se isti prije preslušavanja snimiti, u koliko se to bez pogibelji učiniti može. Takodjer ima se dopustiti svakomu okrivljeniku, da za vrieme svoga preslušavanja sjedi.

Ako okrivljenik neumije sudbenoga jezika, ili ako je gluh ili niem, imat će se postupati polag propisah §§. 154. i 155.

§. 190.

Prije nego što će se započeti izpitivanje iliti preslušavanje, opomenut će sudac iztražitelj okrivljenika, da na pitanja, koja će mu se dati, odgovori izrazito, razgovjetno i po istini.

Sudac iztražitelj ima, pošto je saslušao okrivljenika o osobnih odnošajih, označit mu u obće zločinstvo ili prestupak, kojim je okrivljen, i pozvati ga, da se skladno u potankoj pripovjesti očituje o stvarih, koje su predmet okrivljenja. Druga pitanja, pri kojih se valja kloniti svake nepotriebne obširnosti, imadu biti namjenjena na to, da se nadopuni pripovjest, i da se uklone nejasnosti i protuslovja, ter navlastito imaju se stavljati tako, da okrivljenik saznade sve razloge sumnje, koji su proti njemu i da dobije podpunu priliku, da ih može ukloniti i sebe opravdati. Ako okrivljenik navede stvarih ili dokazah za svoje opravdanje, trieba ih razviditi, već ako su navedene očito za to, da se samo zateže izpitivanje.

§. 191.

Pitanja, koja se daju okrivljeniku, da nebudu neizvjestna, tamna, od više znamenovanjah ili lukava, ona imadu izvirati jedno iz drugoga po redu naravskom. S toga navlastito neka se nedaju takova pitanja, u kojih se uzima, kao da je jurve priznan učin, kojega okrivljenik priznao nije.

Pitanja, kojimi se okrivljeniku stavljaju pred oči takove okolnosti čina, koje bi se stopram njegovim odgovorom ustanovit imale, ili kojimi bi se bud imeni bud drugimi znaci, koji se lako spoznati mogu, označili saučestnici, koje pronaći valja, stavljat će se istom onda, kada nebude moguće okrivljenika na drugi način privesti, da se izjavi o istih.

Pitanja u takovih slučajevih uvrstit će se doslovno u napisnik.

§. 192.

Predmeti, koji se na zločinstvo ili prestupak odnose, ili koji služe za uglavljenje okrivljenika, imaju mu se, pošto budu ponajprije opisani, spoznanja radi predložiti; ako bi pak nemoguće bilo, iste mu predmete predložiti, imat će

se okrivljenik k istim odvesti, da ih spozna. Okrivljenika moći je, kad se uvidi, da je potriebito u svrhu, za da se odstrani dvojba o istinitosti spisa, koji mu se nameće, prinukati na to, neka pred sudom napiše njekoliko riečih ili stavakah, nu da se ipak pri tom neupotriebljuju proti njemu sredstva prisilna.

§. 193.

Nije slobodno služiti se ni obećavanji, ni obmamami, a ni prietnjami, ni silom za to, da se okrivljenik skloni na priznanje ili na ina stanovita očitovanja. Priznanje ovim načinom dobljeno neima se uvažiti. A neka se iztraga nezateže ni nastojanjem, da se dodje do priznanja kojega.

§. 194.

Ako se okrivljenik krati u obće ili na stanovita pitanja odgovarati, ili ako se pretvara, da je gluh, niem, mahnit ili slabouman, i ako je u o ovih posljednjih slučajevih sudac iztražitelj ili po svom vlastitom opažanju ili saslušav svjedoke ili vještake osvjedočen, da se okrivljenik doista pretvara, imat će se isti jedino opomenuti, da njegovo ponašanje neće iztrage obustaviti, i da će se tim sám lišiti razlogah, koji bi ga možebiti obraniti mogli.

§. 195.

Ako se kašnja očitovanja okrivljenikova razlikuju od prijašnjih, imenito ako opozove, što je odprije priznao, imat će se izpitati, što je povoda dalo onim različitostim, i koji su mu razlozi, što sad ovo ili ono opoziva.

§. 196.

Ako se očitovanja kojega okrivljenika razlikuju u važnih točkah od očitovanjah svjedoka ili saučestnika, koji proti njemu govore, imaju se ovi t. j. svjedok ili saučestnik, dok iztraga traje, samo onda š njim uočiti, ako se to sudcu iztražitelju za razjasnjenje stvari potrebito uzvidi. Pri takovih uočenjih valja držati se postupka, propisana u §. 159., točka 3.

Osobe, navedene u §. 143. br. 1., ako su se kao svjedoci saslušale, mogu odkloniti uočenje s okrivljenikom, već ako bi okrivljenik sám to zahtjevao.

§. 197.

Priznanja okrivljenikova neriešavaju sudca iztražitelja od dužnosti, razviditi čin, koliko je moguće. Ako je priznanje potanko i ako ga još podupire i ono, što se je pred iztragom pronašlo, činit će se dalji izvidi samo na osobite predloge tužiteljeve.

GLAVA DESETA.

Ob obtužbi.

§. 198.

Tužiteljeva je dužnost doprinieti obtužnicu i u njoj zaiskati, da okrivljenik stavljen bude pod obtužbu.

U obtužnici treba:

1. da je ime okrivljenikovo;

2. da je naznačeno ono kažnjivo djelo ili ona djela kažnjiva, kojimi ga tužitelj okrivljuje, i to sa svimi njihovimi zakonitimi obilježji, potriebnimi za to, da se uporaviti može stanoviti koj stavak kazneni, pri čem se pridodati imadu posebne okolnosti mjesta, vremena, predmeta itd. na toliko, koliko je potriebito za jasnu oznaku čina;

3. da je zakonito imenovan kažnjivi čin ili čini, na koje je tužba upravljena, zatim da su navedena ona mjesta kaznenoga zakona, za koja se predlaže, da se uporave, i da su navedeni ini podatci, potriebiti, da se obrazloži stvarna nadležnost;

4. da je naveden onaj sud, pred kojim da bude glavna razprava.

Obtužnici dodat će se kratko nu podpuno obrazloženje, u kojem će se skladno i suvisno pripovjedati stanje stvari onako, kao što se prikazuje iz prijave ili spisah od predizvidah ili iztrage.

Povrh toga uvrstit će se u obtužnicu ili priklopiti joj imenik svjedokah i vještakah, koje pozvati valja, a tako i popis ostalih dokazalah, kojimi se tužitelj u glavnoj razpravi poslužiti želi.

Tužitelj može u obtužnici učiniti takodjer predlog, da okrivljenik stavljen bude u uzu.

Obtužnica ima se predati u toliko primjerakah, kako će se svakomu okrivljeniku dostaviti moći po jedan, a jedan zadržati kod sudca iztražitelja.

§. 199.

Obtužnica ima se predati onomu sudcu, koj je vodio iztragu, ako iztrage nije bilo, onda predsjedniku suda.

Ako sudac iztražitelj (predsjednik suda) ima razloga neprivoliti na predlog, da okrivljenik bude zatvoren, imat će zaiskati odluku suda. Ako razloga takova neima, ili ako je jurve uklonjen odlukom suda, priobćiti će sudac iztraži-

telj obtužnicu ujedno s prilozi okrivljeniku i podučiti ga o tom, da mu je prosto, prigovoriti proti obtužnici, a i tražiti, neka banski stol odluči glede nadležnosti suda, navedena u obtužnici, kao i o tom, da li je obtužba umjestna.

§. 200.

Ako se okrivljenik jurve u zatvoru nahodi, ima mu se dostaviti obtužnica najkašnje za dvadeset i četiri ure, a ako se odredjuje zatvor njegov na temelju obtužnice, ima mu se ista uručiti ujedno sa zapovjedju uhitnom.

Prijaviti prigovor prosto je uhićeniku uz rok od dvadeset i četiri ure; a rok taj teći će u ovom slučaju od onoga časa, kojega je okrivljenik metnut u zatvor; izvesti pak svoj prigovor može okrivljenik pred sudcem iztražiteljem ili u napisniku ili pismeno uz prvih osam danah.

Ako se na predlog okrivljenikov dostavi obtužnica njegovu branitelju, teći će rok za izvedbu prijavljena prigovora od dana, kojega je obtužnica dostavljena branitelju.

Ako okrivljenik ostane na slobodi, ima mu se dostaviti obtužnica s podukom, da mu je prosto uz osam danah proti njoj prigovor ustmeno ili pismeno sudcu iztražitelju prijaviti i izvesti ga.

§. 201.

Ako uz zakoniti rok nebude prijavljen prigovor ili ako okrivljenik od toga naročito odustane, predložit će sudac iztražitelj spise sudbenomu stolu, koji će odmah narediti glavnu razpravu.

U protivnu slučaju poslat će sudac iztražitelj, pošto je predana izvedba ili pošto je minuo za to ustanovljen rok, spise banskomu stolu, obavjestiv u isto doba o tom tužitelja.

Banski stol odlučit će o prigovoru u tajnoj sjednici, saslušav najprije državnoga nadodvjetnika.

Na takov način postupat će se i onda, kada okrivljenik podigne pritužbu samo proti zatvoru (§. 199.), koj je proti njemu odredio budi sudac iztražitelj, budi sud; i u ovom slučaju imat će banski stol postupat onako, kao kad je prigovoreno proti obtužnici.

§. 202.

Banski stol odbit će predbježno obtužnicu, kad scienio bude, da je to od potriebe u svrhu, za da se odstrani koja pogrješka u obliku (formi), ili bolje razjasni stanje stvari.

Tužitelj imat će na to predati sudcu iztražitelju za tri dana svoje predloge, ako takovih ima, ili uručiti na novo obtužnicu (§. 24. i 34).

§. 203.

Kad banski stol obnadje, da je drugi sud njegova okoliša nadležan voditi glavnu razpravu, doznačit će ju ovomu i ujedno izreći u samoj stvari presudu.

§. 204.

Ako banski stol scieni, da se koj od sliedećih razlogah protivi obtužnici:

1. da čin, kojim se okrivljenik objedjuje, nije takovo kažnjivo djelo, koje bi spadalo k nadležnosti sudovah;

2. da neima dostatnih razlogah, s kojih bi okrivljenik sumnjiv bio;

3. da ima okolnostih, usljed kojih se dokida kažnjivost čina, ili da je izključen progon koje osobe poradi istoga; napokon

4. da netraži toga koj god od ovlaštenikah, kako to po zakonu potriebito, ili da manjka za to, kako zakon traži, njegova privola —

izreći će tad banski stol: neima mjesta obtužbi i postupak se obustavlja.

Ako se ova odluka neodnosi na sve točke u obtužbi, naredit će ujedno banski stol, da se one točke, glede kojih je odluka stvorena, izlučit imadu iz obtužnice.

Ako je razlog, poradi kojega nije sud pristao na obtužbu, od koristi i kojemu suobtuženiku, koj nije prigovorio, postupat će sudište onako, kao da je prigovorio.

§. 205.

Kad nenastane nijedan od slučajevah, pomenutih §§. 202—204., glasit će odluka: „Pristaje na obtužbu.“

U ovomu slučaju stvorit će se zaključak podjedno o svihkolikih predlozih, koji se odnose na spojbu ili na razstavu obtužbah, ako ih više imade, i na poziv svjedokah i vještakah. Osim toga imat će se kako u ovom slučaju, tako i u onom §§. 202—204. izdati potriebita odredba o zatvoru okrivljenika, o izručbi njegovoj kojemu drugomu sudu ili o tom, da se okrivljenik pušta na slobodu.

§. 206.

Ove odluke (§§. 202—205.) obrazložit će se tako, da se tim nečini uštrb glede odluke suda presudnoga u stvari glavoj.

U odpravku ovakove odluke navest će se imena sudacah, koji su u razpravi učestvovali.

§. 207.

Proti odluci, izdanoj o prigovoru, moći je podniet samo žalbu ništovnu stolu sedmorice, kao sudištu kasacionalnomu, i to samo iz razlogah sliedećih:

1. ako se pri predavanju i saobćivanju obtužnice nije pazilo na propise, navedene u §§. 198.—200.;

2. ako banski stol prigodom odlučivanja o prigovoru nije bio kao što treba sastavljen ili ako je pri odlučivanju udioničtvovao sudac, po zakonu izključen ili razlogom odklonjen.

§. 208.

Zalbu ništovnu predati može nesamo državni nadodvjetnik kod banskoga stola i privatni tužitelj, nego i okrivljenik.

Žalbu ništovnu imat će predati državni nadodvjetnik kod banskoga stola, a privatni tužitelj i okrivljenik sudcu iztražitelju (§. 199. toč. 1) uz rok od tri dana, pošto im je dostavljena presuda. U žalbi naznačit će se potanko točke žalbe.

Stol sedmorice kao sudište kasacionalno odlučivat će o njoj u tajnoj sjednici, pošto najprije sasluša državnoga nadodvjetnika.

Ako postoji koj od razlogah ništovnih, pomenutih u §. 207. dokinut će stol sedmorice odluku banskoga stola i odredit, da se postupak popravi kako je od potriebe.

§. 209.

Kada banski stol i neimajuć pred sobom obtužnice zaključi, da se tko stavi pod obtužbu (§. 36. br. 2. §. 105. stavka 4.) imat će on svoj zaključak izdati po propisu §. 205. stavke posljednje i §. 206. ter obziruć se na propis §. 198. o sadržaju obtužnice. Ovaj će zaključak za daljnji postupak zamienjivati obtužnicu.

I proti ovakovim zaključkom bit će mjesta žaobi ništovnoj po mjeri §§. 207. i 208.

§. 210.

Ako je okrivljenik stavljen pravomoćno pod obtužbu (§§. 201. 205. 209.) neće se moći udariti više na nadležnost onoga suda, koji je po obtužnici ili usljed presude, izrečene o prigovoru proti istoj zvan za glavnu razpravu, i neće se moći više uporaviti razlozi ništovni, napomenuti u §. 207.U ostalom bit

će bez upliva na daljnji postupak to, što se nije prigovorilo proti obtužnici ili što je dotičnik zanemario navesti koj razlog ništovni.

GLAVA JEDANAESTA.

O pripravah za glavnu razpravu.

§. 211.

Svaki zatvoreni obtuženik ima se u pravilu (§. 212. stavka 2) odvesti za tri dana, pošto je pravomoćno stavljen pod obtužbu, u uzu onoga sudišta, pred kojim će biti glavna razprava.

§. 212.

Predsjednik će uglaviti dan za glavnu razpravu tako, da obtuženiku, već ako sam privoli na to, da se rok prikrati, pod inakom ništetnosti, računajuć od dana dostavljena poziva, ostane rok barem od tri dana, a ako se radi o zločinstvu kažnjivu smrću ili težkom tamnicom od preko pet godinah, da ostane rok barem od osam danah, za da se pripraviti može za svoju obranu. Dan, kojega će biti glavna razprava, obznanit se ima ne samo obtuženiku i branitelju njegovu, nego takodjer i državnomu odvjetniku, odnosno privatnomu tužitelju i privatnomu učestniku. U pozivu na obtuženika bit će podjedno prietnja, kako će ga u slučaju, ako izostane, postići to, da će se polag okolnostih glavna razprava ili provesti u njegovoj odsutnosti, ili da će se dovesti na nju zapovjedju dovedbenom, ili ako se to za dobe neuzmogne izvesti, da će se glavna razprava odgoditi na njegove troškove, a on na nju dovesti silom.

Takodjer i svjedoci i vještaci pozvat će se na glavnu razpravu tako, da će u pravilu med danom, kojega im se poziv dostavi i onim, kojega će biti glavna razprava, biti rok od tri dana.

Pravilno bivat će glavna razprava ondje, gdje je sjedište suda; nego banski stol može na predlog načelnika sudbenoga stola, saslušav državnoga nadodvjetnika, odredit, da bude glavna razprava u sjedištu onoga suda kotarskoga, kojemu je u kotaru dielo počinjeno.

Ako se misli, da će glavna razprava dulje trajati, imat će se odrediti, da jedan ili dvojica nadomjestnih sudacah prisustvuju glavnoj razpravi, da u slučaju ako bi koj sudac zapriečen bio, stupe na mjesto njegovo.

§. 213.

Ako tužitelj, privatni učestnik ili obtuženik predložit kani, da se pozovu takovi svjedoci ili vještaci, koji se neimaju pozvati jurve usljed obtužnice ili

usljed presude, izrečene o prigovoru proti obtužnici, imat će to za dobe prijaviti predsjedniku, navedši i čine (dogodjaje) i stvari, o kojih trieba, da saslušan bude onaj, kojega pozvati valja.

Imenik svjedokah i vještakah, koje bi iznova pozvati triebalo, priobćit će se protivnoj stranki najkašnje za tri dana prije glavne razprave; osim toga neće se ove osobe saslušati moći, ako ona na to neprivoli, bez povriede ipak one moći, koja je podieljena u tom obziru predsjedniku (§. 245).

§. 214.

Što se tiče pozivanja i saslušavanja svjedokah, koji su podčinjeni sudbenosti vojničkoj, vriedit će u obće ustanove, koje postoje za svjedoke.

Svjedoka, koj je podčinjen sudbenosti vojničkoj, pozvat će sud na glavnu razpravu, kao i u prediztragi po kojem vojničkom zapovjedničtvu, napomenutu u §. 152.

§. 215.

Ako bi obtuženik ili branitelj mu zahtjevao, da se još potanje izvidi koja na obranu služeća okolnost, imat će predsjednik, ako mu se zahtjevanje temeljito vidi, izvid odmah narediti, i pošto se obavi, na znanje dati tužitelju i obtuženiku ili njegovu branitelju u svrhu, da uspjeh izvida pregledati mogu, ako im se hoće, i da stave daljnjih predlogah. Takovo dopunjivanje iztrage dopušteno je takodjer i na predlog tužitelja ili privatnoga učestnika.

Prosudjivati resultate takovih potanjih izvidah pridržano je u pravilu (§. 218.) glavnoj razpravi.

§. 216.

Ako predsjednik misli, da nije moguće pristati na koj predlog, učinjen na temelju §. 213. i 215., odlučit će o tom sud. Na podoban način zaiskat će on odluku suda, kad u slučajevih, gdje nije prigovoreno obtužnici, sumnjao bude, bi li pozvao sve svjedoke i vještake, koji su u njoj poimence napomenuti.

Proti ovoj odluci neće biti nikakova pravna lieka; nu predlog moći će se obnoviti u glavnoj razpravi.

§. 217.

Ako obtuženik dokaže, da poradi bolesti ili druge koje neodklonive zaprieke u glavnu razpravu doći nemože, ili ako tužitelj ili obtuženik predloži iz drugih važnih razlogah, da se odgodi glavna razprava, odlučit će o tom sud. Ako je branitelj zapriečen doći, odgodit će se glavna razprava samo onda, ako

je obtuženik ili sud zaprieku tako kasno saznao, da već nije moguće bilo narediti drugoga branitelja.

§. 218.

Ako tužitelj prije, nego pričme glavna razprava, odustane od obtužbe, izreći će sud obustavni zaključak s tim dodatkom, da se neće obdržavati jurve odredjena glavna razprava.

Ako je kašnje, pošto je okrivljenik već stavljen bio pod obtužbu, bilo još sudbenih izvidah, imat će tužitelj pravo, prije nego pričme glavna raprava, uzeti natrag obtužnicu, koju je doprineo, i podjedno zamieniti ju novom. S ovom postupat će se po propisu glave desete; u pogledu pak zatvora obtuženikova imat će sud učiniti odmah potriebitu odredbu.

GLAVA DVANAESTA.

O glavnoj razpravi pred sudbenimi stolovi i o pravnih liekovih proti osudam tih sudovah.

I. Glavna razprava i osuda.

1. Javnost glavne razprave.

§. 219.

Glavna razprava javna je pod inakom ništetnosti.

Samo osobam odraslim i neoboružanim dopušteno je, kao slušaocem na istu dolaziti. Nego osobam, koje su dužne nositi oružje usljed svoje javne službe, neće se pristup uzkratiti.

§. 220.

Javnost moći će se oduzeti glavnoj razpravi jedino s razlogah ćudorednosti ili javnoga poredka.

Sud će to po uredovnoj svojoj dužnosti ili na predlog tužiteljev ili obtuženikov, pošto je najprije o tom tajno razpravljao i viećao, narediti pismenom, razlozi providjenom odlukom, proti kojoj neće dopušten biti nikakov pravni liek.

§. 221.

Kada se javno pročita ova odluka, imat će se udaljiti svi slušaoci. Samo osobe, koje su kažnjivim djelom u svom pravu povriedjene, zatim u istinu namješteni sudci, urednici perovodni državnoga odvjetničtva i pravosud-

noga odjela zemaljske vlade, i napokon osobe, uvrštene u imenik braniteljah, nemogu se nikada izključiti. Može takodjer kako obtuženik tako i privatni učestnik ili privatni tužitelj zahtjevati, da se dozvoli pristup trim osobam, koje uživaju pouzdanje njihovo.

§. 222.

Da se naredi tajna sjednica iz razloga naznačena u §. 220. može se po učinjenu ogłasu stvari zahtjevati u svako doba razprave. Javnost može se oduzeti ili samo jednoj strani postupka, ili svojkolikoj razpravi. Nu konačna osuda ima se svagda proglasit javno.

2. Uredovni poslovi predsjednika i suda za vrieme glavne razprave.

§. 223.

Predsjednik upravlja razpravom.

Predsjednik je dužan pripomagati, da se pronadje istina, i brinuti se za to, da se uklone razgovori, koji bi, nekoristeći razjašnjenju stvari, glavnu razpravu zatezali.

Predsjednik saslušava obtuženika i svjedoke i ustanovljuje red, kojim će govoriti oni, koji se najave, da su govoriti radi.

Ako ima više točakah obtužbenih, moći će predsjednik odrediti, da se o svakoj ili o pojedinih od njih razpravlja napose.

§. 224.

Dužnost je predsjednikova skrbiti, da se u sudnici uzdrži mir i red, a i pristojnost slažuća se sa dostojanstvom suda.

Tko pred sudom bude saslušan ili sudu govori, sborit će stojeć; nu predsjednik moći će poradi naravi tjelesne govornika ili ako saslušavanje dugo trajalo bude, dopustiti, da se odstupi od toga pravila.

Zabranjeno je davati znamenja pohvale ili neodobravanja. Predsjednik je vlastan osobe, koje smućuju sjednicu takovimi znamenji ili na drugi koj način, opomenuti na red, a ako bi od potriebe bilo, i narediti, da se pojedini ili svikoliki slušaoci iz sudnice odprave. Ako se tko uzprotivi njegovim zapovjedim, ili ako se smućivanja ponavljaju, može predsjednik zapovjediti, da se opornici i zatvore, a moći će ih polag okolnostih odsuditi i na kazan zatvora do na osam danah. Ako onaj, koj smućuje razpravu, ide pod sudbenost vojničku, moći će

predsjednik narediti, da se isti odstrani, i odnosno zahtievati, da ga kazni bližnja vlast vojnička.

§. 225.

Ako obtuženik smućuje nepristojnim ponašanjem red razprave, i ako neobziruć se na opomenu predsjednikovu i prietnju, da će se odpraviti iz sjednice neodustane od takova ponašanja, moći će se po zaključku suda odstraniti iz sjednice, budi za njeko, budi za svekoliko vrieme, dok trajala bude razprava, te će se sjednica u njegovoj odsutnosti nastaviti, a proglasit će mu osudu koj član sudišta, u pritomnosti perovodje.

§. 226.

Predsjednik ima paziti na to, da se nitko neruži, ili da se proti nikomu nenavode okrivljivanja, koja su očito neosnovana ili koja nespadaju na stvar. Ako obtuženik ili privatni tužitelj, privatni učestnik, svjedok ili koj vještak usudi se što takova izreći, moći će sud proti njemu, na predlog uvriedjenika ili državnoga odvjetnika, ili ureda radi odrediti globu novčanu do petdeset forintih, ili zatvor do osam danah, proti zatvoreniku pak primjerenu kazan disciplinarnu.

§. 227.

Ako branitelj ili zastupnik privatnoga tužitelja ili privatnoga učestnika bude krivac ovakova prekršaja, ili ako povriedi štovanje, koje je sudu dužan, moći će ga sud ukoriti ili nametnuti mu novčanu globu do sto forintih.

Ako nastavi ponašati se nepristojno, moći će mu predsjednik oduzeti rieč i pozvati stranku, neka si odabere drugoga zastupnika, a ako bude od potriebe i ureda radi imenovati obtuženiku branitelja.

U okolnostih otegoćujućih moći će na predlog suda banski stol krivcu, ako nije odvjetnik, na jedan do šest mjesecih oduzeti vlast, dolaziti pred sud kao zastupnik u stvarih kaznenih. Ako je krivac odvjetnik, imat će sud odpraviti stvar vlasti karnostnoj krivca, koja će mu i pravo: bit braniteljem u stvarih kaznenih, moć oduzeti za vrieme od jednoga do šest mjesecih.

§. 228.

Odluke i presude, stvorene na temelju §§. 224—226. i 227. stavka 1 i 2, ovršit će se odmah. Proti njim neima pravnoga lieka.

Kad ponašanje, napomenuto u rečenih paragrafih, sačinjava kažnjivo kakovo djelo, naznačeno u obćem zakonu kaznenom, postupat će se po ustano-
§. 274.

Izjava uvriedjenoga ili oštećenoga, da si pridržava pravo tužbovno po-

radi kažnjiva djela, proti njemu počinjena, ili da se odriče toga prava, nesmeta uporavljivanje kaznenih ustanovah, sadržanih u §§. 224—227.

§. 229.

Ako stranke uz samu glavnu razpravu glede pojedinih točakah postupka učine protivnih predlogah, ili ako predsjednik nepristane na neprigovorni predlog koje stranke, odlučit će o takovih medju-pitanjih sud odmah, i proti tomu neima samostalna pravnoga lieka, kojim bi se nastavak razprave obustaviti mogao.

Razlozi riešitbe imat će se svakiput proglasiti i u napisniku zabilježiti.

3. Početak glavne razprave.

§. 230.

Glavna razprava počet će se tim, što će perovodja oglasiti stvar. Obtuženik doći će bez okovah, nego, ako je u uzi iztražnoj, pratit će ga straža.

Predmeti, koji će možebiti za dokazivanje potriebni biti, ili koji će se imat spoznanja radi predložiti obtuženiku ili svjedokom, imat će se u sudnicu dopremiti prije početka razprave.

§. 231.

Predsjednik upitat će sada obtuženika za ime mu i prezime, za dobu, rodno mjesto, nadležnu obćinu, za vjeru, stališ, zanat ili zanimanje i za prebivalište, i opomenut će ga, neka pozoran bude na obtužbu, koja će se čitati, i na tečaj razprave.

§. 232.

Zatim pozvat će se pozvani svjedoci i vještaci, i predsjednik, opomenuv ih na svetinju prisege, koju će položiti, zapovjedit će im, da se uklone u sobu, za njih odredjenu. Po okolnostih moći će se takodjer i privatnomu tužitelju ili privatnomu učestniku, kad ga kao svjedoka saslušati valja, naložiti, da se iz sudionice ukloni, nego bez povrjede prava mu, da narediti može koga drugoga, koj će ga zastupati na razpravi. Predsjednik, kao što mu se uzvidi, učinit će i naredbe, da se svjedoci neuzmognu dogovarati ili razgovarati.

U pogledu vještakah moći će predsjednik u svih slučajevih, u kojih obnadje, da je koristno za pronaći istinu, odrediti, neka ostanu u sudnici prigodom saslušavanja kako obtuženika, tako i svjedokah.

§. 233.

Ako koji svjedoci ili vještaci uzprkos pozivu, koj im je poslan, nedodju u glavnu razpravu, može sud narediti, da se odmah dovedu.

Ako to nije moguće, sud će, saslušavši tužitelja i obtuženika ili njegova branitelja odlučit, da li će se glavna razprava odgoditi ili nastaviti, i da će se umjesto ustmenoga saslušavanja onih svjedokah ili vještakah pročitati očitovanja njihova, koja su u iztragi učinili.

Svjedok ili vještak, koj je izostao, imat će se odsuditi na novčanu globu od pet do petdeset forintih.

Ako se glavna razprava odgodi, platit će on povrh toga još i troškove sjednice, obezuspješene tim, što je izostao. A da sigurno dodje u novo urečenu sjednicu, moći će se i dovedbena zapovjed proti njemu izdati.

§. 234.

Proti osudi, izrečenoj u smislu prijašnjega paragrafa, može svjedok ili vještak uz osam danah, pošto mu se je dotična osuda dostavila, prigovor podnieti sudu, koj ga je odsudio.

Ako je kadar dokazati, da mu poziv nije uručen bio kao što trieba, ili da radi nepredvidjene i neodklonjive zaprieke doći nije mogao, oprostit će se sasvim kazni, koja je proti njemu izrečena bila.

Dosudjena mu kazan ili naloženi mu iznosak troškovah moći će se obaliti, ako uzmogne dokazati, da ova kazan ili osuda na naknadu troškovah nije u pravom razmierju prema onomu, što je skrivio ili prema posljedicam, nastalim odtuda, što je izostao.

Ako se prigovori istom po dovršenoj glavnoj razpravi, odlučit će o tom sud u nejavnoj sjednici, u sboru trojice sudacah, od kojih će jedan predsjedati.

Proti presudi, izrečenoj o prigovoru, neima pravnoga lieka.

§. 235.

Pošto svjedoci odstupe, učinit će predsjednik pod inakom ništetnosti, pročitati obtužnicu, a ako je stvorena presuda, usljed koje odpasti ima koja točka obtužna, tad i tu presudu.

4. Preslušavanje obtuženika.

§. 236.

Predsjednik će na to preslušati obtuženika o svem, što je u obtužbi.

Ako obtuženik odgovori na obtužnicu izjavom, da nije kriv, imat će mu predsjednik obznaniti, da je vlastan, obtužbi nasuprot dati očitovanje, u kojem će skladno razložiti stvar, kako misli da jest, i po navedenu svakom pojedinom dokazalu učiniti glede istoga svoje primjetbe.

Ako obtuženik odstupljuje od svojih prijašnjih kazivanjah, upitat će se za razloge, s kojih odstupljuje.

Predsjednik moći će u ovom slučaju, a tako i onda, ako obtuženik neće da odgovori, narediti, da se pročita sasvim ili dielovito napisnik, sačinjen o kazivanjih prijašnjih.

Okrivljenika nije slobodno siliti, da odgovara na pitanja, koja mu se stavljaju.

Prosto će bit okrivljeniku dogovarat se sa svojim braniteljem i uz samu glavnu razpravu; nije mu medjutim dopušteno, posavjetovat se š njim, kako da neposredno odgovori na pojedina stavljena mu pitanja.

5. Postupanje dokazno.

§. 237.

Iza kako se je obtuženik preslušao, imat će se navest dokazna sredstva redom, koj će ustanoviti predsjednik, i u pravilu čut će se ponajprije dokazi, koje doprinese tužitelj.

Tužitelj i obtuženik moći će odustati od kojih dokazalah i za same razprave, nu onda samo, ako na to privoli stranka protivna.

§. 238.

Svjedoci i vještaci prozivat će se pojedince, i preslušavati u pritomnosti obtuženika. Prije nego što će se preslušavati, treba ih opomenuti, da istinu kažu.

Vještaci, koji su jurve prisegu položili, i svjedoci, koji su zapriseženi u iztragi, opomenut će se na svetost položene zakletve.

Izvan ovoga slučaja, imat će se svaki od njih pod inakom ništetnosti, pokle odgovori na obćenita pitanja, i prije nego se nadalje bude preslušavao, zapriseći po zakonu, u koliko neprotivi se tomu koj od razlogah, naznačenih u §. 161. pod 1 do 6.

Zaprisizanje moći će izostati ili odgodit se do onda, dok se nesasluša svjedok, ako na to pristanu tužitelj i obtuženik.

§. 239.

Predsjednik imat će pri preslušavanju svjedokah i vještakah držati se

propisah, danih za sudca iztražitelja u iztragi, u koliko isti nebudu po svojoj naravi neizvedivi u glavnoj razpravi. Predsjednik brinut će se za to, da nebude u obće pritoman pri dokazivanju svjedok, koj još nije preslušan, a vještak, još nepreslušan, da nebude pritoman pri preslušavanju drugih vještakah o istom predmetu.

Svjedoke, kojih se kazivanja razlikuju jedno od drugoga, moći će predsjednik jednoga s drugim uočiti.

Svjedoci i vještaci imat će, pošto su se preslušali, još dotle ostati u sjednici, dok ih predsjednik neodpusti ili dok nenaredi, da otidju. Pojedini svjedoci nesmiju jedan drugoga na odgovor uzimati radi onoga, što su izrekli.

Čim se koj svjedok, vještak ili saobtuženik presluša, imat će se upitati obtuženik, da li ima što odgovoriti na kazivanje, koje je upravo čuo.

§. 240.

Osim predsjednika vlastni su i ostali članovi suda, tužitelj, obtuženik i privatni učestnik, pa tako i njihovi zastupnici, davati pitanja svakoj osobi, koja se preslušava, pošto su za to dozvolu dobili od predsjednika.

Predsjednik ima pravo odbiti pitanja, koja mu se neshodna vide.

§. 241.

Predsjednik moći će iznimice narediti, da se obtuženik ukloni iz sjednice, dok se izpituje koj svjedok ili koj saobtuženik. Nu čim se opet natrag dovede, i on ga o predmetu, koj se je u nepritomnosti njegovoj pretresao, izpita, imat će ga obavjestiti o svem, što se je u nepritomnosti njegovoj radilo, navlastito o svem onom, što je medjutim izrekla koja osoba.

Ako se obtuženik nije obavjestio, imat će se to pod inakom ništetnosti učiniti svakako prije, nego što se dovrši postupanje dokazno.

§. 242.

Kako obtuženik tako i tužitelj moći će zahtjevati, da svjedoci, pošto su se preslušali, izidju iz sudnice i poslje da se opet natrag pozovu, i ili sami ili u pritomnosti drugih svjedokah preslušaju još jedanput.

Predsjednik moći će tonarediti i ureda radi.

§. 243.

Napisnici o saslušaju suokrivljenikah i svjedokah, zatim mnienja vještakah moći će se pročitati jedino u slučajevih sliedećih:

1. ako su preslušane osobe medjutim umrle; ako se nezna gdje se bave, ili ako poradi starosti njihove, poradi bolesti ili nemoći ili poradi udaljena im pre-

bivališta ili iz inih važnih razlogah nije se lako učinit moglo, da glavom dodju;

2. ako osobe, preslušane u glavnoj razpravi, odstupljuju u bitnih točkah od svojih prijašnjih kazivanjah;

3. ako svjedoci, nebuduć povlašteni na to, ili ako sukrivci uzkraćuju kazivanje; napokon

4. ako se glede toga, da se pročitaju, slažu tužitelj i obtuženik.

Napisnici očevida i nalaza, proti obtuženiku odprije jurve izdate kaznene presude, a tako i izprave i spisi svakovrstni, koji su glede stvari od važnosti, imaju se pročitati, već ako od toga jedna i druga stranka odustane.

Kako se što pročita, trebat će upitati obtuženika, što bi imao na to primjetiti.

§. 244.

Učinit će predsjednik, da se u tečaju ili na koncu postupanja dokaznoga predlože obtuženiku, a na koliko je potriebito, i svjedokom i vještakom oni predmeti, koji služiti mogu, da se razjasni stanje stvari, i opomenut će ih, neka se izjave, da li ih poznaju.

§. 245.

Predsjednik je vlastan narediti i bez predloga tužiteljeva ili obtuženikova, da se svjedoci i vještaci, od kojih se polag tečaja razprave očekivati može obavjest o važnih stvarih, uz sam postupak pozovu, a ako je potriebno i dovedu. pa je vlastan i preslušat ih.

Treba li takove nove svjedoke ili vještake zapriseći, odlučit će o tom sud, pošto ih je izpitao i stranke preslušao.

Predsjednik može takodjer zahtjevati, da se dadu nova mnienja, ili zapovjediti, da se dobave druga dokazala, zatim sa sudom obaviti očevid, ili izaslati za to kojega člana od suda, koj će imat podnieti o tom izvješće.

6. Govori stranakah.

§. 246.

Pošto predsjednik izjavi, da je postupak dokazni dovršen, dobit će rieč ponajprije tužitelj, da sabere u jedno sav uspjeh dokaznoga postupka, i da učini i razlozi podkriepi svoje predloge kako u obziru krivnje obtuženikove, tako i

glede ustanovah kaznenih, koje se proti njemu uporaviti imadu. Tužitelj neima činiti stanovita predloga o odmjeri kazni u granicah zakonitoga stavka kaznenoga.

Privatni učestnik dobit će rieč odmah iza državnoga odvjetnika.

Obtuženik i branitelj mu vlastni su odgovoriti na to. Ako državni odvjetnik, privatni tužitelj ili privatni učestnik na ovo odvrati što, pripada svakako posljedni govor obtuženiku i njegovu branitelju.

§. 247.

Pravilo je, da u zaglavnih govorih treba nerazlučno razpravljati o svih pitanjih, koja će se u osudi imat odlučiti.

Nego predsjedniku ili sudu (§. 229.) ostat će prosto narediti, da se zaglavni govori o krivnji razluče od zaglavnih govorah o ustanovah kaznenih, privatno-pravnih zahtjevih i o troškovih parbenih. U ovih slučajevih držat će se, pokle sud odluči o krivnji obtuženikovoj i svoju izreku proglasi, iznovični zaglavni govori, koji će se ipak stegnuti samo na pitanja, o kojih valja još odlučiti.

7. Osuda.

§. 248.

Kad predsjednik izjavi, da je razprava zaglavljena, otići će sud u viećnicu svoju, da tamo satvori osudu. Obtuženik, ako je zatvoren bio, odvesti će se medjutim iz sudnice.

§. 249.

Sud imat će pri stvaranju osude, obazirat se na ono samo, što je bilo u glavnoj razpravi. Spisi moći će se samo na toliko upotriebit kao dokazala, u koliko su pročitani bili u glavnoj razpravi.

Sud imat će dokazna sredstva (dokazala) brižljivo i savjestno protresti u obziru njihove vjerodostojnosti i dokazne moći kako pojedinice, tako i po unutarnjem njihovu savezu.

O pitanju, da li se stvar koja smatrati ima kao dokazna, neće odlučivat sudci polag zakonitih dokaznih pravilah, nego samo polag svoga slobodnoga osvjedočenja, što su dobili savjestno protresavši sva dokazna sredstva, navedena za koju činjenicu ili proti njoj.

§. 250.

Obtuženik riešen će bit od obtužbe osudom suda:

1. kada se pokaže, da je kazneni postupak poveden bio bez predloga zakonito ovlaštena tužitelja ili da se je nastavio proti volji njegovoj;

2. kada tužitelj odustane od obtužbe, pošto je započela glavna razprava, nu prije nego sud otidje u svoju viećnicu, da satvori osudu;

3. kada sud izrekne presudu, da proti činu, na kojem se obtužba osniva zakon neodredjuje kazni, ili da učin nije ustanovljen, ili da nije dokazano, da je obtuženik učinio djelo, kojim se okrivljuje, ili da imade okolnostih, koje kažnjivost ukidaju ili da je izključeno progoniti okrivljenika iz drugih razlogah, nego što su navedeni po br. 1 i 2.

§. 251.

Ako se nadje, da je obtuženik kriv, izreći će kaznena osuda:

1. kojega je čina obtuženik krivcem pronadjen, i to naznačiv naročito okolnosti čina, koje služe za uvjet stanovitoj stavci kaznenoj;

2. koje kažnjivo djelo utemeljuju oni dokazani čini, glede kojih je obtuženik obnadjen, da je krivac;

3. na koju se kazan osudjuje obtuženik; — i to ove tri točke pod inakom ništetnosti; osim toga dodat će se još:

4. koje su ustanove kaznenoga zakona nanj uporavljene;

5. odluku o traženoj odšteti, i o troškovih parbenih.

§. 252.

Na kazan smrti može se samo onda suditi, ako je obtuženik jednoglasnim zaključkom sudacah krivim pronašast zločinstvu, koje je smrću kažnjivo.

Izim toga slučaja ima se mjesto kazne smrti izreći kazan težke tamnice od 10 do 20 godinah a po okolnostih i doživotne.

§. 253.

Ako zločinac u vrieme počinjenoga zločinstva, na koje je zakonom odredjena kazan smrti ili doživotne tamnice, nije još navršio bio dobe od dvadeset godinah, ima se tada obsuditi na težku tamnicu od deset do dvadeset godinah. Ova posljednja kazan ima se mjesto kazni smrtne izreći i onda, kada nastane slučaj pomenuti u §. 231. zakona kaznenoga.

§. 254,

Kada se pri kojem osudjeniku steku vrlo važne i pretežne okolnosti olakoćujuće, vlastno je tada sudište, obaliti kazan doživotne tamnice, u zakonu

odredjenu, do na deset, — tamnicu, koja se po zakonu odmjeriti ima izmedj deset i dvadeset godinah, do na pet godinah, — a napokon kazan tamničnu, kojoj je zakonito trajanje ustanovljeno od pet do deset godinah, do na dvie godine danah; nego nesmije u nijednom od tih slučajevah promjeniti stupnja.

Na koliko je pri manjih kaznenih slučajevih slobodno, zakonom odredjenu kazan okrivljeniku izvanredno ublažiti ili promjeniti: ustanovljuju to §§. 54. i 55. kaznenoga zakona.

Kaznih propadka robe, stvarih prodajnih ili spravah, gubitka obrta ili inih pravah i povlasticah, a tako i odprave [§. 240. kazn. zak. slova b), c) i h)], koje se po zakonu dosuditi imadu radi prestupakah ili prekršajah, nemože sud prve molbe, ako su u zakonu naročito naredjene, ni oprostiti ni ublažiti; kazni pako zatvora, globe i ostale u §. 240. kaznenoga zakona pomenute kazni, a tako i sva pooštrenja kazni slobode (§§. 19. i 253. kazn. zak.) može isti sud ublažiti, oprostiti ili promjeniti samo po propisu zakona kaznenoga.

§. 255.

Ako sud pronadje, da učini, na kojih se osniva obtužba, sami po sebi ili u savezu s okolnostmi, koje se pokažu prigodom glavne razprave, sačinjavaju zločinstvo ili prestupak, koji spada na nadležnost suda porotnoga, izreći će svoju nenadležnost.

Čim presuda ova postane pravomoćna, imat će tužitelj najkašnje za tri dana (§§. 24. i 34.) učiniti svoje predloge, da se povede ili ponovi iztraga, — ili ako takove netreba — da se naredi glavna razprava pred sudom porotnim. U prvom slučaju dopriniet će se nova obtužnica; izvan ovoga slučaja pak imat će se prigodom nove glavne razprave pročitati prvobitna obtužnica i presuda, koju je sud izreko po ovom paragrafu.

§. 256.

Ako sud scieni, da učini, na kojih se osniva obtužba, sami po sebi ili u svezi s okolnostmi, koje se pokažu istom prigodom glavne razprave, sačinjavaju koje drugo kažnjivo djelo, nego što je u obtužbi naznačeno, nu koje ipak nespada na nadležnost suda porotnoga, izreći će samo, pošto je o tom saslušao stranke i odlučio o predlogu odgodnom, ako je takov učinjen bio, osudu po svom pravnom osvjedočenju, nebuduć vezan na oznaku čina, sadržanu u obtužnici. —

§. 257.

Ako se obtuženik pri glavnoj razpravi okrivljuje još kojim drugim činom, osim onoga, poradi kojega je obtužen, moći će sud, ako isti ureda radi progoniti

valja, protegnuti razpravu i osudu na predlog državnoga odvjetnika i tim činom oštećene osobe i na ovaj čin, u drugih slučajevih pak samo na zahtjevanje onoga, koj je ovlašten podići tužbu privatnu.

Potriebno će bit, da obtuženik na to privoli, samo onda, kad bi ga pri odsudi poradi toga čina, zapasti mogla kazan strožija od one, koja bi se uporaviti imala na djelo kažnjivo, kakovo je u obtužnici navedeno.

U takovu slučaju ako obtuženik neće da privoli na to, da se sud odmah izreče ili ako se sud nemože izreći poradi toga, što je potriebno brižljivije pripraviti se, ili što sud nije nadležan suditi o kažnjivu djelu, koje je pridošlo, stegnut će se osuda na predmet obtužbe i pridržati tužitelju — ako tražio bude — neka samostalno progoni krivca poradi pridošla čina; osim toga slučaja neće se više progoniti krivac poradi ovoga čina.

Polag okolnostih moći će takodjer sud, ako o pridošlu činu nebude odmah sudio, prekinuti glavnu razpravu i pridržati novoj glavnoj razpravi, neka se u njoj odluči o svihkolikih djelih kažnjivih, kojimi se obtuženik okrivljuje.

U jednom i u drugom slučaju imat će tužitelj za tri dana (§§. 24. i 34.) učiniti svoje predloge o tom, da se povede zakoniti postupak.

§. 258.

Ako proti obtuženiku izrečena bude kaznena osuda, neće njezinoj ovršbi smetat okolnost, što je još pridržano progonit ga poradi kojega drugoga djela kažnjivoga. Samo onda, ako je za ovo djelo ustanovljena kazan smrti, čekat će se s izvršbom osude, satvorene po §. 257. dokle se o ovom djelu neodluči.

Ako se tužitelj posluži priuzdržanjem, pomenutim u §. 257. moći će sud narediti, neka se pričeka s izvršbom osude, stvorene uz taj priuzdržaj, do onda, dok se neodluči o novoj obtužbi. U ovom slučaju postupat će se s jednom i drugom osudom u pogledu pravnih liekovah tako, kano da su stvorene u isto doba.

§. 259.

Kad se pronadje, da je obtuženik, proti komu je jurve izrečena kaznena osuda, krivac još drugoga djela kažnjivoga, počinjena prije, nego što se je izrekla ona osuda kaznena, imat će se pri odmjerivanju kazni za na novo pridošli čin kažnjivi primjeren obzir uzeti na kazan dosudjenu krivcu presudom prijašnjom tako, da se neće moć prekoračiti nikad najveća kazan odredjena u zakonu za težje kažnjivo djelo.

§. 260.

Kad presuda glasi na globu novčanu, opredielit će se ujedno i kazan zatvora, koja će ju zamieniti, ako se globa utjerati neuzmogne.

§. 261.

Sud imat će se držati predlogah tužiteljevih samo u toliko, što neće moći obtuženika proglasiti krivcem takova čina, proti kojemu obtužba niti je s početka bila naperena niti protegla se kašnje tečajem glavne razprave.

8. Proglas i odpravak odsude.

§. 262.

Odmah po učinjenu zaključku suda imat će se opet dovesti ili pozvati obtuženik, i u javnoj sjednici proglasit će predsjednik osudu skupa s bitnimi razlozi njezinimi, pročitavši ujedno i uporavljene zakonske ustanove. Podučit će predsjednik obtuženika ujedno i o pravnih liekovih, kojimi se poslužiti može.

§. 263.

Ako obtuženik nedodje na proglašenje osude, moći će predsjednik učiniti, da se dovede u tu svrhu, ili pak narediti, da mu ili osudu obznani ustmeno sudac, izaslan za taj posao, ili da mu ista u prepisu bude dostavljena.

§. 264.

Svaka osuda imat će se za tri dana, kojega se proglasi izdati pismeno i podpisat će ju predsjednik i perovodja.

Odpravak osude treba da sadržaje:

1. naznaku suda i imena pritomnih članovah suda, kao i imo državnoga odvjetnika (privatnoga tužitelja) i privatnoga učestnika;

2. ime i prezime, a tako i ono ime, pod kojim je inače još poznat obtuženik, njegovu dobu, stališ, zanat ili zanimanje njegovo; osim toga ime branitelja mu;

3. dan odredbe, kojom se je naredila bila glavna razprava, i bitni sadržaj obtužnice;

4. dan glavne razprave i izrečene osude;

5. konačne predloge tužitelja i privatnoga učestnika;

6. presudu o pitanju kazni, i to u slučaju osude kaznene sa svimi točkami, navedenimi u §. 251.; napokon

7. razloge riešitbene. U ovih imat će se u kratko, nu podpuno jasno i izrazito razložiti, koje učine i iz kojih razlogah smatrao je sud kano dokazane,

ili kao nedokazane; koji su ga razlozi vodili pri riešavanju pravnih pitanjah i pri uklonjivanju doprinešenih prigovorah, a u slučaju, ako je obtuženika osudio, kakovih je našao okolnostih otegoćujućih i olakoćujućih. Pri osudi oprostnoj naznačit će razlozi riešitbeni napose jasno, s kojega od razlogah, navedenih u §. 250. obnašlo je sudište oprostiti obtuženika.

Pogrieške pisanja i računa, nadalje takove nedostatke u obliku i izostavke, koji se netiču točakah, napomenutih u §. 251. br. 1 i 3, imat će sud popraviti u svako doba, nu svakako pošto najprije stranke sasluša.

Proti odbitu predlogu, koj na to smjera, neće biti pravnoga lieka. Zaključen popravak dodat će se osudi na rubu, i primetnut će se svimkolikim odpravkom.

§. 265.

Kad sud obsudi koga na smrt, ima odmah po satvorenoj osudi smrtnoj, pridruživ si državnoga odvjetnika, posavjetovati se, da li je obsudjenik vriedan pomilovanja ili nije, i koja bi kazan u prvom stučaju primjerena bila umjesto kazni na smrt. Stopram pošto i glede toga bude satvorena odluka, ima se osuda proglasiti s tim dodatkom, da se ona predložiti mora vladaocu. Nego ima se obtuženik podučiti, da mu je i žalba ništovna dopuštena proti takovoj osudi. Zatim ima sud osudu smrtnu ujedno s gori pomenutim mnienjem, sa svimi ostalimi predhodnimi spisi, a u slučaju, ako je proti toj osudi i žalba ništovna uložena, podjedno i s tom žalbom ništovnom poslati stolu sedmorice.

Ako je smrtna kazan izrečena proti više osobah, treba u osudi ustanoviti takodjer red, po kojem se obsudjenici imadu pogubiti.

§. 266.

Ako sud scieni, da je obsudjenik u slučajevih, gdje se neradi o kazni smrtnoj, vriedan takova ublažaja kazni, koj nadilazi granice one moći, koja mu je u §. 254. podieljena, imat će istina izreći osudu polag povlasticah svojih, nego podjedno, pridruživ si državnoga odvjetnika, sačiniti odluku i o tom, kakov bi se dalji predlog na ublaženje učiniti imao višim vlastim sudbenim.

Zatim osuda, po zakonu satvorena, ima se proglasiti i na pismu izdati, a po tom s mnienjem suda i sa svimi spisi ureda radi, a ako je možda i priziv uložen, ujedno i s tim prizivom podnieti banskomu stolu, odnosno, ako je ništovna žalba predana proti osudi, stolu sedmorice.

9. Vodjenje napisnika.

§. 267.

O glavnoj razpravi imat će se pod inakom ništetnosti voditi napisnik, koj će podpisati predsjednik i perovodja. U napisniku treba da su sadržana imena

svih pritomnih članovah suda, stranakah i njihovih zastupnikah, da su posvjedočene sve bitne formalnosti postupka, imenito da je navedeno, koji su svjedoci i vještaci saslušani, i koji spisi pročitani; da li su svjedoci i vještaci zaprisegnuti bili, ili s kojih razlogab nije bilo zaprisizanja; napokon da su napomenuti svi predlozi stranakah i odluke, što ih je o istih predlozih izdao predsjednik ili sud. Prosto je strankam zahtjevati, da se pojedine točke, smjerajuće na obranu pravah njihovih, ustanove u napisniku.

Gdje je do toga stalo, da se rieči točno ustanove, imat će predsjednik, ako uztraži stranka koja narediti, da se pročitaju odmah pojedine česti napisnika.

Odgovori obtuženika i kazivanja svjekokah ili vještakah napomenut će se onda samo, ako sadržavaju različnostih, promjenah ili dodatakah glede kazivanjah, stavljenih u spise, ili ako su se svjedoci ili vještaci u javnoj sjednici prvi put saslušali.

Ako predsjednik ili sud scieni, da je umjestno, moći će narediti, da se brzopisno (stenografično) pobilježe sva kazivanja i govori; to će se učiniti svakiput, kada stranka za dobe to uztraži i predbježno troškove namiri. Brzopisna bilježenja preniet će se ipak za četrdeset i osam urah u pismena obična, predložit predsjedniku ili sudcu, kojega on u tu svrhu odredi da ih prosudi, i priklopit će se napisniku.

U ostalom ostaje prosto strankam, zagledati u završen napisnik i njegove priloge i uzeti si prepis.

§. 268.

O viećanjih i glasovanjih za vrieme i na svršetku glavne razprave, sačinit će se poseban napisnik u slučajevih, kada se sud povuče u viećnici da izreče zaključak.

10. Odgoda glavne razprave.

§. 269.

Glavnu razpravu, pošto je jedanput započela, moći je prekinuti samo u toliko, u koliko se to predsjedniku potriebno uzvidi radi odmora osobah, pri tom učestvujućih ili, u koliko potriebno bude za to, da se bezodvlačno pribave koja dokazna sredstva; glavna razprava moći će se po razboru suda u silnih slučajevih nastaviti nedjeljom ili praznikom.

§. 270.

Ako branitelj, premda kao što treba pozvan, nedodje na glavnu razpravu, ili ako se udalji prije, nego se ista dovrši, ili ako nastane slučaj, naveden u §.

257. stavka 2., i ako nije moguće drugoga branitelja u obće, ili barem ne bez uštrba za obranu obtuženika postaviti, odgodit će se razprava. Troškove za imenovanje drugoga branitelja i za odgodu nosit će branitelj krivac.

§. 271.

Ako tečajem glavne razprave oboli obtuženik tako, da nebude mogao više u razpravi biti, pak ako neprivoli sàm, da se razprava nastavi bez njega, i da se pročita njegovo u iztragi dato očitovanje, imat će se razprava odgoditi.

§. 272.

Može se odrediti po razsudi suda, da se glavna razprava odgodi i onda, kad sud obnadje s kojega mu drago povoda narediti, da se predbježno povedu novi još izvidi ili čini iztražni ili da se dobave nova dokazala, ili ako radi izvanjskih zapriekah potriebito ili svrsi shodno bude, odgoditi za koje vrieme razpravu.

11. Dogadjaji uzgredni.

§. 273.

Ako se iz glavne razprave pokaže sa vjerojatnošću, da je koj svjedok hotomice krivo svjedočio, moći će predsjednik odrediti, da se o njegovu očitovanju sačini napisnik i, pošto se isti pročita i odobri, da ga svjedok podpiše; predsjednik moći će svjedoka i zatvoriti i doznačit ga sudcu iztražitelju.

§. 274.

Ako se tečajem glavne razprave učini u sudnici čin kažnjiv i učinitelj se zateče u samom djelu, moći će sakupljen sud, prekinuv glavnu razpravu ili na koncu iste, odmah suditi ga na predlog za to ovlaštena tužitelja, a tako i pošto izpita obtuženika i svjedoke, ako ih ima. Pravni liekovi proti takovoj osudi neimaju moći odgodne.

Ako nije moguće krivca odmah odsuditi, ili ako djelo sačinjava zločinstvo ili prestupak, koj ide pred sud porotni, naredit će predsjednik, da se učinitelj odvede pred sudca iztražitelja.

O takovu dogodjaju sačinit će se osobiti napisnik.

§. 275.

Ako obtuženik učini uz glavnu razpravu kakovo djelo kažnjivo, uporavljivat će se sasvim ustanove §. 257.

II. Pravni liekovi proti osudi.

§. 276.

Proti osudam sudbenih stolovah dopušteni su samo pravni liekovi žalbe ništovne i priziva. Žalba ništovna upravlja se na stol sedmorice kao sud kasacionalni, a priziv na banski stol.

§. 277.

Žalba ništovna poprimit se može proti osudi oprostnoj jedino na štetu, proti osudjujućoj pak kako na korist, tako i na štetu obtuženika, nego svagda samo poradi kojega od sliedećih razlogah ništetnosti:

1. ako sudište nije sastavljeno bilo kako treba; ako nisu svi sudci bili pri svoj razpravi ili ako je izključen sudac (§. 62. i 63.) udioničtvovao pri odlučivanju, već ako je okolnost čina, na kojoj se ništetnost osniva, bila pritužniku poznata još prije glavne razprave ili je za nju doznao uz samu glavnu razpravu a nije poslužio se njom odmah, kad je pričela glavna razprava ili s mjesta, čim je za nju doznao;

2. ako se je uzprkos ogradbi od strane pritužnikove pročitao u glavnoj razpravi spis o takovu činu predizvida ili iztrage, koj je po zakonu ništovan;

3. ako se je u glavnoj razpravi povriedio ili zanemario takov propis, za koj zakon nalaže naročito pod inakom ništetnosti, da se ima izvršiti (§§. 111., 142., 143., 161., 212., 219., 235., 238., 241., 251., 267 i 368.);

4 ako se uz glavnu razpravu nije presuda izrekla o kakovu predlogu pritužnikovu, ili ako su se medju-presudom, izrečenom proti predlogu ili prigovoru pritužnikovu, zanemarili ili krivo uporavili takovi zakoni ili takova načela postupka, kojih bi se sud držati imao već po bitnosti postupka, idućega u prilog i kaznenomu progonu i obrani;

5. ako je izreka suda o odlučnih učinih (§. 264., br. 6. i 7.) nerazgovetna, nepodpuna, ili ako je sama sa sobom u protuslovju; ako za tu izreku nije navedeno nikakovih razlogah ili ako su navedeni razlozi očito neosnovani ili ako medju onim, što riešitbeni razlozi vele o sadržaju izjavah, nahodećih se kod spisah, ili o sudbenih izjavah i medju izpravami ili samimi napisnici o preslušavanju i o sjednicah postoji znatno protuslovje;

6. ako je sud nepravilnim načinom izrekó svoju nenadležnost (§. 255.);

7. ako stvorena konačna odsuda nije riešila obtužbe, ili

8. ako ju je proti propisu §§. 256., 257., 261. prekoračila;

9. ako se je stvorenom izrekom suda o pitanju: —

a) da li djelo, kojim se obtuženik okrivljuje, sačinjava zločinstvo, prestupak ili drugi kakov čin kažnjivi, koj spada pod nadležnost sudovah,

b) da li ima okolnostih, uslied kojih se dokida kažnjivost djela ili poradi kojih nije dopušteno krivca progoniti, napokon

c) da li manjka obtužba, kakovu zakon iziskuje; —
zakon povriedio ili krivo uporavio;

10. ako je čin, na kojem se osniva riešitba, podvržen bio po krivom tumačenju zakona takovu kaznenomu zakonu, koj se na taj čin uporaviti nemože;

11. ako je sud pri odmjerivanju kazni prešo svoje pravo kaznenja ili granice zakonite stavke kaznene, u koliko se ista podkriepljuje razlozi otegoćujućimi ili olakoćujućimi, navedenimi poimence u zakonu, ili ako je prekoračio granice prava: promieniti ili ublažiti kazan, koj ga ide, ili ako je ustanove §. 288., točka 3. i §. 300., točka 4., povriedio ili krivo uporavio.

Razlozi ništovni, navedeni pod 2, 3 i 4, neće se uporaviti moći na korist okrivljenikovu, kad se bezdvojbeno vidi, da povrieda formalnosti nije mogla za obtuženika štetonosno djelovati na riešitbu.

Razlozi ti moći će se upotriebit na štetu okrivljenikovu samo onda, kad se vidi, da je povrieda formalnosti mogla imati za obtužbu štetan upliv na riešitbu, i ako joj se je povrh toga tužitelj protivio, ako je tražio riešitbu suda i ako je odmah po uzkrati ili po proglasbi te riešitbe pridržao sebi žalbu ništovnu.

§. 278.

Žalbom ništovnom moći će na korist obtuženika poslužit se kako on sam, tako i njegov drug ženitbeni, njegovi rodjaci u uzlaznoj i silaznoj liniji i njegov tutor i državni odvjetnik, proti volji njegovoj pak samo roditelji i tutor, ako je obtuženik maloljetan. U koliko se radi o prosudjivanju navedenih razlogah ništovnih, imat će se žalba ništovna, koju je na korist obtuženika poprimio tko drugi, smatrati, kao da ju je uložio sàm.

Na štetu obtuženikovu moći će žalbu ništovnu poprimiti jedino državni odvjetnik ili tužitelj privatni.

§. 279.

Priziv dopušten je jedino proti izrečenoj kazni, u koliko neima razloga ništovnoga, napomenuta u §. 277. br. 11. i proti osudi o privatno-pravnih zahtjevih. Prizvati se mogu poradi izrečene kazni svi, kojim je prosto poslužit se žalbom

ništovnom, i to na štetu obtuženikovu samo onda, kad se kazan odmjeri izpod stavke kaznene zakonom ustanovljene.

Proti sadržaju riešitbe, stvorene o privatno-pravnih zahtjevih, moći će prizvat se samo obtuženik i njegovi zakoniti zastupnici i baštinici.

1. Postupak pri žalbah ništovnih.

§. 280.

Žalba ništovna ima se uz tri dana poslje proglašene osude prijaviti kod sudbenoga stola. Ako obtuženik pri proglasbi osude nije pritoman bio (§. 225), imat će se žalba ništovna prijavit uz tri dana, pošto je o osudi bio obavješten (§. 263.).

Rok, za prijaviti žalbu ništovnu, teći će za rodbinu obtuženikovu, pomenutu u §. 278. od istoga onoga dana, kojega pričimlje i za obtuženika.

Prijava žalbe ništovne imade moć odgodnu. Nu odpust oproštena obtuženika iz zatvora odgodit će se samo poradi ništovne žalbe od strane državnoga odvjetnika, i to samo onda, ako žalba prijavljena bude odmah pri proglašenju osude.

§. 281.

Žalbenik vlastan je, najkašnje za osam danah računajuć od dostave osude, predati sudu pismeno razloge svoje žalbe. Imat će on ili u tom pismu ili u prijavi svoje žalbe naznačit napose i izrazito razloge ništovne, jer inače neće imat sud kasacionalni nikakova obzira na žalbu njegovu.

Ako je žalbenik predao uz zakoniti rok žaobnicu — dostavit će se tad ova stranki protivnoj i obznanit joj, da joj je prosto za osam danah podnieti svoje protu-razloge.

Kad se podnesu ovi protu-razlozi ili kad mine rok, za to opredieljen, poslat će se svikoliki spisi sudu kasacionalnomu, koji će o tom imat odlučiti.

§. 282.

Stol sedmorice imat će viećat u sjednici nejavnoj o žalbi ništovnoj, pošto sasluša najprije državnoga nadodvjetnika. Ako je žalba prekasno najavljena ili ako razlozi ništovni nisu napose i izrazito navedeni, ili ako su jurve uklonjeni prijašnjom riešitbom suda kasacionalnoga u stvari istoj, ili ako se prijava netemelji na kojem od razlogah ništovnih, navedenih u §. 277. ili ako ju je učinio tko takov, koj za to ovlašten nije, tad će se žalba zabaciti odmah.

To će se dogoditi i onda, kad se radilo bude jedino o žaobi ništovnoj, osnovanoj na temelju §. 277. br. 5, te sud kasacionalni obnadje, da je netemeljita. Izvan toga imat će se bud odmah, bud pošto se doprinesu razjasnitbe, za koje se obnadje, da su potriebite za uztvrdjenu koju povriedu formalnosti (§. 277. br. 1—4), ureći za javno razpravljanje stvari ročište, i pozvati obtuženik a tako isto i privatni tužitelj, ako je takov posredovao, na način, da ovi poziv dobiju barem osam danah prije ročišta. Pri tom će se uputiti, da će se njihove pritužbe i izvedbe u slučaju, ako izostanu, pročitati i uzeti za podlogu riešenja.

Ako je obtuženik zatvoren, obavjestit će se o ročištu s tom opazkom, da može jedino njegov branitelj doći na razpravu.

Ako je obtuženik imenovao jurve branitelja ili ako je molio, da mu se takov odredi, odpremit će se pozivnica samo branitelju.

§. 283.

Razprava o stvari pred stolom sedmorice na uredjeno ročište javna je po propisih §§. 219.—222.

Ponajprije razložit će koj član stola sedmorice, kojega odredi predsjednik istoga, kao izvjestitelj, dosadanji tečaj kaznenoga postupka i označiti razloge ništovne, koje je pritužnik naveo, kao i točke preporne, koje odtuda proizlaze, pri čem medjutim neće očitovati svoga mnienja: kakova bi se odluka izreći imala.

Na to će žalbenik imat pravo govora, da razlozi utvrdi svoju žalbu, a za njim protivnik njegov, da mu odgovori. Obtuženiku ili njegovu branitelju pripada svakako pravo, da posljednji progovori. Ako stranka koja nije došla, pročitat će se njezina žaobnica ili protuizvedba njezina. Poslje toga udaljit će se sud u svoju viećnicu.

§. 284.

Ako stol sedmorice nadje, da je žalba ništovna neosnovana, odbacit će ju, a ako je ista podnešena očito od objesti i samo zato, da se stvar zateže, dosudit će proti žalbeniku ili polag okolnostih proti branitelju njegovu novčanu globu od deset do sto forintih.

Ako je žalba ništovna osnovana, imat će se osuda, u koliko se pobija i u koliko se nje dotiče razlog ništovni, ukinuti i polag različitosti razlogah ništovnih odluka izreći i dalje postupati u smislu propisah sliedećih:

1. Ako se nadje koj od razlogah ništovnih, navedenih u §. 277. pod br. 1—5, naredit će stol sedmorice iznovičnu glavnu razpravu i uputiti stvar, kako obnadje, bud istomu, bud drugomu kojemu sudbenomu stolu.

2. Ako je sud prve molbe nepravedno izreko svoju nenadležnost, ili nije obtužbe riešio (§. 277. br. 6 i 7), naložit će mu stol sedmorice, da povede razpravu i izreče osudu, koja će se u ovom drugom slučaju odnositi jedino na točke obtužbe, koje još nisu riešene.

3. U svih drugih slučajevih izreći će presudu u stvari sam stol sedmorice, dočim će za podlogu svojoj riešitbi uzeti one stvari, koje je sud prve molbe uglavio neprekoračajuć obtužbe (§. 277. br. 8).

Nego ako stol sedmorice nadje, da nisu u osudi i u razlozih riešitbe uglavljene one stvari, koje bi se uporavljajuć kao što treba zakon, uzeti bile imale za podlogu riešitbe, odputit će stvar, da o njoj iznovično razpravlja i odluči, istomu ili drugomu sudbenomu stolu, a polag okolnostih i nadležnomu sudu kotarskomu.

§. 285.

Ako je žalba ništovna upravljena samo proti pojedinim odredbam, sadržanim u osudi, pak ako nadje stol sedmorice, da se ovi razlučiti mogu od sadržaja svekolike osude, prosto će mu takodjer biti, samo diono ukinuti osudu, na koju se udara.

Isto to biva, ako se osuda, na koju se udara, osniva na više kažnjivih činah, a žalba ništovna steže se samo na način, kako se je postupalo ili kako su se presudili pojedini ti čini i ako se ujedno pokaže, da je moguće postupak, ako je od potriebe, diono ponoviti ili baš i bez ove ponove stvoriti novu izreku glede pojedinih ovih činah kažnjivih.

§. 286.

Stol sedmorice držat će se samo razlogah ništovnih, kojimi se je poslužio žalbenik, navedši ih naročito ili barem razgovjetno uputiv na njih. Nego ako stol sedmorice dodje do osvjedočenja povodom žalbe ništovne, kojom se je poslužio tko mu drago ili inim kojim povodom, da je zakon kazneni na štetu obtuženikovu krivo uporavljen bio (§. 277. br. 9—11), ili da oni isti razlozi, na kojih se njegova odredba na korist obtuženikovu osniva, u prilog idu i kojemu suobtuženiku, koji se nije poslužio žalbom ništovnom, postupat će ureda radi tako, kano da je upitni razlog ništovni doista uporavio.

Ako je žalba ništovna jedino na korist obtuženikovu poprimljena, neće moći stol sedmorice proti obtuženiku odmjeriti strožje kazni, nego što je ona, koja je dosudjena u osudi, koja se pobija.

§. 287.

Osuda suda sedmorice, pošto se isti povrati u sudnicu, proglasit će se ustmeno zajedno s riešitbenimi razlozi; ako obtuženik nije bio pri razpravi stola sedmorice, imat će mu se odmah dostaviti po sudu prve molbe uredovno udostovjeren prepis od osude. Glede odpravljanja osude i vodjenja napisnikah kod raz-

pravah stola sedmorice treba vladat se polag propissah, sadržanih u §§. 251. 262· do 267.

§. 288.

Sud, kojemu se doznači stvar po §. 284. iznovične razprave radi, uzet će za podlogu razprave prijašnju obtužbu, već ako je stol sedmorice naredio, da se učini inako.

Sud će držati se onoga pravnoga mnienja, kojega se je stol sedmorice pri svojoj riešitbi držao.

Ustanova §. 286., točka 2., odlučna će takodjer biti i za osudu, koja izrečena bude na temelju iznovične glavne razprave.

Proti ovoj osudi moći će se poprimiti žalba ništovna iz svihkolikih razlogah, napomenutih u §. 277., u koliko isti nisu jurve uklonjeni riešitbom stola sedmorice, izrečenom u istoj stvari.

2. Postupak pri prizivih.

§. 289.

Priziv prijavit ima se kod suda prve molbe uz rok, označen u §. 280. Priziv imat će moć odgodnu samo onda, kad naperen bude proti vrsti kazni, ili kada obtuženik, na koliko je priziv učinjen proti odmjerenoj kazni, neizjavi sàm, da je voljan medjutim kazan nastupiti.

Prizivnik imat će izveden priziv predati uz osam danah, pošto ga je prijavio.

Pošto se uruči izveden priziv ili kada mine za to ustanovljen rok, predložit će se svikoliki spisi banskomu stolu, koji će odlučiti o prizivu u sjednici nejavnoj, saslušavši prije državnoga nadodvjetnika.

§. 290.

Banski stol ograničit će se pri svojoj riešitbi na točke, podvrgnute prizivu, i pritom uzeti će za podlogu izreku suda o krivnji obtuženika i o kaznenom zakonu, koj uporaviti valja. Ako sud ovaj obali kazan na korist jednoga ili više sukrivacah s razlogah, koji idu u prilog i drugim, postupat će on ureda radi, kano da su i ovi sukrivci priziv učinili.

Ako se je poprimio priziv jedino na korist obtuženikovu, neće moći

banski stol dosuditi obtuženiku strožije kazni, nego što je ona, koju je odredila osuda prva.

Proti riešitbi banskoga stola neima pravnoga lieka.

§. 291.

Ako se osim priziva posluži jedna ili druga stranka žalbom ništovnom, priložit će se prigodom, kad se podnosili budu spisi stolu sedmorice, takodjer i oni, koji se odnose na priziv. U ovom slučaju odlučit će stol sedmorice poslje riešene žalbe ništovne ili prigodom istoga riešenja takodjer i o prizivu, i to svagda u sjednici nejavnoj, pošto sasluša najprije državnoga nadodvjetnika.

§. 292.

Banski stol i stol sedmorice (§. 291.) može radi pretežnih okolnostih olahkoćujućih, po razsudu svom kazni slobode, u zakonu ustanovljene, ne samo u trajanju nego i u stupnju ublažiti, pooštrenja kazni slobode (§§. 19. i 253. k. z,) oprostiti sasvim ili stranom, a isto tako globe i ostale kazni, odredjene radi prestupakah ili prekršajah (§. 240. k. z.) obaliti, ili sasvim oprostiti, ako se steku s drugom kojom kazni, te da dakle krivac neostane sasvim nekažnjen.

GLAVA TRINAESTA.

Ob obnovi kaznenoga postupka i o povratku u stanje prijašnje proti izteklim rokovom.

I. Ob obnovi postupka.

§. 293.

Ako se je kazneni postupak dovršio proti kojoj stanovitoj osobi tim, što se je postupak obustavio, ili odbila obtužba, ili što se je od nje odustalo prije glavne razprave, moći će se uslišati predlog državnoga odvjetnika ili privatnoga tužitelja, glaseći na obnovu postupka samo onda, ako kažnjivost djela nije još ugasla zastarom, i ako se doprinesu nova sredstva dokazna, koja su kadra dokazati krivnju obtuženikovu.

Da li je umjestan predlog takov, odlučit će o tom sudbeni stol, pošto najprije učinjeni budu predizvidi, za koje se je obnašlo, da su potriebiti; proti ovoj odluci moći će se podignuti pritužba kod banskoga stola.

Pritužba dopriniet se ima sudu prve molbe za tri dana, pošto se je proglasio zaključak.

Privatnomu tužitelju, koji svoju tužbu povuče natrag, neće se dopustiti nikada obnova postupka kaznenoga.

§. 294.

Tko je pravomoćno osudjen, moći će i po ovršenoj kazni zahtjevati, da se obnovi postupak kazneni:

1. ako je dokazano, da se je obsuda njegova prouzročila krivotvorjem koje izprave, ili krivim svjedočanstvom ili podmićenjem ili kojim inim djelom kažnjivim treće koje osobe;

2. ako prinese novih dokaznih sredstvah, koja su ili sama po sebi ili ujedno s dokazi prije izvidjenimi kadra učiniti, da bude ili oprošten, ili pak obsudjen poradi takova čina, koji spada pod blažji zakon kazneni, ili

3. ako su radi istoga djela osudjene bile dvie ili više osobah različitimi presudami i ako prispodobiv ove presude, a tako i čine, na kojih se osnivaju, neobhodno uzeti valja, da je nevina jedna ili više tih osobah.

§. 295.

Staviti predlog, da se obnovi kazneni postupak na korist obtuženikovu, moći će, i to i po smrti njegovoj, svekolike one osobe, koje bi vlastne bile, primiti se na korist njegovu žalbe ništovne ili priziva. Ako državni odvjetnik sazna za okolnost, kojom bi se predlog na obnovu postupka kaznenoga na korist obtuženikovu obrazložiti mogao (§. 294.), obvezan će biti, obavjestiti o tom obtuženika ili drugu osobu, koja je vlastna to predložiti, ili pak predlog učiniti sam.

§. 296.

Državni odvjetnik ili privatni tužitelj moći će predložiti, da se obnovi kazneni postupak poradi čina, u pogledu kojega je obtuženik pravomoćnom osudom oprošten bio, samo onda, ako kažnjivost djela nije još ugasla usljed zastare, i ako je ili

1. presuda prouzročena krivotvorjem koje izprave ili krivim svjedočanstvom, podmićenjem ili drugim kojim djelom kažnjivim od strane obtuženika ili treće koje osobe, ili

2. ako obtuženik kašnje priznade pred sudom ili izvan-sudbeno čin, koj mu se pripisuje, ili ako se pokažu novi čini ili dokazna sredstva, koja su vrstna sama po sebi ili u savezu s prije izvidjenimi dokazi obrazložiti krivnju obtuženikovu.

§. 297.

Državni odvjetnik može predložiti, da se obnovi kazneni postupak, u svrhu da se čin, poradi kojega je obtuženik osudjen bio, prosudi po strožijem kaznenom zakonu, samo pod uvjeti, pomenutimi u §. 296. i povrh toga samo onda:

1. ako je na doista počinjeno zločinstvo ustanovljena kazan smrti ili doživotne tamnice, dočim je po kaznenom zakonu, koj je osudi za podlogu bio uzet odmjerit se mogla samo vremenita tamnica; ili

2. ako se je dosuditi imala barem desetgodišnja tamnica, a kazan je odmjerena po stavku kaznenom najviše na pet godinah ili

3. ako se pokaže, da je djelo zločin, a okrivljenik je osudjen bio samo poradi prestupka ili kojega od djelah kažnjivih, koja su doznačena sudovom kotarskim, da o njih sude.

§. 298.

Predložiti, da se obnovi postupak kazneni, imat će se kod onoga suda prve molbe, kod kojega je postupak bio poveden.

Ako je o činu, koj se kao zločin pokazuje, sudio sud kotarski, predat će se predlog onomu sudbenomu stolu, kojemu u područje spada onaj sud kotarski.

Sudac iztražitelj izvidit će čine, kojimi se predlog podkriepljuje. Zatim saslušat će se u slučaju §. 294. državni odvjetnik ili privatni tužitelj, u slučajevih pak §§. 296. i 297. okrivljenik, i sud stvorit će u nejavnoj sjednici u skupštini od četvorice sudacah, od kojih će jedan predsjedati, odluku o tom, da li je umjesto dozvoliti obnovu.

Proti ovomu zaključku dopuštena je samo pritužba na banski stol. Pritužba ima se uručit uz tri dana kod suda prve molbe.

Ako banski stol zaključi, da se postupak obnovit ima, vlastan će biti takodjer i narediti drugi sud, koj će iztragu voditi.

§. 299.

Zaključkom, kojim se obnova postupka kaznenoga dopušta, izreći će se, da se prijašnja osuda dokida samo na toliko, u koliko se odnosi na ono djelo kažnjivo, u pogledu kojega je obnova dozvoljena. Zakonite posljedice obsude, izrečene u prvoj presudi, trajat će medjutim još sveudilj, i smatrat će se kao dokinute samo onda i u toliko, na koliko nebudu imale nastati i usljed presude nove.

Odluka o privatno-pravnih tražbinah, sadržana u prijašnjoj osudi, ovršit se može uz vrieme, dok trajao bude obnovljen postupak, samo na toliko, da se zadobije sigurnost.

§. 300.

Stvar povraća se usljed obnove u pravilu (§. 301.) u stanje prediztrage. Ova se voditi i nadopuniti ima polag odluke, kojom se obnova dozvoljava, i polag novih dokazah. Propisi, postojeći glede obustave iztrage i glede stavljanja pod obtužbu. vriedit će i ovdje. Ako se usljed toga dovrši postupak i bez preduzete glavne razprave, imat će okrivljenik pravo zahtjevati, da se javno proglasi obustava ili presuda, kojom je obtužba konačno-valjano odbijena. Ove odluke imat će istu kriepost, koju imade presuda, kojom se okrivljenik riešava.

Ako se odredi iznovična glavna razprava, obavjestit će se o njoj takodjer i privatni učestnik; izreke onih svjedokah, vještakah ili suokrivljenikah, kojih nije više saslušati moguće, pročitat će se iz spisah, i na svršetku stvorit se nova osuda.

Ako se obtuženik ovom presudom osudi, imat će se pri odmjerivanju kazni obzir na jurve pretrpljenu kazan (§. 259.)

Ako je obnova dozvoljena jedino na korist obtuženikovu, neće mu nova osuda dosuditi moći težje kazni, nego je ona, koja mu je u prvoj presudi bila nametnuta.

Proti novoj presudi dopuštaju se isti pravni liekovi, koji su dopušteni i proti svakoj drugoj osudi.

§. 301.

Sud, koj je izrekao, da je umjestno obnoviti kazneni postupak na korist okrivljenikovu, moći će, ako je tužitelj sporazuman, stvoriti odmah osudu, kojom se okrivljenik oprašta, ili kojom se zadovoljava njegovu predlogu, da se uporavi blažja stavka kaznena. Proti takovoj presudi neima pravnoga lieka.

Odriešenik može tražiti, da se ta presuda proglasi.

§. 302.

Prošnjom obsudjenika, da se obnovi postupak, neobustavlja se ovrha kazni; već ako bi sud, koj ob obnovi odlučivat ima, čuvši tužitelja polag okolnostih slučaja pronašao za shodno obustaviti ovrhu kaznenu.

Ako se pravomoćno izreče, da se obnova dopušta, imat će se odmah

obustavit ovrha kazni (§. 299.) i odlučit o zatvoru okrivljenika po ustanovah, sadržanih u glavi IX. odsjek 6.

§. 303.

Stol sedmorice vlastan je, čuvši državnoga nadodvjetnika izvanrednim putem i nemorajuć se držati uvjetah, naznačenih u §. 294. odrediti obnovu kaznenoga postupka na korist osobe, osudjene poradi zločinstva ili prestupka, ako se:

1. prigodom predbježnoga viećanja o žalbi ništovnoj, ili poslje javne razprave o istoj, ili

2. prigodom viećanja o izvješću, podnešenu po §. 265. ili napokon

3. prigodom izpitivanja spisah, preduzeta na osobiti predlog državnoga nadodvjetnika, porodi znatna sumnja o istinitosti činah, uzetih za podlogu osudi i ako se sumnja ova neukloni pojedinimi izvidi, koje je možebiti naredio stol sedmorice.

U ovakovih slučajevih moći će stol sedmorice izreći odmah i novu osudu, kojom se okrivljenik riešava ili uporavljuje nanj blažja stavka kaznena (§. 301., točka 3.); nego u tu svrhu potriebita je jednoglasnost i privola državnoga nadodvjetnika.

Predloge privatnih ljudih, koji smjeraju na to, da se izhodi koj od zaključakah stola sedmorice, navedenih malo prije, odbit će sudovi, kojim prispiju; predlozi ovi nemogu bit nikad ni predmetom razpravljanja u razpravi ustmenoj.

Za obnovu kaznenoga postupka, koju odredi stol sedmorice, valjat će §§. 299. i 300.

Jedino stolu sedmorice pripada odlučivat o obustavi kaznene ovrhe i o doznačivanju daljega postupka sudu kojega drugoga okoliša.

§. 304.

Kazneni postupak može neodvisno od uvjetah i od formalnostih obnove polag obćenitih propisah povesti ili nastaviti sud, i to onaj, koj je usljed istih nadležan:

1. ako su se obustavili predizvidi prije, nego se je postupalo sa stanovitom kojom osobom kao okrivljenikom;

2. ako podnese tužbu privatni tužitelj, koj je za to još ovlašten, dočim u prijašnjem postupku odredjena je bila ubustava ili izrekla se odriešujuća osuda jedino poradi toga, što nije bilo po zakonu potriebita predloga od kojega učestnika;

3. ako se je pri zaglavljenom kaznenom postupku radi zločinstva ili prestupka pridržalo tužitelju, da krivca progoni poradi drugoga čina kažnjivoga, ili ako su istom kašnje izišli na vidjelo razlozi sumnje o kojem prije počinjenom djelu kažnjivom;

4. kad je s činom, koji zločinstvo sačinjava, kotarski sud, uporaviv krivo zakon, postupao kao da njemu pripada o istom suditi, uzimajuć da nije minulo iza odluke kotarskoga suda još više od šest mjesecih, a ako se radi o zločinstvu, koje je kažnjivo težkom tamnicom od preko pet godinah, ako nije još minulo preko dvanaest mjesecih.

II. Povratak u stanje predjašnje proti minulim rokovom.

§. 305.

Kad se promaši rok za prijavu pravnoga lieka proti osudi, moći će sud, pozvan da odlučuje o pravnom lieku, podieliti okrivljeniku povratak u stanje predjašnje, ako ovaj:

1. dokazati uzmogne, da mu usljed neodklonjivih okolnostih bez krivnje njegove ili bez krivnje njegova zastupnika nije moguće bilo, držati se roka;

2. ako zaište povratak u stanje predjašnje uz tri dana, pokle je nestalo zaprieke i

3. ako prijavu podjedno preda.

Prošnja imat će se predati onomu sudu, kojemu se je imao prijaviti pravni liek.

Ovaj sud priobćit će tužitelju ovu prošnju ujedno s prijavom u svrhu, da dade o njoj svoje očitovanje i protuizvedbu, ako ju ima, i pošto mine za ovo potonje ustanovljen otvoreni rok, predložit će spise sudu, zvanu da odlučuje o pravnom lieku, koji će u slučaju, ako povratak u stanje prijašnje dozvoli, izreći odmah presudu u stvari glavnoj.

Neima pravnoga lieka proti uzkraćenu povratku u stanje predjašnje.

Prošnjom neće se obustavljati ovrha dotle, dok povratak u stanje predjašnje nebude dozvoljen; osim ako sud, kojemu je prošnja predana, obnadje napram okolnostim slučaja, odrediti, da se ovrhom pričeka.

GLAVA ČETRNAESTA.

O presudah i odredbah suda kaznenoga u pogledu privatno-pravnih tražbinah.

§. 306.

Na štetu, nastalu usljed kažnjiva djela, i na ostale uzgredne okolnosti, važne u pogledu privatno-pravnih posljedicah, treba da se ima obzir ureda radi.

Oštećeniku, kad se dvojilo bude o tom, da li znade o kaznenom postupku, koj će se povesti, dat će se to na znanje, da upotriebiv svoje pravo, pristupi k postupku kaznenomu.

U slučaju pristupa ostavit će se privatnomu učestniku, ili ako isti sám nebi vlastan bio sebe zastupati, zakonitomu njegovu zastupniku, da tražbine svoje navede i dovoljno dokaže. Okrivljenika treba o tom saslušati i učiniti sve, što je potriebno, da se izvidi i pronadje šteta. Privatni učestnik može od tražbinah svojih opet odstupiti u svako doba, makar baš i uz glavuu razpravu.

§. 307.

Ako okrivljenik nebude osudjen, ima se privatni učestnik sa svojimi odštetnimi tražbinami odpraviti svagda na put gradjanske parnice.

Ako li se okrivljenik osudi, imat će u pravilu sud ujedno odluku izreći o privatno-pravnih tražbinah oštećenikovih. Ako sud kazneni scieni, da podatci kaznenoga postupka nedotieču u svrhu, da bi se na temelju istih pouzdano suditi moglo o odštetnih tražbinah, odpravit će privatnoga učestnika na put gradjanske parnice.

Proti takovu odpravku neima pravnoga lieka.

§. 308.

Ako se je stvar, glede koje se je osvjedočio sud, da je svojina privat-učestnika, našla medju stvarmi obtuženika, kojega sukrivca ili kojega dionika u djelu kažnjivu ili na takovu mjestu, kamo su ju ove osobe metnule ili dale samo na pohranu, naredit će sud, da se stvar povrati, kada osuda postane pravomoćna. Nu ako okrivljenik naročito privoli, moći će se takova stvar povratiti odmah.

Predmete, oštećeniku oduzete, može takodjer i prije glavne razprave povratiti sudac iztražitelj, ako netreba zadržati ih u pohrani, da se njimi uglavi okrivljenik, sukrivac ili koj dionik, i ako privole na to okrivljenik i tužitelj.

§. 309.

Ako je oduzeta stvar načinom, za prenos vlastničva valjanim, ili kao zalog dospjela jurve u ruke komu drugomu, koj nije udioničtvovao pri djelu kažnjivu, ili ako o vlastničtvu oduzetoga kojega predmeta prepire medju sobom više oštećenikah, ili ako se oštećenik nije kadar odmah dovoljno dokazati svoga prava, imat će se prošnja, kojom se traži povratak dobra, odpraviti na put parnice gradjanske.

§. 310.

Ako se dobro, oštećeniku oduzeto, više povratiti nemože, kao i u svih slučajevih, gdje se neradi o povratku oduzetoga kojega predmeta, nego o naknadi

štete ili izmakla dobitka ili o zagladjenju prouzročene uvriede (§. 1423. obćeg gradj. zakonika), imat će se u kaznenoj osudi dosuditi odšteta ili zadovoljština, na koliko moguće bude pouzdano ustanoviti ne samo iznos njezin, nego i odredit osobu, kojoj takova pripada.

Ako se iz učinjenih izvidah nadje razlogah, s kojih se slutiti može, da oštećenik precjenjuje štetu svoju, moći će ju sud, uvaživ sve okonosti, ili ako uztreba, po obavljenoj procjenbi vještakah obaliti.

§. 311.

Navlastito ima sud kazneni u slučajevih, kada tko obsudjen bude kao krivac zločinstva veleizdaje, bune ili ustanka, izreći presudu i glede onih zahtjevah na odštetu, što ih država ili privatna koja osoba ima i tjera proti obsudjeniku.

Nego u štetu, iz ovih zločinstvah nastalu, imadu računat se ne samo svekolike odštete, neposredno ili posredno istimi prouzročene, nego i svi troškovi, koji su učinjeni u svrhu, da se uguši podhvat zločinstva ili da se povrati red i sigurnost.

§. 312.

Ako iz krivnje obtuženika izidje na vidjelo, da sklopljen š njim pravni posao ili pravno koje razmjerje posve ili diono nevalja: imat će se tad u kaznenoj osudi sud izreć i o tom, a i o pravnih posljedicah, koje odtuda izviru.

Jedino kad se radi o nevaljalosti ženitbe, pridržat će se odluka o tom nadležnomu sudu gradjanskomu (§. 3.).

§. 313.

Prosto će bit privatnomu učestniku, udariti putem prava gradjanskoga, kad nebude hotio zadovoljiti se odštetom, dosudjenom mu po sudu kaznenom.

§. 314.

Ako je presuda kaznenoga suda, izrečena o privatno-pravnih tražbinah, zadobila pravnu moć, vlastan je svaki učestnik zamolit sud, koj je u prvoj molbi presudu izrekao, da na samoj osudi zabilježi, da je osuda pravomoćna, i presuda takova imat će po tom tu moć, da se ovrha iste može zaiskati neposredno kod suda gradjanskoga.

§. 315.

Da se pravomoćna presuda kaznenoga suda o privatno-pravnih tražbinah preinači poradi novih na vidjelo dospjelih dokaznih sredstvah, kao i da se dokine
*

ovrha iste poradi kašnje okolnosti čina, moći će izvan slučaja, gdje se s drugih razlogah postupak kazneni obnoviti ima, osudjenik i njegovi u pravu nasljednici zaiskati samo u sudca gradjanskoga.

§. 316.

Ako se pri kojem okrivljeniku nadje dobro, koje je po svoj prilici tudje, ter za koje nemože ili neće, da kaže, čije je, i ako se uz primjeran rok nejavi nitko kao vlastnik, imat će sudac iztražitelj sačiniti opis takova dobra tako, da ga vlastnik istina spoznati može, ali ipak da se zataje njekoji bitni razlikujući znaci, koji će se ostaviti, da ih vlastnik naznači i tim da dokaže svoje pravo.

§. 317.

Takov opis imat će se u onih mjestih, gdje se je bavio okrivljenik, ili gdjé su se učinila kažnjiva djela, kojimi se okrivljuje, obznaniti javno izrokom (ediktom). U ovom izroku pozvat će se vlastnik, da se za godinu danah prijavi od dana, kojega je izrok bio treći put uvršten (u novine), i da dokaže svoje pravo vlastničtva.

Nadjeni predmeti, kojih vriednost nedosiže do dvadeset i pet forintih, i u pogledu kojih nebude s drugih razlogah potriebno odmah ili napose obznaniti, proglasit će se od sgode do sgode u zajedničkih izrocih.

§. 318.

Ako je tudje dobro takovo, da se nemože godinu danah sačuvati, a da se nepokvari, ili ako je sačuvanje s troškovi skopčano, ima državni odvjetnik naredit, da se prodade putem javne dražbe. Kupovnina ima se položiti kod suda kaznenoga. Podjedno imat će se potanki opis svakoga prodanoga komada s dodatkom kupca i kupovnine priklopiti spisom.

§. 319.

Ako za vrieme, izrokom ustanovljeno, nitko nedokaže prava na opisane predmete, imat će se isti, ili imat će se dobiven za njih novac, ako su se poradi sile prodali (§. 318.), izručiti okrivljeniku, ako uztraži, u koliko zaključkom suda, zvana za odlučivanje u prvoj molbi nebude izrečeno, da zakonitost posjeda pri okrivljeniku nije vjerojatna. Proti ovim zaključkom neće biti pravnoga lieka.

§. 320.

Predmeti, koji se okrivljeniku neizruče, prodat će se na način, odredjen u §. 318. i kupovnina dati u pjeneznicu zemaljsku. Nego ovlašteniku prosto je zahtjeve svoje na kupovninu putem parnice gradjanske potjerat proti blagajnici ze-

maljskoj još za trideset godinah, računajuć od dana, kojega je po treći put izrok bio proglašen.

GLAVA PETNAESTA.

O troškovih postupka kaznenoga.

§. 321.

Svekolike razprave o stvarih kaznenih, činile se po vlasti kojoj mu drago, i svikoliki podnesci stranakah, koji se na iste odnose, prosti su od pristojbah i poštarine. Vožnje sa pripregom, koje se čine iz takovih povodah, proste su od cestovine i mostovine na putu onamo i natrag.

Ako se okrivljenici odpremaju na kolih, imadu obćine davat potriebitu pripregu, za koju vlastne su tražit naknadu po propisih, postojećih za priprege.

§. 322.

Medju troškove postupka kaznenoga, glede kojih može biti mjesta naknadi od strane okrivljenika, spadaju:

1. troškovi za dostave, pozive i za glasonoše;
2. troškovi za dovedbu, pratnju pod stražom i za prevoz okrivljenika ili inih osobah;
3. pristojbe svjedokah, vještakah i tumačah;
4. pristojbe braniteljah i drugih zastupnikah od stranakah;
5. troškovi za obskrbu okrivljenika za vrieme iztražnoga zatvora;
6. putni troškovi i nadnevice osobah sudbenih i odvjetnikah državnih; napokon
7. troškovi za ovrhu osude kaznene.

Ove troškove, izim pristojbah, naznačenih pod br. 4., plaćat će država predujmice, priuzdržavši si pravo na povratu polag ustanovah §§. 330.—332.

§. 323.

Pristojbe podvornikah uredovnih i njihovih pomoćnikah za dostave, pozive, za nošenje viestih, za dovedbu, praćenje pod stražom ili prevoženje okrivljenika ili drugih osobah, zatim nadnevnice oružnikah, koji se odrede za praćenje ili dovedbu, uredjuju se posebnimi naredbami.

§. 324.

Svjedokom, koji živu od nadnice ili natjednice, koji bi dakle u zaslužbi svojoj štetovali, kad bi se makar na njekoliko samo urah od posla svoga udaljili,

ima preslušavajući ih sud, pravično uvaživ svakolika razmjerja, ustanovit im na zahtjevanje njihovo ne samo odštetu potriebitih troškovah na putu onamo i natrag, nego i naknadu izgubljene zaslužbe i potriebnih možda većih troškovah, što su ih imali u mjestu preslušavanja. Drugim svjedokom može se na zahtjevanje njihovo samo onda, ako je mjesto preslušavanja njihova od običnoga im prebivališta udaljeno preko dvie milje (četiri ure), dozvolit primjerena im naknada potriebitih troškovah za putovanje i za bavljenje u mjestu, gdje se preslušavaju. Dosudjene pristojbe imadu izplatit se odmah po preslušaju, ili ako se to učinit nemože, a svjedok nebude tomu kriv, imat će mu se iste poslat što brže i svakako tako, da nebude imao radi toga troškovah.

U pozivu imadu se opomenut svjedoci, da su držani naknadu, koja ih ide, pod kazan gubitka iste, potražiti najduže za dvadeset i četiri ure poslje svoga preslušaja.

Privatni tužitelj neima nikakova prava na pristojbe svjedoka; drugi oštećenici imat će ga samo onda, kad pozvani budu, da se saslušaju kao svjedoci.

Pristojbe osobah, koje stoje u aktivnoj službi vojničkoj (domobranskoj), ter koje kao svjedoci dodju pred sud kazneni, nahodeći se izvan njihova stanovišta, ustanovljuju se posebnimi propisi.

§. 325.

Vještaci, koji su pri sudu za stalno kao takovi naredjeni, i u ime toga plaću dobivaju, imadu pravo tražit naknadu samo onih predhodnih troškovah, koje su učinit morali, da u stanju budu mnienje svoje podnieti, nu morat će ih kao što treba izkazati. Drugi vještaci dobivat će osim toga još pristojbu, koju će sud, brižljivo uvaživ svekolike okolnosti, odmjeriti. Na koliko se o tom neustanovljuje ništa osobita u postojećih propisih, odmjerit će se pristojba medju jednim i pet forintih, a u slučaju, ako se za mnienje iziskuju osobiti znanstveni, tehnički ili umjetnički nauci ili vještine, medju dva forinta i dvadeset forintih. Da se dozvolit uzmogne odplata, nadilazeća ovaj iznos, potražit će se za to privola banskoga stola.

§. 326.

Za ustmeni prevod koje izprave, sastavljene u kojem stranom jeziku, ide tumača petdeset novčićah, a za pismeni prevod dva forinta od svakoga arka.

Iznimno moći će sud ove pristojbe povisit za polovicu iznosa, ako prevod bude skopčan s osobitimi težkoćami.

Tumača, prizvana k sudbenomu preslušavanju, ide za svaka pol dana dva forinta, a ako sam mora pisat i napisnik, tri forinta.

Ako se uredovnici, namješteni kod suda, ili tumači, koji su pri sudu kojem za stalno zapriseženi i s plaćom namješteni, pozovu za poslovanje takovo, dužni su djela ta vršiti bezplatno.

§. 327.

Nasuprot vještaci i tumači, ako prije pomenuta uredovna djela obavljat moraju izvan mjesta, dobivaju trošak za putovanje i uzdržavanje, i to oni, koji su u javnih službah, po propisu obćenitih postojećih za to naredabah, ostali pak po mjeri ustanovah, datih u §. 324., nego svakako i pri manjoj daljini, nego što je ondje neznačena.

U ostalom sve te prije pomenute pristojbe imat će se vještakom i tumačem, ako je moguće, odmah čim posao svrše, izplatiti ili bez troškovah poslati.

U pismenom pozivu trebat će ih opomenuti, da tražbinu svoju pod gubitak prava predat imadu najduže za četrnaest danah, iza kako su podnieli mnienje svoje.

§. 328.

Troškovi za obskrbljivanje okrivljenika za vrieme iztražnoga zatvora sadržavaju troškove za hranu, ležu, ogriev, posviet, za potriebitu možebit nabavu kao i za čišćenje rubenine i odjeće, napokon troškove bolesti i poroda, ako se dogode.

Troškovi bolesti i poroda uračunavat će se svakomu zatvoreniku onako, kao što se zanj u istinu naberu; glede svih ostalih pak troškovah obskrbnih imat će banski stol za svoj okoliš svake godine, a kad bi se ciene znatno mienjele, češće ustanovljivati za svakoga zatvorenika iznosak, koliko će se imat na dan naknadit u ime troškovah obskrbnih, osim ako je zatvorenik obskrbljivao se iz svoga imetka.

Ako u raznih mjestih, gdje se nalaze sudovi kazneni, vlada odveć velika razlika u cienah glede živeža, moći će se naknadna svota tih troškovah obskrbnih različito ustanoviti za razne sudove.

§. 329.

Troškove, koje obsudjenik povratit ima za ovrhu kaznene osude, obsižu pri kazni slobode ne samo učinjene troškove za obskrbu (§. 328.) nego takodjer i onaj dio troškovah za straženje i upravljanje mjesta kaznenoga, koj na svakoga pojedinoga uznika u uzi kaznenoj odpada. Odmjerivanje ovih troškovah uredjuje se posebnimi naredbami.

Troškovi za ovršbu druge koje kazni ustanovit će se od sgode do sgode.

§. 330.

Ako obtuženik osudom kaznenom bude izrečen kao krivac kojega ka-

žnjiva djela, tad će se u osudi ujedno izrazit, da obtuženik ima naknadit i troškove postupka kaznenoga.

Nego imat će sud u slučaju, ako se je postupak odnosio na više kažnjivih djelah, troškove glede djelah onih, radi kojih obtuženik nebude obnadjen za kriva, izključiti, koliko je moguće iz naknade.

Nego dužnost: naknaditi troškove, pada na pravomoćno obsudjenoga samo za osobu njegovu, a ako je po nastaloj jurve pravnoj moći osude preminuo, na njegovu ostavštinu; a nepada nikada na druge osobe, koje su po zakonu ili iz preuzete dužnosti skrbit imale za uzdržavanje njegovo. Od više saučestnikah ima se osudit svaki napose, da namiri one troškove, koji su se nabrali obskrbljivanjem njegovim u zatvoru iztražnom, branjenjem njegovim, ovršbom kazni ili osobitimi dogodjaji, koji su se sbili samo pri njem ili pak osobitom krivnjom njegovom.

Na izplatu svih ostalih troškovah postupka kaznenoga imadu se svikoliki sukrivci i dionici obsudit nerazdieljeno, ako nenadje sud osobitih razlogah, s kojih će stegnuti ovo jamčenje.

§. 331.

Ako se postupak kazneni svrši na drugi način, nego li presudom osudnom, imat će u pravilu platit troškove država. Nego u koliko je kazneni postupak obavljen bio na zahtjevanje privatnoga tužitelja ili u smislu §. 36. jedino na predlog privatnoga učestnika, naredit će se zaključkom suda ovim osobam, da namire sve troškove, koji su se nabrali usljed molbe njihove.

Za one osobite troškove, koji budu prouzročeni poprimljenim redovitim pravnim liekom ili zahtjevanjem za obnovu iztrage, jamči onaj, koj se je primio pravnoga lieka ili koj je iskao obnovu, ako je pravni liek ostao sasvim bezuspješan ili ako se je obnova odbila.

Državno odvjetničtvo nemože se nikada odsudit na naknadu troškovah.

Ako je napokon kazneni postupak prouzročen bio lažljivom prijavom, koju je tko znajuć učinio, naknadit će troškove prijavnik.

§. 332.

Nego naknada troškovah postupka kaznenoga imat će se od obsudjenika tražiti samo u toliko, u koliko ista po razsudu suda nebude propastna za prehranu i zaslužbu njegovu i u koliko on njom nebude priečen u izvršbi onih dužnostih, koje mu nalažu ili dati odštetu, proizviruću iz kažnjiva djela, ili hraniti svoju obitelj.

Osobe, za koje se za vrieme njihova zatvora doznače prinosci hranitbeni, namirit će iz ovih troškove obskrbe, koji su za njih učinjeni.

Da li se troškovi utjerati mogu, odlučit će se o tom, na koliko je moguće odmah, kada se izriče presuda.

§, 333.

U onih slučajevih, gdje pritužbe poradi troškovah nije moguće podnieti već ujedno s dopuštenim pravnim liekom proti osudi, prosto je svakomu, koj scieni, da mu je riešitbom ili odredbom suda u obziru troškovah krivo učinjeno, pritužit se radi toga napose kod banskoga stola.

Pritužba imade se predati kod onoga suda, koj je riešitbu izreko u prvoj molbi, najdulje za četrnaest danah, a sud ovaj poslat će ju sa svojim mnienjem banskomu stolu, koji će o tom odlučit konačno.

§. 334.

Tko se u kaznenom postupku posluži zastupnikom, držan je u pravilu platit i troškove, koji se za takovo zastupanje naberu, a to baš i onda, ako mu takov zastupnik bude naredjen ureda radi.

Ako obtuženiku bude dat zastupnik ubožki, imat će se istomu, ako zahtjeva, i to iz blagajnice državne platit oni troškovi, koji su potriebni bili i koje je doista u gotovu namirio.

U slučajevih, gdje okrivljenik, privatni tužitelj, privatni učestnik (§. 36.) ili onaj, koj je znajuć učinio lažljivu prijavu, mora u obće naknadit troškove parnične, imadu ove osobe takodjer naknadit i sve troškove, skopčane sa branjenjem i zastupanjem okrivljenika.

§. 335.

Ako zastupniku koje stranke pristoji nagrada, tad kako u slučaju, ako si je okrivljenik, privatni tužitelj ili privatni učestnik sam zastupnika izabrao, tako i onda, ako je obtuženiku sud naredio branitelja, ostavlja se ustanovit nagradu slobodnomu dogovoru izmedj zastupnika i onoga, koj je dužan platiti.

§. 336.

Ako se stranka i zastupnik joj nemogu pogoditi glede pristojbah za obavljeno zastupanje: prosto će biti svakoj stranki zamolit, da pristojbe ustanovi onaj sud, koj je zvan bio da rieši stvar u prvoj molbi, odnosilo se zastupanje ili na predpostupak, ili na glavnu razpravu ili na sastavljanje pisamah. Glede takove prošnje imat će sud preslušati stranku protivnu.

Pri odmjerivanju ovih pristojbah nije sudovom propisana nikakova stanovita svota, koje bi se držati morali, nego imadu oni uvažavat bitne zasluge zastupnika, i s toga navlastito, kao što bude pravo, u obzir uzimat vrieme, trud i gotove troškove, što ih je zastupnik uložit morao na nabavljanje dokazah i na samo zastupanje.

Proti ustanovi pristojbah, izrečenoj po sudu prve molbe, dopuštena je

53

obim strankam za četrnaest danah od dana dostavljena im zaključka, pritužba na banski stol, koji će o tom konačno izreći odluku.

Tako isto postupat će se, ako nepodje za rukom dogovor o količini troškovah, koje naknadit valja po §. 334. točke 3.

GLAVA ŠESTNAESTA.

Ob ovrhi osudah.

§. 337.

Svaki obtuženik, kojega osuda odrieši, ima se, ako je u uzi čim se osuda proglasi, pustiti na slobodu; osim ako bi s toga, što je tko poprimio pravni liek s odgodnom moćju ili iz drugi zakonitih razlogah potriebito bilo, zadržat ga još dalje u zatvoru.

§. 338.

Svaka osuda kaznena ima se ovršit odmah, čim nebude već dvojbe, da ovrhi nesmeta nikakova zakonita zaprieka, i navlastito da joj nesmeta za dobe i po ovlaštenoj za to osobi poprimljen pravni liek, kojemu zakon pripisuje moć odgodnu (§. 280. točka 3. §. 289. točka 1.).

Ako je na korist zatvorena obtuženika poprimila pravni liek osoba takova, koja na to proti volji njegovoj nije ovlaštena, obavjestit će se obtuženik o tom i poučiti o odgodi kaznene ovrhe, tim prouzrokovanoj. To isto učinit će se i onda, kad se dvojilo bude, dá li je zatvoren obtuženik privolio na pravni liek, poprimljen od strane njegova branitelja. Ovrhu kaznene osude naredit će na koliko u ovom zakonu nije što drugčije ustanovljeno (§§. 343. 346. točka 2, 348.—350.) načelnik onoga suda, koj je izrekao presudu u stvari u molbi prvoj.

§. 339.

Ako je onaj, koj je na smrt ili na kazan slobode obsudjen, u ono doba, kad bi se osuda kaznena ovršit imala, bolan na umu, ili ako na tielu težko boluje, ili ako je obsudjenica noseća, odgodit će se ovrha dotle, dok stanje to neprestane.

Može se kazan slobode ovršit i proti nosećoj ženi samo onda, kad bi uza, trajuća do poroda njezina, za nju težja bila, nego dosudjena kazan.

§. 340.

Kaznena osuda proti osobam, koje obnašaju javni ured ili javno dostojanstvo, obznanit će se, čim pravomoćna postane, njihovim neposrednim starješinam.

§. 341.

Vrieme, koje je osoba, obsudjena na kazan slobode, provela u zatvoru, pokle je proglašena osuda prve molbe, ubrojiti će se u vrieme kazni na toliko, na koliko je početak kazni zaustavljen bio okolnostmí, neodvisnimi od volje obsudjenikove, navlastito pak tim, što su se poprimile pravnoga lieka takove osobe, koje su i proti volji njegovoj za to ovlaštene. Vrieme ovo uračunat će se i onda, kad pravni liek, poprimljen na korist obsudjenikovu, bude uspjeha imao makar i dielovito.

§. 342.

Početak ovrhe pri takovoj kazni slobode, koja nenadilazi šest mjesecih, moći će se odgodit na njekoje vrieme, ako bi tim, da se kazan odmah ovrši, zaslužba obsudjenika ili uzdržavanje njegove nedužne obitelji štetovalo, i ako se netreba bojati, da će obsudjenik uskočiti. Ovu odgodu može sud prve molbe dozvolit, pošto sasluša državnoga odvjetnika, najviše na šest nedjeljah, u sboru od četvorice sudacah, od kojih će jedan predsjedati. Dulju odgodu moći će jedino na predlog suda prve molbe iz veoma važnih razlogah dopustiti banski stol.

Prošnja za takovu odgodu kazni ima se predati sudu prve molbe, koji će ju odbiti, ako mu se uzvidi, da nemože predložiti dozvole. Proti odnosním riešitbam neima nikakova pravnoga lieka.

Ovrha kazni slobode, dosudjene proti osobi vojničkoj (domobranskoj), koja nenadilazi šest mjesecih, odgodit će se, ako to uztraži nadležna vlast vojnička (domobranska) onda, ako se obsudjenik pozove na službovanje.

Ovrha kazni slobode nesmije se prekidati.

§. 343.

Ako obsuda povlači po zakonu za sobom, da obsudjenik gubi plemstvo, članstvo u zastupstvih obćinskih ili drugih zastupstvih, zvanih za obavljanje javnih poslovah, ili da gubi ured, službu, naslove, dostojanstva i redove, da vremenito gubi pravo izbora ili izberivosti u pomenuta zastupstva ili da gubi druga prava i povlastice, ili beriva iz javnih pjeneznicah, imat će sud kazneni priobćit prepis pravomoćne osude i onoj vlasti, kojoj pripada činit potriebite odredbe u tom obziru.

Ako koju od osobah, pomenutih u §. 149. zatvoriti treba usljed kaznene osude, poslat će se bez oklievanja prepis pravomoćne presude njezinu neposrednomu starješini (§. 76.).

Državni odvjetnik ima brinuti se, da se pazilo bude na postojeće propise u pogledu prijavah o izrečenih osudah.

§. 344.

Smrtna kazan ovršuje se iz jutra poslje onoga dana, kojega se je obzna-

nilo obtuženiku, da će se kazan na njem ovršiti, buduć da mu nije podieljeno pomilovanje. Ovo se obtuženiku obznanjuje u sudnici u pritomnosti predsjednika, dvojice sudacah i državnoga odvjetnika. Sud kazneni ima paziti, da ovrha nebude ni u nedjelju ili praznik, ni u takov dan, koj je po vjeroizpovjedanju obsudjenikovu blagdan, i da u obće proti ovrhi na ustanovljeni dan nebude nikakove zaprieke.

Poslje te obznane ima sud kazneni dat obsudjeniku duhovnika njegove vjere, ako si nebude sam takova odabrao, a zatim ima mu, ako je potriebno, takodjer kazat, da s toga, što se on nebi htio k smrti pripravit, ili što je tko mu drago podnio prošnju pomilovanja radi, neće se moć obustavit ovrha osude smrtne.

Pohoditi obsudjenika mogu osim onih, koji su po svojoj uredovnoj časti za to zvani, samo njegova rodbina i one osobe, koje on sam želi viditi ili s kojimi je rad govoriti.

§. 345.

Smrtna kazan ovršuje se unutar zidovah uzišta, ili u kojem drugom zatvorenu prostoru u pritomnosti sudbene komisije, koja sastojati ima barem od trojice članovah od suda i voditelja napisnika, zatim državnoga odvjetnika, sudbenoga liečnika i duhovnika, koj obsudjenika prati. Branitelj, načelnik i zastupstvo one občine, kojoj u području ovrha biva, obavjestit će se o mjestu i o uri ovrhe, da joj prisustvovati uzmognu.

Urednikom od suda, državnomu odvjetničtvu i vlastim sigurnostnim, zatim najbližim rodjakom obsudjenikovim prosto je prisustvovati pogubljivanju.

Na koliko prostor dopuštao bude, moći će se to dopustiti takodjer i inim častnim glavam mužkim.

Ako se osuda smrtna ovršit ima na više ih, ima se učinit uredba, da nijedan nebude viditi mogao, kako se gubi drugi.

Kaznena osuda ujedno s kratkim opisom čina ima se štampati i poslje pogube razdielit med ljude.

Tielo pogubljenikovo ima se po noći bez ikakove buke zakopati na mjestu, napose za to odredjenu; nego tielo mrtvo moći će se, ako proti tomu nikakova razloga nebude, predati njegovoj obitelji, ako zahtjevala bude, da ga pokopa. I u ovom slučaju može se tielo pokopati samo na tihom i bez ikakove sjajnosti. Dok se tielo neodstrani, neće se, osim gore navedenih osobah, pustiti nitko na stratište.

§. 346.

Kažnjenici, koji su obsudjeni na kazan slobode preko jedne godine danah, imadu podniet kazan u onih mjestih, koja posebnimi propisi budu za to odredjena.

Druge kazni slobode ovršit će se po pravilu kod onoga suda kaznenoga, koj je izrekao osudu u molbi prvoj.

Sud odredjivat će odpremu obsudjenika u kaznionicu, i priobćiti istoj točnu obavjestnicu o odnošajih obsudjenikovih.

§. 347.

Kod kaznah slobode, koje bi se ovršit imale kod suda, koj je presudu izreko, moći će banski stol dozvoliti, da se poradi prenapunjenih tamnicah, poradi prištede nerazmjernih troškovah putnih ili prevoznih ili s drugih važnih razlogah ovrši kazan kod drugoga sudbenoga stola u okolišu njegovu.

§. 348.

Ako je u osudi kaznenoj izrečeno, da se obsudjenik po podnešenoj kazni ima iz zemlje prognat, imat će državno odvjetničtvo objavit to banu.

Ako se odprava odnosi samo na jedno pojedino koje mjesto ili pojedini kotar, obavjestit ima se o tom najnižja vlast politička i vlast sigurnostna.

§. 349.

Ako osuda kaznena povlači za sobom gubitak robe, stvarih prodajnih, ili spravah, uništenje ili razorenje orudja ili inih predmetah, gubitak obrta ili drugih pravah i povlasticah: imat će se državni odvjetnik porazumjeti s onimi vlastmi, kojim u područje zasieca činiti naredbe za to potriebite.

§. 350.

Troškovi kaznenoga postupka (§. 322.) i globe novčane utjerat će se po propisih, koji za to postoje.

§. 351.

Ako iza nastale pravomoći kaznene osude pojave se razlozi ublažujući, kojih nije bilo onda, kad se je osuda izrekla, ili barem za koje se onda znalo nije, i usljed kojih nebi se doduše uporavio bio drugi stavak kazneni, ali bi se ipak kazan blaže odmjerila bila, tad će sud prve molbe (§. 342.), čim se osvjedoči, da postoje ti razlozi ublažujući, učiniti predlog banskomu stolu, da se primjereno kazan ublaži, i sud će ovaj, saslušavši državnoga nadodvjetnika, izreći odluku o tom predlogu.

Ako prošnja ili predlog, smjerajući na ublaženje kazni, bude odbijen, neće biti proti tomu pravnoga lieka.

Ako banski stol pristane na predlog o ublaženju kazni, koju je odmjerio stol sedmorice, predložit će ovaj predlog stolu sedmorice, koji će o njem, pošto sasluša državnoga nadodvjetnika, konačnu odluku izreći.

§. 352.

Ublaženje ili oprost, o kojem neima govora u zakonu, pristoji jedino kralju. —

Prošnje za pomilovanje neimaju moći odgodne. S njimi ima se, ako u pojedinih slučajevih neizdadu se osobiti višji nalozi, postupati polag ustanovah sliedećih:

Ako obsudjenik, pošto je kazan nastupio, predade načelniku kaznionice ili uredniku, koj je izaslan, da kaznionicu pregleda, prošnju za pomilovanje, odpravit će se ista uz izvješće upraviteljstva kaznione o ponašanju i zdravlju kaznenika onomu sudu, koj je u prvoj molbi osudu izreko (§. 342.).

Ovaj sud, kojemu će se i svekolike druge molbenice za pomilovanje šiljati, prosudit će prošnju i odbit ju, kad neobnadje, da ima važnih razlogah, s kojih bi kazan ublažiti ili oprostiti trebalo. U protivnu slučaju predložit će ovaj sud takovu molbenicu banskomu stolu sa predlogom svojim, koj će, pošto sasluša državnoga nadodvjetnika, stvoriti zaključak o njoj i prošnju ili odbiti ili predložit ju ujedno sa predlogom svojim zemaljskoj vladi. Ako je stol sedmorice o osudi na temelju §. 284. br. 3. izrekao odluku, upravit će se predlog banskoga stola, kojim se zagovara prošnja za pomilovanje, stolu sedmorice, koji će saslušav državnoga nadodvjetnika odlučiti, da li se ima prošnja odbiti ili zagovarati kod zemaljske vlade.

Proti odbitoj prošnji za pomilovanje od strane kojega god od pomenutih sudovah neima mjesta pritužbi.

GLAVA SEDAMNAESTA.

O postupku proti nepoznatim, odsutnim ili uskokom.

I. Postupak proti nepoznatim, odsutnim ili uskokom za vrieme iztrage.

§. 353.

Ako se učinitelj kojega zločinstva ili prestupka nezna, ili ako se nemože pred sud dovesti, treba pri svem tom na predlog državnoga odvjetnika brižljivo i točno, kao što je propisano, izviditi čin.

Postupak imat će se u ovakovih slučajevih, do pronašašća počinitelja obustaviti onda istom, kad već neima ništa sigurna, česa bi moguće bilo držati se, da se nastavit mogu iztraživanja.

§. 354.

Ako se koj odsutnik, o kojem medjutim nije vjerojatno, da je uskočio,

okrivljuje zločinstvom ili prestupkom, a nepostoje uvjeti po §. 166. da se izdade proti njemu zapovjed uhitna, imat će se samo narediti potrebita, da se pronadje mjesto boravljenja njegova, i stopram onda, ako po nalazku toga mjesta na učinjen mu poziv nedodje, izdat će se proti njemu zapovjed dovedbena ili će se napram kakvoći okolnostih uporavit proti njemu mjere, naznačene u sliedećem paragrafu.

§. 355.

Ako se polag okolnostih sluti, da je okrivljenik uskočio, ili ako se koj odsutnik okrivljuje zločinstvom ili prestupkom, a okolnosti su takove, da bi se po §. 166. njegov uhit opravdati mogao, tad imadu vlasti, kojim pristoji izsliedovati i progoniti zločinstva i prestupke, polag okolnostih preiskati kuću, razaslati žamolnih pisamah na druge vlasti, kojim bi se u području isti zateći mogao, poslati sudbenu potjeru ili tjeralicu za okrivljenikom, da se kako god uhiti.

§. 356.

Ako ima ufanja, da će se sumnjiv čovjek, koj je uskočio, stići potjerom dužnost je sudca iztražitelja i u silnih slučajevih sudovah kotarskih i vlastih sigurnostnih za njim u potjeru poslati za to odredjene osobe, koje se providjet imadu otvorenimi vjerodajnimi pismi. Osobe takove nisu ograničene pri tom na svoj kotar, nego mogu progonjenje to nastavit tja do granicah kraljevinah Hrvatske i Slavonije.

Dužni su svi sudovi i vlasti sigurnostne bit u pomoći ljudem, koji u potjeru podju.

§. 357.

Proti uskokom i proti takovim osobam nepritomnim, kojim se nezna mjesto bavljenja njihova, slobodno je izdati tjeralicah samo onda, ako se vidi, da su isti silno sumnjivi radi zločinstva. Izdavati tjeralice vlastan je u pravilu sudbeni stol, nu u slučajevih silnih ide to pravo samomu sudcu iztražitelju.

Tjeralica ima se izdati takodjer i onda, kad umakne iz zatvora iztražnoga ili uze kaznene onaj, koj je uhićen zločinstva radi.

Tjeralica neće se izdati moći proti okrivljeniku radi prestupka samo, nu ako je ipak jako stalo do toga, da se uhvati, moći će se vlastim priobćiti opis osobe s pozivom, da to u slučaju, ako okrivljenika nadju, obznane sudu kaznenomu, koj je izdao opis osobe.

§. 358.

U svakoj tjeralici ima se naznačiti zločinstvo, kojega je okrivljenik sumnjiv, njegova osoba opisati točno, koliko je moguće, i priklopiti prošnja na sve

sudove i vlasti sigurnostne, da se okrivljenik medjutim uhvati i izruči. Tjeralice imaju se razprostraniti polag obstojećih propisah i navlastito što brže priobćiti svim sudovom kotarskim, vlastim sigurnostnim i organom nadzornim u okolici.

Ako je potriebno, razprostranit će se tjeralice dapače i dalje a polag okolnostih razglasiti i putem javnih listovah (novinah).

Kao što se postupa s tjeralicami, onako isto postupat treba i s opisivanjem i razglašivanjem stvarih ukradenih ili ugrabljenih, predmetah od učinjene prevare, preduzeta krivotvorja javnih vjerovnih papirah ili novca kovana. Ako se takov opis tiče predmetah od veće vriednosti, ili takovih predmetah, da je moć nadat se, da će se razglasitbom istih u trag ući samomu učinitelju, ili da će se prepriečit veće zlo, ili da će se onomu, koj je štetovao, pribavit odšteta, mogu se tad predmeti takovi razglasit odmah. Pri opisivanju pak krivotvorenih javnih papirah vjerovnih ili novca kovana, imat će se to prijavit najprije banskomu stolu, i njegov naputak izhoditi.

Svatko je dužan ono, što o popisanih predmetih sazna, prijaviti odmah poglavarstvu.

§. 359.

Čim nestane razlogah, s kojih je tjeralica ili opis naredjen, imadu se odmah opozvati.

§. 360.

Nepritomnomu ili uskočivšemu okrivljeniku, koj izjavi, da je pripravan doći pred sud, ako mu se siguran prolaz dade, moći će zemaljska vlada, poslušav prije mnienje državnoga nadodvjetnika, takov prolaz dozvoliti, ako bi od potriebe bilo uz jamčevinu s tim posliedkom, da će okrivljenik oprošten biti od zatvora, dok nebude izrečena osuda u molbi prvoj.

§. 361.

Sigurni prolaz imat će svoju moć samo glede onoga zločinstva ili prestupka, radi kojega je podieljen.

Lišava se pak moći svoje, ako okrivljenik na poziv, koj se nanj učini, izostane bez dovoljna razloga, ako se pripravlja da uskoči, ako se ukloni nastavljanju iztrage biegom ili tajenjem mjesta gdje se bavi ili ako neizpuni uvjetah, pod kojimi mu je sigurni prolaz podieljen bio.

II. Postupak proti odsutnim i uskokom po dovršenoj iztragi.

§. 362.

Ako tužitelj pri zaglavi iztrage podigne obtužbu poradi zločinstva ili prestupka proti okrivljeniku, kojemu se za obitalište nezna ili kojemu obitalište

neleži u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, dostavit će se tužbovnica branitelju, koj za to naredjen bude i koj će vlastan biti, za osam danah iza ove dostave prijaviti prigovor i izvesti ga. U ostalom valjat će takodjer i u ovom slučaju ustanove glave X.

Pravomoćno stavljenje pod obtužbu proglasiti će se, i to, ako se radilo bude o zločinstvu, u obliku tjeralice.

Ako imade nade, da bi se predaja okrivljenika, koj se u inostranstvu nalazi, izhoditi mogla u smislu postojećih državnih ugovorah, obratit će se tad sud, pošto sasluša odvjetnika državnoga, propisanim putem na onu inostranu vlast kazneno-sudbenu, kojoj se u kotaru obtuženik nahodi. Ako bi se proti predaji činile kakove zaprieke, ima banski stol podnieti izvješće zemaljskoj vladi, da se iste uklone.

Ako obtuženik dodje kašnje sam ili ako ga uhvate, priobćit će mu se obtužnica s presudom, izrečenom o prigovoru. Ako je stavljenje pod obtužbu jurve pravomoćno, i ako obtuženik na svoju obranu navodi okolnostih, za koje traži, da se izvide, postupat će se tad po propisu §. 215.

III. Postupak radi ogluhe (nepokornosti) proti odsutnim i uskokom.

§. 363.

S postupkom kaznenim iza odredjena stavljenja pod obtužbu pričekati će se proti takovim osobam, kojim se poziv za glavnu razpravu poradi njihove odsutnosti dostaviti nemože, sve dotle, dok se nenadju.

Samo ako tužitelj naročito zahtjeva, da se povede postupak radi ogluhe (nepokornosti), imat će sudište, koje je nadležno izreći kaznenu presudu, povesti ovaj postupak javnim pozivom.

§. 364.

Javni poziv treba da sadržaje:

1. ime i prezime, dobu, rodno mjesto, stališ ili zanat i prebivalište okrivljenika, u koliko je sve ovo znano;

2. naznaku zločinstva s okolnostmi, uvjetovnimi za stavak kazneni;

3. nalog obtuženiku, da za primjeren rok, koj se ima ustanoviti barem na mjesec danah, dodje pred sud i da odgovor dade u obziru čina, kojim se okrivljuje, jer će se u protivnom slučaju proti njemu kao proti nepokornomu postupati po zakonu i zabranit mu se, da vrši prava državnoga gradjanina.

§. 365.

Ovaj poziv ima se pribiti u mjestu, gdje je zločinstvo počinjeno, zatim gdje je sjedište suda prve molbe, a tako i u prebivalištu obtuženikovu ili u onom mjestu, gdje je najposlje boravio, i uvrstiti uz primjeren rok tri puta u uredovnih novinah zemaljskih. Polag okolnostih može se takodjer narediti, da se poziv takov uvrsti i u druge domaće i inostrane listove. Osim toga imat će se ovaj poziv napose obznaniti punovlastniku obtuženika, ako se za takova zna, tutoru njegovu ili drugu ženitbenomu, ili komu od bližnje njegove rodbine. Tužiteljeva briga bit će, da se ovaj poziv proglasi.

§. 366.

Ako obtuženik nedodje uz rok, ustanovljen u pozivnici (§. 364.), izreći će sud na predlog tužiteljev, da je obtuženiku za vrieme dok odsutan bude, zabranjeno vršiti prava državljanska. Okolnost, što proti obtuženiku podignuta obtužba nije još po sudu kaznenom riešena, nesmeta tomu, da se nebi mogla povesti ili nastaviti parnica gradjanska proti istomu.

§. 367.

Ako obtuženik dodje na sud ili ako se kašnje zateče, postupat će se na predlog tužiteljev nadalje po propisu glave XII. o glavnoj razpravi.

§. 368.

Ako obtuženik nije došao na glavnu razpravu, moći će se u njegovoj nepritomnosti obaviti glavna razprava i osuda izreći, nego ipak pod inakom ništetnosti samo onda, ako se radi o zločinstvu, za koje je najviše petgodišnja kazan slobode odredjena, ili o prestupku, i ako je obtuženik saslušan jurve bio u iztragi, te mu je samomu lično dostavljen bio poziv na glavnu razpravu.

U ovom slučaju proglasit će obtuženiku osudu sudac za to opredieljen ili dostavit će mu se ista u prepisu.

Ako to poradi nepritomnosti njegove nebude moguće, proglasit će se osuda na način, naredjen u §. 365.

Nego ako nije moguće u nepritomnosti obtuženika glavne razprave obaviti ili nastaviti poradi toga, što se nije zadovoljilo uvjetom, prije naznačenim, ili što sud scieni, da u nepritomnosti obtuženika nije očekivati takove razjasnitbe o stanju stvari, koja bi podpuno zadovoljivala, postupat će se po §. 212. Ako obtuženika dovesti moguće nebude, prosto će biti tužitelju predložiti, da se po-

vede postupak, označen u §§. 364.—367; rok, pomenut u §. 364. pod 3, može se u ovom slučaju prikratiti na četrnaest danah.

Proti osudi, izrečenoj u nepritomnosti obtuženika, moći će ovaj kod sudišta prve molbe prigovoriti uz rok, opredieljen za prijavu žalbe ništovne. Prigovor će se uslišati, ako se dokaže, da je obtuženik neodklonjivom zapriekom prepriečen bio, doći na glavnu razpravu.

U ovom slučaju naredit se ima nova glavna razprava. Nego ako obtuženik izostane i od ove, smatrat će se osuda, proti kojoj je u prigovoru udario, nasuprot njemu pravomoćnom.

O prigovoru odlučivat ima u sjednici nejavnoj banski stol, saslušav državnog nadodvjetnika. Ako ovaj sud prigovor odbije, neće tad obtuženik imat proti osudi više nikakova pravnoga lieka. Ako je obsudjenik zajedno s prigovorom uručio žalbu ništovnu ili priziv, ili ako ima s druge koje strane učinjen priziv ili žalba ništovna, odlučivat će, saslušav državno odvjetničtvo, u sjednici nejavnoj onaj sud, kojemu se po propisu §§. 281, i 289. spisi predlože, najprije o prigovoru, i samo onda, ako ovaj bude odbijen, upustit će se u razsudjivanje priziva ili žalbe ništovne.

§. 369.

S toga, što obtuženik koj nije došao, i radi prouzročeua tim postupka s ogluhe, nesmije se zatezati postupak proti suobtuženikom prisutnim. Ako se u takovih slučajevih predmeti, koji mogu služiti za uglavljenje obtuženikah, povrate vlastnikom, moći će im se naložit dužnost, da opet donesu te predmete dokazne, kad se zahtjevalo bude.

Ima se ujedno medju spise uvrstiti točan opis povraćenih predmetah.

GLAVA OSAMNAESTA.

O postupku priekoga suda.

§. 370.

Postupku priekoga suda može biti mjesta, kada buna bukne, ili kada prieti da će buknuti. Pravo izreći, da je nastala potrieboća priekoga suda, pripada banu, koj se najprije o tom dogovoriti ima s predsjednikom stola sedmorice.

Nego ako je pogibelj s odgodom skopčana, biti će i načelnik podžupanije sam po sebi vlastan, to izreći.

§. 371.

Prieki sud može se narediti i onda, kada u jednom ili u više kotarah neobično zavladaju umorstva, razbojstva, palež ili javno nasilje s razoravanjem tudjega vlastničtva.

Odlučiti u takovih slučajevih, da je potrieba poslužiti se priekim sudom, pripada banu.

§. 372.

Predhodne naredbe za prieki sud ima učiniti načelnik podžupanije. Njegova je dakle dužnost skrbiti, da se izreka, da ima nastati prieki sud, u onih mjestih, za koja je odredjen, razglasi, u koliko moguće bude, uz bubanj ili trublju, a osim toga da se odmah dostavi do obćega znanja tim, da se t. j. izreka priobći vlastim obćinskim, da se pribije na javnih mjestih, i da se uvrsti u javne listove.

§. 373.

Proglas priekoga suda ima se u slučaju §. 370. izdati zajedno s tom zapovjedi, da se svatko ima kloniti svakoga buntovnoga sgrtanja, svakoga poticanja nanj, i svakoga dioničtva u tom; i da se svatko ima pokoriti naredbam poglavarstvenim, koje budu izdane na ugnjetaj tog zločinstva, budući da će svaki, koji po proglasu ove naredbe sakrivi zločinstvom, radi kojega je prieki sud proglašen, po strogosti priekoga suda biti kažnjen smrću.

§. 374.

Isto se tako treba u proglasu priekoga suda, zaradi kojega od zločinstvah naznačenih u §. 371. zagroziti smrtnom kazni svakomu, koj takovo zločinstvo učini.

§. 375.

Proglasom priekoga suda postaje onaj sudbeni stol, u kojega se je okolišu on proglasio, izklopno nadležan za sva u kotaru njegovu učinjena zločinstva, na koja se prostirati ima postupak priekoga suda. Kao prieki sud sudi u sborovih od pet sudacah i jednoga predsjedatelja, kojim se pridružuje i jedan voditelj napisnika. Članove priekoga suda imenuje načelnik sudišta. —

Prieki sud može po razsudi predsjedatelja, u porazumljenju s političkimi vlastmi, držati svoje sjednice ma u kojem mjestu onoga kotara, za koj je prieki sud proglašen.

§. 376.

Kako se postupak priekoga suda naredi, ima se načelnik podžupanije što brže pobrinuti, da se od bližega vojničtva izašalje toliko momakah, koliko je za sigurnost priekoga suda potriebno, da u mjestu, odredjenu za prieki sud, u pripravnosti budu sve potriebite uredovne sprave, i da se ondje nadje duhovnik,

krvnik i pomagači njegovih i da ni inako nebude nikakove zaprieke pri ovrhi smrtne kazni.

§. 377.

Pred prieki sud imadu se stavljati samo takove osobe, koje su ili u samom činu zatečene, ili proti kojim ima takovih silnih razlogah sumnje, da se razložito očekivati može, da će im se krivnja odmah moći dokazati.

Pri tom valja se postarati, da se navlastito polove kolovodje, bunitelji i drugi glavni krivci.

§. 378.

Prieki sud ima vlast, i vojničke i druge sudbenosti vojničkoj podčinjene osobe suditi putem priekoga suda, ako ih je uhitilo nevojničko poglavarstvo; — nego ima se to odmah na znanje dati obližnjemu vojničkomu zapovjedničtvu, i treba ujedno navesti ime, rodno mjesto i vojnički karakter okrivljenika. Prieki sud vlastan je takodjer svjedoke, koji su pod sudbenosti vojničkom, neposredno pozivati, izpitivati i zaprisizati, nego se mora i ovo na znanje dati obližnjemu vojničkomu zapovjedničtvu.

§. 379.

Glede izvida učina, dobave dokazah, preslušanja okrivljenika, svjedokah i vještakah, a tako i glede prosude moći, koja je u dokazih, imadu i pri priekom sudu valjati propisi, koji su dani za redoviti postupak kazneni. Nego se treba pri tom držati sliedećih razlikah ili iznimakah od postupka navadnoga.

§. 380.

Savkoliki postupak priekoga suda proti pojedinim okrivljenikom ima se obaviti od početka do kraja pred sakupljenim sudom, u pritomnosti državnoga odvjetnika i na koliko je moguće, bez prekidanja.

Neima dakle mjesta ni osobitomu postupku iztražnomu, ni odluci obtužbenoj.

Najduži rok, što postupak ovaj trajati može, ustanovljuje se na osam danah, i ima se računati od onoga časa, kad je okrivljenik bio stavljen pred prieki sud.

§. 381.

Okrivljeniku se ima dati branitelj. Ako si nije sam izabrao takova, koj će se branjenja odmah moći primiti, ima mu se narediti ureda radi.

§. 282.

Predsjedatelj, vodeć razprave priekoga suda, koje su mu izručene, nije

se dužan držati ni navedenoga tečaja ni formalnostih redovitoga postupka kaznenoga, u koliko bi smetale potriebitomu pospješenju razprave.

Državnomu odvjetniku i branitelju prosto je, istina, predloge činiti; ali predsjedatelj i sud imadu uklanjati obširna pretresivanja, kao i u obće sve ono, što bi razpravu zatezalo više, nego što je za bitnu njezinu svrhu neobhodno potriebito. Nije dakle slobodno obustavljati postupka ni izvidjenji o odšteti.

Tako isto neka se doduše nezanemari izsliediti sukrivce, ali stvaranje i ovrha presude proti uhićenomu ima se radi toga odgoditi samo onda, kad se je moguće odtuda temeljito nadati, da će se u obziru osnove i veličine zločinstvenoga poduzeća u trag ući važnim stvarim, ili da će se pronaći ili uglaviti glavni krivci.

Razprava se ima u pravilu ograničiti na dokaz onoga čina, radi kojega je naredjen bio postupak priekoga suda; s toga dakle netreba gledati ni na uzgredne okolnosti, koje nisu od bitnoga upliva na odmjeru kazni, ni na druga kažnjiva djela uhićenikova, koja su se možda odkrila.

Po dovršenoj razpravi imadu se saslušati zaglavni govori državnoga odvjetnika i branitelja po propisu obćenitom o glavnoj razpravi.

Glede stvaranja osude i obznane joj valjaju propisi obćeniti.

§. 383.

Ako prieki sud nadje, da nije nadležan ili ako se proti okrivljeniku nedokaže za osam danah (§. 380.), da je kriv onomu zločinstvu, radi kojega je prieki sud proglašen; ako ipak ostane još proti okrivljeniku razlogah sumnje glede kakova kažnjiva djela: ima te tada okrivljenik predati za redoviti postupak kazneni nadležnomu sudu kaznenomu.

§. 384.

Ako prieki sud onako, kao što je po §§. 252. i 253. za dosudu smrtne kazni potriebito, izreče, da je okrivljenik kriv onomu zločinstvu, radi kojega je prieki sud proglašen: ima se tad izreći kazan smrti.

Samo ako se je kazan smrti ovršila već na jednom ili više njih, koji su najveći krivci bili, pak se je dao tim primjer, koj će straha zadavati i koj je potriebit za povratu mira, moći će prieki sud proti manjim krivcem dosuditi težku tamnicu od pet do dvadeset godinah. Nego ako u posljednjem ovom slučaju bude proti krivcu još razlogah sumnje o drugom zločinstvu, za koje bi ga teža kazan postigla, ima se on tada za redoviti postupak kazneni predati nadležnomu sudu kaznenomu.

§. 385.

Proti osudam priekoga suda nije dopušten priziv niti žalba ništovna i prošnja za pomilovanje, podnio ju proti njim tko mu drago, neima nikada moći odgodne.

§. 386.

O razpravi pred priekim sudom ima se sačiniti napisnik, koj će sadržavati dan razprave, imena sudacah, red postupanja, bitne stvari iz očitovanjah svjedokah, vještakah i okrivljenika, a tako i ostalih dokazah, zatim konačni predlog državnoga odvjetnika, glavne točke iz obrane, i napokon osudu. Napisnik imadu podpisati svikolici sudci i voditelj napisnika.

§. 387.

Kazan smrti ima se u pravilu ovršiti za dvie ure poslie kako je proglašena osuda; samo ako obsudjenik naročito zamoli, može mu se dozvoliti još i treća ura, da se pripravi na smrt. Dalje odgadjati nije dopušteno.

§. 388.

Ukinuti prieki sud vlastne su one iste osobe i vlasti, koje su ga uvele. Ako je prestao uzrok, koji je povodom bio, da se uveo prieki sud, ima se to ukinuće odmah izreći, i svagda obznaniti u javnih listovih.

§. 389.

Čim se priobći priekomu sudu, da je prieko sudovanje ukinuto, prestaje odmah djelatnost njegova.

Sve iztrage, koje još teku, kao i one, o kojih su već izrečene osude smrtne ali nisu još izvršene, imadu se predati sudovom redovitim, koji će s njimi postupati kao s iztragami. Glede njih se treba nadalje držati obćenitih propisah ovoga postupnika kaznenoga.

Sve osude, koje je izdao prieki sud, zajedno sa spisi od razpravah imadu se za četrnaest danah po ukinuću priekoga suda predložiti banskomu stolu, koj će ih pretresti i ukoriti mane, ako koje opazi.

GLAVA DEVETNAESTA.

O postupku glede prekršajah.

§. 390.

Prekršaj se progoni:

a) na prijavu javne oblasti;

b) na zahtjev oštećenika;

c) na zahtjev one osobe, koja je po kaz. z. ovlaštena tražiti progonjenje prekršaja, koji nije ureda radi kažnjiv.

§. 391.

Postupak glede prekršajah ravna se poglavito polag propisah sadržanih u glavi ovoj. U svih onih točkah pako, glede kojih u poglavju ovom neima osobitoga propisa, imadu se uporavljivati primjerene ustanove o postupku radi zločinstvah i prestupakah pred sudb. stolovi.

§. 392.

Postupak zaradi prekršajah ima se koliko moguće priekim iliti kratkim načinom ograničiti na izvid onih bitnih okolnostih, od kojih zavisi riešitba. Neima tu dakle mjesta ni redovitomu postupku iztražnomu ni posebnoj obtužbi.

Sudac ima, u koliko je moguće, neučiniv osobitih predhodnih izvidah narediti ustmenu razpravu.

Izvide, koji se u postupku radi prekršajah ukažu nuždnimi, vodi jedan za sudstvo usposobljen član kot. suda s perovodjom.

§. 393.

Kod svakoga konačnoga riešenja radi prekršajah učestvovati imaju: kotarski sudac ili ini po njem odredjeni, za vršenje sudstva usposobljeni član kot. suda kano predsjedatelj, zatim dva sudbena prisežnika i perovodja.

Predsjedatelj ima vazda prvi glasovati, a za njim glasuju prisežnici i to ponajprije onaj, koji je u listini prisežničkoj (§. 398.) upisan prije drugoga. U svakom slučaju odlučuje absolutna većina glasovah (§. 19.).

§. 394.

Služba prisežnika sudbenoga jest počastna, a može ju vršiti samo pismen i neporočan, uredovnomu jeziku vješt pripadnik kraljevine Hrvatske i Slavonije, koji je samostalan i koji je u podpunu uživanju pravah gradjanskih, ako je navršio 30. godinu života.

§. 395.

Kano prisežnici nemogu uredovati:

1. u službi stojeći činovnici od sudbene i političke uprave;

2. svećenici;

3. pučki učitelji;

4. članovi aktivne vojske.

Službu sudbenoga prisežnika mogu odkloniti osobe zdravstvene struke i urednici kod zavodah komunikacije, u koliko bi služba patila odsutnošću njihovom.

Osim toga može kotarski sudac s važnih razlogah pojedine osobe odriešiti od dužnosti prisežnika.

§. 396.

Predstojnik svake obćine ima svake godine sastaviti popis osobah sposobnih za službu sudbenoga prisežnika. Ovaj popis valja u obćinskom uredu javno izložiti na ugled, ter je svakomu prosto u roku od 8 danah prigovoriti.

§. 397.

Svaki obćinski predstojnik šalje popis sudbenih prisežnikah skupa s učinjenimi prigovori kotarskomu sudu, u čije područje obćina spada.

Kotarski sudac sazivlje —, kad popisi stignu — povjerenstvo, pri kojem učestvuju kotarski sudac kao predsjednik, zatim načelnici svih obćinah, spadajućih u područje kotara, ter po jedan od svakoga obćinskoga zastupstva odredjeni zastupnik. Ovo povjerenstvo ima ponajprije riešiti prigovore, koji su možda proti popisom prisežničkim uloženi, a zatim izmedju osobah, uvrštenih u popise, odabire sudbene prisežnike za predstojeću godinu, i to tako: da budu izabrani muževi, koji su što bliže sjedištu kotarskoga suda. Broj prisežnikah odredjuje isto povjerenstvo.

Proti odlukam ovoga povjerenstva neima mjesta pritužbi.

§. 398.

Imena odabranih prisežnikah poredat će kotarski sudac redom alfabetičkim, ter će jih po istom redu pozivati na razprave.

§. 399.

Ako bi koji prisežnik zapriečen bio doći na razpravu, ima to najkašnje tri dana prije razprave javiti kotarskomu sudcu, koji će, ako je zapriečenje opravdano, pozvati bližnjega po redu prisežnika.

Prisežnik, koji bi se neopravdanim načinom uzkratio uredovati, kaznit će se po kotarskomu sudu gobom do 100 for., ter će osim toga imati naknaditi prouzročeni trošak.

Ako se naknadno opravda, moći će se od globe posve ili dielomice odriešiti.

Proti odluci kotarskoga suda dopušten je priziv na banski stol.

§. 400.

Za slučaj, ako se radi nedošašća, izključenja ili odklona kojega sudbenoga prisežnika nebi mogla držati razprava, vlastan je kotarski sudac pozvati u razpravu inoga prisežnika, stanujućega u mjestu suda i to vazda po redu, kako sliedi u listini prisežnikah. Razlog se ima navesti u razpravnom zapisniku.

§. 401.

Prisežnika, koji prvi put ureduje, ima kotarski sudac zapriseći, da će vjerno i savjestno vršiti dužnost prisežnika, ter da će po duši i po najboljem znanju svojem suditi. Prisežnik potvrdjuje zakletvu s riečmi: „Prisižem, tako mi bog pomogao!“

§. 402.

Kotarski sud ima svakoga prisežnika bar osam danah unapried obavjestiti o danu razprave, kod koje će imati učestvovati.

§. 403.

Za izključenje i odklon prisežnikah po kojoj stranci valjaju propisi, sadržani u kaznenom postupniku glede izključenja i odklona sudacah, ter odlučuje o tom kotarski sudac.

Ob odklonu i izključenju kotarskoga sudca odlučuje predsjednik onoga sudbenoga stola, kojemu se u području nalazi dotični kotarski sud.

§. 404.

U razpravu treba ne samo da se pozovu kako okrivljenik, tako i svje-

doci i vještaci, zatim i oštećenik, a i dotičnik kod prekršajah takovih, koje sud kazneni progniti smije samo na zahtjev kojega dotičnika; nego i da se dobave svi postojeći predmeti i dokazi, koji se na prekršaj odnose.

Dokazivanje se ima činiti po onih propisih, koji su dani za glavnu razpravu pri zločinstvih i prestupcih.

Okrivljenik, nalazeći se u slobodi, može pri tom u svih slučajevih, gdje mu sudac naročito nenaloži, da glavom dodje, poslati mjesto sebe punomoćnika, koj će ga zastupati.

Razprava ima biti javna pod iznaku ništetnost; u ostalom može sudac po razsudu svom iz važnih razlogah (§. 220. 221.) narediti i razpravu tajnu.

Valja o tom nastojati, da se postupak svrši jednom jedinom razpravom, koju, u koliko je moguće, voditi treba bez prekida. Na koncu razprave ima se opomenuti okrivljenik ili punomoćnik njegov, da navede sve, što za obranu svoju navesti znade. Prije satvaranja osude ima predsjedatelj razprave podučiti prisežnike o zakonskih obilježjih prekršaja, o kojem se sudi, te o kazni na isti prkršaj odredjenoj. Osudu ima sudac u pravilu satvoriti odmah, obznanit ju onako, kao što je propisano u §. 250. i 251. i na zahtjev izdati ju u uredovnom odpravku zajedno s razlozi riešitbe i okrivljeniku i privatnomu tužitelju, ako ga je možda bilo, i oštećeniku. Ako se osuda odmah stvoriti neda, treba da se izreče barem za tri dana, nego onda se ima dostaviti pismeno samo. U napisniku, koj se o razpravi sačiniti mora, valja navesti imena sudacah (§. 393.) i perovodje, zatim treba nesamo da se opiše red, kojim se je savkoliki postupak obavio, nego da se i navede, koje je osobe sudac preslušao; od očitovanjah njihovih pako, a tako i od odgovorah, danih na pitanja obćenita (§§. 157. 190.) ima se popisati ono samo što može biti od upliva na riešitbu.

§. 405.

Ako li sudac već u samom početku obnadje, da su osobiti predhodni izvidi potriebiti, ili ako se ta potrieboća ukaže pri naredjenoj razpravi; imadu se ti izvidi obaviti po propisih obćenitih. Na to se ima narediti nova razprava, u koju se medjutim osim okrivljenika pozvati imadu samo oni svjedoci i vještaci, za koje se sudu neobhodno uzvidi, da moraju glavom doći radi uglave okrivljenika.

Ako postoje uvjeti §-a 243., dovoljno će biti, ako se pročita ono, što su svjedoci očitovali pri izvidu predhodnom.

§. 406.

Ako bi preslušavanje okrivljenika, koj je glavom došao, vodilo k izpovjedki o kakovu zločinstvu ili prestupku: imadu se očitovanja njegova o tom,

ali da se preslušavanje nesmotreno neprekida, odmah podpuno popisati, a zatim treba glede njih dalje uredovati po zakonu.

§. 407.

U slučajevih prekršaja svjedoci se u pravilu nezaprisižu, nego se sudac može umjesto prisege svjedokah zadovoljiti tim, da mu ruku dadu.

Nego ako se radi o tom, da se okrivljenik, koj taji, uglavi očitovanjem svjedokah, imadu se tada oni, ako okrivljenik prisegu njihovu napose zahtjeva, ili kada se radi o takovu prekršaju, na koj se dosuditi ima kazan zatvora barem na mjesec danah ili globa barem od sto forintih, ili gubitak obrta ili drugih pravah i povlasticah, po propisu zapriseći, ako neima nikakove zakonite zaprieke proti tomu.

Urednici pako i zakleti službenici javne oblasti, koji o stvarih ili o okolnostih očituju štogod, što se na izvršivanje njihove službe odnosi, i što su izvršujući svoju službu opazili, imadu se kao svjedoci pri prekršajih saslušati samo s opomenom na službenu njihovu prisegu.

§. 408.

Ako u razpravu nedodje ni pozvani okrivljenik ni punomoćnik mu, može se ona obaviti i bez njega, i uzima se tada da se nemože braniti proti dokazom, koji proti njemu govore. Ako po tom sudac može odmah (§§. 404 i 405) izreći presudu, ima se ona ujedno s razlozi riešitbe dostaviti odsutnomu okrivljeniku u uredovnom prepisu.

§. 409.

Nego ako sudac okrivljenika pozove, da glavom dodje (§. 404), a on pri svem tom od razprave izostane, može se proti njemu izdati i dovedbena zapovjest i tada ga ima ili sluga uredovni, ili makar i straža dovesti pred sud. Da se tko predbježno uhiti, zatvori, ili da se čuva u svom prebivalištu, može se odrediti samo onda, kada nastane sumnja, da će uskočiti, ili kad se je temeljito bojati, da će se slobodom iztraženika iztraga osujetiti.

Koji su zaradi prekršaja zatvoreni, nesmiju se podvrći nikakovoj drugoj stegi ni oskudici, nego koja je potriebita, da im osoba bude pod sigurnim čuvanjem, ili da se postigne svrha iztrage; a tako isto nije slobodno ni smjestiti ih sa zločinci u jednu uzu. Mogu oni dati, da im se jestvine priugotavljaju izvan zatvora, u koliko to dopušta kućni red, i u koliko se neprekršuju granice umjerenosti,

Proti zatvoru može se podnieti osobiti priziv (§. 105.); pritužbe proti svim ostalim pripećenjem u postupku iztražnom imadu se spojiti s prizivom (§. 412.).

§. 410.

Okrivljenike, koji prebivaju u kotaru drugoga suda, može, ako bude zaprošen po sudcu zvanom za iztragu, preslušati i kotarski sud toga kotara.

U ovom slučaju ima se poziv, da glavom dodju na razpravu ustmenu (§. 404.), izdati samo onda, kada se radi o uglavi okrivljenika, koj taji.

Putnikom, koji su okrivljeni prekršajem, može se dopustiti da put svoj nastave, ako se nije bojati, da će se tim iztraga preprieČiti, ili da će se buduća ovrha osude osujetiti glede kazni ili odštete.

§. 411.

Proti osudam sudovah kotarskih, koje su stvorene proti osobi prisutnoj, dopušten je jedino pravni liek priziva i to na banski stol.

§. 412.

Priziv može se učiniti:

1. poradi postojećih razlogah ništovnih;

2. poradi izreke o kazni;

3. poradi riešitbe o privatno-pravnih tražbinah.

§. 413.

Na korist obtuženikovu može se priziva latiti ne samo on sam, nego takodjer i njegov drug ženitbeni, njegovi rodjaci u liniji uzlaznoj i silaznoj, njegov tutor a u slučaju, ako je obtuženik malodoban, njegovi roditelji i tutor i proti volji njegovoj.

Baštinici obtuženikovi, koji nisu bili u nijednom od pomenutih odnošajah s obtuženikom, mogu primit se priziva ili nastavit priziv samo poradi odluke o tražbinah privatno-pravnih, ako je takova odluka sadržana u osudi.

Na štetu obtuženika može priziva latiti se osim državnoga odvjetnika i privatnoga tužitelja (§. 34.) i privatni učestnik, ovaj posliednji pako jedino poradi tražbinah prava privatnoga.

§. 414.

Priziv ima se uz tri dana iza proglašene osude prijaviti kod suda kotarskoga.

Ako obtuženika nije pri proglašivanju osude bilo, ima se prijavit priziv za tri dana, pošto o osudi bude obavješten.

Za rodbinu obtuženikovu, napomenutu u §. 413., teći će rok za prijavu priziva od istoga onoga dana, od kojega počima teći i za obtuženika.

Prijava priziva imade moć odgodnu.

Nu odpust odriešenoga obtuženika iz uze odgodit će se s toga, što je tužitelj (§. 413. alin. 3.) primio se priziva, samo onda, ako je priziv prijavljen odmah pri proglasu osude.

Ako onaj, koj je obsudjen na kazan slobode, misli, da mu je krivica učinjena, ali ne tim, što je za krivca proglašen, niti vrstom kazni, nego jedino odmjerom kazni, moći će medjutim nastupiti dosudjenu mu kazan. To isto vriedit će i onda, kad se obsudjenik nije primio priziva a tužitelj svojim prizivom udara samo na odmjeru kazni.

§. 415.

Pritužnik vlastan je, za osam danah, pošto je prijavljen priziv, i ako je prije prijave priziva ili pri samoj prijavi tražio prepis osude, iza dostave predati izvedbu razlogah priziva svoga sudu kotarskomu i nove stvari, ako ih ima, ili nova sredstva dokazna, naznačiv točno sve okolnosti, koje služit mogu pri prosudjivanju njihove važnosti, dati mu ih na znanje.

Mora on ili prigodom prijave priziva ili u prizivnici očitovat se naročito, kojimi točkami osude (§. 412.) misli, da mu je krivo učinjeno, i koje je razloge ništovne navesti naumio, u protivnom bo slučaju neće banski stol imati nikakova obzira na priziv, odnosno na razloge ništovne.

Priziv, poprimljen na korist obtuženika proti izreci o krivnji, sadržaje u sebi i priziv proti odmjeri kazne.

Ako se priziv prijavi ustmeno, pozvat će napose sudac, koj će o tom sačinjati napisnik, pritužnika, da točno navede točke žaobe i uputit ga o pravnih posljedicah, ako propusti to učiniti.

Priziv zakašnjen ili izvedbu priziva zakašnjenu odbit će sud kotarski.

§. 416.

Priziv proti osudam sudovah kotarskih poradi ništetnosti moći će se poprimiti samo s kojega od razlogah sliedećih:

1. ako sud kotarski nije nadležan ili nije bio valjano sastavljen, ili ako je sudac ili priseżnik, koj je po zakonu izključen (§§. 62. 63.), uticao u osudu;

2. ako je povriedjen ili zanemaren propis, za koj nalaže zakon pod inakom ništetnosti, da se nanj pazi (§§. 111. 142. 143. 161. 267. 404. st. 2.) ili ako postoji koj od razlogah ništetnosti, pomenutih u §. 277., br. 4. i 5.;

3. s razlogah, napomenutih u §. 277., br. 6.—10.

Razlozi ništovni, navedeni pod 1. i 2., mogu se rabiti jedino pod uvjeti označenimi u §. 277.; nu ni tužitelj neće izgubiti prava poslužit se razlogom ništovnim toga radi, što u pogledu formalne mane nije tražio riešitbe suda kotarskoga, i što nije priuzdržao za se žalbe odmah po uzkraćenoj ili proglašenoj odluci.

§. 417.

Okrivljeniku je prosto i onda, ako u razpravu nije došao i ako je proti njemu satvorena bila osuda (§. 408.), primiti se samo priziva proti njoj. Nego s prizivom ovim može on sjediniti i svoje izpričanje, zašto je iz razprave izostao.

Ako ujedno dokaže okolnosti takove, koje bi povoda bile dale drugoj osudi, imati će sudac izviditi ih, i ako je potriebno, narediti novu razpravu (§. 405.); a i prosto će biti sudu, od prijašnje svoje osude odstupiti i stvoriti osudu novu, proti kojoj će svakomu dotičniku priziv iznova biti dopušten.

§. 418.

Banski stol ima budi izreći riešitbu svoju o stvari glavnoj, budi polag obnašašća svojega postupak ukinuti, ter naložiti kotarskomu sudu, da dalje po zakonu postupa. Ako pronadje za nuždno, može prije riešenja u glavnoj stvari odrediti razjasnjenja putem kotarskoga suda. Banski stol riešitbe svoje stvara u sjednici nejavnoj, ter jih ima vazda obrazložiti.

Proti riešitbi banskoga stola nema daljega pravnoga lieka.

§. 419.

Kazni slobode zarad prekršajah imadu se u pravilu, ako banski stol u pojedinih slučajevih nenaredi što inako, ovršiti kod onoga suda, koj je izrekao presudu u prvoj molbi.

Glede ovršivanja kaznenih osudah, u kojih su izrečene kazni druge, imadu se uporavljivati propisi, sadržani u §§. 348. i 349.

§. 420.

Isto tako glede ublaživanja ili opraštanja zaslužene kazni po milosti

vladaoca, koje ublaživanje i opraštanje nije ustanovljeno u zakonu, valjaju propisi obćeniti. Ako prošnja za oprost ili ublažaj kazni nebude već s prizivom skopčana: tada neobustavlja se njom u pravilu ovrha osude kaznene. Samo ako je prošnja za pomilovanje predana još prije nastupa kazni i ako se ona opire na takove obzira vriedne okolnosti, koje su nastale istom po izrečenoj osudi, može se ovrha kazni odgoditi, ako bi se inače prošnja za pomilovanje sasvim ili stranom osujetila.

§. 421.

Obćeniti propisi glede troškovah postupka kaznenoga i glede odredabah suda kaznenoga o privatno-pravnih zahtjevih imadu se uporavljivati i pri kaznenih osudah zarad prekršajah.

§. 422.

Obnovi postupka kaznenoga pri prekršajih ima mjesta samo u sliedećih slučajevih:

a) ako je okrivljenik bio izrečen za nekriva, pak s vremenom još prije nastupivše zagode izidje na vidjelo novih dokazah, iz kojih se s razlogom očekivati može, da će biti obsudjen;

b) ako je tko izrečen bio, da je kriv prekršaja, pak kašnje prinese dokazah novih, kojimi može posvjedočiti svoju nekrivnju.

Glede postupka u ovih slučajevih treba se držati propisah, koji su dani za obnovu iztrage zarad zločinstvah i prestupakah, nego s promjenami onimi, koje u obće postoje za postupak glede prekršajah.

§. 423.

Ako je tko obsudjen bio zarad kakova prekršaja, pak kašnje izidju na vidjelo takove okolnosti, koje pokazuju, da je kažnjivo djelo, izrečeno za prekršaj, bilo zločinstvo ili prestupak, imadu se uporavljivati propisi, dani za slučaj obnove postupka kaznenoga.

§. 424.

Ako je učinitelj kakova prekršaja nepoznat, odsutan ili ako je uskočio, valja ipak propisanom pomnjom čin izviditi i dokaze potražiti, a tako isto valja se i porazumjeti s vlastmi redarstvenimi, da se uhite osobe, koje se sumnjive vide. U važnijih slučajevih prosto je sudcu, od takovoga, koj je radi prekršaja okrivljen, i opis osobe razposlati vlastim. Izvan toga pako ima se obustaviti svaki dalji postupak, dok okrivljenik nebude zatečen.

§. 425.

Radi prigledanja (kontrole) pravosudja glede prekršajah, imadu sudovi kotarski svaki mjesec izkaz o svih prijavah, koje su se kod njih zarad prekršajah sbile, a tako i o svem, što je na takove prijave učinjeno, pošiljati državnomu odvjetniku onoga sudbenoga stola, u kojega je okolišu sud kotarski. Kako se izkazi ovi imadu sastavljati, odredjuju o tom propisi osobiti.

Dano u Beču dne sedamnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

Br. 31.

Zakon

od 1. lipnja 1875.

o nadležnosti kr kotarskoga suda u Senju.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon

o nadležnosti kr. kotarskoga suda u Senju.

§. 1.

Kr. kotarski sud, koj će se ustrojiti u Senju, vršit će izim nadležnosti

odmjerene kr. kotarskim sudovom zakonom od 21. studenoga 1874. o ustrojstvu sudovah I. molbe u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, i sudbenost mjenbeno-trgovačku u sboru sastoje ćem iz kotarskoga sudca ili namjestnika mu kao predsjednika, dvajuh trgovačkih prisjednikah i perovodje.

§. 2.

Provedba ovoga zakona nalaže se banu.

Dano u Ischlu dne prvoga lipnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XX.

Izdan i razposlan dne 26. lipnja 1875.

Br. 32.

Zakon
od 17. svibnja 1875.
o porabi tiska za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon
o porabi tiska za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju.

Poglavje I.
Ustanove obćenite.

§. 1.

Svatko je vlastan misli svoje unutar granicah zakona putem tiska slobodno očitovati i razprostranjivati.

§. 2.

Što se god zakonom ovim naredjuje o tiskopisih, valja ne samo o proizvodih tiska štamparskoga, nego i o svih proizvodih književnih i umjetničkih, umnoženih ma kojim tvorilom mehaničkim ili kemičkim.

§. 3.

Zajednički obrtni zakon odredjuje, tko ima pravo proizvoditi i nakladiti tiskopise, tko li je vlastan prometati š njimi.

Svakomu je pako prosto, izdati svojom nakladom i na vlastiti račun u svojem stanu ili u kojoj drugoj, izklopno za to odredjenoj prostoriji prodavati ono, što ili sam ili pomoćju drugih, nu po samostalnu nacrtu, koji je sam osnovao, sastavi i napiše.

Kani li tko otvoriti takovu prostoriju, ima to predbježno prijaviti vlasti od sigurnosti. Ako zanemari taj propis, kaznit će se radi prekršaja globom od 10 do 100 for.

Pravo izdavati povremen tiskopis (§. 8.) sadržava u sebi pravo, biti mu nakladnikom.

U ostalom može za okoliš, koji ima biti naznačen s priuzdržanjem opoziva zemaljska vlada dozvoljeti prodavanje povremenih tiskopisah, a mjestna oblast od sigurnosti prodavanje školskih knjigah, kolendarah i slikah od svetacah, molitvah i knjigah molitvenih.

§. 4.

Kada se u ovom zakonu nalaže kakova dužnost ili odgovornost štamparu, tad se pod tom rieči razumieva vlastnik štamparije, ili ako je za upravljanje iste postavljen te oblasti prijavljen poslovodja, ima se taj razumievati.

Ako je postavljen takov poslovodja, imadu se globe i kazne zatvora odredjivati proti njemu; nu za globe jamči vlastnik od obrta.

Navedene ovdje ustanove valjaju takodjer i glede dužnosti i odgovornosti, što ju zakon ovaj nalaže nakladniku.

§. 5.

U smislu ovoga zakona razširuje tiskopise onaj, koji jih razpačava, prodaje ili razdaje, i onaj, koji jih pribija, izvješuje ili izlaže na javnih mjestih, u čitaonicah, posudbenih knjižnicah itd.

Poglavje II.

Ob izdavanju tiskopisah i ob uvjetih istoga.

§. 6.

Na svakom tiskopisu, izim onih, koji su namienjeni jedino potriebam obrta i prometa, potriebam domaćega i družtvenoga života, kao što su obrazci, cienici, karte polaznice itd. treba da bude zabilježeno ime tiskara i nakladnika, ili kod povremenih tiskopisah ime izdavatelja, a tako isto i mjesto, gdje je tiskan,

Osim toga valja svaki pojedini list (broj) ili svežčić povremena tiskopisa da bude obilježen imenom barem jednoga odgovornoga urednika.

Ako se propis ovaj prekrši, ima se toga radi kazniti tiskar globom od 10 do 100 for.

§. 7.

Od svakoga prodaji namienjenoga tiskopisa ima se predati po jedan primjerak predsjedničtvu zemaljske, vlade. vladnomu odjelu za poslove unutarnje, zemaljskoj knjižnici narodnoga muzeja, knjižnici sveučilišta Franje Josipa I. i onoj knjižnici, koja bude na to povladjena, nemanje i načelniku onoga upravnoga okoliša, u kojem tiskopis izlazi na svietlo.

Kod periodičnih tiskopisah ima se primjerak predati u redovitom vremenu njihova izlazka, a kod drugih tiskopisah najdulje u osam danah, iza kako budu izdani.

Pri tiskopisih osobito urešenih i skupih, plaćat će se za dužnostne primjerke u istinu primljene, ciene posebnom naredbom obaljene.

Dužnostni primjerci nedaju se od onih proizvodah tiska, koji su namienjeni, da služe jedino potriebоćam obrta i prometa ili potriebоćam domaćega i družtvenoga života, kao što su obrazci, cienici, karte polaznice itd.

Dužnostne primjerke ima odpravljati nakladnik, a pri tiskopisih, na kojih nije naznačen obrtnički nakladnik, ili je naznačen krivo, ili koji se nakladaju iz inozemstva, držan je to činiti štampar.

Ako se propis u ovom obziru zanemari, kaznit će se nakladnik ili štampar za prekršaj ovaj globom do 50 forintih; a uz to biti će dotičnik ipak držan odpraviti primjerak dužnostni.

*

§. 8.

Svatko je vlastan izdati povremen tiskopis, ako izpuni uvjete, propisane zakonom ovim.

Povremenim ima se smatrati onaj tiskopis, koji izlazi najmanje dva puta na mjesec.

Tko kani izdavati povremeni tiskopis, ima to prijaviti predhodno državnomu odvjetniku i načelniku oblasti, koja je zvana nastojati oko javne sigurnosti u mjestu, gdje će tiskopis izlaziti.

Ova prijava treba da sadržaje sliedeća:

1. Oznaku (naslov) povremenoga tiskopisa, rokove, uz koje će izlaziti, i pregled onih predmetah (program), kojimi će se baviti.

2. Ime i prebivalište odgovornoga urednika, a ako ima biti na listu imenovano više urednikah, ime i prebivalište svikolikih, ujedno s izkazom, da svojstva njihova i odnošaji njihovi odgovaraju uvjetom, propisanim u prvoj točki §. 10. ovoga zakona.

3. Ime i prebivalište štampara, a tako i ime i prebivalište nakladnika, ako je nakladnik drugi, a izdatnik drugi.

Ako se uz vrieme, kada se povremeni tiskopis jurve izdaje, dogodi kakova promjena glede jedne ili druge od pomenutih točakah, ima se to redovito još prije, nego što se nastavi izdavanje tiskopisa; ako li promjena nastane iznenada, ima se za tri dana javiti pomenutim vlastim.

Ako prokazi i izkazi, sadržani u prijavi o budućem izdavanju povremena tiskopisa obnadjeni budu, da su nepodpuni ili nedostatni, imat će vlast od sigurnosti prijavniku, uputiv ga na ustanovu §. 9., naložiti, da prijavu svoju popuni; nadje li vlast od sigurnosti, da je izkaz podpuno onakov, kakov treba da bude, ubavjestit će u tom prijavnika i naputit ga, da položi jamčevinu, ako tu jamčevinu treba; i da je jamčevina doista položena, imat će prijavnik, prije, nego što počme izdavati tiskopis, izkazati pred državnim odvjetnikom i pred vlasti od sigurnosti.

Ako vlast od sigurnosti za osam danah nenaredi ništa glede učinjene prijave ili glede toga, da bi prijavu valjalo popuniti, moći će se započeti izdavanje povremenoga tiskopisa, ako se je jamčevina, gdje ju položiti treba, u istinu položila i ako se izkaže, da je položena.

§. 9.

Ako se povremen tiskopis počme izdavati prije, nego što je položena jamčevina ili prije nego što mine rok naznačen u posljednjoj točki §. 8., ili ako

se propisana prijava o promjeni, sbivsoj se tečajem izdavanja, nepodnese uz rok, naznačen u §. 8., bit će izdatnik, nakladnik, urednik i štampar u koliko se to sbude krivnjom njihovom, krivci prekršaja, radi kojega se imadu kazniti globom do 200 forintih.

Ako je u prijavi bilo prokazah lažljivih, ili ako se je za urednika imenovao čovjek, koji je po zakonu za to nesposoban (§. 10. druga točka), pak se je po tom započelo izdavanje povremenoga tiskopisa, ili ako prijava o promjeni, sbivšoj se tečajem izdavanja ima koju od manah ovih, tad će gorepomenute osobe, ako im je neistinitost prokazah ili nesposobnost urednikova bila poznata, biti krivci prekršaja, a kaznit će se osim globe od 50 do 500 forintih, još i zatvorom od jednoga tjedna do mjesec danah.

U oba navedena slučaja može se izdavanje tiskopisa obustaviti dotle, dok se neizpune uvjeti zakoniti, a može to učiniti u slučaju prve točke vlast od sigurnosti, a u slučaju druge točke sud, prigodom kad povede iztragu ili u tečaju iztrage.

Pritužba podnešena proti obustavi neima krieposti odgodne.

§. 10.

Odgovoran urednik povremena tiskopisa može biti samo ugarsko-hrvatski ili austrijski državljanin, koji je sam svoj, i koji ima prebivalište svoje u mjestu, gdje će tiskopis izlaziti.

Za vodjenje odgovornoga uredničtva povremena kojega tiskopisa zakonito su nesposobni oni, koje zakon obćinski poradi počinjenih kažnjivih djelah izključuje, da nemogu biti izabrani u zastupstvo obćinsko.

Oni, koji padnu pod iztragu radi kakova zločinstva, zakonito su nesposobni voditi odgovorno uredničtvo povremena kojega tiskopisa samo dotle, dokle im traje predbježni ili iztražni zatvor.

§. 11.

Položiti jamčevinu držan je svaki izdatnik povremena tiskopisa, koji češće nego dva puta izlazi na mjesec, pak makar i uzgredno samo radi o političkoj historiji dnevnoj ili koji govori o dnevnih pitanjih političnih, vjerozakonskih ili družtvenih.

Listovi znanstveni i strukovni, ako uzgredno pretresuju pitanja dnevna, koja su sa zadaćom njihovom u savezu, nisu podvrženi jamčevini.

Za listove, koje izdaje vlada, neima se položiti jamčevina.

Da li je koj tiskopis dužan ili nije položiti jamčevinu, riešava ban, ako je toga radi učinjen prigovor.

§. 12.

Jamčevina ustanovljuje se za povremene tiskopise na četiri tisuće forintih; za takove tiskopise, koji neizlaze više nego tri puta na tjedan, ima se položiti samo polovica.

Jamčevina ima se kod pjeneznicah, naznačenih osobitimi propisi, položiti u gotovom novcu, ili u kamatonosnih austrijansko-ugarskih državnih zadužnicah, glasećih na donosnika, u zadužnicah zemljištno-razteretnih ili u založnicah narodne banke, računajući ih po tečaju burzovnom onoga dana, kada budu položene.

Jamčevina ima se povratiti za tri mjeseca, iza kako je prestao izlaziti tiskopis, za koji je bila položena, ako se dokaže svjedočbom državnog odvjetnika, da povodom izdavanja toga tiskopisa niti teče kakova iztraga, niti ima kazni još neizvršene, niti troškovah još neplaćenih, koje valja naknaditi.

§. 13.

Jamčevina podvrgnuta je gubitku svakolika, ili u stanovitu dielu, i jamči za svekolike globe i za troškove sudbenoga postupka, koji se usljed kaznene osude platiti imadu povodom izdavanja povremenoga tiskopisa, za koji je položena.

Na isti način jamči ona i onda, kada se obnadje da onaj, koj je jamčevinu položio, nije kažnjiv za svoju osobu.

Kad se pravomoćnom presudom izreče gubitak jamčevine ili kojega god diela iste, kada se dosudi kazan novčana ili naknada troškovah, imat će u prvom slučaju izdatnik, a u drugom odsudjenici za tri dana, iza kako je kaznena presuda pravomoćnom postala, dokazati pred državnim odvjetnikom, da su platili, što im je bilo naloženo; u protivnom bo slučaju ima državni odvjetnik učiniti potriebita, da se svota ona plati iz vriednostih u ime jamčevine položenih i naredit u tu svrhu, ako je jamčenina položena u državnih zadužnicah, u zadužnicah zemljištno-razteretnih ili u založnicah, da se iste burzovno prodadu do potriebita iznoska.

O svem što je u tom obziru učinjeno, valja obavjestiti izdatnika.

§. 14.

Kad se jamčevina umanji, uslied izvršene osude kaznene, ima se ista najdulje za osam danah po primljenoj obavjesti popuniti, i da je popunjena, ima se izkazati državnom odvjetniku; u protivnom bo slučaju imat će vlasti od sigurnosti po naredbi državnoga odvjetnika obustaviti izdavanje povremenoga tiskopisa dotle, dok popuna nebude izkazana.

Obustava ima se odrediti i onda, kad se povodom izdavanja takova povremena tiskopisa, za koji nije položena jamčevina, izreče osuda na kazan novčanu i naknadu troškovah, pak se za osam danah iza pravomoćnosti neizkaže državnomu odvjetniku, da su iznosci ti namireni.

§. 15.

Od svakoga pojedinoga lista ili svezka povremenoga tiskopisa ima štampar u isto doba, kada započme razdavati ili razašiljati ga, a od svakoga drugoga tiskopisa, koji neide medju iznimke, pomenute u §. 7. i neiznosi više od 5 arakah štampanih barem 24 ure prije, nego će ga razdavat ili razašiljati, položit jedan primjerak pri vlasti od sigurnosti onoga mjesta, gdje se dotični tiskopis izdaje; a u mjestih, gdje državni odvjetnik ima svoje sjedište, ima položit jedan primjerak i pri ovom.

Ako privoli vlast od sigurnosti, odnosno odvjetničtvo državno, mogu se tiskopisi druge pomenute vrsti razdavati i razašiljati i prije, nego što izteče rok od 24 ure. Ako se zanemare propisi ovoga paragrafa, ima se štampar za prekršaj ovaj kazniti globom od 10 do 100 forintih.

§. 16.

U povremen tiskopis ima se primiti na zahtjev vlasti ili posebnika, kojega se tiče, svaki izpravak priobćenih u njem činjenicah, i to u prvi ili drugi list ili svezak, koji će izaći nakon zahtjeva u tom pogledu stavljena.

Ovakov izpravak ima se uvrstiti na onakovu mjestu, i s onakovimi pismeni (slovi), kao što je bio štampan članak onaj, koji se izpravlja.

Izpravci uredovni imadu se svagda, a izpravci od posebnikah imadu se samo onda primiti bezplatno, ako nisu veći, nego dva puta onoliki, kolik je članak, proti kojemu su upravljeni; u protivnom slučaju imade se za izvišak platiti obična uvrstbina.

O zahtjevu, da se u tiskopis primi izpravak, ima se dotičniku ako zaište izdati potvrda.

§. 17.

Povremen tiskopis, koji prima obznanah (oglasah, inseratah), može se primorati, da prima uredovne razpise, koje mu oglašivanja radi dostavi vlast, nu samo uz naknadu obične uvrstbine.

Odredbe i presude sudovah kaznenih, izdate uslied iztrage povedene radi sadržaja povremena tiskopisa, imadu se na zapovjest, što ju sud na zahtje-

vanje državnoga odvjetnika ili privatnoga tužitelja izreče, primiti bezblatno u prvi list ili svezak toga tiskopisa, i to na prvu stranu.

§. 18.

Odgovorni urednik, koji se, neimajući k tomu razloga, krati primiti sastavak priobćen mu u smislu ustanovah §ah 16. i 17. ovog zakona i štampati ga onako i onda, kao što zakon propisuju, krivac je prekršaja i kaznit će se globom od 20 do 200 forintih.

O ovakovu zahtjevu ima redoviti sudac izreći presudu bez odvlake, ako je moguće za dvadeset i četiri ure.

Pravno sredstvo, koje bi dotičnik poprimio proti ovomu dielu presude, koji izriče, da se sastavak ima primiti i štampati, neima nikakove moći odgodne.

Sud ima odrediti i to, da se izdavanje tiskopisa obustavi dotle,dok dužnosti toj nebude udovoljeno.

§. 19.

Svi spisi pomenuti u §-ih 16. i 17. imadu se štampati nepromienjeni i bez ikakova umetka.

Tiskopisi povremeni, koji su držani primiti uredovan izpravak ili koji spis pomenut u §. 17., nesmiju u onaj list ili svezak, u kojem bude rečeni izpravak ili spis štampan, uzeti nikakovih dodatakah ili primjetakah o sadržaju razglasa toga.

Odredbam ili presudam sudovah kaznenih, koje se po sudačkoj zapovjesti razglasiti imadu putem štampe, nesmiju se takove primjetbe ili dodatci pridjevati ni u onih povremenih tiskopisih, koji ih razglase, a nisu držani razglasiti ih.

Povrieda propisah ovih ima se kao prekršaj kazniti globom od 20 do 200 for.

§. 20.

Zabranjuje se kućevati s tiskopisi, razvikivat ih, razdavat i prodavati izvan prostorijah, redovito za to namienjenih; a tako isto zabranjuje se i sabiranje predbrojnikah ili podpisnikah takovim osobam, koje neimaju za to pismene dozvole, napose izdate po vlasti od sigurnosti.

A tako se zabranjuje i izvješivanje ili pribijanje tiskopisah po ulicah ili po inih javnih mjestih bez osobite dozvole, dobivene od vlasti od sigurnosti.

Zabrana ova neproteže se na oglase, sadržaja posve mjestna ili obrtna, kakono su: cedulje teatralne, oglasi o javnih zabavah, o najmu, prodaji itd. Nego se i ovi oglasi smiju pribijat samo na mjestih, koja je vlast odredila za to.

Tko povriedi propise ove, kaznit će se kao krivac prekršaja globom od 5 do 200 forintih.

Tiskopisi oduzeti prigodom nezakonita razširivanja, i pribijeni u prkos zabrani, podvrženi su gubitku.

§. 21.

Tko tiskopis razširuje ili sadržaj mu tiskom razglasuje, nehajeć za zabranu sudačkom presudom izrečenu, i kao što trieba obznanjenu, ili, tko razširuje ili štampa tiskopis, za koji znade da je uzapćen, kriv je prekršaja, i ima se kazniti globom od 50 do 500 for. a pri obsudbi drugoj ili višekratnoj, još povrh toga i zatvorom od jednoga do tri mjeseca.

§. 22.

Ako se povremen tiskopis izdaje nepovladjeno i dalje, pošto je vlast od sigurnosti (§§. 9, 14, i 16.) ili sudačka presuda (§. 9.) izdavanje istoga obustavila; smatrati će se to kao prekršaj, radi kojega će se krivci kazniti globom od 50 do 500 forintih.

§. 23.

Kažnjivost prekršajah, učinjenih proti ustanovam, sadržanim u ovom odsjeku, prestaje u koliko pri uporavi ustanovah zakona kaznenoga na iste nebude zagodni rok kraći, za šest mjesecih, računajuć od onoga dana, kojega je prekršaj bio učinjen, ili kojega je povedeni postupak prekinut, i nije dalje nastavljen.

Poglavje III.

O kažnjivih djelih, počinjenih sadržajem tiskopisa.

§. 24.

U koliko sadržajem kojega tiskopisa učinjeno bude djelo, kažnjivo po postojećih zakonih kaznenih, imadu se na isto uporaviti ustanove zakonah istih.

S toga se imade po tih ustanovah prosudjivati i kažnjivost onih osobah, koje su sudjelovale pri štampanju ili razširivanju kojega proizvoda štampe.

Kažnjivost utemeljena na tih zakonih, neukida se tim, ako tko pridoda tiskopisu očitovanje, da se neslaže sa sadržajem sastavka, štampom proglašena, ili da nije voljan viesti ili sastavka kojega zastupati, a isto tako neukida se pomenuta kažnjivost ni tim, ako tko drugi izjavi, da sam uzima na se odgovornost.

Nasuprot za vierno i istinsko priobćivanje javnih razpravah državnih i zemaljskih zastupstvah, nemože se na odgovornost potegnuti nitko.

§. 25.

Urednik povremena tiskopisa, kojemu sadržaj utemeljuje učin zločinstva ili prestupka, bit će, akoprem mu se to zločinstvo ili taj prestupak ubrojiti nemože po obćenitih načelih zakona kaznenoga, ipak odgovoran za to, što je zanemario onu pažnju, kojom bi se, da ju je po dužnosti svojoj uporavio, mogla bila izbjeći uvrstba kaznjiva sadržaja toga tiskopisa.

Od ove odgovornosti neće on biti riešen ni tim, ako se obćenito ili naposeb ogradi, niti tim, ako tkogod drugi očituje, da je voljan sam na sebe uzeti odgovornost.

§. 26.

Nakladnik nepovremena tiskopisa sadržaja kažnjiva, odgovoran je radi zanemarene dužne pažnje, ako pri svojem prvom sudbenom saslušanju neuzmogne poimenice navesti i izkazati takova pisca ili izdatnika, koji je u doba, kada je tiskopis naklade radi preuzet, imao stalno svoje boravište u području kraljevine Hrvatske i Slavonije.

§. 27.

Štampar tiskopisa kažnjiva sadržaja, odgovoran je radi zanemarene dužne pažnje, ako se pri štampanju nisu obdržavali propisi §§. 7. i 15. ovoga zakona; širitelj pako onda, ako se je razširivanje činilo na način zakonom zabranjen (§. 20.), ako je on tiskopis razturao u prkos zabrani sudačkom presudom izrečenoj, i kao što treba proglašenoj, ili ako je razturao tiskopis za koji je znao, da je uzapćen; ako na tiskopisu posvema neima naznake mjesta, gdje je tiskopis izišao na svjetlo, ili ako nije naznačen ni pisac ni koji nakladnik po obrtu, ili ako se je moglo viditi, da su ove naznake neistinite; napokon onda, ako su tiskopisi, izdati u inozemstvu, a razšireni ovdje, bili takovi, da su svojim naslovom ili predmetom, predstavami u slikah, ili načinom, kako su ovamo poslani, mogli pobudit pozornost širiteljevu.

§. 28.

Odgovornost za zanemarenu dužnu pažnju u smislu gore pomenutih ustanovah, počima stopram onda, kada se je začelo razširivanje tiskopisa razpačavanjem, prodavanjem, razdavanjem, pribijanjem, izvješivanjem ili izlaganjem na javnih mjestih, u čitaonicah, posudbenih knjižnicah itd.

§. 29.

Oni, kojim se u smislu gore pomenutih ustanovah pripisuje zanemarena dužna pažnja, biti će krivci prekršaja, i kaznit će se, ako sadržaj tiskopisa utemeljuje učin zločinstva, zatvorom od jednoga mjeseca do 6 mjesecih, a u slučaju, ako se ukazuje kao prestupak, globom od 20 do 200 forintih.

§. 30.

Ukidaju se §§. 28,29, 251 i 252, zatim posljednja točka §. 493. kaznenoga zakona, te se zamienjuju ustanovami sadržanimi u paragrafih sliedećih.

§. 31.

Ako poradi sadržaja takova tiskopisa, za koji se je po §. 11. imala položiti jamčevina, bude tko obsudjen kao krivac zločinstva ili prestupka, imat će se osim kazni, izrečene u dotičnih zakonih, izreći presuda i na gubitak jamčevine na korist ubožke zaklade onoga mjesta, gdje je kažnjivo djelo učinjeno.

Ako je osuda izrečena poradi zločinstva, za koji se po zakonu izreći može kazan tamnice preko pet godinah, ima se gubitak jamčevine dosuditi od 500 for. do cielog iznosa, kod svih ostalih zločinstvah u svoti od 300 for. do polovice jamčevine, napokon, kod svihkolikih prestupakah u svoti od 60 do 300 for. i sudište pri tomu nemože nikada sići izpod najnižje odmjere zakonom ustanovljene.

I u slučajevih, kada tko povodom sadržaja kakova tiskopisa obsudjen bude poradi zanemarenja dužne skrbi, ima se gubitak jamčevine dosuditi po odmjeri gore spomenutoj, s obzirom na to, je li u sadržaju tiskopisa obnadjen učin zločinstva ili prestupka.

§. 32.

Sa svakom sudbenom presudom, koja sadržaj kojega tiskopisa (lista, svezka ili djela) proglasi za zločinstvo, ima se skopčati i zabrana daljega mu razširivanja.

Ovu zabranu može izreći sud i onda, kada u sadržaju kojega tiskopisa obnadje samo prestupak ili prekršaj.

*

Svaka sudbena zabrana glede razširivanja kojega tiskopisa, ima se obznaniti u uredovnih novinah.

§. 33.

U svih slučajevih, gdje izrečena bude zabrana kojega tiskopisa, može sud dosuditi, da se tiskopis, koji je proglašen za kažnjiv, i uništi ili sasvim ili koji dio od istoga, a tako, da se razori i sprava, prikladna za umnožit ga; slog, ploče, forme, kameni itd.

Uništba tiskopisa neima se protezati na one primjerke, koji su jurve prešli u posjed trećih osobah za vlastitu im porabu.

§. 34.

Ako državni odvjetnik ili privatni tužitelj predloži, da se proglasi kaznena presuda, izdana povodom tiskopisa, ima sud izreći presudu i o tom, a i točno odrediti vrieme i način, kada i kako da se proglasi; a proglasit se ima o trošku osudjenikovu.

§, 35.

Glede zagode kažnjiva djela učinjena tiskopisom valjaju istina u obće §. 24.) načela zakona kaznenoga.

Medjutim baš i u onih slučajevih, gdje glede takova djela po načelih ovih nije još nastala zagoda, izklučuje se svaki dalji postupak, ako je od onda, od kako je tiskopis izišao ili od kako je počelo razširivanje istoga u ovozemstvu, minulo šest mjesecih, i ako uz to kazneno-sudbeni postupak u ovozemstvu, premda je moguće bilo, nebijaše proti krivcu poveden, ili ako poveden postupak uz isto toliko vremena nebijaše nastavljen.

Ista načela valjaju i glede zagode onih prestupakah i prekršajah, koji su učinjeni zanemarenom dužnom skrbi ili pažnjom u obziru tiskopisah.

Poglavje IV.

Zaglavne ustanove.

§. 36.

Uvedenjem zakona ovoga ukidaju se sve naredbe i ustanove, odnoseće se na porabu tiska, imenito pako tiskovni red, uveden za kraljevinu Hrvatsku i

Slavoniju cesarskim patentom od 27. svibnja 1852. ter počam od dana, kojega zakon ovaj stupa u kriepost, imaju valjati o porabi tiska samo ustanove zakona ovoga.

§. 37.

Ustanove zakona ovoga imaju se, na djela kažnjiva počinjena prije dana, kojega počimlje kriepost zakona istoga, razumjevajuć tim i propuste kažnjive, uporaviti samo na toliko, u koliko bi se s krivcem postupalo po zakonih prijašnjih strožije, nego li po zakonu ovom.

§. 38.

Izdatnik povremenoga jamčevini podvrženoga tiskopisa, imade uz rok od 15 danah, računajuć od dana, kojega je zakon ovaj stupio u kriepost, izkazat se, da je položio jamčevinu propisanu §. 12. zakona ovoga za taj tiskopis, ako je počeo izlaziti prije, nego je zakon ovaj stupio u kriepost, i to pod posliedicom §. 9. zakona ovoga.

§. 39.

Kraljevske vlasti i sabor kraljevine Hrvatske i Slavonije nisu dužni glede onih tiskopisah, što ih proglašuju u zakonitom svom djelokrugu, držati se ustanovah zakona tiskovnoga ob izdavanju tiskopisah i ob uvjetih istoga.

§. 40.

Izvršba zakona povjerava se banu kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Dano u Beču dne sedamnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Frańjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

Br. 33.

Zakon

od 17. svibnja 1875.,

o propisu, kako se imadu sastavljati porotnički imenici za sudove tiskovne u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

Zakon

o propisu, kako se imadu sastavljati porotnički imenici za sudove tiskovne u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji.

§. 1.

Porotnici, koji će pri zločinstvih i prestupcih počinjenih sadržajem tiskopisa, odlučivati, da li je tuženik kriv ili nekriv, imadu se uzimati iz obćine onog grada, u kojem sud tiskovni imade svoje sjedište.

§. 2.

Za službu porotnika zvan je svaki državljanin mužkoga spola, koji je navršio tridesetu godinu života, a nije prevalio šestdesetu;

umie čitati i pisati;

barem godinu danah prebiva u toj obćini;

ter plaća izravnih porezah na godinu barem 20 for.; a bez obzira na porez, ako je navršio 24. godinu svoga života, ter

a) zadobio čast doktorsku, ili s uspjehom dobrim svršio strukovni koji nauk na tehničkom kojem višjem učilištu; ili je pravi član jugoslavenske akademije znanostih i umjetnostih;

b) koji je po stališu svom odvjetnik, kralj. bilježnik, profesor, u koliko osobe u §. ovom navedene nespadaju pod koju god iznimku, ustanovljenu u §§. 3. i 4. zakona ovoga.

§. 3.

Porotnici nemogu biti:

a) duhovnici i učitelji pučkih učionah;

b) sudci i državni urednici, izim profesorah (§. 2. sl. b.) i vojnici, bili služeći ili u miru;

c) svi oni, koji su namješteni kod poštah, željeznicah, brzojavah i parobrodarstva.

§. 4.

Nesposobni su za službu porotničku:

1. Svi oni, koji poradi tjelesnih ili duševnih manah nisu kadri zadovoljiti dužnostim porotnika.

2. Svi, koji nisu u podpunom uživanju svojih državljanskih pravah, imenito sudbeno proglašeni razsipnici, drugi skrbljenici i oni, kojim je nad imovinom otvoren stečaj, dok ovaj nebude dokončan.

3. Svi oni, po kaznenom sudu obsudjeni, koji su po zakonu izključeni, da nemogu izabrani biti u zastupstvo obćine, dokle god izključba ta traje; zatim svi oni, koji su pod kaznenom iztragom, pod obtužbom ili u kazni.

§. 5.

Službu porotnika mogu neprimiti:

1. Članovi sabora kraljevine ove i skupnoga sabora ugarsko-hrvatskoga, dok traje sjeditba.

2. Službenici dvora cesarskoga i kraljevskoga, javni učitelji i liečnici, ranarnici i ljekari (apotekari), za koje uredovni načelnik ili politička vlast posvjedoči, da su neobhodno potriebiti u službi ili u svojoj obćini za buduću godinu.

3. Svaki, koji je na poslani mu poziv u jednom sielu porotnom kao glavni ili kao namjestni porotnik zadovoljio svojoj dužnosti, za dvanaest sliedećih zatim mjesecah.

§. 6.

U gradu, u kojem tiskovni sud ima svoje sjedište, — ima načelnik obćine pomoćju dvojice članovah od zastupstva obćinskoga sastaviti točan imenik svih onih obćinarah, koji su po §. 2. ovoga zakona zvani za službu porotničku, pak nisu oprošteni ustanovom kojom §-a 5.

Imenik ima se sastaviti po redu abecednom, i valja upisati ime i prezime, stališ ili zanimanje i prebivalište svakoga porotnika. Ovi imenici zovu se praimenici porotnički.

§. 7.

Ovi praimenici imadu se gdje je uredovno sjedište obćinskoga načelnika, barem osam danah izložiti svakomu na pregled, i da je to učinjeno, ima se, kao što je običaj u kojem mjestu, javno obznaniti ujedno s podukom, da je slobodno prigovoriti im.

Svakomu je obćinaru prosto, uz taj rok, prigovoriti pismeno ili dati u napisnik prigovor kod načelnika obćinskoga glede toga, da su se ili osobe zakonito zvane u praimeniku mimoišle, ili nedopustno i protuzakonito unj upisale. Na isti način prosto je svakomu navesti svoje razloge, zašto se odriče službe porotničke.

§, 8.

O prigovoru (reklamaciji) konačno odlučuje zastupstvo obćinsko.

Ako ovo zastupstvo nadje, da je prigovor temeljit, imati će odmah u imeniku porotničkom izpraviti, što je potriebito, taj izpravak obznaniti, pribivši ga u mjestu od ureda, i ujedno obavjestiti o tom dotičnika.

Ako prigovor bude zabačen, valja to na znanje dati prigovorniku.

Tako se isto postupa i onda, kada tko javi, da službe porotničke neprima.

§. 9.

Kada mine rok, ustanovljen u §. 7. ili ako uz taj rok bude predan prigovor ili pak izjava, da tko neprima službe porotničke, ima se, pošto zastupstvo obćinsko izreče o tom odluku, sastaviti komisija barem od šestorice a najviše od dvanaestorice članovah obćinskoga zastupstva onoga grada, u kojem tiskovni sud ima svoje sjedište.

Jednu polovicu tih članovah odredjuje predsjednik sudišta prve molbe, a drugu polovicu načelnik grada.

Ova će komisija pod predsjedom načelnika grada sastaviti iz praimenika godišnji porotnički imenik, izabrav one muževe, koji se poradi svoje razboritosti, poštenja, čestita mišljenja i značajnosti čine, da su osobito prikladni za službu porotničku.

Proti onomu, što zaključi komisija izborna, nije dopuštena pritužba.

§. 10.

Izabiranje obavlja se tako, da u gradovih na svakih 50 dušah dodje po jedan porotnik.

Za takov ulomak (drobiš) od broja stanovnikah, koji je veći od polovice svega razmjernoga broja, uzima se po jedan porotnik više; na manje se ulomke negleda.

§. 11.

Godišnji imenik porotnikah ima se odmah putem štampe izdati, i priobćiti predsjedniku suda tiskovnoga i državnomu odvjetniku, nahodećemu se pri istom sudu.

Načelnici dotičnih obćinah držani su, ako bi uz godinu porotnika kojega snašlo što takova, što bi ga činilo nesposobnim za izvršivanje službe porotničke, prijaviti to odmah predsjedniku suda tiskovnoga.

Da li je potriebno izbrisati koga iz godišnjega imenika, odlučuje o tom sud tiskovni.

§. 12.

Četrnaest danah prije svakoga siela porotnoga imade se pri dotičnom sudu tiskovnom u javnoj sjednici u prisutnosti državnoga odvjetnika, i jednoga odvjetnika odredjena za to po odvjetničkom odboru žriebom izvući iz godišnjega imenika 36 glavnih i 9 namjestnih porotnikah.

U tu svrhu metnut će se u posudu najprije imena svih porotnikah, koji stanuju u gradu, gdje je sjedište suda tiskovnoga.

Predsjednik toga suda izvadit će ponajprije iz posude devet namjestnih porotnikah, zatim pak izvadit će 36. porotnikah glavnih.

O svem ovom postupku ima se sastaviti napisnik.

§. 13.

Predsjednik sudišta ima pismeno pozvati svih 36 glavnih i 9 namjestnih

porotnikah, naznačivši jim mjesto, dan i uru, gdje i kad će se sielo porotno započeti, opomenuvši jih na zakonite posliedice, ako koji izostane; pri čem treba pobrinuti se za to, da se taj poziv dostavi njim u ruke, ako je moguće osam danah prije, nego što će se započeti sjednice.

§. 14.

Koncem svakoga siela porotnoga ima predsjednik upitati porotnike, da li su naumili poslužiti se pravom podieljenim im u §. 5. br. 3., po kojem mogu odreći se porotničtva za sliedećih 12. mjesecih ili za koju kraću dobu.

Što koji porotnik na to odgovori, ima se zabilježiti u imeniku godišnjem.

§. 15.

Porotnici obavljaju svoju službu bezplatno.

§. 16.

Banu kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije povjerava se izvršba ovoga zakona.

Dano u Beču dne sedamnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

Br. 34.

Zakon

od 17. svibnja 1875.

o kaznenom postupku u poslovih tiskovnih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon

o kaznenom postupku u poslovih tiskovnih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju.

§. 1.

U poslovih tiskovnih sudbenost kaznena pristoji u onih slučajevih, u kojih se radi o prekršajih, sudovom kotarskim, nalazećim se u mjestih, gdje sudbeni stol sjedište ima, kano sudovom tiskovnim.

§. 2.

Glede prekršajah tiskovnih nadležan je onaj tiskovni sud (§. 1.), u kojega je obsegu spis tiskan, ili ako mjesto, gdje je spis tiskan, poznato nije, ili ako je spis tiskan, u inozemstvu, — onaj tiskovni sud, u kojega je obsegu tiskopis razdan ili razširen.

Ako je pako tiskopis razširen u obsegu od više tiskovnih sudovah, tada je nadležan onaj sud tiskovni, koji je ostale pretekao.

*

§, 3.

Ako se radi o kakovu zločinstvu ili prestupku počinjenu sadržajem kojega tiskopisa, tada o tom pitanju: da li je obtuženi kriv ili nije, sude porotnici.

U ovih slučajevih nadležan je kralj. sudbeni stol u Zagrebu.

§. 4.

Ako se zločinstva ili prestupci, učinjeni sadržajem tiskopisa, steku (sastanu) s drugimi kažnjivimi čini, imat će se posliednji ovi razpravljati i suditi po redovitom sudu napose.

Sud će ipak imati pri odmjeri kazni za kažnjivo djelo, o kojem će se suditi poslie, uzeti primjeran obzir na kazan, dosudjenu krivcu osudom prijašnjom (poprednjom).

§. 5.

Tiskom počinjena kažnjiva djela progone se samo na zahtjev ovlaštena po kaznenom postupniku tužitelja.

§. 6.

Tiskopise, koji su proti propisom zakona o porabi tiska izdani ili razpačavani, il koji se radi njihova sadržaja u javnom interesu progoniti imaju, može oblast sigurnostna bud neposredno ili na zahtjev državnoga odvjetnika zaustaviti.

U inih slučajevih može zaustavu odrediti samo sud na tužbu, odnosno zahtjev tužitelja privatnoga.

Proti odredbi zaustave nema mjesta posebnoj žalbi.

Ako redarstvena oblast neposredno ili na zahtjev državnog odvjetnika izvede zaustavu, ima to za 24 ure, priklopivši jedan primjerak zaustavljenoga tiskopisa, prijaviti državnomu odvjetniku onoga mjesta, gdje ima svoje sjedište sud, koji je nadležan za postupak kazneni.

§. 7.

Ako je državni odvjetnik odredio zaustavu tiskopisa, ima on za tri dana nakon obavjesti ob izvedenoj zaustavi zaiskati potvrdu uzapćenja kod nadležnoga suda.

Ako je oblast sigurnostna neposredno odredila zaustavu, ima državni

odvjetnik za tri dana nakon stigavše mu prijave budi odrediti dignuće zaustave po oblasti sigurnostnoj, budi zatražiti potvrdu zaustave kod suda.

§. 8.

Sud ima za tri dana izreći potvrdu ili dignuće zaustave.

Proti odluci, kojom se zaustava diže, pripada državnomu odvjetniku pravo priziva na banski stol.

Ako zaustava nebude za osam danah potvrdjena, tada je — ako nije u tečaju priziv državnoga odvjetnika proti uzkraćenju potvrde — zaustava utrnula, ter ima oblast sigurnostna na zahtjev stranke odrediti dignuće zaustave.

Ako sud zaustavu potvrdi, ostaje ona u krieposti do stvarnoga riešenja. (§. 9.)

Nu ako nebude propis §. 7. obdržan, ili ako bude dignuta zaustava, ipak se može kazneni postupak nastaviti.

§. 9.

Nakon potvrde zaustave ima državni odvjetnik najduže za 8 danah — ako to već prije potvrde učinio nije — predati kaznenomu sudu prijavu; u protivnom slučaju utrnjuje zaustava, ter se ima na zahtjev stranke dignuti.

§. 10.

U slučaju, ako ugasne ili se dokine zaustava, obavljena po vlasti sigurnostnoj ili neposriedno, ili na zahtjevanje državnoga odvjetnika, ide onoga, koji je po zaustavi oštećen, iz zemaljske blagajne naknada za štetu, koja se uzmogne dokazati; nego u slučaju naročitoga ukinuća samo onda, ako se tu obnadje, da zaustava nije opravdana ni sadržajem tiskopisa, a ni zanemarenjem propisah, sadržanih u zakonu tiskovnom.

Ovo pravo na naknadu ima se pod kaznom gubitka za prvih 14 danah dokazati pri sudu.

Sud ima, saslušav najprije državnoga odvjetnika, izreći o tom odluku, nego uz priuzdržaj pritužbe, koja se predati imade za 8 danah.

§. 11.

Ako sud pronadje u sadržaju tiskopisa kažnjivo djelo, nu iztraga bude

obustavljena ili okrivljenik nekrivim proglašen, ima sud ipak po zakonu odlučiti, da se odnosni tiskopis sasvim ili dielomice uništiti ima i da se zabranjuje dalnje razširenje toga tiskopisa.

§. 12.

Državni odvjetnik može, ako i nepodigne obtužbe proti stanovitoj osobi, u javnom interesu iskati, da sud odluči o tom: da li sadržaj kojega tiskopisa utemeljuje učin kažnjiva djela i da u tom slučaju izreče zabranu dalnjega razširenja tiskopisa.

O zahtjevu takovu odlučuje sud u sjednici nejavnoj; nu odnosna presuda neprejudicira kašnje možda povedenomu kaznenomu postupku proti stanovitoj osobi.

Ako bude zabrana izrečena, ima se odnosna presuda na sudnici pribiti i u uredovnih novinah oglasiti; svakomu, koga se ova presuda tiče, prosto stoji u roku od 8 danah podići svoje prigovore, o kojih odlučuje sud u javnoj sjednici, čuvši državnoga odvjetnika i prigovorioca.

§. 13.

Prije nego tko stavljen bude pod obtužbu radi prestupka ili zločina počinjena sadržajem tiskopisa, ima se proti njemu obaviti iztraga po kaznenom postupniku.

Ako tužba glasi o zločinstvu, imat će tiskovni sud, ako obtuženik neuzme si sam branitelja, pod kazan ništetnosti naredit mu takova ureda radi.

§. 14.

U porotnu sjednicu imadu se, osim obtuženika i branitelja mu, pozvati tužitelj, oštećenik, koj je pridružio se k parnici, porotnici, zatim oni svjedoci i vještaci, za koje stranke ištu, a i sudu se potriebno vidi, da budu pozvani.

§. 15.

Porota (sud porotni) sastavljena je iz sudišta i dvanaestorice porotnikah (sbora porotničkoga).

Sudište sastoji iz predsjednika, trojice sudacah i perovodje, a ako se radi o zločinstvu, na koje je udarena tamnica preko pet godinah, tada iz predsjednika, petorice sudacah i jednoga perovodje.

Predsjednik banskoga stola imenuje na jednu godinu danah za svaki tiskovni sud namjestnika predsjednikova, sudce i dva sudca-zamjenika izmedj članovah tiskovnoga suda.

Predsjednik suda tiskovnoga predsjeda u pravilu pri razpravah porotnih.

§. 16.

Sjednice porotne bivat će u pravilu svaka tri mjeseca.

Nego predsjednik banskoga stola bit će vlastan naredjivati, da se drže prema potriebi češće i uz kraće rokove.

§. 17.

Za svaku porotnu sjednicu pozvat će se trideset i šestorica u službenom imeniku odredjenih glavnih porotnikah, izmedj kojih će se, da se popuni sbor porotnički, uzeti dvanaestorica porotnikah potriebnih za svaki pojedini slučaj kazneni.

Ustanovljuje posebni zakon kako se imadu sastavljati imenici porotnički.

§. 18.

Imena članovah od sudišta, pozvanih u porotu, i imenik trideset i šestorice glavnih porotnikah ima sud tiskovni pod posliedicom ništetnosti saobćiti obtuženiku najkašnje trećega dana pred danom onim, kojega će se imat početi razprava.

§. 19.

Neposredno prije, nego će započeti se razprava, ima se sastaviti sbor porotnički u nejavnoj sjednici porotnoga sudišta i u pritomnosti tužitelja, oštećenika, obtuženika i branitelja mu, kao i u pritomnosti pozvanih porotnikah.

Ovo sastavljanje počima se tim, što će perovodja poimence pozvati porotnike.

Ako je porotnikah došlo manje nego trideset i šest, ima predsjednik broj taj nadopuniti.

On će odmah namjesto onih, koji su izostali, pozvati jednaki broj porotnikah-zamjenikah, i to u onom redu, kojim su im imena iz posudja bila izvučena, kad se je pravio imenik službeni.

§. 20.

Svaki porotnik, koji neimajuć valjana razloga, koji bi ga izpričavao, izostane ili se prije svršetka sjednice udalji, ima se po sudištu porotnom obsuditi na globu do petdeset forintih.

§. 21.

Čim se popuni broj porotnikah, upitat će predsjednik pod posliedicom ništetnosti tužitelja, oštećenika, obtuženika a i porotnike, da li pri kojem izmedju ovih ima razloga, s kojega nebi mogao udioničtvovati u nastajućoj razpravi.

Takovi su razlozi:

a) ako je porotnik prema obtuženiku ili prema onomu, koji je kažnjivim činom oštećen, u razmjerju takovu, koje bi u smislu obćega kaznenoga postupnika izključivalo sudca od izvršivanja sudstva;

b) ako bi porotnik odtuda, što će obtuženik bit oprošten ili osudjen, imao nadati se kakovoj koristi ili bojati se kakove štete;

c) ako je u stvari, o kojoj se radi, bio sudbeni svjedok, ako je tužitelju ili obtuženiku bio branitelj ili zastupnik, ili ako je kao svjedok ili vještak bio izpitan, ili ako se kao takov još izpitati ima;

d) ako je koj porotnik kao takov učestvovao pri kojoj prijašnjoj glavnoj razpravi o istoj stvari kaznenoj, koja će sad iznova doći u glavnu razpravu (§§. 46. 58.)

O navedenih razlozih, s kojih nemože tko biti porotnikom, odlučuje sudište.

§. 22.

Da se sastavi sbor porotnički, treba pod posliedicom ništetnosti, da je pritomnih porotnikah barem trideset, koji nisu u smislu predjašnjega paragrafa bili izključeni.

Imena njihova bacit će se u posudje, a zatim po predsjedniku sudišta pojedinice izvući i pročitati.

Čim se koje ime iz posudja izvuče i pročita, imat će najprije tužitelj, a za njim obtuženik pravo, nekazući razlogah, odkloniti (odbaciti) porotnika.

§. 23.

Tužitelj i obtuženik imadu pravo odkloniti svaki jednaki broj porotnikah.

Ako je broj porotnikah neravan (lih), vlastan je obtuženik odkloniti za

jednoga više nego tužitelj. Oštećenici izvršuju to pravo zajednički s državnim odvjetnikom, a sutuženici zajednički medju sobom, ali tako, da se tim nepoveća broj odklonjenih.

Ako se o tom nemogu pogoditi, žriebom će se odlučiti red, kojim će on, što zajedničko pravo imadu, izvršivat to pravo odklonjivanja.

Ako jedan izmedju njih odkloni koga, valjat će to i za druge dotičnike.

§. 24.

Pravo odklonjivanja prestaje, čim izidje iz posudja dvanaest neodklonjenih imenah od porotnikah, ili čim u posudju bude samo još toliko imenah, koliko ih treba, da se popuni broj porotnikah na dvanaest.

Dvanaestorica na ovaj način ustanovljenih porotnikah čine sbor porotnički, pred kojim se obaviti ima glavna razprava.

§. 25.

Ako se slutiti može, da će za glavnu razpravu trebati poviše vremena, moći će narediti predsjednik, da se pridadu jedan ili dva namjestnika, i da se dakle žriebanjem izvuče umjesto dvanaest porotnikah, trinaest ili četrnaest.

U takovu slučaju umaljava se porazmjerno i broj dopuštenih odklonjivanjah.

Namjestni porotnici moraju neprestano biti u svoj razpravi, i ako bi ovaj ili onaj do prvih dvanaest porotnikah zapriečen bio, te nebi mogao biti pri svoj razpravi do same izreke porotnikah, zauzimaju mjesto njihovo po onom redu, po kojem su im imena bila izvučena.

§. 26.

Glavna razprava pred porotami javna je pod posljedicom ništetnosti.

Samo osobe odrasle i neoboružane mogu kao slušaoci dolaziti na takovu razpravu; nego ljudem, koji po javnoj svojoj službi dužni su nositi oružje, nesmije se kratiti ulaz.

Samo iz razlogah ćudorednosti i javnoga reda, može se zaključiti, da razprava nebude javna.

§. 27.

Predsjednik sudišta porotnoga dužan je porotnikom davati potriebne obavjesti u obziru izvršivanja njihova ureda, razložiti im stvar, o kojoj će viećati, i ako od potriebe bude, opomenuti ih na dužnosti njihove.

§. 28.

Pošto se je sastavio sbor porotnički, pošto su se porotnici posadili na mjesta svoja po redu, kao što su im imena izvučena iz posudja, počet će glavna razprava tim, što će perovodja stvar proglasiti (naviestiti). 60

Predsjednik dat će obtuženiku obćenita pitanja, propisana u kaznenom postupku, i opomenut će ga, kao što je naredjeno u istom zakonu.

§. 29.

Poslje toga naredit će predsjednik pod posljedicom ništetnosti, da se porotnici zakunu (zaprisegnu).

U tu će svrhu predsjednik porotnikom, koji su sa svojih sjedalištah poustajali, progovoriti ovako:

„Vi ćete se zakleti i zavietovati pred Bogom, da ćete dokaze, koji navedeni budu proti obtuženiku, a i na korist njegovu, pretresti najsdušnijom pozornošću, da nećete ostaviti ništa neuvaženo, što bi obtuženiku moglo biti na uhar ili na štetu, da ćete kruto pred očima imati zakon, koji ste držani neoskvrnjen sačuvati, da o predmetu razprave nećete dogovarati se s nikim, osim sa svojimi suporotnici, da nećete slušati glasa ni nagnuća, ni nepriklonstva, ni straha, ni zloradosti; nego da ćete nepristranošću i kriepošću poštena i slobodna čovjeka samo po dokazih navedenih za obtuženika i proti njemu, i po svojem na istih osnovanom osvjedočenju odluku izreći tako, kako ćete za to odgovarati moći pred Bogom i pred savješću svojom“.

Na to će predsjednik pozvati pojedinice svakoga porotnika, koji će podići desnu ruku i odgovoriti na glas: „Zaklinjem se tako mi Bog pomogao!“

§. 30.

Perovodja pročitat će sada obtužnicu, na što će predsjednik obtuženiku dati rieč, da se brani, te upravljati tako, da budu navadjana dokazna sredstva po propisih obćega kaznenoga postupnika.

Napisnici o saslušanju suobtuženikah i svjedokah, zatim mnienja vještakah, mogu pročitat se samo u sliedećih slučajevih:

1. ako su saslušani medjutim umrli, ako im se nezna boravište, ako su su tako stari, bolestni ili nemoćni, ili ako tako daleko prebivaju, da s toga ili s drugih važnih razlogah u istinu nije moguće bilo učiniti, da glavom dodju;

2. ako u glavnoj razpravi saslušani odstupe u bitnih stvarih od onoga, što su od prije kazali; napokon

3. ako se obtuženik i tužitelj slažu o tom, da se čita.

Porotnici su vlastni upitivati obtuženika, svjedoka i vještake, dobivši za to dozvolu (rieč) od predsjednika.

Predsjednik je vlastan odbiti pitanja, koja mu se uzvide neumjestna.

§. 31.

Po dovršenom postupku dokaznom, saslušat će se govori (obrazložbe) i predlozi tužiteljevi i oštećenikovi, ako oštećenika ima, zatim pak obtuženikovi i braniteljevi.

Njihova razlaganja imadu se stezati samo na one posljedke u glavnoj razpravi dobivene, na kojih će se imat osnivati izreka porotnikah.

Pretresivanje onih posljedakah glavne razprave, koji su pridržani riešavanju sudišta, imade se ostaviti na kašnje doba.

§. 32.

Na to će predsjednik, posavjetovavši se najprije sa sudištem, sastaviti pitanja, koja će se dati porotnikom.

Pitanja ova treba da sastavljena budu pismeno, i pod posljedicom ništetnosti pročitana, pošto ih je predsjednik podpisao; a imadu se i pismeno saobćiti kako tužitelju, tako i branitelju.

Sastavljenim pitanjem mogú obje stranke prigovoriti i predložiti dodatakah, o kojih odmah odlučuje sudište.

Ako pitanja budu preinačena, imat će se pročitati još jedan put.

§. 33.

Glavno pitanje imade glasiti na to: da li je obtuženik krivac onoga čina, na kojem se osniva obtužba.

U pitanju imadu se uvrstiti svi zakoniti znaci kažnjiva čina, pozivajuć se na tiskopis i na ona mjesta u tiskopisu, na kojih se obtužba osniva.

§. 34.

Ako se je tvrdilo, da je obstajao takav uvjet ili da je pridružio se takav čin, koji bi sasvim izključio ili ukinuo kažnjivost, imat će sudište staviti pitanje, primjerno tomu tvrdjenju.

§. 35.

Ako se je tvrdilo što takova, počem bi, da je ono zaista istinito, onaj, koji je obtužen radi dovršena zločinstva ili prestupka, krivac mogao biti samo pokušaja, ili onaj, koji je obtužen kao neposredni učinitelj, da bi krivac mogao

biti samo sukrivnje ili dioničtva, ili počem bi čin, koj se obtuženiku pripisuje, podvržen bio kaznenomu zakonu, koji je jednako ili manje strog, nego li zakon, u obtužbi navedeni, imat će se porotnikom dati primjerena pitanja.

Pitanje nasuprotno, po kojem bi čin, koji se obtuženiku pripisuje, pao medju one kažnjive čine, na koje je udarena kazan veća, nego li na čin onaj, na koji smjera obtužba, može se dati samo onda, ako obtuženik na to privoli.

§. 36.

Glede otegoćujućih i olahkoćujućih okolnostih, imadu se porotnikom staviti primjerena pitanja samo onda, ako postoje takove okolnosti, koje po zakonu naročito preinačuju stupanj ili vrstu kazni, nu podnipošto onda, kada okolnosti te imadu upliva samo na odmjeru kazni, unutar granicah stupnja zakonom propisana, ili kada je sudcu poradi olahkoćujućih okolnostih dopušteno obaliti kazan izpod najmanje zakonite stavke. (§§. 54. 55. i 266. kaz. zak.)

U ovakovih slučajevih podvržene su otegoćujuće i olahkoćujuće okolnosti jedino razboru i prosudjivanju sudišta.

§. 37.

Pitanja, koja se dadu porotnikom, imadu se staviti tako, da se na nje odgovoriti može sa „Da“ ili „Ne“ („jest“ ili „nije“); koje čine valja složiti (stegnuti) u jedno pitanje, ili pak razstaviti na više pitanjah, to neka se prosudi napose u pojedinom slučaju.

Pitanja, koja budu stavljena samo za onaj slučaj, ako bi porotnici tegnuli drugo koje pitanje potvrditi ili zanijekati (pitanja dodatna i dogodična), imadu se naročito navesti i na listu od pitanjah kano takova naznačiti.

§. 38.

Čim pitanja budu ustanovljena, izreći će predsjednik, da je razprava zaglavljena.

Svesti će zatim bitne posljedke glavne razprave u kratkoj i razgovjetnoj besjedi, razložiti porotnikom zakonita obilježja kažnjivog čina i znamenovanje zakonitih izrazah, koji se nalaze u pitanjih, i opomenut ih na sve ono, što zakon propisuje, kako imadu viećati i kako glasovati.

§. 39.

Na to će predsjednik napisana pitanja predati porotnikom, na što će ovi odmah otići u svoju viećnicu.

Dat će im se da ponesu sa sobom obtužnicu, predmete dokazne i ostale spise parnične izim napisnikah o izpitu svjedokah.

Podjedno naredit će predsjednik, da se obtuženik ukloni iz sjednice.

§. 40.

Porotnici izabrat će izmedj sebe prvnika većinom glasovah. Prije nego će početi viećanje, ima prvnik porotnikom pročitati sliedeći naputak: „Neište zakon od porotnikah nikakova računa o razlozih njihova osvjedočenja, nepropisuje im nikakovih stanovitih pravilah, po kojih bi se prosudjivati imalo, da li je što podpuno i dovoljno dokazano ili ne“.

„Opominje ih zakon jedino, da sva dokazna sredstva, koja su navedena za obtuženika i proti njemu, pretresu brižljivo i savjestno, i zatim da upitaju sami sebe, kako su djelovali na razsudnu njihovu moć navedeni proti tuženiku dokazi, a i razlozi njegove branitbe.“

„Samo po onom osvjedočenju, što ga dobiju ovako pretresavši dokazna sredstva, imadu izreći, da li je obtuženik kriv ili nekriv.“

„Pri tom moraju neprestano imati pred očima, da im viećanje neima prostirat se dalje, nego jedino na pitanja, koja su im dana.“

„Vlastni su ne oni, nego jedino sudci izreći zakonite posljedice, koje će postići obtuženika, ako ga proglase da je kriv.“

„Imaju dakle porotnici očitovat se, neobaziruć se na zakonite posljedice, koje će s izrekom njihovom bit skopčane“.

Ovaj naputak kao i paragrafi 41.—44. ovoga zakona treba da su u viećnici porotnikah pribijeni u više primjerakah.

§. 41.

Porotnici nesmiju ostaviti viećnice, dok nestvore izreke svoje.

Dokle god traje viećanje njihovo, nije bez pismene dozvole predsjednikove nikomu prosto unići u viećnicu njihovu, a i zabranjeno je porotnikom za to vrieme svako obćenje s drugimi ljudmi.

Sudište obsudit će porotnika, koj uzradi proti ovoj zabrani, na globu od deset do sto forintih, druge pak ljude, koji prekrše ovaj propis, na dvadeset i četiri ure u zatvor. Samo ako porotnikom treba razjasnjenja ili pouke u smislu stavljenih im pitanjah, moći će na pismenu prošnju prvnika, predsjednik otići k njim i pod posliedicom ništetnosti nije ni ovomu dopušteno, biti pri glasovanju njihovu.

§. 42.

Po dovršenu viećanju učinit će prvnik, da porotnici o pojedinih pitanjih u onom redu, kao što ih je stavio predsjednik, glasuju ustmeno, dočim će upitati svakoga porotnika za očitovanje njegovo.

Prvnik će glasovati posliednji. Porotnici glasuju o svakom pitanju sa „da" ili „ne" („jest" ili „nije"), nego im je dopušteno takodjer pitanje koje samo stranom potvrditi ili zanijekati.

Kad se koje pitanje stranom potvrdi, ima se ograničenje dodati na kratko.

Odgovor njihov glasit će tada „da" (jest), ali ne s ovimi ili onimi okolnostmi, koje su u pitanju sadržane.

§. 43.

Da se potvrdi pitanje, da li je obtuženik učinio stanoviti koj čin, koj mu se pripisuje, kao i da se potvrde pitanja, stavljena glede okolnostih otegoćujućih, potriebita je većina barem od dvie trećine glasovah.

U obziru pak razlogah, koji kazan ublažuju, i okolnostih, koje kažnjivost izključuju ili ukidaju, dovoljna je absolutna većina glasovah; kada su glasovi jednako razpolovljeni, prevagnut će (valjat će) ono mnienje, koje je za obtuženika prijaznije. Prvnik prebrojit će glasove i pokraj svakoga pitanja, kao što porotnici nanj odgovore, upisati „da" ili „ne" („jest" ili „nije") ujedno s ograničenji, ako kakovih ima, i naznačiti će razmjerje glasovah.

U napisanoj izreki porotnikah, koju prvnik podpisati mora, da nebude ništa trveno ili strugano; što se prebriše, na okrajku zabilježi ili što se umetne, sve to treba da je odobreno naročito po prvniku podpisanom bilježkom.

§. 44.

Po dovršenu glasovanju povratit će se porotnici u sudnicu i posaditi opet na svoja mjesta.

Predsjednik pozvat će ih, da izjave posljedak svoga viećanja.

Ustat će na to prvnik porotnikah i reći:

„Porotnici su po zakletvi i savjesti (duši) odgovorili na dana im pitanja ovako."

Nato pročitat će i to pod posljedicom ništetnosti, pred svimi porotnici stavljena im pitanja i odmah poslie svakoga pitanja dodanu izreku porotnikah.

Zatim predat će list sa pitanji, što ga je jurve podpisao, predsjedniku, koj će ga takodjer podpisati a ujedno narediti, da ga podpiše i perovodja.

Kako su porotnici ostavili jedanput viećnicu, neće nijedan od njih moć zahtievati novoga viećanja, niti odustati od prijašnjega svoga mnienja.

§. 45.

Ako je izreka porotnikah nerazgovetna, nepodpuna ili u sebi protuslovna, imat će sudište o tom odmah izreći odluku i porotnikom predati pitanja i odgovore s nalogom, da se povrate u svoju viećnicu i iznova posavjetovavši se, da poprave svoju izreku.

Porotnici nisu vlastni preinačivati drugih odgovorah, nego jedino, kojim je prigovoreno, o čem jih ima predsjednik naročito uputiti.

§. 46.

Ako se obtuženik proglasi za krivca, a sudište je jednodušno toga mnienja, da su se porotnici pri ovoj izreki prevarili u glavnoj stvari, odlučit će sudište ureda radi, da se ima stvar doznačiti pred druge porotnike.

Nadje li sudište, da su se porotnici pri svojoj izreki vrhu obtužbe, upravljene prot više ljudih, prevarili samo glede jednoga obtuženika; ili ako u obtužbi imade više točakah, da su se prevarili samo glede jedne točke, tad će se ova doznaka stegnuti samo na toga obtuženika ili samo na tu točku u obtužbi, a neće biti od nikakove moći za ostale.

Kad se ponovi razprava, nesmije predsjedati ni jedan od sudacah, a ni uzeti se ikoj od onih porotnikah, koji su bili pri razpravi prvoj.

Ako se izreka druge porote slaže s izrekom prve, morat će ju sudište uzeti za temelj svojoj osudi.

§. 47.

Predsjednik će zapovjediti na to, da perovodja u prisutnosti obtuženika pročita pravorok porotnikak ili pak presudu satvorenu u smislu §. 46.

§. 48.

Ako pravorok porotnikah glasi „nije kriv“, izreći će porotno sudište

odmah presudu, da se obtuženik odriešuje od obtužbe. Ova presuda ima se obtuženiku, ako zahtjeva, izdati odmah.

§. 49.

Ako je obtuženik proglašen za kriva, imat će tužitelj prvi pravo govora, da učini svoje predloge glede kazni, koja da mu se dosudi.

Zatim će se poslušati oštećenik, obtuženik i branitelj mu. Govori nesmiju smjerati na to, da bi se pobijali izrekom porotnikah utvrdjene stvari ili odnošaj obtuženika prema istim, nego imadu se stezati na uputnost, vrstu i veličinu kazni i naknadu, ako takovu tko traži.

§. 50.

Ako je sudište toga mnienja, da onaj čin, što ga je obtuženik po izreci porotnikah učinio, nije zabranjen ikojim zakonom kaznenim, imat će izreći presudu, da se obtuženik oprašta od obtužbe.

§. 51.

U ostalih će slučajevih sudište, sdušno pretresavši otegoćujuće i olahkoćujuće okolnosti, dosuditi kazan primjerenu.

§. 52.

Čim satvorena bude presuda kaznena, ima ju predsjednik odmah proglasiti u javnoj sjednici suda i to u prisutnosti branitelja, pak i u prisutnosti obtuženika, ako je isti bio pri glavnoj razpravi.

Predsjednik mora ujedno navesti najbitnije razloge odmjerenoj kazni, pročitav mjesta iz zakona, na kojih se presuda osniva, i podučiti obtuženika o pravnih ljekovih, kojih se može primiti.

Pismeno izdata presuda imade sadržavati i pitanja, dana porotnikom, i odgovore njihove.

§. 53.

O glavnoj razpravi ima se pod posljedicom ništetnosti voditi napisnik.

Ovaj napisnik treba da osim točakah, naznačenih u kaznenom postupniku,

sadržaje i postupak pri sastavljanju klupe porotničke, imena porotnikah i prisegu njihovu.

List o pitanjih ima se pridjenuti napisniku.

§. 54.

Ako obtuženik premda pozvan, kao što treba, nedodje u sjednicu porotnu, moći će se pri svem tom po predlogu tužiteljevu razprava obaviti i o njoj po poroti presuda izreći.

§. 55.

Osuda s ogluhe, makar i nebila pritužba proti njoj podnešena, moći će se ovršiti stopram kada mine osam danah, od dana onoga, kojega je bila proglašena.

Obtuženik, proti kojemu je izrečena takova osuda, može u suda tiskovnoga moliti, da se naredi nova razprava, ako poradi bolesti ili s drugih neodoljivih zapriekah nije mogao doći na glavnu razpravu.

Ako sud tiskovni odluči uslišati tu prošnju, neće proti odluci takovoj dopušteno biti nikakovo pravno sredstvo.

Ako li se prošnja odbije, prosto će biti obtuženiku uteći se banskomu stolu.

§. 56.

Ako obtuženik nedodje ni na razpravu iz nova naredjenu, izreći će se, da je predjašnja presuda s ogluhe konačno valjana.

Izkati po drugi put iznovičnu razpravu nije dopušteno.

§. 57.

Proti konačnoj osudi suda porotnoga dopušteni su pravni liekovi žalbe ništovne i priziva (§. 276. kaz. postup.)

§. 58.

Žalba ništovna može se poprimiti jedino onda, kad bude koj od slučajevah sliedećih :

1. ako sud porotni nije bio sastavljen kako treba ili ako klupa porotnička nije bila u podpunom broju, ako nisu svi sudci i svi porotnici bili pri svoj glavnoj razpravi, koja se je vodila do pravoroka porotnikah ili ako je koj izključen sudac (§§. 62, 63. kaz. post.) ili porotnik (§. 21. o. z.) učestvovao u odlučivanju, osim ako je žalbenik za onu okolnost, koja je sama po sebi razlog

ništetnosti, znao jurve prije glavne razprave ili pak za same razprave, pak se njom nije poslužio odmah pri početku glavne razprave ili pak onda, kada je za nju saznao;

2. ako se je glavna razprava radi zločinstva obavila, a obtuženik nije imao branitelja;

3. ako je u prkos opiranju od strane žalbenika pročitan bio u glavnoj razpravi koj spis o zakonito ništovnom djelu iz predizvida ili iztrage;

4. ako se je pri glavnoj razpravi povriedio ili zanemario propis, za koj naročito naláže, pod inakom ništetnosti, zakon, da se obdržavati mora §§. 111. 142., 143., 161., 212., 219., 235., 238., 241., 251., 267., 368. kaz. post. zatim 18., 21., 22., 26., 29., 32., 41. o. z.;

5. ako uz glavnu razpravu nije se presuda izrekla o kakovu predlogu žalbenikovu ili ako su se medju-presudom stvorenom proti njegovu predlogu ili prigovoru zanemarili ili krivo uporavili zakoni ili načela postupka, kojih bi se držati trebalo po bitnosti postupka, idućega u prilog kaznenom progonu i branitbi;

6. ako su se povriedili propisi sadržani u §§. 33—37. o. z.;

7. ako je porotnikom stavljeno pitanje uz povriedu propisa odredjena u §. 261. k. p. i ako su porotnici to pitanje potvrdili;

8. ako je predsjednik dao porotnikom kriv pravni naputak §§. 38. 41. o. z.;

9. ako je odgovor porotnikah nerazgovjetan, nepodpun ili u sebi protuslovan;

10. ako se je odlukom suda o pitanju

a) da li čin, kojim se obtuženik okrivljuje, sačinjava djelo kažnjivo, za koje su sudovi nadležni;

b) da li tu imade okolnostih, kojimi se kažnjivost čina ukida ili se progon poradi istoga izključuje; napokon

c) da li manjka obtužba potriebita po zakonu, — zakon povriedio ili krivo uporavio;

11. ako je čin, na kojem se osniva odluka po krivom tumačenju zakona uzeo se pod takov zakon kazneni, koj se na taj čin uporaviti nemože;

12. ako je sud pri odmjerivanju kazni prekoračio granice zakonite stavke kaznene, koja bi imala biti uporabljena po otegoćujućih ili olahkoćujućih okolnostih imenito navedenih u zakonu, ili ako je prekoračio granice svoga prava, po kojem može preinačit ili ublažiti kazan ili ako je povriedio ili krivo uporavio ustanove §. 288. točke 3. ili §. 300 toč. 4. kaz. post.

Razlozi ništetnosti pomenuti pod 3—6 nemogu se rabiti obtuženiku na korist, ako se vidi očito i nedvojbeno, da nastala povrieda u obliku (formi) nije za odluku mogla imati nikakove moći škodljive za obtuženika.

Obtuženiku na štetu nemogu se razlozi ništetnosti, pomenuti pod brojem 2. i 7. rabiti nikada, oni pak, koji su navedeni pod brojem 3—6 rabit se mogu samo onda, kada se vidi, da je povrieda u obliku mogla na odluku imati moć obtužbi škodljivu, i ako joj se povrh toga tužitelj upro, ako je zahtjevao da sud stvar odluči i ako je odmah čim mu se je ta odluka uzkratila ili obznanila, pridržao si žalbu ništovnu.

§. 59.

Priziv moći će se učiniti uz stege označene u §. 279. kaz. postup. jedino poradi izreke o kazni i poradi riešitbe o privatno-pravnih tražbinah.

§. 60.

Pravo poprimiti se priziva i podnieti žalbu ništovnu, koja se u ostalom sdružiti može s prizivom, postupak pri prijavi i izvedbi, pri predavanju protuizvedbe, zatim pri razpravljanju i riešavanju ravnat će se po propisih, sadržanih u §. 278. do 287. kaz. post.

Prijava može se dati i u samoj još sjednici sudišta porotnoga; kašnje imat će se predati kod suda prve molbe, kojemu takodjer pripada voditi dalji postupak i predložiti spise sudištu kasacionalnomu, odnosno sudištu druge molbe.

§. 61.

Ako obtuženik nije sam izjavio, da će na vlastite troškove odaslati branitelja na ročište, koje će biti kod stola sedmorice, postavit će mu takova branitelja stol sedmorice izmedj braniteljah, koji se nahode u sjedištu njegovom.

§. 62.

Ako postoji koj od slučajevah, napomenutih u §. 58. broj 1. do 9. o. z., dokinut će stol sedmorice pravorok porotnikah i osudu, koja se na njoj osniva ter u koliko nerieši obtuženika s razloga napomenuta u §. 58. br. 7. o. z. odpraviti stvar u prvu buduću sjednicu porotnu.

Ako naveden razlog ništovni neudara na sve česti pravoroka i ako ih je razlučiti (razstaviti) moguće, ostavit će stol sedmorice one česti pravoroka i i osude, kojim neima prigovora netaknute ovom odredbom, ter naložiti sudu, porotnomu da i njih pri svojoj odluci uzme za podlogu.

§. 63.

Ako postoji razlog ništovni, pomenut u §. 251. kaznenoga postupnika,

dpravit će stol sedmorice stvar sudu, kod kojega je držana sjednica porotnička i naložit mu, da u sboru od četvorice odnosno šestorice sudacah (§. 15. o. z.), sastavljenu ako je moguće od onih istih članovah, koji su sačinjavali sud u sjednici porotničkoj, na temelju prijašnje izreke porotnikah, izreče novu osudu.

§. 64.

Nadje li stol sedmorice, da je osuda suda porotnoga zakon koj povriedila ili krivo uporavila (§. 58. br. 10—12.), imat će u pravilu odmah izreći presudu u glavnoj stvari.

Nego ako oni čini, koji bi imali temeljem biti presudi njegovoj, pravorokom nisu utvrdjeni, odpravit će stvar u prvu buduću sjednicu porotnu ili ako kažnjivo djelo pri valjanoj uporavi zakona nespada više pred sud porotni, nadležnomu sudu, da o njoj iznova razpravlja

§. 65.

Pravno mnienje, na kojem se osniva odluka stola sedmorice, bit će za nižje sudove obvezno pri naredjenoj obnovi glavne razprave.

Proti ovoj osudi dopušteni su oni isti pravni liekovi, koji su dopušteni proti kojoj presudi prvoj.

§. 66.

Ovaj zakon valja takodjer za tekuće jurve kaznene parnice o zločinstvih i prestupcih učinjenih sadržajem kojega tiskopisa, ako glede njih u ono doba, kad zakon ovaj stupi u kriepost, sud prve molbe nebude još izreko osude.

§. 67.

U koliko se zakonom ovim neodredjuje ino, imadu tako pri inokosnih, kao i pri sbornih sudovih valjati i za parnice tiskovne propisi obćega kaznenoga postupnika.

§. 68.

Banu kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije povjerava se izvršba ovoga zakona.

Dano u Beču dne sedamnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXI.

Izdan i razposlan dne 14. srpnja 1875.

Br. 35.

Zakon
od 23. lipnja 1875.

o razprodaji nepokretnoga vlastničtva hrvatsko-slavonskih zakladah vjerozakonske i naukovne.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Českí itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon

o razprodaji nepokretnoga vlastničtva hrvatsko-slavonskih zakladah vjerozakonske i naukovne.

§. 1.

Ban se ovlašćuje, da razproda sliedeće predmete nepokretnoga vlastničtva hrvatsko-slavonskih zakladah vjerozakonske i naukovne:

dobro Diankovec u županiji križevačkoj,
dobro Svetice } u županiji zagrebačkoj,
dobro Vukovina } u županiji zagrebačkoj,
expaulinske entitete u županiji riečkoj,
dobro Potočec-Ivanec u županiji križevačkoj i
dobro Kutjevo u županiji požežkoj, od kojih spadaju prva četiri na zakladu vjerozakonsku, a ostala dva na zakladu naukovnu.

§. 2.

Prodaja se ima obaviti putem ponudbenim. K prodaji kojega dobra (§. 1.) ima se pristupiti tek onda, kad budu podpuno uredjeni zajednički posiedovni odnošaji medju dobrom i dotičnimi njekadašnjimi podložnici toga dobra, ter iza kako bude predbježno po vieštacih procienjena vriednost dotičnoga dobra.

§. 3.

Ban može, ako za dobro obnadje, zakladne nepokretnine (§. 1.) razprodati i na komade (parcelarno) budi putem ponudbenim, budi putem javne dražbe.

§. 4.

Kupovina, dobivena iz razprodaje, pridržaje posvetnu svrhu prodanoga dobra.

§. 5.

Izvršba ovoga zakona povjerava se banu.

Dano u Schönbrunnu dne dvadeset i trećega lipnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

Br. 36.

Razpis

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za pravosudje od 2. srpnja 1876. br. 2654.

glede zamjenitoga naknadjivanja troškovah skopčanih sa zamolnicami kr. ugarskih, te kr. hrv.-slav. sudovah u kaznenih, te gradjansko parbenih i izvanparbenih predmetih.

Na temelju razprave vodjene medju kr. ugarskim ministarstvom pravosudja i kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskom vladom u pogledu zamjenita namirivanja troškovah za sudačke čine, što ih na zamolnice kr. ugarskih sudovah obavljaju hrv.-slav. sudbene oblasti i obratno, utanačen je sliedeći

Dogovor.

1. U kaznenih stvarih imadu hrvatsko-slavonski sudovi troškove, što jim se naberu izvršbom zamolnicah od kr. ugarskih sudbenih vlastih namiriti iz svojih nakladah za uredske, pisarničke, putne troškove i dnevnice odnosno za uznike i kaznene iztrage bez prava na odštetu; popis pako nastalih troškovah imade se vazda sudištu, od kojega je zamolnica stigla, odpraviti zajedno sa spisi.

Isto tako postupat će i kr. ugarski sudovi usljed zamolnicah ovozemnih sudbenih vlastih.

Troškovi, koje će osudjenici na temelju pravomoćne kaznene odsude naknaditi morati, ućerat će se na korist etata onoga državnoga področja, kojemu pripada sud obavivši zamolnicu i predplativši troškove.

2. Troškove skopčane sa zamolnicami u gradjansko parbenih i izvanparbenih stvarih imadu svagda dotične stranke namirivati odnosno predujmljivati.

Svaki će dakle sud dužan biti zamolnici priklopit predplatu potriebitu

za izvršenje dotičnoga sudačkoga čina, koju će umoljeni sud obrediv svotu troškovah i pristojbah točno obračunati, ter ako predplata presegne troškove i pristojbe, povratiti višak, ako pako predplata nebude dovoljna za podmirenje rečenih izdatakah, potražit uz izkaz jošte manjkajuću svotu, da mu se naknadi.

Sudovi, koji su odaslali zamolnicu, imat će odrediti, da se takovi manjci neodvlačno namire i umoljenomu sudu odašalju.

3. U smislu dosad spomenutih propisah imadu se sva pitanja tičuća se naknade troškovah izmedju kr. ugarskih i hrvatsko-slavonskih sudovah riešiti, koja su dosad nastala, a nisu konačno izravnana.

Ivan **Mažuranić** v. r.

Br. 37.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjelah za unutarnje poslove i za pravosudja od 2. srpnja 1875, br. 7217.|1961.

kojom se odredjuju njeke preinake naredabah od 5. i 14. veljače 1875, br. 221. pr. i 364 br. 7. i 8. sbornika od t. g. glede zaokruženja i porazdjeljenja županinijah na upravna područja (podžupanije) i glede ustanovljenja teritorijalnih obsegah kr. kot. sudovah.

Obćina Fakaševac sa pripadajućimi joj 20 seli, s površinom od 2 četv. miljah, 4955 jutarah i 432 hvata i sa 4319 stanovnikah, odciepljuje se od županije belovarske i od upravnoga područja kr. podžupanije križke kao i od kr. kotarskog suda u Čazmi te se utjelovljuje županiji, križevačkoj i upravnom području kr. podžupanije križevačke, dotično kr. kotarskom sudu u Križevcih.

Naredba ova stupa 15. srpnja t. g. u život.

Ivan **Mažuranić** v. r.

Br. 38.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za poslove unutarnje od 2. srpnja 1875. br. 10937|3192.

kojom se odredjuju njeke preinake naredbe iste zemaljske vlade od 5. veljače 1875 br. 221 pr. br. 7. sbornika od t. g., u koliko se tiče zaokruženja podžupanije zlatarske i krapinsko-topličke.

U svrhu boljega zaokruženja upravnih područjah kr. podžupanijah zlatarske i krapinsko-topličke, ter u interessu službe i dotičnih obćinah obnašao je kr. vladni odjel za unutarnje poslove odrediti sliedeća:

Obćina Krapina s pripadajućimi joj 15 seli, u površnom prostoru od 4226 jutarah i 474 □ hvata, s pučanstvom od 3545 dušah, zatim obćina Gjurmanec s pripadajućimi 31 seli, u površnom prostoru od 1 milje, 9355 jutarah i 205 □ hvatih, s pučanstvom od 9186 dušah, napokon obćina sv. Križ s pripadajućimi joj 21 seli, u površnom prostoru od 9223 jutarah i 467 □ hvatih, ter s pučanstvom od 5380 dušah, odciepljuje se iz upravnoga područja podžupanije zlatarske, te se utjelovljuju k podžupaniji krapinsko-topličkoj.

Naredba ta imade u život stupiti 15. srpnja t. g.

Sjedište tako zaokružene podžupanije krapinsko-topličke, koja će i nadalje pridržati dosadanji naziv, premješta se iz krapinskih-toplicah u sv. Križ.

Ivan **Mažuranić** v. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXII.

Izdan i razposlan dne 30. srpnja 1875.

Br. 39.

Zakonski članak II. 1873. *)

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o namještaju izsluženih podčastnikah.

(Potvrdjen 27. veljače 1873. Proglašen u kući zastupnikah 15., a u kući velikašah 19. ožujka 1873.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrinah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o namještanju izsluženih podčastnikah.

§. 1.

Oni podčastnici, koji su u stalnoj vojski, kod bojnoga pomorstva ili kod

*) Pošto se je u §. 1. sankcijoniranoga hrvatskoga teksta zajedničkoga zak. članka II. od godine 1873. glasećega o namještanju izsluženih podčastnikah uvrštena u IV. komad sbor-

domobranskih stožerah i odjelah dvanaest godinah, i u to vrieme najmanje osam godinah kao podčastnici aktivno služili, te su providjeni povoljnom svjedočbom vrhu svojega vladanja, dobivaju krozato pravo, da budu namješteni bilo u javnoj službi, bilo pako kod željezničkih, parobrodarskih i inih poduzećah, — podupiranih po državi (38. §. XL. zakonskoga članka od godine 1868.)

Službovno vrieme, provedeno u svojstvu začastnoga podčastnika, uračunava se u osamgodišnje podčastničko vrieme.

§. 2.

Jednako pravo uživaju, i to bez razlike na trajanje službovnoga vremena, i svi oni podčastnici, koji su pred neprijateljem ili u sjegurnostnoj službi takovim načinom ozledjeni bili, da se kod gradjanskih uredah još upotriebiti mogu, premda su krozato za vojničku službu nesposobnimi postali.

§. 3.

Da se ovopoglednomu pravu udovolji, to se za podčastnike označene u §u 1. i 2.

1. stanovita službena mjesta izključivo pridržaju; —

2. kod popunjivanja drugih mjestah pako istim osjegurava pravo prvenstva nad inimi molitelji. —

§. 4.

Ona, bilo stalna, bilo privremena mjesta, koja se za izslužene podčastnike pridržaju, jesu sliedeća:

a) svako mjesto uredskoga poslužnika i nadzornika nižega reda kod zajedničkih i kraljevskih ugarskih ministarstvah, kod hrvatsko-slavonske zemaljske vlade i kod riečkoga kraljevskoga gubernija, kao i kod sudbenih stolovah, sudačkih i inih uredah, kaznionah, i drugih takovih zavodah, u ugarskoj državi nalazećih se, koji se sasvim ili dielomice na državni trošak uzdržavaju;

b) polovica istih mjestah kod političkih jurisdikcijah;

c) sva mjesta, spadajuća u krug uredske i pisarničke, poslužničke, nižega reda nadzorničke i opravničke službe kod onih po državi dotiranih ili osjeguranih željezničkih, parobrodarskih i inih pod-

---

nika zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju od godine 1873. pod br. 21. uvukla pogrieška, da je mjesto 12. godinah izpostavljeno samo deset godinah službovanja, blagoizvolielo je Njegovo ces. i kr. apostolsko Veličanstvo usljed preponizne predstavke kr. ug. ministra predsjednika previšnjim riešenjem od 25. svibnja 1875. premilostivo dozvoliti, da se prvobitni hrvatski primjerak spomenutoga zakonskoga članka uništi, ter podjedno preblagostivo podieliti previšnju sankciju predležečem novom odpravku upitnoga zakonskoga članka.

S toga se izpravljeni odpravak rečenoga zak. članka evo ovim iznovično uvršćuje u sbornik zakonah i naredabah.

uzećah, koja u buduće dozvoljena budu, ili koja su već dozvoljena, te su usljed svojih temeljnih pravilah, dozvolbenih izpravah ili inače obvezana, kod izpunjivanja službenih mjestah izslužene podčastnike u obzir uzeti.

§. 5.

Kod oblastih, sudbenih stolovah, sudačkih i inih uredah, zavodah i poduzećah navedenih u točkah a), b) i c) §. 4., daje se kod popunjivanja onih pisarničkih i opravničkih činovničkih mjestah nižega reda, na kojih se već plaću uživajući činovnici ili doslužnici nenalaze, podčastnikom, koji dokažu svoju podpunu sposobnost za ovu službu, pravo prvenstva nad drugimi natjecatelji.

Isti uživaju jednaku prednost i kod popunjivanja mjestah sigurnostne i financijalne straže.

§. 6.

Vrhu poslužničkih i činovničkih mjestah, koja su u smislu gore rečenoga opredieljena za podčastnike, pravo imajuće, ima se dogotoviti poseban izkaz, te se isti ima u očevidnosti držati i porazdobno po ministru za zemaljsku obranu u službenom listu proglasiti.

§. 7.

Onim podčastnikom, koji su u smislu nazočnoga zakona stekli pravo na postignuće kojega pridržanoga poslužničkoga ili činovničkoga mjesta, izdaje o tom zajedničko ministarstvo rata, odnosno ministarstvo za zemaljsku obranu, svjedočbu, u kojoj se sposobnosti dotičnikah potanko navesti imadu.

U svrhu očevidnosti izdanih svedočbah vode se u ministarstvu rata i u ministarstvu za zemaljsku obranu bilježke.

§. 8.

Zakonito pravo imajući podčastnici imadu radi postignuća za nje opredieljenih mjestah i službah svoje molbenice predati kod dotične oblasti, zavoda ili poduzeća, i to oni, koji su iz vojničke sveze već izstupili, neposredno; — oni pako, koji još u aktivnoj službi stoje, propisanim službenim putem.

§. 9.

Molbenica pravo imajućega podčastnika odnosi se ili:

a) na sjegurno, već izpražnjeno, — ili

b) na koje još izprazniti se imajuće mjesto.

U ovom potonjem slučaju se dotični moljitelj predbilježi.

§. 10.

Ako se ima popuniti koje pridržano službeno mjesto, ili takovo činovničko mjesto, za postignuće kojega podčastnici prednost imadu: onda je ona oblast, zavod ili poduzeće, kojemu pripada pravo naimenovanja, obvezana, natječaj uz izpostavu potriebnoga roka u službenom listu proglasiti, i osim toga ministra za zemaljsku obranu o tom obavjestiti.

Ovo proglašenje i obavješćenje može u onom slučaju posve izostati, ako je već pravo imajućih moliteljah predbilježeno, te se izpražnjeno mjesto takovom osobom popuni.

§. 11.

Kod popunjivanja uredskih poslužničkih i takovih činovničkih — odnosno nadzorničkih — pridržanih mjestah, na koja dotični podčastnici imadu prvenstvo, obvezane su pravo popunjenja imajuće oblasti, uredi, zavodi i poduzeća, da vrhu molbenicah, koje k njim prispiju radi postignuća još u buduće izprazniti se imajućih takovih mjestah, vode bilježke, te da svakomu molitelju vrhu podnešene molbenice dadu priznanicu, na koju se upiše takodjer broj onih, koji su već prije predbilježeni na zamoljeno mjesto.

§. 12.

Svaki koji moli za namještenje, dužan je — osim pokazanja prava dokazajuće svjedočbe (§. 7.) — dokazati, da je tjelesno upotriebljiv i da ima sposobnost, koja se za zamoljeno mjesto iziskuje, — kao i to, da u području ugarske države ima državljansko pravo.

§. 13.

Na pridržana službena mjesta (§. 4.) mogu se namjestiti samo zakonito pravo imajući podčastnici (§. 1. i 2.) izuzamši, ako se ovakvo zakonito pravo imajući i za dotično mjesto sposobni molitelj nebi prijavio.

Izmedju takovih, koji imadu jednako zakonito pravo, ostavlja se slobodan izbor.

§. 14.

Zakonito pravo imajući namještaju se redovito samo u najnižih stepenih pridržanih službenih mjestah.

§. 15.

Svaki zakonito pravo imajući može se pritužiti, čim je koje u smislu ovoga zakona pridržano mjesto, glede kojega zakonito pravo imajući podčastnici imadu pravo prvenstva, popunjeno usuprot ustanovam nazočnoga zakona.

§. 16.

Ako se na koje pridržano službeno mjesto namjesti takova osoba, koja na to neima zakonitoga prava, a da niti u §. 13. ustanovljeni slučaj iznimke nepostoji, — ili ako se koje izmedju uredskih i nadzorničkih mjestah, spomenutih u §. 5., popuni neuzimajuć u obzir pravo prvenstva, koje je za zakonito pravo imajuće podčastnike zakonom osjegurano: to ono ministarstvo, pod koje mjesto popunjujuća oblast, zavod ili poduzeće podpada, takovo naimenovanje uništi, te odpust namještenoga odredi, izuzamši onaj slučaj, ako bi već bila prošla jedna godina, računajuć od dana protuzakonitoga namještenja pa do onoga vremena, kad je to dotičnomu ministarstvu ma kojim putem do znanja došlo.

Onim osobam, koje su s uništenjem njihovoga naimenovanja tako odpuštene, ima se računajuć od dana njihova odpusta kao odšteta naknaditi jednogodišnja plaća po onom, koj je naimenovanje nepovlastno i mimoišav zakon obavio.

Poduzeća, spomenuta u točki c. §. 4. kazne se za svako pojedino proti odredbi nazočnoga zakona obavljeno naimenovanje novčanom globom od sto do pet sto forintih a. vr. i to još i onda, ako se ovo naimenovanje radi zagode više nemože uništiti.

Ova globa obraća se na korist siromakah one obćine, koju dotično ministarstvo od slučaja do slučaja označi.

§. 17.

Pravo za postignuće pridržanih službenih mjestah ili prednost osjegurana kod popunjivanja uredskih i nadzorničkih mjestah, prestaje ili izčezava u sliedećih slučajevih:

a) ako se dotičnik toga sam odrekne;

b) uslied takove odsude, s kojom je po zakonu skopčan gubitak prava na obnašanje državnih i javnih službah;

c) po navršenoj 45 godini života u pogledu takovih službenih mjestah, koja se iz državne blagajne nagradjuju;

d) po navršenoj 37. godini života u pogledu svih ostalih po državi neplaćenih službenih mjestah.

Čim pravo ugasne, ima se ova okolnost ubilježiti u očevidnostnu listinu (§. 7.), a izdana svjedočba od dotičnika natrag uzeti.

Ako je pravo samo dielomice ugaslo (točka d) ima se ova okolnost kako u svjedočbi, tako i u očevidnostnoj listini ubilježiti.

§. 18.

Svjedočbe zakonito pravo imajućih, — i njihove molbenice radi namještenja, ujedno s prilozi, proste su od biljegovine.

§. 19.

Pri dozvoljivanju željezničkih i parobrodarskih poduzećah, opredieljenih za javni promet, ako i neuživaju državne dotacije ili jamstva, ima se u dozvolbenih izpravah izrično zabilježiti, da su ista podvržena nazočnomu zakonu.

§. 20.

Oni podčastnici, koji su u smislu propisah, u tom pogledu dosele u porabi stojavših, već predbilježeni za gradjansko namještenje, pridržaju svoje pravo, te se od strane nadležne oblasti imadu providiti svjedočbom, označenom u §. 7.

§. 21.

Prava i obveznosti na temelju ovoga zakona namještenih izsluženih podčastnikah, naprama oblasti, uredu ili poduzeću, koje ih je naimenovalo, iste su, koje kod ovih postoje glede drugih u jednakom svojstvu namještenih slugah ili činovnikah, te ovakovi izsluženi podčastnici poslje svojega namještenja podpadaju pod isti disciplinarni postupak, te se istim načinom i pod istimi uvjeti odpustiti mogu.

§. 22.

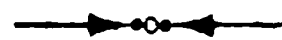
Ovaj zakon stupa u kriepost odmah po proglašenju, te se proteže na cielo područje ugarske države; provedba povjerava se ministru za zemaljsku obranu.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne dvadeset i sedmoga veljače godine hiljadu osamsto sedamdeset i treće.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Josip **Szlávy** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 40.

Zakonski članak XI.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora tičući se uvrštenja dne 5. veljače (24. siečnja) 1874. glede obrtnih zaštitnih biljegah s carevinom ruskom uglavljene izjave medju zakone državne.

(Potvrdjen 26. ožujka 1875. Proglašen u kući zastupnikah 20., a u kući velikašah 21. travnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći

Zakonski članak

tičući se uvrštenja dne 5. veljače (24. siečnja) 1874. glede obrtnih zaštitnih biljegah s carevinom ruskom uglavljene izjave medju zakone državne.

Izjava, koju vlade Njegova cesarskoga i kraljevskoga apostolskoga Veličanstva i cara ruskoga glede obrtnih zaštitnih biljegah načinom u III. članku zakonskoga članka XVI. od god. 1867. propisanim uglaviše i dne 5. veljače (25. siečnja) 1874. u Petrogradu podpisaše, uvršćuje se ovim, prihvativši ga sabor državni i potvrdivši ga načinom običajnim obe stranke, medju zakone državne. —

Izjava ta glasi:

Želeći vlada Njegova Veličanstva cesara austrijskoga i apostolskoga kralja ugarskoga i vlada Njegova Veličanstva cara ruskoga osigurati podpunu i uspješnu

zaštitu obrtnosti podložnikah austrijskih i ugarskih s jedne i podložnikah ruskih s druge strane, uglaviše podpisani u svrhu tu valjano opunomoćeni sliedeće ustanove.

Članak I.

Podložnici austrijski i ugarski uživati će u Rusiji, a podložnici ruski u austrijsko-ugarskoj monarkiji, što se tiče biljegah robe ili omota iste robe i biljegah tvorničkih ili trgovačkih, istu zaštitu kao i domaći podložnici.

Članak II.

Podložnici austrijski ili ugarski, koji bi želili osigurati u Rusiji i podložnici ruski, koji bi želili osigurati u austrijsko-ugarskoj monarkiji pravo vlastničtva svojih tvorničkih biljegah, imat će jih položiti, i to biljege tvorničke austrijske ili ugarske u Petrogradu u odsjeku za trgovinu i obrt, a biljege ruskoga izvora pri trgovačko-obrtničkoj komori u Beču za Austriju, a pri trgovačko-obrtničkoj komori u Budapešti za Ugarsku.

Članak III.

Uglava ova imat će kriepost i valjanost ugovora, dokle nebude s jedne ili druge strane odkazana.

Za vjeru toga sastaviše podpisani izjavu ovu i staviše na nju pečate svoje.

Dano u dva primjerka u Petrogradu dne 5. veljače/20 siečnja 1874.

(M. P.) **Langenau** v. r.
(M. P.) **Gortschacow** v. r.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne dvadeset i šestoga ožujka godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejačević** s. r.

Br. 41,

Zakonski članak XII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko - ugarskoga sabora ob ugovoru s kraljevinom grčkom dne 16|28. ožujka 1874. glede uzajamnog izručivanja mornarskih bjegunacah sklopljenom.

(Potvrdjen 26. ožujka 1875. Proglašen u kući zastupnikah 20. a u kući velikašah 21. travnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;
kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o ugovoru s kraljevinom grčkom dne 16|28. ožujka 1874. glede uzajamnoga izručivanja mornarskih bjegunacah sklopljenom.

Ugovor, koji punomoćnici Njegova cesarskoga i kraljevsko apostolskoga Veličanstva i kralja grčkoga glede uzajamnoga izručivanja mornarskih bjegunacah načinom u III. članku zakonskoga članka XVI. od god. 1867. propisanim sklopiše, i u Ateni dne 16|28. ožujka 1874. podpisaše, prihvativše ga sabor državni i potvrdivši ga zatim načinom običajnim obe ugovarajuće stranke, uvršćuje se ovim medju zakone državne.

Ugovor taj glasi:

Njegovo Veličanstvo cesar austrijski, kralj česki itd. i apostolski kralj ugarski i Njegovo Veličanstvo kralj Helenah, želeći medjusobnim sporazumljenjem

opredieliti uzajamno izručivanje mornarskih bjegunacah trgovačkih i ratnih brodovah Svojih, imenovaše u tu svrhu punomoćnici Svojimi, naime:

Njegovo Veličanstvo cesar i kralj gospodina baruna Nikolu Pottenburga, komendatora cesarskoga i kraljevskoga reda željezne krune, viteza reda Leopoldova itd. Svojega izvanrednoga poslanika i punomoćnoga ministra;

Njegovo Veličanstvo kralj Helenah pak gospodina baruna Jovana Delyannia, komendatora kraljevskoga reda odkupitelja, velikoga komendatora više inih redovah, člana poslaničke kuće itd. itd. Svojega ministra izvanjskih poslovah,

koji priobćivši si medjusobno punomoćja svoja, uglaviše sliedeće članke.

Ćlanak 1.

Glavni konzuli i ini agenti konzularski visokih ugovarajućih stranakah mogu odrediti, da se uhite i odprave bilo na brod, bilo u državu svoju mornari i sve ine osobe, spadajuće pod kojim god bilo imenom medju momčad broda trgovačkoga ili ratnoga naroda njihova, koje bi uskočile u području koje visoke stranke ugovarajuće.

Radi toga imat će se oni uteći pismeno nadležnim oblastim mjestnim i predloživši listinu brodsku ili listinu momčadi ili, ako bi brod već odjedrio bio, autentičan prepis tih izpravah, dokazati, da su tražene osobe spadale u istinu medju momčad broda.

Usljed prošnje tim načinom opravdane neće se moći uzkratiti izručenje bjegunca.

Glavnim konzulom, konzulom, vicekonzulom i agentom konzularskim biti će osim toga pružena svaka podpora i pomoć za potraženje i uhićenje tih bjegunacah, koji će se staviti u zatvor vlasti državne i biti tamo pridržani na prošnju i trošak oblasti konzularske, dok ova nadje priliku, da jih odpravi.

Zatvor taj neće moći trajati preko tri mjeseca, iza koja ter davši obavjest konzularskim poslovodjam tri dana prije, biti će na slobodu stavljen uapšenik i neće se moći radi istoga razloga opet u zatvor staviti.

Ako bi medjutim bjegunac bio počinio na kopnu zločin, biti će vlastna oblast mjestna odgoditi izručenje bjegunca, dok sud neizreče osudu i ova osuda nebude podpuno i sasvim ovršena.

Visoke stranke ugovarajuće sporazumiše se, da se na mornare i ine osobe, spadajuće medju momčad brodsku, koje su podložnici države, gdje se je dogodilo bjegstvo, neimadu uporavljivati ustanove članka ovoga.

Članak 2.

Ugovor ovaj imati će valjanost deset godinah, računajuć od dana izmjene ratifikacionalnih izpravah.

Nebude li odkazan godinu danah prije izminuća toga roka, trajat će on i nadalje kriepostan, dok visokih ugovarajućih stranakah koja neizjavi drugoj ugovarajućoj stranki namjeru dokinuća valjanosti njegove, ter još godinu danah, računajuć od dana te izjave.

Članak 3.

Ratifikacije ugovora ovoga biti će izmjenjene u Ateni za najkraće moguće vrieme.

Za vjeru čega podpisaše punomoćnici dotični ugovor ovaj i staviše na njega pečate svoje.

Dano u Ateni u dva primjerka, dne šestnaestoga (16|28.) ožujka hiljadu osam sto sedamdeset četvrte godine.

(M. P.) **Pottenburg** v. r.
(M. P.) **Delyanni** v. r.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti, tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne dvadeset i šestoga ožujka godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** v. r.
Petar Grof **Pejacsevich** v. r.

Br. 42.

Zakonski članak XIII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o produljenju krieposti zakonskoga članka XXXVI. god. 1874. do 31. dana mjeseca svibnja 1875. slovećega, o javnih teretih i državnih troškovih, što će se u I. četvrtu godine 1875. imati nositi i pokriti.

(Potvrdjen 26. travnja 1875. Proglašen u obih kućah sabora 30. travnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrinah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o produljenju krieposti zakonskoga članka XXXVI. god. 1874. do 31 dana mjeseca svibnja godine 1875., slovećega o javnih teretih i državnih troškovih, što će se u I. četvrtu god. 1875. imati nositi i pokriti.

§. 1.

Zakonskim člankom V. god. 1875. do 30. travnja iste godine uzdržana kriepost zakonskoga članka XXXVI. god. 1874. slovećega o javnih teretih i državnih troškovih, što će se u prvom četvrtu god. 1875. imati nositi i pokriti, produljuje se do 31. dana mjeseca svibnja godine 1875.

§. 2.

Kriepost ovoga zakona prestaje onoga dana, kojega će se proglasiti zakon o državnom proračunu godine 1875.

§. 3.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Metkoviću dne dvadeset i šestoga travnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 43.

Zakonski članak XIV.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o promjeni dozvoljnine, što će se plaćati za inozemski duhan.

(Potvrdjen 29. travnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 8., a u kući velikašah 11. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o promjeni dozvoljnine, što će se plaćati za inozemski duhan.

U bilježki kod stavke 8. obćenite carinske tarife godine 1853. sadržane ustanove o dozvoljninah imajućih se plaćati kod uvoza inozemskoga duhana pro-

mjenjuju se nakon predtečnog dogovora izmedju ministarstvah financijah za kraljevine i zemlje, zastupane u carevinskom vieću, kano i za zemlje krune Ugarske, kako sliedi:

§. 1.

Kod uvoza inozemskoga duhana ima se osim carine plaćati još i dozvoljnina i to:

za smotke i smotčice . . . . 5 for. 50 novč.

od 500 gramah čiste teže;

za druge duhanske tvorine . . . . 4 for. 20 novč.

od 500 gramah čiste teže;

za neuredjeni duhan . . . . 3 for. 50 novč.

od 500 gramah čiste teže.

Sve druge ustanove stavke 8. obćenite carinske tarife ostaju u kriepostí.

§. 2.

Ovaj zakon stupa 1. srpnja 1875. godine u kriepost.

§. 3.

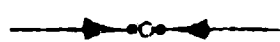
Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti, tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Dubrovniku dne dvadeset i devetoga travnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 44.

Zakonski članak XV.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o preinaci puncevnih zakonah i propisah.

(Potvrdjen 29. travnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 8. a u kući velikašah 11. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o preinaci puncevnih zakonah i propisah.

§§. 57, 60, 62, 63, 64, 68. i 74. propisah postojećih o puncevanju, ter pridržanih na temelju zak. čl. XVI. i XIII. god. 1867. i §. 1. zak. čl. XVIII. god. 1868. razširuju i dotično preinačuju se kako sliedi:

§. 1.

U §. 57. spomenutih propisah na 985. tisućnih dielovah ustanovljena najmanja čistoća srebra, što će se izradjivati na vlake snižuje se na 975. tisućnih dielovah.

§. 2.

§§. 60. i 68. spomenutih propisah razširuju se tako, da se do sada izključivo za izvoz u inozemstvo tvorena četvrta vrsta zlatne vlake sa čistoćom

zlata od 7 ili najmanje 6·5 tisućnih dielovah može i u tuzemstvu prodavati, i da posve pod onaj postupak podpada, pod koji druge tri vrste zlatne vlake.

U inozemstvo se može izvoziti bez kontrole puncevnoga ureda.

§. 3.

Izpitivanje čištoće iz inozemstva uvažane zlatne i srebrne vlake ter pravljene od nje robe (vrpce, pletenine, rese, tkanine, pozamentah itd.) stezava se samo na to, da li dostiže najnižji stepen čistoće ustanovljen za tuzemsku zlatnu i srebrnu vlaku?

Ako se zlatna i srebrna vlaka uvozi, pa je probu podniela, ima se takova inozemska vlaka — na cievke, a kraj namotane vlake pečatom kontrolnoga ureda učvrstiti.

Roba, koja nedosegne najnižji stepen čistoće ima se polag §. 35. spomenutih propisah o trošku dotičnoga vlastnika odpraviti preko granice u inozemstvo.

§. 4.

§§. 63. i 64. propisah promienjuju se ovako, da se kontrolna pristojba za svaku vrstu zlatne vlake ustanovljuje po novčanoj funti sa jednom forintom i deset novčićah, bez razlike, da li je vlaka napravljena u tuzemstvu, ili je uvožena iz inozemstva.

§. 5.

Bez uredovnoga puncevanja iz inozemstva uvožena zlatna i srebrna vlaka, a tako i od nje napravljena roba, biti će zaglobljena.

Ako osim toga još vlaka nebi imala propisnu čistoću, odmjerit će se osim zaglobe još i novčana globa od jedne stotine do pet sto forintih.

§. 6.

Naredba točke e. §. 74. propisah stavlja se izvan krieposti.

§. 7.

Provedba ovoga zakona povierava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinosti vrlim prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom

Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Dubrovniku dne dvadeset i devetoga travnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 45.

Zakonski članak XVI.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o biljegovnih pristojbah pripadajućih od spisah i pravnih poslovih, naprvo dolazećih pred obranimi sudovi budimpeštanske burse za robu i vriednotu, kano i pokrajinskih trgovacah za plodine i žito, ter od odsudah tih sudovah.

(Potvrdjen 29. travnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 8., a u kući velikašah 11. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

ob iljegovnih pristojbah pripadajućih od spisah i pravnih poslovah, naprvo dolazećih pred obranimi sudovi budim-peštanske burse za robu i vriednote, kano i pokrajinskih trgovarah za plodine i žito, ter od odsudah tih sudovah.

§. 1.

Podnesci, zapisnici.

Svaki podnesak, što se podnese obranim sudovom budim-peštanske burse

za robu i vriednote, kano i pokrajinskih trgovarah za plodine i žito, i svaki zapisnik, što se pred njimi zametne, podpada pod sliedeću biljegovnu pristojbu:

a) od svakoga arka 12 novč. ako predmet nevriedi više od 50 for.

b) od svakoga arka 36 novč. ako predmet vriedi više od 50 for. ili ako se neda procjeniti.

§. 2.

Dopisi trgovacah i obrtnikah.

Ustanove sadržane pod točkom 4. stavke 59. pristojbinske tarife ob uvjetnom biljegovnom oprostu za dopise trgovacah i obrtnikah o predmetih svoga trgovanja ili obrtovanja preinačuju se odnosno na spomenute u §. 1. obrane sudove tako, da u onih slučajevih, kad se takovi dopisi nerabe pred timi sudovi u svrhu, da se dokaže sama stvar sklopljenoga timi dopisi pravnoga posla, već samo proiztičuća iz njega uzgredna pitanja, razlika kakvoće vriednote i ciene, ima pritužbu čineća stranka podmiriti postupnu pristojbu primjerenu samo strogo uzeto parbenoga predmeta vriednosti i kakvoći pravnoga posla.

Ako obrani sud u obće neustanovi razliku kakvoće, podpada od strankah predočeni svaki pojedini list, pa ako se ovaj iz više arakah sastoji, svaki pojedini arak stalnomu biljegu od 50 novč., nu ako bi prema odnosnoj vriednosti bila manja od nje postupna pristojba, imadu stranke u tom slučaju platiti tu manju svotu.

§. 3.

Spomenutu u §. 2. vriednost parbenoga predmeta ustanovit će sam odabrani sud, i pobrati će odpadajuću biljegovnu pristojbu tako, da će primjerene joj biljegovke ili na listove priliepiti i prebiljegovat ih, ili će pristojbu u gotovu novcu odpremiti u porezni ured; ako pak ma s kakvoga god razloga nebi mogao tu pristojbu pobrati, zametnut će sud proti pritužbu činećoj stranci nalaz, ter će ga odaslati na financijalno ravnateljstvo.

Sud je dužan iztaknuti dati u razpravnih spisih ustanovljenje vriednosti, a i jasno napomenuti to, da li je od dopisah pripadajuća pristojba, i u kojoj svoti podmirena, ili pako kakova je odredba učinjena, za da se ista utjera.

Doklegod nebude ta pristojba podmirena, nemože sud odsudu niti proglasiti, niti ju strankam izdati, a ni pribaviti izvršbu nagode, koju su možda stranke medjusobno sklopile.

§. 4.

Mešetari.

Mešetari namješteni kod burse za robu i vriednote, kano i kod pokrajinskih trgovarah za plodine i žito smatraju se sve one osobe, koje od povje-

renstvah burse i trgovarah dobiju pismenu ovlast, da mogu trgovinske ili obrtne poslove sklapati, i koje su se pred sudom zavjerile ili zavjetovale, da će savjestno svoje poslove vršiti, i koje prije, nego im se ovlast podade, polože pristojbu ustanovljenu u §. 29. zakonskoga članka XXIII. godine 1868.

§. 5.

U pogledu biljegovine od knjigah, dnevničkih izvadakah i sklopkah mešetarah spomenutih u §. 4. promienjuju se ustanove stavke 5. pristojbinske tarife, dotično §. 15. zakonskoga članka XXIII. god. 1868. onamo, da i podpisane od stranakah sklopke mešetarah, ako im predmeti spadaju u redoviti poslovni krug mešetarah, podpadaju pod stalnu biljegovnu pristojbu od 1 for. bez obzira na to, ostaju li te sklopke kod mešetarah, ili budu na ruke strankam povraćene.

§. 6.

Nagode.

U pogledu nagodah sklopljenih pred obranimi sudovi burse ili trgovare preinačuju se ustanove stavke 83. pristojbinske tarife i §§ah 61. i 63. propisah o pristojbah.

Ako se izvorni pravni posao promjeni nagodom samo u toliko, da ugovarajuće stranke mjesto pravah i obvezanostih ustanovljenih u izvornom pravnom poslu uglave prava i obvezanosti od manje vriednosti, pripada u tom slučaju osim zapisničkoga biljega od nagode samo stalna biljegovina od 50 novč.

Nu ako je uslied nagode vriednost pravah i obvezanostih veća, ima se iznad zapisničkoga biljega posebno podmiriti postupna pristojba polag kakvoće posla samo u onoj mjeri, koja odgovara višku vriednosti premašujućemu izvorno uglavljenje.

§. 7.

Odsude.

Glede odsudah izrečenih od sudovah burse za robu i vriednote, kano i trgovarah za plodine i žito promjenjuje se stavka 96. pristojbinske tarife, kako sliedi:

Od odsudah upitnih sudovah idu biljegovne pristojbe, ako vriednost parbenoga predmeta, osim uzgrednih pripadakah,

a) nepremašuje 50 for. od svakoga odpravka 50 novč.;

b) ako premašuje 50 for. al ne 200 for. takodjer od svakoga odpravka 1 for. 25 novč.;

c) ako premašuje 200 for. ili se parbeni predmet neda procjeniti, od svakoga odpravka 2 for. 50 novč.

Sud je dužan iskati biljeg za odsudu od stranakah, kojima se izdaje odsuda, priliepiti po propisu biljegovke na svaki odpravak odsude, i da je to učinjeno, zabilježiti točno u parničkom spisu. — Odsudu izdati nije moći, a da se biljegovina neuplati.

Ako se neizda odsuda strankam, pobrat će sud u jednakoj polovici od stranakah odpadajuću zanj biljegovinu, ter ju priliepiti na odsudu zabilježenu u parničkom spisu. Ako pak nebi podale stranke primjerene biljege, tada sud nemože odsude izreći, dok se biljegovnoj obvezi nezadovolji.

§. 8.

Kada pravni posao, u kojem će sud burse ili trgovare izreći odsudu, samo onda podpada pod biljegovnu pristojbu, ako se izprava izdade, a ta izprava pako faktično izdana nije, tad se sudbena odsuda ima smatrati izpravom izdanom o pravnom poslu, i stranke imadu od nje prema kakvoći posla, a tako i uvaživ u pogledu vriednosti posla ustanove sadržane u §. 2. ovoga zakona, podmiriti solidarno postupnu pristojbu, koja ipak nemože biti manja od one, koja je prema vriednosti predmeta parnice ustanovljena u §. 7. za odsude.

§. 9.

Postupna pristojba pripadajuća u slučajevih spomenutih u §. 8. podmiruje se biljegovkami, koje će se na prvom primjerku odsude ili na parničnom spisu upotriebiti, dogodice se plaća u gotovu novcu.

Nu ako se izdaje odsuda strankam u više primjerakah, podpada drugi i svaki dalnji primjerak napose pod biljegovinu od 50 novč.

§. 10.

Obrani sudovi burse i trgovarah odgovorni su za svaku štetu, koju eraru prouzrokuju, ako neobavljaju točno obvezanosti ovim zakonom im nametnute.

§. 11.

Naredbe §§. 81., 82. i 83. zakonskog članka XXI. god. 1868. imaju se uporabiti takodjer i na sudove burse za robu i vriednote, kano i trgovarah za plodine i žito.

§. 12.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljajući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Dubrovniku dne dvadeset i devetoga travnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 46.

Zakonski članak XVII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o državnom zajmu sklopljenu na temelju zakonskoga članka XIV. godine 1874.

(Potvrdjen 29. travnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 8., a u kući velikašah 11. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;
kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o državnom zajmu sklopljenu na temelju zakonskoga članka XIV. godine 1874.

Zakonskim člankom XIV. god. 1874. dozvoljen zajam, što ga je ministar financijah sklopio sa londonskom bankirskom kućom N. M. Rothschild i sinovi,

bečkim ces. kr. povlašćenim vjeresijskim zavodom, bečkimi bankiri S. M. Rothschild, Mavro Wodjaner i S. G. Sina, peštanskom ugarskom obćenitom vjeresijskom bankom, ravnateljstvom berlinskoga Disconto-družtva, bankirskimi kućami S. Bleichröder u Berlinu, M. A. Rothschild i sinovi u Frankfurtu Menskom, darmstadtskom trgovinskom i obrtovnom bankom, napokon kolonjskom bankirskom kućom Sal. Oppenheim i drugovi ovime se u smislu naglašenoga zakonskoga članka uvršćuje u zakon.

§. 1.

Za taj zajam izdane su smještene jur putem javnoga podpisivanja erarske doznake do iznosa od 76¾ milijuna for. a. vr. = 7¾ milijuna funtih sterlinga = 153 milijuna vriednosti njemačkih državnih markah, koje no zajedno sa erarskimi doznakami izdanimi uslied zakonskoga članka XXXIII. god. 1873. sa sličnom svotom sačinjavaju cieloviti dio onoga državnoga zajma, o kojem je naglašenim zakonskim člankom zaključeno, da se na temelju državnih dobarah sklopi u nominalnoj vriednosti do iznosa od 153,000.000 forintah a. vr. u srebru = 15,000.000 funtih sterlinga = 306,000.000 u vriednosti njemačkih državnih marakah.

§. 2.

Ove erarske doznake izdane su u pet serijah, glasećih svaka na 1,500.000 funtih sterlinga, = 30,600.000 u vriednosti njemačkih državnih marakah, = 15,300.000 forintah a. vr. u srebru, nose dok se neodkupe godišnjih 6% kamatah, i imaju se izplatom nominalne vrednosti 1. kolovoza god. 1879. odkupiti, dočim će vlada pravo imati, da ukupnu njihovu kolikoću, ili jednu ili više serijah, koja će se žrebanjem naznačiti, odkupi i prije toga roka iza predtečne šestmjesečne odpovjedi i izplatom nominalne vriednosti.

§. 3.

Od svote, što će ju na taj zajam podpisalci platiti, uplatit će se polovica do iznosa od 3,750.000 nom. vr. funtih sterlinga u Londonu u funtih sterliga, a druga polovica do iznosa slične svote u njemačkoj državnoj, dotično talirskoj vriednosti, računajuć 100 funtih sterlinga sa 2040 njemačkih državnih marakah ili 680 talirah; za rokove uplatah iztaknuto je u Londonu podpisivanje, dotično prihvaćanje istoga, nadalje dnevi 17. studenoga, 17. prosinca 1874. i 19. siečnja god. 1875., a u drugih mjestih uplate 16. listopada, 20. studenoga, 22. prosinca god. 1874. i 26. siečnja god. 1875.

Erarske doznake izdane su danom 1. kolovoza god. 1874., podpisalac dužan je platiti od nominalne vriednosti erarskih doznakah i kamate tekuće od

1. kolovoza 1874. do dotičnih rokovah obročnoga plaćanja, računajuć ih sa 6% i takodjer u sterling, dotično njemačkoj državnoj ili talirskoj vriednosti, nu može i unapred položiti pojedine obroke odračunajuć 4% eskomptnih kamatah.

§. 4.

Plaćanje kamatah i natrag plaćanje glavnice ima se obaviti u mjestih nagodbom označenih, u Budimpešti i u Beču u austr. vrjednote srebru računajuć jedan funt sterlinga sa 10²/₁₀ forinti, u Londonu u funtih sterlinga, u Berlinu i Frankfurtu Menskom u njemačkoj drž. vriednosti računajuć jedan funt sterlinga sa 20⁴/₁₀ marakah.

§. 5.

Cienovni tečaj izdavanja ustanovljen je tako, da isti, ako se na prvoga dne od iztaknutih za uplatu rokovah napred polože kašniji obroci, bude najmanje sa 90%, neračunajuć k tomu spomenute u §. 3. tekuće kamate erarskih doznakah; i pošto je družtvo, koje taj zajam izdaje, na račun toga zajma, na ime predujmah obvezanih prije nego bje konačno sklopljen, preuzelo doznakah nominalne vriednosti od 3,176.000 funtih sterlinga uz cienovni tečaj od 83½% to će se za preostale doznake od 4,324.000 nominalne vriednosti funtih sterlinga unišle uslied podpisivanja svote odbiv 2% naknade troškovah i 2% naručevne pristojbe, i dodav u korist erara ono, za što će ciene izdanja iztaknute u oglasih za podpisivanje nižju od ustanovljene polag gore naglašenoga svotu prokazati, odpremiti u državnu blagajnu, uz predaju primjerene svote erarskih doznakah.

§. 6.

Erarske doznake providit će se o trošku državnoga erara s englezkim biljegom, i oslobadjaju se iste, i na njih nalazeći se kamatni kuponi, a tako i ugovori sklopljeni u pogledu toga zajma, ovim zakonom od svakog postojećeg biljega, pristojbe i dohodarine, i osjegurava im se i za buduće podpuni oprost od biljegah, pristojbe i poreza.

§. 7.

Pravo zahtjevanja glede glavnice, na koju svaka pojedina erarska doznaka glasi, zastaruje za 30 godinah računajuć od dana dospjelosti, a glede kamatah za 4 godine iza dospjelosti.

§. 8.

Okrom obćenitoga jamstva države za točno izpunjavanje preuzetih iz

toga zajma obvezanostih učestvuje taj zajam i u onom jamstvu, što ga je zak. čl. XXXIII. god. 1873. za osjeguranje zajmah do moguće svote od 15 milijunah funtih sterlinga u državnih dobrih iztaknuo, ter će se iz možebitne prodaje državnih dobarah unišle svote jednako obratiti na podmirbu tih zajmah.

§. 9.

Podignuće predujmah, što ih je ministar financijah od družtva, koje taj zajam sklaplja, u mjesecih travnju, svibnju i lipnju god. 1874. preuzeo, i koji su preračunani na račun zajmah stranom na temelju zak. čl. XXXIII. god. 1873. sklopljenih, a stranom u ovaj zakon uvršćenih, ovime se odobrava.

§. 10.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Dubrovniku dne dvadeset i devetoga travnja godine hiljadu osamsto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** v. r.
Petar Grof **Pejacsevich** v. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXIII.

Izdan i razposlan dne 6. kolovoza 1875.

Br. 47.

Zakonski članak XXI.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o porezu na lov i na puške uporabljive za lov.

(Potvrdjen 14. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18., a u kući velikašah 19. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Češki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o porezu na lov i na puške uporabljive za lov.

Nedirajuć u zakonski članak VI. 1872. o lovnom pravu, i kako se može vršiti, niti u pravo Hrvatske i Slavonije, da može samostalno odlučivati o lovnom

66

dravu i kako se ono može vršiti, naredjuje se sliedeće o porezu na vršenje lova i na lovne puške.

Poglavlje I.

O porezu na lov.

§. 1.

Onaj, koji je zakonom normirajućim lovno pravo i kako se ono vrši, ovlašćen na vršenje lova, i toga se prava u granicah zakonom propisanih, bilo na svom vlastitom posjedu ili na posjedu drugoga užiti želi, mora si u tu svrhu unapred pribaviti lovnu kartu, izdanu po propisu, i platiti od nje biljegovnu pristojbu, ustanovljenu ovim zakonom.

§. 2.

Lovne karte izdaje u županijah podžupan, u okružjih, stolicah, kotarih i u Hrvatskoj i Slavoniji prvi činovnik jurisdikcije, koji je onomu u svojstvu ravan, a u slobodnih i kr. gradovih, i u gradovih, koji imadu jurisdikciju, gradski načelnik.

Ako bude obzirom na naredbu niže sliedećega §. 5. potriebno, pribavit će si oni od podčinjenih organah službenim putem obavjest.

§. 3.

Lovna karta nemože se izdati van uslied pismene molbenice, providjene biljegom od 50 novč. — Ob izdanih kartah ima se voditi redoviti zapisnik.

§. 4.

I inozemcem može se izdati lovna karta, ako plate u §. 12, ustanovljenu biljegovnu pristojbu. Za nje mora ipak jamčiti ugarski državljanin, a kartu će jim izdati ovomu potonjemu nadležna upravna oblast.

U ovakovu slučaju dužan je jamac jamčiti za sve globe, odštete kvara, i naknade troška, koje se možda nametnu u smislu ovoga zakona, ili zak. čl. VI. 1872. na inozemca, koji moli za lovnu kartu; s toga će se moći kao jamac prihvatiti samo onaj, koji može tomu uvjetu zadovoljiti.

§. 5.

Lovna karta može se samo onim uzkratiti, a ima im se takodjer uzkratiti — koji:

a) nisu jošte dosegli 20. godinu svoga života; osim ako namjesto njih molbu dade otac, dotično skrbnik;

b) su zbog duševne mahne nesposobni sigurno rukovati puškom;

c) budu nakon proglašenja ovoga zakona zbog kog narušaja opisana u zak. čl. VI. 1872. ili zbog kojeg narušaja spomenuta pod točkom b. (i c) §. 16 ovoga zakona pravovaljano obsudjeni.

Poslie ovršenja dotično probavljenja kazne neima im se karta izdati 1 do 5 godinah;

d) su pravovaljano obsudjeni zbog počinjena puškom zločina ili razbojstva ili guleža.

§. 6.

Proti uzkratnoj odluci prvoga činovnika jurisdikcije, ovlašćenoga po §. 1. na izdanje lovne karte moći se je prizvati na ministra unutarnjih poslovah, dotično na bana kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

§. 7.

Kad god kod koga posjednika lovne karte nastane koj razlog, sbog kojega bi mu se imalo po točki b) c) i d) §. 5 uzkratiti izdanje lovne karte, ili, ako se takov razlog, ili onaj pod točkom a) kašnje dokaže, nakon što je karta već izdana, ima se karta odmah oduzeti, a posjednik njezin neće moći sbog toga tražiti nikakove naknade ili odštete.

§. 8.

Sa iznimkom sadržanom u §. 9. i 11. glasi lovna karta na ime i na osobu, može glasiti samo na jednu osobu, a nemože se na nikoga prenašati, valjana je u cielom području zemaljah krune ugarske u pravilu za jednu godinu, i to: od 1. siečnja do konca prosinca, i može se nakon toga vremena obnoviti na način, opisan u prediducih §§-ih, ako se za nju plati propisana pristojba, i ovlašćuje na vršenje lova na način i u granicah, ustanovljenih u zak. čl. VI. 1872. i posebnimi zakoni Hrvatske i Slavonije.

Takove lovne karte mogu se i unapred za tri godine odkupiti, ako se plate biljegovne pristojbe odpadajuće za to vrieme.

§. 9.

Osobam, koje su stalno namještene za pazku nad divljači, za čuvanje lovnoga područja, daje se lovna karta na tri godine uz platež biljegovne pristojbe ustanovljene u §. 12.

Ova biljegovna pristojba platit će se za cielo vrieme, za koje glasi karta samo jedanput, i to onda, kad se karta izda, i po onom, kod koga služi osoba, koja dobiva kartu.

Ako se za vrieme od 3 godinah sluči u službi promjena osobe, ovlašćen je u tom slučaju gospodar, dotično njegov punomoćnik lovnu kartu izpraviti na ime osobe, koja s nova stupi u njegovu službu, nu mora o tom odmah obavjestiti podžupana, dotično u stolicah, okružjih, kotarih i u Hrvatskoj i Slavoniji činovnika, njemu u svojstvu ravna.

Osobam spomenutim u ovom §-u ako su providjene sa uporabljivimi za lov puškami, dužan je onaj, u čijoj službi stoje, svakako pribaviti lovnu kartu pod teretom one globe, koju ovaj zakon nameće na one, koji love bez karte.

§. 10.

Ustanova §. 9. neproteže se na osobe (poljare, ovčare, pastire, itd.) namještene za čuvanje usjevah poljskoga gospodarstva, plodinah i životinje, koje su ipak, ako se zateku u lovu, dužne platiti globu, odmjerenu za lov bez karte, a da globa bude točno uplaćena, odgovoran je u prvoj liniji onaj, u čijoj službi stoji dotična osoba.

§. 11.

Onaj, koji si je za se već pribavio lovnu kartu, ovlašćen je i na to, da za služinčad, koja će se prigodom lova rabiti kao pomoćno osoblje, pribavi najviše tri lovne karte za služinčad, za koje se ima u ime pristojbe platiti 2 for. pojedince i godišnje.

Ove karte, na kojih se ima jasno iztaknuti, da je karta za služinčad, izdavaju se svagda na ime gospodara i valjane su donle, dok gospodareva izvorna lovna karta valja, i mogu se s ovom ponoviti, ako se uplati biljegovna pristojba.

Ove karte za služinčad može samo stalno u službi stojeća gospodareva služinčad rabiti, i ova samo onda, kada s njim zajedno lov lovi.

Tko takovu kartu neovlašćeno rabi, ima se kazniti globom sadržanom pod točkom b) §-a 16., a da bude točno uplaćena, odgovoran je za to onaj, koji je kartu za služinčad pribavio.

§. 12.

Lovne karte imaju se providiti biljegom od 12 for.; ako se ta pristojba unapred neplati, nemože se karta izdati; ina pristojba za njezino izdanje nemože se pobrati.

Oni, koji 20. godinu još nisu navršili, mogu si uz uvjete spomenute

pod točkom a) §-a 5. pribaviti lovnu kartu, ako uplate polovicu biljegovne pristojbe.

§. 13.

Državni i municipalni organi javne sigurnosti, isto tako i financijalni stražari dužni su, a lovnoga prava vlastnici, zakupnici i osobe, kojima je povjereno nadziranje šumah i poljah pako su ovlašćeni, zahtjevati od onih, koji bud puškom, bud na konju i s psi ma od koje vrste love, da pokažu lovnu kartu.

§. 14.

Na to zahtjevanje dužan je lovac pokazati svoju lovnu kartu, a tko ju s kog mu drago uzroka nepokaže, mora se odmah okaniti lova, i budi svoje ime i stan kazati, i u svrhu, da se uzmogne prisiliti na dokazivanje toga, prikladan zalog dati, budi pako otići s onim, koji to zahtjeva, do poglavarstva najbližnje obćine, da se ondje vidi tko je.

§. 15.

Tko lovi bez lovne karte, ili na kartu glaseću na ime koga drugoga, ili dade svoju lovnu kartu drugomu, ili ju s kog mu drago uzroka na zahtjevanje nepokaže spomenutim u §. 13., počini financijalni narušaj, koj se kazni globom.

§. 16.

Globa može iznositi

a) 1 for., i u slučaju opetovanja postepeno do 10 for., ako onaj, koji kartu ima, nepokaže ju na zahtjevanje osobam, koje su napomenute u §. 13.;

b) 20 do 100 for., ako tkogod lovi, a neima lovne karte, ili lovi na kartu glaseću na ime drugoga, ili na već nevaljanu ili spotvorenu kartu, osobito ako tkogod drugom svoju kartu prepusti na porabu;

c) 30 do 200 for., ako se lovac u slučaju §. 14. neokani odmah lova, ili ako nekaže imena i stana, i neda zaloga, te nepodje s onim, koji ga je pozvao, pred poglavarstvo najbližnje obćine, isto tako, ako mu kaže krivo ime i stan.

Ako se tako pozvani dotičnik odapre uporabom oružja ili grozeć sa oružjem onim osobam, koje ga kane odvesti pred dotično obćinsko poglavarstvo, ili ako učini drugi koji zakonom zabranjeni čin, ima se proti njemu napose zametnuti kazneni postupak.

Pod kazneni postupak spada takodjer i spotvaranje lovne karte.

Ako u obsudjenoga neima imetka, odmjerena mu kazan ima se pretvoriti u zatvor, za svakih 5 for. globe računa se jedan dan zatvora.

§. 17.

Jedna trećina globe odmjerene u prediducém §. 16. ide prijavitelju, jedna trećina eraru, a jedna trećina onoj obćini, u koje hataru je dotičnik bio pozvan.

§. 18.

Slučajeve spomenute u §. 16. dužan je prijavitelj dotičnomu obćinskomu poglavarstvu prijaviti, koje će u roku od 8 danah obavjestiti nadležne financijalne organe.

Financijalni organ poduzeti će potriebne korake za da se globa nametne, i to u slučaju točke a) kod kotarskoga suda, dotično načelnika, u Hrvatskoj i Slavoniji kod tomu primjerena organa, a u slučajevih točke b) i c) kod nadležnoga kotarskoga suda.

Nadležnost suda ravna se po mjestu, gdje je čin počinjen. Ako se od dana čina nepodigne tužba za šest mjesecih, tad je stvar o financijalnoj globi zastarjela; radi li se pako o činu, koj spada pod kaznene zakone, tad će vrieme zastarjelosti opredieliti kazneni zakoni.

§. 19.

Kad tko izgubi lovnu kartu, mora to onoj upravnoj oblasti prijaviti, od koje ju je dobio, i može dobiti i prije, nego li izmine vrieme, na koje je izgubljena karta glasila, na način opisan u ovom zakonu i uz ustanovljenu biljegovnu pristojbu novu lovnu kartu na tekuću godinu, dotično na vrieme naznačeno u §. 9.

Namjesto izkvarenih lovnih kartah, ako se predadu uz molbenicu providjenu sa biljegom od 50 novč. onomu prvomu činovniku javne oblasti, koji jih je izdao, dat će se nove karte bezplatno; na nove karte nesmije doći dulji rok nego do koga su pokvarene izdane bile.

Poglavlje II.

o porezu na puške uporabljive za lov.

§. 20.

Od god. 1875. počamši moraju vlastnici pušakah prikladnih za lov (svake puške) od njih za svaku godinu plaćati, i to:

za svaku jednocjevku pušku 1 for.
za svaku dvocjevku pušku 2 for.

§. 21.

U god. 1875. imaju se puške popisati nakon proglašenja ovoga zakona u roku, što će ga ustanoviti ministar financijah; a u buduće imadu se po dotičnih organih i puške, navedene u §. 20. popisivati onda, kad se svake godine u svakoj kući budu popisivali porezni predmeti. Vlastnikom ima se porez na nje nametnuti kao i svaki drugi izravni porez, te pobrati na način ostalih izravnih porezah.

§. 22.

Tko poslie obćenitoga toga popisa dodje u posjed puške, od koje se ima porez plaćati, mora to za 14 danah prijaviti poglavarstvu obćine, u kojoj stanuje.

Poglavarstvo obćine mora prijavu dalje dojaviti kr. poreznomu uredu, da se propiše i pobere porez.

Od takove puške ima se za dotičnu godinu cio porez platiti.

§. 23.

Od poreza su oproštene puške u javnih zavodih, u javnih sbirkah, ter puške, koje se kod javnih oblastih čuvaju ilj se drže kao uspomena ili obiteljska svetinja; privatne osobe, koje žele za takove puške biti oproštene od poreza, moraju ipak prijaviti kr. poreznom uredu, da imadu takovih pušakah i očitovati, da jih neće rabiti u lovu, ter izvaditi si od njega svjedočbu, da su prijavljene puške proste od poreza.

Posjednici sbirkah oružjah mogu takodjer za puške u sbirci na isti način dobiti oprost od poreza, ako jim u sbirci nisu van samo puške stare konstrukcije, koje se nerabe za lov.

§. 24.

Isto tako oproštene su od poreza one puške državnih i municipalnih, gradskih, i stalno namještenih obćinskih oružnikah, i redarstvenih stražarah, financijalnih stražarah, uzničkih stražarah za porabu službe, ter častnikah i momčadi zajedničke vojske, i domobranstva, koje se nerabe za lov; isto tako i one puške, koje se rabe izključivo za pucanje u biljeg, kano i one, koje su kod puškarah i prodavaocah pušakah namienjene za prodaju.

§. 25.

Tko zataji porezu podvrženu pušku, da se rieši poreza, i tko rabi za

lov puške, koje su načinom ustanovljenim u §. 22. proglašene prostim od poreza, biti će kažnjen globom, koja ima iznositi šest do dvanaest putah onoliko, koliko je po ovom zakonu trebalo poreza platiti. Trećina globe ide u državnu blagajnu, trećina prijavitelju, a trećina u blagajnu one obćine, u kojoj je zatajena puška nadjena.

§. 26.

Globa se odmjeruje polag postupka uporavljena u §. 18. na slučajeve točke a) §a. 16. i ima se utjerivati na način javnih porezah.

Poglavlje III.

Mješovite odredbe.

§. 27.

Ovaj se zakon neproteže na članove kraljevske obitelji.

§. 28.

Ministar financijah i unutarnjih posalah ustanovit će naredbom, kad će u život stupiti odredbe sadržane u poglavlju I. ovoga zakona; ustanove poglavlja II. stupaju odmah u život, čim se zakon proglasi.

§. 29.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru unutarnjih posalah, financijah, i pravasudja, u Hrvatskoj i Slavoniji pako banu kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano na Rieci dne četrnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 48.

Zakonski članak XXII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o porezu na kamate glavnicah i na rente.

(Potvrdjen 14. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18. a u kući velikašah 9. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o porezu na kamate glavnicah i na rente.

§. 1.

Predmetom poreza na kamate glavnicah i na rente je sav imetak, koji nije neposredno ili posredno pod zemljarinom, kućarinom i tecivarinom, kano i pod porezom na družtva i zadruge, što no moraju javno polagati račune; imenito kamate, dividende i dieli, koje stanovnik zemlje (osoba ili moralna osoba) vuče iz sliedećih vrielah dohodka, kao:

1. iz dosmrtnih rentah, udovske obskrbe ili godišnje rente od rodjakah, što teku iz tuzemstva ili inozemstva;
2. od glavnicah, koje su uzajmljene bilo na ručni zalog ili na hipoteku, na jednostavnu obveznicu, na mjenicu ili ma bilo kakovu

privatnu obveznicu u tuzemstvu ili inozemstvu, zatim od fideikomisarnih, obiteljskih i zakladnih glavnicah;

3. od realnih pravah, koja su spojena sa tuzemskim posjedom zemlje, a nisu pod zemljarinom;
4. od posjeda zemaljah i kućah u inozemstvu, od obrtničkih, trgovačkih ili makar kako nazvanih inozemskih dionicah;
5. od ugarskih državnih obveznicah, i
6. od obveznicah, koje pojedini municipiji izdaju, a nisu posebnimi zakoni oproštene od poreza.

§. 2.

Izuzimlju se:

1. troškovi za kraljevski dvor;
2. dohodci od glavnicah poslanikah i poslaničkoga osoblja izvanjskih vlastih, kano i
3. dohodci od glavnicah konzulah i konzularnoga osoblja, ako su inozemci, i
4. dohodci od glavnicah spomenutih pod točkom 1, 2, 3 i 4. §a. 1. stranacah, koji u zemlji borave manje od godinu danah, ako se u onoj državi, kojoj dotičnik pripada, jednako postupa sa ugarskimi državljani;
5. dohodak iz inozemstva spomenut u točki 1, 2 i 4. §. 1., ako se vjerodostojno dokaže, da je od toga dohodka jur uplaćen porez u inozemskoj državi, koja u tom obziru napram Ugarskoj slieduje načelo zamjenitosti;
6. kamatni dohodak od glavnicah neposredno služećih za promicanje znanosti i u svrhe javne obuke;
7. kamatni dohodak od glavnicah javnih zavodah, to jest dobrotvornih zavodah, koji se nesmatraju za novčana poduzeća (bolnicah, sirotištah, ubožištah, zadrugah za podupiranje, duhobolnicah, nahodištah, zavodah za sliepe, gluhe i nieme, pjestovalištah) i podpore što ih dobivaju;
8. kamatni dohodak prosjačkih i onakovih redovah, koji se bave njegovanjem bolestnikah;
9. kamate od uložakah štedioničkih na štedioničke knjižice kod novčanih zavodah, koji su u smislu svojih pravilah ovlašćeni na izdavanje štedioničkih knjižicah;
10. dohodak od kamatah onakovih zajmah, kojim je posebnim zako-

nom zajamčen oprost od poreza;

11. dividende dionicah;
12. kamate prioritetnih obveznicah, kojim je posebnim zakonom zajamčen oprost od poreza;
13. stipendiji svećeničkih pitomacah i drugih redovitih učenikah;
14. kamate ili dosmrtne rente, koje nepremašuju 315 for., ako cio dohodak dotičnika bez odbitka njegovih dugovah neiznaša više od spomenute svote.

§. 3.

Kao temelj porezu na kamate i na rente uzimlje se:

a) kod užitakah od kamatah i rentah, spomenutih pod točkami 1, 2, 4 i 6. §. 1., ukupna svota kamatah i rentah, koju je dotična stranka uživala u godini prije porezne godine;

b) od prihoda odpadajućega za godinu prije porezne godine iz realnih pravah spomenutih pod točkom 3. §a. 1. onaj dio, što preostane, iza kako se odbiju troškovi potriebni za držanje predmeta prava u dobrom stanju;

c) kod užitakah od kamatah spomenutih u točki 5. §. 1., ona svota, koja se na dan dospjelosti izplati.

U pravilu nije dozvoljeno odbijati kamate za dugove. Ako li je pako sa užitkom kamatah od glavnice ili sa užitkom rente spojen privatno-pravni kakov teret, koji kamate ili rentu umanjuje, dotičnik ima pravo taj teret kod izkazivanja poreznoga temelja odbiti od svote kamatah ili rente.

§. 4.

Od onih dosmrtnih rentah, koje se prodavaju pod naslovom udovskoga prava za obskrbu udovsku, a tako i od onih, koje se uglavljuju za roditelje, za imetak prenešen na djetcu ili unučad, ima sa 5%, a od svake druge dosmrtne i godišnje rente, kano i od dohodka, što no iz glavnicah i pravah spomenutih pod točkami 2, 3, 4, 5 i 6. §. 1. proiztiče i što se polag naredabah §. 3. ima izračunati, 10% poreza na kamate od glavnice i na rente platiti.

Od ovoga poreza uzet će se 70% u državni porez a 30% u zemljorazteretni prinesak.

§. 5.

Od kamatah ugarsko-erdeljskih, kano i hrvatsko-slavonskih zemljorazteretnicah, zatim obvèznicah za odkup vinske desetine i urbarialno-hipotekarnoga odkupa, od kojih se neplaća zemljorazteretni prinesak, ima se u ime državnoga poreza na kamate od glavnice plaćati 7%.

§. 6.

Porez od kamatah i rente mora platiti ona osoba ili moralna osoba, koja vuče dohodak kamatah i rente, ili pako njezin zakoniti zastupnik.

Iznimku čine:

a) kamate ugarskih državnih obveznicah, spomenutih u točki 5. §. 1.

b) kamate prioritetnih obveznicah, koje nisu oproštene od poreza;

c) kamate glavnicah, koje su po poduzećih i zadrugah, što no moraju javno račune polagati, uzete i hipotekarno osjegurane.

Porez na kamate odpadajući od tih kamatah i to od onih pod a). uztegnut će na račun dotičnika, koji uživa, kamate izplaćujuća državna blagajna, a od onih pod b) i c) družtvo, koje kamate izplaćuje, ter će ga odpremiti u dotični kr. porezni ured.

Vjerovnik nemože zahtjevati, da mu se porez na kamate, što su mu ga družtva uztegnula, naknadi iz dividende odpadajuće na dioničare i na članove.

§. 7.

Porez na kamate od glavnicah i na rente ustanovit će se, izuzev kamate, navedene u §. 6. na temelju valovanja, posjednika glavnice i uživalca rente, ili ako bi oni zanemarili predati valovanje, i bez valovanja ureda radi. Porez će se odmjerivati načinom opisanim u zak. članku XXVI. godine 1868.

§. 8.

Oni dielovi zakonskih članakah XXVI.: 1868, XLIX.: 1870, LVIII.: 1871 i VII.: 1873. i propisah postojećih u kriepostí glede te vrste poreza, što no se ustanovam ovoga zakona protive, stavljaju se izvan kriepostí, ter se ministar financijah ovlašćuje, da primjerene ovomu zakonu nove praktične propise izdade

§. 9.

Kriepost ovoga zakona neće se s obzirom na zak. čl. XXVIII. god. 1873. nu ipak uz pridržanje iznimke, sadržane u §. 5. ovoga zak. članka, predbježno protezati na dielove krajine, što su prešli na gradjansku upravu.

§. 10.

Porez na kamate od glavnicah odmjerivat će se počam od 1. siečnja 1875. polag ustanovah ovoga zakona.

§. 11.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano na Rieci dne četrnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar Grof **Pejacsevich** s. r.

49.

Naredba

kr. ug. ministarstva za poljodielstvo, obrt i trgovinu, od 9. svibnja 1875. br. 430.

kojom se opredieljuju potankosti postupka pri baždarenju mjerah i težah.

Na temelju §. 15. zakonskoga članka VIII. od god. 1874. i saslušav osrednje baždarsko povjerenstvo, opredieljujem potankosti postupka pri baždarenju mjerah i težah kako sliedi:

Odsjek I.

Obćenite ustanove.

Glede svakoga obaždarit se imajućega predmeta imade se ponajprije izviditi, da li on odgovara propisanim uvjetom, što se tiče materijala, oblika, ustroja

i obilježbe. Svojstva mjerah, težah i mjerne sprave, što se mogu podvrći baždarenju, opredieljuje normativna naredba izdana pod br. 9334. od god. 1874. Naročito protežu se ustanove te naredbe sadržane

u §§. 1—2. na mjere duljine
u §§. 5—8. na mjere tekućinah
u §. 10. na mjerenje bačavah
u §§. 12—15 na mjerenje posudnih mjerah za suhe stvari
u §. 16. na raze
u §§. 19—22 na uteze
u §§. 25—30 na vage
u §§. 33—34 na alkoholomjere
u §§. 37—38 na šećeromjere
u §§. 41—43 na plinomjere,

a osim toga imat će se obdržavati i propisi izdani u buduće.

Zahtjevom tih §§. nezadovoljavajući predmeti imadu se uz ustmeno obrazloženje odbiti, nebudući glede njih preduzet postupak baždarski.

Prispodoba obaždariti se imajućih predmetah s uzornimi mjerami baždarskoga ureda imade se obaviti u lokalu, koliko je moguće, srednje toplote (oko 16° Cels.).

Gdje se izpitivanje obavlja mjerenjem, imade se uporabiti vaga, koje nosivost je primjerna utezu, što se izmjeriti imade; no ponajprije mora se izpitati, da li vaga još ima, koliko je potriebito, osjetljivosti.

Kada se dogodi oštećenje uzornih mjerah, utezah ili vagah ili kada se pri porabi njihovoj pokaže temeljita sumnja glede točnosti njihove, imade se to bez odvlake prijaviti osrednjemu baždarskomu povjerenstvu i dok nestigne naputak istoga povjerenstva, neimade se pri baždarenju uporabljivati sprava, glede koje postoji sumnja da je manjkava.

Kada se koja prije već baždarena mjera, utez ili mjerna sprava pri opetnom baždarenju pronadje nepravilnom, imade se na spravah tih nalazeći se baždarski biljeg uništiti.

Baždarski ured imade o postupku baždarskom izdati ili baždarski list, ili obnašastnu izpravu, kako je uspjeh iztražbe bio povoljan ili ne, ter voditi zapisnik, kojega obrazci nalaze se priključeni ovoj normativnoj naredbi pod A, B, C, D, E, F, G.

Kada se vrhu više raznovrstnih mjerah, utezah ili mjernih spravah izda jedan baždarski list, imade se svaka vrst zabilježiti u poseban redak.

No kada svaki komad imade poseban broj ili poseban znak kao na primjer plinomjeri; ili kada baždarski list služi kao posebna izkaznica, kao pri alkoholomjerih i šećeromjerih; imade se tada za svaki komad izdati poseban baždarski list.

Svaki baždarski ured mora imati tiskane juxtami providjene blanquete polag gore naznačenih obrazacah sastavljenih baždarskih listovah i izpravah, sašite i svezane u posebne knjige s listovi brojem označenimi, kroz koje je provučena

uzica s krajevi pečatom dotične jurisdikcije pričvršćenimi. Baždarski listovi i izprave izdaju se po redu numeričnom na desnoj širjoj strani blanqueta, izpunivši prazna mjesta i uvrstivši obaždarene ili izpitivanju podvrgnute predmete i pristojbe, a zatim se dodatci naznačujući datum, imena, predmete i pristojbe, i to plaćeni iznos izpisan slovi u tekstu i zabilježen brojkami u rubrikah, polag obrazca prenesu na užji komad blanqueta, providjen potvrdjujućim podpisom stranke. Taj užji komad blanqueta ostaje u knjigi, širji se pak odreže i izruči stranki.

Ta je knjiga ujedno i zapisnik baždarskoga ureda, koji baždarskomu uredu služi kao izkaz o postupku njegovu i o rukovanju primljenoga novca, ter se radi toga imade voditi što najtočnije.

Baždarski ured imade polag obrazca, priloženoga na kraju ove naredbe, iz knjige sadržavajuće juxtami providjene blanquete svaki mjesec sastaviti točan izkaz baždarskomu postupku podvrženih predmetah, kao i izkaznice o primljenom novcu, ter jih predložiti predpostavljenoj jurisdikciji.

Odsjek II.

Posebni propisi.

I.

Postupak pri baždarenju mjerah duljine.

Pri baždarenju mjerah duljine imadu se upotrebljavati sliedeće sprave: uzorne mjere duljine; — kuka na šaraf; — mikroskop.

Uzorna mjera iz žute mjedi položena je radi veće udobnosti i obrane proti ošteti u opredieljenom za nju toku u drvenu žljebicu i na jednom kraju pričvršćena je perom, na drugom pak nalazi se drveni lineal, na koji se postavi mjera, što se ima izpitati. Lineal može se izvaditi s mjesta i zamieniti s tanjim ili debljim, kako je već potriebno.

Baždarenje se obavlja sliedećim načinom:

1. Svaka mjera, što se baždari, (osim metričkih vrpcah, imajućih preko 5 metarah duljine) imade se ponajprije izmjeriti što se ciele duljine tiče, i samo kada se u tom obziru pronadje valjanom, imade se izpitu podvrći što se razdjelakah tiče. Osobito se pak imade paziti, da metrička palica, što se baždari, pri izpitivanju leži podpuno ravno.

2. Mjere neimajuće preko 1 metra duljine, imadu se izpitivati sliedećim načinom:

Mjera, što se izpituje, imade se položiti pored uzorne mjere, ležeće u žljebici na drugu stranu žljebice i polako izpružiti, dok se početna crta dotično

krajna ploha nesastane s početnim krajem uzorne mjere. Tada se uzme na oko sklop crtah.

Kada se crte jedne mjere odsievaju na plohi druge mjere, čisto liepo mogu se pomoćju zrcaleće se slike razabrati razlazi, no da nebude obsjene (pometnje), mora se, tko obavlja baždarenje, postaviti, da mu zrcaleće se slike crtah padaju u oko paralelnim položajem s crtami druge mjere. Pri preciznih mjerah imade se sklop razdielnih crtah izviditi povećalom.

3. Mjere imajuće 2 metra duljine mogu se s uzornom mjerom od 1 metra samo u dva komada sravniti; a tada se može pronaći pogrješka ciele mjere s brojenjem pogrješakah obih komadah.

4. Mjere imajuće preko 2 metra duljine imadu se uzporediti s uzornom metričkom vrpcom imajućom 5 metarah.

Radi toga imade se uzorna metrička vrpca položiti na ravnu tablu i na oba joj kraja se nalazeće karike zakvačiti na čavle učvršćene na tabli ter tako vrpca pružiti u ravnu plohu.

Tada se mjera, što se baždari, stavi pod vrpcu, početne crte stave se u sklop, a ostale se po redu izpituju.

5. Imade li se izpitati metrička vrpca, valja ju paralelno položiti uz uzornu metričku vrpcu, da krajevi s razdjelnimi crtami budu skupa, i zatim početne crte staviti točno u sklop ter kraj vrpce pričvrstiti o tablu s kukom na šaraf. Tada se izpruži polako vrpca i pričvrsti na drugom kraju. Iza toga se izvidi, da li razdjelne crte iste vriednosti stoje u izravnom pravcu ležećem perpendikularno na rub vrpce?

To se dade prosuditi i prostim okom.

Imajući vrpca 10 ili 20 metarah duljine, izpitivanje se obavlja na komade od 5 metarah i može se pronaći pogrješka ciele mjere sbrojenjem pogrješakah pojedinih komada.

6. Osobita pažnja mora se imati na jednakost razdjelbe. To se pri mjerah, koje mogu biti manje precizne, može prosuditi i prostim okom, u obće pak dokazuje se to: kada svaka razdjelna crta stoji od crte iste vriednosti na uzornoj mjeri toliko razdaleko, koliko na isti dio mjere razmjerno odpada od faktične pogrješke ciele mjere. Kada je na pr. palica, imajuća 2 metra, dulja od uzorne mjere za 0·6 milimetra: tada na crtu nazačujuću 10 centimetarah dolazi pogrješka $\frac{0·6}{20} = 0·03$ milimetra (to jest: ciela pogrješka, čineća 0·6, razdieljena je s dotičnu crtu naznačujućim alikvocientom 20), na crtu naznačujuću 20 centimetarah pak pogrješka $\frac{2 \times 06}{20} = 0·06$. Kada se medjutim faktični razlaz nesudara s timi brojevi, ali razlika neiznaša četvrtinu dopuštene pogrješke na 1 metar, tada se razlika neima u obzir uzeti (Vidi §. 3. normat. naredbe od 28. svibnja 1874. br. 9334.)

Na metrovnicih, razdieljenih na milimetre, mogu se razredne crte, sravniti ili s nalazećih se na početku i dočetku uzorne mjere iz žute mjedi 10 centimetarah ili s uzornom mjerom od 10 centimetarah.

7. Na metričkih vrpcah od 10 i 20 metarah imade se izpitivanje crtah na svakih 5 metarah neposredno preduzeti pri izvidjenju ciele duljine 5 metarah, pak tek iza toga postaviti metričku vrpcu na sliedećih 5 metarah itd.

8. Pri biljegovanju imade se postupati polag normativne naredbe od 28. svibnja 1874. br. 9334.

II.

Postupak pri baždarenju mjerah tekućinah.

Pri baždarenju mjerah tekućinah imade se upotriebljivati sliedeća sprava:

uzorne mjere;

metrovnik, teglica, lievci i staklene ploče:

ogledne ploče, kojimi se mjeri promjer posudah imajućih 2 litra i manje.

1 Pri mjerah tih mora se najprije izviditi, da li jim je promjer pravilan. Za to služe pri mjerah od 2 litra i manje ogledne ploče, na kojih su urezana tri stupnja.

Srednji stupanj izražuje promjer naveden u §. 7. normat. naredbe od 28. svibnja 1874. br. 9334; prednji i stražnji stupanj pokazuje dopuštene granice manah.

Na svaku ploču udareno je slove F. i naziv mjere, pri izpitivanju koje se imade upotriebljavati ogledna ploča.

Kada dolnji ili dva dolnja stupnja ogledne ploče idu još u posudu, a gornji već ne: tada je promjer posude valjan i može se dalje obavljati baždarenje. Kada sva tri stupnja sižu u posudu ili nijedan: tada promjer nije valjan i mjera predložena imade se odbiti.

Pri mjerah od 5 litarah i više imade se izmjeriti promjer metrovnikom razdieljenim na milimetre.

2. Pri baždarenju mjerah tekućinah, vodom se obavlja sravnjivanje baždariti se imajućih mjerah s uzornimi mjerami staklenimi.

Mjehuriće, što nastanu pri nalievanju, valja ukloniti udarajuć u bočine posude ili žicom. Prelievajuć vodu iz jedne posude u drugu, valja ovu okvasiti vodom i vodu ovu opet izliti ter paziti da ona dobro izkapa. Isto se ima obdržavati, kada se rabe lievci.

3. Pri mjerah, pri kojih iznos mjere izpunjava posudu razito, imade se baždarenje obavljati sliedećim načinom:

Posuda se postavi na horizontalan stol i nalije vodom. Ne stoji li rub posude paralelno s površinom vode: imade se odbiti predložena posuda; stoji li pak paralelno, imade se ona pokriti staklenom pločom tako, da pod staklom neostane mjehur. Tada se otare posuda na strani i na dnu i lievkom prelije voda u

dotičnu mjeru staklenu. Pokazat će tada potezi urezani u grljak staklenke, da li se može dopustiti ili ne pogrješka, što ju ima predložena mjera.

4. Pri baždarenju mjerah, pri kojih iznos mjere neizpunjava razito posude, imade se takodjer posuda postaviti na horizontalan stol, zatim naliti do znaka pokazajućega mjeru, pak preliti vodu u staklenu mjeru i načinom gore naznačenim iz znakovah, nalazećih se na grljku posude, prosuditi, da li je mjera valjana ili ne?

5. Mjere držeće 10 i 20 litarah izpitivaju se opetnom uporabom staklene mjere od 5 litarah.

6. Pri biljegovanju ima se postupati polag §. 11. normat. naredbe od 28. svibnja 1874. br. 9334.

III.

Postupak pri baždarenju bačavah.

1. Kubična sadržina bačavah imade se ustanoviti iz težine u njih ulivene vode izmjerene na vagi decimalnoj.

Gdje ima u zalihi aparatah za kubiciranje, mogu se takovi aparati, koje je osrednje baždarsko povjerenstvo obnašlo pravilnimi, rabiti kao mjerna sprava pri baždarenju bačavah.

2. Prije baždarenja imade se izviditi, da li je bačva prazna? i zadovoljava li uvjetom, propisanim u §. 10. normat. naredbe od 28. svibnja 1874. br. 9334. Samo prazna i spomenutim uvjetom zadovoljavajuća bačva može se podvrći samomu postupku baždarskomu.

3. Kubična sadržina bačve ustanovljuje se sliedećim načinom iz težine vode ulivene u bačvu do vrha.

Bačva se nalije vodom i dužice joj se udaraju polahko drvetom ili šakom, da mjehuri izadju na vrh. Kada se napuni bačva, treba čekati, dok se bočine nenakvase valjano. Praznina tako nastavša nalije se vodom. Zatim se vagne puna bačva i zabilježi pronadjena težina, pak poslje izlije voda, da se voda iz bačve podpuno izciedi. Prazna bačva vagne se opet, pak se pronadjena tada težina odbije od težine bačve vodom pune, ter tako ustanovi u kilogramih izražena težina vode bivše u bačvi.

Kubičnu sadržinu bačve izražujući iznos litarah, odgovarajući broju kilogramah, naznačen je u niže sliedećoj skrižaljki.

Kilogram	Litar 0—9° Celsiusa	Litar 10°—15° Celsiusa	Litar 16°—22° Celsiusa	Kilogram	Litar 0—9° Celsiusa	Litar 10°—15° Celsiusa	Litar 16°—22° Celsiusa
1	1.00	1.00	1.00	11	11.01	11.02	11.03
2	2.00	2.00	2.01	12	12.01	12.02	12.03
3	3.00	3.01	3.01	13	13.02	13.02	13.03
4	4.00	4.01	4.01	14	14.02	14.02	14.04
5	5.00	5.01	5.01	15	15.02	15.02	15.04
6	6.00	6.01	6.02	16	16.02	16.02	16.04
7	7.01	7.01	7.02	17	17.02	17.03	17.04
8	8.01	8.01	8.02	18	18.02	18.03	18.05
9	9.01	9.02	9.02	19	19.02	19.03	19.05
10	10.01	10.02	10.03	20	20.02	20.03	20.05
21	21.02	21.03	21.05	31	31.03	31.05	31.08
22	22.02	22.03	22.06	32	32.04	32.05	32.08
23	23.03	23.04	23.06	33	33.04	33.05	33.08
24	24.03	24.04	24.06	34	34.04	34.05	34.09
25	25.03	25.04	25.06	35	35.04	35.06	35.09
26	26.03	26.04	26.07	36	36.04	36.06	36.09
27	27.03	27.04	27.07	37	37.04	37.06	37.1
28	28.03	28.04	28.07	38	38.04	38.06	38.1
29	29.03	29.04	29.07	39	39.04	39.06	39.1
30	30.03	30.05	30.08	40	40.04	40.1	40.1
41	41.1	41.1	41.1	51	51.1	51.1	51.1
42	42.1	42.1	42.1	52	52.1	52.1	52.1
43	43.1	43.1	43.1	53	53.1	53.1	53.1
44	44.1	44.1	44.1	54	54.1	54.1	54.1
45	45.1	45.1	45.1	55	55.1	55.1	55.1
46	46.1	46.1	46.1	56	56.1	56.1	56.1
47	47.1	47.1	47.1	57	57.1	57.1	57.2
48	48.1	48.1	48.1	58	58.1	58.1	58.2
49	49.1	49.1	49.1	59	59.1	59.1	59.2
50	50.1	50.1	50.1	60	60.1	60.1	60.2

Kilogram	Litar 0—9° Celsiusa	Litar 10°—15° Celsiusa	Litar 16°—22° Celsiusa	Kilogram	Litar 0—9° Celsiusa	Litar 10°—I5° Celsiusa	Litar 16°—22° Celsiusa
61	61.1	61.1	61.2	71	71.1	71.1	71.2
62	62.1	62.1	62.2	72	72.1	72.1	72.2
63	63.1	63.1	63.2	73	73.1	73.1	73.2
64	64.1	64.1	64.2	74	74.1	74.1	74.2
65	65.1	65.1	65.2	75	75.1	75.1	75.2
66	66.1	66.1	66.2	76	76.1	76.1	76.2
67	67.1	67.1	67.2	77	77.1	77.1	77.2
68	68.1	68.1	68.2	78	78.1	78.1	78.2
69	69.1	69.1	69.2	79	79.1	79.1	79.2
70	70.1	70.1	70.2	80	80.1	80.1	80.2
81	81.1	81.1	81.2	91	91.1	91.2	91.3
82	82.1	82.1	82.2	92	92.1	92.2	92.3
83	83.1	83.1	83.2	93	93.1	93.2	93.3
84	84.1	84.1	84.2	94	94.1	94.2	94.3
85	85.1	85.1	85.2	95	95.1	95.2	95.3
86	86.1	86.1	86.2	96	96.1	86.2	96.3
87	87.1	87.1	87.2	97	97.1	97.2	97.3
88	88.1	88.1	88.2	98	98.1	98.2	98.3
89	89.1	89.1	89.2	99	99.1	99.2	99.3
90	90.1	90.1	90.2	100	100.1	100.2	100.3
110	110.1	110.2	110.3	210	210.2	210.3	210.5
120	120.1	120.2	120.3	220	220.2	220.3	220.6
130	130.2	130.2	130.3	230	230.3	230.3	230.6
140	140.2	140.2	140.4	240	240.3	240.4	240.6
150	150.2	150.2	150.4	250	250.3	250.4	250.6
160	160.2	160.3	160.4	260	260.3	260.4	260.6
170	170.2	170.3	170.4	270	270.3	270.4	270.7
180	180.2	180.3	180.5	280	280.3	280.4	280.7
190	190.2	190.3	190.5	290	290.3	290.4	290.7
200	200.2	200.3	200.5	300	300.3	300.4	300.8

Kilogram	Litar 0—9° Celsiusa	Litar 10°—15° Celsiusa	Litar 16°—22° Celsiusa	Kilogram	Litar 1—9° Celsiusa	Litar 10°—15° Celsiusa	Litar 16°—22° Celsiusa
310	310.3	310.5	310.8	410	411	411	411
320	320.4	320.5	320.8	420	421	421	421
330	330.4	330.5	330.8	430	431	431	431
340	340.4	340.5	340.9	440	441	441	441
350	350.4	350.5	350.9	450	451	451	451
360	360.4	360.5	360.9	460	461	461	461
370	370.4	370.6	371	470	471	471	471
380	380.4	380.6	381	480	481	481	481
390	390.4	390.6	391	490	491	491	491
400	400.4	401	401	500	501	501	501
510	511	511	511	610	611	611	612
520	521	521	521	620	621	621	622
530	531	531	531	630	631	631	632
540	541	541	541	640	641	641	642
550	551	551	551	650	651	651	652
560	561	561	561	660	661	661	662
570	571	571	571	670	671	671	672
580	581	581	581	680	681	681	682
590	591	591	591	690	691	691	692
600	601	601	601	700	701	701	702
710	711	711	712	810	811	811	812
720	721	721	722	820	821	821	822
730	731	731	732	830	831	831	832
740	741	741	742	840	841	841	842
750	751	751	752	850	851	851	852
760	761	761	762	860	861	861	862
770	771	771	772	870	871	871	872
780	781	781	782	880	881	881	882
790	791	791	792	890	891	891	892
800	801	801	802	900	901	901	902

Kilogram	Litar		
	0—9°	10°—15°	16°—22°
	Celsius		
910	911	911	912
920	921	921	922
930	931	931	932
940	941	941	942
950	951	951	952
960	961	961	962
970	971	971	972
980	981	982	982
990	991	992	992
1000	1001	1002	1002

U skrižaljki toj pokazuje prva rubrika broj kilograma, a sliedeće tri rubrike odgovarajući jim broj litarah prama toploti vode, izraženoj stupnji Celsiusevimi. Toplotu vode netreba medjutim neobhodno izmjeriti termometrom, nego je dovoljno kao temelj računa uzeti u zimi brojeve rubrike imajuće nadpis 0—9°, u proljeću i jeseni brojeve rubrike s nadpisom 10—15°, u ljetu brojeve rubrike s nadpisom 16— 22° tim načinom, da broj nalazeći se na stecištu horizontalnoga izmjerenomu broju kilograma odgovarajućega redka s perpendikularnom toploti odgovarajućom rubrikom pokazuje traženi broj litarah. Tablica sadržaje kilograme od 1 do 100 pojedince, a od 100 kilogramah do 1000 kilogramah naznačena je samo svaka desetinka kilograma. Za broj kilograma ili slomak mu, ležeći medju timi desetinkami, pronaći ćemo razmjerni broj litarah pribrojivši iznosu litarah, što ga u skrižaljki pokazuje bližja manja brojka kilograma, iznos, koji daje broj pronadjen substrakcijom spomenute bližje manje brojke od broja kilogramah mjerenjem ustanovljenih.

Paziti valja da se, gdje skrižaljka samo ciele litre pokazuje, slomci kilograma imadu izpustiti, a slomci preko 50 dekagramah uzeti kao cio kilogram i tako u račun staviti. N. pr.:

I. Koliko litarah odgovara inosu od 23 k. 20 dkgr. pri temperaturi od 18° C?

U skrižaljki pokazuje brojka 23 k. u trećoj rubrici 23, 06 C. Preko 23 k. pita se još

za 20 dkgr., čemu odgovara 0, 20 l.

dakle ukupno 23, 26 l.

II. Koliko litarah odgovara iznosu od 947 k, i 70 dkgr. pri temperaturi od 7° C?

U skrižaljki pokazuje brojka 640 k. u prvoj rubrici . . . 641 l.

Preko 640 k. pita se još za 7 k. i 70 dgr., mjesto čega valja uzeti 8 k., čemu odgovara . . . . . . , ... 8 l.

dakle ukupno 649 l.

Ako kubična sadržina bačve iznosi više od 1000 litarah, tada treba vodu u množinah manjih od 1000 litarah odtočiti u posudu za to shodnu, i tako odtočene količine pojedince izmjeriti na vagi.

4. Na zahtjev stranke imade se takodjer težina dare prazne bačve opredieliti. U tu svrhu treba dobro prije izciediti bačvu i s nje skinuti obruče, ter težinu bačve izmjeriti.

5. Biljeg, broj litarah kubičnoj sadržini bačve odgovarajući i ako to stranka želi, takodjer vrieme baždarenja (godina s arabskimi, mjesec s rimskimi brojevi) imade se žigom udariti na dno, na kojem se nalazi čep. Pri manjih bačvah može se to učiniti takodjer na pobočnih dužicah.

Na bačvah iz kovi mora se biljeg udariti na plohu bačvi prisvarenu i to tako, da se ploha nemože skinuti bez povriede biljega.

6. Kada se pri iznovičnom baždarenju pokaže, da su brojevi kubičnu sadržinu bačve naznačujući pogrješni, treba jih sastrugati.

7. Obaždarene bačve dobivaju u zapisniku baždarskoga ureda posebne tekuće brojeve, i dotični tekući broj mora se na dnu pobočnih dugah naznačiti.

8. Težina dare bačve prazne, izražena u kilogramih i desetinah kilograma, imade se žigom naznačiti na bačvi sliedećim načinom:

T. . . . . . . K.

Pri bačvah iz kovi imade se taj znak udariti na plohi od kovi.

Ako bačva nije iz drva napravljena, treba materijal jasno naznačiti u baždarskom listu.

IV.

Postupak pri baždarenju mjerah za mjerenje suhih stvarih.

Pri baždarenju mjerah tih imadu se upotriebljavati sliedeće sprave:

Uzorne mjere;

manjisava stakla;

razi;

željezni linir;
lievak (za punjenje mjerah);
ogledne plohe.

1. Iz drva napravljene mjere treba njekoliko dana prije baždarenja držati na suhom zračnom mjestu.

2. Jer je potriebito, da gornji rub mjerah za mjerenje suhih stvarih pada u ravan, treba se prije svega osvjedočiti, da je tomu tako. U tu svrhu postavit ćemo željezni linir po sriedini posude, ter oči uprti u ravan ruba posude. Ako se može providiti izpod linira, ili ako linir pokrije zadnju stranu posude, tada rub posude neleži u ravni, ter se predmet odbiti imade. Pri posudah od 50 litarah treba napose još paziti, da gornja ploha priečke pada u ravan gornjega ruba posude.

3 Promjer posudah držećih 5 litarah i više treba izpitivati s metrovnikom, razdieljenim na milimetre, pri posudah od dva litra i manjih služe za izpitivanje promjera ogledne plohe obilježene sa slovom S.

4. Kubična sadržina posudah, držećih dva litra i manje, izpituje se isto tako kao i kubična sadržina mjerah tekućinah iste veličine.

5. Kubična sadržina posudah držećih 5 litarah i više izpituje se, napunivši jih s prosom ili repicom.

Tomu je potriebit lievak, pričvršćen na podlogu, imajuću oblik okvira. Bočine lievka sačinjavaju 4 gladke plohe, ležeće jedna prema drugoj pod 45°, a dno mu sastoji iz rupice od 5 milimetarah imajućega rešeta, koje se može zapiračem zatvoriti.

Lievak se mora namjestiti u visini takovoj, da se vršak pod njim nastajuće hrpe nedotiče dna njegova. S toga se imade dno lievka prama dnu posude namjestiti u visini sliedećoj:

od	60	centimetarah	od	prilike	pri	0·5	hektolitarah
od	45	„	„	„	„	20	„
od	30	„	„	„	„	10	„
od	25	„	„	„	„	5	„

Posuda, koja se imade izpitati, mora se postaviti na čvrstu podlogu, na primjer na zemlju, ili na pod od kamena ili cigle; u prostorijah popodjenih treba na podu izdubsti luknju u primjerenoj veličini tako, da se posuda netrese.

6. Pri mjerenju postupati treba na sliedeći način:

Uzorna mjera napuni se sasvim prosom, pa se onda izprazni u lievak; zatim se postavi uzorna mjera pod lievak na ponjavu, zapirač lievka se izvuče i i proso se pusti u uzornu mjeru. Kada je lievak podpuno izpražnjen, izravna se nastavša hrpa s razom, suvišno proso sraza se i na pod palo zrnje saspe se s ponjave natrag u posudu, u kojoj se drži proso.

Sada se sadržaj uzorne mjere natrag iztrese u prazan lievak, mjera, koja se imade izviditi, postavi se pod lievak ter se zapirač opet izvuče. Zrnje padne u posudu a hrpa izravna se opet s razom. Iza izravnanja pokažu se ili praznine na površini prosa ili suvišno zrnje padne na ponjavu. Ako bi se pokazale praznine, izpune se ove iz manisavoga stakla, napunjenoga do granice za dotičnu posudu opredieljene zrnjem, pa ako se praznine popune sa zrnjem u manisavom staklu se nalazećim: može se posuda obaždariti, u protivnom slučaju ne. Ako pri razanju padne na pod suvišnoga zrnja, treba srazano zrnje pokupiti i u manisavo staklo natrag sasuti, na kojem se veličina mahne može pronaći.

Prigodom baždarenja potriebito je, da kako lievak tako i posuda stoji u miru, i sipanje prekidano nebude.

Vrlo je važna stvar pri tom, da se širja strana raza okomice drži, inače se bo zrnje stiskiva ili pako u prekomjernoj množini iz posude izpada. Nadalje treba i na to paziti, da se dolnja strana raza dotiče ruba posude i da medju njim i rubom posude nebude zrnja, napokon da se srazanje jednakom hitrinom i jednim potezom obavi.

7. Raz treba izviditi željeznim linirom i to tim načinom, da brid željeznoga linira položimo na brid raza, pa izpitujemo, da li se bridi medju sobom svagdje podpuno dotiču. Ako se dotiču, tada je raz valjan, u protivnom slučaju se ima odbiti.

8. Pri izpitivanju 1 hektolitra dovoljno će biti promjer mu u dva jedan prema drugom popreko stojeća pravca kako gore tako dole izmjeriti, a dubljinu na oba kraja kojega promjera, i ako se srednji brojevi tih izmjerah razlikuju od propisanih izmjerah samo u toliko, da u kubičnoj sadržini najviše 1% mahne čine, tada se može mjera valjanom smatrati.

Od kakova su upliva mahne izmjerah na kubičnu sadržinu, pokazuje sliedeća skrižaljka:

Ako čini mahna u visini		Onda čini mahna u kubičnoj sadržini		Ako čini mahna u promjeru		Onda čini mahna u kubičnoj sadržini	
milimetarah		%		milimetarah		%	
0—1,5	5,5— 6,5	0,19	1,17	0—1,5	5,5— 6,5	0,38	2,34
1,5—2,5	6,5— 7,5	0,39	1,36	1,5—2,5	6,5— 7,5	0,78	2,73
2,5—3,5	7,5— 8,5	0,58	1,56	2,5—3,5	7,5— 8,5	1,17	3,12
3,5—4,5	8,5— 9,5	0,78	1,75	3,5—4,5	8,5— 9,5	1,56	3,51
4,5—5,5	9,5—10,	0,97	1,95	4,5—5,5	9,5—10,	1,95	3,90

Kako se skrižaljka ova rabiti imade, dovoljno će razjasniti sliedeći primjer:

pri posudi, kojoj čini gornji promjer,
u jednom pravcu 504,5 milimetarah,
u drugom pravcu 510,0 „
dolnji promjer
u jednom pravcu 506,0 milimetarah,
u drugom pravcu 499,5 „

Sbrojivši četiri ove izmjere i razdjelivši sbroj s 4, dobit ćemo srednji promjer, 505,0 milimetarah.

Dubljina bijaše
na jednoj strani 502,5 milimetarah,
na drugoj strani 498,6 „

Kada se ove dvie izmjere sbroje i sbroj razdieli s 2, dobit ćemo srednju dubljinu, t. j. 503,1 milimetra. S toga je promjer za 1,9 milimetrah veći, nego bi imao biti i tako će kubična sadržina s 0,78% veća biti, nego bi trebala; dubljina pako biti će s 2.6 milimetrah veća, nego treba, a tim će kubična sadržina s 0,58% manja biti, nego što bi imala biti. Odbivši mahne ove jednu od druge, iznosit će konačna mahna posude 0,20%.

Kada bi kako promjer tako i višina posude veća bila, nego bi trebalo, onda bi se morale odtud potičuće mahne u kubičnoj sadržini sbrojiti, ter bi tako dobili ukupne mahne kubične sadržine posude. Ovo isto valja, kada su obe izmjere manje, nego bi trebalo.

9. Pri biljegovanju služe mjerilom §§. 11. i 18. ministarske naredbe br. 9334.

Razi imadu se na kojoj pobočnoj plohi biljegovati isto kao i mjere duljinah.

V.

Postupak pri baždarenju utezah.

Pri baždarenju utezah imadu se upotriebljavati sliedeće sprave:
uzorni utezi;
manisavi utezi;
vage:
utezi dare;
klješte.

1. Uteze od 20 kilogramah do 50 dekagramah treba već justirane čepom lahko zatvorene predati baždarskomu uredu, gdje se izmjere utezah i kakvoća naljeva takodjer pri nekoliko utezah izvidi.

2. Za izpitivanje svakoga uteza upotriebiti se imade vaga, koje nosivost je primjerna utezu.

Vaga treba da bude čvrsto namještena i sačuvana od trakah sunčanih, toplote peći, propuha i potresanja.

3. Svaki utez imade se napose izpitivati i mjerenje obaviti sliedećim načinom:

Uzorna mjera postavi se u jednu zdjelicu vage, u drugu pako meću se utezi dare, dok jezičac vage nestane. Zatim se postavi na mjesto uzornoga uteza utez, koji se imade izpitati. Ako jezičac vage nestane, to se na lakšu stranu meće manisavi utez, propisan u §. 23. ministarske naredbe br. 9334. — Ako zdjelica vage pod manisavim utezom stalno padne, tada je utez dovoljno točan, ali ako zdjelica i onda još lakša ostane, tada je utez pogrješan, treba ga dakle odbiti. —

Kada se imade više sličnih utezah jedan za drugim izpitati, treba se od vremena do vremena stavljajuć uzornu mjeru u zdjelicu osvjedočiti, da li nije promjenjena dara?

4. Valjanim pronadjen utez imade se u smislu §. 24. ministarske naredbe br. 9334. biljegovati.

Pri utezih s čepom napravljenih treba najprije slabije, poslje pomoćju plosnatoga željeza čvrsto zabiti čep udarajuć s čekićem, a zatim se imade na čep udariti biljeg.

VI.

Postupak pri baždarenju vagah.

A. Baždarenje vagah popriečnicah s jednakimi kraci:

Pri baždarenju vagah popriečnicah s jednakimi kraci potriebite su sliedeće sprave:

privjesni utezi;

dometni utezi;

podpuna garnitura utezah od 10 gramah do 1 miligrama.

Ako vaga odgovara §§. 25—27. ministarske naredbe br. 9334., tada treba popriečnik vage izpitivati u pogledu stavnosti, izpravnosti, nosivosti i osjetnosti.

a) Vaga imade najmanju stavnost, kada popriečnik vage nije obterećen. Da se stavnost iztraži, treba popriečnik vage privjesiti na sgodnu podlogu i staviti ga u slobodno nihanje.

Kada se jezičac ustali uvjek pri točki 0 ili pri znaku, koji pokazuje stanku, tada je stavnost dovoljna; a kada se jezičac ustavi sad na jednom sad na drugom mjestu ili kada se baš izvrne, onda se vaga imade odbiti.

b) Uvjetu izpravnosti moći će popriečnik vage zadovoljiti onda samo, kada su kraci njegovi jednake duljine.

Nejednakost krakovah pokazuje se najbolje pri vaganju velikih teretah.

*

Da se to iznadje, treba na oba kraja popriečnika vage privjesiti najveće dometne uteze, odgovarajuće nosivosti vage, i tariranjem jezičac ustaliti. Zatim treba dometne uteze skupa s darom izmjeniti, pa ako se tada pokaže razlaz u ravnoteži vage, ter je to moguće podvostručenjem dometnih utezah, odgovarajućih nosivosti vage, odstraniti, onda je popriečnik vage valjan, u protivnom slučaju imade se odbiti.

Dvostruki ovi dometni utezi sadržani su u sliedećoj skrižaljki, ter se imadu iz koliko je moguće najmanje komadah običnih utezah složiti.

Kada iznaša najveća nosivost	Čini dvostruki dometak utezah		Kada iznaša najveća nosivost	Čini dvostruki dometak utezah	
	kod vagah trgovačkih	kod vagah tanahnih		kod vagah trgovačkih	kod vagah tanahnih
	miligramah			miligramah	
20 kilogramah	13400	4000	2 kilograma	2000	800
18 „	12000	3600	1 „	1000	500
15 „	10300	3100	50 dekagramah	500	300
12 „	8700	2600	20 „	200	150
10 „	7200	2200	10 „	100	80
8 „	5900	1800	5 „		44
6 „	4600	1500	2 „		24
5 „	4000	1300	1 „		16
4 „	3200	1100	5 gramah		10
3 „	2600	960			

Kada se obaždariti imade vaga, koje nosivost u skrižaljki ovoj nije sadržana, treba kao dometak utezah uzeti sriednju vriednost, odgovarajuću dvim nosivostim, medju koje pada nosivost vage, imajuće se obaždariti. — Ako je nosivost vage, koja se imade obaždariti, veća od 20 kilogramah, tada treba kao podvostručen dometak utezah uzeti pri tanahnih vagah $^1/_{5.000}$ nosivosti, pri trgovačkih pako vagah $^1/_{1.500}$ nosivosti.

c) Osjetnost zahtjeva, da kada se vaga ustali i na jednu stranu metne malen preteg, u stanju jezičca nastupi promjena, koja se može primjetiti. Osjetnost vage umaljuje se prama veličini tereta,

s toga se imade i ovdje izpitivanje obaviti pri najvećem obterećenju.

Upotriebit se imajući dometni utezi sadržani su u §. 31. ministarske naredbe br. 9334., a obširnije u sliedećoj skrižaljki:

Kada iznaša najveća nosivost	Čini dometak utezah		Kada iznaša najveća nosivost	Čini dometak utezah	
	kod vagah trgovačkih	kod vagah tanahnih		kod vagah trgovačkih	kod vagah tanahnih
	miligrama			miligrama	
20 kilogramah	6700	2000	2 kilograma	1000	400
18 "	6000	1800	1 kilogram	500	150
15 "	5150	1550	50 klg. odnosno 500 gm.	250	150
12 "	4350	1300	20 " " 200 "	100	80
10 "	3600	1100	10 " " 100 "	50	40
8 "	2950	900	50 "		22
6 "	2400	750	20 "		12
5 "	2000	650	10 "		8
4 "	1600	560	5 "		5
3 "	1300	480			

Kada se obaždariti imade vaga, koje nosivost u skrižaljki ovoj nije sadržana, treba kao dometak utezah uzeti sriednju vriednost odgovarajuću dvim nosivostim, medju koje pada nosivost vage. Ako je nosivost vage pako veća od 20 kilogramah, tada iznaša dometak utezah pri vagah tanahnih $^1/_{10.000}$ nosivosti, a pri vagah trgovačkih $^1/_{3.000}$ nosivosti, i ovi, kao takodjer i dometci utezah, za koje se nenalazi u toku posebnoga uteza, imadu se iz koliko je moguće najmanje komadah običnih utezah složiti. Ako postavljenjem dometka utezah nenastane u stanju jezičca nikakova promjena, treba vagu odbiti. Iztraživanje ovo pruža podjedno glede nosivosti vage takodjer dovoljnoga razjasnenja, ter s toga nosivost netreba napose izpitivati. Ako bi pri najvećem obterećenju u obliku poprie nika vage nastala u oči padajuća promjena, tada čvrstoća njegova nije dovoljna i vaga se imade odbaciti, sve da bi zadovoljavala gore spomenutim uvjetom.

Biljegovanje imade se obaviti načinom propisanim u §. 32. ministarske naredbe br. 9334., a primjetiti je, da biljeg udariti treba samo silom potriebitom, da se nebi tim poprieĉnik vage u obliku promienio. Dovoljno je, da se vidi samo trag biljega.

Pri tanahnih vagah treba osobito s velikom opreznošću postupati i biljeg se imade u sriedini poprieĉnika vage udariti.

Ako se vaga pri redovitom tečaju biljegovanja ošteti, baždarski ured nedaje nikakove odštete.

B. Postupak pri baždarenju vagah sa zdjelami ozgor namještenimi iliti vagah pločnicah.

Vage ove razlikuju se od vagah poprieĉnicah s jednakimi kraci tim, da su zdjele, služeće za polaganje trha, namještene povrh ozibnih krakovah i s toga trh lahko prouzrokuje tisak na strane osi.

Od ovih vagah mogu se predhodno obaždariti samo polag sustava Pfanzederova napravljene.

Pri izpitivanju ovih vagah postupati treba sliedećim načinom:

Ponajprije treba takodjer nosivost vage izpitati, i u tu svrhu imade se položiti u jednu zdjelu dotični najveći teret, u drugu zdjelu metati daru, dok se vaga ustali. Zatim se imade teret skinuti i iznova metnuti u vagu. Ako se vaga opet ustali, to ono ima zahtjevanu nosivost, i pridavanjem dotičnoga dometka utezah (polag §. 32. ministarske naredbe br. 9334.) iztraži se takodjer njezina osjetnost. — Dometak ovaj utezah prouzrokovati mora u jezičcu jednaku ali protivnu razliku, kada se dometak utezah položi jedanput u jednu, drugiput u drugu zdjelu.

Isto iztraživanje opetovati se mora i onda, kada vaga nestoji na sasvim horizontalnom stolu, dakle niti tabla nije sasvim horizontalna, pak jednakim načinom mora se pokazati ravnoteža, makar gdje se na tablu položili utezi ili barem razlika nesmije prekoračiti mjeru, koja se nemože izravnati s dotičnimi manisavimi utezi.

Pri iztraživanju izpravnosti vage postupa se na sliedeći način:

Kada se jezičac prazne vage ustali kod točke O ili se pokazujuća veoma neznatna razlika izravnati može darom, onda treba u zdjele vage staviti uteze, odgovarajuće najvećoj nosivosti i jezičac vage treba namjestiti na točku 0. Zatim se imadu utezi medjusobno u zdjeli izmjeniti. Ako se jezičac opet ustali, ili se možda pokazujuća se razlika izravnati može s dvostrukom vriednosti dometka utezah, propisanoga u §. 31. ministarske naredbe br. 9334., onda je vaga dovoljno valjana, u protivnom slučaju imade se odbiti. Iztraživanje ovo imade se takodjer opetovati, postavivši uteze čas u sriedinu zdjele, čas na jednu ili drugu stranu zdjele.

C. Postupak pri baždarenju kantara (brzotega).

Ako kantar odgovara propisom §-a 28. ministarske naredbe br. 9334., onda ga treba glede njegove stavnosti, čvrstoće, izpravnosti i osjetnosti iztražiti. U tu svrhu treba jabuku postaviti na najmanju razdjelnu crtu (ako je moguće na točku 0) i ako se popriečnik u horizontalnom položaju ustali, što se odtuda saznati može, da se jezičac u staglu ustali, tada je kantar dovoljno stavan.

Zatim se objesi na kuku, opredieljenu za teret, najveći teret, koji se može izmjeriti i jabuka se namjesti na dotičnu razdjelnu crtu, pak ako se popriečnik ni najmanje neuvine, tada je dovoljno čvrst, a ako se popriečnik tako obterećen u horizontalnom položaju ustali, onda je i vaga valjana. Radi veće sigurnosti treba pokus ovaj još jedanputa ponoviti pri sriednjoj nosivosti, nalazećoj se medju najvećom i najmanjom nosivosti.

Ako kantar ima dvie ljestvice, treba obe ljestvice na gore naznačeni način napose iztražiti. Napokon treba teretu pridati $^1/_{2\cdot000}$ istoga, i ako taj priteg prouzrokuje u položaju popriečnika odnosno njegova jezičca opaziti moguće gibanje, onda je kantar dovoljno osjetan.

Kada kojemu tih uvjetah nezadovoljava kantar, imade se odbiti.

D. Postupak pri baždarenju vagah mostovnicah.

Obaždariti se mogu polag sliedećih sustavah napravljene vage mostovnice:

Štrasburžke decimalne i centezimalne vage mostovnice;

Vage mostovnice polag sustava Schönemannova;

Centezimalna vaga mostovnica polag sustava Sagnierova, koja osim zdjele ima još takodjer jabuku.

Svi ovi sustavi imadu se predložiti u nacrtu dotičnim baždarskim uredom.

Kada se baždarskomu kojemu uredu predlože vage drugoga sustava radi obaždarenja, treba o tom izvjestiti državno osrednje baždarsko povjerenstvo.

Pri iztraživanju vagah mostovnicah imade se postupati na sliedeći način:

Prije svega treba most vage staviti u horizontalan položaj tim, da se viseći utez namjesti na nalazeće se pod njim kazalo, a zatim se imadu s napravom za tariranje ustaliti jezičci jedan prama drugomu.

Zatim treba ponajprije obaždarenih utezah dare 50% najveće nosivosti vage metnuti blizu ruba mosta, a tomu odgovorajući decimalni, odnosno centezimalni utez u zdjelu. Ako se jezičci dobro ustale, treba teret postaviti na zadnji dio mosta, zatim na desni i lievi kraj istoga, pak se jezičci moraju svakiput ustaliti.

Iza toga imade se pokus opetovati s najvećim teretom. Ako u svih tih slučajih jezičci pokažu toliko samo razlike, koja se može odstraniti pridatkom $^1/_{2\cdot000}$ dotičnoga tereta, onda je vaga valjana. U protivnom slučaju imade se vaga odbiti.

Kada je uporabit se imajući teret tako velik, da isti nije moguće iz obaždarenih utezah dare sastaviti, tada se može manjkajući dio naknaditi ma kojim pri ruci nalazećim se težkim predmetom, kojega se dielovi namješteni na most i u zdjelu, stave medjusobno u ravnotežu. Ali tada se za iztraživanje izpravnosti služeći $^1/_{2\cdot000}$ dio računati imade samo od obaždarenih utezah dare, ne pako od ostalih rabljenih težkih predmetah. Iz iztraživanja ovoga proizilazi takodjer podjedno osjetnost vage. Ako naime pridanjem $^1/_{2\cdot000}$ uteza ili tereta nastane u položaju jezičacah opaziti se moguća promjena, tada je vaga dovoljno osjetna. U protivnom slučaju imade se vaga odbiti.

Konačno treba za iztraživanje nosivosti vage opetovati izpitivanje, pridodavši najvećemu teretu još 10%. Ako je vaga pod ovim teretom takodjer još dovoljno valjana i osjetna, onda odgovara u svakom obziru zahtjevom; u protivnom slučaju imade se vaga odbiti.

Na vagah mostovnicah, napravljenih polag sustava Sagnierova, imade se ljestvica poprietnika napose izviditi načinom propisanim za iztraživanje kantara i posebnim biljegom providiti.

VII.

Postupak pri baždarenju alkoholmjerah i šećeromjerah.

A. Baždarenje alkoholomjera (alkoholometra).

Pri baždarenju alkoholomjera potriebite su sliedeće sprave:

- uzorni alkoholomjer i toploplomjer;
- mreža ljestvicah;
- staklene valjkaste posude s podlogom, u kojih se drže pokusne tekućine;
- alkohol različitih stupanjah i destilovana voda kao pokusne tekućine;
- jedna vaga.

Iztraživanje alkoholomjera dieli se na dva diela, naime

a) na izvidjenje postotne ljestvice, prije nego se ova uloži u ciev alkoholomjera; zatim

b) na izvidjenje valjanosti gotove sprave, ljestvice toplomjera i težine sprave.

Pri postotnoj ljestvici treba prije svega izviditi, da li ista zadovoljava ustanovam §. 34. ministarske naredbe br. 9334.

Za izvidjenje razdielbe postotne ljestvice služi mreža ljestvicah. Mreža ova sastoji se iz trapezah, na ploči, iz kovi izdubljena, kojega višina čini od prilike 24 centimetra, duljina pako manje paralelne strane 160 milimetarah. Obih paralelnih stranah svaka razdieljena je prama ljestvici alkoholomjera na 100 dielovah, i točke imajuće jednake brojeve skopčane su diagonalami. Te diagonale diele istim načinom na razmjerne dielove svaku medju dvie skrajnje paralelne strane jednako razdaleko potegnute crte.

Ljestvica, koja se imade izviditi, namjesti se medju dvie paralelke u položaj paralelan s timi paralelkami tako, da dvie skrajnje točke iste ljestvice pagaju na dvie skrajnje neparalelne strane.

Ako diagonale mreže ljestvicah sada već prosiecaju sve točke ljestvice, koja se imade izviditi, ili pokazuju još dopustljivi razlaz najviše 0·1 ljestvičkoga diela, tada se ljestvica smatrati imade valjanom, da se može uložiti u valjkastu ciev.

Ako se pak ljestvica medju dvimi paralelkami nemože dovesti u položaj, da razdielne crte pokrivaju diagonale, tada se ljestvica može samo uložiti u ciev oblika čunjastoga, ali u ovom slučaju je ljestvica onda samo valjana, kada se može na mreži postaviti u kosi položaj, da diagonale prolaze kroz točke ljestvice. U protivnom slučaju nije ljestvica uporabiva niti za ciev oblika čunjastoga.

Kada se ljestvica alkoholomjera valjanom pronadje, udari se na nju baždarski biljeg, zabilježi se na njoj broj službenoga zapisnika i povrati se napravitelju s primjetbom, da spravu, kada sasvim gotova bude, radi obaždarenja uredu natrag donese. Ljestvica nepronadjena valjanom imade se razderati.

Pri izpitivanju sprave sasvim dogotovljene treba se prije svega uvjeriti, da li sprava odgovora zahtjevom §. 33. ministarske naredbe br. 9334.

Zatim se imade kako alkoholomjer, koji se iztražiti imade, tako i uzorni alkoholomjer dobro obrisati i jedan za drugim umočiti u tri različite pokusne tekućine, izmedju kojih se jedna sastoji iz alkohola stupnja vrlo nizkoga, druga srednjega a treća vrlo visokoga, ter ljestvice pročitati na površini tekućine. Izvidjenje točke 0 ljestvice obavlja se umočenjem u čisto destilovanu vodu. Prigodom izpitivanja nesmije razlika izmedju oba alkoholomjera pokazivati preko $\frac{1}{4}$ postotka. Neodgovara li naprava zahtjevom ovim, to se imade odbiti. Zatim treba toplomjer sravniti s uzornim toplomjerom, stavivši oba u vodu, imajuću od prilike + 12 (pače ako moguće još nižjega stupnja) i 20—30 stupanjah; razlika pokazujuća se nesmije $\frac{1}{4}$ stupnja prekoračiti.

Zatim treba težinu sprave izmjeriti, ter se ova nesmije razlikovati za više od 3 centigrama od broja, naznačenoga na ljestvici sprave.

Iz alkoholomjera, pronadjenoga manjkavim, treba u uredu izvaditi ljestvicu.

Za oštećenje alkoholomjera pri izpitivanju nedaje ured nikakove odštete.

Vrhu svakoga valjanim pronadjenoga alkoholomjera imade se izdati poseban baždarski list, kojega se obrazac na kraju normativne ove naredbe nalazi.

B. Baždarenje šećeromjera.

Pri baždarenju šećeromjera potriebite su sliedeće sprave:

uzorni šećeromjer i toplomjer:

mreža ljestvicah;

staklene valjkaste posude s podlogom, u kojih se drže pokusne tekućine;

kao pokusna tekućina služeća destilovana voda i dvie vrsti raztopinah kuhinjske soli;

jedna vaga.

Iztraživanje šećeromjera dieli se na dva diela, naime

a) na izvidjenje razdielbe postotne ljestvice, zatim

b) na izvidjenje valjanosti sprave, toplomjera i težine sprave.

Pri postotnoj ljestvici treba prije svega izviditi, da li ista zadovoljava zaktjevom §. 38. ministarske naredbe br. 9334.

Za izvidjenje razdjelbe postotne ljestvice služi mreža ljestvicah, koja se od mreže ljestvicah upotebljavane za izpitivanje alkoholomjera razlikuje tim, da na njoj svaka medjusobno od prilike na 20 centimetarah razdaleko stojećih linijah paralelnih sadržaje od 0 stupnja barem do 24. stupnja sižućih razdielnih dielovah, koje odgovaraju ljestvici šećeromjera, napravljenoj iz cievi valjkaste, pokazujuće pri 14^0 R. topline postotke težine sadržaja šećera u destilovanoj vodi raztopljenoga.

Način izvidjenja ljestvice i biljegovanje nerazlikuje se ni u čem od izvidjenja pri alkoholomjeru.

Izpitivanje izpravnosti sprave jednako je takodjer sasvim izpitivanju pri alkoholomjeru s razlikom, da se pri šećeromjerih kao pokusna tekućina upotriebiti imadu osim destilovane vode dvie vrsti u destilovanoj vodi pripravljenih raztopinah kuhinjske soli, u kojih tone sprava od prilike na 12% i 20%. Razlazi nesmiju prekoračiti $^1/_5$%. Ako sprava nije valjana, treba ju bez obaždarenja povratiti napravitelju.

Za izvidjenje toplomjera treba upotriebiti vodu od + 14 R. i od 20—30 stupanjah, ter se pri izpitivanju nesmije dopustiti razlaz veći od $^1/_2$%. —

U težini sprave može se i ovdje kao i pri alkoholomjerih dozvoliti razlaz od 3 centigrama.

Vrhu svakoga šećeromjera valjanim pronadjenoga imade se izdati poseban baždarski list, kojega se obrazac na kraju normativne ove naredbe priobćuje.

VIII.

Postupak pri baždarenju plinomjerah.

Baždarenju mogu se podvrći samo plinomjeri, koji odgovaraju ustanovam §. 41—43. ministarske naredbe br. 9334. i pri kojih još nije konačno zatvorena kutija, u kojoj se nalazi brojilo (sprava za brojenje).

Prije svega imade se iztražiti naprava brojila, ter se uvjeriti, da li kazala neimaju mrtva kretanja, to jest, da li nezaostaju za tečajem osi? i da li se nemože do brojila, kada je kutija već zatvorena?

Zatim treba još izviditi, da li brojilo naznačuje valjano kubičnu sadržinu? To se može pomoćju sprave za kubiciranje obaviti tako, da zrak stanovite kubične količine i gustoće prolazi kroz plinomjer ter da se stanje kazala pročita na brojilu. Gdje se sprava za kubiciranje nemože namjestiti, može se takodjer upotriebiti pokusni plinomjer; prolazeć u isto doba kroz dva plinomjera zrak jedne iste količine, moraju brojila pokazivati takodjer jednu ter istu prolazeću kolikoću.

Kako sprava za kubiciranje tako i pokusni plinomjer može se upotriebiti samo onda, kada su oba prije po osrednjem baždarskom povjerenstvu izpitana i valjanimi pronadjena.

To isto valja takodjer glede službenoga upotriebljavanja pokusnih plinomjerah ili spravah, koje su namještene izvan prostorijah uredskih.

Izpitivanje plinomjera pomoćju sprave za kubiciranje biva sliedećim načinom:

Treba zvono podići, zapirač zatvoriti, uzteg obteretiti tako pojedinimi komadi, da pružomjer pokazuje stup vodeni od 40 milimetarah.

Zatim treba plinomjer, koji se imade izpitati, postaviti na horizontalan stol, pak ga onda s cievmi od kaučuka hermetički skopčati s dovodnimi i odvodnimi cievmi i brojilo na 0 namjestiti.

Poslje toga treba plinomjer vodom napuniti, dok nepotiče voda iz opredieljene za to cievi, onda zapirač otvoriti i zrak propušćati, dok se bubanj barem jedanput neobrne, pak tada se imade pipa, na koju plin izlazi, zatvoriti.

Zatim treba u plinomjer opet vode naliti i počekavši, dok neizteče što je je suviše, paziti, da li zvono nepada? odkuda se može zaključiti, da nije valjan zapor cieli od kaučuka.

Ako je sve u redu, onda treba pipu, na koju plin izlazi, otvoriti na toliko, da tok plina jednak bude od prilike toku normalnoga plina.

Kada je brzina ta nastupila, može se započeti motrenje.

U tu svrhu treba zatvoriti kako zapirač tako i pipu, na koju plin izlazi zatim ako je potriebito, zvono opet plinom napuniti ter izviditi, što pokazuje kazalo i zvona i brojila, pače i onda, kada ljestvica služi za mjerenje najmanjih dielovah prostora.

Zatim treba kako zapiraš tako i pipu, na koju plin izlazi, otvoriti i potrebitu kolikoću zraka propustiti. Dok to traje, teba oba pružomjera izviditi, što pokazuju, a napokon zatvorivši pipu, na koju plin izlazi, izviditi, što pokazuje kazalo i zvona i brojila.

Razlika brojevah, pročitanih na ljestvici zvona, naznačuje kubičnu sadr-

*

žinu propušćenoga zraka, razlika pako brojevah, pročitanih na brojilu, kubičnu sadržinu, koju je označivao plinomjer.

Potonji broj nesmije pokazati preko 2% veću razliku nego prvi.

Stanje kazala treba kako na ljestvici tako i na brojilu izviditi tako točno, da pročitana pogrješka skupa s ostalimi neizbježivimi mahnami neima rezultat, da bi se upotriebiv još plinomjer zabacio, ter se motrenje ima sve dotle nastaviti, dok se nebude mogao opažati upliv pogrješakah.

Neznatnih razlazah na pružomjeru netreba u obzir uzeti. Na vlastito 100 kubičnih jedinkah zraka, stojećega pod pritiskom vodenoga stupa od 40 milimetarah zaprema pod srednjim pritiskom zraka u zvonu od prilike 100.4 kubične jedinke; prouzrokuje dakle razlika vodenoga stupa od 10 milimetarah u pružomjeru samo $^1/_{10}$% razlike u kubičnom sadržaju zraka.

Mahna medjutim od 1 milimetra u pročitanju ljestvice zvona odgovara pri zvonu, imajućem promjer od 80 centimetarah, već $^1/_2$ litra zraka, $^1/_2$ litra čini $^1/_2$% od 100 l., — dakle barem 100 l. zraka treba propustiti kroz plinomjer, da mahna izgubi štetan upliv na prosudjivanje izpravnosti plinomjera.

Napokon može se mahna na ljestvici brojila prigodom motrenja izbjeći tim, da se izticanje zraka prekine u čas, kada se kazalo na ljestvici, koja služi za mjerenje najmanjih dielovah prostora, povrati na crtu, od kuda je počelo ići.

Kada izvidjenje teče zadovoljavajučim načinom, može se ono i prije već prekinuti, ali ako je razlaz blizu granice mahnah, dopuštenih, onda treba zrak u većoj kolikoći propustiti.

Pri većih plinomjerih izprazni se zvono prije, nego se bubanj jedanputa obrne. U tom slučaju treba zapirač i pipu, na koju plin izlazi, u isti mah zatvoriti, zvono plinom iznova napuniti i motrenje nastaviti.

Pri plinomjerih, imajućih dvie pipe, na koje se voda pušta, ter se usljed toga dvie različite površine udesiti mogu, obavlja se izvidjenje na sliedeći način: prije svega treba pipu na strani otvoriti, plinomjer s vodom napuniti ter čekati, dok suvišna voda neizteče, a onda se imade dalnje izvidjenje obaviti na gore propisani način.

Kada je to učinjeno, zatvori se pipa na strani, pak se druga (dolnja) pipa otvori, plinomjer opet napuni, dok suvišna voda neizteče, i motrenje opetuje poznatim načinom. Ako razlika pročitanja pri oba izvidjenja neprekoračuje mahne od 2%, tada se plinomjer može obaždariti, inače se imade odbiti.

Premda je svrsi shodnije svaki plinomjer pojedince iztraživati, to se ipak za pospješenje posla dozvoljava, da se zrak iz jednoga plinomjera dovadja u drugi, kada su plinomjeri iz iste tvornice, jednake veličine i nema jih više od pet. — Kada se pokažu protupravilnosti, treba dotične plinomjere posebice iznova izviditi.

Pri izvidjenju običnih plinomjerah mogu se samo iznimice upotriebljavati pokusni plinomjeri.

Izvidjenje s pokusnimi plinomjeri obaviti će se na svrsishodan način, da se zrak jedanput iz pokusnoga plinomjera vodi u plinomjer, koji se izviditi imade, a drugiput obratnim redom.

Kao uzgredni poslovi pri baždarenju plinomjerah, koji se polag ministarske naredbe od t. g. br. 15448. uz posebnu pristojbu imadu obavljati, jesu prisvarenje kutije brojila, dogotavljanje kositrenih pločicah i kapljicah potrebitih biljegovanju, i slična.

Biljegovanje plinomjerah obavlja se načinom, propisanim u §. 45. ministarske naredbe br. 9334.

Obrazac baždarskoga lista, koji se imade izdati, sliedi niže:

Obrazci baždarskih listovah, izpitnih svjedočbah i vodjenja knjigah glede njih.

A. Za slučaj, kada su na obaždarenje donešeni predmeti valjanimi pronadjeni.

Prenos

Br. 1. 15./1. 1875.

Gospodin N. N. platio je četrdeset i pet (45) for. za obaždarenje sliedećih predmetah:

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
160	20 k. trg. u	32	—
20	5 k. trg. u	2	—
4	20 k. pilj. v.	1	—
10	piljars. v.	—	50
5	2 metarska drvena mjerila	—	75
	ukupno	36	25
	Odbitak 20%	6	80
	plaćeno	29	45
	Bažd. ured u Budapešti. Priznajem: N. N.		

Br. 2. 187

Gospodin . . . . . .
platio je . . . .
za obaždarenje sliedećih predmetah:

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
	Baždarski ured . . Priznajem:		

Br. 3. 187

Kao gore

Br. 1.

Gospodinu N. N. iz Kečkemeta pregledani su za javni promet uporabivimi pronadjeni i obaždareni sliedeći predmeti uz obračunanje sliedećih pristojbah:

Broj kom.	P R E D M E T I	for.	novč.
160	20 kilogramah trgovačkih utezah . . .	32	—
20	5 kilogramah trgovačkih utezah . . .	2	—
4	20 kilogramah trgovačke vage	1	—
10	piljarskih vagah . . . . . . ,	—	50
5	2 metarska drvena mjerila	—	75
	ukupno	36	25
	Odbitak 20%	6	80
	plaćeno	29	45
	Baždarski ured u Budapešti (Ured. pečat) (Podpis)		

Br. 2. 187

Gospodinu . . . .
pregledani su za javni promet uporabivimi pronadjeni i obaždareni sliedeći predmeti uz obračunanje sliedećih pristojbah:

Broj komad.	P R E D M E T I	for.	novč.
	Baždarski ured u . . .		

Br. 3. 187

Kao gore.

B. Za slučaj, da na obaždarenje donešeni predmeti **nisu** valjanimi pronadjeni ter s toga bez obaždarenja povraćeni.

Strana prenos

Br. 1. 16/III. 1875.

Gospodin N. N. platio je dvanaest for. 30 novč. za izvidjenje sliedećih predmetah:

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
	ukupno	—	—
	Baždarski ured (u Segedinu)		
	Priznajem: N. N.		

Br. 1.

Gospodinu N. N. iz Segedina pregledani su za javni promet uporabivimi nepronadjeni, ter s toga bez obaždarenja povraćeni sliedeći predmeti uz obračunanje dole sliedećih pristojbah:

Broj komadah	PREDMETI	for.	novč.
	Baždarski ured u (Segedinu)		
	(Ured, pečat) (Podpis)		

Br. 2. 187

Gospodin . . . . . .
platio je . . . .
za izvidjenje sliedećih predmetah:

Broj kom.	PPEDMETI	for.	novč.
	Baždarski ured . .		
	Priznajem:		

Br. 2.

Gosp. N N. pregledani su, za javni promet uporabivimi nepronadjeni, ter s toga bez obaždarenja povraćeni sliedeći predmeti uz obračunanje dole sliedećih pristojbah:

	Baždarski ured		

Br. 3.

Kao gore

	Baždarski ured . .		
	Priznajem:		

Br. 3.

Kao gore

	Baždarski ured u . .		

C. Za slučaj kada se već obaždareni predmeti iznova donesu na baždarenje, pak su valjanimi pronadjeni.

Strana Prenos

Br. 1. 15/1. 187

Gospodin N. N. platio je dvanaest for. 52 novč. za obaždarenje sliedećih predmetah.

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
10	5 k. trg. u. . .		
5	piljarskih vagah .		
3	kantara . . .		
	Ukupno . .		
	Baždarski ured u Debrecinu.		
	Priznajem : N. N.		

Br. 1. 15/I. 1875.

Gosp. N. N. iz Kaloče pregledani su iznova za javni promet i nadalje uporabivimi pronadjeni i ovjerovljeni sliedeći već obaždareni predmeti uz obračunanje dole sliedećih pristojbah :

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
10	5 k. trgovačkih utezah . . .		
5	piljarskih vagah		
3	kantara		
	ukupno		
	Baždarski ured u Debrecinu		

Br. 2. 187

Gospodin . . . . . .
platio je , ...
za obaždarenje sliedećih predmetah :

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
	Baždarski ured u . .		
	Priznajem:		

Br. 2. 137

Gospodinu . . . pregledani su za javni promet uporabivimi pronadjeni i obaždareni sliedeći predmeti uz obračunanje dole sliedećih pristojbah :

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
	Baždarski ured u . .		

Br. 3. 187

Kao gore

Br. 3. 187

Kao gore

D. Za slučaj, kada se već obaždareni predmeti iznova donesu na obaždarenje, ali se nepronadju valjanimi.

Strana Prenos

Br. 1. 16/III 1875

Gospodin N. N. platio je dvanajst for. 30 novč. za izvidjenje sliedećih predmetah:

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
	ukupno		
	Bažd. ured u (Pečuhu)		
	Priznajem: N. N.		

Br. 2. 187

Gospodin . . . . . .
platio je . . . . . .
za izvidjenje sliedećih predmetah:

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
	Baždarski ured u . .		

Br. 3.

Gospodin i. t. d.

Kao gore.

Br. 1. 16/III. 1875.

Gosp. N. N. iz . . pregledani su iznova, za javni promet i nadalje uporabivimi nepronadjeni sliedeći već obaždareni predmeti i s toga je na njih se nalazeći biljeg uništen uz obračunanje dole sljedećih pristojbah:

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.
	Baždarski ured u (Pečuhu)		
	(Ured. pečat) Podpis		

Br. 2. 187

Gospodinu . . pregledani su i t. d.

Kao gore

Broj kom.	PREDMETI	for.	novč.

Br. 3.

Kao gore

E. Obrazac, kako se vode knjige vrhu baždarenja alkoholmjerah.

Tek. br. 187 Gospodin (N. N.) platio je . . . . za obaždarenje alkoholometra Baždarski ured u (Budapešti) Priznajem: (N. N.)	Tek. br. 187 Za gospodina (N. N.) iz (. . .) izvidjen je alkoholomjer (alkoholometar), kojega se brojem . . . označena postotna ljestvica proteže od . . . % do . . %, i težina čini . . . centigr. Budući ovaj alkoholomjer obnadjen kao uporabiv u javnom prometu, obaždaren je uz obračunanje sliedećih pristojbah: za obaždarenje . . . . za skrižaljku preračunavanja . . (Ured. pečat) ukupno . . . Baždarski ured u (Budapešti) Podpis.
Tek. br. 187 Kao gore	Tek. br. 187 Kao gore
Tek. br. 187 Kao gore	Tek. br. 187 Kao gore

F. Obrazac, kako se vodi knjiga vrhu baždarenja šećeromjera.

Strana Prienos

Tek br. 187 Gospodin (N. N.) platio je . . . . za obaždarenje šećeromjera Baždarski ured u (Budapešti) Priznajem: N. N.		Tek. br. 187 Za gospodina (N. N.) iz (. .) izvidjen je šećeromjer (Sacharometer), kojega se brojem . . . označena postotna ljestvica proteže od . . % do . . % i težina mu čini . . centigr. Budući ovaj šećeromjer valjanim pronadjen u granicah manah dopuštenih, obaždaren je i za obaždarenje obračunana je prisiojba . . . . Baždarski ured u (Budapešti) (Ured. pečat.) Podpis.
Tek br. 187 Kao gore		Tek. br. 187 Kao gore
Tek. br. 187 Kao gore		Tek. br. 187 Kao gore

G. Obrazac, kako se vodi knjiga vrhu baždarenja plinomjera.

Strana Prienos

Tek. br. 187 Gospodin (N. N.) platio je . . . . za obaždarenje plinomjera najme za obaždarenje fr. nč. za uzgredni posao fr. nč. ukupno fr. nč. Baždarski ured u (Budapešti) Priznajem: (N. N.)	Tek. br. 187 Budući izvidjen za g. N. N. u (. . .) napravljen i tvorničarskim brojem . . . označen plinomjer, kojega kubična sadržina čini za „jedan okretaj = . . . litarah“, i prolazeća najveća količina plina „za uru“ = . . . kubičnih metarah, obnadjeni su mu podatci ljestvice u granicah manah dopuštenih valjanimi, s toga je plinomjer obaždaren, uz obračunanje sliedećih pristojbah: za obaždarenje . . . . fr. . . . nč. za uzgredni poso . . . fr. . . . nč. Ukupno . . . . fr. . . . nč. Baždarski ured u (Budapešti). (Ured. pečat) Podpis.
Tek. br. 187 Kao gore	Tek. br. 187 Kao gore
Tek. br. 187 Kao gore	Tek. br. 187 Kao gore

Obrazci

mjeseččnih i godišnjih izkazah vrhu predmetah, podvrženih postupanju baždarskom.

Mjere duljinah.

Broj komadah predmetah postupku baždarskom podvrženih												Ukupno	Pobrane pristojbe
1 Tanahna mjerila iz kovi	2 Obična mjerila iz kovi, biele kosti, tvrda drva itd.			3 mjerila drvena ili mjerila sklopna		4 Metrovnici za laktvinu	5 Mjerila vrpčasta				6 Konjska mjera		
	2 m.	1 m.	manja	5—2 m.	1 m. i manja	—	20 m.	10 m.	5 m.	2 i 1 m.			

Mjere tekućinah

Mjere	Broj komadah predmetah postupku baždarskom podvrženih							Ukupno	Pobrane pristojbe
	20 L	10 L	5 L	2 L	1 L	0·5 L	manje		

Bačve

Broj obaždarenih bačavah									Pobrane pristojbe
1—50 litarah	51—100 litarah	101—200 litarah	201—300 litarah	301—500 litarah	501—700 litarah	701—1000 litarah	od 1000 litarah više	ukupno	

Mjere za suhe stvari

	Broj predmetah podvrženih postupku baždarskom									Ukupno	Pobrane pristojbe
	1 H	50 L	20 L	10 L	5 L	2 L	1 L	05 L	manje		
a) iz drva . .											
c) iz kovi . .											
ukupno .											
razi											
ukupno .											

U t e z i

	Broj predmetah podvrženih postupku baždarskom									Ukupno	Pobrane pristojbe
	20 kil.	10 kil.	5 kil.	2 kil.	1 kil.	50 dek. ili 500 gr.	20 dek. ili 200 gr.	10 dek ili 100 gr.	manje		

V a g e

	Broj predmetah podvrženih postupku baždarskom							Ukupno	Pobrane pristojbe
	5 gram. 50 dekg.	50 dekg. 2 kilg.	2—5 kilog.	5—10 kilg.	11—12 kilg.	20—50 kilg.	od 50 kilg. veći		
a) Vage popriečnice s jednakimi kraci 1) trgovačka vaga 2) tanahna vaga 3) piljarska vaga b) vage pločnice c) brzotegi									
	20 kilog.	50 kilog.	250 kilog.	500 kilog.	750 kilog.	1000 kilog.	preko toga		
d) štrasburske vage 1) decimalne vage 2) centezimalne vage e) po sistemu Schönemannovu f) po sistemu Sagnierovu									

Alkoholomjeri i šećeromjeri.

Broj predmetah podvrženih postupku baždarskom		Ukupno	Pristojbe
alkoholomjer	šećeromjer		

Plinomjeri

Broj plinomjerah podvrženih postupku baždarskom sa sadržinom u kubičnih metrih										Ukupno	Baždarina	Uzgredne pristojbe
0.25	05	1	2	4	6	8	10	15	preko toga			

Obrazci imadu se svake godine u četiri primjerka i to na sliedeće načine izpuniti, uvrstivši:

a) u prvi primjerak predmete podvržene postupku baždarskom i obaždarene, polag zapisnika A).
b) u drugi primjerak predmete podvržene postupku baždarskom ali neobaždarene, polag zapisnika B).
c) u treći primjerak predmete već obaždarene, ter ovom prigodom opet valjanimi pronadjene polag zapisnika pod C).
d) u četvrti primjerak predmete već obaždarene i iznova baždarenju podvržene, ali ovom prigodom valjanimi nepronadjene polag zapisnika D).

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXIV.

Izdan i razposlan dne 19. kolovoza 1875.

Br. 50.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 14. srpnja 1875. br. 2947.,

kojom se ustanovljuje školski i nastavni red za pučke škole u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

Na temelju §. 195. zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji nalazi kr. zemaljsko-vladni odjel za bogoštovje i nastavu radi provedbe odnosnih ustanovah pomenutoga zakona izdati niže sliedeći „školski i nastavni red.“

Ovaj školski i nastavni red stupa u kriepost od dne 1. listopada 1875.

Ivan **Mažuranić** s. r.

Školski i nastavni red za pučke škole u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

I. O polazku škole.

§. 1.

Radi pazke nad urednim polaženjem škole ima obćinski školski odbor (§. 146. šk. zakona) svake godine i to bar osam danah prije početka školske godine uručiti predstojniku škole (učitelju ili ravnajućemu učitelju) točan popis svih školskih sposobnjakah dotičnoga školskoga kotara.

Kojim se načinom popis školske djece obavljati i pregled o toj djeci voditi ima, ustanove o tom sadržane su u posebnoj naredbi o polazku škole.

§. 2.

Obvezanost na polazak škole nastaje navršenom sedmom godinom (§. 44. šk. zakona). U školu se ipak mogu primati i takova djeca, koja su šestu godinu navršila, ako su inače tjelesno i duševno dostatno razvijena, i ako to bude dopuštao prostor škole i obzir na ustanovljeni zakonom broj učenikah.

Djecu izpod navršene šeste godine primati u školu strogo se zabranjuje.

§. 3.

Nijedno diete nesmije bez dovoljne izprike i temeljita razloga niti jedne ure izostati iz škole.

§. 4.

Potanje ustanove o školskih izostatcih te njih kontroli i kaznah sadržaje posebna naredba o polazku škole.

II. O vremenu obuke.

§. 5.

Školska godina traja deset mjesecih te počima pravilno 1. listopadom. —

Nu obzirom na posebne okolnosti pojedinih miestah može županijski školski odbor na predlog dotičnoga obćinskoga školskoga odbora i saslušavši mnienje županijskoga školskoga nadzornika dozvoliti, da se školska godina inače započme i dovrši.

Glavni praznici traju ukupno dva mjeseca. Po selih i drugih mjestih, kojih se pučanstvo poljodielstvom bavi, ostavlja se podieljenje toga vremena na više odsiekah, prama naravi onih poljodielstvenih radnjah, obćinskim školskim odborom uz odobrenje županijskoga školskoga nadzornika, koji će paziti na to, da se tom razdiobom ukupno za glavne praznike dozvoljeno vrieme neprekorači.

§. 6.

Sedmične praznike ustanovljuje obćinski školski odbor prama mjestnim okolnostim, i to ili jedan cieli dan ili dva, po mogućnosti jednako razstojna popoldana.

§. 7.

Ob ostalom praznovanju tečajem školske godine radi crkvenih blagdanah i drugih prigodah izdati će zemaljska vlada posebnu naredbu, sporazumiv se prije s dotičnimi oblastmi crkvenimi.

§. 8.

U koju uru ima svakdanja obuka započeti i dovršiti se, ustanovit će obćinski školski odbor prama mjestnim okolnostim; samo što se tom ustanovom nesmije prikratiti propisani broj učevnih urah.

§. 9.

Obvezanost na polazak škole traje pet godinah, neračunajuć ovamo opetovne obuke (§. 45. šk. zak.)

Ob iznimnom odpustu iz škole već poslie četvrte godine polazka sadržaje potrebite ustanove naredba o polazku škole prama §. 48. šk. zakona.

III. Ob odpustu iz škole.

§. 10.

Pošto koje diete propisano vrieme u školi probavi, ima mu se izdati „odpustnica“ (polag formulara A.), i to bezplatno.

Razlog, s kojega se djetetu i poslie petgodišnjega polazka učione može

uzkratiti polaznica, te ono pridržati i na dalji polazak škole, naznačen je u §. 24. naredbe o polazku škole.

Učini li se roditeljem ili njihovim zamjenikom takovo uzkraćenje polaznice kriviènim, vlastni su tražiti posebno izpitanje djeteta, i taj izpit imat će se obaviti načinom, naznačenim u §. 23. naredke o polazku škole.

§. 11.

Ako je koje diete umom ili tielom tako slabo, da se nije nadati, da bi i duljim polazkom škole moglo učiniti u nauku žudjeni napredak, ima se takovu djetetu izdati odpustnica, ali se u njoj ima naznačiti i razlog, zašto mu je ipak izdana.

§. 12.

Djeca, koja se kod kuće podučavaju, moraju se koncem svake školske godine izpitu na kojoj javnoj školi podvrći te se svjedočbom o tom izpitu izkazati pred obćinskim školskim odborom (§. 51. školskoga zakona).

Za svaki takov izpit imaju roditelji privatnoga učenika platiti pristojbu od četiri (4) for. a. vr., od koje kod jednorazrednih učionah pripada jedna trećina učitelju vjere a dvie trećine učitelju ostalih predmetah; kod višerazrednih pako učionah jedna četvrtina učitelju vjere, jedna ravnajućemu, a dvie razrednomu učitelju.

Veoma siromašne učenike može obćinski školski odbor osloboditi od plaćanja izpitne pristojbe. Ovo valja osobito za onu djecu, kojih su roditelji radi samotnoga i od škole udaljenoga stanovanja prisiljeni svoju djecu dati kod kuće privatno podučavati.

§. 13.

Odpustnicom školskom nisu dužna izkazati se ona djeca, koja za vremena školske obvezanosti polaze koji viši učevni zavod, zatim ona, koja su radi kakove duševne ili tjelesne mane budi privremeno budi posvema od polazka učione oproštena.

§. 14.

Odpustnicu izdaje učitelj, te ju kod jednorazrednih učionah podpisuje uz njega i mjestni školski nadzornik; kod višerazrednih pako učionah supodpisuje ju mjesto školskoga mjestnoga nadzornika ravnajući učitelj.

Učenici odpušteni iz škole imaju se upisati u posebnu za to priredjenu maticu, koja se ima držati u pohrani kod obćinskoga školskoga odbora. Isto se tako ima svaki takov odpust zabilježiti i u školsku maticu.

§. 15.

Odpustnice, koje se izdaju učenikom javnih školah, imaju sadržavati sliedeće naznake:

a) Ime, prezime, dobu, vjeroizpovjed i rodno mjesto učenikovo;
b) kako je dugo polazio školu;
c) red iz ćudorednosti i red iz marljivosti:
d) red iz pojedinih učevnih predmetah; napokon
e) opazku, da je odpustnik udovoljio zahtjevom zakona školskoga, te da je s toga iz škole odpušten.

Svjedočbe privatnih učenikah (§. 12. ovoga školsk. i nastavnoga reda) imaju sadržavati sve što i odpustnice javnih učenikah; samo što se u njih nebilježi trajanje školskoga polazka te red iz ćudorednosti i marljivosti.

§. 16.

Polazak učione bilježi se u svjedočbah oznakami: veoma marljiv, marljiv, prekidan i nemaran; — ćudorednost bilježi se izrazi: veoma pohvalna, pohvalna, zakonom primjerena, bezprikorna i ne bez prikora poradi . . . . ; napredak u pojedinih predmetih označuje se sa: veoma dobar, dobar, dovoljan, srednji i slab.

IV. O školskom zaptu.

§. 17.

Pošto je pučkoj školi zadaćom, da djecu religiozno i ćudoredno odgaja, a uz to i u potrebitom za gradjanski život obćem znanju i umienju podučava (§. 1. šk. zak.), služit će se učitelj svimi zakonom dozvoljenimi i pedagogijski prokušanimi sredstvi, da od djece uzgoji valjane članove crkvi i državi, budeć i učvršćujuć u njih pravu nabožnost i čistu ćudorednost ter podtičuć i ukriepljujuć ih u čuvstvih dužnosti i poštenja, gradjanske zajednice i ljubavi prama domovini i vladaru.

§. 18.

Učitelj je dužan pridržavati učenike na čistoću i red ne samo na tielu i odielu, nego i oko njihovih i školskih učilah i ostaloga pokućtva školskoga.

§. 19.

Djeca bolujuća od kakove priljepčive ili inače ogavne bolesti, nesmiju, dok bolest traje i pogibelj priljepa nemine, polaziti škole.

Potanje za takove slučajeve ustanovljuje naredba o školskoj upravi (§. 25.).

§. 20.

Učenici moraju u odredjeno vrieme dolaziti u školu te se iz nje nesmiju udaljivati bez naročite dozvole učiteljeve.

§. 21.

Iza dvijuh urah nauka ima se učenikom dozvoliti odmor od 10. časovah, koje vrieme neka im bude dopušteno provesti — gdje bude moguće — ili razredimice ili odjelimice izvan sobe školske. Gdje pako to nebude moguće, valja im u samoj sobi školskoj dozvoliti tjelesno kretanje prama propisom sobne gimnastike.

Djeci prvoga i drugoga razreda ima se već iza prve ure nauka dati odmor od 5 časovah.

§. 22.

Odgojna sredstva imaju se uporavljati s osobitim obzirom na razlikost značajevah pojedine djece. Kazne nesmiju nikada vriedjati ćudoredno čuvstvo niti u pogibelj stavljati zdravlje učenikah.

§. 23.

U pučkoj školi rabiti će sliedeća disciplinarna sredstva: pohvala, nagrada, opomena, ukor, stajanje u klupi, stajanje izvan klupe, pridržanje djeteta poslie nauka u školi na kraće ili duže vrieme pod nadzorom učiteljevim i uz kakovu duševnu radnju; poziv djeteta pred učiteljsku konferenciju, a na školah s jednim učiteljem pred mjestnoga školskoga nadzornika ukora radi; privremeno a po okolnostih i stalno premještenje iz višega razreda u niži; napokon privremeno izključenje iz škole.

Privremeno se može diete izključiti iz škole samo iznimice, i to u slučaju, ako bi dalje druženje s njim moglo biti opasno ćudorednosti ostalih učenikah. To pako izključenje može izreći samo obćinski školski odbor, i to na obrazloženi predlog učitelja, a u školah sa više učiteljah na predlog učiteljskoga sbora. —

§. 24.

Roditelji ili njihovi zamjenici dužni su djecu privremeno iz škole izključenu dati privatno podučavati, te ako to propustiti učine, ima se proti njim postupati po ustanovah §. 49. i 51. školsk. zakona.

§. 25.

Učitelj je dužan, povjerenu si mladež nadzirati i izvan škole, na koliko mu to bude moguće.

§. 26.

Čim učitelj opazi, da koje diete samovoljno počme izostajati iz škole, valja mu to odmah prijaviti roditeljem ili njihovim zamjenikom.

V. O dužnostih učiteljah.

§. 27.

Učitelj je dužan preuzete službene dužnosti savjestno vršiti, zakonom i odredbam predpostavljenih oblastih pokoravati se, svake zloporabe svojega naprama školi odnošaja čuvati se i na svu svojoj skrbi povjerenu mladež jednako budnim okom paziti.

§. 28.

U školah, gdje je više učiteljah, moraju oni dobrim skladom i medjusobnim štovanjem nastojati, da si steku javno povjerenje, koje je od glavnih uvietah uspievanju škole.

Predstojniku škole moraju se svi učitelji, u poslovih službe takodjer vjeroučitelji, pokoravati i njegove naloge točno i savjestno ovršavati.

§. 29.

Učenike ili učenice nesmije učitelj upotrebljavati za obavljanje poslovah, koji se sa školskim zaptom neslažu i sa svrhom nastave nisu u nikakovu savezu.

§. 30.

Kad učitelj bude primoran kazniti, valjat će da mu pri tom sveudilj bude pred očima dužnost i moralna odgovornost njegova. Kazniti će što je moguće redje i obzirnije.

§. 31.

U interesu nastave i odgoja nastojati će učitelj, da izmedju njega i roditeljah učeničkih obstoji potrebita sveza i medjusobni sporazumak. Osobito valja

da se s roditelji sporazumije onda, kad koje diete više putah štogod sakrivi, radi dogovora, kakova bi se sredstva imala upotriebiti, da se diete popravi.

§. 32.

Učitelju se je starati, da se školske prostorije i školsko pokućtvo svedj čisto i u dobru redu drži. Školske prostorije niti će sam rabiti niti dopustiti, da se rabe u kakove god njihovoj namjeni protivne svrhe. Za štetu u školi od objesti počinjenu odgovarati će onaj, tko ju počini te će ju morat nadoknaditi.

§. 33.

Uztreba li štogod na školskom pokućtvu popraviti ili popuniti, obratit će se toga radi učitelj na obćinski školski odbor, a ako uztreba i na županijskoga školskoga nadzornika.

§. 34.

Na školah s jednim učiteljem odgovoran je za sav školski poredak sam učitelj. S toga mora on svaki put četvrt ure prije početka obuke u školu doći te pripaziti, da djeca, dolazeć u školu, red drže i da se za obuku valjano priprave. Obuka mora u opredieljeno vrieme točno započeti i isto tako dovršiti se.

U školah, gdje je više učiteljah, ima se u učiteljskoj sjednici ustanoviti red, kojim će učitelji nadzor učenikah u školi prije početka obuke izmjenice obavljati.

§. 35.

Učitelj se ima za školsku obuku svaki put pomnjivo pripraviti, i navlastito ob izboru zadatakah za pismene radnje prije dobro razmišljati.

§. 36.

Nijedan učitelj nije vlastan obuku bez zakonitoga razloga prekinuti, skratiti ili u vremenu obuke kakovu promjenu na svoju ruku uvoditi.

Isto tako neće se nijedan učitelj smjeti u urah za obuku opredieljenih baviti drugim kakovim poslom, kano izpravljanjem zadaćah, pisanjem štokakovih izkazah, privatnih pisamah itd.

§. 37.

Ako se učitelj iznenada razboli, ima to, gdje je sam, obćinskomu školskomu odboru, a gdje ih je više, ravnajućemu učitelju za vremena prijaviti, da se mogu učiniti shodne odredbe.

§. 38.

Dopust do 3 dana može učitelju, ako je pri školi sám, podieliti mjestni

školski nadzornik; a na školah sa više učiteljah, podjeljuje mu ga na isto vrieme ravnajući učitelj.

Dopust na više od tri, a ne preko 14 danah može podieliti županijski školski nadzornik; dopust pako preko 14 danah ima se putem županijskoga školskoga nadzornika potražiti u zemaljske vlade.

§. 39.

Namjerava li koj učitelj odreći se službe, dužan je to pismeno prijaviti mjestnomu školskomu odboru, i to barem tri mjeseca unapried.

U nikojem slučaju nesmije učitelj svoje mjesto ostaviti dotle, dok od službe nebude redovito odriešen.

§. 40.

Učitelj, dotično ravnajući učitelj, odgovoran je za redovito vodjenje potrebnih uredovnih spisah i knjigah.

Svaka škola mora imati:

a) Školsku spomenicu, u koju se ubilježiti imaju kronologičnim redom svi važniji dogodjaji i promjene tičuće se škole;
b) školsku maticu (glavni imenik), u koju se upisuju svi školski sposobnjaci s dotičnimi opazkami (formular B);
c) razrednice, odnosno imenike, u koje se bilježi marljivost i napredak učenikah (formular C);
d) tjednik, u koji se bilježi, što se je svakoga tjedna iz pojedinih predmetah predavalo (formular D);
e) imovnik školskoga pokućtva i učilah;
f) službeni pečat;
g) školsku knjižnicu;
h) sbirku zakonah i naredabah;
i) imenike opetovničarah.

§. 41.

U imovnik pripisuje učitelj ili ravnajući učitelj svake godine ono, što je tečajem iste godine iz nova nabavljeno, ter izkaz toga prirastka podnosi koncem školske godine obćinskomu školskomu odboru zajedno s naznakom onih učilah ili pokućtva, što bi se još nabaviti imalo.

§. 42.

Knjige i ini spisi imaju se po godinah poredani u školskom ormaru ču-

vati te u slučaju osobne promjene nasljedniku učitelja ili ravnajućega učitelja od zastupnikah obćinskoga školskoga odbora uz zapisnik predati.

§. 43.

Ravnajući učitelj nadzire i upravlja nutarnje poslove škole. Osobito mu nadleži dužnost, brinuti se za točno obdržavanje ovoga školskoga i nastavnoga reda. —

Na koliko mu vrieme dopusti, imat će obuci svojih sudrugovah u pojedinih razredih prisustvovati te mane i nedostatke, koje bi opazio, prijateljskim upućivanjem i po potrebi ozbiljnimi opomenami odstranjivati.

U tom pogledu dužni su ga učitelji bez svakoga prigovora slušati. Misli li pako koji učitelj, da se odredbami ravnajućega učitelja zakon ili školski red vriedja, prosto mu je, dapače dužnost mu je, pritužiti se toga radi županijskomu školskomu nadzorniku.

§. 44.

Ako proti kojemu učitelju stigne izvana kakova tužba ravnajućemu učitelju, imat će ju ovaj dotičniku priobćiti te najprije sam nastojati, da se stvar izravna mirnim putem. Učini li se pako ravnajućemu učitelju slučaj po školu mogućim načinom štetonosan, imat će o njem izviestiti obćinski školski odbor.

§. 45.

Ako se koji učitelj pri školi sa više učiteljah razboli ili inače u podjeljivanju obuke zaprečen bude, imat će ravnajući učitelj odredbom suplencije ili stegnućem razredah skrbjeti za to, da obuka nezapne. Gdje se duže trajanje bolesti bude predvidjelo, valjat će se ravnajućemu učitelju uz predlog odnosne liečničke svjedočbe obratiti na županijskoga školskoga nadzornika radi zamjenika bolestnu učitelju.

Ako li pako sam ravnajući učitelj bolešću ili inače u obavljanju svoje službe bude zaprečen, imat će to prijaviti županijskomu školskomu nadzorniku, da mu on odredi zamjenika. —

Na školah s jednim učiteljem ima u takovih slučajevih mjestni školski nadzornik učiniti potrebitu prijavu županijskomu školskomu nadzorniku.

§. 46.

Svi podnesci učiteljah na više oblasti imaju se izručivati ravnajućemu učitelju, koji ih dalje odprema sa svojim izvješćem. Samo pritužbe učiteljah proti samu ravnajućemu učitelju mogu se neposredno podnositi višim oblastim.

VI. Ob učiteljskih sjednicah.

(konferencijah.)

§. 47.

Na školah sa više učiteljah saziva ravnajući učitelj redovito svakoga mjeseca po jedan put učiteljsku sjednicu.

Sjednice učiteljske smiju se držati samo u vrieme, koje nije za nauk opredieljeno.

Izvanrednu sjednicu može ravnajući učitelj sazvati, kad god to ili sam potrebnim pronadje ili bar dva člana učiteljskoga sbora zatraže.

§. 48.

Članovi sjednice učiteljske jesu svi učitelji, podučitelji i nuzučitelji (pomoćni učitelji) dotične škole.

Ovi posljednji imaju odlučujući glas samo ondje, gdje se radi o njihovih učevnih predmetih ili njihovih učenicih, u ostalom pako imaju samo savjetujući glas. —

§. 49.

Učiteljskim sjednicam u obće je ta zadaća, da se učitelji, radi skladna postupanja, o načelih nastave, zapta i uredbe školske, kano i o stanju obuke, ćudorednom vladanju i napredku djece porazgovore i sporazumiju.

§. 50.

U učiteljskih sjednicah može biti govora i o tom, kako da se obća učevna osnova, gledom na nastavne zadatke pojedinim razredom odmjerene, mjestnim okolnostim prilagodi, dotično preinači. Nadalje se u tih sjednicah razpravlja način, kako da se ima postupati s učivom pojedinih predmetah i u pojedinih razredih; vieća se o disciplinarnih načelih i o slučajevih težih kaznah i napokon se odlučuje ob učevnih sredstvih, koja bi se naime od dozvoljenih uvesti i nabaviti imala.

Nu, bi li se odlukami učiteljske sjednice imalo u ičem odstupiti od obćih, za pučke učione ustanovljenih pravilah, neće to biti slobodno prije višega riešenja, koje se od zemaljske vlade ima potražiti putem županijskoga školskoga nadzornika.

*

§. 51.

Sjednicam predsjeda ravnajući učitelj ili, ako je on zaprečen, poslie njega po imenovanju najstariji učitelj.

§. 52.

U sjednice dolaziti dužni su svi članovi učiteljskoga sbora. Svaki izostatak ima se ravnajućemu učitelju dovoljno izpričati.

O svakoj sjednici vodi se zapisnik, sastavljaju ga pako redomice svi učitelji, a podpisuju svi prisutni članovi učiteljskoga sbora.

Zapisnici čuvaju se u školskoj pismohrani, iza kako su županijskomu školskomu nadzorniku bili predloženi i od njega povraćeni.

§. 53.

Zaključci se stvaraju većinom glasovah. Ako su glasovi jednako podieljeni, odlučuje predsjednik svojim glasom.

Razprave se imaju u sjednicah voditi razborito, mirno i bez svake strasti i osobnosti.

§. 54.

Pojedinim članovom stoji prosto o predmetu viećanja izjaviti posebno mnienje te zahtievati, da se odnosni sjednički zapisnik odpravi odmah županijskomu školskomu nadzorniku.

Inače se pako sjednički zapisnici, gdje nebude razloga da se odmah odpreme, imaju koncem svakoga školskoga poluljeća predlagati županijskomu školskomu nadzorniku.

§. 55.

Predsjednik je vlastan izvedenje makar većinom glasovah stvorenih zaključakah obustaviti, ako se takovi zaključci po njegovu mnienju neslažu s obstojećimi zakoni, ili se protive interesu škole. Nu u takovu slučaju dužan je u županijskoga školskoga nadzornika potražiti čim skoriju odluku o dotičnom predmetu, a medjutim ima se učiteljski sbor držati odredbe predsjednikove.

§. 56.

Svaki član učiteljskoga sbora dužan je točno držati se zaključakah učiteljske konferencije, stvorenih u djelokrugu njezinu.

VII. O školskih razdjelih.

§. 57.

Obće pučke škole imaju 4 razreda (§. 18. školsk. zakona), nu mogu imati jednoga do četiri učitelja (§. 19. školsk. zakona) te se prama broju učiteljah diele i učenici u toliko sobah, koliko ima učiteljah.

Koliko se pako na kojoj školi ima namjestiti učiteljah, ustanovljuje točno §. 20. školsk. zakona.

Lagljega pregleda radi, a osobito radi lagljega razdjeljenja predmetah na ure i dane preko tjedna, diele se škole sa jednim učiteljem u 3 odjela, sa dva učitelja u dva odjela, sa tri učitelja opet u 3 odjela, dotično razreda, a sa 4 učitelja u isto toliko odjelah, dotično razredah.

Kako se pojedini odjeli diele u razrede, vidi se iz pojedinih naukovnih osnovah.

§. 58.

Učenici se uvršćuju u pojedine razrede po dobi i znanju, što su ga jur stekli. —

Po dovršenoj dvanajstoj godini imaju se djevojčice od dječakah, gdje je ikako moguće, odieliti i u posebnih prostorijah podučavati. U gradovih i u drugih većih mjestih valja nastojati, da se i za mladje djevojčice ustroje posebne djevojačke škole (§. 10. školsk. zakona).

§. 59.

Broj urah preko tjedna za svaki pojedini odjel i dotično razred ustanovljuju naukovne osnove s obzirom na §. 15. školsk. zakona.

§. 60.

Premieštanje djece iz jednoga razreda u drugi dopušteno je u pravilu samo početkom školske godine.

Djeca, koja se iznimice tečajem školske godine za polazak škole prijave, imaju se najprije (ako nedonesu svjedočbe polaznice) izpitu podvrći, te na temelju dokazana napredka uvrstiti u onaj razred, za koji se pokažu sposobnom.

§. 61.

U školah s jednim učiteljem valjat će učitelju ulagati poglavitu pomnju u to, da svih razredah učenici u isto vrieme budu koristno zabavljeni. Od shodna razredjenja urah (red nauka), koje u svakom razredu izloženo biti ima, zavisit će mnogo uspjeh obuke.

Dopušta se, da učitelj može za pojedine razrede, kojih on u isto vrieme sam nepodučava, upotriebiti starije i bolje učenike (monitore), da s manjimi učenici ili opetuju, ili da ih u onom, što je učitelj već učio, uvježbaju; ali to ima bivati pod sveudiljnim nadzorom i kontrolom učiteljevom, koji nesmije smetnuti s uma, da je to samo pomoć, a ne posebna nastava, koja bi se posvema smjela povjeriti starijim učenikom.

VIII. O nastavnih ciljih.

§. 62.

Koji se učevni predmeti imaju naučati u obćih pučkih školah, ustanovljuje §. 54. zakona ob ustroju pučkih školah; što pako iz svakoga od tih predmetah dolazi na pojedine razrede, to opredjeljuju naukovne osnove.

Za obuku u vjeri izdati će po ustanovi §. 186. školsk. zakona naukovne osnove dotične oblasti duhovne.

§. 63.

Odredbe duhovnih oblastih koli glede nastave u vjeri toli i glede izvršivanja nabožnih dužnostih priobćivat će zemaljska vlada putem županijskih školskih nadzornikah obćinskim školskim odborom i preko njih učiteljstvu pojedinih školah za ravnanje i obdržavanje.

Pri izvršivanju nabožnih dužnostih dužni su uz vjeroučitelje i svjetski učitelji školsku mladež nadzirati.

§. 64.

Druge, osim propisanih, učevne predmete u pučke škole uvadjati nije dopušteno. Zaželi li ipak koja obćina, da se i drugi koji predmet prama dokazanoj mjestnoj potrebi u školi nauča, mora obćinski školski odbor propisanim putem potražiti za to posebnu dozvolu u zemaljske vlade.

§. 65.

Pojedine učevne predmete nije u pučkoj školi slobodno naučati samo-

stalno; svi bo propisani predmeti moraju jedan drugoga popunjavati, i s toga u medjusobnu odnošaju i savezu stojati.

Način predavanja (metoda) za pojedine predmete nepropisuje se; nu nadzorni organi imaju na to paziti, da se s metodami neeksperimentuje, nego da se učitelji drže znanošću i praksom priznanih te u županijskih učiteljskih skupštinah prihvaćenih metodah.

§. 66.

Red nauka za svaku pojedinu školu sastavlja učitelj, ako je sam, inače pako učiteljski sbor u svojoj sjednici, te ga podnašaju na odobrenje županijskomu školskomu nadzorniku.

Odobreni red nauka ima se u razrednih sobah izložiti.

IX. Ob izpitih i školskih svjedočbah.

§. 67.

Koncem svakoga polugodišta imaju se na svakoj obćoj pučkoj školi držat javni izpiti (§. 15. školsk. zakona).

Svrha tim izpitom jest, da se roditelji o djelovanju škole i o napredku djece uvjere i interes za školu da se tim putem i u daljih krugovih školske obćine budan drži.

S toga se dani izpita imaju oglasiti načinom za ine javne objave običnim.

Vrieme izpitom ustanovljuje obćinski školski odbor u sporazumku s učiteljem, dotično ravnajućim učiteljem.

§. 68.

Izpit se na jednorazrednih pučkih školah obdržaje pod predsjedom mjestnoga školskoga nadzornika, a na višerazrednih školah rukovodi ga ravnajući učitelj.

§. 69.

Izpitu imaju prisustvovati po mogućnosti i članovi obćinskoga školskoga odbora.

§. 70.

Školske svjedočbe izdaju se samo u slučaju naznačenom u §. 10. ovoga školskoga i nastavnoga reda. Na naročiti i dovoljno obrazloženi zahtjev pojedinih

roditeljah ili njihovih zastupnikah mogu se i za vremena školske obvezanosti izdavati svjedočbe polaznice (polag formulara E), u kojih se naročito ima navesti i razlog, s kojega je izdana polaznica.

X. O naučnih i učevnih sredstvih.

§. 71.

Svaka pučka škola mora biti providjena potrebitim pokućtvom te naučnimi i učevnimi sredstvi (§. 8. škol. zakona).

§. 72.

U svakoj školskoj sobi mora osim dovoljna broja klupah biti vješalica za dječje kape, kabanice itd., zatim školska tabla, stol za učitelja i ormar za čuvanje knjigah, pisankah, krede, spužve itd.

§. 73.

Za svaku obću pučku školu imaju se nabaviti barem sljedeća učila:

a) stjena početnica za čitanje;
b) slike za zornu obuku;
c) zemaljska kruglja (globus);
d) zemljovidi: poluobla Europa, austro-ugarska monarkija, trojedna kraljevina i zemljovid sv. zemlje (Palestine);
e) računalo (ruska makina š ćot);
f) sbirka risarskih predložakah;
g) slike za obuku u prirodopisu uz sbirku domaćih prirodninah;
h) sbirka najpotrebitijih fizikalnih aparatah;
i) školska knjižnica (§. 95. zakona);
j) slike i modeli za pouku u metričkom sustavu;
k) šestar i lineal.

Napokon mora u svakom razredu biti po jedan eksemplar svake u porabi stojeće naučne i učevne knjige.

§. 74.

Svako školu polazeće diete mora imati za se sve za dotični razred propisane školske knjige, pisanke, risanke, zadaćnice i ostale pisaće i risaće stvari.

Formular **A.** k br. 2947 iz 1875 kr. zem. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu.

Obća pučka škola u ________

Br. ________

ODPUSTNICA.

N. N. . . . . učeni . . . . razreda ima . . . . . godina . . . . vjeroizpoviedanja, polazi . je . . . . ovu pučku školu od . . . . 18 . . do . . . . 18. . . ponaša . se je u ćudorednosti . . . . te je nauči . propisane predmete kako sliedi:

Nauk vjere . . . .
Hrvatski jezik i to:
Čitanje . . . .
Slovnicu . . . .
Ustmeni i pismeni izraz mislih . . . .
Računstvo . . . .
Zemljopis . . . .
Poviest . . . .
Prirodopis . . . .
Fiziku . . . .
Krasopis . . . .
Geometrijsko oblikoslovje . . . . . .
Pjevanje . . . .
Gimnastiku . . . .
Gospodarstvo . . . .
Žensko ručno djelo . . . .

Pošto je ist . ustanovi §. 54. zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah zadovolji . to se odpušta iz ove škole.

U N. N. dne . . 18 .

Sliede podpisi

§. 11. škol. i nast. reda.

Formular **B.** k br. 2947 iz 1875
kr. zem. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu.

Obća pučka škola u ______

Glavni imenik

(matica)

školskih sposobnjakah obće pučke škole

u

N

. . . . . .

počam od . . . . 18 . .

do . . . . 18 . .

§. 40. slovo b) škol. i nast. reda.

Tekući broj	Učenika					Otca ili skrbnika	
	prezime i ime	vjera	doba	domovina	rodno mjesto	ime	značaj

Stanuje			Kad je postao sposobnim za polazak učione	Kad je počeo polaziti učionu	Kad je odpušten iz škole	Uzrok odpusta	Kad je počeo polaziti opetovnicu	Kad je odpušten iz opetovnice	Opazke
kod	u ulici	kućni broj							

Formular **C.** k br. 2947 iz 1874
kr. zem. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu.

Obća pučka škola u

I m e n i k

(Razrednica.)

učeni . . .

. . . . . . razreda

za školsku godinu 18 . .

§. 40. sl. c) škol. i nast. reda.

Tekući broj i broj glavnoga imenika	Prezime, ime, vjera, doba i rodno mjesto učenika, ime i značaj otca ili skrbnika; stan učenika	Mjeseci	Dani																													
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
		listop.																															
		stud.																															
		prosin.																															
		siečanj																															
		veljača																															
		ožujak																															
		travanj																															
		svibanj																															
		lipanj																															
		srpanj																															
		kolov.																															
		listop.																															
		stud.																															
		prosin.																															
		siečanj																															
		veljača																															
		ožujak																															
		travanj																															
		svibanj																															
		lipanj																															
		srpanj																															
		kolov.																															
		listop.																															
		stud..																															
		prosin.																															
		siečanj																															
		veljača																															
		ožujak																															
		travanj																															
		svibanj																															
		lipanj																															
		srpanj																															
		kolov.																															

Ukupno izostao	od ovih		Ćudorednost	Marljivost	Napredak															Opazke
	izpričao	nije izpričao			Vjeronauk	Hrvatski jezik			Stvarna obuka na temelju čitankah i to				Računstvo	Krasopis	Geometrijsko oblikoslovlje	Gospodarstvo	Ručno djelo	Pjevanje	Gimnastika	
						Čitanje	Slovnica	Ustmeni i pismeni izraz mislih	Zemljop.	Povjestni.	Prirodop.	Fizika								

Formular **D.** k. br. 2947 iz 1875
kr. zem. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu.

Obća pučka škola u

Tjednik.

Pregled učevnoga gradiva preduzetoga u pojedinih tjednih preko godine 18 .

u . . razredu

gore pomenute škole.

§. 30. sl. d) škol. i nast. reda.

Broj tjedna	Dana		Učevni predmeti		Učevno	
	od	do			u I. razredu	u II.
			Nauk vjere			
			Hrvatski jezik	Čitanje		
				Slovnica		
				ustmeni i pismeni izraz mislih		
			Računstvo			
			Zemljopis			
			Poviest			
			Prirodopis			
			Fizika			
			Krasopis			
			Geometrijsko obliko-slovje			
			Pjevanje			
			Gimnastika			
			Gospodarstvo			
			Žensko ručno djelo			

g r a d i v o			Opazke
razredu	u III. razredu	u IV. razredu	

Formular **E.** k br. 2947 iz 1875
kr. zem. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu.

Obća pučka škola u ____________

Br. ____________

POLAZNICA.

N. N. . . . . učeni . . . . . . razreda ima . . . . godina . . . . vjeroizpoviedanja, polazi . . je . . . . ovu pučku školu od . . . . 18 . . do . . . . 18 . . ponaša . . se je u ćudorednosti . . . . i nauči . . je propisane predmete kako sliedi:

Nauk vjere . . . .
Hrvatski jezik i to:
  Čitanje . . . .
  Slovnicu . . . .
  Vježbanje u govoru i pismeni izraz mislih . .
Računstvo . . . .
Zemljopis . . . .
Poviest . . . .
Prirodopis . . . .
Fiziku . . . .
Krasopis . . . .
Geometrijsko oblikoslovje . . . .
Pjevanje . . . .
Gimnastiku . . . .
Gospodarstvo . . . .
Žensko ručno djelo . . . .

Ova se polaznica izdaje na naročitu prošnju roditeljah i to s razloga

. . . .

. . . .

U N. N. dne . . 18 .

Sliede podpisi

§. 70. škol. i nast. reda.

Br. 51.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade od 17. srpnja 1875. br. 2948,

kojom se izdaje ustrojni statut za preparandije u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

Na temelju §. 195. zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji nalazi kr. zemaljsko-vladni odjel za bogoštovje i nastavu radi provedbe §§. 74—89, zatim §§. 91.—93. rečenoga zakona izdati priloženi „ustrojni statut za preparandije u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji“, koji u kriepost stupa 1. listopadom 1875.

Glavnom sastavinom ovoga ustrojnoga statuta jesu naukovne osnove za preparandije, glede kojih dodaju se u kratko njekolike opazke, imajuće označiti stanovište vladino naprama nastavnoj zadaći pripravljalištah za učiteljstvo pučko.

Učevni predmeti, izbrojeni u §. 2. ovoga statuta, kada se uzporede s nastavnim programom pučke škole (§. 54. šk. zak.), već sami sobom kažu, da se pri obuci u preparandiji nijedan čas nesmije smetnuti s vida zadaća pučke škole, i ako se pripravnici imaju uzdignuti nad znanstveni niveau pučke škole.

Glede onih od tih predmetah, u kojih se mora predpolagati stanovita svota znanja, što su ju pripravnici (pripravnice) donieli sobom s gimnazija, realke ili gradjanske škole, valja se držati načela, da se obukom u preparandiji to znanje više učvršćivati i pedagogijski rediti nego li razprostranjivati mora; drugimi riečmi obuka u tih predmetih valja da bude više intenzivna nego li ekstenzivna i dotični učitelji treba da se čuvaju zalaziti u područja, koja leže daleko preko granicah sadašnje znanstvene priprave i buduće potrebe pučkih učiteljah.

Nov je za pripravnike i po svojoj važnosti zauzima medju ostalimi učevnimi predmeti preparandije glavno i bi reć centralno mjesto pedagogika, imajuća se obradjivati na dvie strane: i kano znanost i kano umjetnost.

Tu će se dotični učitelji imat opet kloniti dviuh skrajnostih: pusta teoretizovanja i tako zvane dresure.

Pedagogika kano znanost mora doista da se u preparandiji predaje sustavno i znanstveno; ali ta sustavna i znanstvena obuka valja da se obazire na potrebe budućega zvanja učenikah ter da načinom izraza i metodom bude neposredno prilagodjena umnoj snazi i dohvatu njihovu.

I umjetnost obučavanja treba da se osniva na znanosti. Mjesto rutine, kojom se on nebi razlikovao od težaka, neka radom učiteljevim vlada misao; ali kraj toga ostaje ipak velika, dapače najveća vriednost praktičkim vježbam, koje ako se budu valjano rukovodile i točno obavljale, pravo će tek učenikom objasniti i zajamčiti pravila teoretičke obuke.

Formalna strana naobrazbe od materijalnoga je znanja kod učitelja mnogo važnija tim, što je druge naučati upravo zvanje učiteljevo i što vještina u tom sačinjava poglavito vriednost njegovu.

Uzamši k tomu odgojnu zadaću preparandijah (§. 60. ove naredbe), lahko se iz ovoga, što je u malo riečih natuknuto, razabire: da će ti zavodi svoju zadaću izpunjavati ter očekivanju vlade i svih razborito mislećih ljudih zadovoljavati samo onda, ako iz njih budu proizlazili muževi, sa stanovitom mjerom obćega, prama potrebi ograničena ali uz to temeljita i bistra znanja spajajući kršnu strukovnu naobrazbu i tehničku spretnost; muževi čvrsta značaja, proniknuti čuvstvom dužnosti i nadahnuti ljubavlju domovine, pojimajući i ljubeći svoje zvanje, ali tako, da se ne samo za njegovimi ideali zanose, nego da prama tim idealom uočavaju i svoju, istina čednu, ali važnu i zaslužnu konkretnu zadaću.

Premda se je pri izradjivanju naukovnih osnovah za preparandije imala pred očima poglavito naobrazba učiteljah za obće pučke škole; daje se njimi ništa ne manje i onim, koji se kasnije u smislu §. 89. šk. zakona uzhtiju osposobiti za učiteljsku službu na gradjanskih školah, dovoljno prilike, da na temelju stečena znanja mogu u kratko vrieme popuniti svoju naobrazbu u pravcu koje mu drago struke.

Mažuranić s. r.

Ustrojni statut
za preparandije u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

I. Obćenite ustanove.

§. 1.

Preparandijam je zadaća, da za pučke škole obrazuju takove učiteljske sile, koje će obćim i strukovnim znanjem te ćudorednim i religioznim značajem biti podobne svestrano rješavati onu zadaću, koja je pučkim školam naznačena školskim zakonom (§. 1. šk. zak. od 14. listopada 1874.).

§. 2.

Preparandije se diele na mužke i ženske preparandije (§. 75. šk. zakona).

a) Na mužkih preparandijah uče se sljedeći predmeti (§. 81. školskoga zakona):

Nauk vjere;

Pedagogika i didaktika s njihovom poviešću i pomoćnimi naukami;

Hrvatski jezik i poviest književnosti njegove;

Njemački jezik;

Zemljopis i poviest s osobitim obzirom na domovinu i njezin ustav;

Prirodopis (životinjstvo, bilinstvo i rudstvo);

Prirodoslovje (fizika i počela lučbe);

Matematika (aritmetika, algebra i geometrija);

Gospodarstvo i obrtoslovje, s obzirom na domaće okolnosti;

Krasopis;

Geometrijsko i prostoručno risanje;

Pjevanje, guslanje i orgulanje;

Gimnastika.

Povrh toga imaju se preparandi (preparandice), gdje bude prilike, upućivati i u načinu, kako se obučavaju sliepa i gluhoniema djeca (§. 83. šk. zak.).

b) Na ženskoj se preparandiji uče sljedeći predmeti (§. 82. šk. zak.):
Nauk vjere;
Pedagogika i didaktika s njihovom poviešću i pomoćnimi naukami;
Hrvatski jezik i poviest književnosti njegove;
Njemački jezik;
Zemljopis i poviest s osobitim obzirom na domovinu;
Računstvo;
Prirodopis;
Prirodoslovje;
Kućanstvo;
Krasopis;
Risanje;
Pjevanje i glasba;
Ženska ručna djela;
Gimnastika.

Povrh toga imaju se preparandice upućivati u načinu, kako se ustrojavaju zabavljališta i kako se u njih postupa s malenom djecom.

Glede naobražavanja učiteljicah samo za žensko ručno djelo pridržaje si zemaljska vlada, ako bi se pokazala potreba, izdati posebnu naredbu.

§. 3.

Nastavnim je jezikom na preparandijah hrvatski jezik.

§. 4.

Svaka preparandija ima tri tečaja (§. 77. šk. zak.) Uz svaku preparandiju mora biti obća pučka škola kano vježbaonica, a uz ženske preparandije povrh toga i zabavljalište (§. 76. šk. zak.). Svi ovi zavodi sačinjavaju jedan školski organizam pod upravom jednoga ravnatelja (ravnajućega učitelja).

Učenikah nesmije u nijednom tečaju preparandije biti više od 40 (§. 80. šk. zak.). Prijavi li se više od gore naznačenoga broja za koji tečaj preparandije, imat će se ustrojiti paralelke za dotični tečaj.

§. 5.

Na preparandijah neplaća se ni školarina ni primarina.

§. 6.

Glede trajanja školske godine, poljećah i praznikah na preparandijah valjaju isti propisi, koji obstoje i za srednja učilišta.

II. Ob uvjetih za primanje preparandah (preparandicah).

§. 7.

Tko želi biti primljen u prvi tečaj preparandije, mora se izkazati:
a) krstnim listom, da je navršio 15. godinu dobe;
b) svjedočbom o podpunu tjelesnom zdravlju, izdanom od liečnika, koji je u javnoj službi;
c) školskom svjedočbom, da je svršio mali gimnazij ili malu realku ili gradjansku školu od četiri razreda.

Učenici (učenice), koji su svršili samo trorazrednu (sedmorazrednu) gradjansku školu, moraju, da budu primljeni u preparandiju, ili četvrti razred na kojoj osmorazrednoj gradjanskoj (višoj djevojačkoj) školi svršiti ili se iz predmetah za osmi razred tih školah privatnomu izpitu podvrći.

Povrh toga mora se svaki pripravnik (pripravnica) podvrći na preparandiji pismenomu i ustmenomu prijamnomu izpitu, na kojem će se pitati iz svih za četiri razreda maloga gimnazija, male realke ili gradjanske škole propisanih redovitih predmetah osim latinskoga i grčkoga jezika (§. 78. al. 4. školsk. zak.).

§. 8.

Ustmeni prijamni izpit obdržava se pod predsjedom ravnatelja i u prisuću svega učiteljskoga sbora preparandije, a izpituju učitelji preparandije svaki iz onoga ili onih predmetah, što ih predaje na preparandiji.

§. 9.

Prije ustmenog ima se pod nadzorom dotičnih učiteljah obaviti pismeni izpit, za koji će se izpitanikom zadati jedan poveći njihovim silam primjeren tema, da ga izrade hrvatskim jezikom. Osim toga zadati će im se više drugih, iz područja različitih izpitnih predmetah od dotičnih učiteljah izabranih pitanjah, udešenih tako, da se posve u kratko riešiti mogu.

§. 10.

Na temelju uspjeha obiuh izpitah odlučuje učiteljski sbor, da li se izpitanik ima primiti u preparandiju.

Posve slab uspjeh pismenog izpita može biti razlogom, da se dotičnik i nepripusti k ustmenomu izpitu.

§. 11.

Samo se sobom razumieva, da se zahtjevi iz pojedinih predmetah imaju kod ustmenoga izpita ravnati prama nastavnoj zadaći preparandije, a ne onih zavodah, s kojih su se dotičnici prijavili.

§. 12.

U preparandiju mogu se primiti i oni mladići (djevojke), koji nisu polazili javno koji od gore spomenutih učevnih zavodah, nego su si privatnim naukom pribavili toliko znanja, koliko se zahtieva od učenikah pomenutih zavodah. Nu takovi mladići (djevojke) moraju se, da propisano znanje dokaže, podvrći na preparandiji strogu prijamnomu izpitu.

I ako se želi, da mladići želeći stupiti u prepreparandiju budu glasbi bar ponješto vješti, nedostatna ili nikakova priprava iz toga predmeta neće se ipak sama o sebi smatrati zaprjekom, da dotičnik bude primljen u preparandiju;

§. 13.

Tečajem godine nije dopušteno primati učenike u preparandiju. Isto tako neprimaju se u preparandiju izvanredni slušatelji.

§. 14.

Samo onakove prijavnike, koji su već njekoliko viših razredah srednje koje učione svršili, ili drugo kakovo više učilište polazili, ili su inače veću duševnu zrelost dokazati vrstni, može učiteljski sbor primiti odmah u koji viši tečaj preparandije, uvjerivši se posebnim izpitom, da će takov prijavnik moći u onom višem tečaju uspješno napredovati (§. 79. školsk. zakona).

III. O nastavi.

A. Naukovna osnova za mužke preparandije.

Vjeronauk.

§. 15.

Naukovnu osnovu za vjeronauk odredjuju više crkvene oblasti, a preparandijam ju propisuje kr. zemaljska vlada.

Broj urah za svaki tjedan.
U svakom tečaju po 2 ure.
U III. tečaju predaje se specijalna metodika i drže se praktičke vježbe.

Pedagogika.

(Gojitba i učba.)

§. 16.

Zadaća. Poznavanje djetinjih tjelesnih i duševnih sposobnostih i sredstvah za razvoj i naobrazbu njihovu.

Načela obće učbe i metodika pojedinih učevnih predmetah pučke i gradjanske škole. Istorija pedagogije i razvitka pučke škole. Školsko zakonarstvo.

I. Tečaj. Obća gojitba. Uvod u obću gojitbu, uzgojni ciljevi, uzgojna sredstva i načela, uzgojne metode i uzgoj slaboumne djece, sve na osnovu psihologije.

3 ure.

II. Tečaj. Obća učba (1 polj.) U uvodu k obćoj učbi ima se učenikom, načinom lahko razumljivim, raztumačiti, što im je potrebito znati iz logike; zatim se imaju uputiti u metode, oblike, sredstva i načela obuke.

3 ure.

Specijalna metodika (2 polj.) naime zorna obuka i ostala obuka u 1. razredu.

2 ure.

Pripravnici hospituju u 1. poljeću po 1, a u 2 poljeću po 2 ure tjedimice u vježbaonici.

Pripravnici se podiele u njekoliko skupinah i dužni su o svakoj uri izraditi kratak nacrt, te ga koncem tjedna predati na razgled dotičnomu učitelju vježbaonice, koji o tom svoj sud na istom nacrtu napiše.

III. Tečaj. Poviest pedagogije:

Poviest pedagogije predstavlja rad najodličnijih pedagogah i najznamenitijih dobah, najuspješnije popravke na polju pučkoga školstva s osobitim obzirom na razvitak hrvatskoga školstva.

2 ure.

Ovomu se pridružuje kroz sav tečaj školska praksa.

U pripravnih dogovorih pod predsjedničtvom ravnatelja, uz sudjelovanje dotičnog učitelja specijalne metodike i učitelja vježbaonice odredjuju se za cieli tjedan zadaće za praktična predavanja pripravnikah u vježbaonici, s obzirom na red nauka u razredih vježbaonice.

Predavanja pripravnikah imaju se tako udešavati, da se svim pruži prilika vježbati se u svih predmetih i u svih razredih; a drže ih skupimice pod upravom učiteljah vježbaonice, koji im na koncu predavanja odmah priobćuju svoje primjetbe i opazke.

6 urah.

Prije praktičkih predavanjah u vježbaonici mogu se od pripravnikah zahtievati i pismene izradbe njihovih zadaćah; a svakako se imaju u preparandiji

pod upravom dotičnog učitelja specijalne metodike držati pokusna predavanja o dotičnoj zadaći.

Koncem svakoga mjeseca sva su ta predavanja i praktička i pokusna razpravnim predmetom posebne konferencije, kod koje su nazočni osim svih sudjelujućih učiteljah takodjer i pripravnici III. tečaja. Na koncu razpravah o predavanjih govori se i o najznamenitijih dogodjajih škole prošloga mjeseca, da se tako pripravnici praktički uvedu u školski život.

Hrvatski jezik.

§. 17.

Zadaća. Dovoljno znanje slovnice i skladnje. Razgovietno i pravilno govorenje, okretno ustmeno predavanje iz svih učevnih predmetah; pravilno, točno i pregledno pisanje, poznavanje tehnike glavnih vrstih prozaičkih i piesničkih umotvorinah i poznavanje najznamenitijih proizvodah književnosti srednjega i novoga doba.

I. Tečaj. Slovnica: Najglavnije o glasoslovju, o oblicih i o tvorenju riečih; zatim skladnja slaganja i djelovanja, i to o imenih.

2 ure.

Čitanje: Vježbanje u pravilnom, umnom i blagoglasnom čitanju, u pripoviedanju, kazivanju sadržaja i poredanja mislih u čitanih štivih, u predavanju.

2 ure.

Stilistika: Nauk o prozi i glavnih vrstih prozaičkih umotvorinah, osobito o pripoviedci, opisu, listu i znamenitijih poslovnih sastavcih po danih osnovah, i vježbanje u izradjivanju osnovah po čitanih štivih.

2 ure.

Svake dvie nedjelje 1 školska i 1 domaća zadaća.

II. Tečaj. Slovnica: Skladnja djelovanja počam od glagolja. Skladnja poredanja. Specijalna metodika slovničke obuke.

2 ure.

Čitanje: Vježbanje u čitanju i razlaganju štivah po sadržaju i obliku. Vježbanje u slobodnom predavanju.

Stilistika: Nauk o piesničtvu i o glavnih vrstih piesničkih umotvorinah. Nastavak u pismenih vježbah I. tečaja; pretvaranje piesničkih štivah u prozaička izradjivanje potanjih osnovah čitanih piesničkih umotvorinah.

2 ure.

Svakoga mjeseca po 1 domaća i 1 školska zadaća.

III. Tečaj. Uputa u porabu čitanke u obće, a na pose u pučkoj i gradjanskoj školi rabljenih čitankah.

1 ura.

Pregled književne poviesti, a osobito srednjega i novoga doba.

Stilistika: O razpravah i govorničtvu. Izradjivanje razpravah osobito pedagogijskih po danih i po samostalno izradjenih osnovah.

1 ura.

Svakoga mjeseca 1 domaća i 1 školska zadaća.

Njemački jezik.

§. 18.

Zadaća. Znanje slovnice i skladnje, okretnost u ustmenom i pismenom izrazu. Poznavanje najznamenitijih proizvodah književnosti.

I. Tečaj. Opetovanje i popunjavanje oblikoslovja. Praktične vježbe ustmeno i pismeno o jednostavnoj, prostoj i razširenoj izreci. Čitanje laganih historičkih štivah. —

2 ure.

Svake dvie nedjelje 1 domaća i 1 školska zadáća.

II. Tečaj. Nastavak skladnje, naime o sastavljenoj, stegnutoj i skraćenoj izreci; o periodah. Praktičke vježbe glede toga i ustmene i pismene.

Čitanje prozaičkih i piesničkih štivah. Vježbanje u pripoviedanju čitanoga.

2 ure.

Svakoga mjeseca po 1 domaća i 1 školska zadaća.

III. Tečaj. Opetovanje najtežih odsjekah slovnice i skladnje. Vježbanje u ustmenom i pismenom izrazu mislih. Pregled književne poviesti s uzornimi štivi iz raznih vrstih književnosti.

2 ure.

Zemljopis.

§. 19.

Zadaća. Poznavanje zemljopisnih učilah. Matematički i fizikalni zemljopis po najglavnijih svojih momentih. Politički zemljopis svih dielovah svieta, osobito Europe. Metodika zemljopisa.

I. Tečaj. Matematički i fizikalni zemljopis, a od političkoga zemljopisa pregled Europe s osobitim obzirom na slavenske zemlje; zatim pregled Azije, Afrike, Amerike i Australije, s kartografijskim vježbanjem.

2 ure.

I. Tečaj. Točnije i obširnije poznavanje trojedne kraljevine i poznavanje ostalih zemaljah austrijsko-ugarske monarkije.

Metodička uputa u zemljopisnu obuku u pučkoj i gradjanskoj školi, naročito pako uputa u rabljenje atlantah, zemljovidah, globusah i telurijah. Kartografijske vježbe.

2 ure.

Poviest i ustavoslovje.

§. 20.

Zadaća. Pregledno znanje najglavnijih, osobito kulturnopovjestnih dogodjajah obće poviesti, kao i poviesti naroda hrvatskog i susjednih jugoslavenskih plemenah, ter uputa u hrvatsko-ugarski ustav i javne uredbe domovine.

II. Tečaj. Pregled obće poviesti u povjestnih slikah s osobitim obzirom na obće kulturnopovjestne dogodjaje i dogodjaje slavenskih narodah.

2 ure.

III. Tečaj. Poviest hrvatskoga naroda s obzirom na susjedna jugoslavenska plemena, a navlastito s obzirom na poviest austrijsko-ugarske monarkije. Glavnije točke hrvatsko-ugarskoga ustava i pouka o javnih uredbah domovine.

Specijalna metodika povjestne obuke u pučkih i gradjanskih školah.

2 ure.

Prirodopis.

§. 21.

Zadaća. Poznavanje nutrnjeg ustroja i života čovječjega tiela, pregledno znanje svih trijuh carstvah prirode i geologijskih odnošajah domovine sa specijalnom metodikom prirodopisa.

I. Tečaj. Ustrojstvo čovječjeg tiela, njegov život i razvitak s obzirom na zdravoslovje. Životinjstvo s osobitim obzirom na to, koliko je koja životinja koristna ili škodljiva.

2 ure.

II. Tečaj. Rudstvo s osobitim obzirom na gospodarstvo i tehnologiju. Glavni pojmovi geologije s obzirom na geologijske odnošaje domovine. Bilinstvo uz praktično biljarenje s osobitim obzirom na koristne i otrovne biline domovine.

Specijalna metodika prirodopisne obuke u pučkoj i gradjanskoj školi s uputom, kako se sastavljaju male sbirke prirodninah.

2 ure.

Svakoga ljeta učini se koji izlet za prirodopisno izučavanje.

Prirodoslovje.

§. 22.

Zadaća. Znanje najglavnijih fizikalnih i kemičkih pojavah i zakonah osnovano na pokusih. Sigurno razjasnjivanje svakdanjih pojavah.

II. Tečaj. Obća svojstva tjelesah. Nauka o toplini, magnetizmu i munjini. Najglavnije iz neorganične i organične kemije s osobitim obzirom na kućanstvo i gospodarstvo.

2 ure.

III. Tečaj. Zakoni mekanike, razjašnjeni zadaćami; nauka o zvuku (akustika) i svjetlu (optika).

Metodička uputa u predavanje prirodoslovja s obzirom na potrebe pučke i gradjanske škole i na uporabu fizikalnih aparatah.

2 ure.

Gospodarstvo.

§. 23.

Zadaća. Glavna načela nauka o tlu, gojenje bilja i stočarstvo. Poznavanje glavnih domaćih privrednih izvorah s dotičnimi zakoni.

II. Tečaj. Poznavanje i priredjivanje tla, nauk o gnoju. Gojenje bilinah osobito najglavnijih prema domaćim okolnostim. Gojenje šumah; gospodarsko orudje.

2 ure.

III. Tečaj. Stočarstvo prema domaćim potrebam. Uredjenje gospodarskih sgradah. Pregled gospodarskoga stanja u trojednoj kraljevini. Pouka ob uredjenju gospodarskih strukovnih tečajah.

2 ure.

Uz to imaju se svi pripravnici kroz sva tri tečaja u preparandijalnom vrtu praktički vježbati u gospodarstvu, voćarstvu, vrtlarstvu, vinogradarstvu, svilarstvu i pčelarstvu.

*

Matematika.

§. 24.

Zadaća. Razumievanje postupka i sigurnost u samostalnom riešavanju zadaćah iz najglavnijih vrstih gradjanskih računah. Znanje glavnih načelah ploho i tjelomierstva.

I. Tečaj. Računstvo. Dekadički sustav i četiri glavne vrsti računa s desetičnimi i prostimi slomci. Jednostavno i sastavljeno trojno pravilo. Računi gradjanskoga života (kamatni, rabatni, družtveni i sumjesni). Vježbanje u računanju iz glave.

2 ure.

Geometrija: Plohomierstvo 2 ure.

II. Tečaj. Računstvo: Omjeri i razmjeri i njihova uporaba na najglavnije gradjanske račune. Potencije, koreni. Algebra. Vježbanje u računanju iz glave.

2 ure.

Geometrija: Počela opisne geometrije. Mjerba i djelba zemljišta. Izmjera i naprava (dogotavljanje) položajnih nacrtah.

2 ure.

III. Tečaj. Računstvo: Načela jednostavnoga trgovačkog i obrtničkoga knjigovodstva. Jednačbe prvoga stupnja. Metodika računstva.

2 ure.

Geometrija: Počela tjelomjerstva. Metodika geometrijskog oblikoslovja.

2 ure.

U 1. i 2. tečaju svaka dva tjedna, a u 3. tečaju svakoga mjeseca 1 domaća i 1 školska zadaća iz računstva i geometrije.

Krasopis.

§. 25.

Zadaća. Razgovietan i pristao rukopis. Vještina u pisanju kredom na školskoj ploči i usposoba za metodičku obuku toga u pučkoj i gradjanskoj školi.

I Tečaj. Vježbanje u pisanju bježnih pismenah latinice i ćirilice genetičkim redom po propisih učiteljevih na školskoj ploči. Kružno pismo prema

potrebi pučke i gradjanske škole. Pisanje kredom na školskoj ploči. Uz sve vježbe razlaže se ujedno i metodika krasopisa.

1 ura.

U II. tečaju zadaju se mjesečne domaće krasopisne zadaće, koje nadzire dotični učitelj krasopisa; a kod svega pisanja pripravnikah imaju učitelji strogo gledati na pravilnost, čistoću i pristalost rukopisah.

Risanje.

§. 26.

Zadaća. Vještina u slobodnom shvaćanju i predstavljanju oblikah u ravnini i prostoru i njihovih sastavah s osobitim obzirom na što veću usposobnju, da se ti predmeti u pravilnih obrisih predstavljati mogu na školskoj ploči.

I. Tečaj. Predstava i dioba crtah i kutovah. Crtanje geometrijskih plohah. Sastavljeni, simetrijski likovi dobiveni ucrtanjem u četvorine. Risanje pravokutnih i okruglih tjelesah s prieda. Risanje simetrijskih likovah i uresah (ornamenatah) po uzorcih. Crtanje redalom, mjerom i šestarom.

Vježbanje u risanju uresa i risanju na ploči. Risanje lahkih životinjskih i bilinskih likovah i orudjah u obrisih s obrisnom sjenom.

2 ure.

II. Tečaj. Risanje po uzorcih predstavljajućih životinjske, bilinske i plodovne likove s osjenjivanjem plohah i risanje laganih nacrtah krajolikah. Slikanje olovkom i crnom kredom. Vježbanje u risanju na školskoj ploči, naročito u risanju lahkih likovah po kazivanju. Počela perspektive.

2 ure.

III. Tečaj. Produžno vježbanje u obsegu zahtievah za II. tečaj. Risanje po naravi. Životinjski, bilinski i plodovni oblici s izvedenom osjenom. Metodika risanja. Geometrijsko risanje sdruženo je s geometrijom.

2 ure.

Pjevanje.

§. 27.

Zadaća. Naobrazba za učitelja pjevanja u pučkoj i gradjanskoj školi; usposoba, da se shvaćaju i vježbati znaju višeglasni sborovi.

Za ovu obuku diele se pripravnici od sva tri tečaja po svojoj sposobnosti i jur stečenoj vještini u posebne skupine.

Na najnižem stupnju imaju se držati posebne vježbe, da se obrazuje i razvije glas; zatim se vježbaju u pjevanju crkvenih i narodnih pjesamah.

Na višil stupnjih imaju se postupce usposobiti za pjevanje višeglasnih sborovah i crkvenih i svjetovnih.

S vježbanjem u pjevanju spaja se teorija o pjevanju ujedno sa metodičkom uputom za obuku pjevanja u pučkoj i gradjanskoj školi; a pripravnici III. tečaja imaju u toj obuci u vježbaonici držati i posebne pokuse pod nadzorom učitelja pjevanja. Za sva tri tečaja

3 ure.

Guslanje.

§. 28.

Zadaća. Usposobnja za sigurno i pravilno upotrebljavanje gusalah kod pjevanja u pučkoj školi.

Pripravnici svih trijuh tečajah diele se po svojoj sposobnosti u posebne skupine. Svaka skupina ima se postupno uvježbati, da pravilno igra vježbe prihvaćene elementarne škole za gusle. Uz tu formalnu zadaću imaju se takodjer vježbati u sviranju jednostavnih duettah, a na pamet se naučiti najobičnije crkvene pjesme, te za školu sgodne narodne pjesme. Uz to se ima dati i metodički naputak za uporabu gusalah kod obuke u pjevanju.

Za svaki tečaj po 2 ure.

Orgulanje.

§. 29.

Zadaća. Usposobnja za crkvenu orguljašku službu. I kod ove obuke diele se pripravnici ne po tečajih nego po svojoj sposobnosti i jur stečenoj vještini na posebne skupine.

Na najnižem stupnju uče se pripravnici poznavati kajde, njihovo razdieljenje, te svirati na glasoviru sve škale i kadencije.

Na srednjem stupnju ima se naučiti najvažnije iz generalbasa, prelazi, interludiji i preludiji.

Na višem stupnju biva praktičko vježbanje u sviranju crkvenih pjesamah

na orguljah, a na glasoviru u sviranju raznih svjetovnih pjesamah i inih potrebnih glasbotvorinah.

Za svaki stupanj po 2 ure.

Tjelovježba.

§. 30.

Zadaća. Vješto i sigurno izvadjanje svih u pučku i gradjansku školu spadajućih vježbah. Upoznaja s potrebnimi učili, s pedagodijskom zadaćom školske tjelovježbe, s napravom tjelovježbenih spravah i uredjenjem vježbalištah.

I. Tečaj. Podpuno i sigurno izvadjanje svih naukovnom osnovom za obće pučke škole propisanih vježbah. Obći nauk o kretanju.

2 ure.

II. Tečaj. Podpuno i sigurno izvadjanje svih naukovnom osnovom za gradjanske škole propisanih vježbah.

Dalnje za pripravnike sgodne vježbe. Uputa glede anatomijsko-fiziologijskih uvjetah kretanja i njegova uztuka na organizam.

2 ure.

III. Tečaj. Uz dalja prikladna vježbanja specijalna metodika s osobitim obzirom na razlike medju tjelovježbom za mužku i žensku mladež.

2 ure.

Ini učevni predmeti.

§. 31.

Gdje je moguće imaju se pripravnici u posebnih kratkih tečajih upoznati s postupanjem s maloumnom, sliepom i gluhoniemom djecom, a po okolnostih takodjer s uredjenjem gojilištah za zanemarenu djecu i sa zabavišti.

Gdje prilike ima, moraju se svi pripravnici izvježbati u plivanju.

Drugi kakov neobligatni učevni predmet može se uvesti u preparandije samo dozvolom zemaljske vlade.

Pregled urah.

Učevni predmeti	I. tečaj	II. tečaj	III. tečaj
Vjeronauk	2	2	2
Pedagogija	3	4	8
Hrvatski jezik	6	4	4
Njemački jezik	2	2	2
Zemljopis	2	2	.
Poviest	.	2	2
Prirodopis	2	2	.
Prirodoslovje (Fizika)	.	2	2
Gospodarstvo	.	2	2
Matematika	2	2	2
Geometrija i geometrijsko risanje	2	2	2
Krasopis	1	.	.
Prostoručno risanje	2	2	2
Pjevanje	1	1	1
Guslanje	2	2	2
Orgulanje	2	2	2
Tjelovježba	2	2	2
Ukupni broj	31	35	35

B. Naukovna osnova

za ženske preparandije.

Vjeronauk.

§. 32.

Naukovnu osnovu za vjeronauk odredjuju više crkvene oblasti, a preparandijam ju propisuje kr. zemaljska vlada.

Broj urah za svaki tjedan.

U svakom tečaju po 2 ure.

U III. tečaju predaje se specijalna metodika i drže se praktične vježbe.

Pedagogika.

(Gojitba i učba.)

§. 33.

Zadaća. Poznavanje djetinjih tjelesnih i duševnih sposobnostih i sredstvah za razvoj i naobrazbu njihovu.

Načela obće učbe i metodika pojedinih predmetah pučke i gradjanske škole. Istorija pedagogije i razvitka pučke škole. Školsko zakonarstvo.

I. Tečaj. Obća gojitba. Uvod u obću gojitbu, uzgojni ciljevi, uzgojna sredstva i načela, uzgojne metode i uzgoj slaboumne djece, sve na osnovu psihologije.

3 ure.

II. Tečaj. Obća učba (1 polj.)

U uvodu k obćoj učbi ima se učenicam, načinom lahko razumljivim, raztumačiti što im je potrebito znati iz logike, zatim se imaju uputiti u metode, oblike, sredstva i načela obuke.

3 ure.

Specijalna metodika (2 polj), naime zorna obuka i ostala obuka u 1. razredu i u zabavištu.

2 ure.

Pripravnice hospituju u I. poljeću po 1, a u II. poljeću po 2 ure tjedimice u zabavištu i vježbaonici.

Pripravnice se podiele u njekoliko skupinah i dužne su o svakoj uri izraditi kratak nacrt, te ga koncem tjedna predati na razgled dotičnoj učiteljici vježbaonice, koja o tom svoj sud na istom nacrtu napiše.

III. Tečaj. Poviest pedagogije.

Poviest pedagogije predstavlja rad najodličnijih pedagogah i najznamenitijih dobah, najuspješnije popravke na polju pučkoga školstva s osobitim obzirom na razvitak hrvatskoga školstva.

2 ure.

Ovomu se pridružuje kroz sav tečaj školska praksa u zabavištu i vježbaonici.

U pripravnih dogovorih pod predsjedničtvom ravnatelja uz sudjelovanje dotičnog učitelja specijalne metodike i učiteljice vježbaonice odredjuju se za cieli tjedan zadaće za praktična predavanja pripravnicah u vježbaonici, s obzirom na red naukah u razredih vježbaonice.

Predavanja pripravnicah imaju se tako udešavati, da se svim pruži prilika vježbati se u svih predmetih i u svih razredih; a drže ih skupimice pod upravom učiteljkah vježbaonice, koje im na koncu predavanja odmah priobćuju svoje primjetbe i opazke.

6 urah.

Prije praktičkih predavanjah u vježbaonici ili zabavištu mogu se od pripravnicah zahtievati i pismene izradbe njihovih zadaćah; a svakako se imaju u preparandiji pod upravom dotičnog učitelja specijalne metodike držati pokusna predavanja o dotičnoj zadaći.

Koncem svakoga mjeseca sva su ta predavanja i praktička i pokusna razpravnim predmetom posebne konferencije, kod koje su nazočni osim svih sudjelujućih učiteljah i učiteljicah takodjer i pripravnice III. tečaja.

Na koncu razpravah o predavanjih govori se i o najznamenitijih dogodjajih škole prošloga mjeseca, da se tako pripravnice praktički uvedu u školski život. —

Hrvatski jezik.

§. 34.

Zadaća. Dovoljno znanje slovnice i skladnje. Razgovietno i pravilno govorenje, okretno ustmeno predavanje iz svih učevnih predmetah; pravilno, točno i pregledno pisanje, poznavanje tehnike glavnih vrstih prozaičkih i piesničkih

umotvorinah i poznavanje najznamenitijih proizvodah književnosti srednjeg i novoga doba.

I. Tečaj. Slovnica: Najglavnije o glasoslovju, ob oblicih i tvorenju riečih, zatim skladnja slaganja i djelovanja, i to o imenih.

2 ure.

Čitanje: Vježbanje u pravilnom, umnom i blagoglasnom čitanju, u pripoviedanju, kazivanju sadržaja i poredanja mislih u čitanih štivih, u predavanju.

2 ure.

Stilistika: Nauk o prozi i glavnih vrstih prozaičkih umotvorinah, osobito o pripoviedki, opisu, listu i znamenitijih poslovnih sastavcih; pismeno vježbanje u tih sastavcih po danih osnovah, i vježbanje u izradjivanju osnovah po čitanih štivih.

2 ure.

Svake dvie nedjelje 1 školska i 1 domaća zadaća.

II. Tečaj. Slovnica: Skladnja djelovanja počev od glagolja. Skladnja poredanja. Specijalna metodika slovničke obuke.

2 ure.

Čitanje: Vježbanje u čitanju i razlaganju štivah po sadržaju i obliku. Vježbanje u slobodnom predavanju.

Stilistika: Nauk o piesničtvu i o glavnih vrstih piesničkih umotvorinah.

Nastavak u pismenih vježbah I. tečaja; pretvaranje piesničkih štivah u prozaička, izradjivanje potanjih osnovah čitanih piesničkih umotvorinah.

2 ure.

Svakoga mjeseca po 1 domaća i 1 školska zadaća.

III. Tečaj. Uputa u porabu čitanke u obće a napose u obćoj pučkoj djevojačkoj školi rabljenih čitankah.

1 ura.

Pregled književne poviesti, a osobito srednjeg i novoga doba.

2 ure.

Stilistika: O razpravah i govorničtvu.

Izradjivanje razpravah, osobito pedagogijskih, po danih i po samostalno izradjenih osnovah.

1 ura.

Svakoga mjeseca 1 domaća i 1 školska zadaća.

*

Njemački jezik.

§. 35.

Zadaća. Znanje slovnice i skladnje, okretnost u ustmenom i pismenom izrazu mislih. Poznavanje najznamenitijih proizvodah književnosti.

I. Tečaj. Opetovanje i popunjavanje oblikoslovja. Praktičke vježbe ustmeno i pismeno o jednostavnoj, prostoj i razširenoj izreci. Čitanje laganih historijskih štivah.

2 ure.

Svake dvie nedjelje 1 domaća i 1 školska zadaća.

II. Tečaj. Nastavak skladnje, naime o sastavljenoj, stegnutoj i skraćenoj izreci; o periodah; praktičke vježbe glede toga i ustmene i pismene.

Čitanje prozaičkih i piesničkih štivah.

Vježbanje u pripoviedanju čitanoga.

2 ure.

Svakoga mjeseca po 1 domaća i 1 školska zadaća.

III. Tečaj. Opetovanje najtežih odsiekah slovnice i skladnje. Vježbanje u ustmenom i pismenom izrazu mislih. Pregled književne poviesti s uzornimi štivi iz razne vrsti književnosti.

2 ure.

Zemljopis.

§. 36.

Zadaća. Poznavanje zemljopisnih učilah. Matematički i fizikalni zemljopis po najglavnijih svojih momentih. Politički zemljopis svih dielovah svieta, osobito Europe. Metodika zemljopisa.

I. Tečaj. Metematički i fizikalni zemljopis, a od političkoga zemljopisa pregled Europe s osobitim obzirom na slavenske zemlje, zatim pregled Azije, Afrike, Amerike i Australije s kartografijskim vježbanjem.

2 ure.

II. Tečaj. Točnije i obširnije poznavanje trojedne kraljevine i poznavanje ostalih zemaljah austrijsko-ugarske monarkije. Metodička uputa za žemljopisnu obuku u obćoj pučkoj djevojačkoj školi, naročito pako uputa za rabljenje atlantah, zemljovidah, globusah i telurijah. Kartografijske vježbe.

2 ure.

Poviest.

§. 37.

Zadaća. Pregledno znanje najglavnijih osobito kulturnopovjestnih dogodjajah obće poviesti, kao i poviesti naroda hrvatskog i susjednih jugoslavenskih plemenah.

II. Tečaj. Pregled obće poviesti u poviestnih slikah, s osobitim obzirom na obće kulturnopovjestne dogodjaje slovenskih narodah.

2 ure.

III. Tečaj. Poviest hrvatskoga naroda, s obzirom na susjedna jugoslavenska plemena, a navlastito s obzirom na poviest austrijsko-ugarske monarkije.

Specijalna metodika povjestne obuke u obćih pučkih djevojačkih školah.

2 ure.

Prirodopis.

§. 38.

Zadaća. Poznavanje nutrnjeg ustroja i života čovječjega tiela, pregledno znanje svih trijuh carstvah prirode i geologijskih odnošajah domovine sa specialnom metodikom prirodopisa.

I. Tečaj. Ustrojstvo čovječjega tiela, njegov život i razvitak, s obzirom na zdravoslovje.

Životinjstvo s osobitim obzirom na koristne i škodljive životinje.

2 ure.

II. Tečaj. Rudstvo s osobitim obzirom na gospodarstvo i tehnologiju. Glavni pojmovi geologije s obzirom na geologijske odnošaje domovine. Bilinstvo uz praktično biljarenje s osobitim obzirom na koristne i otrovne biline domovine. Specijalna metodika prirodopisne obuke u pučkoj djevojačkoj školi s uputom kako se sastavljaju male sbirke prirodninah.

Svakoga ljeta učini se koji izlet za prirodopisno izučavanje.

2 ure.

Prirodoslovje.

§. 39.

Zadaća. Znanje najglavnijih fizikalnih i kemičkih pojavah i zakonah, osnovano na pokusih. Sigurno razjašnjenje svakdanjih pojavah.

II. Tečaj. Obća svojstva tjelesah. Nauka o toplini, magnetizmu i munjini. Najglavnije iz neorganičke i organičke kemije s obzirom na pojave svakdašnjega života i kućanstva.

2 ure.

III. Tečaj. Zakoni mekanike razjašnjeni zadaćami, nauk o zvuku (akustika) i svietlu (optika). Metodička uputa za predavanje prirodoslovja s obzirom na potrebe obćih pučkih djevojačkih školah i na uporabu fizikalnih aparatah u tih školah.

2 ure.

Gospodarstvo i kućanstvo.

§. 40.

Gospodarstvo i kućanstvo kao posebni predmeti nepredaju se na ženskih preparandijah; nu zato se mora kod prirodopisne obuke osobiti obzir uzimati na njegovanje domaće životinje i vrtlarskoga bilja, kao i na ine potreboće kućanstva. Isto se tako ima i obuka u fizici i kemiji što više obazirati na kućanstvo. Uz to se moraju pripravnice i praktički vježbati u svilarstvu, vrtlarstvu i njegovanju cvieća, te i vlastitima rukama za posao prijanjati.

Matematika.

§. 41.

Z a d a ć a. Razumievanje postupka i sigurnost u samostalnom rješavanju zadaćah iz najglavnijih vrstih gradjanskih računah. Znanje glavnih načelah ploho- i tjelomjerstva.

I. T e č a j. Računstvo: Dekadički sustav i četiri glavne vrsti računa s desetičnimi i prostimi slomci.

Jednostavno i sastavljeno trojno pravilo. Računi gradjanskoga života (kamatni, rabatni, družbeni i sumjesni). Vježbanje u računanju iz glave.

2 ure.

Geometrija: Plohomjerstvo.

2 ure.

II. T e č a j. Računstvo: Omjeri i razmjeri i njihova uporaba na najglavnije gradjanske račune. Potencije, koreni. Vježbanje u računanju iz glave

2 ure.

Geometrija. Najglavnije iz tjelomjerstva.

2 ure.

III. T e č a j. Računstvo: Načela jednostavnoga trgovačkoga i obrtničkoga knjigovodstva. Jednačbe prvog stupnja. Metodika računstva.

2 ure.

Geometrija: Opetovanje i učvršćivanje sve geometrijske obuke i metodika geometrijskog oblikoslovja na svih stupnjih obće pučke škole.

2 ure.

Krasopis.

§. 42.

Z a d a ć a. Razgovietan i pristao rukopis. Vještina u pisanju kredom na škojskoj ploči i usposoba za metodičku obuku toga u obćih pučkih školah.

I. T e č a j. Vježbanje u pisanju bježnih pismenah latinice i ćirilice genetičkim redom po propisih učiteljevih na školskoj ploči. Kružno pismo prema potrebi pučke škole. Pisanje kredom na škojskoj ploči. Uz sve vježbe razlaže se odmah i metodika krasopisa.

1 ura.

U II. t e č a j u. Zadaju se mjesečne domaće krasopisne zadaće, koje nadzire dotični učitelj krasopisa; a kod svega pisanja pripravnicah imaju svi učitelji strogo gledati na pravilnost, čistoću i pristalost rukopisa.

Risanje.

§. 43.

Z a d a ć a. Vještina u slobodnom shvaćanju i predstavljanju oblikah u ravnini i prostoru i njihovih sastavah s osobitim obzirom na što veću usposobnju, da se ti predmeti u pravilnih obrisih predstavljati mogu na školskoj ploči.

I. T e č a j. Predstava i dioba crtah i kutovah. Risanje geometrijskih plohah. Sastavljeni simetrički likovi, dobiveni ucrtavanjem u četvorine.

Risanje pravokutnih i okruglih tjelesah spreda. Risanje simetrijskih likovah i uresah (ornamentah) po uzorih.

Risanje redalom, mjerom i šestarom. Vježbanje u risanju uresah i risanju na ploči. Risanje lahkih životinjskih i bilinskih likovah i orudjah u obrisih s obrisnom sjenom.

2 ure.

II. T e č a j. Risanje po uzorcih predstavljajućih životinjske, bilinske i

plodovne likove s osjenjivanjem plohah i risanjem laganih nacrtah krajolikah.

Slikanje olovkom i crnom kredom.

Vježbanje u risanju na školskoj ploči, naročito u risanju lahkih likovah po kazivanju. Počela perspektive.

2 ure.

III. Tečaj. Produžno vježbanje u obsegu zahtievah za II. tečaj. Risanje po naravi. Životinjski, bilinski i plodovni oblici s izvedenom sjenom. Metodika risanja.

Geometrijsko risanje združeno je s geometrijom, a na svih stupnjih ima se obazirati na posebne potreboće ženske obuke i na zabavišta.

2 ure.

Pjevanje.

§. 44.

Zadaća. Naobrazba za učiteljice pjevanja u pučkoj školi; usposoba da se shvaćaju i vježbati znaju višeglasni sborovi.

Za ovu obuku diele se pripravnice od sva tri tečaja po svojoj sposobnosti i jur stečenoj vještini u posebne skupine.

Na najnižem stupnju imaju se držati posebne vježbe, da se obrazuje i razvije glas; zatim se vježbaju u pjevanju crkvenih i narodnih pjesamah.

Na viših stupnjih imaju se postupce usposobiti za pjevanje višeglasnih sborovah i crkvenih i svjetovnih.

S vježbanjem u pjevanju spaja se teorija o pjevanju ujedno s metodičkom uputom za obuku pjevanja u pučkoj školi; a pripravnice III. tečaja imaju u toj obuci u vježbaonici držati i posebne pokuse pod nadzorom učitelja pjevanja. Za sva tri tečaja.

3 ure.

Ženski ručni posao.

§. 45.

Zadaća. Posve osnovano znanje za gradjanski život potrebnoga ženskoga ručnoga posla, ujedno s metodikom, kako se u tom mladež poučava.

I. Tečaj. Svake vrsti kačkanih okah, sastavljanje raznih okah, sastavljanje raznih oblikah. Kačkanje po svakoj tiskanoj i kačkanoj pregledalici i opisu (Musterzeitung). Potrebito kačkanje za domaću svrhu.

Raznovrstno pletenje okah, sastavljanje raznih okah, pletenje po svakoj pregledalici i opisu (Musterzeitung). Pletenje čarapah razne veličine s osobitim obzirom na oblik.

Podpletivanje, upletivanje i vrpanje čarapah.

2 ure.

II. Tečaj. Bielo šivanje i krojenje sistematičkim redom.

Risanje kroja za haljine i raznu kućnu potrebu. Krpanje starog rublja i šivanje na stroju (šivalu).

Ravno i koso mrežkanje, svake vrsti mrežkana oka, razna izšivanja na mreži.

2 ure.

III. Tečaj. Šupljikanje i razno bielo vezenje s osobitim obzirom na slova.

Razno vezenje s bojami, a kod toga valja paziti na fin ukus i skladan sastav raznih bojah.

Opetovanje svega sa specijalnom metodikom i praktičkimi pokusi u vježbaonici.

Pouka u ručnom djelu ima uviek spojena biti sa razlaganjem o potrebnom materijalu.

2 ure.

Tjelovježba.

§. 46.

Zadaća. Vješto i sigurno izvadjanje svih u pučkoj i gradjanskoj (višoj djevojačkoj) školi propisanih vježbah. Upoznaja s potrebnimi učili, sa pedagogijskom zadaćom školske tjelovježbe i s pedagojskimi načeli te obuke.

I. Tečaj. Podpuno i sigurno izvadjanje svih naukovnom osnovom za obće pučke škole propisanih vježbah.

Kod prostih vježbah i vježbah u redu ima se najviše gledati na raznovrstno i slikovito mienjanje položajah i na razne vrsti korakah.

2 ure.

II. Tečaj. Podpuno i sigurno izvadjanje svih naukovnom osnovom za gradjanske (više djevojačke) škole propisanih vježbah.

Uputa glede anatomijsko-fiziologijskih uvietah kretanja i njegova uztuka na organizam.

2 ure.

III. Tečaj. Uz dalja prikladna vježbanja specijalna metodika i praktičke vježbe u vježbaonici.

Kod izbora vježbah u obće ima se gledati na odmjereno i više živahno nego li naporno kretanje; a sve neestitično mora se izbjegavati.

2 ure.

Izvanredni predmeti.

§. 47.

a) Glasba.

Pripravnicam, koje su se učile glasovir u višjoj djevojačkoj školi, ima se pružiti prilika, da se u tom i dalje usavršavati mogu.

Po svom predznanju razdiele se one u dvie ili tri skupine, a svakoj se doznače po dvie ure tjedimice.

b) Tudji jezici.

Pripravnicam, koje su se u višoj djevojačkoj školi učile francezki ili talijanski jezik, ima se prilika pružiti, da se u jednom ili drugom tom jeziku dalje usavršavati mogu.

Po svom predznanju razdiele se one u dvie ili tri skupine, a svakoj se doznači najviše po 3 ure tjedimice.

Naukovnu osnovu odobrava zemaljska vlada po predlogu učiljskoga sbora. —

c) Plivanje.

Gdje prilike ima moraju se sve pripravnice izvježbati u plivanju.

Drugi kakov izvanredni predmet može se uvesti u preparandiju samo dozvolom zemaljske vlade.

Pregled urah.

Učevni predmeti	I. tečaj	II. tečaj	III. tečaj
Vjeronauk	2	2	2
Pedagogija	3	4	8
Hrvatski jezik	6	4	4
Njemački jezik	2	2	2
Zemljopis	2	2	.
Poviest	.	2	2
Prirodopis	2	2	.
Prirodoslovje (fizika)	.	2	2
Matematika	2	2	2
Geometrija i geometrijsko risanje	2	2	2
Krasopis	1	.	.
Prostoručno risanje	2	2	2
Pjevanje	1	1	1
Ženski ručni posao	2	2	2
Tjelovježba	2	2	2
Ukupni broj	29	31	31

C. Razredba nastavnoga vremena.

§. 48.

Na preparandijah ima se obuka držati svaki dan prije i poslje poldne, osim četvrtka ili mjesto njega dvajuh poludanah, koji imaju biti prosti od obuke u redovitih predmetih.

§. 49.

Iza prve dvie ure i sljedeće dalje obuke ima se učenikom dozvoliti odmor od 10 časovah.

§. 50.

Valja gledati, da se literarni predmeti nepredaju uzastopce nikada duže od 3 ure prije, a 2 ure poslje podne.

D. Metoda i naukovne knjige.

§. 51.

Obuka, koja se podjeljuje pripravnikom za pučko učiteljstvo, mora biti uzorom one obuke, koju će oni njekoč kano učitelji podjeljivati u pučkoj školi.

Pomnjivom pripravom za svaku učevnu uru nastojati će učitelj o tom, da mu predavanje bude glede same stvari razumljivo i jasno, a glede forme da mu bude korektno.

Na tu korektnost izraza paziti će učitelj i kod ustmenoga kazivanja i kod pismenih izradakah svojih učenikah.

Diktovanje ili pisanje za predavajućim učiteljem izključuje se iz preparandije; već valja da pripravnici za svaki učevni predmet imaju kratak rukovodnik u rukuh.

§. 52.

Pri obuci ima se s učivom spajati sveudilj takodjer uputa u metodu, te se imaju učenici korak po korak pridržavati k tomu, da predmet obuke samostalno proniknu i u svih učevnih urah treba ih vježbati u tom, da ono, što je učitelj predavao, slobodno t. j. svojimi riečmi i u savezu ponove.

Obuka u posebnoj metodici treba da se oslanja na naukovne osnove i knjige, što su propisane za pučke škole.

Izmedju knjigah za porabu na preparandijah dozvoljenih prosto je učiteljskim sborovom izabrati one, koje im se čine najshodnije, samo su dužni o tom izboru izviestiti za vremena zemaljsku vladu.

Tih knjigah moraju se učitelji u svojih predavanjih držati te i učenike kako da se njimi služe, napućivati.

E. Učevna sredstva,

§. 53.

U podporu obuke mora svaka preparandija, osim valjane knjižnice i fizikalnoga kabineta, biti obskrbljena i svrsi shodno sastavljenimi sbirkami raznih učilah.

§. 54.

Vrhovni nadzor nad učili vodi ravnatelj preparandije; neposredni pako nadzor nad učili jedne ili više srodnih skupinah (fizikalni kabinet, prirodopisne sbirke, zemljopisna učila, glasbeni strojevi, risarske sprave i t. d.) vode kao čuvari pojedini učitelji, kojim ravnatelj to povjeri. To valja i o knjižnici, koja je povjerena knjižničaru. Učila, koja neprestano ostaju u pojedinih razredih, stoje pod pazkom dotičnih razrednikah; a učila u risaonici, gombalištu i glasbaonici pod pazkom dotičnih strukovnih učiteljah.

Čuvari vode ob učilih sebi povjerenih posebni inventar; brinu se za nabavu novih i po potrebi za popravak starih učilah, te supodpisuju s ravnateljem predloge za nabavu novih učilah.

Pri nabavljanju knjigah valja se osvrtati ne samo na potrebu učiteljah, nego i na potrebu učenikah, za koje valja birati knjige, podobne pružiti im uz popunjavanje strukovnoga znanja i dostojnu zabavu.

Obima svrhama služiti će glavna pedagogijska djela obće priznane, klasične vriednosti, valjani strukovni časopisi, uzorni spisi za mladež i uzori popularnoga razlaganja iz područja svjetske, domaće i kulturne poviesti, prirodoslovja i t. d.

Isto tako moraju se u preparandijalnih knjižnicah nalaziti i one knjige, koje su zemaljskom vladom kano učevne ili kano pomoćne knjige za pučke i gradjanske škole propisane ili preporučene, da se učenici s njimi upoznati mogu. Knjižničar vodi točan popis svih knjigah, brine se, da se knjige povežu i poredaju, ter ih daje za čitanje učiteljem i učenikom.

§. 55.

Učiteljem se osobitim načinom preporučuje, da na privatno čitanje svojih učenikah pripazuju ter ga po stanovitoj sustavnoj osnovi rukovode; a od učenikah se očekuje, da će se, u svom interesu, služiti u tom poslu izkusnim savjetom učiteljah.

§. 56.

Uza svaku mužku preparandiju mora biti dovoljno prostran i dobro uredjen vrt (školski vrt) za praktične vježbe u gospodarstvu i školska radionica za praktične vježbe u obrtoslovju (§. 76. zak.)

U radionicah uče se pitomci praviti razna učila i druge koristne stvari.

Neposredna pazka i rukovodjenje školskoga vrta i radionice pripada pod vrhovnim nadzorom ravnateljevim učitelju gospodarstva, dotično učitelju tehničkih predmetah.

§. 57.

Zabavljališta uz ženske preparandije neposredno nadziru dotične učiteljice, koje su ujedno i čuvarice svih učilah tih zavodah.

§. 58.

Ravnatelj će odrediti, da i izvan vremena obuke budu barem njekoje školske prostorije učenikom preparandije pristupne, kako bi se u njih za dalja predavanja pripravljati, zadaće izradjivati ili se privatnim čitanjem zabavljati mogli. —

§. 59.

Isto tako nastojati će ravnatelj, da učenici mogu pod nadzorom svojih učiteljah polaziti znanstvene sbirke te gospodarstvene i industrijalne zavode, koji se u mjestu nalaze.

IV. Ob učenicih.

A. O disciplini školskoj.

§. 60.

Osim nastavne imaju preparandije za pučko učiteljstvo i odgojnu zadaću, koja će sastojati u tom, da odgajaju naraštaj, vrstan jednoč u vršenju svoga zvanja svjestnim nastojanjem i živim primjerom udjelotvoriti zadaću, koja je stavljena pučkoj školi §om 1. šk. zak. (srav. školski i nastavni red §. 17.)

§. 61.

Glede nabožnih vježbah učenikah držat će se učiteljski sborovi onih odredabah, koje zemaljska vlada bude u sporazumku s dotičnimi duhovnimi oblastmi izdala i ravnateljstvom preparandijah u svoje vrieme priobćila.

Pri takovih vježbah biti će dužnost učiteljskih sborovah brinuti se za nadziranje učenikah s disciplinarnoga gledišta.

§. 62.

Svaki pitomac dužan je nabavljati si o svom trošku potrebite knjige i ina učevna sredstva.

Ustanovljene ure za predavanja i za vježbe dužan je svaki učenik točno polaziti.

Kod predvidjenih zapriekah valjat će učeniku zamoliti dopust do dva dana kod razrednoga učitelja, a na duže vremena kod ravnatelja.

Nadodje li pako kakova zaprjeka iznenada, imat će o njoj razrednoga učitelja za 24 ure obaviestiti i, povrativ se u školu, izostatak svoj valjano izpričati.

Inače pako zanemarene ure kazniti će se i kano neizpričane u svjedočbu upisati. —

§. 63.

Za učenje kojega od neobligatnih predmetah imaju se učenici odmah s početka školske godine prijaviti te predavanja takovih predmetah čitavu godinu uredno polaziti; s izostatci od njih postupat će se kano i s izostatci od obligatnih predmetah učevnih. Nu učiteljski sbor može učeniku dalje učenje kojega neobligatnoga predmeta zabraniti, ako odatle po njegovu mnienju nastaje uštrb napredku učenikovu u redovitih predmetih.

§. 64.

Glede ponašanja pitomacah u zavodu i izvan zavoda imati će učiteljski sborovi sastaviti i zemaljskoj vladi na odobrenje podnieti poseban disciplinarni propis. —

§. 65.

Disciplinarne kazne jesu:

a) opomena po učitelju;
b) ukor po razredniku;
c) ukor po ravnatelju;
d) ukor izrečen u sjednici pred učiteljskim sborom;
e) uzkrata podpore za njeko vrieme;
f) posvemašnji gubitak podpore;
g) izključenje iz zavoda;
h) izključenje iz svih učevnih zavodah.

Disciplinarne kazne pod d) do h) mogu se izvesti samo na temelju sjed-

ničkoga zaključka. Gubitak podpore i izključenje iz zavoda odvisi od odobrenja zemaljske vlade.

Samo pri težih prekršajih, uslied kojih bi se dalje boravljenje učenikovo na zavodu po ćudorednost ostalih učenikah smatralo opasnim, može učiteljski sbor dalji polazak zavoda zabraniti učeniku dotle, dok glede predloga o njegovu izključenju nestigne odluka zemaljske vlade.

O kaznah, osim onih pod a), b) i c) navedenih, imaju se obaviestiti i roditelji dotičnih učenikah.

§. 66.

Želi li koji učenik izstupiti iz preparandije prije svršenih naukah, valjat će mu se za to izkazati pismenom privolom svojih roditeljah ili njihovih zamjenikah.

B. O podporah.

§. 67.

Siromašnim ali inače dobrim i sposobnim učenikom podjeljivat će zemaljska vlada podpore uz obvezu, da će nakon svršenih naukah kroz stanovito vrieme izvršivati učiteljsku službu u području kraljevine Hrvatske i Slavonije.

Pobliži modaliteti o podjeljivanju tih podporah ustanoviti će se napose.

C. Ob izpitih.

§. 68.

Na preparandijah drže se koncem prve i druge godine (u I. i II. tečaju) prelazni izpiti (§. 84. šk. zakona), a koncem 3. godine (u III. tečaju) osposobljujući izpit (§. 86. šk. zak.)

§. 69.

Prelazni izpiti drže se u nazočnosti cieloga učiteljskoga sbora pod predsjedom ravnateljevim te se na temelju njih izdaju pripravnikom godišnje svjedočbe, kojimi se oni proglašuju sposobnimi ili nesposobnimi za prelaz u sljedeći viši razred preparandije.

Ti izpiti nisu javni; nu s dozvolom ravnateljevom mogu njim prisustvovati učenici viših tečajah.

§. 70.

Klasifikacija obavlja se sliedećimi bilježkami.

a) za ćudoredno ponašanje:

veoma pohvalno, pohvalno, bezprikorno, ne bez prikora radi . . . .

b) za marljivost:

neumorna, dostatna, nejednaka, slaba;

c) za napredak u naucih;

veoma dobar, dobar, dovoljan, nedovoljan.

Pri klasifikovanju uspjeha u posebnoj metodici za sve se predmete bilježi jedan red i to u rubrici „Posebna metodika i praktične vježbe".

§. 71.

Svjedočba što se izdaje učeniku, ima se osnivati na sudu, koji su si učitelji stvorili o njem za svega odnosnoga tečaja obuke. U dvojbenih slučajevih ima se uvažiti i uspjeh godišnjega izpita.

§. 72.

Radi „nedovoljnoga" napredka u jednom samo obveznom predmetu može učiteljski sbor dozvoliti učeniku opetovanje izpita iz toga predmeta o početku nove godine školske.

Radi „nedovoljnoga" napredka iz više nego jednoga obveznoga predmeta ima učenik opetovati dotični tečaj. Opetovanje tečaja samo je jedan put dozvoljeno.

§. 73.

Prelazne svjedočbe podpisuje ravnatelj i razredni učitelj.

§. 74.

Za duplikate prelaznih svjedočbah plaćati će se pristojba od 1 for., te će se upotriebiti za nabavu učevnih sredstvah.

§. 75.

Ako se poslje dva prva tečaja pokaže, da koji pitomac neima zvanja i

sposobnosti za učiteljstvo, ima se takov odpraviti iz preparandije (§. 85. školsk. zakona).

§. 76.

Učenikom, koji prije konca školske godine iz zavoda izstupe ili izkjučeni budu, izdaje se na njihov zahtjev polaznica, u kojoj se ima posvjedočiti samo ćudoredno ponašanje učenikovo i zabilježiti razlog, s kojega zavod ostavlja.

§. 77.

Nakon podpuno dovršena trogodišnjega nastavnoga tečaja imaju se preparandi (preparandice), želeći polučiti osposobljenje za učiteljsku službu, podvrći u to ime strogomu izpitu pred odredjenim za to povjerenstvom (§. 86. školsk. zakona).

§. 78.

Članovi izpitnoga povjerenstva jesu:

a) povjerenik zemaljske vlade, koji je ujedno i predsjednik povjerenstva;
b) po jedan zastupnik crkvenih oblastih onih vjeroizpoviestih, kojim pripadaju slušatelji preparandije;
c) ravnatelj i učitelji (učiteljice) preparandije i oni vještaci, koje pozove zemaljska vlada.

§. 79.

Ti izpiti nisu javni; nu vlastan im je prisustvovati županijski školski nadzornik i druge osobe, kojim to naročito dozvoli povjerenik vladin.

§. 80.

Izpiti su pismeni, ustmeni i praktični.

Za pismeni izpit ima se zahtievati:

a) hrvatski sastavak o zadatku iz pedagogije i didaktike ili iz područja hrvatskoga jezika i literature;
b) podpuno riešenje triuh pitanjah iz geometrije i računstva;
c) odgovor na tri pitanja i to jedno iz poviesti, jedno iz zemljopisa a jedno iz naravoslovja (fizike ili prirodopisa).

Za prvu radnju opredjeljuje se vrieme od četiri, a za ostale vrieme od tri ure, s izključenjem svih literarnih pomagalah, osim matematičkih tablah.

Šest tjedanah prije zaključka školske godine imaju učitelji pojedinih strukah dovoljan broj zadačah za pismene izpite odabrati i predati ravnatelju

preparandije, koji će ih pod pečatom izručiti neposredno povjereniku vladinu. Ovaj će izmedju predloženih zadaćah potrebiti broj izabrati te ih opet pod pečatom ravnatelju preparandije dostaviti.

Zadana pitanja imaju se pred sam izpit u izpitnoj sobi razpečatiti i kandidatom u pero kazati.

Klauzurnu radnju nadzirati će učitelji preparandije redom od ravnatelja ustanovljenim, i u zapisnik, koji se o tom ima voditi, zabilježit će svaki učitelj vrieme, odkada je i dokle nadzirao i kada je koji kandidat radnju dogotovio i predao i da li je za vrieme svoga nadzora kakovu proturednost opazio.

Pismene radnje kandidatah imaju dotični učitelji pomnjivo izpraviti, i zasluženom bilježkom ocieniti; a valja da ih pregledaju i ostali članovi izpitnoga povjerenstva.

Ustmeni izpit polaže se iz svih predmetah preparandijalne obuke unutar granicah naukovne osnove. Na temelju veoma dobrih pismenih radnjah može izpitno povjerenstvo oprostiti izpitaniku ustmeni izpit iz pojedinih predmetah.

Izpitno povjerenstvo odlučuje i o tom, da li će se osim orguljanja, koje ima biti predmetom izpita, obdržavati izpit još iz kojega tehničkoga predmeta.

Ustmeni izpit ima se polagati pred svimi članovi povjerenstva.

Uspjeh izpita iz pojedinih predmetah ima se bilježiti u zapisnik.

Vještina kandidatah u postupanju s djecom i u uporabi metode ima se prokušati praktičnim izpitom u vježbaonici.

Dotični tema ima se kandidatom priprave radi izručiti jedan dan prije izpita.

Radi praktičnoga izpita može povjerenstvo prizvati u pomoć i učitelje vježbaonice ter se skupa s njimi porazdieliti u odsjeke od najmanje triuh članovah, koje će opredieliti predsjednik povjerenstva.

Kandidati, koji su iz „posebne metodike i praktičnih vježbah“ dobili red „dobar“, mogu se oprostiti od praktičnoga izpita.

§. 81.

Po dovršenu izpitu odlučuje izpitno povjerenstvo na temelju bilježakah, što ih kandidatu dosudi iz pojedinih predmetah, o tom, da li se i kojim načinom ima kandidat osposobljenim proglasiti za učiteljsku službu.

Uspjeh u pojedinih predmetih ocjenjuje se bilježkami: veoma dobar, dobar, dovoljan i nedovoljan. Iz tehničkih predmetah, iz kojih nisu bili izpitivani, upisuje se kandidatom dotična bilježka posljednjega semestra.

Pri ocjenjivanju kandidata treba se obazirati i na njegov napredak za vrieme naukah, osobito u posljednjem tečaju preparandije.

§. 82.

Kandidatom, koji na izpitu zadovolje propisanim zahtjevom, izdaje se

svjedočba, kojom se oni sposobnimi izjavljuju za učiteljsku službu na obćih pučkih školah (§. 87. šk. zakona).

Kandidatom, koji na izpitu dobiju iz pedagogike i didaktike, zatim iz posebne metodike i praktičnih vježbah, hrvatskoga jezika i većine ostalih predmetah bilježku „veoma dobro“ a iz ostalih predmetah najmanje „dobro“, daje se svjedočba osposobljenja „s odlikom“.

Kandidati, koji iz jednoga ili više predmetah dobiju nedovoljan red, dužni su izpit opetovati.

Onim, koji iz jednoga predmeta, dobiju nedovoljan red, može, obzirom na prilično dobre redove iz drugih predmetah, dozvoliti izpitno povjerenstvo, da o početku buduće školske godine opetuju izpit samo iz onoga predmeta, iz kojega su dobili nedovoljan red.

Kod više nego jednoga nedovoljnoga reda dužan je kandidat opetovati izpit iz svih predmetah uz rok, koji mu opredieli izpitno povjerenstvo.

Po drugi put opetovanje izpita može dozvoliti samo zemaljska vlada. — (§. 88. šk. zakona).

§. 83.

Tko je po ovom propisu osposobljen za učitelja ili podučitelja obćih pučkih školah, može se poslje jedne godine učiteljevanja podvrći izpitu za učiteljstvo na gradjanskih školah po propisu, koji će se o tom izpitu izdati napose.

§. 84.

Svjedočbe osposobnice izdaju se po formularih, koji su dodani ovomu ustrojnomu statutu. Nje podpisuju svi članovi izpitnoga povjerenstva, a podpisom se dodaje pečat dotične preparandije.

§. 85.

Kandidatom, koji nezadovolje propisanim zahtjevom, izdaju se takodjer svjedočbe, u koje im se poslje redovah zasluženih iz pojedinih predmetah upiše rok dozvoljen za opetovanje izpita, s dodatkom, da se medjutim mogu upotriebiti kano privremeni učitelji ili podučitelji.

§. 86.

Za duplikate svjedočbah osposobnicah plaćat će se pristojba od 3 for. te će se upotriebiti za nabavu učevnih sredstvah.

§. 87.

Kandidati, koji se po dovršenom učiteljskom izpitu nisu za vrieme od

triuh godinah bavili učiteljskom strukom, moraju prije svoga definitivnoga namještenja ponoviti učiteljski izpit (§. 91. šk. zakona).

V. Ob učiteljih.

A. O namieštanju, službenih odnošajih i dužnostih učiteljah.

§. 88.

Učiteljsko osoblje na preparandijah sastoji od ravnatelja (ravnajućega učitelja) zatim od dva do četiri glavna učitelja, učitelja vjere, učiteljah (učiteljicah) vježbaonicah, učiteljice za žensko ručno djelo na ženskoj preparandiji te potrebnih k tomu pomoćnih učiteljah, dotično učiteljicah. (§. 92. zakona).

§. 89.

Ravnatelja i sve učitelje na preparandijah te učitelje vježbaonicah, ako se ovi zavodi uzdržavaju troškom zemaljskim, imenuje zemaljska vlada.

Po izminuću prelaznoga vremena, koje se od 1. listopada 1875. ustanovljuje na godinu danah, neće za glavnoga učitelja (učiteljicu) moći biti namješten nitko, tko se neuzmogne izkazati sposobnim najmanje za učiteljstvo na gradjanskih školah.

§. 90.

Učitelji (učiteljice) na vježbaonicah dužni su na preparandijah sudjelovati kao pomoćni učitelji.

Zemaljska vlada postavlja i suplente na preparandijah.

§. 91.

Plaće učiteljah na preparandijah iznosit će najmanje 900 for. na godinu (§. 129. zakona).

Ravnatelj (ravnajući učitelj) dobivat će povrh te plaće u ime funkcionalnoga doplatka 300 for. na godinu.

U ime stanarine dobivat će ravnatelj i svi učitelji preparandijah 15% od dotične plaće.

Učitelji na vježbaonicah, ako se uzdržavaju troškom zemaljskim, dobivat će najmanje 700 for. godišnje plaće i k tomu stanarinu u iznosu od 15% dotične plaće.

Definitivno namještenomu učiteljskomu osoblju na preparandijah i na

vježbaonicah pripadaju petogodišnji doplatci u iznosu od 10% u smislu §. 136. školsk. zakona.

Glede mirovinah učiteljskog osoblja na preparandijah ter glede obskrbe udovicah i sirotčadi toga učiteljskoga osoblja valjaju oni propisi, koji obstoje i glede ostalih javnih činovnikah, samo što i za nje glede trajanja službovanja valja §. 140. školsk. zakona.

§. 92.

Definitivno namješteni vjeroučitelji na preparandijah izjednačuju se glede plaće i ostalih pravah ostalim učiteljem istih zavodah, ako, osim na preparandiji, nauk vjere predaju i na vježbaonici, ili ako su, po zakonito stečenu osposobljenju vrstni predavati na preparandiji osim vjeronauka još i koji drugi predmet učevni.

Inače pako, ako službu vjeroučitelja obavljaju samo na preparandiji, jednaki su glede plaće i ostalih pravah učiteljem vježbaonice, uzdržavane troškom zemaljskim (§. 91. al. 4.).

§. 93.

Učitelji glasbe i gimnastike obavljaju svoju službu uz stalne nagrade.

§. 94.

Pomoćni učitelji dobivaju nagrade prema broju satih, u kojih predavaju.

§. 95.

Ravnatelj je obvezan na 10, glavni učitelji na 20, a učitelji vježbaonice na 25 urah službovanja preko tjedna. Obveza na 20 urah preko tjedna proteže se i na učitelje vjere, ako beru podpunu plaću, ustanovljenu za učitelje preparandije (§. 91. al. 1.).

Vjeroučitelju ima se svaka propovied računati za 2 ure.

§. 96.

Na privremeno supliranje pojedinih učiteljah obvezani su svi učitelji te nagradu za to mogu zahtievati samo u onom slučaju, u kojem im ona bude pripadala u smislu obstojećih propisah.

§. 97.

Dopust na 8 danah podjeljuje učiteljem ravnatelj, a dopust preko 8 danah mora se tražiti od zemaljske vlade.

B. O razrednicih.

§. 98.

Početkom školske godine imenuje ravnatelj od učiteljah preparandije za

svaki tečaj (razred) po jednoga razrednikom, kojemu je zadaća u povjerenom si razredu bditi nad jedinstvom nastave i discipline.

Razrednik će paziti:

a) da u sobi njegova razreda vanjski red vlada; razredni inventar da se štedi, u dobrom stanju drži i popunjava;
b) knjiga razrednica da se točno vodi;
c) imat će polazak svojega razreda nadzirati te će oprost od polazka škole do dva dana biti vlastan podjeljivati;
d) voditi će razredni katalog (imenik) i pisati svjedočbe učenikom svojega razreda;
e) imat će u svako doba biti točno obaviešten o ćudorednom vladanju i napredku pojedinih učenikah te će o tom učiteljsku konferenciju i roditelje učeničke ili njihove zamjenike izviešćivati;
f) sa svojimi će se drugovi u razredu o broju domaćih zadaćah, o skladnu predavanju pojedinih nastavnih strukah i suglasnu rukovodjenju discipline sporazumievati i što je k tomu potrebno predlagati;
g) pravo će kazni, koliko donosi njegov djelokrug, izvršivati.

C. O ravnatelju (ravnajućemu učitelju.)

§. 99.

Neposrednim poglavarom preparandiji jest ravnatelj. On je u nastavnom i disciplinarnom pogledu odgovoran višim oblastim za dobro stanje zavoda, koji i naprama trećim osobam zastupa.

Napose prinadleže ravnatelju sljedeće dužnosti:

a) on vodi nadzor nad svimi školskimi prostorijami i vrhovnu pazku nad učili i nad knjižnicom;
b) odredjuje, koje će učevne predmete pojedini učitelji predavati i ustanovljuje razredbu učevnih urah;
c) nadgleda obuku i zapt;
d) predsjeda učiteljskim sjednicam (konferencijam);
e) podjeljuje dopust učiteljem do 8 danah;
f) odredjuje zamjenike bolestnim ili inače prepriečenim učiteljem;
g) ustanovljuje dogovorno s učiteljskim sborom vrieme za prelazne i osposobljujuće izpite;
h) podnaša periodička službena izvješća kao i konačno godišnje izvještje zemaljskoj vladi;
i) izdaje na koncu svake školske godine štampom javnosti namie-

njeno izvješće o zavodu, poput godišnjih programah, običajnih na srednjih učionah.

§. 100.

Ravnatelj ima voditi sljedeće službene spise:

a) Poslovni zapisnik;
b) knjigu naredabah i propisah;
c) uredovne spise, po godinah poredane;
d) glavni imenik preparandah (preparandicah) i učenikah vježbaonice;
e) glavni inventar o svoj imovini zavoda;
f) poviest zavoda, u koju se bilježe sve promjene u učiteljskom sboru i ine po zavod važnije sgode.

§. 101.

Ako se u vrieme praznikah na duže od jednoga dana iz mjesta svoga službovanja udalji, mora si kojega od učiteljah zamjenikom postaviti i o tom zemaljsku vladu izviestiti; htjedne li se pako izvan vremena praznikah udaljiti, trebat će mu za to zamoliti dopust od zemaljske vlade.

D. Ob učiteljskih sjednicah
(konferencijah.)

§. 102.

Svakoga mjeseca drži se izvan urah za predavanja odredjenih redovita učiteljska sjednica.

§. 103.

Vanredne sjednice drže se, kad ravnatelj za nuždno pronadje ili bar dvojica članovah učiteljskoga sbora zatraže.

§. 104.

Članovi konferencije jesu svi na zavodu sudjeljujući učitelji (učiteljice). Pomoćni učitelji, koji za svoje službovanje beru nagradu (honorar), imaju samo savjetujući glas u sjednicah.

Predsjednik je sjednicam ravnatelj (ravnajući učitelj).

§. 105.

Svi učitelji dužni su u sjednice dolaziti. Svako izbivanje od sjednice ima se zabilježiti u zapisnik, kakov se o svakoj sjednici sastaviti te od svih nazočnih učiteljah podpisati i zemaljskoj vladi podnieti ima.

§. 106.

U sjednicah vieća se:

a) o najshodnijih sredstvih, kako bi se propisana naukovna osnova izvesti mogla;
b) o naukovnoj osnovi za vježbaonicu;
c) ob uvedenju i nabavi učilah;
d) o primanju pripravnikah;
e) o predlozih za štipendije;
f) o znanstvenom i disciplinarnom stanju zavoda i o napredku pojedinih učenikah;
g) ob uporavi disciplinarnih sredstvah;
h) o prelazu učenikah u više razrede, i o dozvoli opetovnih izpitah;
i) o predmetih, o kojih više oblasti zaištu mnienje učiteljskoga sbora.

Povrh toga ima svaki član ne samo pravo već mu je i dužnost, da o stvarih, tičućih se zavoda, rieč povede i čini predloge.

§. 107.

Red kojim se ima viećati o pojedinih predmetih, ustanovljuje ravnatelj.

§. 108.

O stvaranju zaključakah valja u glavnom ono isto, što je za učiteljske sjednice na pučkih školah glede toga ustanovljeno §§. 53.—56. školskoga i nastavnoga reda.

VI. O vježbaonicah.

§. 109.

Sa svakom preparandijom mora za praktičku vježbu budućih učiteljah i učiteljicah biti organički spojena vježbaonica od jednoga ili više razredah.

Vježbaonicu ili zemlja o svom trošku podiže, ili za to opredjeljuje drugu koju javnu, valjano uredjenu pučku školu.

§. 110.

Glede vanjskoga i nutarnjega reda vježbaonicah valjaju isti propisi, koji obstoje i za druge pučke škole, na koliko se nepreinačuju ovom naredbom.

§. 111

Ako vježbaonica sastoji od više razredah, imaju se za pojedine ure praktičkoga vježbanja učiteljskih kandidatah od djece različitih razredah sastavljati škole sa jednim ili dva učitelja.

§. 112.

Ravnatelj preparandije podjedno je i ravnateljem vježbaonice. On učenike prima i odpušta, školu naprama oblastim i roditeljem zastupa, razredbu učevnih urah ustanovljuje i pojedinim učiteljem vježbaonice razrede opredjeljuje.

§. 113.

Pri obuci u vježbaonici učestvuju osim učiteljah te škole i pripravnici II. i III. tečaja te učitelji posebne metodike.

§. 114.

Iz prva imaju pripravnici polaziti vježbaonicu samo kano slušatelji i motritelji, dok se pripuste da aktivno sudjeluju u nastavnoj zadaći.

§. 115.

A da nijedan od pripravnikah nebude lišen prilike za metodologijsko-praktičke vježbe u nastavi, valja da aktivno njihovo učešće pri nastavi bude uredjeno po stanovitom, unapried opredieljenom turnusu.

§. 116.

I rečeno učešće u nastavi valja da bude postupno, prelazom od pokusnih predavanjah na obuku u pojedinih strukah i odatle na obuku čitavih razredah, dotično razdielah.

§. 117.

Osim vježbanja u samoj vježbaonici bit će dobro, da se pripravnici kano hospitanti vode i u druge pučke učione u mjestu preparandije i izvan njega u izokolna bliža sela.

§. 118.

Učitelji posebne metodike imaju

a) Po odredbi ravnateljevoj upućivati pitomce u posebnoj metodici pojedinih učevnih predmetah, uz sveudiljni obzir na propisane naukovne osnove i na školske knjige u porabi stojeće;

b) s pitomci pretresivati zadaće za razne praktične vježbe;
c) upućivati ih kako se imaju za svrsishodnu obuku pripravljati, i tu pripravu nadzirati;
d) pratiti ih kod pohadjanja drugih školah u mjestu ili izvan sjedišta preparandije;
e) nastavnim pokusom preparandah u vježbaonici prisustvovati i te pokuse prosudjivati;
f) napokon pitomcem u svih strukah školske prakse riečju i činom na ruku ići.

§. 119.

R a z r e d n i c i (razrednice) vježbaonice dužni su naučati sve učevne predmete u svojih razredih. Iznimice može ravnatelj, ako to zahtieva interes zavoda, samo obuku u risanju, pjevanju, gimnastici i ženskom ručnom djelu povjeriti i drugim učiteljskim silam.

§. 120.

Ravnatelj odredjuje izmedju pitomacah 3 tečaja stanovitim redom (n. pr. svaki mjesec danah) druge r a z r e d n e p o m o ć n i k e za pojedine razrede vježbaonice, te jih pridjeljuje pojedinim učiteljem. Razredni pomoćnici vrše po naputku razrednikah, ovim pripadajuće dužnosti, imenito nadziru učenike u razredu prije početka obuke i za stankah obuke, zatim pri javnih obhodih i kad idu u crkvu, paze im na urednost knjigah, pisankah, zadaćnicah, odiela itd.

U obće imaju razredni pomoćnici imati na umu, da im je dužnost u vježbaonici ne samo kod obuke nego i kod uzgoja pripomagati te da im je s toga u svem prednjačiti dobrim primjerom.

VII. O zabavljalištih.

§. 121.

Uza svaku žensku preparandiju mora biti zabavljalište (§. 76. šk. zak.)

§. 122.

Da se preparandice mogu dovoljno uvježbati u rukovodjenju zabavljalištah, moraju tečajem barem jedne školske godine po njekoliko urah tjedimice praktičnim vježbam u zabavljalištu prisustvovati i dotičnoj učiteljici po njezinu naputku pomagati.

Osim toga imat će slušati i teoriju zabavljalištah.

*

VIII. O radionicah.

§. 123.

Uza svaku preparandiju mora biti školska radionica za praktičku vježbu budućih učiteljah i učiteljicah (§. 76. šk. zak.).

§. 124.

Radionica ima se predbježno urediti za stolarstvo, tokarstvo, knjigovežtvo i obrazkovanje (modelovanje).

Neposrednu upravu radionice povjeriti će ravnatelj jednomu od redovitih učiteljah (učitelju obrtoslovja), a za početak obuke prizvati će se u pomoć inteligentni zanatlije naznačenih strukah.

§. 125.

Obuka će sastojati u upućivanju učenikah kako da si sami uzmognu sastavljati razna učila, koja rabe pučkim učionam, i ine rukotvorine.

§. 126.

Preparandice imaju se osobito vježbati u priredjivanju gradiva za zabavljališta.

Godišnja svjedočba.

Gospodin (ime i prezime) iz (rodno mjesto) u (zemlja) rodjen dne . . . . 18 . . , ... vjeroizpovjesti, preparand prvoga / drugoga tečaja kr. mužke preparandije u Zagrebu, dobiva za školsku godinu 18 . . sljedeću svjedočbu:

Ćudoredno ponašanje mu je bilo . . . . . .
Marljivost mu je bila . . . .
Napredovao je u:
Nauku vjere . . . .
Pedagogici . . . .
Posebnoj metodici i praktičkih vježbah . . . . .
Hrvatskom jeziku . . . .
Njemačkom jeziku . . . .
Zemljopisu . . . .
Poviesti . . . .
Prirodopisu . . . .
Fizici i lučbi . . . .
Matematici . . . .
Gospodarstvu i obrtoslovju . . . . . .
Krasopisu . . . .
Geometrijskom i prostoručnom risanju . . . .
Pjevanju . . . .
Guslanju . . . .
Orguljanju . . . .
Gimnastici . . . .

. . . . . . u izvanrednih predmetih

Izvanjsko lice pismenih sastavakah bilo mu je . . . . . .
Broj izgubljenih urah . . . . . izpričan . . . neizpričan . .

Prama tomu izjavljuje se učenik sposobnim / nesposobnim za prelaz u drugi / treći tečaj.

U Zagrebu dne . . . . 18 . .

(M. P.) N. N. ravnatelj N. N. razrednik

k §. 69. ustroj. statuta.

Broj . . . . . . **Kr. ženska preparandija u Zagrebu.**

Godišnja svjedočba.

Gospodična (ime i prezime) iz (rodno mjesto) u (zemlji) rodjena dne . . . . 18 . . preparandica prvoga / drugoga tečaja kr. ženske preparandije u Zagrebu, dobiva za školsku godinu 18 . . sljedeću svjedočbu:

Ćudoredno ponašanje joj je bilo . . . .
Marljivost joj je bila . . . .
Napredovala je u:
Nauku vjere . . . . . ; . . . . .
Pedagogici . . . .
Posebnoj metodici i praktičkih vježbah . . . . .
Hrvatskom jeziku . . . .
Njemačkom jeziku . . . .
Zemljopisu . . . .
Poviesti . . . .
Prirodopisu . . . .
Fizici i lučbi . . . .
Matematici . . . .
Gospodarstvu i kućanstvu . . . .
Krasopisu . . . .
Geometrijskom i prostoručnom risanju . . . : .
Pjevanju . . . .
Gimnastici . . . .
Ženskom ručnom djelu . . . .

. . . . . . u izvanrednih predmetih

Izvanjsko lice pismenih sastavkah bilo joj je . . . . . .
Broj izgubljenih satih . . . . . izpričan . . . neizpričan . . .
Prama tomu izjavljuje se učenica sposobnim / nesposobnim za prelaz u drugi / treći tečaj.

U Zagrebu dne . . . . . . 18 . .

(M. P.) N. N. ravnatelj N. N. razrednik.

k §. 69. ust. statuta.

Br. ____________

Svjedočba

Gospodin (ime i prezime) iz (rodno mjesto) u (zemlja) rodjen dne . .
{ male gimnazije / „ realke / gradjanske škole } tri godine na ovoj preparandiji probavio i sva tri tečaja godine
18 . . propisanomu izpitu za učiteljsku službu na obćih pučkih školah, te je za-

Predmet	Uspjeh izpita
Nauk vjere	
Pedagogika	
Posebna metodika i praktičke vježbe	
Hrvatski jezik i literatura	
Njemački jezik	
Zemljopis	
Poviest i domaći ustav	
Prirodopis	
Fizika	

Čudoredno ponašanje bijaše mu . . . . .

Prama tomu proglašuje se kandidat osposobljenim (s odlikom) za uči-

Isti je uživao podporu iz zaklade narodnih učionah u iznosu

vatskoj ili Slavonije najmanje . . . godinah.

U Zagrebu

(M.

N. N. vladin povjerenik
kao predsjednik izpitnoga povjerenstva.

§. 82. ustroj. statuta.

Kr. preparandija za učitelje u Zagrebu.

osposobnica

. . . . 18 . . . . . vjeroizpoviesti, pokle je nakon svršene 18 . , 18 . . i 18 . . polag propisa svršio, podvrgao se je mjeseca . . . . . služio sliedeću svjedočbu

Predmet	Uspjeh izpita
Matematika	
Gospodarstvo i obrtoslovje	
Krasopis	
Geometrijsko i prostoručno risanje	
Pjevanje	
Guslanje	
Orguljanje	
Gimnastika	
Mekaničke radnje u radionici	

Napredovao je u neobveznih predmetih, i to:
telja na obćih pučkih školah.
od . . . . ter je obvezan nakon ovoga izpita učiteljevati u Hr-

dne . . . . 18 . .
P.)

N. N. ravnatelj preparandije
Podpisi ostalih članovah izpitnoga povjerenstva

Br. ________

Svjedočba

Gospodična (ime i prezime) iz (rodno mjesto) u (zemlja) rodjena dne . više djevojačke škole tri godine na ovoj preparandiji probavila i sva tri tečaja . . . . 18 . . propisanomu izpitu za učiteljsku službu na obćih

Predmet	Uspjeh izpita
Nauk vjere	
Pedagogika	
Posebna metodika i praktičke vježbe	
Hrvatski jezik	
Njemački jezik	
Zemljopis	
Poviest	
Prirodopis	
Fizika	

Ćudoredno ponašanje bilo joj je . . . .

Prama tomu proglašuje se kandidatica osposobljenom (s odlikom)

U Zagrebu

(M.

N. N. vladin povjerenik
kao predsjednik izpitnoga povjerenstva.

k §. 82. ustroj. statuta.

Kr. preparandija za učiteljice u Zagrebu.

osposobnica

. . . . 18 . . , ... vjeroizpovjesti, pokle je nakon svršene godine 18. . . 18 . . i 18 . . polag propisa svršila, podvrgla se je mjeseca . . pučkih školah, te je zaslužila sljedeću svjedočbu.

Predmet	Uspjeh izpita
Matematika	
Gospodarstvo i kućanstvo	
Krasopis	
Geometrijsko i prostoručno risanje	
Pjevanje	
Žensko ručno djelo	
Gimnastika	
Praktične vježbe u zabavljalištu	
Mekaničke radnje u radionici	

Napredovala je u neobveznih predmetih, i to: . . . .
za učiteljicu u obćih pučkih školah i zabavljalištih.

dne . . . . 18 . .

P.)

N. N. ravnatelj preparandije
Podpisi ostalih članovah izpitnoga povjerenstva.

Br. ____________

I z p i t n a

Gospodi . . . . . N. N. iz . . . . u . . . .
pokle je nakon svršen . . . . tri godine na ovoj preparandiji
podvrg . . se je mjeseca . . . . 18 . . propisanomu izpitu za

Predmet	**Uspjeh izpita**
	Kao i u svjedoč-

Ćudoredno ponašanje bijaše . . . .

Pošto kandidat . . . . nije udovolj . . . propisanim zahtjevom, se ima u roku od . . . . podvrći novomu izpitu, a medjutim

U Zagrebu

(M.

N. N. vladin povjerenik
kao predsjednik izpitnoga povjerenstva.

§. 82. ustroj. statuta.

Kr. preparandija za učitelj . . . u Zagrebu.

svjedočba

rodjen . dne . . . . 18 . . . . vjeroizpoviesti probavi . . i sva tri tečaja godine 18 . . , 18 . . i 18 . . polag propisa svrši . . učiteljsku službu na obćih pučkih školah, te je zasluži . . sljedeću svjedočbu.

Predmet	Uspjeh izpita
bah sposobnicah	

Neobvezni predmeti . . . .
to se nemože proglasiti sposobn . . . za definitivnu učiteljsku službu, nego može se upotriebiti kano privremen . učitelj . ili kano podučitelj.

dne . . . . 18 . .

P.)

N. N. ravnatelj preparandije
Podpisi ostalih članovah izpitnoga povjerenstva

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina 1875.

Komad XXV.

Izdan i razposlan dne 21. kolovoza 1875.

Br. 52.

Naputak

o djelokrugu i poslovnicih vieća i ureda za zemaljsku statistiku u Hrvatskoj i Slavoniji.

Da se provede zakon od 18. veljače 1875. ob ustroju ureda i vieća za zemaljsku statistiku u Hrvatskoj i Slavoniji, izdaje se oviem, pošto se prije saslušalo zemaljsko statističko vieće, sliedeći naputak o djelokrugu i poslovnicih statističkoga vieća i statističkoga ureda.

A. Zemaljsko statističko vieće.

I. Djelokrug zemaljskoga statističkoga vieća, prava i dužnosti njegovih članova.

§. 1.

Predsjednik zemaljskoga statističkoga vieća jest ban, a namjestnikom mu njegov zakoniti zamjenik.

§. 2.

Statističko vieće sastoji se:

a) Od zastupnikah pojedinih upravnih strukah;
b) od vještakah, imenovanih banom.

§. 3.

Statističko vieće vlastno je, izabirati si dopisujuće članove, koji će samo, ako su pozvani, moći prisustvovati sjednicam vieća, a vlastno je takodjer pozivati u svoje sjednice strukovnjake nečlanove i pitati jih za njihovo mnienje.

§. 4.

Statističkomu je vieću zadaćom, podupirati kr. zemaljsku vladu i c. kr. glavno zapovjedničtvo kao krajišku zemaljsku upravnu oblast svojim savjetom o svih pitanjih, tičućih se zemaljske statistike i udarati pravac djelatnosti na polju službene statistike tako, da će ova udovoljivati zahtjevom i uprave i znanosti.

§. 5.

Za to ima statističko vieće izjavljivati svoje mnienje:

1. O načinu, kako će se po statističkom uredu sakupljati podatci o zemaljskoj statistici;

2. o formularih, što jih je ured voljan prihvatiti i napokon

3: o publikacijah što jih kani izdati statistički ured.

§. 6.

Izjave statističkoga vieća uvrščivati će se kao zaključci u zapisnik, te se predlagati banu odnosno njegovu zamjeniku, da jih potvrdi i da se nakon njegove potvrde izvrše.

§. 7.

Članovi statističkoga vieća vlastni su:

1) Ugledadati sve spise statističkoga ureda;

2) predlagati u sjednici predloge te poticati tuj predmete one, kojih neima u dnevnom redu, ustanovljenom za sjednicu;

3) zahtjevati, da se njihova mnienja, ako se razlikuju od zaključakah većine, napose uvrste u zapisnik;

4) služiti se knjigami, zemljovidi i drugimi sbirkami statističkoga ureda.

§. 8.

Članovi statističkoga vieća promiču njegovu zadaću, prisustvujući sjednicam (ako su u Zagrebu), preuzimljući referate i radeći u posebnih odborih.

§. 9.

Dopisujući članovi promiču u svom djelokrugu interese statističkoga vieća, izjavljuju svoje mnienje, kad se to od njih uztraži, skupljaju, ako je potriebno i njim moguće, te izradjuju statističke podatke i učestvuju napokon kod razpravah, kojim su pozvani.

§. 10.

Dopisujućim je članovom slobodno, služiti se knjižnicom statističkoga ureda i statističkom gradjom, što ju je ovaj sakupio, no samo, ako to dopušta redovita služba ureda. Svaki dopisujući član dobivati će po jedan iztisak publikacijah statističkoga ureda.

II. Poslovnik statističkoga vieća.

§. 11.

Sjednicam zemaljskoga statističkoga vieća predsjeduje ban, a ako je on prepriečen, njegov zakoniti zamjenik.

§. 12.

Predsjednik sastavlja posebne odbore, te je vlastan prisustvovati njihovim sjednicam.

§. 13.

Predsjednik riešava prešne ili manje važne predmete preko statističkoga ureda, a ostale dodieljuje budi pojedinim članovom statističkoga vieća kao izvjestiteljem, budi posebnim odborom.

§. 14.

Predsjednik podpisuje sve odpravke zemaljskoga statističkoga vieća.

§. 15.

Tajnikom statističkoga vieća jest predstojnik statističkoga ureda.

On će bditi nad pisarničkimi poslovi vieća, što jih obavlja osoblje statističkoga ureda, pozivati članove u sjednice i posebne odbore, ustanovljivati privolom predsjednika dnevni red sjednicam statističkoga vieća, nadzirati sastavljanje sjedničkih zapisnikah i izradjivanje izvodah iz ovih zapisnikah, što će jih donositi službene novine.

*

§. 16.

Perovodjom statističkoga vieća jest pristav statističkoga ureda. On izradjuje pod nadzorom tajnikovim sjedničke zapisnike i izvode iz ovih zapisnikah, podupire tajnika u drugih njegovih poslovih i zamienjuje ga, ako je on zapriečen.

§. 17.

Statističko vieće sastajati će se redovito svakoga mjeseca, al se mogu uricati i vanredne sjednice.

§. 18.

Početkom svake sjednice pročitati će se zapisnik posljednje sjednice, a pošto ga je vieće ovjerovilo, izvjestit će tajnik vieće o djelatnosti statističkoga ureda, i raznih postojećih već odborah i priobćiti mu, koji su spisi unišli i što se š njimi učinilo.

§. 19.

Zaključke stvara absolutna većina prisutnih članovah. Predsjednik glasuje amo, kad su se glasovi razpolovili.

§. 20.

Posebni odbori vlastni su takodjer dozivati vrstake svojim razpravam.

B. Statistički ured.

1. Svrha i zadaća statističkoga ureda.

§. 1.

Statističkomu je uredu svrhom i zadaćom, skupljati što podpunije i pouzdanije zemaljske statističke podatke, izpitivati jih, redati i tako obavljati, da će oni služiti legislativnim, znanstvenim i praktičnim svrham.

2. Organizacija statističkoga ureda.

§. 2.

Ured za zemaljsku statistiku samostalan je u strukovnoj svojoj djelatnosti, u službenih pako i disciplinarnih odnošajih podredjen kr. zemaljskoj vladi, odjelu za unutarnje poslove.

§. 3.

Način, kako će se obradjivati službena statistika glede poslovah zajedničkih po zak. čl. I. 1868. kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, te kraljevini Ugarskoj, ustanovit će se dogovorno s dotičnimi zajedničkimi ministarstvi.

§. 4.

Statističkomu je uredu na čelu njegov predstojnik, koji odgovara za sav rad ureda i koga će, bude li odsutan ili drugimi uzroci zapriečen, zastupati njegov namjestnik.

§. 5.

Svukoliku statističku gradju neka strukovno osoblje ureda izradjuje po sliedećih razdjelih:

1) Statistika geografskih i topografskih odnošajah;
2) statistika žiteljstva;
3) statistika narodnoga i državnoga gospodarstva;
4) statistika državnih i socijalnih odnošajah.

§. 6.

Manipulacionalni posao (uručbeni zapisnik, ekspedit i registratura) povjerit će se posebnomu osoblju.

§. 7.

Predmeti, što ih statistički ured nemože riešiti sam u svojem djelokrugu, već o kojih mora svoje mnienje i svoje predloge podastirati banu odnosno njegovu zamjeniku da on odluči, jesu:

a) Osobne i disciplinarne stvari, tičuće se osoblja statističkoga ureda, podieljivanje nagradah, remuneracijah za vanredne radnje, predujmovah na plaću i dopustah.
b) Nagradjivanje onih osobah, koje neslužе statističkomu uredu.
c) Odobravanje pogodbah ob uslugah za plaću, narukah.
d) Odlučivanje o statističkih poslovih, potičućih od državnoga zajedinstva s kraljevinom Ugarskom.
e) Drugi predmeti, o kojih predstojnik statističkoga ureda, drži, da jih nemože riešiti sam.

§. 8.

Predmete, pridržane banovoj odluci, podnosit će mu statistički ured posebnimi izvješći.

§. 9.

Za namirivanje manjih troškovah doznačivati će se posebna naklada, koju će rukovoditi predstojnik.

§. 10.

Do predmetah, navedenih u prijašnjih §§-ih, radi statistički ured (u strukovnih pitanjih na temelju mnienja izjavljena statističkim viećem) samostalno i dopisuje s toga o svih u njegov djelokrug spadajućih poslovih samostalno i pod svojim posebnim pečatom s oblastmi državnimi, crkvenimi, javnimi zavodi i družtvi u zemlji — §. 5. zakona od 18. veljače 1875. — sa statističkimi uredi drugih državah i raznih gradovah, s pripravljajućimi odbori sunarodnoga statističkoga kongresa itd.

3. Skupljanje statističkih podatakah.

§. 11.

Da uzmogne udovoljivat svojoj zadaći, dobivati će statistički ured:

a) Djela tiskana ili litografirana, što jih izdaje kr. zemaljska vlada i c. kr. krajiško glavno zapovjedničtvo;

b) tiskopise sabora;

c) predloge, predložene zemaljskimi enquentnimi povjerenstvi i operate ovih povjerenstvah.

§. 12.

Kad uztreba sakupiti po cieloj zemlji novih statističkih podatakah, a skupljanja toga nije odredio posebni zakon, učiniti će što je potrebno dotična centralna upravna oblast. Sakupljivanje odredjuje za tim statistički ured, te će se uticati upravljajućim oblastim samo, ako njegove odluke nisu našle odziva u dotičnih organah.

§. 13.

Statistički ured bdije nad tim, da mu se točno i u propisanih rokovih šalju podatci od oblastih državnih, crkvenih, javnih zavodah i družtvah u zemlji.

§. 14.

Ako oblasti, zavodi, družtva, dužni podnosit statističkih podatakah, nezadovolje svojoj dužnosti ili ako su jim podatci netočni i nepouzdani, sakupit će se oni po statističkom uredu, ako to na predlog njegov odredi vlada, o trošku dotičnoga organa.

§. 15.

Da bolje uzpozna odnošaje i ciele zemlje i pojedinih joj krajevah i

mjestah, obaći će, ako privoli ban, predstojnik statističkog ureda ili koji činovnik ureda, odredjen predstojnikom razne krajeve zemlje i ondje sam neposredno kupiti potrebne podatke.

§. 16.

Statistički je ured dužan gradju, ulazeću redovito ili sakupljenu u posebne svrhe držati u evidenciji tako, da će, kad se god od njega uztraži, moći odgovoriti na razna pitanja, tičuća se zemaljske statistike.

4. Publikacije statističkoga ureda.

§. 17.

Gradju, što ju je ured sakupio, objavljuje on u svojih publikacijah.

§. 18.

U publikacije statističkoga ureda spadaju:

a) Godišnjak, u kom će se počam od god. 1874. u kratkih sumarnih pregledih objavljivati statistički podatci;

b) službene statističke objave. u koje će se uvrščivati predmeti, kojim se hoće obširnije tumačeći tekst.

Službene statističke objave izlazit ćé u svežčićih, te će jih statistički ured izdavat, ako je sakupio već dosta gradje, i ako mu dopusti njegov proračun.

c) Vanredne publikacije

Ove će se izdavat, kad bude potrebno i kad to dopuste okolnosti.

§. 19.

Osim izdavanja ovih saboru, vladi i obćinstvu namienjenih publikacijah dužan je još statistički ured:

Sastavljati vladi statističke izkaze u legislativne i upravne ili znanstvene svrhe, i kad uztreba, skupiti za ove izkaze i gradju; —

zajedno sa statističkim viećem ocienjivati i izjavljivati svoje mnienje o formularih i upitnicih, što jih je sastavila vlada, da se po njih sakupe podatci u posebne legislativne ili administrativne svrhe; —

gradju, unišlu ovim načinom, redati, sastavljati u svrhu, priobćenu mu vladom i po njezinoj želji.

§. 20.

Statistički ured brinuti će se sam za redakciju, tisak i potreban

broj iztisakah svojih publikacijah, te će ove izlaziti nakladom ureda za zemaljsku statistiku u Hrvatskoj i Slavoniji,

5. Sunarodna i znanstvena statistička djelatnost.

§. 21.

Statistički ured, osvrćući se i na sunarodnu statistiku, obćiti će sa statističkimi uredi inozemstva, slati jim u zamienu svoje publikacije, sakupljati od njih potrebite podatke, al i on njim priobćivati podatke o Hrvatskoj i Slavoniji, što jih oni od njega uztraže.

§. 22.

Kako je unapriedjivanje i promicanje zemaljske statistike jednom od glavnih zadaćah statističkoga ureda, nastojati mu je i oko toga, da se njegovu radu pridružuju strukovnjaci te će, ako mu bude možno i ako privoli ban, nagradjivati njihove književne radnje, i podupirati izdavanje posebnih statističkih djelah.

§. 23.

Da uzmogne znanstveno gojiti statistiku, stvarati će si statistički ured knjižnicu i sabirati sbirku zemljovidah. Kako će se knjižnicom i sbirkom zemljovidah služiti i članovi statističkoga vieća i osoblje statističkoga ureda, uredit će poseban naputak o knjižnici statističkoga ureda.

§. 24.

O nutarnjem poslovanju statističkoga ureda izdati će se poseban naputak.

Br. 14484.

Nazočni naputak o djelokrugu i poslovnicih vieća i ureda za zemaljsku statistiku u Hrvatskoj i Slavoniji oviem se potvrdjuje.

U Zagrebu dne 2 kolovoza 1875.

(M. P.) **I. Mažuranić** s. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXVI.

Izdan i razposlan dne 3. rujna 1875.

Br. 53.

Zakonski članak XXV.: 1874.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora ob ustrojenju zemaljske štatistike.

(Potvrdjen 18. srpnja 1874. Proglašen u kuči zastupnikah 22. a u kući velikašah 23. srpnja 1874.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Českі itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o ustrojenju zemaljske štatistike.

§. 1.

Odredjuje se držanje u očevidnosti javnoga stanja zemalja krune ugarske kao i godinu za godinom mienjajućih se odnošaja sveobćega interesa.

§. 2.

Ravnanje zemaljske štatistike, sabiranje u području državnom, priredjivanje, sastavljanje i proglašivanje štatističkih podatakah obavlja osriednji štatistički ured, koji je neposredno podčinjen ministru za poljodielstvo obrt i trgovinu.

Pojedina ministarstva izručuju takodjer u djelokrug si spadajući štatistički materijal uredu štatističkomu.

§. 3.

Uz osriednji štatistički ured stoji kao sbor strukovnjaka zemaljsko štatističko vieće, koje je sastavljeno iz zastupnika pojedinih strukovnih ministarstva kao što iz strukovnjaka imenovanih po ministru za poljodielstvo obrt i trgovinu.

Predsjednik vieća jest ministar ovaj ili njegov zamjenik.

§. 4.

Ovomu vieću imade se svagda predbježno na mnienje saobćiti uredjenje i obrazci zemaljskih sabiranja, koja osriednji štatistički ured kani u tečaj postaviti.

Isto tako imade se predbježno izjava mnienja štatističkoga vieća potražiti glede osnove novih sabiranja, što jih strukovna ministarstva za svoje svrhe odredjuju, — izuzam, kad interes javne službe odvlake ne dopušta, u kojem slučaju valja takove osnove vieću naknadno priobćiti.

§. 5.

Organi vladini, oblasti crkvene kao što i gradjanske i vojne dužne su dobavljati podatke nuždne za cilj u §-u 1-om iztaknuti ter odašiljati jih putem svojim osriednjemu štatističkomu uredu.

Javni i svrhami javna interesa zanimajući se zavodi i družtva obvezana su na poziv štatističkoga ureda ovomu neposredno pripošiljati za pomenute svrhe nuždne podatke iz djelokruga svoga.

§. 6.

Za sabiranje štatističkoga materijala putem službenim te za strukovno razgledanje i sastavljanje istoga ustojiti će odbor svakoga municipija stalno štatističko povjerenstvo.

§. 7.

Djelokrug osriednjega štatističkoga ureda i vieća, kao što i štatističkih povjerenstva pojedinih municipija urediti će potanko posebni naputci.

Naputke ove ustanovljuje ministar za poljodielstvo, obrt i trgovinu, saslušav zemaljsko štatističko vieće.

Članovi štatističkoga vieća i štatističkih povjerenstva vrše bezplatno poslovanje svoje.

§. 8.

Za istinitost i točno pripošiljanje štatističkih podataka odgovaraju oblasti ili zavodi i družtva, koja su dužna podatke neposredno pružati (§. 5.). Podatci, koji nakon shodna službena poziva, dotično saobćenja mana budu bez valjana i prihvatna opravdanja zakašnjenja nevaljano ili nebudu u obće predloženi, biti će na teret i trošak organa, koji je uzrokom kašnjenju, na licu mjesta sabrani.

§. 9.

Izvršenje zakona ovoga povjerava se ministru za poljodielstvo, obrt i trgovinu, a u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji banu kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, ovim ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Ebensee dne osamnaestoga srpnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i četvrte.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Stiepan **Bitto** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 54.

Zakonski članak XIX.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o preinakah potrebnih usljed novoga sustava metričke mjere i teže u zakonskih ustanovah slovećih o porezu na pivu, žestu i slador.

(Potvrdjen 6. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 14., a u kući velikašah 18. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o preinakah potrebnih usljed novoga sustava metričke mjere i teže u zakonskih ustanovah slovećih o porezu na pivu, žestu i slador.

Porezna jedinka.

§. 1.

S toga, što zakonskim člankom VIII. godine 1874. stupa u život novi sustav mjere i teže, ustanovljuje se poreznom jedinkom kod propisivanja i pobiranja poreza na pivu, žestu i slador, kano i kod povrate carine i poreza na pivu, žestu i slador, što se preko carinske linije izvaža, počam od roka naznačena

u §. 6. jedan hektolitar, dotično 100 kilogramah, ter će prema tomu dojakošnje porezne stavke biti, kako sliedi:

Ustanovljenje stavakah poreza na pivu, žestu i slador.

§. 2.

I. Kod poreza na pivu (§. 2. zak. čl. XIX. god. 1868.).

Na izradjenu pivnu začinu za svaki hektolitar i svaki stupanj uredovnoga sacharometra 16.7 novč.

II. Kod poreza na žestu.

1. Glede onih većih pecarah, koje na temelju proizvodivosti vrionikah pod paušaliranje padaju, kano i glede onih pecarah, koje svoj porez putem nagodbe plaćaju (§§. 1. i 11. zak. čl. XVI. god. 1868.) za svaki hektolitar i svaki alkoholni stupanj uredovnoga alkoholometra od 100 stupnjah 10. 7 novč.

2. Glede onih pecarah, koje svoj porez po tarifi plaćaju (§. 12. zak. čl. XVI. god. 1868.) za svaki hektolitar:

a) pri upotriebljavanju brašnatih proizvodah, kao: krumpira, vrstah žita i variva, zatim za to prikladnih vrstah repe i sladorne melase od repe . . 66 novč.

b) pri upotriebljavanju drenjinah, jabukah, krušakah i voća sa koščicom, zatim korenih biljkah i pivarskih odpadakah . . . . 44 novč.

c) pri upotriebljavanju vinske komine . . . . . 33 novč.

d) pri upotriebljavanju pećkovicah, kao: trešanjah, šljivah, bresakah, zatim vina, vinskoga droždja, mošta od grozdja i od voća . . . . 66 novč.

e) napokon ako se za pečenje žeste upotriebljuju tekućine od višega sladornoga sadržaja, negoli ga imaju tvari navedene pod a)—d). kao što su odpadci sladornih tvornicah repe (izuzam melassu sladora od repe) krumpir ili žito, sirup, zatim škrob, tad se na samu tvorinu žeste udara porez za svaki hektolitar i za svaki alkoholni stupanj uredovnoga alkoholometra od 100 stupnjah . . 10. 7 novč.

(§. 13. zak. čl. XVI. godine 1868.).

III. Kod poreza na slador.

1. Ako se pravi slador iz repe:

a) za sto kilogramah frižke repe . . . . 73 novč.
b) za sto kilogramah sušene repe peterostruka svota poreza za frižku repu, t. j. . . . . 3 for. 65 novč.

2. Ako se pravi slador iz drugih tuzemskih tvarih, a ne iz repe, za sto kilogramah jedroga sladora:
a) ako je tekuć (Glucose) . . . . 41 novč.
b) ako je gust . . . . 4 for.
(§. 6. službene sbirke zakonahi propisah o porezu na slador).

Odmjerenje povrate poreza od pive, žestnih tekućinah i sladora, štono se izvaža preko carinske linije.

§. 3.

Povrata poreza od pive, žestnih tekućinah i sladora, što se izvaža preko carinske linije, odmjeruje se kako sliedi:

1. glede one pive, koja, kad joj se oduzme sadržaj ugljičite kiseline, najmanje $2^1/_2$ sacharometarska stupnja pokazuje i koja se u množini od najmanje 1 hektolitra izvaža (§. 105. službene sbirke zakonah i propisah o porezu na pivu).
a) bez obzira na sadržaj stupnjah pivne začine, iz koje je piva napravljena, od svakoga hektolitra. . . . . .1 for .50 novč.
b) s obzirom na najnižji sadržaj stupnjah, do kojega je izvažajući pivar pivnu začinu prije izvoza pravio, za svaki hektolitar pive i za svaki sacharometarski stupanj toga sadržaja stupnjah 16.7 nč.

2. glede žestnih tekućinah (§. 14. zak. čl. XVI. god. 1868.) za svaki hektolitar i svaki alkoholni stupanj uredovnoga alkoholometra od 100 stupnjah (pri toplini od 12° Reaumura) . , ... 10.7 novč.

3. glede sladora (§. 1. zak. čl. II. g. 1868.).
a) za sto kilogramah nečistoga sladora . . . . 9 for. 10 novč.
b) za sto kilogramah čistoga sladora . . . . . 11 for. 18 novč.

Zamjenivanje d. a. viedra sa hektolitrom kod oporezovanja žeste.

§. 4.

Najmanji ukupni prostorni sadržaj vrionikah, sbog kojih koja pecara, koja brašnate tvari, sladornu melassu ili repu izradjiva — podpada pod paušaliranje (§. 1. zak. čl. XVI. god. 1868.) ustanovljuje se sa 17 hektolitarah.

Ako se u kojoj pecari podpadajućoj pod paušaliranje pokažu dielovi hektolitra u prostornom sadržaju pojedinih vrionikah ili kod ustanovljenja dnevne

proizvodivosti (§. 5. zak. čl. XVI. god. 1868.), tad se imaju dielovi, ako nisu veći od pol hektolitra, uzeti za pol hektolitra, ako su pako veći od pol hektolitra, za cieli hektolitar.

Kod gore spomenutoga poreznoga paušaliranja postojeća globa od 100 for. za jedno d. a. viedro koma ustanovljuje se sa 175 for. za jedan hektolitar koma, (§. 147. službene sbirke zakonah i propisah o porezu na žestu).

Najmanji prostorni sadržaj, što ga u pecarah nepodpadajućih pod paušaliranje moraju u pravilu imati vrionici, i koj je za pecare, koje izradjivaju brašnate tvari ustanovljen sa 5, a za pecare, koje izradjivaju nebrašnate tvari sa 3 d. a. viedra, ustanovljuje se za buduće sa $2^1/_2$ dotično sa $1^1/_2$ hektolitra.

Dielovi hektolitra, što se pokazuju u takovih pecarah kod prostornoga sadržaja vrionikah, i koji nečine točno četvrtinu, polovinu ili tri četvrtine hektolitra, imaju se prema njihovoj veličini gore zaokružiti i uzeti u račun kao četvrtina, polovina, tri četvrtine hektolitra ili kao cieli hektolitar.

Kod ustanovljenja kolikoće rakijskoga peciva, za koju se može dozvoliti oprost od poreza (§. 89. službene sbirke zakonah i propisah o porezu na žestu) imaju se mjesto jednoga d. a. viedra računati 56 litarah.

Posebni propisi u pogledu poreza na pivu i slador.

§. 5,

Hladnici se u pivarah imaju izmjeriti na ciele hektolitre.

U onih tvornicah sladora, koje plaćaju svoj porez na temelju teže uredovno izmjerene repe, nesmiju se na jedanput metnuti na vagu manje od 300 kilogramah.

Vrieme, kojega ovaj zakonu život stupa.

§. 6.

Ustanove ovoga zakona imaju se u tvornicah sladora, koje izradjivaju repu, kano i u onih većih pecarah, koje svoj porez u smislu §. 1. zak. čl. XVI. god. 1868. plaćaju putem paušaliranja, uporabiti počam od 1. kolovoza 1875.

I u pivarah i u tvornicah sladora, koje neizradjuju repu nego druge tvari, imaju se počam od spomenutoga dana uporabiti propisi zasjecajući u ovaj zakon, ako dotične porezu podvržene stranke tu svoju želju izjave. Izuzam ovaj slučaj stupa ovaj zakon počam od 1. siečnja god. 1876. u život.

§. 7.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Budvi dne šestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar Grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 55.

Zakonski članak XX.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o porezu na vožnju po željeznicah i po parobrodih.

(Potvrdjen 6. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 14., a u kući velikašah 18. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Českі itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o porezu na vožnju po željeznicah i po parobrodih.

Za vožnju po željeznicah i po parobrodih unutar granicah zemaljah krune ugarske imadu putnici i odpremači, dotično preuzimatelji odpremah plaćati porezne stavke ustanovljene u sliedećem §u:

§. 1.

Na željeznicah i na parobrodih ima se jednako plaćati:

a) za odpremu osobah od vozarine 10%,

b) za odpremu prtljage od odpremne pristojbe računane od prevage, što no premašuje prosti od vozarine dio prtljage 10%,

c) za posebne osobne vlakove i parobrode od ukupne odpremne pristojbe 10%,

d) za stvari, koje se šalju brzom odpremom od vozarine 5%, a od vozarine za stvari, koje idu teretnim vlakom 2%;

e) od najamne svote za posebne stanice na parobrodih i od najamne svote za pregrade za spavanje na željeznicah 10%.

Izračunavajuć te porezne stavke, ima se k navedenim u gornjih točkah pristojbam i najamnoj svoti svagda pribrojiti rukovodna pristojba i agio, koji se periodično po cieni kovana novca ustanovi.

Na koliko se taj agio po njekojih poduzećih ili za njekoje stvari, koje se šalju, nepobira, odmjerit će se porez jedino na temelju gore spomenutih po poduzećih pobranih vozarinah najamne svote i rukovodnih troškovah.

§. 2.

Sve ove porezne stavke imadu parobrodarska i željeznička poduzeća od putnikah, dotično odpremačah ili od onih, koji odpreme preuzimlju, pobrati te predavati dotičnoj državnoj blagajni.

§. 3.

U §-u 1. ustanovljene porezne stavke imaju se k odredjenim u cieniku poduzeća pristojbam za vožnju i odpremu, i k rukovodnoj pristojbi priračunati, u pristojbo- odmjernih skrižalih u jednoj svoti proglasiti, te š njimi, i s agiom, što će se u smislu §. 1. po cieni kovana novca računati, zajedno plaćati. Na taj način izdani cienici imaju se vladi predložiti.

§. 4.

Kod izračunavanja porezne svote, što će se po ovom zakonu plaćati, izpuštaju se slomci novčićah, ako kod vozarine nisu od pol novčića, kod odpremne pristojbe od pol desetine veći; ako su od tih svotah veći, imaju se na jedan cieli novčić dotično na jednu desetinu novčića zaokružiti.

§. 5.

Oni koji su dionici pogodovnih pristojbah, plaćaju poreznu svotu odpa-

dajuću samo od pogodovne pristojbene stavke, rukovodne pristojbe i dogodice od agia. —

§. 6.

Ovim zakonom ustanovljena poreza neplaćaju:

a) kr. dvor;
b) osobne i teretne odpreme za zajedničku vojsku i domobranstvo uz običajne vojničke odpremne izprave;
c) željeznička i parobrodarska poduzeća glede onih stvarih, koje jedino za svoje gradnje, za dogradjenje ili uzdržavanje predmetah poduzeća, ili napokon kao k poslu spadajuće, s jedne željezničke ili parobrodarske postaje svoje na drugu voze;
d) željeznice na javnih cestah;
f) parobrodi i željeznice, koje voze ljude od jednoga diela glavnoga grada u drugi.

§. 7.

Biljegovina, koja se za odpremanje po željeznicah i po parobrodih polag postojećih zakonah i propisah plaća, ostaje i u buduće nepomienjena.

§. 8.

Parobrodarska i željeznička poduzeća moraju za 14 danah poslie svakoga mjeseca uz naknadno obračunanje uplatiti u državnu blagajnu onoliku svotu poreza, kolika odgovora prometu odpreme osobah, dotično prtljage, brze i teretne u istom mjesecu prošle godine. Nego rubrične izkaze o prometu za dotični mjesec, u kojih će se podvržene porezu odpreme, za njih unišli prijetci, ter od njih na temelju ovoga zakona pobrani porez imati razlučeno polag rubrikah za odpreme osobah, prtljagu brzimi i teretnimi vlaci u jednoj svoti izkazati, moraju najduže za 3 mjeseca poslati financialnomu ravnateljstvu, što će ga ministar financijah naznačiti.

Ona poduzeća, koja svoj posao protegnu takodjer i na područje austrijske države ili u inozemstvo, moraju u tih izkazih napose izkazati one svote, i odpadajući od istih porez, koje se u spomenutih državnih područjih plaćene za porabu željezničke ili parobrodarske odpreme unutar granicah zemaljah krune ugarske.

Što po ovom izkazu bude previše bilo plaćeno, bit će odmah vraćeno poduzetničtvu, što premalo, imat će podjedno naknaditi.

Spomenuti rubrični izkaz mora se slagati s izvornimi spisi ili knjigami poduzeća. Za istinu u izkazih odgovorna su poduzeća, družtva sa svojimi poslovodjami zajedno. Financijalno ravnateljstvo može po svom organu prispodobiti izkaze s knjigami poduzeća.

§. 9.

One porezne svote, što ih dotična poduzeća nepošalju u roku ustanovljenu u §. 8., utjerat će se se načinom izravnih porezah zajedno sa 8% zateznimi kamati računajuć je za vrieme propuštaja.

§. 10.

U željezničkom i parobrodarskom prometu izmedju postajah ležećih u području zemaljah krune ugarske — a da nebude područje izvan granicah zemlje dotaknuto — stupa u kriepost ovaj zakon prvoga dana mjeseca sliedećega poslie kako mine mjesec iza potvrde istoga, a u pogledu svihkolikih ustanovah njegovih prvoga dana mjeseca sliedećega poslie kako minn tri mjeseca iza njegova proglašenja.

§. 11.

Dok nestupe svekolike ustanove ovoga zakona u kriepost, ustanovit će ministar financijah naredbenim putem rok i način, kada i kako da se porez odpadajući na izključivo unutar granicah zemlje bivajući promet u državnu blagajnu predade i obračunava.

§. 12.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah i ministru komunikacijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Budvi dne šestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 56.

Zakonski članak XXIII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o produljenju krieposti i o preinaci njekojih naredabah zakonskoga članka XXII. godine 1868. slovećega o kućarini.

(Potvrdjen 14. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18., a u kući velikašah 19. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o produljenju krieposti i o preinaci njekojih naredabah zakonskoga članka XXII godine 1868. slovećega o kućarini.

§. 1.

Zakonski članci XXII. god. 1868., LI. god. 1870. i VI. god. 1873. sloveći o kućarini, a tako i propisi u porabi stojeći glede razpisivanja, pobiranja i rukovodjenja kućarine ostat će do daljnje odredbe zakonodavstva u krieposti sa sliedećimi preinakami:

§. 2.

§. 6. zak. čl. XXII. god. 1868. stavlja se izvan krieposti, te će na mjesto njega stupiti u kriepost sliedeće ustanove:

U ime troška iz brutto dohodka kućah za uzdržavanje zgrade i u ime amortizacije vriednosti računat će se u glavnom gradu Budimpešti, izuzamši Staro-Budimski dio, glede kojega ostaje u krieposti §. 133. zak. čl. XXXVI. god. 1872. petnaest, u drugih gradovih i obćinah, podpadajućih pod obćenitu najamnu kućarinu, ako imaju najmanje 10.000 stanovnikah i podjedno postaju željeznice redovitom kolotečinom ili parobrodarsku postaju, dvadeset, drugdje pako trideset forintih od svake stotine forintih brutto dohodka.

§. 3.

§. 23. zak. čl. XXII. god. 1868. preinačuje se tako, da će u gradovih, podpadajućih pod obćenitu najamninu kućarinu, u kojih će se za uzdržavanje sgrade iz brutto dohodka računati po §. 2. dvadeset forintih, nove sgrade, što će se iza proglašenja ovoga zakona početi graditi, biti 12 godinah, a na mjestu razorenih kućah s nova sagradjene pako 10 godinah proste od poreza.

§. 4.

Kriepost §§-ah 10. i 11. zak. čl. XXII. god. 1868. dokida se, a na mjesto njih naredjuje se, što se u sliedeća tri §-a sadržava;

§. 5.

Razredna kućarina razpisivat će se po tri kategorije.

U prvu spadaju one velike i male obćine, u kojih nije iznajmljena ni trećina svih dielah stanovah.

U drugu spadaju gradovi sa uredjenim viećem, u kojih nije iznajmljena trećina dielah stanovah.

U treću spadaju sve one obćine i gradovi, kojih je iznajmljena najmanje trećina svih dielah stanovah i spadaju bez obzira na to svi slobodni i kraljevski gradovi ili gradovi sa pravom oblasti, na koje se neprotežu ustanove §. 4. zak. čl. XXII. god. 1868.

Na temelju tih kategorijah razpisivat će se razredna kućarina po sliedećoj skrižaljci:

Razred	Broj dielah stanovah	1 kategorijau malih i velikih obćinah	2. kategorija u gradovih sa uredjenim viećem	3. kategorija U svih obćinah i gradovih gdje je najmanje trećina svih dielah stanovah iznajmljena, a i bez obzira na to u svih kr. slob. gradovih i u gradovih sa pravom oblasti, ako nepodpadaju pod §. 4. zak. čl. XXII.: 1868.
		ako nije iznajmljena trećina svih dielah stanovah		
		ima se razpisati na pojedine kuće stavka razredne kućarine		
I.	1	80 nč.	1 for.	1 for. 20 nč.
II.	2	2 for — „	3 „	3 „ 60
III.	3	4 „ — „	5 „	6 „
IV.	4— 5	8 „ — „	10 „	12 „
V.	6— 7	12 „ — „	15 „	18 „
VI.	8— 9	18 „ — „	22 „	27 „
VII.	10—11	24 „ — „	30 „	36 „
VIII	12—13	30 „ — „	36 „	45 „
IX.	13—15	36 „ — „	45 „	54 „
X.	kod 16. ili više dielah stanovah ima se plaćati za svaki pojedini dio stana .	3 „ — „	4 „	5 „

§. 6.

Za kuće, u kojih su otvorene prostorije (mesnice, dućani, kavane, krčme) ima se osim stavkah razredne kućarine ustanovljenih u §. 5. ovoga zakona razpisati za svaki pojedini dućan i sobu, što spada k otvorenoj prostoriji, ako trećina svih dielah stanovah u mjestu nije iznajmljena po velikih i malih obćinah po 1 fr. po gradovih sa uredjenim viećem po 2 fr. a u mjestih, gdje je iznajmljena najmanje trećina svih dielah stanovah, a i bez obzira na to u kraljevskih slobodnih gradovih ili u gradovih, koji imaju pravo oblasti a nepodpadaju pod §. 4. zak. čl. XXII. : 1868., po 3 for.

§. 7.

Kuće, koje su izvan grada ili mjesta, nu ipak su u njegovu hataru, spadaju u pravilu u onu istu kategoriju najamne kućarine ili razredne kućarine, u koju i ostale kuće toga grada ili mjesta spadaju.

Izpod toga pravila izuzimlju se, ter stavljaju u prvu kategoriju razredne kućarine one kuće, koje su od grada ili od mjesta, kamo spadaju, dalje od jednoga kilometra (527 hvatih), ako se one nerabe kao ljetišta (ljetni stanovi), već ih vlastnik ili njegovi činovnici i kućna služinčad upotrebljuje za stan.

Na prostorije, što ih gospodarska čeljad upotriebljuje za stan, i na druge sgrade, navedene u §. 2. zak. čl. LI. 1870. ova se naredba neproteže.

§. 8.

S obzirom na zak. čl. XXVIII. 1873., te uzdržavajuć u krieposti iznimku, sadržanu u §-u 5. ovoga zakona, neproteže se predbježno kriepost ovoga zakona na razvojačene dielove krajine.

§. 9.

Ovaj zakon je kriepostan od 1. dana mjeseca siečnja 1875., a provedba istoga povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano na Rieci dne četrnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 57.

Zakonski članak XXIV.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o porezu na poduzeća i zadruge, koja moraju javno polagati račune.

(Potvrdjen 14. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18., a u kući velikašah 19. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o porezu na poduzeća i zadruge, koja moraju javno polagati račune.

§. 1.

U području zemaljah krune ugarske po tuzemcih i po inozemcih u obrtničke, trgovačke, novčarske i odpremne, ter kakove mu drago koristonosne svrhe u nadi na dobitak osnovana ili poslujuća, te na javno polaganje računah obvezana poduzeća i zadruge moraju od svojih poslovnih dohodakah prinositi porez po načelih i propisih, ustanovljenih u ovomu zakonu, ako ne podpadaju pod ustanove zakona slovećega o rudarskom porezu.

§. 2.

Izuzimlju se:

a) u erarijalnom rukovanju stojećih ugarskih državnih željeznicah dohodak;

b) onih poduzećah dohodak, kojim je posebnim zakonom zajamčen oprost od poreza, za vrieme oprosta od toga poreza.

§. 3.

Kao porezu podvrženi dohodak uzimlje se prosjek trogodišnjeg poslovnog uspjeha prije porezne godine. Ustanovljujuć godišnji poslovni uspjeh, mogu se od brutto dohodka odbiti stavke sadržane pod točkami 1—10. §. 4.

§. 4.

Medju upravne i poslovne troškove broje se, dotično odbijaju od brutto dohodka:

1) u ukupnom, po poduzeću izkazanom dohodku sadržani dohodak od nepokretnog imetka, na kom je zemljarina, kućarina ili rudarski porez, ili od državnih obveznicah, na kojih je porez na kamate od glavnice ili kojim je posebnim zakonom zajamčen oprost od poreza;

2) kamate od prioritetnih obveznicah s obzirom na točku b) §. 6. stvorenoga u tekućoj godini 1875. zakona o porezu na kamate od glavnicah i na rente, bilo da se nabavljena pomoćju tih obveznicah svota obrati na osnovanje poduzeća, bilo na njegovo razširenje, bilo napokon za nastavljanje posla;

3) kamate hipotekarno osjeguranih glavnicah s obzirom na točku c) §. 6. stvorenoga u tekućoj godini 1875. zakona o porezu na kamate od glavnicah i na rente, kano i one poslovne kamate, koje je poduzeće nezavisno od prioritetnih obveznicah, navedenih pod točkom 2 nabavilo i koje od stranih u svoj posao investiranih glavnicah plaća;

4) troškovi, kojí su potriebni u svrhu da se njimi prvi ustroj izvede i koji se jedanput za svagda učine; nego medju te se neuvršćuju niti uložci utemeljiteljah ne u gotovu novcu, niti probitci dani im možda kakovim god načinom, niti troškovi za uredjenje, koji no se u ime omale vriednosti i onako pokrivaju odbitci dozvoljenimi pod točkom 5.;

5) oni troškovi, koji su potriebni za uzdržavanje našastarskoga nareda u dobru stanju, za stanarine potriebne u družtvene svrhe ter za pisaće sprave, ako su na te svrhe tečajem poslovne godine zaista i izdani;

6) one svote, koje se ulažu u pričuvnu zakladu ustrojenu za to, da se njom nadoknadi prouzročena iztrošenjem makinah, tvorničkih spravah, i drugoga poslovnoga nareda omale vriednosti sve donle, dok nebudu tomu svojemu opredjeljenju oduzete;

7) svote, koje se u bilanci izkažu kao neutjerive tražbine. Te svote valja na vidiku držati i prema tomu, postanu li od česti ili posve utjerivimi, posebno u prijetcih izkazati u svrhu, da se podvrgnu pod porez;

8) kod osiguravajućih zavodah:
   a) za pokriće tekućih rizikah pristojbene pričuve prenešene za kašnje godine;
   b) svote pristojbah, koje se iza počinjene štete ustanove nu zaključkom godine još ne izplate;

9) svote za plaće ravnateljah, činovnikah i podvornikah, kano i za prisustvovnice ravnateljah i članovah upravnoga vieća, napokon pristojbe agentah kod osieguravajućih zavodah;

10) kod zadrugah za predujme i samopodporu, koje svoje poslovne glavnice samo od svojih članovah iz glavnih uložakah sabiraju u obrocih nepremašujućih mjesečno 4 a na tjedan 1 forintu, i kod kojih jedan glavni uložak nije veći od 50 for., ako samo svojim članovom podavaju zajme i svoj posao ne protegnu na drugi koj dobitak ili granu zaslužbe, van na predujmljenje ili uzajmljenje članovom zadruge; kamatne svote izplaćene članovom zadruge do 6% glavnih uložakah.

§. 5.

Od dohodka podvržena porezu i ustanovljena u §§-ih 3. i 4. ima se od svakih sto forintih plaćati 10 for. poreza, od kojega se 70% uzimlje za državni porez, a 30% za zemljorazteretni prinesak.

§. 6.

Dužnost plaćanja poreza počimlje prvim danom mjeseca, koji sliedi iza kako je poduzeće počelo raditi, a prestaje koncem onoga mjeseca, u kojem je poduzeće prestalo raditi.

§. 7.

Ravnatelji družtva ili ako je sjedište ravnateljstva u inozemstvu, njihovi punomoćnici, dužni su obavjestiti obćinsko poglavarstvo o začetku posla. Nadalje su dužni prijaviti onomu kr. poreznomu uredu, u kojega su področju sjedišta ili glavne agencije družtva, a u toj prijavi imadu točno naznačiti sjedište glavnih i podružnih zavodah, ter koliko je uplaćeno dioničke glavnice i pridati prijavi dva primjerka osnovnih pravilah, ter naznačiti sve one podružne zavode, od kojih namjeravaju u jedno porez podmiriti. Osim toga dužni su poslovodje podružnicah obavjestiti takodjer i dotično obćinsko poglavarstvo o začetku podružničkoga posla.

Promjenu osnovnih pravilah, a tako izdanje novih dionicah valja istim načinom i na istom mjestu prijaviti.

§. 8.

Porez družtva razpisat će se uzamši u obzir ustanove §§-ah 3. i 4. na temelju bilance od trih godinah prije porezne godine, ako pak nebi posao kroz toliko godinah još postojao, tad na temelju bilance sastavljene za vrieme računajuć od začetka posla.

§. 9.

U pravilu razpisuje se porez na posao poduzeća u onoj obćini, u kojoj se sjedište uprave poduzeća, a za inozemska družtva ondje, gdje je sjedište tuzemske glavne agencije.

Ona poduzeća, koja izvan obćine, gdje je sriedišnja uprava, imadu po drugih obćinah, nu unutar područja ugarske države podružni posao, podružni zavod ili skladišta, plaćat će porez u sjedištu, gdje je glavno poduzeće, ako su podružni poslovi, podružni zavodi i skladišta s glavnim poduzećem u tako tiesnu savezu, da se mogu smatrati samostalnimi poslovi.

Nego ako je savez izmedju glavnoga poduzeća i podružnoga posla samo takav, da imadu oba skupnu upravu, tad se ima porezu posebice podvrći glavno poduzeće ili podružni posao u onoj obćini, gdje se nalaze.

Ako kod družtvah nije poduzeću sjedište ono isto, koje je upravi, tad će se propisati 20% poreza na posao u sjedištu ravnateljstva, a preostalih 80% pako, koji odpadaju na dohodak poduzeća, koje se u sjedištu ravnateljstva nenalazi, u sjedištu poduzeća. — U takovih će slučajevih ustanoviti porez na posao ono odmjerujuće povjerenstvo, koje je u mjestu, gdje je ravnateljstvo poduzeća.

Cieli porez željezničkih poduzećah odmjerivat će se u sjedištu ravnateljstva.

Porez, što ga ima povlašćeno austrijsko državno željezničko družtvo, prvo dunavsko parobrodarsko družtvo, kano i ona poduzeća, koja rade u obijuh državnih područjih monarkije, platiti u korist ugarskoga državnoga erara polag zak. člananakah XVII. : 1870. i XIII. : 1873., ustanovit će se i pobirati na način, ustanovljen u tih zakonskih člancih.

§. 10.

Porez, što će se po ovom zakonu imati razpisati, ustanovljivat će se u smislu §. 8. na temelju valovanjah ravnateljah ili poslovodjah dotičnih porezu podvrženih poduzećah i zadrugah, što no se imaju u sjedištu ravnateljstva podnieti.

K valovanju dohodka dužan je ravnatelj ili poslovodja poduzeća priložiti po propisu ovjerovljen izvadak iz zaključka javne skupštine, što se odnosi na

razdjeljenje i izplaćanje dividendah od dionicah, dotično kamatah, ter bilancu o dohodku poduzeća. — Ako su u bilanci sadržani i dohodci onakovih podružnih posalah, koji su u drugih obćinah, te koji po §. 9. posebice plaćaju porez, tad se ima ta okolnost naznačiti na valovnom arku i izkazati koliki dohodak odpada na podružni posao. Porez se odmjeruje načinom opisanim u zak. čl. XXVI. : 1868.

§. 11.

Oni dielovi zakonskih članakah XXVI. : 1868., XLIX. : 1870., : LVIII. : 1871. i VII. 1873. slovećih o dohodarini, ter propisi stojeći glede te vrste poreza u krieposti, što no se ustanovam ovoga zakona protive, stavljaju se izvan krieposti i ministar financijah se ovlašćuje, da ovomu zakonu primjerene nove praktične propise izdade.

§. 12.

Kriepost ovoga zakona neće se s obzirom na zak. čl. XXVIII. : 1873. uzdržavajuć iznimku, sadržanu u §. 5. ovoga zakonskoga članka, — predbježno protezati na razvojačenu krajinu.

§. 13.

Porez na poduzeća i zadruge, što moraju javno račune polagati, odmjerivat će se polag ustanovah ovoga zakona počam od 1. siečnja godine 1875.

§. 14.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano na Rieci dne četrnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) Franjo Josip s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 58.

Zakonski članak XXV.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o biljegah pristojbah i taksah,

(Potvrdjen 14. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18., a u kući velikašah 19. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o biljegah, pristojbah i taksah.

§. 1.

Propisi, postojeći ob odmjerivanju, propisivanju i namirivanju biljegah, pristojbah i taksah uzdržavaju se do daljne odredbe zakonodavstva u krieposti sa preinakami sadržanimi u zakonskih člancih XXIII. god. 1868. XVI. god. 1869. LVIII. god. 1870. XLIII. god. 1871. i IX. god 1873. i u sliedećih §§-ih ovoga zakonskoga članka.

§. 2.

Odmjerivanje pristojbah, koje su dosad kr. porezni uredi obavljali, povjerava se u buduće kr. uredom za odmjerivanje pristojbah. Proti odlukam nji-

hovim može se podnieti priziv na okružno financijalno ravnateljstvo, a od ovoga na ministra financijah.

Kako će se ustrojiti i gdje će biti kr. uredi za odmjerivanje pristojbah, odredit će ministarstvo držeć se proračuna ustanovljena po saboru. Dok se isti neustroje, odmjerivat će pristojbe kr. porezni uredi po postojećih propisih.

§. 3.

Ako se imaju sbog odmjerivanja pristojbe prijaviti pravni poslovi odnoseći se na nepokretnine, tad su stranke dužne predati ili neposredno uredu za odmjerivanje pristojbah ili dotičnomu poreznomu uredu, da onomu pošalje:

a) uz predočbu izvorne izprave jedan ovjerovljeni prepis iste za 8 danah računajuć od kako je pravni posao sklopljen;

b) za 28 danah, računajuć, odkako je sklopljen posao potvrdu glede toga, koliko iznosi obterećujuća nepokretninu zemljarina ili kućarina za onu godinu, u kojoj je pravni posao sklopljen, ili koliko je iznosila u prošloj godini, ako u tekućoj nebi još ustanovljena bila; — kod sgradah, koje padaju pod razrednu kućarinu, potvrdu o procjenbenoj vriednosti istih; — napokon kod pravnih poslovah o takovih služnostih, kojih vriednost nije izražena u gotovu novcu, potvrdu o vriednosti služnosti sačinjavajući temelj pristojbe.

Ovu potvrdu dužni su izdati u velikih i u malih obćinah sudac i bilježnik, u gradovih sa uredjenim viećem načelnik i jedan od viećnikah, u gradovih sa pravom municipalne oblasti predstojnik ureda, kojemu je povjereno rukovanje s gruntovnicom.

Prijave, koje se sbog odmjerenja pristojbah od pravnih poslovah, odnosećih se na nepokretnosti učine putem gruntovnih oblastih, imaju se i nadalje smatrati valjanimi, ako je molba za gruntovnički upis za 8 danah gruntovnoj oblasti predana, a bila obložena potvrdom o porezu, dotično o vriednosti odredjenoj u ovom §-u.

Ako se spomenuta obćinska svjedočba nebi mogla dobiti u roku od 28 danah, propisanu za predočbu, tad su stranke, koje sklapaju pravni posao, dužne tu okolnost prijaviti dotičnomu poreznomu uredu ili uredu za odmjerivanje pristojbah.

Bez te prijave smatra se, da pravni posao nije prijavljen ni onda, ako je izprava dotičnomu poreznomu uredu ili uredu za odmjerivanje pristojbah već i predana.

Ured za odmjerivanje pristojbah zaiskat će od rečenih gradskih i općinskih oblastih, da mu dobave gore spomenute podatke za 14 ili najdulje za 30 danah od dana, kad jim prispije poziv.

Ako zaiskani podatci nebudu do naznačenoga roka bez temeljitoga razloga poslani, imati će na umolbu ureda za odmjerivanje pristojbah sudca i bilježnika kotarski sudac, u gradovih s uredjenim viećem načelnika i viećnika, kojemu bje povjereno, županijski podžupan, u gradovih s pravom municipalne oblasti predstojnika ureda, kojemu je povjereno rukovanje s gruntovnicom, gradski načelnik obsuditi za svaki zanemareni dan globom od 1 do 10 forintah u korist erara. —

§. 4.

Oblastnim činovnikom nalaže se pod odgovornost, opisanu u postojećih zakonih, da bez oklievanja izpunjavaju molbe ureda za odmjerivanje pristojbah, kad se ovi na nje obrate u poslu odmjerivanja pristojbah.

§. 5.

Izuzam glavni grad Budimpeštu, gdje no će odredjivati o uručenju platežnih nalogah ondješnji ured za odmjerivanje pristojbah, dužan je u velikih i malih općinah sudac, u gradovih s uredjenim viećem načelnik, u gradovih sa pravom oblasti gradski satnik za 8 danah uručenje platežnoga naloga obaviti i potvrdnicu za 8 danah iza uručenja priposlati onomu uredu, od kojega je platežni nalog dobio, i ako zanemari to učiniti, biti će kažnjen za svaki dan zanemarenja globom ustanovljenom u §. 3. postupkom ondje opisanim.

§. 6.

Ako stranka nebi htjela primiti platežnoga naloga, koj joj se ima izručiti, platežni će se nalog kod nje ostaviti i ta okolnost navesti u potvrdnici ob uručenju, Ako dostavljatelj nenadje stranke kod kuće, tad će joj ostaviti platežni nalog u stanu ili pribiti ga na vrata stana, te zabilježiti jedno ili drugo u potvrdnici.

U oba slučaja smatra se, da je platežni nalog uručen.

§. 7.

Za plesne zabave, za koncerte, za glasbene soirèe i za soirèe, na kojih se pjeva, za vatrometne i jahačke predstave, za produkcije u snagi, za predstave na javnih mjestih i za svakovrstna izlaganja — izuzev kazališta — plaćaju se u Budimpešti sliedeće biljegovne pristojbe:

ako	najveća	ulaznina	20	novč.	nadmašuje,	a	nije	veća	od	50	novč.	—	3	for.
„	„	„	50	„	„	„	„	„	„	1	for.	—	6	„
„	„	„	1	for.	„	„	„	„	„	2	„	—	12	„
„	„	„	2	„	„	„	„	„	„	3	„	—	18	„
„	„	„	3	„	„	„	„	„	„	4	„	—	24	„
„	„	„	4	„	„	„	„	„	„	5	„	—	30	„
„	„	„	5	„	„	„	„	„	„			—	40	„

Ustanovljujuć najveću ulazninu ondje, gdje imade i ložah, smatra se ciena jedne lože jednakom vrednosti od četiri ulaznine.

Od plesnih zabavah, koncertah, od glasbenih soirèah i od soirèah, gdje se pjeva i od svakovrstnih predstavah obdržavanih na javnih mjestih, ima se biljegovna pristojba i onda platiti, ako se one i neobdržavaju uz ulazninu, već na trošak onih, koji su jih priredili.

U tom slučaju iznosi biljegovna pristojba 25% jedne dionice, a ako priređitelji neprilažu k troškovom jednako, 25% najveće dioničke svote.

§. 8.

Po svih drugih mjestih izvan Budimpešte plaća se polovica pristojbah naznačenih u §. 7.

§. 9.

U §§. 7. i 8. ustanovljene pristojbe računaju se po broju danah tako, da će se onda, kad spomenute zabave, predstave ili produkcije budu više danah uzastopce držane, prva tri dana svaki dan plaćati ciela pristojba, kašnje pako svaki dan, kojega će se predstava, produkcija ili zabava držati samo polovica pristojbe.

§. 10.

Spomenute pristojbe podmirivat će se tako, da se primjerene biljegovke priklope k molbenici za oblastnu dozvolu, koje će se uradi radi priliepiti, kada se oblastna dozvola podade, a povratiti molitelju, ako bude odbit.

I u onom slučaju, gdje oblastne dozvole netreba za spomenute svrhe, dužan je poduzetnik učiniti o poduzeću pismeno prijavu obćinskomu poglavarstvu i priliepiti na nju biljeg polag predidućih §§-ah.

Po propisu biljegovane molbenice i prijave imadu se upisati u zapisnik, kao prilog istoga kod oblasti, koja dozvolu udjeljuje, pridržati i pokazati na zahtjevanje izaslaniku financijalnoga ravnateljstva.

§. 11.

Ako se dade dozvola, ili ako se prijavi, da će predstave ili produkcije trajati više tjednah ili mjesecih, tad se dozvoljava, da poduzetnik biljegovnu pristojbu od tjedna unapried plaća.

Ako neplaća, obustavit će mu se odmah poduzeće.

§. 12.

Ako se pristojba nepodmiri, nemože se dati dozvola za podhvate naznačene u §. 7.; ako li bi se ipak izdala, tad se ima od dotičnoga činovnika, koji ju je izdao, pobrati na način javnih porezah — dvostruki iznosak neplaćene pristojbe.

§. 13.

Ako se od podhvatah, navedenih u §. 7. nepobire ulaznina, van najviše 20 novč., ili ako su onakove podhvate priredila družtva ili sukromnici samo u dobrotvorne svrhe tako, da se od prijetakah neobraća nijedan dio u privatnu korist članovah družtva ili prirediteljah, — tad se ustanovljuje za dotične molbe polag postojećih propisah i nadalje biljegovna pristojba od 1 for.

§. 14.

Marvinske putnice izdane po glavarih obćinah ili javnih činovnicih, za da se njimi dokaže pravo vlastničtva na rogatu marvu i na konje, podpadaju pod biljegovnu dužnost.

Biljegovna pristojba iznaša za marvinsku putnicu od svakoga govedčeta ili ljuseta izpod dvie godine 3 novč., od svakoga govedčeta ili kljuseta iznad dvie godine 5 novčićah.

U marvinsku putnicu nesmije se ubilježiti van samo jedno govedče ili jedno kljuse; nego sisno ždriebe može se i zajedno s materom ubilježiti u jednu marvinsku putnicu.

§. 15.

Bjelice marvinskih putnicah providjene s ustanovljenimi u gornjem §-u 14. biljegovkami, izdavati će porezni uredi glavarom obćinah, dotično posjednikom sajmovnoga prava u dostatnom broju i uz dužnost naknadnoga obračuna. Organi, kojim će se povjeriti izdavanje marvinskih putnicah dobivat će od erara provizuju, što se daje prodavaonicam biljegah.

Rok, kada će se izdati bjelice, ustanovit će naredbom ministar financijah; iza toga dana moći će se za marvinske putnice upotriebljivati samo erarske bjelice, a do onda pako imat će marvinske putnice polag stepenah u §. 14. ustanovljenih biti providjene s biljegovkami, što se u prometu nalaze.

§. 16.

Tko bi izdavao i rabio marvinske putnice, koje nisu izdane ili biljegovane onako, kako se u ovom zakonu odredjuje, bit će, osim što se ima posebice na odgovor pritegnuti sbog redarstvenoga prekršaja ili prestupka, kažnjen sbog biljegovne prikrate po financijalnomu ravnateljstvu za svaku marvinsku putnicu globom od 50 novč. do 2 forinta.

§. 17.

Svjedočbe o zdravlju rogate marve i drugih preživačah, za koje je zakonom naredjeno, da se izdavaju, proste su od biljega.

§. 18.

Kao preinaka od česti §§-ah 13., 14. i 15. zakonskog članka XVI. god. 1869. odredjuje se sliedeće:

Novčani zavodi, koji se bave vjeresijskimi poslovi, ter koji su po svojih pravilih ovlašćeni na primanje novacah, koji će se kod njih uložiti, zatim štedione i svi oni zavodi, s kojimi je štedionički posao skopčan, ter u obće svatko, tko prima na fruktificiranje novce, bilo na cheque, doznake, uložne knjižice i ine uložne izprave, dužni su od plaćenih po uloženih svotah, ili glavnici propisanih kamatah neposredno platiti 3% u ime biljegovne pristojbe.

One ustanove spomenutih §§-ah, u koje se ovimi nedira, ostaju i nadalje u krieposti.

§. 19.

Ministar financijah se ovlašćuje, da sadržanu u §. 21. zakonskog članka XXIII. god 1868. onu pogodovinu, po kojoj su zapisi i darivanja u znanstvene javno nastavne i javno dobrotvorne svrhe prosta od pristojbah, protegne takodjer i na zapise i darivanja, što su učinjena u takove svrhe prije naglašenoga zakona, na koliko od njih pripadajuće polag prijašnjih propisah pristojbe još nisu uplaćene.

§. 5.

Ovaj zakon stupa za 30 danah nakon proglašenja u kriepost i njegova provedba povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano na Rieci dne četrnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar Grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 59.

Zakonski članak XXVI.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o porezu od služinčadi, od biljara, od prostorijah za igre, od kolah i od konjah.

(Potvrdjen 14. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18. a u kući velikašah 19. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Českí itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o porezu od služinčadi, od biljara, od prostorijah za igre, od kolah i od konjah.

§. 1.

Počam od 1. siečnja 1875. imat će se plaćati u cielom području zemaljah krune ugarske porez:

1. od služinčadi,
2. od biljarah i igarah,
3. od kolah i konjah,

polag ustanovah sadržanih u sliedećih §§-ih.

Poglavlje I.

O porezu od služinčadi.

§. 2.

Od služinčadi dužni su porez plaćati polag ljestvice, ustanovljene u §. 4.

a) oni, koji za osobnu službu svoju, članovah svoje obitelji ili onih, koji k njim spadaju, drže mužku služinčad (ložničar, podvornik, puškonoša, katana, vratar, ako nije podjedno pazikuća, kuhar) ili za službu oko konjah i kolah podvrženih polag ustanovah ovoga zakona porezu, koja je 15 godinah navršila.

b) izuzev željeznička poduzeća, koja i onako za svoje tecivo pod porez spadaju, i koja su državom faktično garantirana ili polag zakonah od poreza prosta, svi drugi kako god se zvali i ma u koju svrhu ustrojeni zavodi, klubovi, družtva, koja u družtvene svrhe i za službu u prostorijah zavoda, mužku služinčad drže.

§. 3.

Taj porez nemoraju plaćati:

a) članovi prejasne vladajuće obitelji;
b) izvanjskih vlastih poslanici i konzuli, ako nisu tuzemci;
c) inozemci, koji u zemlji izpod jedne godine borave;
d) u aktivnoj službi kod vojske i domobranstva služeći generali, štopski i nadčastnici i ovima u svojstvu ravni činovnici od sluguh dužnosti podvrženih i prema pristojbini za držanje konjah držanih, dužnosti nepodvrženih.

§. 4.

Porez će se polag broja mužke služinčadi i sluguh plaćati sa sliedećimi stavkami:

od jednog mužkog služinčeta pojedince	4 for.
od dva mužka služinčeta pojedince	5 for.
od tri mužka služinčeta pojedince	6 for.
od četiri mužka služinčeta pojedince	8 for.

od petero mužke služinčadi pojedince . . . . 10 for.
od šestero i više mužke služinčadi pojedince . . . . 12 for.

§. 5.

Ako se broj služinčadi umalji iza kako se učini očitovanje po §-u 24. neće porezovnik biti riešen ob obveze plaćanja poreza, odmjerena mu u smislu §. 4.

§. 6.

Pojedinci ili družtva, ako podpanu tečajem porezne godine pod porez, ili ako im se broj služinčadi tečajem porezne godine umnoži, imaju to putem dotičnoga gradskoga ureda ili obćinskoga poglavarstva u roku od 8 danah prijaviti kr. poreznomu uredu, ter od novo najmljene služinčadi platiti porez, dotično višak poreza, koj odpada na pomnožani broj iste, i to polag poreznih stavakah ustanovljenih u §-u 4. počam od prvoga dana onoga mjeseca, u kojem je trebalo učiniti gore spomenutu prijavu i u razmjernom dielu odpadajućem do konca godine.

Poglavje II.

O porezu od biljarah i prostorijah za igru.

§. 7.

Predmetom poreza na biljar i na igru je:

a) svaki biljar, bio postavljen u javnoj ili u zatvorenoga kruga prostoriji, ili pako u privatnom stanu;
b) svaka dvorana ili soba u kavanah i gostionicah, kano i klubovih ili družtvenih prostorijah, gdje se gosti ili članovi družtva redovito ili kad i kad kartaju ili se s drugimi znanci igraju.

§. 8.

Ovaj porez imade plaćati posjednik ili najamnik prostorije, u kojoj je biljar ili koja se rabi za igru, naznačenu pod točkom b) §-a 7.

§. 9.

Izuzimiju se izpod plaćanja toga poreza:

a) članovi prejasne vladajuće obitelji;
b) izvanjskih vlastih poslanici i konzuli, ako nisu tuzemci;

c) koji prave ili prodavaju biljare, ako ih neobrate u svoju porabu takodjer;
d) duhobolnice, bolnice i zavodi za slične svrhe, za biljare ili sobe za igru, služeće za porabu bolestnikah i onih, koji se njeguju;
e) odgojilišta za biljara ili sobe za igru služeće za porabu pitomacah.

§. 10.

U ime poreza od biljara plaćati će se od svakoga u privatnih stanovih postavljenoga biljara bez razlike godišnjega poreza od 10 for., u razvojačenoj krajini pobirat će se porez od biljara i nadalje polag sada postojećih propisah; inače pako, bez razlike javne ili zatvorenoga kruga kakvoće dotične prostorije ima se plaćati u Budimpešti od svakoga pojedinoga biljara 25 for. poreza, od svake dvorane ili sobe, koja se u prostoriji rabi za igru, 30 for., a po drugih gradovah ili obćinah prema njihovu pučanstvu plaćati će se porez od biljara, dotično od igre polag naznačene u sliedećoj skrižaljci ljestvice i poreznih stavakah.

Ljestvica	Ako ima u gradu ili obćini, gdje je predmet poreza	Porez od biljara	Porez od igre
		od svakoga pojedinoga biljara	od svake dvorane ili sobe, koja se u prostoriji rabi za igru
		f o r i n t a h	
1.	Više od 20.000 stanovnikah	20	25
2.	10.000 do 20.000 stanovnikah	15	20
3.	3000 do 10.000 stanovnikah	10	15
4.	manje od 3000 stanovnikah	5	10

§. 11.

Tko tečajem porezne godine postavi biljar, koj još nije bio podvržen porezu ili otvori prostoriju za igru, koja spada pod porez, dužan je to za osam danah putem dotičnoga gradskoga poreznoga ureda ili obćinskoga poglavarstva prijaviti kr. poreznomu uredu i razporezani u smislu zakona porez, počam od prvoga dana onoga mjeseca, u kojem je morao učiniti gore spomenutu prijavu, platiti u razmjernom dielu sračunanu do konca godine.

§. 12.

Ako tečajem porezne godine drugi posjednik, dotično najamnik preuzme biljar ili prostoriju rabljenu za igru, tak neće isti imat od preuzetih poreznih predmetah plaćati u onoj godini porez, ako dokaže, da je od njih jur plaćen bio za onu godinu porez.

§. 13.

Obćinski i državni organi, kojima je povjereno porezno razpisivanje i kontrola, ovlašćeni su prigledavati ma kada bilo porezu podpadajuće javne prostorije; u privatnih stanovih i zatvorenih kruzih mogu to učiniti samo u slučaju predtečne prijave u prisuću jednoga obćinskoga poglavara.

Poglavje III.

O porezu od kolah i od konjah.

§. 14.

Predmetom poreza od kolah i konjah jest:

svaka kočija, svaka kola na poskok i svaka druga kola takova, koja služe izključivo za osobnu porabu vlastnika ili obitelji njegove, ili onih, koji njemu pripadaju, nadalje svaki konj, što ga vlastnik rabi za takova kola ili što ga kao jahača konja drži za osobnu porabu svoju ili svoje obitelji.

§. 15.

Pod taj porez nepodpadaju:

a) kola i konji, spadajući k uzdržavanju dvora članovah prejasne vladajuće obitelji;
b) kola i konji, što ih drže izvanjskih vlastih poslanici i oni konzuli, koji nisu tuzemci;

c) kola i konji inozemacah, koji do jedne ciele godine neborave u zemlji;

d) kola i konji, što se za vojničku, dotično domobransku službu rabe u smislu postojećih u tom obziru propisah, kano i erarski konji, što ih domobranstvo izdaje poduzetnikom na držanje;

e) kola i konji, što ih gradjanski upravni činovnici i stalno namješteni redarstveni organi rabe za obavljanje svojih službenih poslovah;

f) dvoja kola, dva prežača konja i jedan jahač konj, što ih duhovnici svake vjeroizpovjesti, koji imaju župu, drže u svrhu svoga službenoga postupka;

g) kola i prežači ili jahači konji, što služe izključivo za porabu poljskoga gospodarstva, trgovine ili obrtovanja.

Medju te valja brojiti kola i konje gospodarskih činovnikah, šumarah, što ih od beriva drže za obavljanje svojega zvanja;

nadalje dvoja kola, dva prežača konja i jedan jahač konj, vlastnikah, bavećih se s gospodarstvom;

h) kola i konji vatrogasnih družtvah, što ih rabe izključivo u te svrhe;

i) pastuhi i kobile za razplod, kano i konji stavljeni u pastuhalištih za biranje, do konca one godine, kada navrše petu godinu dobe.

§. 16.

Porez od onih kolah i konjah, što se izključivo drže za osobnu porabu vlastnika ili njegove obitelji, ili onih, koji njemu spadaju, ima se plaćati godimice polag sliedeće ljestvice:

Ljestvica porezna	Pučanstvo gradovah i obćinah, po kojem je ustanovljena ljestvica poreza	Od svake kočije i kolah na poskok, u koja se dva ili više konjah običaje upregnuti	Od svakih drugih kolah ili od kolah spadajućih u prvi razred, ako se u nje jedan konj običaje upregnuti	Od svakoga upregnutoga ili jahača konja
		forintah		
1.	U Budimpešti	30	15	10
2.	U gradovih, u kojih je više od 20.000 stanovnikah . . .	25	12	8
3.	U gradovih i obćinah od 10.000 do 20.000 stanovnikah . .	20	9	6
4.	U obćinah i gradovih od 3.000 do 10.000 stanovnikah . .	16	6	4
5.	U obćinah i pustah sa manje od 3000 stanovnikah . . .	10	3	2

§. 17.

Ovaj porez ima platiti faktični posjednik poreznoga predmeta.

§. 18.

Porez će se razpisati na porezovnika u onoj obćini, gdje stalno stanuje; ako stanuje u više mjestih, ima od onih kolah i konjah, koje sa sobom običaje uzeti, platiti porez u onoj obćini, u kojoj se za porez popisuju, nu ima se porez ustanoviti polag porezne ljestvice one obćine, koja ima više stanovnikah.

Nego od onih kolah i konjah, koje obično ostaju u jednom od mjestah vlastnikovih, ima se plaćati porez polag porezne ljestvice odmjerene za tu istu obćinu.

§. 19.

Tko tečajem godine dodje u posjed kolah ili konjah podvrženih porezu, dužan je to putem dotičnoga gradskoga poreznoga ureda ili obćinskoga poglavarstva prijaviti i izkazati, da su kola ili konj, što ga posjeduje, bili kod prijašnjega posjednika prosti od poreza, ili, da je zanj odpadajući porez za dotičnu godinu jur nametnut drugomu komu.

Ako ni jedno ni drugo neizkaže, mora naknadno platiti porez na cielu godinu od kolah i konjah, do kojih je u posjed došao; dokaže li pako, da su kola ili konj, do kojih je došao, prije bili prosti od poreza, imat će od njih samo od prvoga dana onoga mjeseca, u kojem je trebalo, da gore spomenutu prijavu učini, pa do konca godine platiti porez u odpadajućem razmjernom dielu.

§. 20.

Ako porezovnik prenese tečajem porezne godine svoje stanište u grad ili obćinu, koj ili koja podpada pod višu poreznu ljestvicu, nego li ono mjesto, gdje je prije stanovao, ter i tamo odpremi svoja kola i konje, tad ima odpadajući polag novoga staništa višji porez dotično, ako je u prijašnjem svojem staništu svoj porez jur podmirio, razliku izmedju te dvie porezne stavke naknadno platiti, ter s toga ima broj kolah i konjah, podpadajućih pod porez, u roku od osam danah, računajuć odkada je stigao u novo stanište, putem dotičnoga gradskoga poreznoga ureda ili obćinskoga poglavarstva prijaviti kr. poreznomu uredu.

Poglavje IV.

Obćenite odredbe.

§. 21.

Polag §§-ah 4., 10. i 17. razpisani porez jest s cielom svojom svotom državni porez i glasi za jednu cielu godinu.

Broj stanovničtva, kad ga je potriebno u svrhu razpisivanja poreza ustanoviti, broji se polag uspjeha posljednjega službenoga pučkoga popisa.

Pod gradom ili obćinom, spomenutimi u gornjih skrižaljkah, razumjeva se cieli hatar grada ili obćine.

§. 22.

Osobe i družtva, koja su dužna te poreze plaćati, popisat će se prigodom

obćenitoga popisa porezovnikah u onoj obćini, u kojoj tecivarinu plaćaju ili ako družtva nebi plaćala tecivarine, tad u onoj obćini, u kojoj drže redovitu prostoriju, služeću za sastanak svojih članovah.

Ako pak koje družtvo nedrži redovitu prostoriju za sastanak članovah, ili izmienice sastanke na više mjestah drži, tad biva popis u onoj obćini, u kojoj stanuje predsjednik družtva ili poslovodja istoga.

§. 23.

Prigodom obćenitoga popisa porezovnikah, uručit će se dotičnikom, koji su po ovom zakonu dužni porez plaćati, za valovanje poreznih predmetah valovnice, sastavljene u obliku, ustanovljenu po ministru financijah.

Glede porezne godine 1875, ustanovit će ipak ministar financijah rok, kojega će se porezni predmeti opisani u ovom zakonu po dotičnom obćinskom poglavarstvu popisat i valovnice uručivat imati.

§. 24.

Tko je dužan porez plaćati, ima u naznačenoj u §. 22. obćini porezu podvrženu mužku služinčad svoju, biljare, što ih posjeduje ili u najmu drži, prostorije, što se rabe za igru, kola i konje podpadajuće pod porez, pojedince i ukupno po broju valovati.

Tko u više obćinah drži mužku služinčad, koja je po ovomu zakonu predmetom poreza, dužan je u onoj obćini, u kojoj hoće da od nje porez plaća, valovati mužku služinčad, koju u ovoj, a i u onih drugih obćinah, što ih imenovati ima, drži; valovajuć ju u ovih potonjih obćinah ima u valovnici naznačiti onu obćinu, u kojoj je svukoliku svoju mužku služinčad valovao.

§. 25.

Valovanje mora biti svagda pismeno, ima se u valovnici, koja će se u tu svrhu porazdieliti, upisati i ova po dotičniku, koji mora porez plaćati, ili po njegovu punomoćniku podpisati.

§. 26.

Valovnice valja kako treba izpunjene i podpisane, u roku od 15 danah, računajuć od njihova uručenja, podnieti u gradovih načelničkomu uredu, a u malih i velikih obćinah obćinskomu poglavarstvu, odakle će se odmah priposlati dotičnomu kr poreznomu uredu.

§. 27.

Kr. porezni ured će na temelju stiglih mu valovnicah i drugih pribavljenih si podatakah ustanoviti porez, koji se ima po ovom zakonu razpisati, uzet

*

će ga po obćinah u propis ter priposlati izdane o njem platežne naloge dotičnomu gradskomu načelničkomu uredu, dotično obćinskomu poglavarstvu, za da se uknjiže i porezovnikom u roku od 8 danah uruče.

§. 28.

Za trideset danah računajuć od uručenja platežnoga naloga ima se razpisani godišnji porez podpuno uplatiti kod pobirača poreza one obćine, u kojoj je uknjižen; — podmirba se ima na platežnom nalogu zapisati.

§. 29.

Proti poreznomu razpisivanju može porezovnik u roku od 15 danah računajuć od uručenja platežnoga naloga uložiti utok putem kr. poreznoga ureda na financijalno ravnateljstvo.

Proti odluci financijalnoga ravnateljstva moći se je prizvati na ministra financijah, koji konačno odlučuje.

§. 30.

Oprostu konačnoga razpisanoga poreza neima niti u cielom niti od česti ni onda mjesta, ako su se uvjeti porezne dužnosti tečajem porezne godine dokinule ili promjenile.

§. 31.

Naredbe zakonah slovećih o rukovodjenju javnih porezah, koje nisu ovim zakonom preinačene, kriepostne su i glede porezah u ovom zakonu ustanovljenih.

§. 32.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano na Rieci dne četrnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 60.

Zakonski članak XXVII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o rudarskom porezu,

(Potvrdjen 14. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18., a u kući velikašah 19. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o rudarskom porezu.

Poglavje I.

Obćenite ustanove.

§. 1.

Predmetom rudarskoga poreza je dohodak, koj proiztiče iz obradjivanja rudah i iz tjeranja posla obrtnih granah spadajućih k rudarstvu.

§. 2.

Kao takav posao smatra se:

a) svako rudarsko poduzeće, koje po rudarskom zakonu ima izvana podieljeno mu rudarsko područje, ili podieljeno mu te u rudarskoj gruntovnici unešeno rudarsko zemljište, ili napokon koje ima dozvolu rudarske oblasti za pripomoćno kopanje;

b) rudnici kamenoga ugljevlja, spadalo kameno ugljevlje u vrst rudah proglašenih slobodnimi ili ne, i radilo se u tih rudnicih na temelju izdane po rudarskom zakonu rudotražne dozvole ili na temelju darovanja ili bez darovanja;

c) izpiranje zlata, što no se tjera uz dozvolu rudarske oblasti;

d) pomagala, na temelju rudarskoga zakona ustrojena i u rudarskoj gruntovnici unešena, koja služe za izradjivanje rudarskih proizvodah.

§. 3.

Za svaki posao, koj se bavi vadjenjem svake vrsti kamenoga ugljevlja, razpisuje se rudarski porez sa 7% čistoga dohodka.

Sve druge rudarske radnje imaju se oporezovati sa 5% čistoga dohodka.

Svaki poduzetnik pomoćnoga rova (podokna i medjašnoga okna), koji takovim pomoćnim rovom tjera posao kao sa samostalnim poduzećem, ter s toga od drugih rudničkih poduzetnikah pristojbe pobira, ima plaćati poreza od deset postotakah.

§. 4.

Od poreza ovim zakonom ustanovljena jesu 70% državni porez, a 30% pako zemljorazteretni prinesak.

Poglavje II.

Pronalaz čistoga dohodka.

§. 5.

Kao porezu podvržen dohodak uzimlje se prosjek trogodišnjega poslovnoga uspjeha prije porezne godine. Ustanovljujuć godišnji poslovni uspjeh mogu se od brutto dohodka odbiti stavke sadržane pod točkami 1—17 §. 6.

§. 6.

K upravnim i poslovnim izdatkom spadaju, dotično odbijaju se od brutto dohodka:

1) obćeniti upravni i rukovodni troškovi, kano: plaće ravnateljah, činovnikah, nadzirateljah i podvornikah, svote pripadajuće im u ime berivah u naravi, djelovah, i ako je u rudarskoga družtva upravno vieće, svote za prisustvovnice članovah upravnoga vieća, zatim izdatci upotriebljeni za oglašenje i držanje skupštinah rudarskoga družtva, za mirovine i za pisarničke potriebštine;

2) troškovi za obradjivanje rudnikah u pravom smislu, kao; za raztvaranje, pripravu, razkritak, vadjenje, dizanje vode i ventilaciju, kano i izdatci za uzdržavanje rudnika u dobru stanju;

3) svote, izdane za sirove proizvode, što no su kupljeni ili odkupljeni u svrhu priprave;

4) troškovi priprave, taienja ili čišćenja;

5) troškovi, koji su potriebni u svrhu, da se njimi prvi ustroj izvede, i koji se jedanput za svagda učine; nego medju te se neuvršćuju niti uložci utemeljiteljah ne u gotovu novcu, niti probitci dani im možda kakovim god načinom, niti troškovi za uredjenje, koji no se u ime omale vriednosti i onako pokrivaju odbitci dozvoljenimi pod točkom 8.;

6) troškovi uzdržavanja tehničkih gradjevinah, poslovnih sgradah i kućah za stanove činovnikah, nadzirateljah i radnikah;

7) one svote, koje su potriebne za uzdržavanje našastarskoga nareda u dobru stanju, i koje su u tu svrhu tečajem poslovne godine zaista i izdane;

8) one svote, koje se ulažu u pričuvnu zakladu, ustrojenu za to, da se njom nadoknadi prouzročena iztrošenjem makinah, tvorničkih spravah i drugoga poslovnoga nareda omale vriednosti sve donle, dok nebudu tomu svojemu opredjeljenju oduzete;

9) prinesci plaćeni za bratovštinsku blagajnu, u nadležne crkvene, školske i obćinske svrhe, zatim odšteta za učestvovanje u troškovih za rudarsku inštituciju, pomoćne rove, podokna i medjašna okna, ter za rabljene rudarske služnosti;

10) najmovi, plaćeni za takove rudnike, gradjevine, makine ili druge naprave, koje nisu vlastničtvo rudnika, isto tako svote, što se vlastniku zemlje plaćaju za zemljišta potriebna rudniku i dogodice za pravo dokapanja, i što se plaćaju za rukovodne prostorije, i u ime najmovine za stanove činovnikah, nadziratelјah i radnikah;

11) kamate od prioritetnih obveznicah s obzirom na §. 6. zakonskog čl. god. 1875. slovećega o porezu na kamate od glavnicah i na rente, bilo da se nabavljena pomoćju tih obveznicah svota obrati na osnovanje poduzeća, bilo na njegovo razširenje, bilo napokon za nastavljanje posla;
12) kamate hipotekarno osjeguranih glavnicah, kano i one poslovne kamate, koje je poduzeće nezavisno od prioritetnih obveznicah navedenih pod točkom 11. nabavilo, i koje od stranih u svoj posao investiranih glavnicah plaća;
13) tražbine, koje se izkažu, da su neutjerive. Nego te valja na vidiku držati i prema tomu, postanu li od česti ili posve utjerivimi, posebno u prijetcih izkazati u svrhu, da se podvrgnu pod porez;
14) zemljarina i kućarina od onoga nepokretnoga imetka, od kojega se dohodak neda posebno izkazati, ili je uvršćen medju prijetke;
15) pristojbe za osjeguravanje proti elementarnim nepogodam;
16) troškovi skladištah u sjedištu poduzeća i izvan njega;
17) zemljištna pristojba (pristojba za mjeru).

§. 7.

Rudarski porez razpisat će se uzamši u obzir ustanove §§-ah 5. i 6. na temelju bilance od triuh godinah prije porezne godine, ako pak nebi dotični posao kroz toliko godinah još postojao, tad na temelju bilance sastavljene za vrieme računajuć od začetka posla.

Poglavje III.

O valovanju.

§. 8.

Rudarski porez ustanovljuje se na temelju valovnice rudničkoga vlastnika ili osobah, koje su po rudarskom zakonu ovlašćene na vodjenje rudničkoga posla, ili njihovih punomoćnikah ili pako i bez valovnice ureda radi, ako nebi dali valovanje, ili bi takovo dali, da neodgovara istini.

§. 9.

Valovanja imaju se posebice dati:

a) o svakom rudniku, u kojem se proizvadja željezo ili kameno ugljevlje;

b) o svakom rudniku, u kom se proizvadjaju i izradjuju druge rude;

c) o samostalnih pomoćnih rovih.

Dopušta se ipak, da se prijetci i izdatci ukupnih cielih rudnikah jednoga te istoga poduzetnika, — bio taj privatna osoba ili družtvo — ležećih u području jednoga rudarskoga satničtva i pojedinih gromadah spomenutih pod a) b) i c) sbroje u jednu svotu kod ustanovljenja čistoga dohodka.

§. 10.

Ako se čisti dohodak nebi mogao ustanoviti, bilo s toga, što valovanja nisu podnešena, ili s toga, što su u njih bili podatci, koji nisu istiniti, tad će se rudarski porez, što će se od deset % glavnicah u poslu ležećih, stalnih i prometnih ter od svakoga namještenoga radnika plaćati, ureda radi ustanoviti sa dva forinta.

Ako se nemože pronaći svota stalnih i prometnih glavnicah, što u poslu leže, tad se ima rudarski porez odmjeriti:

a) kod rudnikah sa petdesetstručnom svotom zemljištnih pristojbah, koje dotični rudnik plaća;

b) kod talionah na temelju dohodka ureda radi ustanovljena, uzamši u obzir obsežnost rudničkoga posla, broj radnikah, podignuće gradjevinah i drugih pripadakah rudniku, svotu troškovah potriebnu za nastavak posla;

c) kod samostalnih pomoćnih rovištah sa 5% pristojbah, što ih rudarski poduzetnici imaju plaćati.

§. 11.

Razpisivanje rudarskoga poreza, na gorispomenutih temeljih razporezovanja biva u smislu ustanovah sadržanih u zakonskih člancih XXVI.: 1868., sa sliedećimi preinakami:

a) valovanje ima se podnieti onomu poglavarstvu obćine, u kojoj posjednik rudnika stanuje, ili u kojoj vodstvo glavnoga poduzeća svoje sjedište drži;

b) ako jedno te isto valovanje slovi u smislu potonje alineje §. 9. takodjer i o rudnicih, ležećih u više drugih obćinah, tad je dužno ono obćinsko poglavarstvo, kojemu je valovanje podnešeno, obavjestiti o podnešenom valovanju poglavarstva ostalih dotičnih obćinah;

c) kr. porezni uredi priposlati će valovanja i popise, što im stignu od obćinah, onomu rudarskomu satničtvu, u kojega području leže dotični rudnici;

d) rudarsko satničtvo izpituje popise i valovanja

90

Ako valovanje nije podnešeno, ili ako se navodi u njem pronadjenu dovoljni, rudarsko satničtvo dužno je pribavit si zakonite podatke ureda radi ili saslušanjem vještakah, pouzdanih osobah, — osobah, koje su ovlašćene na vodjenje poslovah u rudnicih ili njihovih punomoćnikah, ter i prigledanjem njihovih računah. Na temelju svega toga dužno je rudarsko satničtvo staviti predlog o veličini poreza, što se ima odmjeriti i sve spise povratiti za dalnju odredbu onomu kr. poreznomu uredu, od kojega je dobilo poziv;

e) u ona porez razpisivajuća, dotično opotražna povjerenstva, kod kojih će se razpravljati i o rudarskom porezu, imaju se k tim razpravam po municipalnoj oblasti ili njihovim posredovanjem po dva redovita člana i po dva zamjenika izmedju samostalnih rudničkih posjednikah ili strukovnih rudničarah izabrati.

§. 12.

Rudno-zemljištne pristojbe, i pristojbe, od neslobodnih rovištah uzdržavaju se i nadalje, ter ostaje u pogledu njihovoga razpisivanja, kao i pobiranja dojakošnji običaj u kriepošti.

§. 13.

Kriepost ovoga zakona neće se obzirom na zakon. članak XXVIII. god. 1873. uzdržavajuć iznimku sadržanu u §. 5. ovoga zakonskoga članka, — predbježno protezati na razvojačenu krajinu.

§. 14.

Oni dielovi zakonskih članakah XXVI.: 1868. XLIX.: 1870. LVIII.: 1871. VII.; 1873. slovećih o dohodarini, ter propisi stojeći glede te vrste poreza u kriepošti, što no se ustanovam ovoga zakona protive, stavljaju se izvan kriepošti, i ministar financijah se ovlašćuje, da ovomu zakonu primjerene nove praktične propise izdade.

§. 15.

Rudarski porez odmjerivati će se počam od 1. siečnja god. 1875. polag ustanovah ovoga zakona.

§. 16.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah i ministru za poljodielstvo obrt i trgovinu.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom

Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano na Rieci dne četrnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 59.

Zakonski članak XXIX.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o tecivarini,

(Potvrdjen 14. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18. a u kući velikašah 19. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Češki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o tecivarini.

Poglavje I.

O predmetu i razredih tecivarine.

§. 1.

Pod tecivarinu spada svaka zaslužba ili dohodak, koji se stiče ručnom radnjom;

*

tjeranjem obrta ili trgovine.

U užjem smislu uzeto duševnim (intelektualnim) i kojim mu drago koristonosnim poslovanjem i poslom; napokon

osobnom zaslužbom, koja nije u obzir uzeta kod zemljarine, kućarine i poreza na kamate od glavnicah.

§. 2.

Tecivarina dieli se na četiri razreda.

U I. razred spadaju:

a) osobe namještene u svojstvu služinčadi kod poljskoga gospodarstva i u tvornicah, u trgovačkih i obrtničkih poslovih i poduzećih;
b) kućna služinčad i nadničari;
c) pomoćnici (kalfe) i pomoćni radnici namješteni u tvornicah, u trgovačkih i obrtničkih poslovih i poduzećih, ako neimaju na mjesec više od 40 for. plaće, ili ako rade od komada;
d) dnevničari i pisari, koji nevuku stalne godišnje ili mjesečne plaće, i u obće osobe, koje se bez stalna mjesta bave pisarskimi, računarskimi poslovi ili vode nadzor u kojem poslu, poduzeću ili zavodu, ili osobe, koje po svom poslu nespadaju niti medju nabrojene, niti u koji od ostalih razredah;
e) samostalni rukotvornici, koji rade bez pomoćnika;
f) u malih i velikih obćinah rukotvornici, koji rade s pomoćnici;
g) kućarci bez stalnoga poslovnoga mjesta.

U II. razred spadaju:

posjednici zemaljah i kućah (pojedinci, moralne osobe i glavari kućnih zadrugah), zatim izuzamši zakupnike, oni, koji spadaju pod III. razred tecivarine ili pod porez na poduzeća i zadruge, što no moraju javno račune polagati, i pod rudarski porez, i koji više od 40 for. poreza plaćaju, napokon oni, koji su oporezovani porezom na kamate od glavnicah i na rente.

U III. razred spadaju;

a) zakupnici;
b) tvorničari i obrtnici, izuzev one, koji su pod točkami e i f razreda I. spomenuti;
c) bankiri, trgovci (krčmari, sitničari) i liekarnici i u obće svi oni, koji kakav koristonosni posao tjeraju;
d) svi, koji se bave duševnim (intelektualnim) ili umjetničkim poslom, a nisu zanj plaćeni godišnjom ili mjesečnom plaćom ili po-

častninom, kao što su odvjetnici, mjernici, liečnici, vidari, primalji, primalje, spisatelji, umjetnici, privatni profesori, učitelji itd.; napokon ravnatelji poduzećah i zadrugah, što no moraju javno račune polagati i članovi upravnoga vieća istih glede svotah za prisustvovnice.

O porezu na poduzeća i zadruge, koja su dužna polagati javno račune, a tako isto i o porezu na rudarske poslove od njihove zaslužbe, koja se može uvrstiti u ovaj razred, obstoje posebni zakoni.

U IV. razred spadaju:

Državni činovnici, činovnici jurisdikcijah, javnih zakladah, obćinah, crkvah, družtvah i privatni činovnici, urednici i organi, koji imadu stalnu plaću, mirovinu, milostinju ili počastninu; udove sa mirovinom ili milostinjom, zatim stalno namješteni poslovodje, nadzornici, rukovodje, knjigovodje, blagajnici, u obće imajući više od 40 for. mjesečne plaće, pomoćnici, pomoćni radnici, zatim imajući stalne plaće duhovnici, profesori, učitelji, odgojitelji, spisatelji, umjetnici; napokon uredski podvornici.

§. 3.

Porezovnik, koji ima zaslužbu iz više raznolikih posalah, ima platiti tecivarinu od svake zaslužbe posebno po primjerenom poreznom ključu.

§. 4.

Tecivarina razporezuje se posebice na glavu obitelji, i na one članove obitelji, koji su već navršili 16. godinu svoga života.

Kao glava obitelji smatra se suprug, udova, razdruženi suprug, osoba koja za se živi, kod kućnih zadrugah gospodar zadruge.

Kao članovi obitelji smatraju se supruga, djetca po krvi ili primljena djetca i rodjaci, ako sa glavom obitelji u istoj kući živu i nerade napose samostalno za zaslužbu; napokon u kućnih zadrugah članovi kućne zadruge, koji sa gospodarom u zajednici živu.

Oni obiteljski članovi, koji su u kojem obrazovalištu učenici, nepodpadaju pod tecivarinu.

Tecivarinu za članove obitelji plaća glava obitelji.

§. 5.

Pod tecivarinu nepodpadaju:

1. u I. razredu:

a) koji još nisu navršili 16. godinu svoga života;

b) momčad zajedničke vojske i ugarskoga domobranstva, dok su u svezi aktivne službe, zatim patentalni nemoćnici, ako neimaju druge zaslužbe, osim svoje mirovinske plate;
c) financijalni stražari, računajuć ovamo i priglednike, županijskih i gradski četnici, panduri i stražari uzah, glede njihove redovite plate, kano i mirovinah i milostinjah, ako osim tih neimaju druge zaslužbe;
d) udovice i djetca navedenih pod točkom c) glede njihovih mirovinah i milostinjah;
e) mirovine i milostinje rudarskih radnikah i njihovih udovicah;
f) oni koji su sbog tjelesnih i duševnih manah nesposobni za zaslužbu;
g) oni, koji živu o javnoj podpori ili o udielcih, prosjaci,
h) stranci, koji borave u zemlji, za onu godinu, u kojoj su se doselili u zemlju osim ako ugarski državljani pod jednakim okolnostim moraju u onoj državi, koje su dotičnici državljani, plaćati porez.

2. u III. razredu:

a) u smislu postojećih državnih ugovorah dohodci turskih podanikah, koji se bave u zemlji, to jest: dohodci od uvažanja i prodaje prave turske robe, zatim dohodci od izvažanja u Tursku tvorinah, izradjenih u austro-ugarskoj monarkiji, napokon od provozne trgovine iz Turske i u Tursku;
b) stranci, koji borave u zemlji, za onu godinu, u kojoj su se doselili u zemlju, kano i inozemski trgovci, tvorničarski, trgovački i obrtnički putnici, koji osobno ili po svojih punomoćnicih dolaze od vremena do vremena na inozemna tržišta, osim, ako ugarski državljani pod jednakimi okolnostmi moroju porez plaćati u državah, u kojih su dotičnici gradjani;
c) zakonom u zemlji osnovani javno obrazovani zavodi;
d) dohodci javnih dobrotvornih zavodah, koji se neimaju smatrati, novčarskimi poduzeći, na primjer: bolnicah, zavodah za podupiranje sirotčadi i ubogih, pomoćnih zadrugah, ludnicah, nahodištah, zavodah za sliepe i gluhonieme i pjestovalištah, od pristojbah i podporah, što ih isti možda poberu od osobah, koje njeguju ili štite.

Isto je, da li se ti javni zavodi uzdržavaju od oblastih ili u obće od družtvah, koja neidu za dobitkom;
e) dohodci, koje redovnici božjaci i redovnici, koji se bave njegom bolestnikah u tom svojstvu dobivaju;
f) oni, koji prave obrtničke stvari za svoju kućnu potriebu;
g) kod obrtnikah oni članovi obitelji, koji kod obrta, podvrgnuta

porezu rade kao pomoćni radnici, a za njihov posao nije glava obitelji kod valovanja poslovnoga dobitka odračunala naknadu iz brutto dohodka.

3. u IV. razredu:

a) užitci stolujućih u zemlji poslanikah i konsulah izvanjskih vlastih kano i diplomatičkoga osoblja, što no spada poslaničtvu ili konsulatu, koje u tomu svojstvu dobivaju;

b) erarsko berivo nalazećih se u aktivnoj službi zajedničke vojske i ugarskoga domobranstva častnikah, duhovnikah, vojnih sudacah, vojnih sudačkih vježbenikah i naučnikah, vojničkih liečnikah, koji imadu doktorski stepen i vojničkih računovodjah;

c) pristojbe od vitežkoga reda Marije Terezije, od kolajnah za hrabrost, ter mirovine i milostinje vitezovah rečenoga reda i njihovih udovicah;

d) plaće državnih činovnikah, ako se od njih uztezuju erarske odredbine, nu samo dok traje propisno doba uztezanja od 12 mjesecih;

e) stanbine, dnevnice, stanbine javnih i privatnih činovnikah, pristojbe za konje, beriva na soli, paušali i u obće svi pripadci, koji su skopčani sa stanovitim službenim izdatkom, nerazumjevajuć ovamo funkcionalni doplatak, iznimice dozvoljene skuparine, podpore i nagrade;

f) mirovine i podpore, koje članovi korporacijah i zadrugah, ili njihove udovice i siročad dobivaju iz zakladah, ustrojenih po tih korporacijah i zadrugah;

g) žene i djetca u aktivnoj službi stojećih ili umirovljenih državnih i oblastnih činovnikah, ako š njimi u zajedničkom gospodarstvu živu, a nezaslužuju posebice.

§. 6.

Od tecivarine uzimlje se 70 postotakah kao državni porez, a 30 postotakah kao zemljorazteretni prinesak.

Poglavje II.

Ob odmjerivanju tecivarine.

u I. razredu:

§. 7.

U ime tecivarine plaćaju:

Podrazred		U glavnom gradu		U gradovih, koji imaju pravo jurisdikcije ili uredjeno vieće ili u občinah, u kojih je sjedište municipija ili kr. sudb. stola, ako im pučanstvo nije veće od 10.000 dušu ili ako imaju željezničku postaju sa redovitom kolotečinom ili napokon parobrodarsku postaju, a osim tih i svih onih občinah, kojih pučanstvo je već od 15.000 dušah		U gradovih, koji imadu pravo jurisdikcije ili uredjeno vieće, ili u občinah, u kojih je sjedište municipija ili kr. sudb. stola, ako neimaju potrebštinah spomenutih u drugoj rubrici, a osim toga u svih onih občinah, kojih se pučanstvo sastoji iz 8000—15.000 dušah		U drugih mjestih	
		for.	nč.	for.	nč.	for.	nč.	for.	n.
a.	Osobe, namještene kao služinčad kod poljskoga gospodarstva i u tvornicah, trgovačkih i obrtnih poslovih i poduzećah:								
	glava obitelji	2	—	2	—	2	—	1	—
	član obitelji	1	—	1	—	1	—	—	60
b.	Kućna služinčad i nadničari:								
	glava obitelji i mužko služinče	4	—	3	50	2	50	2	—
	žensko služinče . . . , . .	2	—	2	—	1	60	1	—
	član obitelji	1	20	1	—	—	80	—	60
c.	Pomoćnici i pomoćni radnici namješteni u tvornicah, trgovačkih i obrtnih poslovih, i poduzećih, ako neimaju na mjesec više plaće od 40 for. ili ako rade od komada:								
	glava obitelji	5	—	4	50	4	—	3	—
	član obitelji	1	20	1	—	—	80	—	60

Podrazred		U glavnom gradu		U gradovih koji imaju pravo jurisdikcije ili uredjeno vieće ili u občinah, u kojih je sjedište municipija ili kr. sudb. stola, ako im pučanstvo nije veće od 10.000 duša ili ako imaju željezničku postaju sa redovitom kolotečinom ili napokon parobrodarsku postaju a osim tih i svih onih občinah kojih pučanstvo je veće od 15.000 dušah.		U gradovih, koji imadu pravo jurisdikcije ili uredjeno vieće, ili u občinah, u kojih je sjedište municipija ili kr. sudb. stola, ako neimaju potrebštinah spomenutih u drugoj rubrici, a osim toga u svih onih občinah, kojih se pučanstvo sastoji iz 8000—15.000 dušah		U drugih mjestih	
		for.	nč.	for.	nč.	for.	nč.	for.	n.
d.	Dnevničari i pisari, koji nevuku stalne godišnje plaće ili mjesečne plaće i u obće osobe, koje se bez stalna mjesta bave pisarskimi računarskimi posli, ili vode nadzor u kojem poslu, poduzeću ili zavodu, ili osobe, koje po svom poslu nespadaju niti medju nabrojene, niti u koji od ostalih razredah:								
	glava obitelji . . . . ,	2—6	—	2—5	—	2—4	—	2—3	—
	član obitelji	1	—	1	—	—	80	—	80
e.	Samostalni rukotvornici, koji rade bez pomoćnika:								
	glava obitelji	5—12	—	4—10	—	4—8	—	3—6	—
	član obitelji	1	20	1	—	—	80	—	60
f.	U malih i velikih občinah rukotvornici, koji rade s pomoćnici glava obitelji . . 5—12 for. član obitelji . . . 1 for. osim toga od svakoga pomoćnika . . . . 2—4 for.								

Kod podrazredah d), e), f), razreda I. tecivarine pomanjuje se porez glave obitelji, ako je u nje više članovah obitelji, koji su prosti od poreza; povišuje se ako je posao veći, dotično ako se dobiva veća nadnica ili zaslužba.

§. 8.

Kućarci bez stalnoga poslovnoga mjesta spadajući u podrazred g), razreda I. tecivarine plaćaju u ime tecivarine:

a) ako pješke tjeraju posao . . . . 3 for.
b) ako tjeraju posao bez pomoćnika sa jednim konjem . . 6 for.
povrh toga od svakoga pomoćnika 2 for. i od svakoga konja 3 for.

Taj godišnji porez valja na jedanput platiti, i to po tuzemskih kućarcih, kada im se izdaje kućarska dozvola, a po stranih kućarcih prije nego im kućarsku dozvolu vidimuje oblast. Porez valja kod onoga kr. poreznoga ureda uplatiti u kojega okružju drži svoje sjedište oblast, koja kućarsku dozvolu izdaje ili vidimuje.

Tko bi kućario, a da nebi svoj porez bio podmirio, obsudit će ga ona upravna oblast, u koje se području zateče, na globu do iznosa 1—4 stručnoga poreza u korist državnoga erara, i nemože kućariti prije, dok nije položio globu.

Vrieme, kada će ustanove ovoga §-a odnosećega se na globu u život stupiti, odlučit će naredbenim putem ministar financijah sporazumno sa ministrom za poljodielstvo, obrt i trgovinu.

§. 9.

Ako je tecivarini po I. razredu pedvržena glava obitelji žensko, tad plaća polovicu poreza, odmjerena za glavu obitelji.

§. 10.

Tecivarina I. razreda razpisuje se i pobire u onoj obćini, u kojoj porezovnik stanuje, ili u kojoj redovito boravi.

§. 11.

Tecivarinu služinčadi, tvorničkih, trgovačkih i obrtnih pomoćnikah i pomoćnih radnikah plaćaju poslodavci, nu mogu porez, što su ga uplatili, uztegnuti od plaće dotičnikah.

Poglavje III.

Ob odmjerivanju tecivarine u II. razredu:

§. 12.

U II. razred tecivarine uvršteni porezovnici plaćaju u ime tecivarine četiri postotka od u prošloj godini nanj udarenih izravnih porezah i zemljorazteretnoga prineska nu u koj se tecivarina II. razreda razpisana u prošloj godini nemože uračunati, i to u svakoj obćini, u kojoj je takav porez nanj udaren.

Nego svota toga poreza nemože manja biti od 2 for. u onoj obćini, u kojoj porezovnik po obćem popisu prebiva.

Kao temelj porezu za porezovnike ovoga razreda uzet će se kod oporezovanja za god. 1875. osim zemljarine i kućarine od god. 1874. takodjer i dohodarina odmjerena im u istoj godini.

Ako je tko oprošten u smislu postojećih zakonah od zemljarine i kućarine, kano i u smislu točke 14. §-a 2. zakona stvorena o porezu na kamate glavnicah i na rente oprošten od poreza, tad će se uzeti pri odmjerivanju tecivarine mjerom ona porezna svota, koju bi oprošten bio imao platiti, da nebude bio oprošten od poreza.

§. 13.

Članovi obitelji porezovnikah, uvrštenih u ovaj razred plaćaju u ime tecivarine po jedan forint, ako glava obitelji u onoj obćini, u kojoj po obćem popisu redovito prebiva, nije platila u prošloj godini više od 40 for. izravnoga poreza; po dva forinta, ako je glava obitelji platila više od 40 for.

§. 14.

Tecivarina za članove kućnih zadrugah ustanovljuje se sa 56 novč.

Poglavje IV.

Ob odmjerivanju tecivarine u III. razredu.

§. 15.

Tecivarina III. razreda razpisuje se na temelju valovanjah, što će ih porezovnici imat podnieti, i to na temelju poprečnosti čistoga dobitka od zaslužbe ili posla, odpadajuće za vrieme od triuh godinah prije porezne godine — ili ako posao ili poslovanje nebi od toliko godinah još obstojalo, za vrieme, od kako postoji.

Kao godišnji čist dobitak uzimlje se onaj dio ukupnoga dohodka od posla ili poslovanja, koji preostane nakon što se odbiju izdatci potriebni za tjeranje posla ili poslovanja.

Od svakih 100 for. čistoga dobitka ima se u ime tecivarine platiti 10 for.

§. 16.

Porezovnici, koji rade sa pomoćnici, moraju valovanju pliklopiti popis svojih pomoćnikah. U tom popisu ima biti točno navedeno ime pomoćnika, kad e stupio u posao ili poslovanje i kolika mu je plaća na mjesec ili na godinu.

*

Ravnatelji poduzećah i zadrugah, što moraju javno račune polagati, kao i članovi upravnoga vieća istih• nepodnašaju glede svotah, odpadajućih za prisustvovnice, isto tako ne niti agenti takovih poduzećah i zadrugah glede njihovih agenturskih pristojbah. Te su svote dužna dotična poduzeća i zadruge valovati, od dotičnikah razpisani porez pobrati i predati ga kr. poreznomu uredu.

§. 17.

Kada, gdje i kako će se valovanja podnašati, odlučit će naredbenim putem ministar financijah.

Podnešena valovanja izložit će se u vrieme i na mjestu, što će se shodno proglasiti; može ih svatko ugledati, prepisati, i odnoseće se nanj svoje opazke takodjer predati kr. poreznomu uredu. Ministar financijah ima pravo, skupno obnarodovati svekolike valovnice porezu podvrženih stanovnikah koje jurisđikcije ili grada sa redovitim viećem.

§. 18.

Ako se valovanje nepredade ili ako se o predanih valovanjih povoljno nerieše razprave, tad će se dobitak od zaslužbe, koji no sačinjava temelj poreza, ureda radi ustanoviti prama stalnoj i tekućoj u posao uloženoj glavnici, prama broju pomoćnih radnikah u poslu i prama iznosku najmovine za stanovne i poslovne (pisarne) prostorije, što ju porezovnik plaća.

Na taj način ustanovljena svota dobitka od zaslužbe nemože u pravilu biti manja od minimalnih stavakah naznačenih u sliedećem §-u. Nego opotrazno povjerenstvo je ovlašćeno, da na temelju posve vjerodostojnih, jasnih podatakah i dokazalah, što će ih porezovnik predočiti, čisti dobitak, na koj će se udariti tecivarina ustanovi i sa manjom svotom nego li je ona pomoćju minimalnih stavakah izračunana.

§. 19.

Minimalni dobitak od zaslužbe, na koj će se udariti porezna stavka ustanovljena u §. 15. ovoga zakona sa 10% čistoga dobitka zaslužbe, čini

1. Kod zakupnikah 25 postotakah svote godišnje vrjednote od prihvaćenih ustmenim ili pismenim ugovorom obvezanostih u gotovom novcu ili u čem drugom, teretah i služnostih.

Kod mesarah (onih koji meso suše i meso sjeku) od svakoga u godini prije porezne godine siečenoga govedčeta:

u glavnom gradu . . . . . . ,	5 for.
u obćinah sa više od 10.000 stanov.	4 for.
u obćinah od 2000—10.000 stanov. .	3 for.
u obćinah od 2000 stanov. ili manje	2 for.

Četvero teladi, četvero prasadi, osmero ovacah računa se za jedno govedče.

3. Kod najmljenih voznikah, kod vlastnikah družnih kolah od svakoga konja, što je držan u godini prije porezne godine:

u glavnom gradu	100 for.
u obćini sa više od 10.000 stanovnikah .	60 for.
u obćini od 2001—10.000 stanovnikah .	40 for.
u obćini sa manje od 2000 stanovnikah .	30 for.

3. Kod vlastnikah ladjah veslaricah za tovare, vozili svoju robu ili robu drugih ljudih za svakih 100 carinskih centih nosnosti ladje . . . . . 10 for.

5. Kod porezovnikah, koji spadaju pod podrazrede b) i c) razreda III., koji ovdje nisu nabrojeni, isto tako i kod porezovnikah spadajućih pod razred d). razreda III. uzimlje se odplaćene po njih stanarine $1\frac{1}{2}$—8 struka svota i 25—100 postotakah najamnine za poslovničku (pisarničku) prostoriju polag sliedećih ljestvicah:

Kao minimum čistoga dobitka od najamnine

a) $1\frac{1}{2}$—$2\frac{1}{2}$ struka svota, ako nije veća od 500 for.;

b) $1\frac{1}{2}$—3 struka svota, ako je najamnina od 500 for. do 1000 for.;

c) 2—6 struka svota, ako je najamnina od 1000 do 2000 for.

d) 3—8 struka svota, ako je najamnina veća od 2000 for.

Za svako malodobno djete porezovnika imaju se od najamnine odbiti 10%, nu tako, da taj odbitak nemože za jedno diete biti veći od 50 for. a za svukoliku diecu više od 40% najamnine.

Potrieba veće prostorije proiztičuću iz naravi posla ili poslovanja, a tako i ona okolnost, da po naravi posla poslovna prostorija mora biti zajedno sa stanom djeluje pri uporabljenju postotka poslovne prostorije umanjujuć, protivne okolnosti pako povisujuć.

Ako tko dokaže, da može držati svoj stan zajedno takodjer iz dohodka drugoga, nego li je onaj, koj mu proiztiče iz posla, i koj drugi dohodak već je oporezovan, tad se ima to kod ustanovljenja minimuma na temelju najamnine uzeti kao umanjujuća okolnost u obzir.

§. 20.

Pod najamninom razumjeva se onaj iznosak, što ga dotična osoba plaća za svoj vlastiti ili za stan svoje u zajednici živuće supruge ili obitelji, ili bi plaćao, da je stan iznajmljen, — vriednost stanovah, koje tko uživa, bez da užitak plaća, ima se procienom ustanoviti.

Isto vriedi i o poslovnih prostorijah, medju kojimi se razumjevaju radionice, dućani, skladišta, pisarne i u obće mjesta, koja se rabe za tjeranje posla ili poslovanja, ili su tomu namienjena.

§. 21.

Ako stan i poslovnica gdje no porezovnik stanuje ili što ih rabi; spada pod razrednu kućarinu, tad se kao godišnja najamnina uzimlje:

a) u malih i velikih obćinah, u kojih nije ni trećina svih stanovnih dielovah iznajmljena petdeseterostruka svota razporezane razredne kućarine;
b) u gradovih sa redovitim viećem, u kojih nije trećina svih stanovnih dielovah iznajmljena, četrdeseterostručna svota razporezane razredne kućarine;
c) u svih obćinah i gradovih u kojih je barem trećina svih stanovnih dielovah iznajmljena, trideset i četverostruka svota razporezane razredne kućarine.

§. 22.

Kod družtvenih posalah ima se najamnina svakoga pojedinoga druga uzeti u račun.

§. 23.

Kod onakovih obrtnih i trgovačkih posalah ili kod duševnih posalah, koji još neobstoje dvie godine, imaju se minimalne stavke prepoloviti.

§. 24.

Obrtnici, koji su uz ustanovljenu mjesečnu plaću, ne iznad 40 for. stalno kod pojedinacah ili poduzeća namješteni, ter smiedu izključivo samo za nje raditi, imaju plaćati tecivarinu po IV. razredu; nego ako rade i za druge podpadaju pod III. razred.

§. 25.

Tecivarina članovah obitelji onih porezovnikah, koji spadaju u ovaj razred, odmjerivat će se po ustanovah §. 13. izuzev one, koji su spomenuti u točki 2. g. §. 5.

Poglavje V.

O odmjerivanju tecivarine u IV. razredu.

§. 26.

Porezovnici, spadajući u IV. razred, plaćaju sliedeću tecivarinu

od	100	for.	godišnje	plaće	1	for.
„	200	„	„	„	2	„
„	300	„	„	„	3	„
„	400	„	„	„	4	„

od	500	for.	godišnje	plaće	5	„
„	600	„	„	„	7	„
„	700	„	„	„	9	„
„	800	„	„	„	11	„
„	900	„	„	„	13	„
„	1000	„	„	„	15	„
„	1100	„	„	„	17	„
„	1200	„	„	„	19	„
„	1300	„	„	„	21	„
„	1400	„	„	„	23	„
„	1500	„	„	„	25	„
„	1600	„	„	„	28	„
„	1700	„	„	„	31	„
„	1800	„	„	„	34	„
„	1900	„	„	„	37	„
„	2000	„	„	„	40	„
„	2100	„	„	„	43	„
„	2200	„	„	„	46	„
„	2300	„	„	„	49	„
„	2400	„	„	„	52	„
„	2500	„	„	„	55	„
„	2600	„	„	„	59	„
„	2700	„	„	„	63	„
„	2800	„	„	„	67	„
„	2900	„	„	„	71	„
„	3000	„	„	„	75	„
„	3100	„	„	„	80	„
„	3200	„	„	„	85	„
„	3300	„	„	„	90	„
„	3400	„	„	„	95	„
„	3500	„	„	„	100	„
„	3600	„	„	„	106	„
„	3700	„	„	„	112	„
„	3800	„	„	„	118	„
„	3900	„	„	„	124	„
„	4000	„	„	„	130	„
„	4100	„	„	„	137	„
„	4200	„	„	„	144	„
„	4300	„	„	„	151	„
„	4400	„	„	„	158	„

od	4500	for.	godišnje	plaće	165	for.
„	4600	„	„	„	173	„
„	4700	„	„	„	181	„
„	4800	„	„	„	189	„
„	4900	„	„	„	197	„
„	5000	„	„	„	205	„
„	5100	„	„	„	214	„
„	5200	„	„	„	223	„
„	5300	„	„	„	232	„
„	5400	„	„	„	241	„
„	5500	„	„	„	250	„
„	5600	„	„	„	260	„
„	5700	„	„	„	270	„
„	5800	„	„	„	280	„
„	5900	„	„	„	290	„
„	6000	„	„	„	300	„

Preko 6000 for. plaća se od svake 100 for. 10 for.

Svote izpod 100 for. neuzimlju se u obzir, kad se rabi prva višja stavka.

§. 27.

Državni urednici, vojnički častnici, domobranski častnici, municipalni činovnici i urednici i pučki učitelji oprošteni su i nadalje od obćinskoga poreza glede svojih službenih dohodakah.

§. 28.

Kao porezu podpadajući dohodak uzimlje se, svakolika redovita plaća, mirovina, milostinja ili počastnina, riečju svaki pripadak, koji polag §. 5. IV. točke e) nije prost od poreza.

Ako se berivo podaje u naravi ili u živežnih sredstvih, ako nije po naglašenom §. 5. oprošteno od poreza, ima se prema mjestnim cienam preračunati u gotov novac, ter pridodati k plaći u gotovu novcu.

Duhovnici, učitelji, koji na svoj trošak moraju držati pomoćnika duhovnika, dotično pomoćnika učitelja, mogu te troškove odbiti od svojih vlastitih dohodakah, a pomoćnici duhovnici i učitelji plaćaju samostalno porez.

§. 29.

Državni, municipalni i obćinski odvjetnici, mjernici i liečniei, te liečo-

nici namješteni u javnih bolnicah imadu se sbog berivah, koja dobivaju u tom svojstvu staviti pod porez polag ustanovah §. 26.

Od zaslužbe po privatnoj praksi pako ima im se odmjeriti tecivarina po III. razredu.

Nego drugi odvjetnici, mjernici i liečnici, ako nisu izključivo liečnici jednog posla ili poduzeća itd. ako i dobivaju na jednom ili na više mjestah ustanovljenu godišnju plaću, plaćaju od svojih ukupnih dohodakah tecivarinu po III. razredu.

§. 30.

Tecivarina članovah obitelji porezovnikah, koji spadaju u ovaj razred, ima se razporezati polag ustanovah §. 13., izuzev spomenute pod točkom 3. g.) §. 5.

§. 31.

Izuzev one, što su spomenuti u §-ih 32—33 dužan je svatko valovati svoju zaslužbu proiztičuću iz stalne plaće, osim toga mogu se takodjer na to prisiliti predpostavljeno ravnateljstvo, poglavarstvo, blagajna, zemljoposjednik ili vlastnik posla, od koga porezovnik plaću dobiva, da predadu porez razpisivajućoj oblasti popis imenah i plaće od osobah, koje su u njihovu poslovnomu krugu namještene stalnom plaćom.

§. 32.

Činovnici poduzećah i zadrugah, koja moraju javno polagati račune, nepredavaju valovanja, njihova beriva imadu dotična poduzeća i zadruge valovati, razpisanu tecivarinu od njih pobrati i predati u državnu blagajnu.

§. 33.

Častnici, činovnici i urednici, koji dobivaju plaću svoju iz državne blagajne ili zakladne blagajne, stojeće pod državnim rukovanjem, nemoraju davati valovanja; tecivarinu tih porezovnikah odmjeruje financijalna oblast, a pobira ja javna blagajna mjesečnimi odbitci.

§. 34.

Stalna plaća izuzimlje se po iznosku, kakav je u tekućoj godini, ako li se nebi mogla na tekuću godinu ustanoviti, tad se odmjeruje tecivarina po iznosku u prošloj godini.

Poglavje VI.

O valovanju dobitka porezovnikah uvrščenih u III. i IV. razred.

§. 35.

Valovanje za posao ili poslovanje, kod kojih je dobitak vezan na nepokretan imetak, ima se predati kod poglavarstva one obćine, u koje području imetak leži.

Ob ostalih poslovih i poslovanjih ima se valovanje predati kod poglavarstva one obćine, u koje području porezovnik stanuje.

§. 36.

Budué se ladje i vodenice na ladjah smatraju pokretnim dobrom, ima se dohodak od njih valovati kod poglavarstva one obćine, u kojoj njihov posjednik stanuje, bez obzira, kuda ladje plove ili gdje se vodenice na ladjah nalaze.

§. 37.

Tecivarina od tvornicah i od drugih poduzećah razpisuje se u pravilu u onoj obćini, u kojoj tvornica ili poduzeće svoje upravno sjedište ima; a glede inozemskih poduzećah ondje, gdje je sjedište tuzemske glavne agenture.

Na ona poduzeća, koja izvan obćinah, gdje je središnje ravnateljstvo njihovih posalah, imadu i u drugih obćinah, nu unutar područja ugarske države podružnih posalah, podružnicah ili skladištah, stavit će se porez na sjedištu glavnoga poduzeća, ako su podružni poslovi, podružnice i skladišta u tako tiesnom savezu sa glavnim poduzećem, da se nemogu smatrati kao samostalni poslovi. Nego ako je savez izmedju glavnoga poduzeća i podružnoga posla samo takav, da oba imadu zajodničku upravu, tad će se tecivarina odmjeriti posebice glavnomu poduzeću, a posebice podružnomu poslu u onih obćinah, gdje jih je koje.

Ako sjedište poduzeća nije ono isto, koje i ravnateljstva, tad će se 20% poslovnoga poreza propisati na sjedištu ravnateljstva, a preostalih 80% pako, koji no odpadaju na dobitak poduzeća, koje nije na sjedištu ravnateljstva, propisat će se na sjedištu poduzeća.

U ovakovu slučaju ustanovljuje tecivarinu ono povjerenstvo za razpisivanje poreza, koje je u sjedištu ravnateljstva poduzeća.

Porez što ga imadu u korist ugarskoga erara polag zak. članka XVII. 1870. plaćati poslovi i poduzeća, što no se prostiru na područje obojih polah

monarkije, ustanovljivat i pobirat će se na račun; ustavljen u tih zakonskih člancih.

§. 38.

Porez porezovnikah podpadajućih pod 1. i 2. razred tecivarine ustanovljuje se polag stavakah zakonom opredieljenih po kr. poreznih uredih, a porezovnikah podpadajućih pod 3. i 4. rarred tecivarine pako načinom opisanim u zak. članku XXVI.: 1868.

Porezovnici spadajući pod podrazrede d) e) f) (§. 2.) razreda I. tecivarine mogu se proti odlukam kr. poreznih uredah prizvati na ustrojeno u smislu zak. član. XXVI. 1868. povjerenstvo za razpisivanje poreza.

§. 39.

Oni dielovi zakonskih članakah XXIV. i XXXIV. godine 1868. ter VIII. godine 1873. slovećih ob osobnoj tecivarini, kano i XXVI.: 1868. XLIX.: 1870., LVIII.: 1871. i VII. 1873. slovećih o dohodarini, ter propisah postojećih glede tih obojih vrstah poreza, što no se ustanovam ovoga zakona protive, stavljaju se izvan krieposti i ministar financijah se ovlašćuje, da ovomu zakonu primjerene nove praktične propise izdade.

§. 40.

Kriepost ovoga zakona neće se obzirom na zak. članak XXVIII. god. 1873. uzdržavajuć iznimku sadržanu u §. 5. ovoga zakonskoga članka, — predbježno protezati na razvojačenu krajinu.

§. 41.

Tecivarina odmjerivati će se počam od 1. siečnja god. 1875. polag ustanovah ovoga zakona.

§. 42.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano na Rieci dne četrnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar Grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 62.

Zakonski članak XXX.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o privremenom oporezavanju šumah, koje leže u području razvojačenih krajiških pukovnijah varaždinsko- sv. gjurgjevačke i varaždinsko-križevačke, ter koje su bile do sele proste od poreza.

(Potvrdjen 14. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18., a u kući velikašah 19. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Češki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sliedeći:

zakonski članak

o privemenom oporezovanju šumah, koje leže u području razvojačenih krajiških pukovnijah: varaždinsko- sv. gjurgjevačke i varaždinsko-križevačke, ter koje su bile do sele proste od poreza.

§. 1.

Na svekolike u području dvijuh krajiških pukovnijah: varaždinsko- sv. gjurgjevačke i varaždinsko-križevačke, što no su uslied dokinuća vojničkoga krajiškoga sustava razvojačene, ter polag §. 1. zak. čl. XXVIII. god. 1873. u zakonodavnom upravnom i sudstvenom pogledu sa Hrvatskom i kroz nju sa svetom krunom ugarskom i faktično sjedinjene, — ležeće sa svoga svojstva kao krajiški državni posjed do sele od poreza proste šume, — buduć da su iste uslied odkupa šumskih služnostih, koje su u njih krajiškim stanovnikom pripadale polag naredabah zak. čl. XXX. god. 1873. izmedju države i imovnih obćinah ustro-

jenih iz krajiških pukovnijah porazdieljene, — udara se do obćenitoga uredjenja zemljarine privremeni porez, što će se polag ustanovah sadržanih u niže sliedećih §§-ih ustanoviti i razpisati.

§. 2.

Ove se šume uvršćuju oporezovanja radi u tri razreda.

Spadaju pako:

a) u 1. razred čisto hrastove šume i one pomješane šume, u kojih je najmanje polovica hrastovine;

b) u 2. razred pomješane hrastove šume, koje nepodpadaju pod točku a), zatim bukove i druge šume bolje kakvoće, na koliko im svim prigodom razdielbe šumah ustanovljena procjenbena vriednost za ral najmanje sto forintah čini.

c) u 3. razred sve ostale šume, koje su prigodom razdielbe šumah procienjene na vrednost manju od sto forintah za ral.

§. 3.

Porez se ustanovljuje za svaki pojedini katastralni ral od 1600[] hvatih u 1. razredu sa dvadeset i pet, u 2. razredu sa osamnaest, a u 3. razredu sa deset novčićah.

§. 4.

Da se ukupni porez, što će se razpisati, ustanovi i izmedju države i imovnih obćinah porazdieli, izračunati će se na temelju odgovarajuće porezne stavke porez po razredih polag ukupne površine svakoga pojedinoga šumskoga razreda, i razdieliti po razredih na pojedine šumske dielove u onom razmjerju procjenbene vrednosti, koje bje za nje ustanovljeno prigodom razdielbe šumah.

§. 5.

Dužnost poreza počimlje toli za državu, koli za imovne obćine od 1. siečnja 1875.

§. 6.

Ob oprezovanju šumah, ležećih u području bivše banatske krajine odredit će se posebnim zakonom iza kako se dovrši zametnuto na temelju zak. čl. XXX. god. 1873. uredjenje šumah.

§. 7.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, ka-

ko u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano na Rieci dne četrnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 14. kolovoza 1875. br. 13854|4382.,

kojom se ustroiavaju povjerenstva za izpite obćinskih bilježnikah.

Naredbom kr. hrv.-slav.-dalm. vladnoga odiela za unutarnje poslove od 21. ožujka 1871. br. 2613. odredjeno bje medju ostalim, da se imadu kod svake županije sastaviti povjerenstva za izpite obćinskih bilježnikah.

Povjerenstva ova bijahu redovito sastavljena iz podžupana kao predsjednika i osriednjega kot. sudca kao izpitateljah.

Posliednjemu bila je naročito dužnost, izpitivati kandidate ob ustanovah naredbe o mjestnih sudovih, zatim ob onih ustanovah obćeg gradj. zakonika, kojih je znanje obćinskim bilježnikom neobhodno potriebno, kao što su obćenite ustanove o tutorstvu i skrbničtvu, o naredbah posliednje volje i o pogodbah; jer ovo potonje, izvan gradovah, većim dielom sastavljaju obćinski bilježnici.

Pošto su usllied novoga preustrojstva oblastih povjerenstva ova prestala dielovati stoga, što su se povjerenstveni članovi većim dielom razišli, te pošto se postojanje takovih povjerenstvah ukazuje neobhodno nuždnim, obnašla je kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove odrediti sliedeća:

1. U središtu svake kr. podžupanije ima se odmah ustrojiti povjerenstvo za izpite obćinskih bilježnikah.
2. Povjerenstva ova imadu biti sastavljena iz vel. župana odnosno podžupana ili njihova namjestnika kao predsjednika, iz podžupanijskoga tajnika i najbližega kot. sudca ili zamienika mu kao izpitateljah.

U slučaju kada podžupanijski tajnik vodio bude predsjedničtvo, ima se za trećega člana povjerenstva uzeti jedan od podžupanijskih perovodjah.

3. Izpitu podvrći će se svi službujući bilježnici, koji dosele izpita bilježničkoga položili ili od takova dosad oprošteni nisu, kao i aspiranti za službu obćinskog bilježnika.

4. Izpit dieli se na pismeni i ustmeni, a imadu se obadva redovito u jednom danu obaviti.

Za pismeni izradak imadu se svakomu kandidatu dati dvie zadaće, jedna više stilistična, a druga iziskujuća točno poznavanje bilježnikom potrebnih zakonskih propisah. Ustmeni izpit pako ima se protegnuti sa odnosne zakone i propise, tako političke kao i sudstvene struke, kojih je znanje obćinskom bilježniku neobhodno potriebno.

Zakonski propisi sudbene struke, na koje se taj izpit protegnuti imade, već su gore napomenuti.

Iz političke struke pako imadu se kandidati izpitivati naročito ob ustanovah zakonah ob uredjenju obćinah, o poljskom redu, nadalje o zakonu o lovu, o zadrugah, o metričkoj mjeri, zatim o naputku za provedenje zakona ob obranbenoj sili — u koliko kod toga obćine sudielovati imadu itd.

5. Kandidatom, koji se uslied izpita pokažu osposobljenimi za obnašanje službe obćinskog bilježnika, imadu se odmah izdati propisno biljegovane po svih izpitateljih podpisati se imajuće svje-
A dočbe o njihovu osposobljenju polag obrazca priključena pod A, u kojem se uspieh izpita izkazati imade „dobrim“, „vrlo dobrim“ ili „izvrstnim“.

Kandidati pako, kojim se takav red dosuditi nemože, imadu se uputiti, da izpit uz primieran, prema posliedku izpita opredieliti im se imajući rok, ponoviti mogu.

Ivan Mažuranić.

Obrazac A.

Svjedočba.

Pošto ste danas pismeni i ustmeni bilježnički izpit „ “ uspiehom položili, izdaje Vam se nazočna svjedočba o Vašoj sposobnosti za službu obćinskoga bilježnika.

Povjerenstvo za izpit obćinskih bilježnikah

U dne 187

Predsjednik povjerenstva.

Izpitni povjerenici

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXVII.

Izdan i razposlan dne 18. rujna 1875.

Br. 64.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 24. kolovoza 1875. br. 2949.

kojom se izdaju naukovne osnove za obće pučke i gradjanske škole u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

Na temelju §. 195. zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji nalazi kr. zemaljsko-vladni odjel za bogoštovje i nastavu, radi provedbe §§. 18, 54, 68, 70. i 71. rečenoga zakona, izdati priložene „naukovne osnove za obće pučke i gradjanske škole u kraljevinah Hrvtskoj i Slavoniji."

Ove naukovne osnove stupaju u kriepost 1. listopada 1875.

Ivan **Mažuranić**, s. r.

Kr. zemaljska vlada, znajuć dobro, koli je stvaranje naukovnih osnovah posao mučan, navlastito tamo, gdje se one novim i još neprokušanim odnošajem prilagoditi imaju, nescieni, da je ovim svojim djelom obuci u pučkih školah udarila u svem i svačem stalne i nepromjenljive temelje, već mnije, da je onoj obuci pružila za sada, prama ustanovam zakona, nuždnu podlogu, nesumnjajuć, da će iskustvo crpljeno praktičkom uporavom ovih naukovnih osnovah iztaknuti u njih s vremenom potrebu po gdjekoje promjene.

Tomu uvjerenju tako se je malo otimala kr. zemaljska vlada, da je učiteljskim konferencijam i sastankom učiteljskim stavila na prvo mjesto zadaćom, da se pomnjivo bave izpitivanjem naukovnih osnovah i iztraživanjem onih točakah, u kojih bi se one shodnije preinačiti mogle.

Nu kraj sve mogućnosti takovih promienah držala je vlada potrebnim, sabrati u njekoliko točakah ona načela, kojih će se imat stalno pridržavati učitelji kod praktičkoga rješavanja njekojih didaktičkih zadatakah, stavljenih pučkoj školi ovimi naukovnimi osnovami.

I ako se zemaljska vlada neustručava priznati, da će u obstojećih okolnostih znamenitim napredkom pučke obuke smatrati već to, ako se uzmogne reći, da je svako diete, polazivše pučku školu, naučilo valjano čitati, pisati, računati i što je najpotrebitije znati od jezika materinskoga, to su ipak i zakonom školskim i privitimi naukovnimi osnovami granice pučko-školskoj obuci preko rečenih predmetah, koji drugdje, naprama fakultativnomu, sačinjavaju obvezni program obuke, znatno razmaknute, premda je uvjerena vlada, da se je to bez pogibelji moglo učiniti samo pod uvjetom, ako se s odmjerenim učivom bude postupalo razborito i ako se dade valjan pravac svojkolikoj obuci.

Opazke glede toga, koje sliede, tiču se navlastito obće pučke škole. A u toj školi obuka, ako će da uspije, nesmije da se na široko razilazi ter po pojedinih predmetih strogo ciepa, nego valja da se koncentrično kreće i većim dielom svojega sadržaja osniva na jedinstvenih knjigah, to jest čitankah, koje u obćoj pučkoj školi treba da budu sredotočjem sve, jezikoslovne i stvarne obuke. —

Što se pako tiče pravca: obuka u pučkoj školi neka, ne po svojoj svrsi, jer nije strukovna škola —, nego po svom smjeru bude, koliko je samo moguće, praktična, to jest udešena prama okolnostim života i potrebam budućega zvanja učenikah. — Lahko je pogoditi svakomu, kako će po tom načelu imat udesiti učitelj svoju obuku n. pr. u prirodopisu, računstvu, gospodarstvu, zadavanju pismenih viežbah itd., učiteljica pako obuku u učnom djelu.

Još jedno:

I pri osnivanju budućih čitanakah i pri sastavljanju ovih naukovnih osnovah vodilo je zemaljsku vladu načelo, kojega se takodjer strogo držati valja: da se mladež putem obuke u pučkoj školi ima najprije što temeljitije upoznati

sa svojim jezikom, sa svojim narodom i sa svojom zemljom. U drugom su redu zemlje i narodi, s kojimi ovaj narod veže srodstvo plemena ili zajednica državna; a na posljedku dolazi ostali sviet, kojega se samo najznamenitiji povjestni dogodjaji i prirodni predmeti mladeži na viših stupnjevih pučko-školske obuke uzkratiti nesmiju.

O vjerozakonskoj nastavi, koja je u prvom redu zadaća svećenikova, potrebno je ovdje spomenuti napose koju poradi toga, što je pučki učitelj u toj zadaći pomoćnik svećeniku. —

Tu obuku, gdje ga zapadne (§. 188. školsk. zak.), podjeljivat će učitelj ozbiljno i dostojanstveno ter je željeti, da, proniknut osvjedočenjem o svetosti stvari, bude u njoj iskrenim pomoćnikom svećeniku.

Po toj obuci i po crkvenoj službi, koju će obavljati veliki dio učiteljah pučkih, obstojati će izmedju njih i dušobrižnoga svećenstva i nadalje veoma uzka sveza službena, koja da i glede osobnih njihovih odnošajah bude što srdčanija i prijateljnija, mora željeti vlada, i poslje kako je svećenik prestao kriepošću striliša biti podjedno ravnateljem pučke škole; mora željeti zato, što od te sveze, i po jednaku zvanju i po više putah osamljenu družtvenom položaju obojice, ništa neima naravnijega, i što dobar sklad te po njem udešen rad obojice može po obćinu, u kojoj žive i djeluju, uroditi velikim blagoslovom.

Reći je koju napose još i o jezikoslovnoj obuci.

Kod te obuke valja da učitelju sveudilj lebdi pred očima vele važno načelo: da svaka učevna ura njoj služiti ima; jer naučajuć predmet koji mu drago, gledati je učitelju nepropustnom strogošću na to, da djeca, kad bivaju pitana i kad rezultate obuke u male, njihovoj umnoj snazi primjerene cjeline prisabrati imaju, — riečju, kada god govore, čine to jezikom glede izgovora i formah razgovietnim i pravilnim.

Odatle se vidi, koji položaj u jezikoslovnoj obuci ima zauzeti slovnica.

Pučkoj školi ima doista biti zadaćom, da naravno čuvstvo materinskoga jezika razvije kod djece do svjestna spoznanja onih zakonah, koji vladaju jezikom. To se pako nemože postići niti onim postupkom, gdje no se djeca pridržavaju, da zakone jezika iz zakonah mišljenja razvijaju, jer im je za to preslaba umna snaga; a neće se postići niti onim jako vladajućim mekanizmom tako zvane analize, gdje se radi slovničke obuke gramatikalne funkcije pojedinih dielovah govora na štivu čitanakah rieč po rieč neprestano opetuju.

Da se u tom uhvati srednji put, koji je jedini pravi, potrebno je, da se djeca u pučkoj školi uče istina slovnici; pače se za tu obuku mogu opredieliti i posebna ure učevne; ali slovnica, kano teorija jezika, neima biti posebnim, sustavno predavanim učevnim predmetom, nego se ima oslanjati na čitanku, koja i onako mora sadržavati primjere najsavršenijega jezika i sloga; a u koliko ti primjeri nebudu dostatni, popunjavati će ih normalni primjeri, koji će navlastito u svrhu slovničke obuke biti dodani dotičnim novim čitankam.

*

Tako će slovnička obuka izpuniti svoju zadaću, da načinom ne samo ne tegotnim nego i ugodnim djeci malo po malo, prelazeć preko težkoćah redom metodičkim, pruži jasan i uredan pregled onih pojavah u jeziku, koje je učenik na stanovitih primjerih već upoznao; i slovnica će biti onim, što treba da bude: ne svrhom za se, nego sredstvom za razumievanje jezika i za svjestnu pravilnu porabu istoga u govoru i pismu.

Gimnastika, koja po novom zakonu ima biti obveznim predmetom obuke u pučkoj školi, neka na ovom mjestu bude povodom samo tomu, da se pomnja pučkoga učiteljstva u obće svrati na veliku važnost tjelesnoga uzgajanja mladeži, i da se rekne, kako domovina od preustrojene pučke škole očekuje novi naraštaj, ne samo umom i duhom snažan, nego i tielom krjepak, — harmonično razvijen.

A.

Naukovna osnova

za obće pučke škole s jednom učiteljskom silom.

1. Razdjelba učenikah.

U obćih pučkih školah s jednim učiteljem dieli se mladež na tri odjela.

U 1. odjel spada 1. razred, dotično učenici prvoga školskoga godišta.

U 2. odjel spadaju 2. i 3. razred, dotično učenici 2. i 3. školskoga godišta.

U 3. odjel spada 4. razred, dotično učenici 4. i 5. školskoga godišta.

2. Ustanove glede učevnih predmetah.

I. Vjeronauk.

Razdjelbu učiva za pojedine razrede ustanovit će po §. 186. školskoga zakona crkvene oblasti posebnom naukovnom osnovom.

Broj urah na tjedan: Za svaki razred po 2 ure.

II. Hrvatski jezik.

Zadaća. Mladež se ima usposobiti, da dobro razumije tudje misli, a svoje da ustmeno i pismeno razgovietno i pravilno izraziti može. Uz to se ima izvježbati, da izrazito čita kako tiskano tako i pisano.

Kod same obuke ima se nastojati, da što je više moguće koncentrovano bude čitanje, slovnica i pismeno vježbanje.

1. Razred. Vježbanje u govorenju i zrienju. Upoznaja s pisaćimi i tiskaćimi pismeni. Uz to tumačenje, što su rieči, slovke, glasice i suglasice. Upoznaja s nazivi razstavakah. Polagano čitanje pisanoga i tiskanoga. Razlaganje stvarno. Vježbanje u prepisivanju pomanjih štivah.

Početnica.

2. Razred. Daljno vježbanje u pravilnom i umnom čitanju štivah i latinicom i ćirilicom. Stvarno i jezikoslovno razlaganje štivah. Pripoviedanje čitanih pripovjedakah. Memorisanje lagljih pjesmicah.

Slovnica: Jednostavna prosta izreka. Podmet i pogovor. Poznavanje stvarnih imenah, pridavnikah i glagolah. Spol, broj i sklanjanje stvarnih imenah po različitih samo pitanjih. Razlikovanje trijuh glavnih vremenah kod glagola samo po znamenovanju. Uporaba velikih pismenah. Vježbanje u prepisivanju.

Čitanka za II. razred.

3. Razred. Daljno vježbanje u čitanju kao i u drugom razredu.

Slovnica: Opetovanje i učvršćivanje slovničke obuke od drugoga razreda. K tomu najglavnije o zaimenu i brojniku. Uz to vježbanje u prepisivanju i pismeno odgovaranje na postavljena pitanja iz realne obuke.

Čitanka za III. razred.

4. Razred. Okretno i izrazito čitanje štivah i latinicom i ćirilicom s pravilnim naglaskom. Pripoviedanje i kazivanje svojimi riečmi. Stvarno i jezikoslovno razlaganje. Memorisanje piesničkih štivah.

Slovnica: Jednostavna razvijena izreka. Poznavanje svih vrstih riečih. Popunjenje oblikoslovja uz najglavnije samo iznimke. O sastavljenoj, stegnutoj i skraćenoj izreci. O razstavcih. Vježbanje u pisanju malih pripovjedakah po predhodnom pripoviedanju; kratki listovi po danih osnovah, najglavniji poslovni sastavci.

III. Računstvo.

Zadaća. Sigurno i okretno rješavanje budi ustmeno ili pismeno, posve praktičkih računskih zadaćah. Ustmeno i pismeno računanje uviek je u savezu.

1. Razred. Razvitak pojmovah o jedinicah i deseticah. Četiri vrsti računa ustmeno i to prvo poljeće od 1 do 10, a drugo poljeće od 1 do 20. Uz to i napisivanje tih brojevah. —

2. Razred. Četiri vrsti računa ustmeno i pismeno od 1 do 100. Poznavanje najobičnijega novca.

3. Razred. Četiri vrsti računa ustmeno i pismeno do 1000. Množitba

s dvobrojčanim množnikom, a dioba s jednobrojčanim dionikom. Poznavanje najobičnijih mierah i utezah.

4. Razred. Četiri vrsti računa s višeimenimi brojevi. Desetični slomci i najobičniji prosti slomci, te računanje s njimi u sve četiri vrsti računa. Rješavanje praktičkih računah dvostavkom s obzirom na gospodarske ili obrtne mjestne okolnosti, a u djevojačkih školah s obzirom na kućanstvo.

IV. Realna obuka.

A. Zemljopis i poviest.

Zadaća. Mladež se ima upoznati sa zavičajem i domovinom svojom, i sa glavnimi dogodjaji naroda svoga.

U 1. i II. razredu sdružena je ta obuka sa zornom obukom na temelju početnice i čitanke za II. razred.

3. Razred. Poznavanje zavičaja i domovine s najbitnijimi zemljopisnimi pojmovi. Najglavniji dogodjaji hrvatskoga naroda do mohačke bitke po štivih čitanke za 3. razred.

4. Razred. Poznavanje austrijsko-ugarske monarkije i kratak narodopis shodnih plemenah slavenskih. Zemlja kao tielo nebesko i glavna razdjelba njezine površine. — Poviest hrvatske kraljevine do najnovije dobe. Sve na osnovu dotičnih štivah u čitanki za 4. razred.

B. Prirodoznanstvo.

Zadaća. Probuditi u mladeži ljubav prama prirodi, upoznati ju s glavnimi prirodninami, sa zakoni glavnih pojavah i promienah u prirodi, kao i s glavnimi uvjeti zdravlja čovječjega.

U prvom i drugom razredu sdružena je ta obuka sa zornom obukom.

3. Razred. Poznavanje glavnih reprezentantah životinjstva, bilinstva i rudstva domovine. Glavni pojavi topline, zraka i vode.

4. Razred. Poznavanje najglavnijih inozemnih životinjah, bilinah i rudah. O svojstvih tjelesah, o teži i kretanju nebeskih tjelesah. O svjetlu, magnetizmu i munjini. O glavnih uvjetih zdravlja čovječjega tiela.

Obuka o prirodoznanstvu osniva se u 3. i 4. razredu na dotičnih štivih u čitankah tih razredah.

C. Gospodarstvo.

Zadaća. Probuditi u mladeži volju k naprednijemu i umnijemu gospodarstvu i kućanstvu.

Ovaj nauk spada samo u 4. razred i tumači se uz praktične pokuse u školskom vrtu; a upoznati se ima mladež s najglavnijim iz voćarstva, vrtlarstva, pčelarstva i svilarstva prema mjestnim okolnostim.

U primorskih krajevih treba da se mladež upozna s morem, brodarenjem, gradjenjem brodovah, ribarstvom i morskom trgovinom.

Ova obuka temelji se na dotičnih štivih čitanke za IV. razred.

V. Krasopis.

Z a d a ć a. Razgovietno i pravilno pisanje.

1. R a z r e d. Pisanje u savezu s obukom u čitanju.

2. R a z r e d. Krasopisne vježbe po genetičkom razvitku slovah i to latinice u školah s katoličkom većinom, a ćirilice u školah s pravoslavnom većinom.

3. R a z r e d. Nastavak vježbanja u krasopisu kao i u drugom razredu.

4. R a z r e d. Vježbanje u krasopisu i latinicom i ćirilicom.

VI. Risanje i geometrijsko oblikoslovje.

Z a d a ć a. U mladeži ima se buditi osjećanje naprama liepim oblikom, a oko i ruka vježbati u mjerenju i razpoznavanju. Risanje predmetah omedjenih plohami i crtami, kao i jednostavnih prirodninah. Napokon proračunavanje najglavnijih geometrijskih tjelesah i plohah.

1. R a z r e d. U savezu sa zornom obukom na osnovu tablicah priklopljenih Početnici i to samo na lapornoj mrežastoj tablici.

2. R a z r e d. Predbježne vježbe zajedno s predbježnimi vježbami za krasopis. Razne crte i njihova uporaba za risanje jednostavnih predmetah zorne obuke. —

3. R a z r e d. Razni kutovi, trokut, četverokut, višekut i razni oblici na tom osnovu.

4. R a z r e d. Nješto obširniji nauk o kutu, trokutu, četverokutu, višekutu i krugu. Kocka, bridnjak, šiljnik, valjak, čunj i kruglja sa uporabom za razne oblike. Proračunba četverokuta, trokuta, višekuta, kocke i bridnjaka.

VII. Pjevanje.

Z a d a ć a. Budjenje i razvijanje glasbenoga sluha. Promicanje oplemenjivanja srca i oživljavanje patriotičnoga čustva. A ukupno ima se mladež usposobiti, da pravilno i blagoglasno pjevati može najobičnije crkvene, narodne i laglje domorodne pjesme.

2. R a z r e d. Vježbanje sluha i glasa. Jednostavnije pjesmice prema djetinjoj sposobnosti,

3. Razred. Nastavljaju se vježbanja kao i u drugom razredu.

4. Razred. Vježbanje u pjevanju običnih crkvenih, narodnih i domorodnih pjesamah.

VIII. Tjelovježba.

Zadaća. Tjelovježbom treba da se promiče jačanje tiela, okretnost udah, vještina i pristojnost u kretanju i duševna svježost. Uz to se njom probudjuje volja k redu, k zajedničkomu radu i k poredjivanju, a ujedno se razvija i pouzdanje u sama sebe.

Da se to postigne, preduzimlju se postupno u 2., 3. i 4. razredu laglje vježbe u redu: prosto kretanje, skakanje, somitanje ili ovjesivanje, penjanje (puzanje), vježbe na dvobrani i srgu. Uz to se njeguju i razne narodne tjelovježbene igre.

IX. Ženski ručni posao.

Zadaća. Ovom obukom ima se ženska mladež usposobiti, da može obavljati u životu obične ženske ručne poslove.

1. Razred. 1. poljeće:

Početak pletenja dvjema iglama, pravo i krivo.

2. poljeće:

Pletenje čarapah bez okrajakah.

2. Razred. 1. poljeće:

Usavršivanje u pletenju čarapah s osobitim obzirom na ujimanje, na petu i svršetak čarape. Prvi početci kačkanja.

2. poljeće:

Kačkanje iz jednostavnih kačkanih i tiskanih pregledalicah.

3. Razred. 1. poljeće:

Bilježenje i jednostavno vezenje vunicom.

2. poljeće:

Šupljikanje i prelo na kolovratu.

4. Razred. 1. poljeće:

Krojenje i šivanje seljačkoga rublja.

2. poljeće:

Nastavak šivanja i krojenja, a uz to krpanje rublja. Dopletivanje i vrpanje čarapah.

2. Pregled urah za jedan tjedan.

Učevni predmeti	I. odjel		II. odjel				III. odjel	
	I.		II.		III.		IV.	
	razred							
	mužke škole	ženske škole	mužke škole	ženske škole	mužke škole	ženske škole	mužke škole	ženske škole
Vjeronauk	2	2	2	2	2	2	2	2
Hrvatski jezik	14	10	8	6	8	6	9	7
Računstvo	5	5	4	3	4	3	4	3
Prirodoznanstvo	—	—	—	—	1	1	2	1
Zemljopis i poviest	—	—	—	—	1	1	2	2
Krasopis	—	—	4	3	3	2	3	2
Risanje i geometrijsko oblikoslovje	—	—	2	2	2	2	3	2
Pjevanje	—	—	$^2/_2$	$^2/_2$	$^2/_2$	$^2/_2$	$^2/_2$	$^2/_2$
Tjelovježba	—	—	2	2	2	2	2	2
Ženski ručni posao	—	4	—	6	—	6	—	6
Ukupni broj	21	21	23	25	24	26	28	28

3. Konačne odredbe.

§. 1.

Dok se nove knjige neposastavljaju prema ovoj osnovi, rabe se dosadanje školske knjige.

§. 2.

U školah s nehrvatskim nastavnim jezikom ima se umanjiti razmierno broj urah kod drugih predmetah, a hrvatskomu jeziku u 3. razredu 3 a u 4. razredu 4 ure odrediti svakoga tjedna. U to se ima i koji predmet u 4. razredu predavati hrvatski.

§. 3.

Kod kojih je predmetah u ženskih školah smanjen broj urah radi ručnoga posla, steže se razmierno i postavljena zadaća.

§. 4.

Gdje se radi pomanjkanja prostora ili prevelikoga broja polaznikah nemogu svi razredi zajedno obučavati i prije i poslje podne, tu se uzme do podne 3. i 4. razred sa 17. urah obuke, a poslje podne 2. i 1. razred sa 12. urah obuke. U ovakovih školah može samo četvrtak tjednim praznikom biti.

§. 5.

Ova naukovna osnova ostaje ista i za poldnevne škole, te se po mogućnosti ima izvesti; samo u 1. i 2. razredu odpada posve tjelovježba, pjevanje, ženski ručni rad i geometrijsko oblikoslovje.

B.

Naukovna osnova

za obće pučke škole sa dvie učiteljske sile.

1. Razdjelba učenikah.

U obćih pučkih školah s dva učitelja dieli se mladež na dva odjela svaki s jednim učiteljem.

Na 1. odjel spada 1. i 2. razred, dotično učenici 1. i 2. školskoga godišta.

Na 2. odjel spada 3. i 4. razred, dotično učenici 3., 4. i 5. školskoga godišta.

2. Ustanove glede učevnih predmetah.

I. Vjeronauk.

Razdjelbu učiva za pojedine razrede ustanovit će po §. 186. školskoga zakona crkvene oblasti posebnom naukovnom osnovom.

Broj urah na tjedan: Za svaki razred po 2. ure.

II. Hrvatski jezik.

Zadaća. Mladež se ima usposobiti, da dobro razumije tudje misli, a svoje da ustmeno i pismeno pravilno i razgovietno izraziti može.

Uz to se ima izvježbati, da izrazito čita kako tiskano tako i pisano.

Kod same obuke ima se nastojati, da što više moguće koncentrovano bude čitanje, slovnica i pismeno vježbanje.

I. Odjel. 1. Razred. Vježbanje u govorenju i zrienju. Upoznaja s pisaćimi i tiskaćimi pismeni, a uz to i sa pojmovi, što su rieči, slovke, glasice i suglasice, kao i s nazivom glavnih razstavakah. Polagano čitanje pisanoga i tiskanoga. Razlaganje stvarno. Vježbanje u prepisivanju iz početnice. Memorisanje lagljih pjesmicah. — Početnica.

2. Razred. Daljno vježbanje u pravilnom i umnom čitanju štivah tiskanih i latinicom i ćirilicom a osnovano na zrienju te stvarnom razlaganju. Pripoviedanje čitanih pripovjedakah, propitivanje poučnih štivah i memorisanje lagljih pjesmicah.

Slovnica. Opetovanje i učvršćivanje slovničkih pojmovah 1. razreda. Jednostavna prosta izreka; podmet i pogovor. Poznavanje stvarnih imenah, pridavnikah i glagolah. Spol, broj i sklanjanje stvarnih imenah po različitih samo pitanjih; razlikovanje trijuh glavnih vremenah kod glagolah samo po znamenovanju; uporaba velikih pismenah, zatim točke, upitnika i uzklika. Vježbanje u prepisavanju. — Čitanka za II. razred.

II. Odjel. 3. Razred. Daljno vježbanje u pravilnom i izrazitom čitanju štivah latinicom i ćirilicom tiskanih, a osnovano na stvarnom i jezikoslovnom razlaganju. Pripoviedanje i kazivanje čitanih štivah svojimi riečmi. Memorisanje lagljih pjesmicah.

Slovnica. Jednostavna razširena izreka. Poznavanje samostavnika pridavnika, zaimena, brojnika i glagola. Sklanjanje i sprezanje bez iznimakah. Uz

dotične slovničke vježbe pismeno odgovaranje na pitanja iz realne obuke. Mali listovi po danoj osnovi. — Čitanka za III. razred.

4. Razred. Okretno i izrazito čitanje i latinice i ćirilice s pravilnim naglaskom. Pripoviedanje i kazivanje čitanih štivah svojimi riečmi. Stvarno i jezikoslovno razlaganje. Memorisanje sgodnih piesničkih štivah.

Iz slovnice: Popunitba oblikoslovja s najglavnijimi iznimkami. O sastavljenih, skraćenih i stegnutih stavcih. O razstavcih. Uz dotične slovničke vježbe pisanje lahkih pripovjedakah i basnah po predhodnom pripoviedanju, sastavljanje lahkih opisah, listovah i poslovnih sastavakah po danih osnovah. Čitan. za IV. raz.

III. Računstvo.

Zadaća. Sigurno i okretno rješavanje bud ustmeno ili pismeno posve praktičkih računah.

Ustmeno i pismeno računanje uviek su u savezu.

I. Odjel. 1. Razred. Razvitak pojmovah o jedinicah i deseticah. Četiri vrsti računa ustmeno i pismeno, i to: prvo poljeće od 1 do 10, a drugo od 1 do 20. Napisivanje tih brojevah.

2 Razred. Četiri vrsti računa ustmeno i pismeno do 100. Napisivanje i čitanje brojevah do 1000. Najobičniji novci, mjere i utezi osnovani na broju 10 i 100.

II. Odjel. 3. Razred. Četiri vrsti računa ustmeno i pismeno do 1000. Množitba s dvobrojčanim množnikom i jednobrojčanim dionikom. Daljno upoznavanje s novci, mjerami i utezi.

4. razred. Četiri vrsti računa s višeimenimi brojevi, s desetičnimi i najobičnijimi prostimi slomci. Rješavanje praktičkih računah dvostavkom s obzirom na gospodarske ili obrtničke mjestne okolnosti; u djevojačkih pako školah s obzirom na kućanstvo.

IV. Realna obuka.

A. Zemljopis i poviest

Zadaća. Mladež se ima upoznati sa zavičajem, domovinom i s glavnimi dogodjaji naroda svoga.

I. Odjel. 1. i 2. razred. Ovdje je spojena ta obuka sa zornom obukom na temelju početnice i čitanke za II. razred.

II. Odjel. 3. razred. Poznavanje zavičaja i domovine s najbitnijimi zemljopisnimi pojmovi. Dogodjaji hrvatskoga naroda do mohačke bitke na temelju štivah čitanke za III. razred.

4. razred. Poznavanje austrijsko-ugarske monarkije i kratak narodopis

srodnih slavenskih plemenah. Zemlja kao nebesko tielo i glavna razdjelba njezine površine. Poviest hrvatskoga naroda do najnovijega doba.

Najglavnije o ustavu. Po čitanki za IV. razred.

B. Prirodoznanstvo.

Zadaća. Probuditi u mladeži ljubav prama prirodi, upoznati ju s glavnimi prirodninami, sa zakoni glavnih pojavah i promienah u prirodi i s glavnimi uvjeti zdravlja čovječjega.

I. Odjel. 1. i 2. razred. Združena je ta obuka sa zornom obukom na osnovu početnice i čitanke za II. razred.

II. Odjel. 3. razred. Poznavanje glavnih reprezentantah životinjstva, bilinstva i rudstva domovine. Glavni pojavi topline, zraka i vode. Po čitanki za III. razred.

4. Razred. Poznavanje najglavnijih inozemnih životinjah, bilinah i rudah; njihova karakteristika, korist i uporaba. — O svojstvih tjelesah, o teži i kretanju nebeskih tjelesah. O svjetlu, magnetizmu i munjini. O glavnih uvjetih zdravlja čovječjega tiela. Čitanka za IV. razred.

C. Gospodarstvo.

Zadaća. Probuditi u mladeži volju k naprednijemu i umnijemu gospodarenju i kućenju.

IV. razred. Praktičkim načinom upoznati se ima mladež s najglavnijim iz voćarstva, vrtlarstva, pčelarstva i svilarstva prema mjestnim okolnostim.

U primorskih krajevih ima se mladež upoznati s morem, brodarenjem, gradjenjem brodovah, ribarstvom i morskom trgovinom. Ova se obuka temelji na dotičnih člancih čitanke za IV. razred.

V. Krasopis.

Zadaća. Razgovietno i pravilno pisanje latinicom i ćirilicom.

I. Odjel. 1. razred. Pisanje u savezu s obukom u čitanju.

2. razred. Krasopisne vježbe po genetičkom razvitku slovah i to latinicom u školah s katoličkom većinom, a ćirilicom u školah s pravoslavnom većinom.

II. Odjel. 3. razred. Nastavljaju se krasopisne vježbe kao u II. razredu.

4. Razred. Vježbanje u krasopisu i latinicom i ćirilicom.

VI. Geometrijsko oblikoslovje i risanje.

Zadaća. U mladeži se ima buditi osjećanje prama liepim oblikom, oko i ruka vježba se u mjerenju, razpoznavanju i risanju predmetah omedjenih plo hami i crtami, kao i jednostavnih prirodninah. Proračunba najglavnijih geometrijskih tjelesah i plohah.

I. Odjel. 1. razred. Risanje u savezu sa zornom obukom na osnovu početnici priklopljenih tablicah i to na lapornoj mrežastoj pločici.

2. razred. Predbježne vježbe zajedno s predbježnimi vježbami za krasopis. Razne crte i njihova uporaba za risanje jednostavnih predmetah zorne obuke.

II. Odjel. 3. razred. Razni kutovi, trokut, četverokut, višekut i razni oblici na tom osnovu.

4. razred. Nješto obširniji nauk o kutu, trokutu, i o krugu. Kocka, bridnjak, šiljnik, valjak, čunj i kruglja s uporabom za razne oblike. Proračunba četverokuta, trokuta, višekuta, kocke, i bridnjaka.

VII. Pjevanje.

Zadaća. Ima se buditi i razvijati glasbeni sluh, unapredjivati oplemenjivanje srca, oživljavati patriotično čuvstvo, a ukupno mladež usposobljavati, da pravilno i blagoglasno pjevati može crkvene, narodne i domorodne pjesme.

I. Odjel. 2. razred. Vježbanje sluha i glasa. Lahke jednoglasne pjesmice prema djetinjoj sposobnosti samo po sluhu.

II. Odjel. 3. razred. Nastavljaju se vježbanja kao i u II. razredu.

4. Razred. Vježbanje u pjevanju običnih crkvenih, narodnih i domorodnih pjesamah.

VIII. Tjelovježba.

Zadaća. Tjelovježbom treba da se promiče jačanje tiela, okretnost udah, vještina i pristojnost u kretanju i duševna svježost. Uz to se njom probudjuje volja k redu, k zajedničkomu radu i k podredjivanju; a ujedno se razvija i pouzdanost u sama sebe.

Da se to postigne, preduzimlju se postupno u 2. 3. i 4. razredu laglje vježbe u redu: prosto kretanje, skakanje, somitanje ili ovjesivanje, penjanje (puzanje), vježbe na dvobrani ı srgu.

Uz to se njeguju i razne narodne tjelovježbene igre.

IX. Ženski ručni posao.

Zadaća. Ženska mladež ima se usposobiti, da može obavljati u životu obične ženske ručne ove.p osl

I. Odjel. 1. razred. (1. pol.) Početak pletenja dvjema iglama, pravo i krivo.

(2 pol.) Pletenje čarapah bez okrajakah.

2. Razred. (1. pol.) Usavršivanje u pletenju čarapah s osobitim obzirom na ujimanje, na petu i svršetak čarape. Prvi početci kačkanja.

(2. pol.) Kačkanje iz jednostavnih kačkanih ili tiskanih pregledalicah.

II. Odjel. 3. razred. (1. pol.) Bilježenje i jednostavno vezenje vunicom. —

(2. pol.) Šupljikanje i prelo na kolovratu.

4. Razred. (1. pol.) Krojenje i šivanje seljačkoga rublja. (2. pol.) Nastavak šivanja i krojenja a uz to krpanje rublja.

Dopletivanje i vrpanje čarapah.

3. Pregled urah za jedan tjedan.

Učevni predmeti	I. odjel				II. odjel			
	I. razr.		II. razr.		III. razr.		IV. razr.	
	mužki	ženski	mužki	ženski	mužki	ženski	mužki	ženski
Vjeronauk	2	2	2	2	2	2	2	2
Hrvatski jezik	14	10	8	6	7	5	9	7
Računstvo	5	5	4	3	4	3	4	3
Prirodopis i fizika	—	—	—	—	2	1	2	1
Zemljopis i poviest	—	—	—	—	2	1	2	2
Krasopis	—	—	4	3	3	2	3	2
Geom. oblikoslov. i risanje . .	—	—	2	2	2	2	3	2
Pjevanje	—	—	2/2	2/2	2/2	2/2	2/2	2/2
Tjelovježba	2/2	2/2	2	2/2	2	2	2	2
Ženski ručni posao	—	4	—	6	—	6	—	6
Ukupni broj . .	22	22	23	24	25	25	28	28

4. Konačne odredbe.

§. 1.

Dok se nove knjige neposastavljaju prema ovoj osnovi, rabe se dosadanje knjige.

§. 2.

U školah s nehrvatskim podučavajućim jezikom ima se, umanjiv razmierno broj urah kod drugih predmetah, hrvatskomu jeziku odrediti u 3. razredu 3, a u 4. razredu 4 ure svakoga tjedna.

Uz to se ima koji predmet u 4. razredu predavati hrvatski.

§. 3.

Osnovu za ženski ručni rad može učiteljski sbor ponješto i promieniti, ako to mjestne okolnosti zahtievaju; nu takovu promjenu ima da odobri županijsko školsko nadzorničtvo.

§. 4.

Kod kojih je predmetah u ženskih školah smanjen broj urah radi ručnoga posla, steže se razmierno i postavljena zadaća.

C.

Naukovna osnova

za obće pučke škole sa tri učiteljske sile.

1. Razdjelba učenikah.

U obćih pučkih školah s tri učitelja dieli se mladež na isto toliko razredah, od kojih svaki podučava jedan učitelj, i to u 1. razredu učenike prvoga, u 2. razredu učenike drugoga i trećega, a u 3. razredu učenike četvrtoga i petoga školskoga godišta.

2. Ustanove glede učevnih predmetah.

I. Vjeronauk.

Razdjelbu učiva za pojedine razrede ustanovit će po §. 186. školsk. zakona crkvene oblasti posebnom naukovnom osnovom.

Broj urah na tjedan: Za svaki razred po 2 ure.

II. Hrvatski jezik.

Z a d a ć a. Mladež se ima usposobiti, da dobro razumije tudje misli a svoje da ustmeno i pismeno pravilno i razgovietno izraziti može. Uz to se ima izvježbati, da izrazito čita kako tiskano tako i pisano.

Kod same obuke ima se nastojati, da što je više moguće koncentrovano bude čitanje, slovnica i pismeno vježbanje.

I. RAZRED.

Vježbanje u govorenju i zrienju. Upoznavanje s pisaćimi i tiskaćimi pismeni. Uz to se upoznaju djeca, što su rieči, slovke, glasice i suglasice, kao i s nazivom razstavakah. Polagano čitanje pisanoga i tiskanoga.

Pripoviedanje i razlaganje stvarno štivah. Vježbanje u prepisivanju iz početnice prvo polječe na tablicah a drugo u sgodnih zadaćnicah. Memorisanje lagljih pjesmicah. — Početnica.

II. i III. RAZRED.

2. r a z r e d. Daljno vježbanje u pravilnom i umnom čitanju štivah, tiskanih i latinicom i ćirilicom, a osnovano na stvarnom i jezikoslovnom razlaganju. Pripoviedanje pripovjedakah, propitivanje poučnih štivah i memorisanje lagljih pjesmicah.

I z s l o v n i c e: Jednostavna prosta izreka. Podmet i pogovor. Poznavanje stvarnih imenah, pridavnikah i glagolah. Spol, broj i sklanjanje stvarnih imenah po raznih samo pitanjih; razlikovanje trijuh glavnih vremenah samo po znamenovanju. Uporaba velikih pismenah, zatim točke, upitnika i uzklika. Vježbanje u prepisivanju. Čit. za II. razred.

3. R a z r e d. Daljno vježbanje u pravilnom i izrazitom čitanju štivah

tiskanih i latinicom i ćirilicom, a osnovano na stvarnom i jezikoslovnom razlaganju. Pripoviedanje pripovjedajućih a kazivanje realnih štivah svojimi riečmi.

Memorisanje lagljih pjesamah.

I z s l o v n i c e: Jednostavna razširena izreka. Poznavanje samostavnikah, pridavnikah, zaimenah, brojnikah i glagolah. Sklanjanje i sprezanje bez iznimakah. Uz dotične slovničke vježbe pismeno odgovaranje na pitanja iz realne obuke. Čitanka za III. razred.

IV. RAZRED.

Okretno i izrazito čitanje latinice i ćirilice s obzirom na pravilan naglasak. Pripoviedanje, kazivanje sadržaja i poredanja mislih u štivih. Stvarno i jezikoslovno razlaganje. Deklamovanje sgodnih piesničkih štivah.

I z s l o v n i c e: Popuna oblikoslovja s najglavnijimi iznimkami. O sastavljenih, skraćenih i stegnutih izrekah. Najglavnije o porabi vremenah i načinah. Najglavnije o naglasku, o razstavcih i o tvorenju riečih. Uz dotične slovničke vježbe pisanje pripovjedakah po predhodnom pripoviedanju, pretvaranje piesničkih štivah u prozu, sastavljanje opisah, listovah i najglavnijih sastavakah po danih osnovah. Čit. za IV. razred.

III. Računstvo.

Z a d a ć a. Sigurno i okretno rješavanje bud ustmeno budi pismeno posve praktičkih računskih zadaćah.

Ustmeno i pismeno računanje uviek su u savezu.

I. RAZRED.

Razvitak pojmovah o jedinicah i deseticah. Ustmeno računanje u sve četiri vrsti, i to: u prvom poljeću od 1 do 10, a u drugom do 20.

II. i III. RAZRED.

2. r a z r e d. Četiri vrsti računa ustmeno i pismeno do 100. Napisivanje brojevah do 1000. Novci, mjere i utezi osnovani na broju 10 i 100.

3. r a z r e d. Četiri vrsti računa ustmeno i pismeno do 1000. Množitba s dvobrojčanim množnikom, a dioba sa jednobrojčanim dionikom. Upoznavanje s najobičnijim novcem, mjerami i utezi.

IV. RAZRED.

Četiri vrsti računa s višeimenimi brojevi, s desetičnimi i najobičnijimi

prostimi slomci. Rješavanje praktičkih računah dvostavkom s obzirom na gospodarske ili obrtničke mjestne odnošaje, a u djevojačkih školah s obzirom na kućanstvo.

IV. Realna obuka.

A. Zemljopis i poviest.

Zadaća. Pobuditi u mladeži ljubav prama zavičaju i domovini i upoznati ju s njom kao i s glavnimi dogodjaji svoga naroda.

U I. i II. razredu spojena je ta obuka sa zornom obukom na temelju početnice i čitanke za II. razred.

III. razred. Poznavanje zavičaja i domovine s najbitnijimi zemljopisnimi pojavi. Dogodjaji hrvatskoga naroda do mohačke bitke na temelju štivah čitanke za III. razred.

IV. razred. Poznavanje austrijsko-ugarske monarkije i kratak narodopis srodnih slavenskih plemenah. — Zemlja kao nebesko tielo, razdjelba njezine površine i najglavnije od ostalih dielovah svieta. Poviest hrvatskoga naroda od mohačke bitke do najnovijega vremena. Najglavnije ob ustavu, o pravih i dužnostih gradjanskih. Sve na osnovu čitanke za IV. razred.

B. Prirodoznanstvo.

Zadaća. Probuditi u mladeži ljubav prama prirodi, upoznati ju s glavnimi prirodninami, sa zakoni glavnih pojavah i promienah u prirodi, te s glavnimi uvjeti zdravlja čovječjega.

U I. i II. razredu sdružena je ta obuka sa zornom obukom. Čitan. za II. razred.

III. razred. Poznavanje glavnih reprezentantah životinjstva, bilinstva i rudstva naše domovine. Glavni pojavi topline i zraka. Čitanka za III. razred.

IV. razred. Upoznavanje s glavnimi inozemnimi životinjami, bilinami i rudami, njihova karakteristika, koristi i uporaba, s najbitnijim iz teknologije.

O tielu i svojstvih tjelesah; o teži i kretanju nebeskih tjelesah.

O raznih pojavih vode i zraka; obširnije o toplini, svjetlu, magnetizmu i munjini. O čuvanju zdravlja i o njegovanju bolestnikah. Čit. za IV. razred.

C. gospodarstvo.

Zadaća: Probuditi u mladeži volju naprednijemu i umnijemu gospodarenju i kućenju.

IV. razred. Praktičkim načinom upoznati se ima mladež s najglavnijim iz voćarstva, vrtlarstva, pčelarstva i svilarstva prema mjestnim okolnostim.

*

U primorskih krajevih ima se upoznati mladež s morem, brodarenjem, gradjenjem brodovah, ribarstvom i morskom trgovinom.

Čitan. za IV. razred.

V. Krasopis.

Zadaća. Razgovietno i pravilno pisanje latinicom i ćirilicom.

I. razred. Pisanje u savezu s obukom u čitanju.

II. i III. razred. Krasopisno vježbanje genetičkim razvitkom pismenah i to: samo latinicom u školah s katoličkom većinom, a samo ćirilicom u školah s pravoslavnom većinom.

IV. razred. Vježbanje u krasopisu i latinicom i ćirilicom.

VI. Risanje i geometrijsko oblikoslovje.

Zadaća. Ima se buditi osjećanje prama liepim oblikom, a ruka i oko vježbati se u mjerenju, razpoznavanju i crtanju predmetah omedjenih plohami i crtami, kao i jednostavnih prirodninah. Proračunba najglavnijih geometrijskih tjelesah i plohah.

I. RAZRED.

U savezu sa zornom obukom i na temelju tablicah priklopljenih početnici i to na lapornoj mrežastoj tablici.

II. i III. RAZRED.

2. razred. Predbježne vježbe zajedno s predbježnimi vježbami za krasopis. Razne crte i njihova uporaba za risanje jednostavnih predmetah zorne obuke.

3. razred. Kutovi, trokut, četverokut, višekut i razni oblici na tom osnovu.

IV. RAZRED.

Nješto obširniji nauk o kutovih, trokutu, četverokutu i višekutu. Kocka, bridnjak, šiljnik, valjak, čunj i kruglja s uporabom za razne oblike. Proračunba četverokuta, trokuta, i višekuta, kocke i bridnjaka.

VII. Pjevanje.

Zadaća: Ima se buditi i razvijati glasbeni sluh, unapredjivati opleme-

njivanje srca, oživljavati patriotično čuvstvo, a ukupno mladež usposobiti, da pravilno i blagoglasno pjevati može crkvene, narodne i domorodne pjesme.

II. i III. razred. Vježbanje sluha i glasa. Lahke jednoglasne pjesmice po sluhu.

IV. razred. Vježbanje crkvenih i lahkih narodnih i domorodnih pjesamah.

VIII. Tjelovježba.

Zadaća. Tjelovježbom se ima promicati jačanje tiela, okretnost udah, vještina i pristojnost u kretanju i duševna svježost. Uz to se njom pobudjuje volja za red, za zajednički rad i za podredjivanje, a ujedno se razvija i pouzdanje u sama sebe.

Da se to postigne, vježbaju se postupno kroz sve razrede laglje vježbe u redu: prosto kretanje, skakanje, somitanje ili ovjesivanje, penjanje (puzanje), vježbe na dvobrani i srgu.

Uz to se njeguju i narodne gimnastičke igre.

IX. Ženski ručni rad.

Zadaća. Ženska mladež ima se usposobiti, da može obavljati u životu obične ženske ručne poslove.

I. RAZRED.

(I. polj.) Pletenje pravo i krivo. Pletenje čarapah bez okrajakah.

(II. polj.) Pletenje čarapah s jednostavnimi okrajci.

II. i III. RAZRED.

2. razred. 1. polj. Usavršivanje u pletenju čarapah osobitim obzirom na ujimanje, petu i svršetak čarape.

Prvi početak kačkanja.

2. polj. Kačkanje iz jednostavnih kačkanih i tiskanih pregledalicah.

3. razred. 1. polj. Bilježenje i jednostavno vezenje vunicom

2. polj. Šupljikanje i prelo na kolovratu.

IV. RAZRED.

1. polj. Krojenje i šivanje jednostavnoga domaćega rublja.

2. polj. Nastavak šivanja i krojenja, a uz to krpanje rublja. Dopletivanje i vrpanje čarapah.

Da se djeca što bolje usavrše u pletenju, ima se u toj radnji kroz sve razrede tjedimice po jednu uru vježbati.

Sa ženskim ručnim poslom spaja se ujedno pouka glede dotične tvari, naime njezine vrsti, dobrote i gdje se dobiva.

X. Kućanstvo.

Za taj se predmet neodredjuju posebne ure, nego se kod prirodnih znanostih i kod računstva osobito obazire na potrebe kućanstva i domaćega života u obće.

3. Pregled urah za svaki tjedan.

Učevni predmeti	I. razr.		II. i III. razr.				IV. razr.	
	mužke škole	ženske škole	mužke škole	ženske škole	mužke škole	ženske škole	mužke škole	ženske škole
Vjeronauk	2	2	2	2	2	2	2	2
Hrvatski jezik	14	10	9	7	7	5	7	5
Računstvo	5	5	4	3	4	3	4	3
Prirodopis i fizika	—	—	—	—	2	1	2	1
Zemljopis i poviest	—	—	—	—	2	1	2	1
Krasopis	—	—	4	2	3	2	2	2
Geometrijsko oblikoslovje i risanje	—	—	1	1	2	2	3	2
Pjevanje	—	—	2/2	2/2	2/2	2/2	2/2	2/2
Tjelovježba	2/2	2/2	2	2/2	2	2	2	2
Ženski ručni posao	—	4	—	6	—	6	—	8
Ukupni broj urah	22	22	23	23	25	25	25	27

4. Konačne odredbe.

§. 1.

Dok se nove knjige neposastavljaju prema ovoj osnovi, rabe se dosadanje školske knjige.

§. 2.

U školah s nehrvatskim podučavajućim jezikom ima se, umanjiv razmeirno broj urah, hrvatskomu jeziku odrediti u 3. razredu 3, a u 4. razredu 4 ure svakoga tjedna.

§. 3.

Kod kojih je predmetah u ženskih školah smanjen broj urah radi ručnoga posla, steže se razmierno i postavljena zadaća.

§. 4.

Osnovu za ženski ručni rad može učiteljski sbor, ako to mjestne okolnosti zahtievaju, ponješto i promieniti, nu takovu promjenu ima odobriti županijsko školsko nadzorničtvo.

D.

Naukovna osnova

za obće pučke škole s četiri učiteljske sile.

1. Razdjelba učenikah.

U obćih pučkih školah s četiri učitelja dieli se mladež u isto toliko razredah, od kojih svaki podučava jedan učitelj; i to u 1. razredu učenike prvoga, u 2. razredu učenike drugoga, u 3. razredu učenike trećega, a u 4. razredu učenike četvrtoga i petoga školskoga godišta.

2. Ustanove glede učevnih premetah.

I. Vjeronauk.

Razdjelbu učiva na pojedine razrede ustanovit će po §. 186. školskoga zakona crkvene oblasti posebnom naukovnom osnovom.

Broj urah na tjedan: Za svaki razred po 2. ure.

Osim toga pri školah sa samostalnim kateketom za katoličke učenike III. i IV. razreda 1. ura na tjedan za homiletično tumačenje sv. pisma.

II. Hrvatski jezik.

Zadaća. Mladež se ima usposobiti, da dobro razumije tudje misli, a svoje da ustmeno i pismeno pravilno i razgovietno izraziti može. Uz to se ima izvježbati, da izrazito čita kako tiskano tako i pisano.

Kod ove obuke ima se nastojati, da što je više moguće koncentrovano bude čitanje, slovnica i pismeno vježbanje.

I. razred. Vježbanje u govorenju i zrienju. Upoznanja s pisaćimi i tiskaćimi pismeni.

Polagano čitanje pisanoga i tiskanoga. Pripoviedanje i razlaganje stvarno. Vježbanje u prepisivanju iz početnice prvo poljeće na tablicah, a drugo u sgodnih zadaćnicah. Memorisanje pomanjih pjesmicah.

Uz to upoznaju se još djeca, što su rieči, slovke, glasice i suglasice, kao i s nazivom razstavakah. — Početnica.

II. razred. Daljno vježbanje u pravilnom i umnom čitanju i latinice i ćirilice s obzirom na razstavke, a osnovano na zrienju te stvarnom razlaganju. Pripoviedanje čitanih pripovjedakah, propitivanje poučnih štivah, memorisanje lagljih pjesmicah.

Slovnica: Opetovanje i učvršćivanje slovničkih pojmovah 1. razreda. Jednostavna prosta izreka, podmet i pogovor. Poznavanje stvarnih imenah, pridavnikah, osobnih zaimenah i glagolah.

Spol, broj, padeži i sklanjanje samostavnikah i pridavnikah po različitih samo pitanjih.

Razlikovanje trijuh glavnih vremenah kod glagola samo po znamenovanju; uporaba velikih pismenah, zatim točke, upitnika i uzklika. Uz slovničke izradke vježbanje u prepisivanju. Čitanka za II. razred.

III. razred. Daljno vježbanje u pravilnom i izrazitom čitanju štivah latinicom i ćirilicom tiskanih, a osnovano na stvarnom i jezikoslovnom razlaganju. Pripoviedanje i kazivanje čitanih štivah svojimi riečmi. Memorisanje sgodnih pjesmicah.

Slovnica. Jednostavna razširena izreka. Poznavanje svih vrstih riečih. Sklanjanje i sprezanje bez iznimakah. — Uz dotične slovničke vježbe pismeno odgovaranje na pitanja iz realne obuke. Napisivanje kratkih i sgodnih štivah, pripovjedakah, basanah svojimi riečmi. Mali listovi po danoj osnovi. Čitanka za III. razred.

IV. razred. Okretno i izrazito čitanje latinice i ćirilice s obzirom na pravilan naglasak. Pripoviedanje, kazivanje sadržaja i poredanja mislih u čitanih štivih.

Stvarno i jezikoslovno razlaganje. Deklamovanje sgodnih piesničkih štivah.

Slovnica: Popunitba oblikoslovja s najglavnijimi iznimkami. O sastavljenih, skraćenih i stegnutih izrekah. Najglavnije o porabi vremenah i načinah.

Najglavnije o pravopisu, naglasku, o razstavcih i o tvorenju riečih. Uz dotične slovničke vježbe pisanje pripovjedakah i basanah po predhodnom pripoviedanju, sastavljanje opisah po danih osnovah, pretvaranje piesničkih štivah u prozu, sastavljanje listovah i glavnijih poslovnih sastavakah po danih osnovah. Čitanka za IV. razred.

III. Računstvo.

Zadaća. Sigurno i okretno rješavanje bud ustmeno budi pismeno posve praktičkih računskih zadaćah.

Ustmeno i pismeno računanje uviek je spojeno.

I. razred. Razvitak pojmovah o jedinicah i deseticah. Ustmeno računanje u sve četiri vrsti, i to: u prvom poljeću od 1 do 10, a u drugom od 1 do 20 zajedno s napisivanjem tih brojevah.

II. razred. Četiri vrsti računa ustmeno i pismeno s brojevi do 1000 i to: množitba s jednobrojčanim množnikom, dioba s jednobrojčanim dionikom. Novci, mjere i utezi osnovani na broju 10 i 100.

III. razred. Četiri vrsti računa ustmeno i pismeno s višeimenimi brojevi. Množitba s dvobrojčanim množnikom i dioba s dvobrojčanim dionikom.

IV. razred. Četiri vrsti računa s desetičnimi i prostimi slomci. Rješavanje praktičkih računah dvostavkom s obzirom na gospodarske ili obrtničke mjestne okolnosti, a u djevojačkih školah s obzirom na kućanstvo.

IV. Realna obuka.

A. Zemljopis i poviest.

Zadaća. Mladež se ima upoznati sa zavičajem i domovinom svojom i s glavnimi dogodjaji naroda svoga.

U prvom i drugom razredu spojena je ta obuka sa zornom obukom na temelju početnice i čitanke za II. razred.

III. razred. Poznavanje zavičaja i domovine s najbitnijimi zemljopisnimi pojmovi. Najglavniji dogodjaji hrvatskoga naroda do Mohačke bitke na temelju čitanke za III. razred.

IV. razred. Točnije poznavanje domovine, austrijsko-ugarske monar-

kije i kratak narodopis srodnih slavenskih plemenah. Zemlja kao tielo nebesko, razdjelba njegove površine i najglavnije od sotalih dielovah svieta.

Poviest hrvatske kraljevine do najnovijega vremena. Najglavnije ob ustavu, o pravih i dužnostih gradjanskih. Sve na osnovu štivah čitanke za IV, razred. —

.B. Prirodoznanstvo.

Zadaća. Ima se buditi u mladeži ljubav prama prirodi, te ju upoznati s glavnimi prirodninami, sa zakoni glavnih pojavah i promienah u prirodi i s glavnimi uvjeti zdravlja čovječjega.

U prvom i drugom razredu sdružena je ta obuka sa zornom obukom.

III. razred. Poznavanje glavnih reprezentantah životinjstva, bilinstva i rudstva domaćega; poznavanje otrovnih bilinah. Glavni pojmovi topline. zraka i vode. — Čitanka za III. razred.

IV. razred. Upoznavanje s glavnimi inozemnimi životinjami, bilinami i rudami; njihova karakteristika, korist i uporaba s najbitnijim iz tehnologije. O tielu i o svojstvih tjelesah, o teži i kretanju nebeskih tjelesah. O raznih pojavih vode i zraka. Obširnije o toplini, svjetlu, magnetizmu i munjini. O čuvanju zdravlja i o njegovanju bolestnikah. — Čitanka za IV. razred.

C. Gospodarstvo.

Zadaća. Probuditi u mladeži volju k naprednijemu i umnijemu gospodarenju i kućenju.

IV. razred. Praktičkim načinom ima se mladež upoznati s najglavnijim iz voćarstva, vrtlarstva, pčelarstva i svilarstva prema mjestnim okolnostim.

U primorskih krajevih ima se upoznati mladež s morem, brodarenjem, gradjenjem brodovah, ribarstvom i morskom trgovinom.

Na temelju dotičnih štivah čitanke za IV. razr.

V. Krasopis.

Zadaća. Razgovietno i pravilno pisanje latinicom i ćirilicom.

I. razred. Pisanje u savezu s obukom u čitanju.

II. razred. Krasopisno vježbanje genetičkim razvitkom slovah i to: samo latinicom u školah s katoličkom većinom, a samo ćirilicom u školah s pravoslavnom većinom.

III. razred. Nastavljaju se krasopisne vježbe od II. razreda.
IV. razred. Vježbanje u krasopisu i latinicom i ćirilicom.

VI. Geometrijsko oblikoslovje i risanje.

Zadaća. Ima se buditi osjećanje prama liepim oblikom, oko i ruka vježba se u mjerenju, razpoznavanju i risanju predmetah omedjenih plohami i crtami, kao i jednostavnih prirodninah. Proračunba najglavnijih geometrijskih tjelesah i plohah.

I. razred. Risanje u savezu sa zornom obukom i na temelju tablicah priklopljenih početnici i to na lapornoj mrežastoj tablici.

II. razred. Predbježne vježbe u risanju zajedničke su s predbježnimi vježbami za krasopis.

Razne crte i njihova uporaba za risanje jednostavnih predmetah zorne obuke. —

III. razred. Kutovi, trokut, četverokut, višekut, krug i razni oblici na tom osnovu.

IV. razred. Nješto obširniji nauk o kutu, trokutu, četverokutu, višekutu i o krugu. Kocka, bridnjak, šiljnik, valjak, čunj i kruglja s uporabom za razne oblike. Proračunba četverokuta, trokuta, višekuta, kocke i bridnjaka.

VII. Pjevanje

Zadaća. Ima se buditi i razvijati glasbeni sluh, unapredjivati oplemenjivanje srca, oživljavati patriotično čuvstvo, a ukupno mladež osposobiti, da pravilno i blagoglasno pjevati može crkvene, narodne i domorodne pjesme.

II. razred. Vježbanje sluha i glasa. Lahke jednoglasne pjesmice prema djetinjoj sposobnosti, samo po sluhu.

III. razred. Vježbanje lahkih pjesmicah kao u II. razredu.

IV. razred. Crkvene, narodne i domorodne pjesme.

VIII. Tjelovježba.

Zadaća. Tjelovježbom treba da se promiče jačanje tiela, okretnost udah, vještina i pristojnost u kretanju i duševna svježost. Uz to se njom probudjuje volja k redu, k zajedničkomu radu i k podredjivanju; a ujedno se razvija i pouzdanost u sama sebe.

Da se to postigne, preduzimlju se postupno u 2., 3. i 4. razredu laglje vježbe u redu: prosto kretanje, skakanje; somitanje ili ovjesivanje, penjanje (puzanje), vježbe na dvobrani i srgu. Uz to se njeguju i razne narodne tjelovježbene igre.

*

IX. Ženski ručni posao.

Z a d a ć a. Ženska mladež ima se usposobiti, da može obavljati u životu obične ženske ručne poslove.

I. r a z r e d. (1. polj.) Pletenje pravo i krivo. Pletenje čarapah bez okrajakah.

(2. polj.) Pletenje čarapah s jednostavnimi okrajci.

II. r a z r e d. (1. polj.) Početak kačkanja i kačkanje iz kačkanih i tiskanih pregledalicah — (2. polj.) Biljeẑenje i jednostavno vezenje na gjergjefu.

III. r a z r e d. (1. polj.) — Jednostavno šupljikanje. — (2. pol.) Na komadu platna srednje vrsti šivanje, prošivanje, rubljenje, sašivanje okrajakah, pošivanje, pravljenje šupljega ruba.

IV. r a z r e d. (1. polj.) Šivanje jednostavnoga kućnoga rublja. — (2. polj.) Šivanje i krojenje kućnoga rublja. Krpanje i vrpanje.

Da se što bolje usavrše u pletenju, imaju se u tom kroz sve razrede svakoga tjedna po jednu uru vježbati.

Sa ženskim ručnim poslom spaja se ujedno pouka glede dotične tvari, naime glede njezine vrsti, dobrote i gdje se dobiva.

X. Kućanstvo.

Za taj se predmet neodredjuju posebne ure, nego se kod prirodoznanstva i kod računstva osobito obazire na potrebe kućanstva.

2. Pregled urah za svaki tjedan.

Učevni predmeti	I. razr.		II. razr.		III. razr.		IV. razr.	
	mužke škole	ženske škole	mužke škole	ženske škole	mužke škole	ženske škole	mužke škole	ženske škole
Vjeronauk	2	2	2	2	2	2	2	2
Hrvatski jezik	14	10	8	6	7	5	6	5
Računstvo	5	5	4	3	4	3	4	3
Prirodopis i fizika	—	—	—	—	2	1	2	1
Zemljopis i poviest	—	—	—	—	2	1	2	1
Krasopis	—	—	4	3	3	2	3	2
Geom. oblikoslovje i risanje . .	—	—	2	2	2	2	3	2
Pjevanje	—	—	$^2/_2$	$^2/_2$	$^2/_2$	$^2/_2$	$^2/_2$	$^2/_2$
Tjelovježba	$^2/_2$	$^2/_2$	2	$^2/_2$	2	2	2	2
Ženski ručni posao	—	4	—	6	—	6	—	8
Ukupni broj . .	22	22	23	24	25	25	25	27

3. Konačne odredbe.

§. 1.

Dok se nove knjige ne posastavljaju prema ovoj osnovi, rabe se dosadanje školske knjige.

§. 2.

U školah s nehrvatskim podučavajućim jezikom ima se, umanjiv razmierno broj urah kod drugih predmetah, hrvatskomu jeziku odrediti u 3. razredu 3, a u 4. razredu 4 ure svakoga tjedna. Uz to se ima u 4. razredu koji predmet predavati hrvatski.

§. 3.

Osnovu za ženski ručni rad može učiteljski sbor, ako to mjestne okolnosti zahtievaju, ponješto i promieniti, nu takovu promjenu ima da odobri županijsko školsko nadzorničtvo.

§. 4.

Kod kojih je predmetah u ženskih školah smanjen broj urah radi ručnoga posla, steže se razmierno i postavljena zadaća.

E.

Naukovna osnova

za mužke trogodišnje gradjanske škole.

1. Ustanove glede učevnih predmetah.

I. Vjeronauk.

Naukovnu zadaću i osnovu ustanovit će po §. 186. školsk. zakona crkvene oblasti.

Broj urah na tjedan: Za svaki razred po 2 ure; k tomu propovied ponedjeljah i svetcih.

II. Hrvatski jezik.

Zadaća. Podpuno razumievanje čitanoga i čuvenoga po sadržaju i obliku. Pravilan i liep izraz ustmeno i pismeno.

Vještina u sastavljanju za svakdanji život najpotrebnijih poslovnih sastavakah.

Upoznaja s najglavnijimi proizvodi novije književnosti hrvatske i srbske.

V. razred. Čitanje: Okretno čitanje s pravilnim naglaskom u pojedinih riečih i izrekah. Podpuno razumievanje čitanoga. Kratko kazivanje sadržaja i označivanje osnovnih mislih. Slobodno predavanje pripovjedajućih piesničkih i prozaičkih štivah.

Slovnica. Opetovanje i dopuna sve slovničke obuke u pučkoj školi, osobito pako dopuna najglavnijega o porabi vremenah i načinah, o naglašivanju, pisanju i tvorenju riečih.

(Slovnica za 4 razred.)

Pismene vježbe. Pripoviedke i opisi po predhodnom pripoviedanju ili tumačenju i po osnovah. Skraćeno napisivanje čitanih štivah. Pretvaranje pripovjedajućih pjesmotvorah u prozu. Listovi iz života učenikah.

4 ure.

VI. razred. Čitanje: Nastavak vježbanja u čitanju spojena s opetovanjem težjih jezikoslovnih partijah. Tumačenje sadržaja i oblika osvrćuć se kod piesničkih štivah na slike, stihove i vrsti piesničtva.

Slobodno predavanje pripovjedajućih piesničkih i prozaičkih štivah.

Štilistika. Kratak nauk o slogu u obće, o glavnih vrstih prozaičkoga sloga, osobito o pripoviedci, opisu, listu, potrebnijih poslovnih sastavcih i molbenicah; zatim nauk o stihotvorstvu i o glavnih vrstih piesničtva.

Pismene vježbe. Nastavak vježbanja 5. razreda oslanjajući se na čitanku a osobito na povjestna štiva. Opisi, listovi i poslovni sastavci po osnovah.

3 ure.

VII. razred. Čitanje. Liepo estetično čitanje. Razlaganje piesničkih i prozaičkih štivah sa štilističkog i estetičkoga pogleda. Pripoviedanje, predavanje piesničkih i prozaičkih štivah.

Poviest književnosti. Pregled razvitka književnosti hrvatske i srbske, osobito doba srednjeg i novoga.

Pismene vježbe. Uz vježbe 6. razreda sastavljanje osnovah prozaičkih i piesničkih štivah. Stvaranje osnovah o predmetih iz kruga učeničkoga i izradak tih osnovah. Pomanje razprave po osnovah. Poslovni sastavci iz gradjanskoga života.

3 ure.

Svakoga tjedna ima se izraditi po jedna zadaća u svakom razredu, i to: jednoga tjedna školska, a drugoga tjedna domaća zadaća.

III. Njemački jezik.

Zadaća. Mladež se ima usposobiti, da čitano i čuveno dobro razumije, a svoje misli da razgovietno i pravilno izraziti može ustmeno i pismeno.

V. razred. Vježbanje u čitanju i pisanju. Zatim o jednostavnoj prostoj izreci po praktičkoj njemačkoj slovnici za 3. razred. Uz slovničku pouku i izradke čitaju se i predavaju sa slovničkim tumačenjem laglja štiva slovnici pridodane čitanke, a na pamet se nauče dva lagana pripovjedajuća prozaička i dva lagana piesnička štiva.

3 ure.

VI. razred. U 1. poljeću o razširenoj izreci po prakt. njemačkoj slovnici za 3. razred, a u 2. poljeću prvi odsjek prakt. njemačke slovnice za 4. razred. Uz slovničku pouku i izradke čitaju se i prevadjaju sa slovničkim tumačenjem laglja štiva iz čitankah dotičnih slovnicah, i svako poljeće nauče se na pamet po dva laglja pripovjedajuća prozaička štiva i po dvie pjesme.

2 ure.

VII. razred. O sastavljenoj i skraćenoj izreci i najglavnije o njemačkom pravopisu po praktičkoj njemačkoj slovnici za 4. razred. Uz slovničke vježbe čitaju se i prevadjaju sa slovničkim tumačenjem štiva iz dotične čitanke, a svakoga poljeća nauče se na pamet po dva laglja historijska štiva i po tri pjesme.

Pismeno prevadjaju se takodjer laglja štiva iz njemačkog u hrvatski a iz hrvatskog u njemački, i to: svaki mjesec po jedan takov prievod iz jednog ili drugoga jezika.

2 ure.

U primorju predaje se u istom obsegu mjesto jezika njemačkoga jezik talijanski.

IV. Zemljopis i poviest.

A. Zemljopis.

Zadaća. Znanje najglavnijega iz matematičkog i fizikalnoga zemljopisa. Pregled Europe i ostalih dielovah svieta. Pobliže poznavanje domovine i ostalih zemaljah austro-ugarske monarkije s obzirom na obrt i trgovinu, kao i na medjusobni promet i karakteristične proizvode tih zemaljah.

V. razred. Početci zemljopisa matematičkog i fizikalnoga. Glavne crte Europe, Azije, Afrike, Amerike i Australije.

2 ure.

VI. razred. Obširniji zemljopis Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s osobitim obzirom na kulturne odnošaje.

Pregled ostalih zemaljah austro-ugarske monarkije.

2 ure.

VII. razred. Pregled ostalih europejskih državah s osobitim obzirom na slavenske zemlje.

1 ura.

B. Poviest.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih dogodjajah naroda hrvatskog i srodnih mu susjednih narodah, kao i glavnih dogodjajah svjetske poviesti. Poznavanje ustava hrvatskog i austro-ugarske monarkije.

V. Razred. Poviest hrvatskoga naroda do izumrća Arpadovacah s obzirom na poviest austro-ugarske monarkije i susjednih srodnih narodah.

1 ura.

VI. Razred. Poviest hrvatskoga naroda od izumrća Arpadovacah pa do najnovijega vremena s obzirom na poviest austro-ugarske monarkije i susjednih narodah.

Glavne crte ustava ugarsko-hrvatskog i ostalih zemaljah austro-ugarske monarkije s poukom o pravih i dužnostih državljanah.

2 ure.

VII. Razred. Slike iz obće poviesti staroga, srednjega i novoga doba s osobitim obzirom na dogodjaje ostalih slavenskih plemenah.

2 ure.

V. Prirodopis.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih tjelesah iz sva tri diela prirode s obzirom na njihovu praktičku uporabu i njihovo znamenovanje u prirodnoj ekonomiji. Pouka o čovječjem tielu i zdravlju.

V. Razred. Životinje, biline i rude kao tjelesa po svojoj bitnosti, gdje se sve nalaze i kako se rabe u praktičkom životu.

1 ura.

VI. Razred. Životinje, biline i rude u skupinah po vrstih i rodovih.

2 ure.

VII. razred. Sve dosadanje gradivo popuni se i sabire u jedan sustav. Pouka o čovječjem tielu i njegovanju zdravlja.

2 ure.

VI. Prirodoslovje i lučba.

Zadaća. Upoznati se je s najglavnijimi fizikalnimi i lučbenimi promjenami s obzirom na potrebe gradjanskoga života.

V. razred. Spojni oblici tjelesah. — Olovnica, teža, težište. — Raztezanje toplinom, toplomjer, propuha i vjetar. — Naravni i umjetni magneti, polarizovnost. — Munjilo. — Munjina dotikom, voltin stup. — Razlučba i miešnja. — Lučbeni spoj. — Voda. — Zrak. — Ugljen, ugljikov kis, ugljikova kiselina, žganje vapna. — Sumpor i pranik. — Spojne posude. — Plivanje. — Zračni tlak, — tlakomjer, — teglica. — Postanak i širenje zvuka. — Širenje svjetla, sjena. — Odraz svjetla, ravna zrcala.

2 ure.

VI. razred. Opetovanje učiva V. razreda sa sljedećom popunom: Toplovodi, talenje, izparivanje, hlapenje. — Sjevernica. — Galvanički lanac, galvanoplastika. — Najglavnije težke kovine. — Miešnja. — Sažeg, pepeljika. — Kremik, kremikova kiselina, staklo. — Jednostavni strojevi. — Ravnovjesje i kretanje. — Nihalo. — Odpor kretanju. — Gustomjer. — Sisaljka, heronova lopta, štrcaljka. — Razlieganje, odziv. — Dubna i izbočena zrcala. — Lomljenje svjetla i razklad bojah.

2 ure.

VII. razred. Učivo V. i VI. razreda opetuje se pregledno a pojedini se dielovi popune sljedećim: Žarenje topline, zračna vlaga. — Parokružna munjina. — Munjoteg, brzojav. — Škrob, slador, staničnina. — Truhlost, vrienje. — Prekapljivanje na suho, svjetleći plin. — Mastivo, bieljenje. — Tuk. — Hraniva. — Središnje kretanje. — Vodenična kolesa, mlin. — Parostroj. — Strunila i sopila, čovječja glasila. — Čovječje uho. — Čovječje oko, očale. — Sitnozor i dalekozor. — Postanak svjetlolikah.

2 ure.

VII. Gospodarstvo i obrtoslovje.

Zadaća. Upoznati se i teoretički i praktički s najglavnijimi načeli umnoga gospodarstva i s najnovijimi napredci u obrtničtvu.

Gospodarstvo: Učenici se kroz sva tri razreda vježbaju praktički u školskom vrtu u vrtlarstvu, voćarstvu, vinogradarstvu, svilarstvu i

pčelarstvu, pa se s toga radi vode prema potrebi više putah u vrt, gdje se imaju i sami posla laćati. Osim toga uče se u VII. razredu počela umnoga poljodielstva, vrtlarstva, vinogradarstva, šumarstva, zatim stočarstva, svilarstva i pčelarstva.

2 ure.

Obrtoslovje. Obrtoslovje se nepredaje kao poseban učevan predmet, nego se kod prirodopisne obuke uzimlje prema mjestnim potrebam osobiti obzir na obrtničtvo. Uz to se vode učenici, gdje ima prilike, i u obrtničke zavode i tvornice.

VIII. Računstvo.

Zadaća. Okretnost i sigurnost u elementarnom računanju s najobičnijim izhitrivanjem i pokraćivanjem. Vještina u računih gradjanskoga života i u jednostavnom knjigovodstvu.

V. razred. Opetovanje četiri glavnih vrstih računa s cielimi brojevi i desetičnimi slomci uz najobičnije izhitrivanje. Skraćena množitba i dioba. Svakih četrnaest danah jedna domaća i jedna školska zadaća.

3 ure.

VI. razred. Djelivost brojevah i četiri vrsti računa s prostimi slomci. Omjeri i razmjeri. Jednostavno i sastavljeno trojno pravilo. Jednostavni postotni računi, računi o popustu, obročni i družbeni računi, verižni stavak. Broj zadaćah kao u V. razredu.

3 ure.

VII. razred. Postotni računi uporavljeni za proračunavanje ciene robi. Jednostavniji računi o dobitnoj dobiti. Proračunba mjeničnoga dobitka. Jednostavno trgovačko i obrtničko knjigovodstvo u praktičkih primjerih.

Broj zadaćah kao u V. i VI. razredu.

3 ure.

IX. Geometrija i geometrijsko risanje.

Zadaća. Sigurno razpoznavanje, prispodabljanje, proračunavanje i mjerenje prostornih olinah.

V. razred. Najglavnije poučke plohomierstva izključujuć nauk o sličnosti. Pravljenje mierstvenih oblikah šestarom i redalom.

3 ure.

VI. razred. Opetovanje učiva V. razreda i popuna s naukom o slič-

*

nosti, proračunba plohah. Pravljenje mierstvenih oblikah šestarom i redalom. Nješto o tlovidnih nacrtih. Po okolnostih mjerenje u polju lanci i štapovi.

3 ure.

VII. razred. Proračunba oplošja i usebine u gradjanskom životu najobičnijih tjelesah bez znanstvenih dokazah. Risanje jednostavnih strojevah. Pouka o glavnih načelih graditeljstva uz risanje jednostavnih sgradah.

3 ure.

X. Prostoručno risanje.

Zadaća. Vještina slobodno shvaćati i predstavljati ravne geometrijske oblike i njihove sastave; predstavljati prostorne geometrijske oblike po načelih peršpektive i vještina risati po ornamentalnih uzorcih i obrazcih.

V. razred. Risanje geometrijskih oblikah u ravnini, medju kojimi se polazeć od točke, prave i krive crte u raznovrstnom položaju i odnošaju nalaze takodjer razni kutovi, trokuti, višekuti, kružnica i pakružnica. Sastavi pravo- i krivocrtnih likovah.

4 ure.

VI. i VII. razred. Predstavljanje prostornih oblikah po drvenih obrazcih kao počela peršpektivnoga risanja. Vježbanje u risanju ornamentah po nacrtih učiteljevih na ploči, a zatim po uzorcih i obrazcih. Napametno risanje, nu prije toga imaju se razjasniti svi razmjeri veličine.

U svakom razredu po

4 ure.

XI. Krasopis.

Zadaća. Prisvojiti si ima mladež razgovietan i liep rukopis i u obrtničkom životu obične vrsti pismenah.

V. razred. Vježbanje u pisanju latinice i ćirilice zatim njemačkoga bježnoga pisma.

1 ura.

VI. razred. Nastavak vježbanja V. razreda i kružno pismo.

1 ura.

VII. razred. Svakoga mjeseca po jedna domaća vježba, a uz to se ima kroz sve razrede u svem pisanju strogo paziti na čisto, razgovietno i liepo pismo.

XII. Pjevanje.

Zadaća. Razvitak smisla za glasbu. Oplemenjivanje srca i oživljavanje patriotičnoga čuvstva. Osposobnja za pjevanje jedno- i dvoglasnih pjesamah. Njegovanje narodne pjesme.

V. razred. Poznavanje kajdah. Pjevanje lahkih jednoglasnih pjesamah po kajdah.

1 ura.

VI. razred. Pjevanje jednoglasnih pjesamah i prelaz na dvoglasne pjesme.

1 ura.

VII. razred. Nastavak vježbanja VI. razreda.

1 ura.

XIII. Tjelovježba.

Zadaća. Unapredjivanje promicanja snage, okretnosti, sigurnosti, smisla za red, srčanosti i pouzdanja u sama sebe, te uzdržavanje tjelesne i duševne svježosti.

V. razred. Redovne vježbe. Vrstanje za stražnjimi vodjami; njekoje takove vrste drugoga reda; okretaji oko istoimenih krilah u pobočne vrste oko prednjih vodjah. Otvaranje i sklapanje iz sredine i prama sredini.

Proste vježbe. Nastavak vježbanja u raznovrstnih koracih promjenom pravca. Uvrstba raznih korakah. Poskakivanje u raznih stavih i u razne stave. Gibanje trupa u luk. Vježbe rukom. Sgodni spojevi. Uztrajan trk do 3 časa.

Vježbe na motki.

Dugi konop podmetač. Okreti. Zatrkivanje i odskakivanje i obratno.

Prosto skakanje. Usavršivanje predviežbah.

Brv. Uzpinjanje i skakanje dole. Hodanje raznim pravcem neprimećuć viežbah nogami.

Razite ljestve. Vješkanje razručice čim više. Dulje trajanje u skučenom visu. Polagano spuštanje.

Nihalačke karike. Spuštati se visećim položajem. Prosuk. Nihanje razručice. Zamahivanje odtiskom.

Družište (štiljište). Gibanje visom i nogami; skučeni vis s odtiskom i polaganim spuštanjem.

Ruče. Upor i sied iznutra za rukom; mienja sieda na mjestu i pomičuć se natražke. Vježbe s uporom.

Okomne i kose ljestve. Penjanje objeručkim hvatanjem.

Gimnastičke (gumbalačke) igre.

2 ure.

VI. razred. Redovne vježbe: Nastavak vrstanja drugoga reda; okreti oko istoimenih krilah i oko sredine; zavrtljaj; zakret u zviezdu; kretanje većih vrstah.

Proste vježbe: Mienjanje raznovrstnog hoda, trka i pravca; mienjanje koraka i škotski poskok; skakanje u luk; poskakivanje u većoj kretnoj razmjeri; ogib trupom; uztrajan trk do 5 časovah.

Vježbe na motki.

Dugi konop podmetač. Poskakivanje posve nizko čučeć; protrkivanje u dvoje istodobno.

Prosto skakanje sa razkorakom.

Skok na juriš: Najviše do 1 metra; najprije doskokom postrance s daske.

Razite ljestve Vješkanje s postupnim prelazom na težje vrsti hvatanja; promjene hvatanja do $^1/_4$ okreta rukom; izmjenični vis; nihanje razručice; kruženje nogama.

Okomne ljestve. Poskočno uzpinjanje.

Kose ljestve. Penjanje natražke.

Družište (štiljište) Nepravilno penjanje; penjanje po dvijuh motkah; spuštanje objeručkim hvatanjem.

Preča. Skakutanje uporom razi prsijuh; vis izpod podlaktice i izpod pazuha; razne vrsti ležkoga visa; spuštanje s visna osova (preča do ramenah).

Nihalačke karike. Popuna viežbah od lanjske godine; visećke kruženje; prielaz na visenje razkrokom.

Ruče. Vanjski sied pred rukom stojeć i uporke; nutrnji sied pred rukom; upirati se na mjestu uz vježbe nogama.

Gimnastičke igre.

2 ure.

VII. razred. Redovne vježbe.

Zakretanje čelimice i okrugom; zakretanje, vrtenje i vrstanje u savezu; lanac; nastup lionskoga kola.

Proste vježbe. Stav i nasrt mačilački; stav na jednoj nogi kao završaj stavah; skaktanje krstimice (premetice). Uztrajan trk do 8 časovah.

Ležki upor. Postrance; natražke.

Vježbe s bučicami težkimi 1 do $1^1/_2$ kilograma.

Brv. Hod klecajuć koljenima i mačilačkim stavom; borba na brvnu.

Prosto skakanje. S četvrtnim i polovičnim vrtenjem kod poskoka.

Skok na juriš. Do $1^1/_5$ metra.

Skakanje preko kozlića ovisoko.

Razite ljestve. Vješati se i vješkati srednjim zamahom; visenje pritegom na mjestu; vrcanje rukom; mienja hvata s polovičnim vrtenjem rukuh.

Okomne ljestve. Penjanje natražke.

Kose ljestve. Penjanje na dolnjoj strani.

Preča. Upiranje; mienja hvatah izmjenice; odmašaj napried, ležećkim visom; zamahivanje, izmjenični vis, mienja hvatah; prekrenuće; uzvinjivanja iz ležećkoga visa s jednom nogom.

Družište. Vješkanje na mjestu i u vis.

Nihalačke karike. Nihanje odtiskivanjem i skučenim visom; kruženje nogama.

Kolotrk. Trčanje vrteći se i nevrteći i sa mješovitim visom.

Ruče. Vanjski sied za rukom stojeći i uporke; nastavak zamahivanja; okret (obrat); prekrenuće s mjesta uz mješovit zahvat i zahvat laktom.

Gimnastičke igre.

2 ure.

XIV. Izvanredni predmeti.

1. Jezici. Da li će se i koji jezik izvanredno predavati, odlučuje, prema mjestnim potrebam i u suglasju s mjestnim školskim odborom učiteljski sbor, a predloženu osnovu odobrava zemaljska vlada.

2. Modelovanje.

3. Plivanje Gdje je prilike, imaju se svi učenici izvježbati u plivanju.

Drugi kakov izvanredni predmet smije se uvadjati samo s dozvolom zemaljske vlade.

2. Pregled urah za svaki tjedan.

Učevni predmeti	Razred		
	V.	VI.	VII.
Vjeronauk	2	2	2
Hrvatski jezik	4	3	3
Njemački ili talijanski jezik	3	2	2
Zemljopis	2	2	1
Poviest	1	2	2
Prirodopis	1	2	2
Prirodoslovje	2	2	2
Gospodarstvo	—	—	2
Računstvo	3	3	3
Geometrija i geom. risanje	3	3	3
Prostoručno risanje . . . . . , ...	4	4	4
Krasopis	1	1	—
Pjevanje	1	1	1
Tjelovježba	2	2	2
Ukupni broj urah . . .	29	29	29

F.

Naukovna osnova

za ženske trogodišnje gradjanske (više djevojačke) škole.

1. Ustanove glede učevnih predmetah.

I. Vjeronauk.

Naukovnu zadaću i osnovu ustanovit će po §. 186. školsk. zakona crkvene oblasti.

Broj urah na tjedan. Vidi nauk osnovu pod E. 1. I.

II. Hrvatski jezik.

Zadaća. Podpuno razumievanje čitanoga i čuvenoga po sadržaju i obliku. Pravilan i liep izraz ustmeno i pismeno. Vještina u sastavljanju za svakdanji život najpotrebnijih poslovnih sastavakah. Upoznaja s najglavnijimi proizvodi novije književnosti hrvatske i srbske.

V. razred. Čitanje: Okretno čitanje s pravilnim naglaskom u pojedinih riečih i izrekah. Podpuno razumievanje čitanoga. Kratko kazivanje sadržaja i označivanje osnovnih mislih. Slobodno predavanje pripovjedajućih piesničkih i prozaičkih štivah.

Slovnica: Opetovanje i dopuna sve slovničke obuke u pučkoj školi, osobito pako dopuna najglavnijeg o porabi vremenah i načinah, o naglašivanju pisanju i tvorenju riečih. (Slovnica za 4. razred).

Pismene vježbe. Pripoviedke i opisi po predhodnom pripoviedanju, ili tumačenju i po osnovah. Skraćeno napisivanje čitanih štivah. Pretvaranje pripovjedajućih pjesmotvorah u prozu.

Listovi iz života učenikah.

4 ure.

VI. razred. Čitanje: Nastavak vježbanja u čitanju spojeno s opetovanjem težjih jezikoslovnih partijah. Tumačenje sadržaja i oblikah osvrćuć se kod piesničkih štivah na slike, stihove i vrsti piesničtva. Slobodno predavanje pripovjedajućih piesničkih i prozaičkih štivah.

Stilistika: Kratak nauk o slogu u obće, o glavnih vrstih prozaičkoga

sloga, osobito o pripoviedci, opisu, listu, potrebnih poslovnih sastavcih i molbenicah; zatim nauk o stihotvorstvu i o glavnih vrstih piesničtva.

Pismene vježbe: Nastavak vježbanja V. razreda oslanjajući se na čitanku, a osobito na povjestna štiva. Opisi, listovi i poslovni sastavci po osnovah.

3 ure.

VII. razred. Čitanje: Liepo i estetično čitanje. Razlaganje piesničkih i prozaičkih štivah sa štilističkog i estetičkoga pogleda. Pripoviedanje i predavanje piesničkih i prozaičkih štivah.

Poviest književnosti. Pregled razvitka književnosti hrvatske i srbske, osobito doba srednjeg i novoga.

Pismene vježbe. Uz vježbe VI. razreda sastavljanje osnovah prozaičkih i piesničkih štivah. Stvaranje osnovah o predmetih iz kruga učeničkoga i izradak tih osnovah. Pomanje razprave po osnovah. Poslovni sastavci iz gradjanskoga života.

3 ure.

Svakoga tjedna ima se izraditi po jedna zadaća u svakom razredu i to: jednoga tjedna školska, a drugoga tjedna domaća zadaća.

III. Njemački jezik.

Zadaća. Mladež se ima usposobiti, da čitano i čuveno dobro zazumije, a svoje misli da razgovietno i pravilno izraziti može ustmeno i pismeno.

V. razred. Vježbanje u čitanju i pisanju. Zatim o jednostavnoj prostoj izreci po praktičkoj njemačkoj slovnici za 3 razred. Uz slovničku pouku i izradke čitaju se i prevadjaju sa slovničkim tumačenjem laglja štiva slovnici pridodane čitanke, a na pamet se nauče dva lagana pripovjedajuća prozaička i dva lagana piesnička štiva.

3 ure.

VI. razred. U prvom poljeću o razširenoj izreci po praktičnoj njemačkoj slovnici za 3. razred, a u drugom poljeću prvi odsjek praktičke njemačke slovnice za 4. razred. Uz slovničku pouku i izradke čitaju se i prevadjaju sa slovničkim tumačenjem laglja štiva iz čitankah dotičnih slovnicah, i svako poljeće nauče se na pamet po dva laglja pripovjedajuća prozaička štiva i po dvie pjesme.

2 ure.

VII. razred. O sastavljenoj i skraćenoj izreci i najglavnije o njemačkom pravopisu po praktičkoj njemačkoj slovnici za IV. razred. Uz slovničke vježbe

čitaju se i prevadjaju sa slovničkim tumačenjem štiva iz dotične čitanke, a svakoga poljeća nauče se na pamet po dva laglja historijska štiva u prozi i po tri pjesme. Pismeno prevadjaju se takodjer laglja štiva iz njemačkog u hrvatski, a iz hrvatskog u njemački, i to svaki mjesec po jedan takov prievod iz jednog ili drugoga jezika.

2 ure.

Opazka. U Primorju predaje se u istom obsegu mjesto jezika njemačkoga jezik talijanski; a dotični učiteljski sbor predlaže zemaljskoj vladi za to zgodne knjige.

IV. Zemljopis i poviest.

A. Zemljopis.

Zadaća. Znanje najglavnijeg iz matematičkog i fizikalnoga zemljopisa. Pregled Europe i ostalih dielovah svieta. Pobliže poznavanje domovine i ostalih zemaljah austro-ugarske monarkije s obzirom na obrt i trgovinu kao i na medjusobni promet i karakteristične proizvode tih zemaljah.

V. razred. Počeci zemljopisa matematičkog i fizikalnoga. Glavne crte Europe, Azije, Afrike, Amerike i Australije.

2 ure.

VI. razred. Obširniji zemljopis Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s osobitim obzirom kulturnih odnošajah. Pregled ostalih zemaljah austro-ugarske monarkije.

2 ure.

VII. razred. Pregled ostalih europejskih država s osobitim obzirom slavenskih zemaljah.

1 ura.

B. Poviest.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih dogodjajah naroda hrvatskog i srodnih mu susjednih narodah, kao i glavnih dogodjajah svjetske poviesti. Poznavanje ustava hrvatskog i austro-ugarske monarkije.

V. razred. Poviest hrvatskoga naroda do izumrća Arpadovacah s obzirom na poviest austro-ugarske monarkije i susjednih srodnih narodah.

1 ura.

*

VI. razred. Poviest hrvatskoga naroda od izumrća Arpadovacah pa do najnovijega vremena s obzirom na poviest austro-ugarske monarkije i susjednih narodah.

Glavne crte ustava ugarsko-hrvatskog i ostalih zemaljah austrijsko-ugarske monarkije s poukom o pravih i dužnostih državljanah.

2 ure.

VII. razred. Slike iz obće poviesti staroga, srednjeg i novoga doba s osobitim obzirom na dogodjaje ostalih slavenskih plemenah.

2 ure.

V. Prirodopis.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih tjelesah iz sva tri diela prirode s obzirom na njihovu praktičku uporabu i njihovo znamenovanje u prirodnoj ekonomiji. Pouka o čovječjem tielu i zdravlju.

V. razred. Životinje, biline i rude kao tjelesa po svojoj bitnosti, gdje se sve nalaze i kako se rabe u praktičnom životu.

1 ura.

VI. razred. Životinje, biline i rude u skupinah po vrstih i redovih.

2 ure.

VII. razred. Sve dosadanje učivo popuni se i sabere u jedan sustav. Pouka o čovječjem tielu i njegovanju zdravlja.

2 ure.

VI. Prirodoslovje i lučba.

Zadaća. Upoznati se je s najglavnijimi fizikalnimi i lučbenimi promjenami s obzirom na potrebe gradjanskoga života.

V. razred. Spojni oblici tjelesah. — Olovnica, teža, težište. — Raztezanje toplinom, toplomjer, propuha i vjetar. — Naravni i umjetni magneti, polarizovnost. — Munjilo. — Munjina dotikom, voltin stup. — Razlučba i miešnja. — Lučbeni spoj. — Voda. — Zrak. — Ugljen, ugljikov kis, ugljikova kiselina, žganje vapna. — Sumpor i pranik. — Spojne posude. — Plivanje. — Zračni tlak, tlakomjer, teglica. — Postanak i širenje zvuka. — Širenje svjetla, sjena. — Odraz svjetla, ravna zrcala.

2 ure.

VI. razred. Opetovanje učiva V. razreda sa sljedećom popunom. To-

plovodi, talenje, izparivanje, hlapenje. — Sjevernica. — Galvanički lanac, galvanoplastika. — Najglavnije težke kovine. — Miešnja. — Sažge, pepeljika. — Kremik, kremikova kiselina, staklo. — Jednostavni strojevi. — Ravnovjesje i kretanje. — Nihalo. — Odpor kretanju. — Gustomjer. — Sisaljka, heronova lopta, štrcaljka. — Razlieganje, odziv. —Dubna i izbočena zrcala. — Lomljenje svjetla i razklad bojah.

2 ure.

VII. razred. Učivo V. i VI. razreda opetuje se pregledno, a pojedini se dielovi popune sljedećim. Žarenje topline, zračna vlaga. — Parokružna munjina. —Munjoteg, brzojav. — Škrob, slador, staničnina. — Truhlost, vrienje. — Prekapljivanje na suho, svjetleći plin. — Mastivo, bieljenje. — Tuk. — Hraniva. — Središnje kretanje. —Vodenična kolesa, mlin. — Parostroj. — Strunila i sopila, čovječja glasila. — Čovječje uho. Čovječje oko, očale. — Sitnozor i dalekozor. — Postanak svjetlolikah.

2 ure.

VII. Računstvo.

Zadaća. Okretnost i sigurnost u elementarnom računanju s najobičnijim pokraćivanjem. Vještina u računih gradjanskoga života i u jednostavnom knjigovodstvu s obzirom na kućanstvo.

V. razred. Opetovanje četirijuh glavnih vrstih računa s cielimi brojevi i desetičnimi slomci uz najobičnije pokraćivanje. Svakih četrnaest danah jedna domaća i jedna školska zadaća.

2 ure.

VI. razred. Djelivost brojevah i četiri vrsti računa s prostimi slomci. Omjeri i razmjeri. Jednostavno i sastavljeno trojno pravilo. Jednostavni postotni računi, računi o popustu, obročni i družbeni računi, verižni stavak. Broj zadaćah kao u V. razredu.

2 ure.

VII. razred. Postotni računi uporavljeni za proračunavanje ciene robi. Računi za kućanstvo. Jednostavno knjigovodstvo s osobitim obzirom na potrebe kućanstva.

3 ure.

VIII. Geometrijsko oblikoslovje.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih geometrijskih tjelesah i njihovih medjah; sposobnost za mjerenje i proračunavanje geometrijskih plohah i tjelesah, najobičnijih u svakdanjem životu.

V. razred. Opetovanje i popuna u 4. razredu predavanoga. Proma-

tranje okruglih tjelesah istim učevnim redom. Risanje mriežah za tjelesa i pravljenje geometrijskih tjelesah.

1 ura.

VI. razred. Proračunba plohah i tjelesah po obsegu i usebini.

1 ura.

IX. Prostoručno risanje.

Zadaća. Vještina slobodno shvaćati i predstavljati ravne geometrijske oblike i njihove sastave; predstavljati prostorna geometrijske oblike po načelih peršpektive i vještina risati po ornamentalnih uzorcih i obrazcih.

V. razred. Risanje geometrijskih oblikah u ravnini, medju kojimi se polazeć od točke, prave i krive crte u raznovrstnom položaju i odnošaju nalaze takodjer i razni kutovi, trokuti, višekuti, kružnica i pakružnica. Sastavi pravo i krivocrtnih likovah.

4 ure.

VI. i VII. razred. Predstavljanje prostornih oblikah po drvenih obrazcih kao počela peršpektivnoga risanja. Vježbanje u risanju ornamentah po nacrtih učiteljevih na ploči a zatim po uzorcih i obrazcih. Napametno risanje, nu prije toga razjasnjivanje svih razmierah veličine.

4 ure.

U svih razredih imaju se predmeti risanja izabirati s osobitim obzirom na ženski ručni posao.

X. Krasopis.

Zadaća. Prisvojiti si ima mladež razgovietan i liep rukopis i u obrtničkom životu obične vrsti pismenah.

V. razred. Vježbanje u pisanju latinice i ćirilice zatim njemačkoga bježnoga pisma.

1 ura.

VI. razred. Nastavak viežbah kao u V. razredu i kružno pismo.

1 ura.

VII. razred. Svakoga mjeseca po jedna domaća krasopisna vježba, a uz to se ima kroz sve razrede u svem pisanju strogo paziti na čisto, razgovietno i liepo pismo.

XI. Pjevanje.

Zadaća. Razvitak smisla za glasbu. Oplemenjivanje srca i oživljavanje patriotičkoga čuvstva. Osposobnja za pjevanje jedno i dvoglasnih pjesamah Njegovanje narodne pjesme.

V. razred. Poznavanje kajdah. Pjevanje lahkih jednoglasnih pjesamah po kajdah.

1 ura.

VI. razred. Pjevanje jednoglasnih pjesamah i prielaz na dvoglasne pjesme.

1 ura.

VII. razred. Nastavak vježbanjah kao u VI. razredu.

1 ura.

XII. Tjelovježba.

Zadaća. Unapredjivanje promicanja snage, okretnosti, sigurnosti, smisla za red, srčanosti i pouzdanja u sama sebe, te uzdržavanje tjelesne i duševne svježosti.

V. razred. Redovne vježbe.

Vrstanje za stražnjimi vodjami; njekoje takove vrste drugoga reda; okretaji oko istoimenih krilah; u pobočne vrste oko prednjih vodjah. Otvaranje i sklapanje iz sredine i prama sredini.

Proste vježbe. Nastavak vježbanja u raznovrstnih koracih s promjenom pravca; uvrstba raznih korakah. Poskakivanje u raznih stavih i u razne stave. Gibanje trupa u luk. Vježbe rukom. Sgodni spojevi.

Uztrajan trk do 3 časa.

Vježbe na motki.

Dugi konop podmetač. Okreti, zatrkivanje i odskakivanje i obratno. I kratki konop.

Prosto skakanje. Usavršivanje predviežbah.

Brv. Uzpinjanje i skakanje dole. Hodanje raznim pravcem neprimećuć viežbah nogami.

Razite ljestve. Vježbanje razručice čim više. Dulje trajanje u skučenom visu, polagano spuštanje.

Nihalačke karike. Spuštati se visećim položajem. Prosuk. Nihanje razručice. Zamahivanje odtiskom.

Družište. Vis; skučeni vis s odtiskom i polaganim spuštanjem.

R u č e. Upor i sied iznutra za rukom; mienja sieda na mjestu i pomičuć se natražke. Upor.

O k o m n e i k o s e l j e s t v e. Penjanje objeručkim hvatanjem.

G i m n a s t i č k e (gumbalačke) i g r e.

1 ura.

VI. r a z r e d. R e d o v n e v j e ž b e:

Nastavak vrstanja drugoga reda; okreti oko istoimenih krilah i oko sredine; zavrtljaj; zakret u zviezdu; kretanje većih vrstah.

P r o s t e v j e ž b e. Mienjanje raznovrstnog hoda, trka i pravca; mienjanje korakah i škotski poskok; spružanje u luk; poskakivanje u većoj kretnoj razmjeri, ogib trupom; uztrajan trk do 5 časovah.

V j e ž b e n a m o t k i.

D u g i k o n o p p o d m e t a č. Protrkivanje i preskakivanje u dvoje istodobno. I kratki konop.

P r o s t o s k a k a n j e sa razkorakom.

S k o k n a j u r i š. (Skakalnica samo za prielaz kod prostih viežbah i za skok dole po naznačenoj mjeri) najviše do 1 metar, najprije doskokom postrance s daske.

R a z i t e l j e s t v e. Vješkanje s postupnim prelazom na težje vrsti hvatanja; promjene hvatanja (zahvata) do četvrtnog okreta rukom; izmjenični vis; nihanje razručice; kruženje nogama.

O k o m n e l j e s t v e.

K o s e l j e s t v e. Penjanje natražke.

D r u ž i š t e.

N i h a l a č k e k a r i k e. Popuna viežbah od lanjske godine; visećke kruženje, prekrenuće k visu s razkrokom.

G i m n a s t i č k e i g r e.

1 ura.

VII. r a z r e d. R e d o v n e v j e ž b e.

Zakret čelimice i okrugom; zakretanje i vrstanje u savezu; lanac; nastup lionskoga kola; jednostavne vježbe u kolu.

P r o s t e v j e ž b e. Stav na jednoj nogi kao završaj stavah. Koracanje i skaktanje krstimice (premetice), skakutanje zibkajuće; uvrstba šukćućih i tapkajućih stupanjah.

V j e ž b e b u č i c a m i težkimi 1 do $1^1/_2$ kilograma.

B r v. Hod klecajuć koljenima.

P r o s t o s k a k a n j e. S četvrtnim i polovičnim okretanjem kod poskoka.

S k o k n a j u r i š. Do $1^1/_5$ metra.

R a z i t e l j e s t v e. Viešati se i vješkati srednjim zamahom.

Vješanje trzajuć. Vrcati rukom. Mienja zahvata polovičnim okretom ruke.

Okomne ljestve. Penjanje natražke.

Kose ljestve.

Družište. Vješkanje.

Nihalačke karike. Nihanje odtiskivanjem i skučenim visom; kruženje nogama.

Kolotrk. Trčanje okrećuć se i neokrećuć i sa mješovitim visom.

Gimnastičke igre.

1 ura.

XIV. Ženski ručni posao.

Zadaća. Ženska mladež ima se usposobiti, da može obavljati u životu obične ženske ručne poslove.

V. razred. 1. poljeće. Nastavak šupljikanja, što je u 3. razredu započeto.

2. poljeće. Početak bieloga vezenja.

4 ure.

VI. razred. 1. poljeće: Nastavak bieloga vezenja.

2. poljeće. U 1. poljeću nastavljeno vezenje upotrebljava se na razno domaće rublje, koje djevojke same šiju, a koliko je moguće i kroje.

4 ure.

VII. razred. 1. poljeće. Krojenje i šivanje svakovrstnoga kućnoga rublja, s osobitim obzirom na mužke i ženske košulje svake vrsti i veličine.

2. poljeće. Težje krpanje i vrpanje. Uz to treba podučavati djevojke u prenapravljanju većih stvarih u manje (n. pr. od otca za sina, od matere za kćerku.)

6 urah.

XV. Kućanstvo.

Ovomu se učevnomu predmetu nedoznačuju posebne učevne ure, nego se ima kod narovoslovne i računske obuke uviek osobito obazirati na potrebe kućanstva.

XVI. Izvanredni predmeti.

1. Jezici. Da li će se i koji jezik izvanredno predavati, odlučuje prema mjestnim potrebam i u suglasju s mjestnim školskim odborom učiteljski sbor, a predloženu osnovu odobrava zemaljska vlada.

2. Glasba. Na svakoj ženskoj gradjanskoj školi ima se pružiti prilika, da se mladež učiti može sviranje na glasoviru. Učenice se diele u tu svrhu na više skupinah ne po razredih, nego po svojoj sposobnosti; naukovnu osnovu sastavlja sporazumno sa dotičnim učiteljem glasovira učiteljski sbor, a odobrava zemaljska vlada.

3. Plivanje. Gdje je prilike imaju se sve učenice izvježbati u plivanju.

Drugi kakov izvanredni predmet smije se uvadjati samo uz dozvolu zemaljske vlade.

2. Pregled urah za svaki tjedan.

Učevni predmeti	Razred		
	V.	VI.	VII.
Vjeronauk	2	2	2
Hrvatski jezik	4	3	3
Njemački ili talijanski jezik	3	2	2
Zemljopis	2	2	1
Poviest	1	2	2
Prirodopis	1	2	2
Prirodoslovje	2	2	2
Računstvo	2	2	3
Geometrija i geom. risanje	1	1	—
Prostoručno risanje	4	4	4
Krasopis	1	1	—
Pjevanje	1	1	1
Tjelovježba	1	1	1
Ženski ručni posao	4	4	6
Ukupni broj urah	29	29	29

Ovdje nalazeću se osnovu za ženski ručni posao može učiteljski sbor, ako to zahtievaju mjestne okolnosti, ponješto i promieniti, nu takovu promjenu ima odobriti županijsko školsko nadzorničtvo.

G.

Naukovna osnova

za mužke četverogodišnje gradjanske škole.

1. Ustanove glede učevnih predmetah.

I. Vjeronauk.

Naukovnu zadaću i osnovu ustanovit će po §. 186. škol. zakona crkvene oblasti.

Broj urah na tjedan: Vidi nauk. osnovu pod E. 1. I.

II. Hrvatski jezik.

Zadaća. Podpuno razumievanje čitanog i čuvenoga po sadržaju i obliku. Pravilan i liep izraz ustmeno i pismeno. Vještina u sastavljanju za svakdanji život najpotrebnijih poslovnih sastavakah. Upoznaja s najglavnijimi proizvodi novije književnosti hrvatske i srbske.

V. razred. Čitanje: Okretno čitanje s pravilnim naglaskom u pojedinih riečih i u izrekah. Podpuno razumievanje čitanoga. Kratko kazivanje sadržaja i označivanje osnovnih mislih. Slobodno predavanje pripovjedajućih prozaičkih i piesničkih štivah.

Slovnica. Opetovanje i dopuna u pučkoj školi učenih slovničkih oblikah književnoga jezika. (U obsegu „oblikah Paclovih" ali prema pravilom Veberovim).

Pismene vježbe. Basne, pripoviedke i opisi po predhodnom pripoviedanju ili tumačenju i po osnovah. Skraćeno napisivanje čitanih štivah. Pretvaranje pripovjedajućih pjesmotvorah u prozu. Listovi iz života učenikah.

5 urah.

VI. razred. Čitanje: Nastavak vježbanja u čitanju kao u V.

razredu. Tumačenje štivah po stvarnom sadržaju i po oblicih slovničkih i sintaktičnih. Slobodno predavanje pripovjedajućih prozaičkih i piesničkih štivah.

S k l a d n j a. Najglavnije o skladnji prostih i sastavljenih izrekah. (U obsegu „Srbske sintakse od Stojana Novakovića“ ali prema pravilom Veberovim).

P i s m e n e v j e ž b e. Nastavak vježbanja kao u V. razredu oslanjajući se na povjestna štiva. Opisi, listovi i poslovni sastavci po osnovah.

3. ure.

VII. r a z r e d. Č i t a n j e. Vježbanje u liepom čitanju. Razlaganje štivah po sadržaju i oblicih, osvrćuć se kod pjesmotvorah na slike, stihove i vrsti piesničtva. Pripoviedanje i predavanje prozaičkih i piesničkih štivah.

S t i l i s t i k a. Kratak nauk o slogu u obće, o glavnih vrstih prozaičkoga sloga osobito o pripoviedci, opisu, listu, o potrebnih poslovnih sastavcih i molbenicah; zatim nauk o stihotvorstvu i o glavnih vrstih piesničtva.

P i s m e n e v j e ž b e. Uz vježbe kao u VI. razredu sastavljaju se još osnove prozaičkih i piesničkih štivah, prave se osnove za razne sastavke o predmetih iz svakdanjega života i izradjuju se zatim te osnove. Pomanje razprave po osnovah. Poslovni sastavci iz gradjanskoga života.

3 ure.

VIII. r a z r e d. Liepo estetično čitanje prozaičkih i piesničkih štivah sa stilističkog i estetičkoga gledišta. Predavanje prozaičkih a deklamovanje piesničkih štivah.

P o v i e s t k n j i ž e v n o s t i. Pregled razvitka književnosti hrvatske i srbske, i to svih trijuh dobah s osvrtom takodjer na književni rad Slovenacah.

P i s m e n e r a d n j e. Razprave po osnovah ili iza predhodnoga tumačenja. Poslovni sastavci iz gradjanskoga života s osobitim obzirom na trgovačku korespondeciju.

3 ure.

O p a z k a. U svih razredih ima se svakoga tjedna izradjivati po jedna pismena zadaća, i to: jednoga tjedna školska, a drugoga domaća.

III. Njemački jezik.

Z a d a ć a. Mladež se ima usposobiti, da čitano i čuveno dobro razumije, a svoje misli da razgovietno i pravilno izraziti može ustmeno i pismeno.

V. r a z r e d. Vježbanje u čitanju i pisanju, a zatim najglavnije o jednostavnoj prostoj izreci po „Praktičnoj njemačkoj slovnici za 3 razred.“ Uz slovničku pouku i izradke čitaju se i prevadjaju sa slovničkim tumačenjem laglja

štiva slovnici pridodane čitanke; a na pamet se nauče dva lagana pripovjedajuća prozaička i dva lagana piesnička štiva.

3 ure.

VI. razred. U 1. poljeću o razširenoj izreci po „Praktičkoj njemačkoj slovnici za 3. razred“, a u 2. poljeću prvi odsjek iz „Praktičke njemačke slovnice za 4. razred“. Uz slovničku pouku i izradke čitaju se i prevadjaju sa slovničkim tumačenjem laglja štiva iz čitankah dotičnih slovnicah i svako poljeće nauče se na pamet po dva lagana pripovjedajuća prozaička štiva i po dvie pjesme.

2 ure.

VII. razred. O sastavljenoj i skraćenoj izreci i najglavnije o njemačkom pravopisu po praktičkoj njemačkoj slovnici za 4. razred. Uz slovničke vježbe čitaju se i pripoviedaju sa slovničkim tumačenjem štiva iz dotične čitanke, a svakoga poljeća nauče se na pamet po dva lagana historijska štiva i po tri pjesme. Pismeno prevadjaju se takodjer laglja štiva iz njemačkog u hrvatski, a iz hrvatskog u njemački, i to: svaki mjesec po jedan takov prievod iz jednog ili drugoga jezika.

2 ure.

VIII. razred. Uz opetovanje težjih partijah iz slovnice i skladnje njemačke, nastavlja se sva ostala obuka kao i u sedmom razredu, a oslanja se na čitanku, koju učiteljski sbor izabere, a zemaljska vlada odobri. Uz to se vježbaju učenici i u izradjivanju pomanjih samostalnih pismenih radnjah, osobito u sastavljanju laganih pripovjedakah i listovah.

2 ure.

Opazka. U Primorju se uči u istom obsegu mjesto njemačkoga jezika jezik talijanski, a dotični učiteljski sbor predlaže zemaljskoj vladi za to sgodne knjige.

IV. Zemljopis i poviest.

A. Zemljopis.

Zadaća. Znanje najglavnijeg iz matematičkog i fizikalnoga zemljopisa. Pregled Europe i ostalih dielovah svieta. Pobliže poznavanje domovine i ostalih zemaljah austro-ugarske monarkije s obzirom na obrt i trgovinu, kao i na medjusobni promet i karakteristične proizvode tih zemaljah.

V. razred. Početci zemljopisa matematičkog i fizikalnoga. — Glavne črte Europe, Azije, Afrike, Amerike i Australije.

2 ure.

VI. razred. Obširniji zemljopis Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s osobitim obzirom kulturnih odnošajah. Pregled ostalih zemaljah austro-ugarske monarkije.

2 ure.

VII. razred. Pregled ostalih europejskih državah s osobitim obzirom slavenskih zemaljah.

1 ura.

VIII. razred. Pregled izvan europejskih državah.

1 ura.

B. Poviest.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih dogodjajah naroda hrvatskog i srodnih mu susjednih narodah kao i glavnih dogodjajah svjetske poviesti. Poznavanje ustava hrvatskog i austro-ugarske monarkije.

V. razred. Poviest hrvatskoga naroda do izumrća Arpadovacah s obzirom na poviest austro-ugarske monarkije i susjednih srodnih narodah.

1 ura.

VI. razred. Poviest hrvatskoga naroda od izumrća Arpadovacah pa do najnovijega vremena s obzirom na poviest austro-ugarske monarkije i susjednih srodnih narodah.

Glavne crte ustava ugarsko-hrvatskoga i njemačko-slavenskih zemaljah austro-ugarske monarkije sa poukom o pravih i dužnostih državljanskih.

2 ure.

VII. razred Slike iz obće poviesti staroga doba i srednjega do križarskih ratovah s osobitim obzirom na Slavene.

2 ure.

VIII. razred. Slike iz obće poviesti srednjega doba počev od križarskih ratovah i novoga doba do sadašnjosti s osobitim obzirom na Slavene.

2 ure.

V. Prirodopis.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih tjelesah svih trijuh dielovah prirode s obzirom na njihovu praktičku uporabu i njihovo znamenovanje u prirodnoj ekonomiji. Pouka o čovječjem tielu i njegovu zdravlju.

V. razred. Zivotinje, biline i rude kao tjelesa po svojoj bitnosti, gdje se sve nalaze i kako se rabe u praktičnom životu.

1 ura.

VI. razred. Životinje, biline i rude u skupinah po vrstih i rodovih.

2 ure.

VII. razred. Sve dosadanje učivo popuni se i sabere u jedan sustav. Pouka o čovječjem tielu i njegovu zdravlju.

3 ure.

VI. Prirodoslovje.

Zadaća. Upoznati se s najglavnijimi fizikalnimi i lučbenimi promjenami s obzirom na potrebe gradjanskoga života.

VI. razred. Spojni oblici tjelesah. — Olovnica, teža, težište. — Raztezanje toplinom, toplomjer, propuha i vjetar. — Naravni i umjetni magneti, polarizovnost. — Munjilo. — Munjina dotikom, voltin stup. — Razlučba i miešnja. — Lučbeni spoj (sastav). — Voda. — Zrak. — Ugljen, ugljikov kis, ugljikova kiselina. — Žganje vapna. — Sumpor i pranik. — Širenje vodenoga tlaka, vodeni tisak, tlak na dno. — Spojne posude. — Plivanje. — Zračni tlak, tlakomjer, teglica. — Postanak i širenje zvuka. — Širenje svjetla, sjena. — Odraz svjetla, ravna zrcala.

2 ure.

VII. razred. Opetovanje učiva VI. razreda sa sljedećom popunom: Toplovodi, talenje, izparivanje, hlapenje. — Sjevernica. — Galvanički lanac, galvano-plastika. — Najglavnije težke kovine. — Miešnja. — Sažeg, pepeljika. — Kremik, kremikova kiselina, staklo. — Jednostavni strojevi. — Ravnovjesje i kretanje. — Nihalo. — Odpor kretanju. — Gustomjer. — Sisaljka, heronova lopta, štrcaljka. — Razlieganje, odziv. — Dubna i izbočena zrcala. — Lomljenje svjetla i razklad bojah.

2 ure.

VIII. razred. Učivo VI. i VII. razreda opetuje se pregledno, a pojedini se dielovi popune sledećim: žarenje topline, zračna vlaga. — Parokružna munjina. — Munjoteg, brzojav. — Škrob, slador, staničnina. — Truhlost, vrienje. — Prekapljivanje na suho, svjetleći plin. — Mastivo, bielenje. — Tuk. — Hraniva. — Središnje kretanje. — Vodenično koleso, mlin. — Parostroj. — Strunila i sopila, čovječja glasila. — Čovječje uho. — Čovječje oko, očale. — Sitnozor i dalekozor. — Postanak svjetlolikah.

2 ure.

VII. Gospodarstvo i obrtoslovje.

Zadaća. Upoznati se ima mladež praktički s najglavnijimi načeli umnoga gospodarstva i s najnovijim napredkom u obrtničtvu.

Gospodarstvo: Učenici se kroz sve razrede vježbaju praktički u školskom vrtu u vrtlarstvu, voćarstvu, vinogradarstvu, svilarstvu i pčelarstvu, pa se toga radi vode prema potrebi više putah u vrt, gdje se imaju i sami posla laćati. Osim toga uče se u

VII. i VIII. razredu počela umnoga poljodielstva, vrtlarstva, vinogradarstva, šumarstva zatim stočarstva svilarstva i pčelarstva.

Po 1 ura.

Obrtoslovje. Obrtoslovje se nepredaje kao poseban učevan predmet, nego se kod prirodopisne obuke uzimlje prema mjestnim potrebam osobiti obzir na obrtničtvo. Uz to se vode učenici, gdje ima prilike, i u obrtničke zavode i tvornice.

VIII. Računstvo.

Zadaća. Okretnost i sigurnost u elementarnom računanju s najobičnijim izhitrivanjem i pokraćivanjem. Vještina u računih gradjanskoga života, u jednostavnom knjigovodstvu.

V. razred. Opetovanje četirih glavnih vrstih računa s cielimi brojevi i s desetičnimi slomci uz najobičnije izhitrivanje.

Skraćena množitba i dioba.

Svakih 14 danah jedna domaća i jedna školska zadaća.

3 ure.

VI. razred. Djelivost brojevah i četiri vrsti računa s prostimi slomci. Omjeri i razmjeri. Jednostavno i sastavljeno trojno pravilo. Jednostavni postotni računi, računi o popustu (odbitku), obročni, družbeni i smjesni računi. Broj zadaćah kao u V. razredu.

3 ure.

VII. razred. Verižni stavak. Postotni računi uporavljeni za proračunavanje ciene robi. Jednostavniji računi o dobitnoj dobiti. Jednostavno trgovačko i obrtničko knjigovodstvo u praktičkih primjerih. — Broj zadaćah kao u VI. razredu.

3 ure.

VIII. razred. Potenciranje i izvlačenje korena. Oblik i vrsti mjenicah. Razni mjenični računi. Najnuždnije iz mjeničnoga prava. Broj zadaćah kao u VII. razredu.

4 ure.

IX. Geometrija i geometrijsko risanje.

Zadaća. Sigurno razpoznavanje, prispodabljanje, proračunavanje i mjerenje prostornih olinah.

V. razred. Najglavnije poučke plohomierstva, izklučujuć nauk o sličnosti. Zadaće o skladbi u savezu sa geometrijskim učivom.

3 ure.

VI. razred. Opetovanje učiva V. razreda popunjeno sa naukom o sličnosti. Proračunba plohah. Zadaće o skladbi u savezu sa geometrijskom obukom. Nješto o tlovidnih nacrtih. Po okolnostih mjerenje u polju.

3 ure.

VII. razred. Proračunba oplošja i usebine u gradjanskom životu najobičnijih tjelesah bez znanstvenih dokazah. Pouka o glavnih načelih graditeljstva uz risanje jednostavnih sgradah.

3 ure.

VIII. razred. Učivo VII. razreda opetuje se i popunjuje sa povećanimi zahtjevi i sa što većom uporabom na potrebe gradjanskoga života.

3 ure.

X. Prostoručno risanje.

Zadaća. Vještina u slobodnom shvaćanju i predstavljanju ravnih geometrijskih oblikah i njihovih sastavah, u predstavljanju prostornih geometrijskih oblikah po načelih peršpektive i vještina u risanju po ornamentalnih uzorcih i obrazcih (modelih).

V. razred. Risanje geometrijskih oblikah u ravnini, medju kojimi se polazeć od točke, prave i krive crte u raznovrstnom položaju nalaze takodjer razni kutovi, trokuti, višekuti, kružnice i pakružnice. Sastavi pravo i krivocrtnih likovah.

4 ure.

VI. razred. Predstavljanje prostornih oblikah po drvenih obrazcih

kao počela peršpektivnoga risanja. Vježbanje u risanju ornamentah po nacrtih učiteljevih na ploči, a zatim po uzorcih i obrazcih. Napametne vježbe u risanju, iza kako se prije razjasne svi razmjeri veličine.

4 ure.

VII. razred. Vježbe VI. razreda nastave se i u VII. razredu prvoga poljeća s povećanimi zahtjevi. Drugoga poljeća: Početno risanje pojedinih čestih čovječjega tiela uz tumačenje njihovih razmjerah i plohah po uzorcih.

Različito drvlje i grmlje uz tumačenje njihovih biljegah. Jednostavni krajolici. Životinje.

4 ure.

VIII. razred. Glave, ruke, noge i druge česti po osjenjenih uzorcih. Anatomičko i phisiognomičko tumačenje napomenutih čestih. Risanje po sadrenih obrazcih, najprije pojedine česti, kao uho, oči, usta i obliže česti. Sadrene krinke, podpune glave, ruke, noge itd. Veći krajolici i životinje.

5. urah.

Opazka. U Primorju u VII. i VIII. razredu ima se uzimati obzir na risanje svakovrstnih brodovah i brodovnih čestih.

XI. Krasopis.

Zadaća. Prisvojiti si ima mladež razgovietan i liep rukopis i u obrtničkom životu uobičajene vrsti pisma.

V. razred. Vježbanje u pisanju latinice i ćirilice, zatim njemačkoga bježnoga pisma.

2 ure.

VI. razred. Nastavak vježbanja V. razreda i kružno pismo.

1 uru.

VII. i VIII. razred. Svakoga mjeseca jedna domaća vježba; a uz to ima se kroz sve razrede u svem pisanju strogo paziti na čisto, razgovietno i liepo pismo.

XII. Pjevanje.

Zadaća. Razvitak smisla za glasbu. Oplemenjivanje srca i oživljavanje patriotičkoga čuvstva. Osposobnja za pjevanje višeglasnih sborovah. Njegovanje narodnih pjesamah.

V. razred. Poznavanje kajdah. Pjevanje lahkih jednoglasnih pjesamah po kajdah.

1 ura.

VI. razred. Pjevanje jednoglasnih pjesamah i prelaz na dvoglasne pjesme.

1 ura.

VII. razred. Nastavak vježbanja u dvoglasnih pjesmah.

1 ura.

VIII. razred. Pjevanje lagljih višeglasnih sborovah.

1 ura.

XIII. Tjelovježba.

Zadaća. Tjelovježbom se ima promicati jačanje tiela, okretnost udah vještina i pristojnost u kretanju i duševna svježost. Uz to se njom probudjuje volja za red, za zajednički rad i za podredjivanje, a ujedno se razvija i pouzdanje u sama sebe.

V. razred. Redovne vježbe:

Vrstanje za stražnjimi vodjami; njekoje takove vrste drugoga reda; okretaji oko istoimenih krilah; u pobočne vrste oko prednjih vodjah. Otvaranje i sklapanje iz sredine i prama sredini.

Proste vježbe. Nastavak vježbanja u raznovrstnih koracih s promjenom pravca; uvrstba raznih korakah. Poskakivanje u raznih stavih i u razne stave. Gibanje trupa u luk. Vježbe rukom. Sgodni spojevi. Uztrajan trk do 3 časa.

Vježbe na motki.

Dugi konop podmetač. Okreti. Zatrkivanje i odskakivanje i obratno.

Prosto skakanje. Usavršivanje predviežbah.

Brv. Uzpinjanje i skakanje dole. Hodanje raznim pravcem bez viežbah nogama.

Razite ljestve. Vješkati širom. Dulje trajanje u skučenom visu; polagano spuštanje.

Nihalačke karike. Spuštati se visećim položajem. Prosuk. Nihanje razručice. Zamahivanje odtiskom.

Družište (štiljište). Gibanje visom i nogama. Skučeni vis s odtiskom i polaganim spuštanjem.

Ruče. Upor i sied iznutra za rukom. Miena sieda na mjestu i pomičuć se natražke. Vježbe s uporom.

*

Okomne i kose ljestve. Penjanje objeručkim hvatanjem.

Gimnastičke (gombalačke) igre.

2 ure.

VI. razred. Redovne vježbe:

Nastavak vrstanja drugoga reda. Okreti oko istoimenih krilah i oko sredine; zavrtljaj, zakret u zviezdu; kretanje većih vrstah.

Proste vježbe. Mienja raznovrstnog hoda, trka i pravca; mienjanje korakah i škotski poskok. Skakanje u luk. Poskakivanje većom okretnom mjerom; ogib trupom. Uztrajan trk do 5 časovah.

Vježbe na motki.

Dugi konopac podmetač. Poskakivanje posve nizkim čučećim stajanjem. Protrkivanje i preskakivanje dvajuh konopah istodobno.

Prosto skakanje. Pokusno sa razkorakom.

Skok na juriš. Najviše do 1 metra; najprije doskokom postrance s daske.

Razite ljestve. Vješkanje s postupnim prelazom na težje vrsti hvatanja; promjene hvatanja (zahvata) do četvrtnoga vrta rukom; izmjenični vis; nihanje razručice; kruženje nogama.

Okomne ljestve. Poskočice uzpinjati se.

Kose ljestve. Penjanje natražke.

Družište (štiljište). Nepravilno penjanje; penjanje po dvijuh motkah, spuštanje objeručkim hvatanjem.

Preča. Skakutanje uporom razi prsi; vis izpod podlaktice i izpod pazuha; spuštanje stojećim visom (preča do ramice).

Nihalačke karike. Popuna viežbah od lanjske godine; visećke kruženje, prekrenuće k visu s razkrokom.

Ruče. Vanjski sied pred rukom stojeći ili uporke; nutrnji sied pred rukom; upirati se na mjestu s gibanjem nogama.

Gimnastičke (gombalačke) igre

2 ure.

VII. razred. Redovne vježbe.

Zakret čelimice i okrugom; zakretanje i vrstanje u savezu; lanac; nastup lionskoga kola.

Proste vježbe. Stav i nasrt mačilački; stav na jednoj nogi kao završaj stavah; koracanje i skaktanje krstimice. Uztrajni trk do 8 časovah.

Ležki upor. Postrance; natražke.

Vježbe s bučicami težkimi 1 do $1^1/_2$ kilograma.

Brv. Hod klecajuć koljenima i mačilačkim stavom; borba na brvi.

Prosto skakanje. Sa četvrtnim i polovičnim vrtenjem kod poskoka.

Jurišni skok. Do $1^1/_5$ metra.

Skakanje preko kozlića do više mjere.

Razite ljestve. Vješati se i vješkati srednjim zamahom; vrcanje rukom; mienja zahvata sa polovičnim vrtenjem rukuh.

Okomne ljestve. Penjanje natražke.

Kose ljestve. Penjanje na doljnoj strani.

Preča. Upiranje; mienja zahvata izmjenice; odmašaj napried ležećkim visom, zamahivanje, izmjenični vis, mienja zahvata; prekrenuće; uzvinjivanja iz ležećkoga visa s jednom nogom.

Družište (štiljište). Vješkati se na mjestu i u vis.

Nihalačke karike: Nihanje odtiskivanjem i skučenim visom. Kruženje nogama.

Kolokret. Trčanje vrteći se i nevrteći se i mješovitim visom.

Ruče: Vanjski sied za rukom pomičuć se natražke; nastavak zamahivanja. Okret (obrat); prekrenuće s mjesta uz mješoviti zahvat i zahvat laktom.

Gimnastičke (gombalačke) igre.

2 ure.

VIII. razred. Redovne vježbe. Otvaranje i sklapanje u dva pravca istodobno; kretanje sborom; sastavljanje sbora.

Proste vježbe. Raznovrstne izmjene, sastavljaji i nastavci viežbah; uztrajno trčanje do 10 časovah.

Vježbe bučicami.

Brv. Opetovanje i daljno usavršivanje.

Brv za upor. Zasjedanje pružanjem i kretom; mienja upora, sieda i stoja.

Prosto skakanje. Skok okretce s mjesta i zaletivši se.

Skok na juriš. Do $1^2/_5$ metra visine.

Skakanje preko kozlića. Skok na koljena i stojećke.

Razite ljestve. Pregibanje ruke u ravnom visu; vješkanje trzajuć; kretanje vješkajuć.

Okomne ljestve. Vješkanje glavom dole s prislonom noguh.

Kose ljestve. Vješkanje u vis.

Družište. Penjanje objeručkim zahvatom.

Preča. Zibanje na preči; prosuk; gniezdo; uzvitlaj; mienja upora i sieda; odmašaj natražke; vis o koljeno; kovrtljaj o koljeno; vitlac.

Nihalačke karike. Opetovanje i produžno usavršivanje.

Kolotrk. Uzgrebce poskakivanje; kruženje skočimičnim odtiskom; trčanje natražke.

Ruče. Vanjski sied izmjenice pred rukom i za rukom; zamahivanje u razna držanja i kretanja nogama; upor ležećke; kret (obrat); upiranje i uporno skakutanje u ležečkom i prostom uporu; upor laktimice; prekrenuće iz razkoračena sieda.

Vući i rivati.
Gimnastičke (gombalačke) igre.

2 ure.

XIV. Izvanredni predmeti.

1. Jezici. Da li će se i koji jezik izvanredno predavati, odlučuje prema mjestnim potrebam u suglasju sa mjestnim školskim odborom učiteljski sbor, a predloženu osnovu odobrava zemaljska vlada.

2. Modelovanje.

3. Plivanje. Gdje god je prilike, imaju se svi učenici izvježbati u plivanju.

Drugi kakov izvanredni predmet smije se uvadjati samo s dozvolom zemaljske vlade.

2. Pregled urah za svaki tjedan.

Učevni predmeti	Razred			
	V.	VI.	VII.	VIII.
Vjeronauk	2	2	2	2
Hrvatski jezik	5	3	3	3
Njemački ili talijanski jezik	3	2	2	2
Zemljopis	2	2	1	1
Poviest	1	2	2	2
Prirodopis	1	2	3	—
Prirodoslovje	—	2	2	2
Gospodarstvo	—	—	1	1
Računstvo	3	3	3	4
Geometrija i geom. risanje	3	3	3	3
Prostoručno risanje	4	4	4	5
Krasopis	2	1	—	—
Pjevanje	1	1	1	1
Tjelovježba	2	2	2	2
Ukupni broj urah	29	29	29	29

H.

Naukovna osnova

za ženske četverogodišnje gradjanske (više djevojačke) škole.

1. Ustanove glede učevnih predmetah.

I. Vjeronauk.

Naukovnu zadaću i osnovu ustanovit će po §. 186. školskoga zakona crkvene oblasti.

Broj urah na tjedan: Vidi nauk. osn. pod E. 1. I.

II. Hrvatski jezik.

Podpuno razumievanje čitanog i čuvenoga po sadržaju i obliku. Pravilan i liep izraz ustmeno i pismeno. Vještina u sastavljanju za svagdanji život najprobitačnijih poslovnih sastavakah. Upoznaja s najglavnijimi proizvodi novije književnosti hrvatske i srbske.

V. RAZRED.

Čitanje. Okretno čitanje s pravilnim naglaskom u pojedinih riečih i u izrekah. Podpuno razumievanje čitanoga. Kratko kazivanje sadržaja i označivanje osnovnih mislih. Slobodno predavanje pripovjedajućih prozaičkih i piesničkih štivah.

Slovnica. Opetovanje i dopuna u pučkoj školi učenih slovničkih oblikah književnoga jezika (u obsegu „Oblikah“ Paclovih ali prema pravilom Veberovim).

Pismene vježbe. Basne, pripoviedke i opisi po predhodnom pripoviedanju ili tumačenju i po osnovah.

Skraćeno napisivanje čitanih štivah. Pretvaranje pripovjedajućih pjesmotvorah u prozu. Listovi iz života učenicah.

4 ure.

VI. RAZRED.

Čitanje. Nastavak vježbanja u čitanju kao u V. razredu. Tumačenje štivah po stvarnom sadržaju i po oblicih slovničkih i sintaktičkih. Slobodno predavanje pripovjedajućih prozaičkih i piesničkih štivah.

Skladnja. Najglavnije o skladnji prostih i sastavljenih izrekah (u obsegu „Srbske sintakse“ od Stojana Novakovića, ali prema pravilom Veberovim).

Pismene vježbe. Nastavak vježbanjah kao u V. razredu, oslanjajući se na povjestna štiva. Opisi, listovi i poslovni sastavci po osnovah.

3 ure.

VII. RAZRED.

Čitanje. Vježbanje u liepom čitanju. Razlaganje štivah po sadržaju i oblicih, osvrćuć se kod pjesmotvorah na slike, stihove i vrsti piesničtva. Pripoviedanje i predavanje prozaičkih i piesničkih štivah.

Stilistika. Kratak nauk o slogu u obće, o glavnih vrstih prozaičkoga sloga, osobito o pripoviedci, opisu, listu; o potrebnih poslovnih sastavcih i molbenicah; zatim nauk o stihotvorstvu i o glavnih vrstih piesničtva.

Pismene vježbe. Uz vježbe kao što su u VI. razredu sastavljaju se još osnove prozaičkih i piesničkih štivah; prave se osnove za razne sastavke o predmetih iz svakdanjega života i izradjuju se zatim te osnove.

Pomanje razpravice po osnovah.

Poslovni sastavci iz gradjanskoga života.

3 ure.

VIII. RAZRED.

Čitanje. Liepo estetično čitanje. Razlaganje prozaičkih i piesničkih štivah sa stilističkog i estetičkoga gledišta. Predavanje prozaičkih, a deklamovanje piesničkih štivah.

Poviest književnosti. Pregled razvitka književnosti hrvatske i srbske i to svih trijuh dobah s osvrtom takodjer na književni rad Slovenacah.

Pismene radnje. Razprave po osnovah ili iza predhodnoga tumačenja. Poslovni sastavci iz gradjanskoga života s osobitim obzirom na trgovačku korespondenciju.

4 ure.

Opazka. U svih razredih ima se svakoga tjedna izradjivati po jedna pismena zadaća, i to: jednoga tjedna školska, a drugoga domaća.

III. Njemački jezik.

Zadaća. Mladež se ima usposobiti, da čitano i čuveno dobro razumije, a svoje misli da razgovietno i pravilno izraziti može ustmeno i pismeno.

V. RAZRED.

Vježbanje u čitanju i pisanju, a zatim najglavnije o jednostavnoj prostoj izreci po „Praktičkoj njemačkoj slovnici za 3. razred". Uz slovničku pouku i izradke čitaju se i prevadjaju sa slovničkim tumačenjem laglja štiva slovnici pridodane čitanke; a na pamet se nauče dva lagana pripovjedajuća prozaička i dva lagana piesnička štiva.

3 ure.

VI. RAZRED.

U 1. poljeću o razširenoj izreci po „Praktičkoj njemačkoj slovnici za 3. razred", a u 2. poljeću prvi odsjek iz „Praktičke njem. slovnice za 4. razred". Uz slovničku pouku i izradke čitaju se i prevadjaju sa slovničkim tumačenjem laglja štiva iz čitankah dotičnih slovnicah i svako poljeće nauče se na pamet po dva lagana pripovjedajuća prozaička štiva i po dvie pjesme.

2 ure.

VII. RAZRED.

O sastavljenoj i skraćenoj izreci i najglavnije o njemačkom pravopisu po „Praktičkoj njemačkoj slovnici za 4. razred".

Uz slovničke vježbe čitaju se i pripoviedaju sa slovničkim tumačenjem štiva iz dotične čitanke, a svakoga poljeća nauče se na pamet po dva lagana historijska štiva i po tri pjesme. Pismeno se takodjer prevadjaju laglja štiva iz njemačkog u hrvatski, a iz hrvatskog u njemački, i to svaki mjesec po jedan takov prievod iz jednog ili drugoga jezika.

2 ure.

VIII. RAZRED.

Uz opetovanje težjih partijah iz slovnice i skladnje njemačke, nastavlja se sva ostala obuka kao i u sedmom razredu, a oslanja se na čitanku, koju uči-

teljski sbor izabere a zemaljska vlada za to odobri. Uz to se vježbaju učenice i u izradjivanju pomanjih radnjah, osobito u sastavljanju laganih pripovjedakah i listovah.

2 ure.

Opazka. U primorju se uči u istom obsegu mjesto njemačkoga jezika jezik talijanski; a dotični učiteljski sbor predlaže zemaljskoj vladi za to zgodne knjige.

IV. Zemljopis i poviest.

A. Zemljopis.

Zadaća. Znanje najglavnijega iz matematičkog i fizikalnoga zemljopisa. Pregled Europe i ostalih dielovah svieta. Pobliže poznavanje domovine i ostalih zemaljah austro-ugarske monarkije s obzirom na obrt i trgovinu, kao i na medjusobni promet i karakteristične proizvode tih zemaljah.

V. RAZRED.

Početci zemljopisa matematičkog i fizikalnoga. Glavne crte Europe, Azije, Afrike, Amerike i Australije.

2 ure.

VI. RAZRED.

Obširniji zemljopis Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s osobitim obzirom kulturnih odnošajah. Pregled ostalih zemaljah austro-ugarske monarkije.

2 ure.

VII. RAZRED.

Pregled ostalih europejskih državah s osobitim obzirom slavenskih zemaljah.

1 ura.

VIII. RAZRED.

Pregled izvaneuropejskih državah.

1 ura.

*

B. Poviest.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih dogodjajah naroda hrvatskog i srodnih mu susjednih narodah kao i glavnih dogodjajah svjetske poviesti. Poznavanje ustava hrvatskog i austro-ugarske monarkije.

V. RAZRED.

Poviest hrvatskoga naroda do izumrća Arpadovacah s obzirom na poviest austro-ugarske monarkije i susjednih srodnih narodah.

1 ura.

VI. RAZRED.

Poviest hrvatskoga naroda od izumrća Arpadovacah pa do najnovijega vremena s obzirom na poviest austro-ugarske monarkije i susjednih narodah.

Glavne crte ustava ugarsko-hrvatskog i njemačko-slavenskih zemaljah austro-ugarske monarkije sa poukom o pravih i dužnostih državljanskih.

2 ure.

VII. RAZRED.

Slike iz obće poviesti staroga doba i srednjega do križarskih ratovah s osobitim obzirom na Slavene.

2 ure.

VIII. RAZRED.

Slike iz obće poviesti srednjega doba, počev od križarskih ratovah, i novoga doba do sadašnjosti s osobitim obzirom na Slavene.

2 ure.

V. Prirodopis.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih tjelesah svih trijuh dielovah prirode s obzirom na njihovu praktičku uporabu i njihovo znamenovanje u prirodnoj ekonomiji. Pouka o čovječjem tielu i zdravlju.

V. RAZRED.

Životinje, biline i rude kao tjelesa po svojoj bitnosti, gdje se sve nalaze i kako se rabe u praktičnom životu.

1 ura.

VI. RAZRED.

Životinje, biline i rude u skupinah po vrstih i rodovih.

2 ure.

VII. RAZRED.

Sve dosadanje učivo popuni se i sabere u jedan sustav. Pouka o čovječjem tielu i njegovu zdravlju.

2 ure.

VI. Prirodoslovje.

Zadaća. Upoznati se s najglavnijimi fizikalnimi i lučbenimi promjenami s obzirom na potrebe gradjanskoga života.

VI. RAZRED.

Spojni oblici tjelesah. — Olovnica, teža, težište. — Raztezanje toplinom, toplomjer, propuha i vjetar. — Naravni i umjetni magneti, polarizovnost. — Munjilo. — Munjina dotikom, voltin stup. — Razlučba i miešnja. — Lučbeni spoj (sastav). — Voda. — Zrak. — Ugljen, ugljikov kis, ugljikova kiselina. — Žganje vapna. — Sumpor i pranik. — Širenje vodenoga tlaka, vodeni tisak, tlak na dno. — Spojne posude. — Plivanje. — Zračni tlak, tlakomjer, teglica. — Postanak i širenje zvuka. — Širenje svjetla, sjena. — Odraz svjetla, ravna zrcala.

2 ure.

VII. RAZRED.

Opetovanje učiva VI. razreda sa sljedećom popunom: Toplovodi, talenje, izparivanje, hlapenje. — Sjevernica. — Galvanički lanac, galvanoplastika. — Najglavnije težke kovine. — Miešnja. — Sažeg, pepeljika. — Kremik, kremikova

kiselina, staklo. — Jednostavni strojevi. — Ravnovjesje i kretanje. — Nihalo. — Odpor kretanju. — Gustomjer. — Sisaljka, heronova lopta, štrcaljka. — Razlieganje, odziv. — Dubna i izbočena zrcala. — Lomljenje svjetla i razklad bojah.

2 ure.

VIII. RAZRED.

Učivo VI. i VII. razreda opetuje se pregledno, a pojedini se dielovi popune sljedećim: Žarenje topline, zračna vlaga. — Parokružna munjina. — Munjoteg, brzojav. — Škrob, slador, staničnina. — Truhlost, vrienje. — Prekapljivanje na suho, svjetleći plin. — Mastivo, bielenje. — Tuk. — Hraniva. — Središtno kretanje. — Vodenično koleso, mlin. — Parostroj. — Strunila i sopila, čovječja glasila. — Čovječje uho. — Čovječje oko; očale. — Sitnozor i dalekozor. — Postanak svjetlolikah.

2 ure.

VII. Računstvo.

Zadaća. Okretnost i sigurnost u elementarnom računanju s najobičnijim izhitrivanjem i pokraćivanjem. Vještina u računih gradjanskoga života, u jednostavnom knjigovodstvu.

V. RAZRED.

Opetovanje četirih glavnih vrstih računa s cielimi brojevi i s desetičnimi slomci i najobičnije izhitrivanje. Skraćena množitba i dioba. Svaki 14 danah jedna domaća i jedna školska zadaća.

3 ure.

VI. RAZRED.

Djelivost brojevah i četiri vrsti računa s prostimi slomci. Omjeri i razmjeri. Jednostavno i sastavljeno trojno pravilo. Jednostavni postotni računi.

Broj zadaćah kao u V. razredu.

2 ure.

VII. RAZRED.

Računi o popustu (odbitku), obročni, družbeni i smjesni računi. Verižni stavak s obzirom na kućanstvo.

Broj zadaćah kao i u VI. razredu.

2 ure.

VIII. RAZRED.

Postotni računi uporavljeni na proračunavanje ciene raznoj robi. Kućanstveni računi. Načela jednostavnoga knjigovodstva s osobitim obzirom na po trebe kućanstva.

Broj zadaćah kao i u VII. razredu.

3 ure.

VIII. Geometrija i geometrijsko risanje.

Zadaća. Poznavanje najglavnijih geometrijskih tjelesah i njihovih medjah, sposobnost za mjerenje i proračunavanje geometrijskih plohah i tjelesah, najobičnijih u svagdanjem životu.

V. RAZRED.

Polazeć od kocke promatraju se najjednostavnija uglasta tjelesa, i upoznava se mladež s raznimi plohami, kutovi i crtami.

1 ura.

VI. RAZRED.

Opetovanje i popuna u 5. razredu predavanoga. Promatranje okruglih tjelesah istim učevnim redom. Risanje mriežah za tjelesa i pravljenje geometrijskih tjelesah.

1 ura.

VII. RAZRED.

Proračunba plohah i tjelesah po obsegu i usebini.

1 ura.

IX. Prostoručno risanje.

Zadaća. Vještina u slobodnom shvaćanju i predstavljanju ravnih geometrijskih oblikah i njihovih sastavakah, u predstavljanju prostornih geometrijskih oblikah po načelih perspektive i vještina u risanju po ornamentalnih uzor cih i obrazcih (modelih).

V. RAZRED.

Risanje geometrijskih oblikah u ravnini, medju kojimi se polazeć od točke, upravne i krive crte u raznovrstnom položaju i odnošaju nalaze takodjer

razni kutovi, trokuti, višekuti, kružnice i pakružnice. Sastavi pravo — i krivocrtnih likovah.

4. ure.

VI. RAZRED.

Predstavljanje prostornih oblikah po drvenih obrazcih kao počela perspektivnoga risanja. Vježbanje u risanju ornamentah po nacrtih učiteljevih na ploči, a zatim po uzorcih i obrazcih. Napametne vježbe u risanju, iza kako se prije razjasne svi razmjeri veličine.

4. ure.

VII. RAZRED.

Vježbe VI. razreda nastave se i u VII. razredu prvoga poljetja s povećanimi zahtjevi. Drugoga pako poljetja: Početno risanje pojedinih čestih čovječjega tiela uz tumačenje njihovih razmierah i plohah po uzorcih. Različito drvlje i grmlje uz tumačenje njihovih biljegah. Jednostavni krajolici. Životinje.

4 ure.

VIII. RAZRED.

Glave, ruke, noge i druge čestí po osjenjenih uzorcih. Anatomičko i fiziognomičko tumačenje napomenutih čestih. Risanje po sadrenih obrazcih: najprije pojedine česti, kao uho, oči, usta i obliže česti. Sadrene krinke, podpune glave, ruke, noge itd. Veći krajolici i životinje.

5 urah.

O p a z k a. U svih razredih imaju se risaći predmeti izabirati prema potrebam ženskoga ručnoga poslovanja.

X. Krasopis.

Z a d a ć a. Prisvojiti si ima mladež razgovietan i liep rukopis i u obrtničkom životu uobičajene vrsti pisma.

V. RAZRED.

Vježbanje u pisanju latinice i ćirilice, zatim njemačkoga bježnoga pisma.

2 ure.

VI. RAZRED.

Nastavak vježbanja od V. razreda i kružno pismo.

1 ura.

VII. i VIII. RAZRED.

Svakoga mjeseca po jedna domaća vježba; a uz to se ima kroz sve razrede u svem pisanju strogo paziti na čisto, razgovietno i liepo pisanje.

XI. Pjevanje.

Zadaća. Razvitak smisla za glasbu. Oplemenjivanje srca i oživljavanje patriotičkoga čuvstva. Osposobnja za pjevanje višeglasnih sborovah. Njegovanje višeglasnih sborovah. Njegovanje narodnih pjesamah.

V. RAZRED.

Poznavanje kajdah. Pjevanje lahkih jednoglasnih pjesamah po kajdah.

1 ura.

VI. RAZRED.

Pjevanje jednoglasnih pjesamah i prielaz na dvoglasne pjesme.

1 ura.

VII. RAZRED.

Nastavak vježbanjah u dvoglasnih pjesmah.

1 ura.

VIII. RAZRED.

Pjevanje lagljih višeglasnih sborovah.

1 ura.

XII. Tjelovježba.

Zadaća. Unapredjivanje promicanja snage, okretnosti, sigurnosti, smisla za red, srčanosti i pouzdanja u sama sebe, te uzdržavanje tjelesne i duševne svježosti.

V. RAZRED.

Redovne vježbe. Vrstanje za stražnjimi vodjami; njekoje takove vrste drugoga reda; okretaji oko istoimenih krilah; u pobočne vrste oko prednjih vodjah. Otvaranje i sklapanje iz sredine i prama sredini.

Proste vježbe. Nastavak vježbanjah u raznovrstnih koracih s promjenom pravca, uvrstba raznih korakah. Poskakivanje u raznih stavih i u razne stave. Gibanje trupa u luk. Vježbe rukom. Zgodni spojevi. Uztrajan trk do 3 časa.

Vježbe na motki.

Dugi konop podmetač. Okreti. Zatrkivanje i odskakivanje i obratno. I kratki konop.

Prosto skakanje. Usavršivanje predviežbah.

Brv. Uzpinjanje i skakanje dole. Hodanje raznim pravcem neprimećuć viežbah nogama.

Razite ljestve. Vješkanje razručice čim više. Dulje trajanje u skučenom visu; polagano spuštanje.

Nihalačke karike. Spuštati se visećim položajem. Prosuk. Nihanje razručice.

Zamahivanje odtiskom.

Družište. Vis; skučeni vis sa odtiskom i polaganim spuštanjem.

Ruče. Upor i sied iznutra za rukom; mienja sieda na mjestu i pomičuć se natražke. Upor.

Okomne ljestve. Penjanje objeručkim hvatanjem.

Gimnastičke (gombalačke) igre.

1 ura.

VI. RAZRED.

Redovne vježbe. Nastavak vrstanja drugoga reda; okreti oko istoimenih krilah i oko sredine; zavrtljaj; zakret u zviezdu; kretanje većih vrstah.

Proste vježbe. Mienjanje raznovrstnoga hoda, trka i pravca; mienjanje korakah i škotski poskok; spružanje u luk, poskakivanje u većoj kretnoj razmjeri, ogib trupom; uztrajan trk do 5 časovah.

Vježbe na motki.

Dugi konop podmetač. Protrkivanje i preskakivanje u dvoje istodobno. I kratki konop.

Prosto skakanje sa razkorakom.

Skok na juriš. (Skakalnica samo za prielaz kod prostih viežbah i za skok dole po naznačenoj mjeri) najviše do 1 metra; najprije doskokom postrance s daske.

Razite ljestve. Vješkanje sa postupnim prelazom na težje vrsti

hvatanja, promjene hvatanjah (zahvatah) do četvrtnoga vrta rukom; izmjenični vis; nihanje razručice, kruženje nogama.

Okomne ljestve.

Kose ljestve. Penjanje natražke.

Družište.

Nihalačke karike. Popuna viežbah od lanjske godine, visećke kruženje; prekrenuće k visu s razkrokom.

Gimnastičke (gombalačke) igre.

1 ura.

VII. RAZRED.

Redovne vježbe. Zakret čelimice i okrugom; zakretanje i vrstanje u savezu; lanac; nastup lionskoga kola; jednostavne vježbe u kolu.

Proste vježbe. Stav na jednoj nogi kao završaj stavah; koracanje i skaktanje krstimice (premetice); zibkajuće skakutanje; uvrstba šukćućih i tapkajućih stupajah.

Vježbe bučicami težkimi 1 do $1^1/_2$ kilograma.

Brv. Hod klecajuć koljenima.

Prosto skakanje. Sa četvrtnim i polovičnim vrtenjem kod poskoka.

Skok na juriš. Do $1^1/_5$ metra.

Razite ljestve. Vješati se i vješkati srednjim zamahom.

Vješanje trzajuć. Vrcati rukom. Mienja zahvatah polovičnim okretom ruke.

Okomne ljestve. Penjanje natražke.

Kose ljestve.

Družište. Vješkanje.

Nihalačke karike. Nihanje odtiskivanjem i skučenim visom; kruženje nogama.

Kolotrk. Trčanje okrećuć se i neokrećuć i sa mješovitim visom.

Gimnastičke (gombalačke) igre.

1 ura.

VIII. RAZRED.

Redovne vježbe. Otvaranje i sklapanje u dva pravca istodobno; kretanje sborom; sastavljanje sbora; daljni razvoj vrstah.

Proste vježbe. Raznovrstne izmjene; sastavljaji i nastavci viežbah. Daljno usavršivanje raznih koračajah.

Vježbe bučicami.

Brv. Opetovanje i daljno usavršivivanje.

Prosto skakanje.

Skok na juriš. Do $1^2/_5$ metra visine.

Razite ljestve. Pregibanje ruke u ravnom visu; vješkanje trzajuć; kretanje vješkajuć.

Okomne ljestve.

Kose ljestve. Vješkanje u vis.

Družište.

Nihalačke karike. Opetovanje i daljno usavršivanje.

Kolotrk. Poskakivanje uzagrebce; kruženje skočimičnim odtiskom; trčanje natražke.

Vući i rivati.

Gimnastičke (gombalačke) igre.

1 ure.

XIII. Ženski ručni posao.

Zadaća. Ženska mladež ima se usposobiti, da može vješto i okretno obavljati u životu obične ženske ručne poslove.

V. RAZRED.

1. Polj. Nastavak šupljikanja, što je u 3. razredu započeto.
2. Polj. Početak bieloga vezenja.

4 ure.

VI. RAZRED.

1. Polj. Nastavak bieloga vezenja.
2. Polj. U prvom poljetju nastavljeno vezenje upotrebljava se na različito kućno rublje, koje djevojke same šiju, a u koliko je moguće i kroje.

4 ure.

VII. RAZRED.

1. Poljetje. Krojenje i šivanje svakovrstnoga rublja, s osobitim obzirom na mužke i ženske košulje svake vrsti i veličine.
2. Poljetje. Težje krpanje i vrpanje.

Uz to treba djevojke podučavati u prenapravljanju većih stvarih u manje (n. p. od otca za sina, od majke za kćerku.)

6 ura.

VIII. RAZRED.

1. Polj. Krojenje i šivanje opravah.

2. Polj. Svakovrstno šaro i najfinije bielo vezenje po najnovijih pregledalicah.

6 urah.

XIV. Kućanstvo.

Ovomu se predmetu nedoznačuju posebne učevne ure, nego se ima kod naravoslovne i računske obuke uviek osobito obazirati na potrebe kućanstva.

XV. Izvanredni predmeti.

1. Jezici. Da li će se i koji jezik izvanredno predavati odlučuje prema mjestnim potrebam u suglasju sa mjestnim školskim odborom učiteljski sbor, a predloženu osnovu odobrava zemaljska vlada.

2. Glasba. Na svakoj ženskoj gradjanskoj školi, ima se pružiti prilika, da se mladež učiti može sviranje na glasoviru. Učenice se diele u tu svrhu na više skupinah ne po razredih nego po svojoj sposobnosti, a naukovnu osnovu sastavlja učiteljski sbor sa dotičnim učiteljem glasovira, te ju odobrava zemaljska vlada.

3. Plivanje. Gdjegod je prilike imaju se sve učenice izvježbati u plivanju.

Drugi kakov izvanredni predmet smije se uvadjati samo s dozvolom zemaljske vlade.

2. Pregled urah.

Učevni predmeti	Razred			
	V.	VI.	VII.	VIII.
Vjeronauk	2	2	2	2
Hrvatski jezik	4	3	3	4
Njemački ili talijanski jezik	2	2	2	2
Zemljopis	2	2	1	1
Poviest	1	2	2	2
Prirodopis	1	2	2	—
Prirodoslovje	—	2	2	2
Računstvo	3	2	2	3
Geometrija i geom. risanje	1	1	1	—
Prostoručno risanje	4	4	4	5
Krasopis	2	1	—	—
Pjevanje	1	1	1	1
Tjelovježba	1	1	1	1
Ženski ručni posao	4	4	6	6
Ukupni broj urah	29	29	29	29

Ovdje nalazeću se osnovu za ženski ručni posao može učiteljski sbor, ako to zahtievaju mjestne okolnosti, ponješto i promieniti, nu takovu promjenu ima da odobri županijsko školsko nadzorničtvo.

Br. 65.

Naredba

kr. hrv. - slav. - dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 8. rujna 1875. br. 4069.

ob upravi pučkih školah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

Na temelju §. 195. zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, nalazi kr. zemaljsko-vladni odjel za bogoštovje i nastavu, radi provedbe odnosnih ustanovah rečenoga zakona, izdati privitu naredbu „ob upravi pučkih školah".

Ova naredba stupa u kriepost 1. listopada 1875.

Od krieposti ove naredbe dosadašnji djelokrug duhovnih stolovah i diecezanskih vrhovnih školskih nadzornikah u poslovih pučko-školske uprave preći će, na koliko pojedinimi ustanovami školskoga zakona od 14. listopada 1874. nije i nadalje glede religiozno-moralnoga uzgoja mladeži naročito pridržan rečenim oblastim duhovnim, na zemaljsku vladu.

Djelokrug u istih poslovih dosadašnjih kotarskih učionah nadzornikah i župnikah, kano mjestnih školskih ravnateljah, te mjestnih školskih nadzornikah preći će u didaktičko-pedagogičkih poslovih na županijske, dotično nove mjestne školske nadzornike; u poslovih pako tičućih se vanjskih odnošajah škole na podžupanijske, dotično obćinske školske odbore.

Napokon sudjelovanje u poslovih pučko-školske uprave dosadašnjih kotarskih sudovah, kano podjedno organah političke uprave, preći će na podžupanijske oblasti, na koliko školskim zakonom od 14. listopada 1874. nije naročito prenešeno na obćinske političke oblasti.

Kada se je mjestnim školskim nadzornikom u pedagogičko-didaktičku zadaću pučke škole ustupio onaj upliv, što im ga daje §. 154. sl. f)

novoga školskoga zakona, mislilo se je poglavito na jednorazredne seoske škole, i pri tom na dvoje: prvo, da po stvar pučke obuke nije u obće probitačno, inokosna učitelja seoskoga gledom na gori naznačenu zadaću njegovu samu sebi prepustiti te bez svakoga stalna nadzora ostaviti; drugo: ako se i zna, da se za svaku pučku školu neće naći mjestni školski nadzornik, djelovanje učiteljevo s te strane prosudjivati vrstan, mislilo se je ipak, da će se obzirnim postupkom pri sastavljanju obćinskih školskih odborah postići te će se u sredini tih odborah naći toliko muževah inteligentnih i patriotičnih, koliko je potrebno, da se velikim brojem pučke škole obskrbe takovimi mjestnimi nadzornici, koji ako gdješto i nebudu podpuni teknici školski, neće im se ipak moći odricati sposobnost, da kritičkim sudom prate nastavno djelovanje učiteljevo te da mu gdješto i uzkoriste svojim savjetom.

Od neumjestna posizanja u didaktičko-pedagogičku zadaću učiteljevu odvraćati će one mjestne školske nadzornike, koji su tomu manje dorastli, pravila i najobičnije mudrosti. A na koliko se u to bezuvjetno pouzdati nije, štitit će učitelja vladine naredbe, kojimi su uticanju mjestnih školskih nadzornikah u nutarnju zadaću škole povučene potrebite spoljašne granice.

U obće se je, u obstojećih okolnostih, odnošaj izmedju mjestnih školskih nadzornikah i pučkih učiteljah, odnosno na nutarnju zadaću škole, mislio takov, da mjestni školski nadzornik u rečenu zadaću škole uticati nemora, a da će koristno biti po školu, gdje on po svojoj sposobnosti to činiti mog bude. Navlastito bi se, kako je jur rečeno, kod jednorazrednih seoskih učionah, uz rečeni uvjet dovoljne sposobnosti, mogla razborita uporaba te ovlasti gdješto pokazati veoma blagotvornom. Ali odatle podjedno sliedi, da će tamo, gdje je na jednoj školi više učiteljah, pred zadaćom ravnajućega učitelja morat znatno uzmaknuti uticaj mjestnoga školskoga nadzornika u didaktičko-pedagogičke poslove škole.

Institucijom županijskih školskih nadzornikah biti će zadovoljeno davnomu zahtjevu, da se državni nadzor nad pučkimi školami povjeri vještačkim rukam, organom, kojim to ima biti izključiva zadaća; javnim činovnikom od zemlje plaćenim i zemaljskoj vladi podpuno podčinjenim i odgovornim.

Vlada ove zemlje nebi poznavala uvietah organičkomu razvoju velikih javnih uredabah, kakova je školstvo pučko, kada bi držala, da će s vanjskim preustrojstvom sliediti s mjesta i nutarnja preobrazba pučke škole. Nu ako, uz druge faktore, poglavito organi županijske uprave dobro shvate svoju zadaću, ter ako s primiernom revnosću umjeli budu spojiti i triezno prosudjivanje faktičnih odnošajah, koji se nesmiju smetnuti s vida niti naprama svim opravdanim, a nekmo li naprama pretjeranim zahtjevom vremena: bit će se pučko školstvo ove zemlje ako i ne brzim a ono sigurnim korakom privoditi k usavršivanju svomu.

S toga, što je potrebno, da svaka podžupanija podpun upravni organizam predstavlja ter sve grane političke uprave da u njoj budu usredotočene, ima se u načelu područje svake podžupanije smatrati podjedno područjem posebnoga

nadzorničtva školskoga, ter je samo predbježno i uz priuzdržaj daljih imenovanjah postavljeno toliko školskih nadzornikah, koliko ima županijah (§. 3. zakona od 15. studenoga 1874.), ali tako, da ti nadzornici medjutim podpunu uredovnu vlast jednako vrše u svih, u području županije nalazećih se podžupanijah ter da su u svakoj od tih podžupanijah napose članovi i izvjestitelji dotičnoga podžupanijskoga školskoga odbora.

Prama tomu potrebno je razjasniti i sam školski zakon od 14. listopada 1874., koji kada se je izradjivao, nije se još znati moglo, kakov će naziv biti političko-upravnim okružjem, nastavšim usljed novoga ustroja političke uprave. Toga radi mora se svagdje, gdje u školskom zakonu — ili drugdje — gledom na školsku upravu dolazi naziv „županija", obzirom na §. 6. zakona od 15. studenoga 1874. razumievati „podžupanija".

Da s kriepošću ove naredbe podžupanijski ter občinski školski odbori djelovanje svoje odmah započeti uzmognu, odredjuje se, da prelaza radi dotle, dok se u smislu §. 11. zak. članka XVII. od 1870. prve podžupanijske skupštine opet sastanu, podžupani imenuju u podžupanijske školske odbore po šest članovah [§. 165. sl. d) škol. zakona] izmedju članovah podžupanijskih skupštinah, — izmedju članovah pako občinskih školskih odborah mjestne školske nadzornike (§. 153. škol. zakona) za pučke učione svojega područja.

Dok se pako nebudu obdržavali prvi učiteljski sastanci (§. 96. škol. zakona), imenovat će po dva zastupnika učiteljstva u podžupanijske školske odbore dotični županijski školski nadzornici obzirom na §. 52. ove naredbe.

Ivan **Mažuranić** s. r.

Naredba

ob upravi pučkih školah.

A. Obćinska uprava.

I. Obćinski školski odbor.

§. 1.

Upravu i mjestni nadzor nad pojedinimi pučkimi školami obavlja obćinski školski odbor, koji se za svaku školsku obćinu ima postaviti (§. 146. školsk. zakona) i sastojati od zastupnikah crkve, škole, političke i školske obćine te patrona, gdje se takov nalazi.

§. 2.

Za opredjeljenje broja članovah obćinskoga školskoga odbora, imajućih zastupati školsku obćinu [§. 147. d) školsk. zakona] mjerilom će služiti ukupni broj pučanstva dotične školske obćine.

§. 3.

Po tom će mjerilu podžupanijska oblast na temelju dobavljenih potrebitih podatakah opredieliti, obzirom na viriliste [§. 147. a) b) c) i e) školsk. zakona], broj zastupnikah školske obćine u obćinskom školskom odboru ter će pri tom paziti, da pravednim razmjerom budu u obćinskom školskom odboru zastupana ne samo uškolana mjesta, nego i različite konfesije, te da broj zastupnikah školske obćine iznosi barem polovicu svih članovah obćinskoga školskoga odbora.

§. 4.

Taj od podžupanijske oblasti ustanovljeni broj zastupnikah školske obćine birat će u obćinski školski odbor zastupstvo političke obćine (obćinsko vieće) izmedju članovah školske obćine (§. 150. šk. zak.).

§. 5.

Zastupstva političkih obćinah gledat će, da u obćinske školske odbore biraju ljude razumne, po mogućnosti pismene, ljude dobra glasa i po svem takove, od kojih se je nadati, da će se za interese škole savjestno zauzimati i preuzetu častnu i važnu dužnost dragovoljno i požrtvovno obavljati.

§. 6.

Gdje školska obćina sastoji iz dielovah različitih političkih obćinah, tamo će zastupstvo one političke obćine, u koje se području škola nalazi, pridržavši sebi izbor onoliko članovah, koliko nanj odpadne, pozvati ona zastupstva političkih obćinah, u kojih područje spadaju pomenuti dielovi političkih obćinah, da izaberu odpadajući na njih broj članovah obćinskoga školskoga odbora.

§. 7.

Osim redovitih članovah obćinskoga školskoga odbora imat će zastupstvo one političke obćine, u koje se području škola nalazi, izabrati još dva zamjenika, i to iz mjesta, u kojem je škola.

§. 8.

Gdje u području školske obćine ima više župah jedne vjeroizpoviesti (§. 148. školsk. zak.), tamo će se zastupstvo političke obćine, u koje se području škola nalazi, obratiti na dotičnoga podarhidjakona (protopresbytera) s molbom, da od duhovne oblasti pribavi naznaku onoga župnika, koji će kano zastupnik crkve imat biti članom obćinskoga školskoga odbora.

§. 9.

Ob obavljenu izboru, dotično imenovanju (§. 8.) članovah obćinskoga školskoga odbora ima poglavarstvo one političke obćine, u koje se području škola nalazi, obaviestiti dotični podžupanijski školski odbor, da on u smislu §. 153. školsk. zakona može podžupanijskoj oblasti predložiti jednoga od njih za mjestnoga školskoga nadzornika, koji je ujedno i predsjednikom odbora.

U kr. slobodnih gradovih mjestne školske nadzornike predlaže gradski odbor školski, izvršujući nadležnost podžupanijskih školskih odborah (§. 166. školsk. zakona), a imenuje ih gradsko zastupstvo.

§. 10.

Nakon imenovanja predsjednika konstituira se obćinski školski odbor te bira najprije predsjedniku zamjenika (§. 156. školsk. zakona) i perovodju.

§. 11.

Glede sposobnosti za izbor u obćinski školski odbor kano i glede odklona toga izbora imaju se analogno uporaviti ustanove obćinskoga reda (zak. čl. XVI. 1870. §§. 31. i 35.).

Tko po zakonu bude lišen prava izbornoga, mora izstupiti iz obćinskoga školskoga odbora.

§. 12.

Ako tečajem triuh godinah, za koje se izabire obćinski školski odbor (§. 149. školsk. zakona) koji od članovah obćinskoga školskoga odbora za svoju čast nesposobnim postane (§. 31. zak. čl. XVI. 1870.) ili umre, ima se za ostalo vrieme izborne periode nadomiestiti novim izborom.

§. 13.

Osim onoga, što je u obće navedeno u §. 154. školskoga zakona, prinadleže obćinskim školskim odborom napose još sljedeća prava i dužnosti.

§. 14.

Svaki pojedini član obćinskoga školskoga odbora vlastan je, naslovom nadzornoga prava, pripadajućega obćinskomu školskomu odboru u smislu §. 1. ove naredbe, u svako vrieme pohoditi školu, da se uputi o vanjskom stanju njezinu; a sav obćinski školski odbor dužan je najmanje jedan put u pol godine posietiti u rečenu svrhu učionu ili učione svojoj neposrednoj upravi podčinjene.

Nu na vježbaonice (§. 76. školsk. zakona) proteže se nadzorno pravo obćinskoga školskoga odbora samo u slučaju, ako se te škole posvema ili djeloma uzdržavaju možda iz obćinskih sriedstvah.

§. 15.

Kraj vlasti, koja se pojedinim članovom obćinskoga školskoga odbora daje §. 14. ove naredbe, nemogu ipak pojedini članovi izdavati nikakovih naredabah, nego imaju one poticati od ukupnoga obćinskoga školskoga odbora.

§. 16.

Obćinski školski odbor vlastan je paziti ne vladanje učiteljevo u školi i izvan škole, poimence, da li privatni život učiteljev odgovara zahtjevom vanjske pristojnosti i javne ćudorednosti; da li učitelj točno vrši svoje uredovne dužnosti, obuku u opredieljeno vrieme svaki dan započimljuć i prije vremena nedovršujuć je, bez dovoljnoga razloga čitave ure ili dane škole nezapuštajuć itd. Nu osim opomene (§. 118. školsk. zakona) nevrši nikakove dalje karnostne vlasti nad učiteljem.

§. 17.

Obćinski školski odbor pazi i na ćudoredno ponašanje djetce izvan škole te opažene proturednosti priobćuje učitelju ili učiteljskomu sboru.

§. 18.

Obćinski školski odbor opredjeljuje, obzirom na mjestne okolnosti, vrieme, u koje svaki dan obuka započima i svršuje se (§. 8. školskoga i nastavnoga reda). —

Isto tako prama mjestnim okolnostim ustanovljuje on vrieme i trajanje za pojedine odsjeke praznikah školskih (§. 5. školsk. i nast. reda).

§. 19.

Obćinski školski odbor vlastan je školskoj djetci, gdje za to bude dovoljnih razlogah, podieliti dopust na četrnaest danah; nu o takovoj podjeli ima podjedno obaviestiti učitelja, da izostatak učenikov kroz to vrieme može kano izpričan uvesti u dotični izkaz.

§. 20.

Obćinski školski odbor ima prisustvovati polugodišnjim izpitom učenikah te vizitacijam i inspekciam županijskoga školskoga nadzornika.

§. 21.

Gdje županijski školski nadzornik nedospieva, uvodi obćinski školski odbor, na njegov poziv, novoga učitelja u službu.

§. 22.

Obćinski školski odbor dužan je brinuti se za ekonomičke interese škole, poimence: da školske prostorije budu valjano uredjene i škola potrebitim namještajem i učili obskrbljena; da se kako sgrada tako i pokućtvo i sprave školske u dobru redu drže; da posvuda i u svem (na zidovih, podu, prozorih, stolovih, klupah itd.) čistoća vlada; da učitelji plaću i druga beriva točno dobivaju i da školska obćina u obće točno zadovoljava svojim dužnostim glede uzdržavanja škole.

§. 23.

Obćinski školski odbor dužan je (§. 35. školsk. zakona) — na koliko u smislu dotičnih zakladnicah nije drugi tkogod na to pozvan, — školskim imetkom upravljati, o njegovu povećanju sdušno nastojati i odnoseće se nanj vriednostne papire, izprave itd. čuvati.

§. 24.

Obćinski je školski odbor nadalje dužan o svem, što se tiče tjelesnoga zdravlja djetinjega brižno nastojati, naročito pako paziti, da se strogo obdržavaju obstojeći glede školah zdravstveni propisi.

§. 25.

Obćinski je školski odbor vlastan i dužan djetcu, bolujuću od kakove odurne ili priljepčive bolesti iz škole ukloniti i tek onda opet u nju pustiti, kada liečnik posvjedoči, da su posve ozdravila i bolest da je priljepčivost svoju izgubila.

U slučaju pošasti valja da radi potrebitih odredbah političku oblast što prije izviesti; a medujtim, učini li mu se potrebno, može odrediti, da se škola privremeno zatvori ili takova dietca da se u nju nepuste, u kojih kući ima čeljadi, bolujuće od one pošasti.

Pojavi li se pako takova bolest u samoj sgradi školskoj, imat će to takodjer odmah političkoj oblasti prijaviti, a medjutim školu do dalje odredbe zatvoriti.

§. 26.

Obćinski je školski odbor i vlastan i dužan u razmiricah, koje iz školskih odnošajah nastanu izmedju učiteljah, ili izmedju učiteljah te školske obćine ili pojedinih članovah njezinih, posredovati te o izravnanju njih mirnim putem nastojati.

§. 27.

Obćinski školski odbor dužan je učestvovati kod godišnjega popisa djetce načinom ustanovljenim u naredbi o polazku škole.

§. 28.

Od ponajglavnijih dužnostih obćinskoga školskoga odbora jest skrbjeti za što urednije polaženje škole.

Što mu je glede toga činiti, sadržano je u posebnoj naredbi o polazku škole.

§. 29.

Velevažno pravo vrši obćinski školski odbor pri izboru učiteljah (§. 113. škol. zak.) ter mu je pri tom postupati savjestno i imajuć pred očima jedino interes škole.

§. 30.

Obćinski školski odbor sastaje se (§. 155. škol. zak.) na poziv predsjednikov u obćinskoj kući, ili ako takove neima, ili ako u njoj prikladna za to

mjesta nebude, izvan vremena obuke u školskoj sgradi. Uz privolu većine članovah odbora može predsjednik sjednice obćinskoga školskoga odbora držati i u svojoj kući.

§. 31.

Za valjanost zaključakah (§. 157. škol. zak.) potrebno je, da su svi članovi odbora od predsjednika u sjednicu pozvani, a osim predsjednika da ih je polovica prisutnih.

Kod jednakih glasovah odlučuje svojim glasom predsjednik.

Različita mnienja moraju se, ako se od dotičnikah zahtieva, uvesti u zapisnik.

§. 32.

O čem se je u sjednicah razpravljalo, nesmije se saobćivati nikomu, tko po svom službenom položaju na to prava neima.

§. 33.

Nijedan od članovah obćinskoga školskoga odbora nesmije biti prisutan kod viećanja i zaključivanja o stvarih, koje se tiču njega ili njegova osobnoga interesa.

§. 34.

U prešnih slučajevih, gdje se redovita sjednica nemože čekati niti izvanredna sazvati, može predsjednik obćinskoga školskoga odbora samostalne odredbe izdavati, samo je dužan najkasnije u prvoj budućoj sjednici potražiti potvrdu svojih odredabah od obćinskoga školskoga odbora.

§. 35.

Podžupanijski školski odbor vlastan je razpustiti občinski školski odbor, ako mu se obavljanje prinadležećih posalah nemože duže povjeriti bez opasnosti po interese škole.

Nu podjedno ima pozvati dotično zastupstvo političke obćine, da za vrieme, dok po zakonu dospije mandat razpuštenoga odbora, izabere drugi obćinski školski odbor.

II. Mjestni školski nadzornik.

§. 36.

Za svaku pučku školu ima se izmedju članovah obćinskoga školskoga odbora postaviti mjestni školski nadzornik načinom ustanovljenim u §. 153. školskoga zakona (Sr. §. 9. ove naredbe).

§. 37.

Gje se kano u gradovih vlast obćinskoga školskoga odbora prostire na više školah jednoga mjesta, može se za nje izabrati više mjestnih nadzornikah školskih.

§. 38.

Osim pazke na vanjske odnošaje škole, koja je pazka mjestnomu školskomu nadzorniku s ostalimi članovi obćinskoga školskoga odbora zajednička, proteže se nadzorna vlast mjestnoga školskoga nadzornika i na nutarnjost škole: na obuku, nastavnu metodu, dalje obrazovanje učiteljah i na sve, što je podobno pospješiti nutarnje poboljšanje škole.

§. 39.

S toga mjestni školski nadzornik ima, što se tiče nutarnjega ustroja škole, paziti:

a) da li su, radi istodobnoga uspješnoga zanimanja više razdielah u jednoj sobi, učenici shodno podieljeni i da li se obdržaje ustanovljeni i potvrdjeni red naukah (§. 66. škol. i nast. reda);
b) kako učitelj obuku podjeljuje i kako s djetcom postupa;
c) da li se upotrebljuju samo propisane učevne knjige i dozvoljena učila;
d) da li učitelj u svom zvanju napreduje;
e) da li u redu vodi sve uredovne knjige i spise (§. 40. škol. i nast. reda).

§. 40.

Da se o tom uputi, dužan će biti mjestni školski nadzornik češće polaziti školu i biti u obće u što življem doticaju sa školom i s učiteljem.

§. 41.

Za obuke u školi trebat će da ostavi proste ruke učitelju ter mu neće biti slobodno obuku prekidati, a još manje sam ju mjesto učitelja preuzimati.

Zaželi li se uvjeriti o napredku učenikah u kojem predmetu, prosto će mu biti odrediti da se pita i naznačiti što da se pita; ali pitanje samo će morat prepustiti učitelju.

I kod polugodišnjih izpitah, gdje ih on rukovodio i gdje im on predsiedao bude (§. 68. škol. i nast. reda), imat će se uticaj njegov u izpit ograničiti na to, da od učiva, koje je od posljednjega izpita obavljeno i od učitelja kano akovo naznačeno, odredi što će se pitati i koji će se učenici te kojim redom pitati.

§. 42.

Učini li mu se, da mu valja metodičkomu postupku učiteljevu u čem prigovoriti, imat će mu opazke svoje o tom priobćiti na samo, a nipošto pred djetcom u školi.

Opazke mjestnoga školskoga nadzornika, prijateljski i načinom uljudnim učinjene,imat će učitelj isto tako pristojno primati. A gdje se u pitanjih pedagogičko-didaktičkih budu razilazila mnienja njih dvojice, te jedan ili drugi njih od svojega mnienja odstupiti nehtjene, moći će takova preporna pitanja predlagati na riešenje županijskomu školskomu nadzorniku.

§. 43.

Gdje ima više učiteljah, prosto je mjestnomu školskomu nadzorniku prisustvovati učiteljskim konferencijam, nu samo sa savjetujućim, a ne sa zaključujućim glasom.

§. 44.

Uz druge članove obć. školskoga odbora osobitim će načinom mjestni školski nadzornik pozornost svoju obraćati i na materijalno stanje škole, te će opažene s te strane nedostatke priobćivati pomoći radi obćinskomu školskomu odboru.

§. 45.

I ćudoredni život učiteljah mjestni će školski nadzornik osobitom pomnjom pratiti te ga, gdje uztreba, prijateljskim savjetom i ljubeznom uputom izpravljati. A gdje se mjestni školski nadzornik bude za to osjećao vrstnim, morat će se scieniti i dužnim, dalje usavršivanje učitelja u obćem i strukovnom znanju dobrohotnimi naputci i po okolnostih djelotvornom pomoćju (knjižnicom svojom itd.) podupirati.

§. 46.

Kod školah s jednim učiteljem vlastan je mjestni školski nadzornik, kano predsjednik obćinskoga školskoga odbora, podieliti učitelju dopust na tri dana.

Kod školah s više učiteljah prelazi ta vlast na ravnajućega učitelja. (§. 38. šk. i nast. reda.)

B. Županijska uprava.

I. Podžupanijski školski odbor.

§. 47.

Županijska uprava nad pučkimi školami prinadleži u poslovih ekonomičko-administrativnih i dielom disciplinarnih podžupanijskim školskim odborom,

koji gledom na rečene poslove zauzimaju u organizmu pučko-školske uprave položaj u sredini izmedju obćinskih školskih odborah i kr. zemaljske vlade.

§. 48.

Za područje svake podžupanije (naredba hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 5. veljače 1875. br. 221. pr.) obstojati će podžupanijski školski odbor, sastavljen prama ustanovi §. 165. školsk. zakona od 14. listopada 1874.

§. 49.

Članovi podžupanijskoga školskoga odbora, naznačeni pod sl. d) pomenutoga §. 165. školskoga zakona, birati će se na tri godine u podžupanijskih skupštinah i izmedju članovah istih skupštinah brojem od 6 članovah, stanajućih, koliko je moguće, na sjedištu podžupanije.

§. 50.

Pri izboru članovah podžupanijskoga školskoga odbora iz skupštinah podžupanijskih valjat će gledati još i na to, da to budu ljudi, kod kojih se može predpolagati dovoljno sposobnosti, volje i lazna.

§. 51.

Prije nego u podžupanijski školski odbor budu birani članovi podžupanijske skupštine (§. 49.), obratit će se predstojnik podžupanijske oblasti na dotične duhovne oblasti ili bogoštovna zastupstva onih vjeroizpoviestih, koje u području županije broje najmanje 1000 dušah, s pozivom, da imenuju svoje zastupnike u podžupanijski školski odbor u smislu sl. b), — a podjedno će pozvati županijskoga školskoga nadzornika, da odredi izbor zastupnikah učiteljstva u smislu sl. c) §. 165. školsk. zakona.

§. 52.

Budući da se radi iznimnoga položaja grada Rieke, glede izbora zastupnikah učiteljstva iz sama sjedišta podžupanijskoga školskoga odbora neće moći strogo zadovoljiti ustanovi §. 165. sl. c) školsk. zakona, valjat će, da dotični učiteljski sastanak, prama namjeri te ustanove, rečene zastupnike bira, koliko je moguće iz miestah, ležećih što bliže sjedištu podžupanijskoga školskoga odbora.

To isto valja i za one slučajeve, gdje se za izbor zastupnikah učiteljstva nebude možda na samu sjedištu podžupanijskoga školskoga odbora nalazio zakonom propisani broj dvojice učiteljah pučkih školah.

§. 53.

Kada načinom u prediducih §§. naznačenim budu izabrani, dotično imenovani svi članovi podžupanijskoga školskoga odbora, konstituirat će se isti odbor pod predsjedom predstojnika podžupanijske oblasti ili njegova zamjenika (§. 8. zakona od 15. studenoga 1874.), koji će imenik članovah podžupanijskoga školskoga odbora podnieti zemaljskoj vladi.

§. 54.

Glede gradskih školskih odborah (§. 166. školsk. zakona), na koliko isti budu imali obavljati poslove, prinadležeće podžupanijskim školskim odborom, valja odnosno na način biranja i broj članovah sve ono, što je u prediducih §§. rečeno o podžupanijskih školskih odborih, s tom razlikom, da na mjesto podžupanijskih skupštinah stupaju gradska zastupstva, i ono što je tamo namienjeno predstojniku podžupanijske oblasti ili njegovu zamjeniku, da će u slob. i kralj. gradovih imat obavljati načelnik gradski ili njegov namjestnik, i napokon da će se izbor zastupnikah učiteljstva obavljati pod predsjedom gradskoga načelnika ili drugoga kojega izaslanika poglavarstva gradskoga, ne pako pod predsjedom županijskoga školskoga nadzornika.

Nu pri izboru zastupnikah učiteljstva kako u učiteljskih skupštinah za podžupanijske, tako i iz sredine gradskih učiteljah za gradske školske odbore, pravo će izbora vršiti samo pravi učitelji (i učiteljice), a neće ga moći vršiti namjestni učitelji i učitelji neobligatnih predmetah.

§. 55.

Analogno podžupanijskim školskim odborom i gradski će školski odbori, na koliko budu obavljali poslove prinadležeće podžupanijskim školskim odborom, u ovom posljednjem svojstvu sabirati se prama ustanovi §. 173. školsk. zakona, i samo tim sjednicam gradskoga školskoga odbora bit će vlastan prisustvovati županijski školski nadzornik te zastupnici konfesijah i učiteljstva, na koliko ovi nebudu možda podjedno članovi i užega gradskoga školskoga odbora.

§. 56.

Podžupanijskim školskim odborom prinadleži brinuti se za svekoliko materijalno stanje i vanjski red pučkih učionah, nalazećih se u području podžupanije. A da to uzmognu, valjat će im imati podpunu evidenciju o rečenih odnošajih istih učionah.

§. 57.

Organ, putem kojega će podžupanijski školski odbori biti od vremena do vremena obavještivani o svem, što se odnosi na materijalno stanje i vanjski

red pučkih učionah, jesu županijski školski nadzornici, kao izvjestitelji podžupanijskih školskih odborah.

§. 58.

Povodom izvještajah županijskih školskih nadzornikah zauzimat će se podžupanijski školski odbori, gdje se njihova pomoć pokaže potrebnom, kod podžupanijskih oblastih, da se uklanjanjem materijalnih nedostatakah pučko školstvo unapriedi.

Imenito će od njih poticati ponuke i predlozi glede podizanja novih i razširivanja obstojećih pučkih školah, glede poboljšanja dotacije učiteljskih miestah, glede shodnijega zakotarenja školskih obćinah, glede nabave savršenijih učilah i shodnijega pokućtva školskoga, — na koliko je nastojanje županijskoga školskoga nadzornika oko svega toga ostalo možda bezuspješno.

§. 59.

Podžupanijski školski odbori izvršivat će nadzorno i zaštitno pravo nad mjestnimi školskimi fondovi i zakladami — ako za to nisu odredjeni drugi posebni organi — ter će toga radi izpitivati i odobravati godišnje račune obćinskih školskih odborah o rečenih fondovih i zakladah.

§. 60.

Učitelje pučkih učionah, koji svoje dužnosti u službenom ili izvanslužbenom obziru laglje povriede, moći će podžupanijski školski odbor kazniti ukorom (§. 118. školsk. zakona).

§. 61.

O sjednicah i načinu zaključivanja podžupanijskih školskih odborah sadržavaju potrebite ustanove §§. 172. i 173. školsk. zakona.

Kod jednako podieljenih glasovah odlučuje predsjednik svojim glasom.

II. Zupanijski školski nadzornik.

§. 62.

Županijski školski nadzornici jesu za pučko-školsku upravu u svom području strukovni organi zemaljske vlade i tehnički članovi ter izvjestitelji podžupanijskih školskih odborah.

§. 63.

U načelu, koliko je podžupanijah toliko ima i školskih nadzorničtvah.

Predbježno i uz priuzdržaj daljih imenovanjah u smislu §. 159. škols-

skoga zakona, postavljeno je sa sjedištem tamo, gdje i veliki župani imadu svoja sjedišta, samo toliko školskih nadzornikah, koliko ima županijah, ali tako, da oni medjutim budu članovi i izvjestitelji svih, u području dotične županije obstojećih podžupanijskih školskih odborah (sr. §. 48. ove naredbe).

§. 64.

U upravnom organizmu zauzimlju županijski školski nadzornici naprama ostalim zemaljskoj vladi podčinjenim oblastim samostalan položaj; imaju svoj posebni ured; vode o svojoj gestiji posebni zapisnik, služe se posebnim uredovnim pečatom i imaju svoj posebni arkiv.

Napis na pečatu ima glasiti: „Kr. nadzorničtvo za pučke škole u N.“.

§. 65.

U poslovih strogo pedagogičko-didaktičkih, tičućih se pučkoga školstva, podčinjeni su županijski školski nadzornici neposredno kr. zemaljskoj vladi, koja svoje naredbe u rečenih poslovih neposredno na nje upravlja, a oni ih dalje priobćuju podčinjenim oblastim školskim (obćinskim školskim odborom).

§. 66,

Ravnim načinom i županijski školski nadzornici izvjesća svoja i predloge, na koliko se tiču poslovah u prediducem §. napomenutih, podnose, budi usljed dobivena naloga budi svojom iniciativom, neposredno kr. zemaljskoj vladi o predmetih, pridržanih riešenju i odluci iste zemaljske vlade.

I s obćinskimi školskimi odbori, dotično putem njih s mjestnimi školskimi nadzornici obći županijski školski nadzornik neposredno u naznačenih poslovih, na koliko se radi o vršenju obstojećih propisah.

§. 67.

U poslovih ekonomičko-administrativnih, tičućih se pučkih školah, obći županijski školski nadzornik s podžupanijskimi oblastmi svojega nadzornoga okružja poput oblastih uzporedjenih, ter se na nje, usljed svojih opažnjah najprije neposredno obratja, one pako predmetom, o kojem se radi, shodno ureduju izdajuć obćinskim poglavarstvom potrebite naloge, odredjujuć potrebite razvidbe, razprave itd. i, na koliko nisu vlastne odlučivati same, predlažuć zemaljskoj vladi predmete, pridržane riešenju i odluci njezinoj.

Samo u slučajevih potrebe traži županijski školski nadzornik pomoć u posredničtvu podžupanijskih školskih odborah i po okolnostih kod zemaljske vlade.

§. 68.

Županijski školski nadzornik vrši pripadajući državi školski nadzor u njezino ime unutar naznačenih mu granicah. Unutar tih granicah zadaćom mu je, da na boljak pučke nastave i uzgoja mladeži svoju pazku i skrb u svakom pravcu obraća, te su svi javni i privatni, u kategoriju srednjih učilištah nespadajući učevni zavodi i odgojilišta podvržena njegovu nadzoru, te mu je bditi nad tim, da se obdržavaju svi za takove zavode valjani obći i posebni propisi.

§. 69.

Iz te obćenito naznačene zadaće županijskoga školskoga nadzornika proiztiču sljedeća njegova prava i dužnosti.

§. 70.

Medju prava županijskoga školskoga nadzornika spada:

a) da bude saslušan gdje se radi o promjeni obstojećih i uvedenju novih uredabah školskih u njegovu području, ter u disciplinarnih slučajevih da bude upitan o marljivosti i ponašanju učiteljskoga, njegovu nadzoru podvrženoga osoblja;
b) da se u poslovih svojega djelokruga može, po naravi predmeta, ili na zemaljsku vladu ili na podžupanijske oblasti neposredno obraćati sa svojimi izviestji, molbami i predlozi. (§§. 66. i 67. ove naredbe.)
c) da može sjednicam obćinskih školskih odborah i javnim izpitom u svih njemu podčinjenih zavodih prisustvovati i predsiedati;
d) da učiteljske sastanke u svom području saziva te im predsieda;
e) da učiteljem i učiteljicam svojega nadzornoga područja može podjeljivati dopust od 3 do 14 danah.
f) da kano poglavar može učitelje u pedagogičko-didaktičkom pravcu svjetovati te radi odstranjenja nedostatakah s te strane opaženih ustmene odredbe izdavati načinom, da pred djetcom školskom nepovriedi ugled učiteljev.

§. 71.

Dužnosti pako županijskoga školskoga nadzornika jesu:

A) ima svake godine najmanje jedanput sve svomu nadzoru podvržene javne i privatne pučke škole posietiti i u svakom pravcu točno pregledati;

Napose pako ima se tom prigodom uvjeriti:

a) da li učitelj po propisanoj naukovnoj osnovi obučava i da li se postizava nastavni cilj u pojedinh razredih i predmetih;

b) da li se upotrebljavaju propisane, dotično za porabu dozvoljene učevne knjige;
c) da li učitelji točno vode uredovne knjige i spise (imenike, našastnike itd.);
d) da li su učenikom propisanim brojem zadavane i da li su valjano izpravljene ter bijahu li shodno birane razne pismene vježbe;
e) kakov je polazak škole i koji su poglavito uzroci neurednu polazku; da li učitelj školske izostatke točno bilježi i kako se od onih, koji su u tom dalje uredovati pozvani, postupa; imenito da li se odnosne kazne primjerenom točnošću i strogošću izvršuju;
f) da li su školske prostorije dostatne, njihovo gradjevno stanje da li je povoljno, klupe školske da li su shodno sagradjene i dobro postavljene;
g) da li je učiona obskrbljena potrebitimi učili, u kakovu se stanju ova nalaze i jesu li dobro pohranjena;
h) da li djetca imaju knjige i druge za nauk potrebite stvari;
i) da li ima, i u kakovu je stanju gombalište i školski vrt; da li se ovaj neupotrebljava možda u druge koje, nego li školske svrhe;
j) u kakovu je stanju knjižnica školska?
k) da li se pazi na čistoću oko zahodah i kakova je voda u zdencu školskom;
l) je li mladež zdrava izgleda i kakovi su najčestji slučajevi bolesti medju njom;
m) kakovo je ćudoredno stanje učione i radi kakovih su se disciplinarnih prestupakah morale ponajviše uporavljati školske kazne;
n) bivaju li učitelji točno platjani i da li se bave nedopuštenim kakovim uzgrednim poslom;

B) ima posietiti svaki razred ter, da se uvjerio napredku učenikah, prosto mu je i samu izpitivati i učitelju naznačivati što i koga da pita;
C) valja mu osobito pomnjivo motriti postupak onih učiteljah, koji u jednoj sobi podučavaju više odielah, da se uvjeri o vještini učiteljevoj u shodnom istodobnom zanimanju učenikah onih različitih odielah;
D) ima pozorno motriti nastavnu metodu učiteljevu ter mu glede nje shodnim načinom (§. 70 sl. f.) priobćivati svoje opazke;
E) nakon inspekcije ima se s učiteljem i smjestnim nadzornikom škole ter ostalimi članovi obćinskoga školskoga odbora, koji su ga pratili, potanko posavjetovati o stanju škole i ob onom, što bi trebalo učiniti, da se opaženi nedostatci uklone.

F) kod školah s više učiteljah drži s njimi učiteljsku sjednicu a ravnaju-ćemu učitelju priobćuje još napose svoje opazke i podjeljuje potrebite naputke.

Prosto mu je takodjer, obnadje li potrebnim, sazvati sjednicu obćinskoga školskoga odbora, koji je dužan tomu pozivu odazvati se i svaku potraženu obaviest davati.

§. 72.

Prigodom inspekcije ima se županijski školski nadzornik uvjeriti i o tom, kakovi su osobni odnošaji učiteljah medju sobom i s ravnajućim učiteljem ter kako učitelj ili učitelji žive s obćinom školskom.

Nastavše možda medju njimi razmirice gledat će da poravna, ako je moguće, mirnim putem.

§. 73.

Županijski školski nadzornik dužan je prigodom inspekcije uputiti se i o djelovanju obćinskoga školskoga odbora, pregledati spise i račune školske blagajne i zaklade školske.

§. 74.

Pri posjetu privatnih školah ima pomnjivo paziti na to, da li ti zavodi u pogledu svestranoga svojega uredjenja odgovaraju obstojećim propisom i uvjetom, pod kojimi su dozvoljeni, i da li neprekoračuju granice svoje ovlasti.

§. 75.

Od nadzora županijskoga školskoga nadzornika izuzete su preparandije, nalazeće se u njegovu području, ter će ti zavodi biti neposredno nadzirani putem strukovnih organah kr. zemaljske vlade.

§. 76.

Od županijskoga školskoga nadzornika očekiva se, da će i opetovnu i produžnu obuku u svom području poticanjem, savjetom i poukom što revnije unapredjivati ter bditi nad tim, da se i na tih zavodih glede svega ostaloga, a poimence glede redovitoga polazka obdržavaju obstojeći propisi.

§. 77.

Kod predlogah za mjestne školske nadzornike (§. 153 šk. zak.) paziti će svom sdušnostju na to, da za ta mjesta podžupanijskim oblastim budu predlagani takovi muževi, koji će uz ina dobra svojstva, kakova se od članovah obćinskih školskih odborah u obće traže, imat što više obćega i strukovnoga znanja,

da uzmognu zadovoljivati svojoj zadaći kano nadglednici pedagogičko-didaktičkoga djelovanja učiteljeva.

§. 78.

Županijski školski nadzornik dužan je izradjivati pismena mnienja, koja u školskih poslovih zaište od njega podžupanijski školski odbor ili zemaljska vlada.

§. 79.

O svakom nadzornom putovanju imat će županijski školski nadzornik voditi točan dnevnik i po njem sastaviti izvjestje na kr. zemaljsku vladu.

§. 80.

Na koncu svake školske godine imat će osim toga podnieti kr. zemaljskoj vladi svestrano izvješće o stanju svih pučkih školah, spadajućih po njegov nadzor.

U tom izvješću imat će stanje pučkih učionah bit ocienjeno pod svih gledištih, koja pružaju prediduće, zadaću županijskih školskih nadzornikah izcrpljujuće ustanove ove naredbe.

C. Zemaljska uprava.

I. Zemaljski školski odbor.

§. 81.

Kod zemaljske vlade postoji stalni zemaljski školski odbor.

§. 82.

Zemaljski školski odbor jest savjetujući sbor, pozvan da u svih u §. 176. škol. zakona naznačenih, pučkoga školstva tičućih se poslovih vještačkim sudjelovanjem bude u pomoć kr. zemaljskoj vladi.

§. 83.

Toga radi će se svi u pomenutom §. 176. šk. zakona naznačeni, pučkoga školstva tičući se poslovi, kanoti načelna didaktičko-pedadogička pitanja, učevne osnove, tekstovi školskih knjigah, važnija imenovanja za školsko-upravna i učiteljska mjesta, disciplinarni slučajevi, pridržani u smislu §. 118 šk. zak. zemaljskoj vladi, i napokon godišnja izvješća nadzornih organah o stanju pučkih

učionah, prije riešenja, dotično odobrenja priobćivati zemaljskomu školskomu odboru, da o njih izjavi svoje mnienje.

§. 84.

U tu svrhu držati će zemaljski školski odbor redovite i po potrebi izvanredne sjednice, koje će sazivati imenovani od bana predsjednik odbora ili njegov zamjenik.

§. 85.

Predsjednik odbora naznačivat će u sjednicah redom predmete, o kojih će se viećati, rukovodit će viećanja i sabirati glasove ter će pri stvaranju zaključakah kod jednako podieljenih glasovah odlučivati svojim glasom.

§. 86.

Kod izbora članovah za zemaljsko-školsko vieće gledat će zemaljska vlada na to, da u tom sboru po muževih poznate strukovne vještine budu zastupani interesi svih kategorijah zavodah za pučku nastavu i po mogućnosti raznovrstne struke iste nastave.

§. 87.

Poslovni komadi, o kojih se bude imalo saslušati mnienje zemaljskoga školskoga odbora, dostavljat će se od zemaljske vlade istomu odboru putem predsjedničtva njegova.

§. 88.

Prispjele komade porazdielit će predsjednik prama naravi predmetah medju pojedine članove zemaljskoga školskoga odbora, da o njih izrade pismeno svoj mnienje.

§. 89.

Ta pismena mnienja preuzimat će od članovah predsjednik kratkim putem ter će ih redom, koji mu se uzvidi najshodniji, predlagati za viećanje sjednicam zemaljskoga školskoga odbora.

§. 90.

Sjednicam zemaljskoga školskoga odbora prisustvovati će u smislu §. 178. sl. a) škol. zakona s pravom glasa i strukovni organi kr. zemaljske vlade ter će davati potrebite obaviesti i razjasnjivanja.

§. 91.

O tom, da li će se i koji vanjski član (§. 179. školsk. zakona) zemaljskoga školskoga odbora pozvati u sjednicu, odlučuje zemaljski školski odbor.

§. 92.

Izvanjskim članovom može, ako uztreba, povjeriti predsjednik izradbu mnienja o kojem predmetu, i u takovu slučaju bit će vanjski član dužan prisustvovati onoj sjednici, u kojoj se bude razpravljalo o njegovu izradku.

§. 93.

U pojedinih slučajevih prosto će biti zemaljskomu školskomu odboru prizivati k svojim viećanjem i takove vještake, koji nisu članovi odbora.

O potrebi takova poziva odlučivat će zemaljski školski odbor na predlog kojega od svojih članovah.

Prizvanim vještakom pripadat će o predmetih, radi kojih budu prizvani, pravo odlučujućega glasa.

§. 94.

Zaključci zemaljskoga školskoga odbora o predmetih, o kojih se je tražilo njegovo mnienje, odpravljati će se zemaljskoj vladi uz prilog odnosnoga vještačkoga mnienja (§. 88.) i uz povratak priobćenih spisah.

§. 95.

Ob odlukah uzsljedivših proti mnienju zemaljskoga školskoga odbora, priobćivat će zemaljska vlada svoje razloge istomu odboru putem predsjednika njegova.

§. 96.

O sjednicah voditi će se kratki zapisnici, za koje, kano i za druge pismene poslove, koji se moraju ograničiti na najstrožiju potrebu, izabrat će zemaljski školski odbor jednoga od svojih članovah perovodjom.

§. 97.

Pojedinim članovom zemaljskoga školskoga odbora prosto će biti u slučajevih, gdje se sa zaključkom većine nebudu slagali, glas svoj odlučiti i podnieti svoje posebno pismeno mnienje, koje će se imat priložiti odnosnomu sjedničkomu zapisniku.

§. 98.

Za obdržavanje sjednicah i pohranu spisah opredielit će se zemaljskomu školskomu odboru shodan prostor u kojoj od uredovnih sgradah kr. zemaljske vlade.

*

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXVIII.

Izdan i razposlan dne 24. rujna 1875.

Br. 66.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za pravosudje od 14. rujna 1875. br. 3783.

kojom se u dogovoru s kr. vladnim odjelom za unutarnje poslove izdaje provedbeni naputak k zakonu od 17. svibnja 1875. o kaznenom postupku (br. 30. sbornika od godine 1875).

Na temelju članka IV. zakona od 17. svibnja 1875. (kom. 19. br. 29. sbornika) ob uvedbi kaznenoga postupnika, zakona o porabi tiska, o sastavljanju porotničkih listinah i zakona o postupku u poslovih tiskovnih naredjuje se u svrhu provedenja kaznenoga postupnika kako sliedi:

Članak. I.

Niže sljedeći provedbeni naputak k postupniku kaznenomu od 17. svibnja 1875. stupa u kriepost istim danom kada i pomenuti postupnik, dakle — dne 25. rujna 1875.

Članak II.

Ustanove naputka, naredbom ministarstva pravosudja od 16. lipnja 1854. (drž. zak. lista br. 165.) izdana o unutarnjem uredovnom djelovanju i o poslov-

106

nom redu sudbenih vlastih u poslovih kazneno-sudbenih, i naredbe ministarstva pravosudja od 3. kolovoza 1854. (drž. zak. lista br. 201.) o unutarnjoj uredbi i o poslovnom redu državnih odvjetničtvah, koje se odnose na takove predmete, koji su preuredjeni novim kaznenim postupnikom ili ovdje sliedećim provedbenim naputkom, napokon i pozivi na kazneni postupnik od 29. srpnja 1853., koji su sadržani u naredbah prije pomenutih, stupaju sa danom 25. rujna 1875. izvan krieposti.

Članak III.

Svi ostali, u cesarskih naredbah, ministarskih odredbah i razpisih sadržani propisi i poduke, koje su pokraj naputka za kaznene sudove i pokraj propisa za državna odvjetničtva do sada bile mjerodajne za uredovna djela organah, radećih u postupku kaznenom, ostaju netaknute u toliko, u koliko niti postaju suvišne tim, što im je nestalo preduvjetah, na kojih se osnivaju, a niti se preinačuju ustanovami novoga kaznenoga postupnika, i naredbami, koje izdane budu u svrhu, da postupnik taj bude proveden.

Ivan Mažuranić s. r.

Provedbeni naputak

k postupniku kaznenomu od 17. svibnja 1875.

DIO PRVI.

Ustanove o uredovanju sudovah u stvarih kaznenih.

§. 1.

Stalne odiele (senate) (§. 14. kaz. post.) imat će načelnik sudišta sastaviti za godinu 1875. za vrieme od 25. rujna 1875. do 1. siečnja 1876., a unapried koncem svake godine tako, da isti početkom svake godine uzmognu odmah započeti svoje djelovanje.

Načelniku bit će prosto narediti iste sudce, da budu članovi i zamjenici od više senatah.

Da su senati, pomenuti u §§. 12. i 13. kazn. post. u istinu ustrojeni, zatim imena članovah od pojedinih senatah, zamjenikah, i red, kojim će ovi imat vršiti službu, treba dostaviti do obćenitoga znanja, pribiv sve to u sudnici; a prijava, da su i kako su senati sastavljeni, ima se u dvogubu odpravku predložiti banskomu stolu.

Predsjednik banskoga stola ima jedan odpravak tih prijavah, a tako i

prijavu glede senatah, koje je sam sastavio po §. 15, kaz. post., predložiti stolu sedmorice.

Isto tako imadu se odmah prijaviti promjene, koje se uz godinu dogode.

§. 2.

Ako bi se prigodom glavne razprave, započete u sboru od četiri sudca, izpostavilo, da je čin na koji obtužba glasi, zločinstvo kažnjivo najmanje kaznom od pet godinah (§§. 13. i 256. k. p.) razumieva se po sebi, da se ima sbor sudacah, ako razprava nebude odgodjena, odmah redovitimi članovi ili zamjenici toga odjela dopuniti te razprava nastaviti.

§. 3.

Obavljati ona uredovna djela, koja su po kaznenom postupniku doznačena sudovom kotarskim, zvan je u prvom redu sudac kotarski. Moći će pak takova uredovna djela povjeravati, da ih samostalno obavljaju, sudačkim kod suda kotarskoga namještenim urednikom pomoćnim, u koliko su isti po zakonu za to sposobni. Zaključci na to, da se odredjuje ili ukida zatvor, izvješća i zamolna pisma na druge vlasti imadu se, ako nije pogibelj s odgodom skopčana, predložiti svagda sudcu kotarskomu, da ih odobri. Kako da se čine predizvidi, o tom će sudac kotarski sudačkomu uredniku pomoćnomu dat izrazitih naputakah i obvezati ga, da u pogledu važnijih činah, koji se odgoditi mogu, buduć da nisu odveć silni, zaište u njega, da ih odobri.

§. 4.

Ako kod sudca iztražitelja bude ustmeno učinjena prijava, imat će se sačiniti o tom napisnik, a prijavnik izpitati tako, da moguće bude zadobiti podlogu za sliedeća uredovna djela. Uredovna pak djela, kojih nebude moguće odgadjati, imat će se obaviti i prije, nego se sačinjavao bude napisnik.

§. 5.

Ako sudac - iztražitelj, ovršujuć uredovno svoje djelo, saznade za okolnosti takove, koje pokazuju kažnjiv kakov čin ili kojega učinitelja, o kojem državni odvjetnik još nezna, bit će držan obaviestiti o tom odmah državnoga odvjetnika.

§. 6.

U svih slučajevih, gdje je sudac-iztražitelj držan, zaiskati odluku suda jer dvoji, da li bi pristao na predlog tužiteljev, imat će odmah učiniti potrebita, da takovu odluku od suda dobije.

*

§. 7.

Sud kotarski držan je državnoga odvjetnika, ako zahtjeva, obaviestiti o stanju kaznenoga postupka sbog zločinstvah i prestupakah, na pitanja na to smjerajuća odgovoriti i poslati mu spise, da ih pregledati može.

§. 8.

Redarstvene oblasti i njihovi podčinjeni organi dužni su svakomu zahtjevu državnoga odvjetnika ili njegova zamjenika bezodvlačno udovoljiti.

§. 9.

Čim se predizvidi ili iztraga radi zločinstva ili prestupka povede pri sudu, imat će sudac iztražitelj osnovati dnevnik.

U prekršajih imat će se osnovati dnevnik samo onda, ako se nakupe još i drugi spisi, a ne jedino prijava, razpravni napisnik i osuda.

Ako se stvar koja kaznena izluči (§§. 50. 51. kazn. post.), imat će se o izlučenoj stvari kaznenoj osnovati poseban dnevnik i u dnevniku jednom i drugom zabilježiti, kako se odnose medju sobom.

Da su se spisi koji izlučili, imat će se to zabilježiti u dnevniku one kaznene stvari, koja je prva bila povedena.

Ako se isti spisi potrebuju u obje stvari kaznene, moći će se, ako uztreba, ondje, gdje neima izvornikah, priklopiti prepisi od spisah.

§. 10.

U svih slučajevih, gdje od izmaka kojega roka zavisi sudbena koja odredba, imade rok točno bit zabilježen. Ako iz zanemarena roka sliedi to, da će se zatvorenik odpustiti, i ako je dvojbeno, kako i od kada se taj rok računa, imat će se odmah zaiskati odluka suda.

Ako usljed zanemarena roka od strane državnoga odvjetničtva treba zadovoljiti propisu §. 24. kaz. post., imat će se bezodvlačno prijava učiniti načelniku sudišta.

§. 11.

Ako prigodom, kada se koja stvar kaznena izluči, tužitelj pozvan bude, da dade očitovanje, pomenuto u §. 50. točka 3. 4. i 5. kazn. post., imat će mu se za to odrediti rok što najkraći.

§. 12.

U napisnicih ima se zabilježiti sud, koj uredovno djelo obavlja, zatim povod toga djela, a i ura, kada se je započelo.

U glavi svakoga zapisnika, ticao se on iztrage radi zločinstva prestupka

ili prekršaja, imaju se poimence sve prisutne osobe sudbene uz naznaku njihova svojstva uredovnoga navesti.

Ako za preslušavanje okrivljenika uztreba više vremena, imat će se zabilježiti i čas, kada preslušavanje bude zaglavljeno.

§. 13.

Ako onaj, koj u napisnik bude preslušan, dodade svoj rukoznak (§. 96. kazn. post.), imat će ime njegovo voditelj napisnika pridati rukoznaku.

§. 14.

Ako k preslušavanju bude prizvan tumač, imat će se najprije na jednoj strani napisnika napisati pitanje u jeziku sudbenom, a pod tim doslovni prevod pitanja, zatim na drugoj strani odgovor u jeziku onoga, koj se preslušava, a pod tim odgovor u doslovnom prevodu.

§. 15.

Da ondje, gdje je sjedište suda u obće naredjeni budu svjedoci sudbeni, imat će za to za dobe pobrinut se načelnik suda, i ako od potriebe bude, porazumjet će se poradi izbora prikladnih osobah s načelnikom obćinskim.

16.

Ako osobam, koje su uvrštene u imenik braniteljah, uz godinu oduzeto bude pravo, da kao zastupnici u stvarih kaznenih dolaze pred sud, imat će banski stol obavjestiti o tom kaznene sudove svoga okoliša, a tako i stol sedmorice.

§. 17.

Poziv, upravljen na okrivljenika, treba da zabilježen bude u spisih. Pozive dostavljaju u pravilu podvornici uredski ili pak predstojnici obćinski.

§. 18.

Radi li se o zločinstvu kažnjivu težkom tamnicom od najmanje pet godinah, ima ona oblast, koja predizvide povede, vazda staviti osumnjičeniku pitanje, da li zahtjeva povedenje iztrage radi čina, o kojem se preizvidi vode, ili se podlaže neposrednoj obtužbi (§. 84. k. p.)

§. 19.

Pri preslušavanju okrivljenika imat će sudac-iztražitelj razviditi i to, kako bi se oštećeniku pomoći moglo, da mu šteta bude naknadjena.

Ako okrivljenik prigodom preslušavanja stane kazivati ili izpovjedati takova kažnjiva djela, za koja sud nezna još ništa, imat će se kazivanje okrivljenikovo i o tom popisati i zapisnik neodvlačno u prepisu državnomu odvjetniku priobćiti.

§. 20.

Načelnik suda ima učiniti odredbu, da mu se svagda, kada se tko uhiti i kada koj uhićenik bude izručen, odmah to dojavi i da uhićenik medjutim pod stražu bude metnut.

Sudcu, kojemu je vodjenje stvari kaznene poviereno, ima se izručba odmah obznaniti, da se potriebite mjere učiniti uzmognu za dobe i u zakonitom roku, ako je u zakonu naredjen rok za dotično uredovno djelo.

Svakiput, kada se tko uzme u zatvor, ima se o tom obavjestiti državni odvjetnik, osim ako se radi o obtužbah privatnih ili subsidijarnih.

Ako se uhiti više osobah po §. 17. kaz. post. ima se uporaviti ustanova §. 17. naputka za kaznene sudove od 16. lipnja 1854.

§. 21.

Kada se tko metne u zatvor, ima se:

1. točno opisati osoba i odjeća zatvorenikova;
2. zatvorenik i odjeća mu točno preiskati;
3. sve, što god nadjeno bude, kao: pisma, novci ili ini predmeti, kojimi bi se zatvorenik mogao osloboditi, sebe ili druge raniti, ili stvari ili obilježja od kažnjiva čina, ima se od zatvorenika oduzeti, točno pobilježiti i metnuti u sudbenu pohranu.

Pri uporavljivanju odredabah, datih u §. 54. naputka za kaznene sudove, od 16. lipnja 1854. o naredjivanju uze, u koju da okrivljenik metnut bude, valja držati se propisah §. 175. kazn. post.

§. 22.

Ako je proti okrivljeniku odredjena uza iztražna, i ako je sudac uputio ga i podučio o pravnom lieku, kojim mu je prosto poslužiti se proti tomu, imat će se zabilježiti u napisniku, da je to učinjeno.

§. 23.

Sudac iztražitelj ima voditi posebno bilježenje o osobah, koje se nalaze u zatvoru kolusionalnom, i načelniku suda prijaviti svaki slučaj, kada god zatvor takov odredi ili dokine. Načelnik suda pazit će brižljivo, da nebude prekoračeno najdulje trajanje zatvora kollusionalnoga, ustanovljena u §. 181. kaznenoga postupnika.

Isto tako ima se načelnik suda brinuti, da se što više prikrati iztražni

zatvor, odredjen proti osobi, koja se po §. 39. stav. 3. kaz. post. ima okrivljenikom smatrati, bez da je povedena proti njoj iztraga, odnosno predana obtužnica.

Naročito ima državni odvjetnik s mogućim pospješenjem učiniti glede takovih zatvorenikah nuždne predloge, da se uzmogne postupak nastaviti. (§. 83. kaz. post.)

§. 24.

Ako neposliedi za dobe odredba o zatvoru, imat će sud kotarski prijavu o tom učiniti u slučaju §. 82. točka 3. kaz. post. državnomu odvjetniku.

§. 25.

O svihkolikih zatvorenicih ima se voditi napisnik.

Rubrike ovoga napisnika sliedeće su:

1. Tekući broj, pod kojim zatvorenik bude upisan. Ovaj broj teče neprekidno od početka pak do konca godine. Na koncu godine imadu se oni, koji u zatvoru ostanu, prenjeti u napisnik buduće godine po redu, kako su bili u lanjskom, sa brojevi, tekućimi opet od početka;
2. Dan, kojega je tko predan bio u zatvor;
3. Ime one vlasti ili onoga javnoga organa, koj je dotičnika u zatvor predao.
4. Ime i prezime zatvorenikovo;
5. Broj uze i osobiti oprezi, koji se možda imadu uporaviti;
6. Vladanje zatvorenikovo u uzi;
7. Dan i način svršetka zatvora.

§. 26.

Kod zatvorenika nesmije se ostaviti gotova novca, niti je slobodno dati mu ga.

Načelnik suda odredjuje, da li će i pod kojimi opreznimi mjerami uznik moći u obće dobiti izvana odjeće, posteljine, hrane, i inih stvarih. Takovi predmeti, ako se u uzu unesu, imadu se točno preiskati prije, nego što će se rabiti.

Zatvoreniku, koj je okrivljen sbog zločinstva, na koje je udarena kazan smrti ili barem desetgodišnja kazan slobode, mogu se svagda dati samo takove jestvine, koje su priredjene u uznici.

§. 27.

Ustanovah, koje su u §§. 177. i 178. kazn. postupnika propisane za sudca-iztražitelja, ima se u slučajevih, gdje neradi sudac-iztražitelj, držati onaj sudac, kojemu je vodjenje dotične kaznene stvari povjereno.

Ustanove ovih paragrafah bit će odlučne i pri uporavljivanju onih naredabah, koje su sadržane u §§. 76. i 78. naputka za kaznene sudove od 16. lipnja 1854. što se tiče obćenja zatvorenikah s duhovnikom i s inimi osobami.

§. 28.

O pregledavanju uzah, kada god po §. 180. kaz. post. obavi to načelnik suda, ima se sačiniti napisnik.

§. 29.

Ako u sudbenu pohranu bude uzeto stvarih, imat će se oznaka, koja će se udariti na zavitak ili na cedulje, koje su pridjevene pečatom sudbenim, zatim kaznena stvar i napisnik, kamo spadaju, točno ubilježiti s odnosom na broj podnesnoga napisnika a i na broj dnevnika.

Predmeti namjenjeni službi božjoj, a uzeti u pohranu sudbenu, ako se nebudu imali povratiti ovlašteniku, imat će se predati obližnjemu duhovnomu pastiru dotične vierozakonske družbe.

§. 30.

Obavjestnicu, propisanu po §. 30. naputka za kaznene sudove od 16. lipnja 1854., imat će po obrazcu I. sastaviti sudac iztražitelj, a ako iztrage nije bilo, onda predsjedatelj u glavnoj razpravi: u prvom slučaju ima predsiedatelj stinitost onoga, što je u obavjestnicu uvršteno potvrditi svojim podpisom. Rubriku 10. izpunit će u svoje doba uprava dotičnoga kazništa.

§. 31.

O svakoj nastupljenoj kazni slobode, koju je dosudilo sudište, ima se obavjestiti državni odvjetnik.

Glede odpravljanja onih obsudjenikah, koji kazan svoju prebaviti imadu u kojoj kaznioni, imadu valjati sliedeća:

Ako je obsudjenik na slobodi, ima sud uvaživ okolnosti, odrediti, da li će obsudjenik imat otići neposredno u kaznionu, ili pak doći najprije k sudu. Učinjena u tom pogledu odredba, a i vrieme, do kojega će imat nastupiti kazan, obznanit će se kako obsudjeniku, a tako i vlasti, koja je zvana preuzeti ga. Ako se obsudjenik tomu nepokori, naredit će sud da se uhiti.

Sud ima poslati kaznioni obavjestnicu ujedno s prepisom osude i razlogah.

§. 32.

Prijave o izrečenih obsudah, što ih činiti imade sud po §. 343. kaz. post., saobćivat će se državnomu odvjetniku.

§. 33.

Kao što je naredjeno u §. 36. br. 2. i 3. kaz. post. imade sud obavjestiti privatnoga učestnika o tom, da je državni opvjetnik odustao od progonjenja.

§. 34.

K spisom, koji se po §. 154. naputka za kaznene sudove od 16. lipnja 1854. uvrstit imadu u napisnik uručbeni, spadaju takodjer predlozi privatnih učestnikah na povedenje iztrage (§. 36. br. 1. kaz. post.) njihove izjave, da neodstupljuju od progonjenja (§. 36. br. 2. i 3. kaz. post.) i obtužnice, što ih oni predadu.

§. 35.

Sud imade državnomu odvjetniku, saobćiv mu spis, obznaniti svaku podignutu obtužbu subsidijarnu, dan glavne razprave o takovoj obtužbi i konačnu riešitbu stvari kaznene.

§. 36.

Kotarski sudac ima nastojati, da bude na isti dan po mogućnosti više razpravah sa istimi priserežnici obavljeno.

§. 37.

U smislu §. 268. k. p. ima se o viećanju nakon razprave o prekršajih voditi poseban napisnik, koji ima u kratko sadržavati naznaku kako je koji član suda glasovao, nu bez navoda razlogah. Napisnik ovaj ima podpisati predsiedatelj i perovodja, koje osobe podpisuju i napisnik o razpravi.

Uvid u zapisnik o viećanju dopušten je samo državnomu odvjetniku [§. 27. sl. f) kaz. post.] nu ne inim strankam (§. 46. kaz. post.).

§. 38.

U glavne odjele, koji za registraturu priredjeni budu po §. 167. naputka za kaznene sudove od 16. lipnja, 1854., imadu se spisi uvrstiti ovako razlučeni:

A. Spisi o kaznenih stvarih, koje su ustupljene drugim vlastim;
B. Spisi o kaznenih stvarih, koje su se svršile bez glavne razprave;
C. Spisi o kaznenih stvarih, u kojih je bila glavna razprava;
D. Izvješća i dopisi drugih vlastih u stvarih kaznenih, koji se neodnose na kaznene slučajeve, tekuće pred tim sudom;
E. Spisi tičući se uzah.

§. 39.

Troškove za postupak kazneni i za ovrhu kazni imadu do dalje naredbe pobirati sudovi po mjeri postojećih propisah.

§. 40.

Zaustava svojine okrivljenikove, koja je prigodom kaznenoga postupka došla u pohranu sudbenu, u svrhu, da se njom osiguraju troškovi postupka (§. 138. naputka za kaznene sudove od 16. lipnja 1854.) zavisit će od uvjetah, navedenih u §. 332. kaznenoga postupnika.

§. 41.

Kazni novčane pobirat će sudovi kao dosada.

Da su se kazni novčane, dosudjene osudom u istinu platile, ima se svaki put javiti državnomu odvjetniku, kojemu valja ujedno predložiti dotični spis, da ga vidi.

§. 42.

Globe, što ih sudbeni stolovi ili banski stol i sedmorice na temelju §. 5. kazn. post. dosude a kotarski sudovi poberu, imadu se od sgode do sgode uz primku odpraviti sudbenomu stolu, koji će jih odpravljati nadležnomu kr. podžupanijskomu uredu, dotično gradskomu poglavarstvu.

§. 43.

O pobranih kaznih novčanih ima se na koncu mjeseca siečnja svake godine dati izkaz zemaljskoj vladi (odjelu za bogoštovje i nastavu.)

§. 44.

Za ovhu smrtne kazni ide krvniku 25 for. a svakomu pomoćniku, kojega pri tom uztreba, 5 for. Ako se kazan smrtna ima ovršiti izvan prebivališta krvnikova ići će mu povrh toga, osim naknade za priliku, kojom se ima poslužiti, još u ime troškovah hranitbenih 5 for. na dan za njega i pomoćnike njegove skupa.

§. 45.

Sudovi kotarski vodit će registar po obrazcu II. o svih prijavah, koje im dodju poradi zločinstvah i prestupakah.

§. 46.

O zapodjenutih slučajevih prekršaja ima se kod suda kotarskoga voditi registar po obrazcu III.

§. 47.

U mjesto obrazca glavnoga registra, propisana u §. 6. naputka za kaznene sudove od 16. lipnja 1854. ima doći obrazac IV.

Osim toga ima se voditi poseban registar o svih predanih obtužnicah po obrazcu V.

§. 48.

Predsjedatelj pri glavnoj razpravi imade o kaznenih slučajevih, koji mu dodju, voditi registar po obrazcu VI.

§. 49.

Sudovi kotarski imadu o svojem kazneno-sudbenom radu poslovne izkaze, sastavljene po obrazcu VII., poslati svake godine i to za osam danah po minuloj godini banskomu stolu.

§. 50.

Godišnji poslovni izkazi, što ih sudišta prve molbe predlagati imadu po §. 42. naputka za kaznene sudove od 16. lipnja 1854., treba da sastavljeni budu po obrazcu VIII.

§. 51.

Banski stol imade svoj poslovni izkaz, tičući se stvarih kaznenih urediti po obrazcu IX.

§. 52.

Poslovni izkaz, što ga stol sedmorice kano sudište kasacionalno na koncu godine priobćuje kr. zemaljskoj vladi (odielu za pravosudje) ima se voditi po obrazcu X.

DIO DRUGI.

Ustanove o uredovnih djelih državnoga odvjetničtva.

§. 53.

Državni odvjetnik ima pismeno bilježiti ustmene prijave, ako obnadje, da su osnovane.

Nadje li pak, da su neosnovane, imat će prijavnika o tom poučiti, pak ako ovaj pri svem tom neće da odstupi od prijave, imat će ju na zahtjevanje uzeti u napisnik.

§. 54.

Ako državni odvjetnik zavrgne prijavu, koja mu je došla, a nije ni bilo nikakovih sudbenih predizvidah (§. 83. kaz. post.) imat će sudu dati potrebite obavjesti u slučajevih, gdje okrivljenik sudu bude predan, gdje u sudbenu pohranu

*

imadu doći koji predmeti ili gdje inače valja učiniti odredbu, koju je sud učiniti državan.

§. 55.

Kada državni odvjetnik naredi, neka se čine predizvidi, imat će se u mjestih, gdje postoje oblasti redarstvene, obratit toga radi u pravilu na te vlasti.

Naznačit će samo u obće smjer, kojim da predizvidi idu, nego moći će takodjer o pojedinih uredovnih dielih, koja bi se obaviti imala, dati izrazitih naputakah. Imenito moći će zahtjevati, neka se sastavi napisnik, pače i naznačiti pojedina pitanja, o kojih zahtjeva da dotičnik bude preslušan.

Obćenje neka, koliko je moguće, biva ustmeno; ono, što naredi, kao i ono, što mu bude saobćeno, imat će u važnijih slučajevih bilježiti; bit će takodjer vlastan, takova bilježenja tražiti od oblasti umoljene.

Pri neurednostih, pri neopravdanu kraćenju pomoći ili pri zavlačenju imat će se državni odvjetnik obratiti na oblast, koja je umoljenoj vlasti neposredno predpostavljena, ili pak na nadodvjetnika.

§. 56.

Kada državni odvjetnik zavrgne prijavu, u kojoj nije uredovao iztražni sudac kod sudbenoga stola, poslati će predizvidne spise onomu kotarskomu sudu, od kojega je prijava stigla. Ako je prijava, koju je državni odvjetnik zavrgnuo, stigla od sigurnostne oblasti, ima ju državni odvjetnik sahraniti kod sebe, ako nije predizvide kroz iztražnog sudca ili kotarski sud činiti dao.

§. 57.

Kada državni odvjetnik učini predlog, neka se povede iztraga, imat će se u smislu §. 85. kaz. post. izrazito i točno naznačiti osobe, proti kojim i diela, glede kojih učinjen bude predlog.

Ovako treba da bude i onda, kada se u tečaju iztrage učini predlog, neka se ista razprostre na drugo koje djelo ili na druge koje osobe.

§. 58.

I po povedenoj jurve iztragi imat će državni odvjetnik nastojati, da se nabavi gradivo, potrebito za iztragu i moći će u tu svrhu potražiti podporu u drugih vlastih (§. 31. kaz. post.)

§. 59.

Ako obtužnica predana bude proti više obtuženikah, moći će se iz odpravakah za pojedine obtuženike izpustiti one točke obtužbene, koje se njih netiču ni posredno ni neposredno.

§. 60.

Ako zatvoreni okrivljenik izjavi pred sudom, da on netraži, da mu obtužnica bude dostavljena (§. 200. kaz. post.) i da će se zadovoljiti, ako mu samo bude pročitana, neće bit potriebno dostavit mu je, i dostavu zamienit će potvrda u napisniku, da mu je obtužnica bila pročitana.

§. 61.

Državni odvjetnik treba da je svedj obavješten o stanju, u kojem se nahode kaznene razprave, koje se vode na temelju obtužbah subsidijarnih; a da je slučaj takov nastao i ako se je kaznena stvar u prehodnom postupku svršila, da je predana obtužnica, imat će svakiput kako to, tako i uspjeh javiti državnomu nadodvjetniku.

§. 62.

Ako osuda glasi na izgon iz zemlje ili na odpravu, imat će državni odvjetnik osim prijave, propisane u §. 348. kaz. post., saobćiti to uredničtvu redarstvenoga viestnika.

§. 63.

Glede prodaje, koja je u §§. 318. i 320. kaz. post. naredjena za predmete, dolazeće od sudbeno-kaznenih iztragah, učinit će državni odvjetnik potrebita, da ju sud naredi, a i nadzirat će prodavanje.

§. 64.

Dojavljivanje važnih dogodjajah uredničtvu redarstvenoga viestnika, što bi po postojećih propisih sudovi činiti morali, obavljat će državno odvjetničtvo, kada to bude potrebito i kada stvar još nije došla do samoga suda.

§. 65.

Državni odvjetnik ima po obrazcu XI. voditi registar, uredjen po tekućih danih u godini o svih naredjenih glavnih razpravah i o uspjehu njihovu.

§. 66,

Državni odvjetnik ima u evidenciji držati prijave sudovah kotarskih o predizvidih, koje isti po §. 82. kaz. post. povedu poradi zločinstvah i prestupakah, a kod zatvorenikah ima nadzirati, da spisi za dobe budu predloženi.

§. 67.

Poslovni godišnji izkaz, što ga državni odvjetnik podnositi ima po §. 22. naredbe za državna odvjeničtva od 3. kolovoza 1854., treba da sastavljen bude po obrazcu XII.; a statistični izkaz po obrazcu XIII.

§. 68.

Državni nadodvjetnik ima poslovni izkaz, što ga o svojem dielovanju podnosi zemaljskoj vladi, osnovati po obrazcu XIV.

Obrazac I. k §. 30. provedbenoga naputka.

Kr. sudbeni stol u

Obavjest-

1. Ime, prezime i pridjevak Doba, vjera, stalež, zanimanje. Imetak, opis osobe.	2. a) Rodno mjesto b) prebivalište ili boravište, c) nadležna občina	3. Prijašnji život	4. Posljednje počinjeno kažnjivo djelo po §§. kazn. zak. Sukrivci ili dionici
Ime, prezime i pridjevak: Doba: Vjera: Stalež: sa zakonite djece: Zanimanje*) Javni urednik i učitelj: Duhovnik { katolički drugoga vjeroizpovjedanja Gospodarstva { posjednik i zakupnik: službenik viši: ini službenici najamnici Trgovina i obrt { podhvatnik: službenik viši: pomoćnik, najamnik: Posjednik kuće i rentah: Častnik: Liječnik: Učenjak, književnik, umjetnik: Služinče: Ina zvanja: Bez stanovite zaslužbe: Imetak*) { imućan: srednje ruke: siromah: Opis osobe: Veličina: usta: sustav tiela: zubi: lice: brada: mast od lica: podbradak: vlasi: osobita obilježja: obrve: jezik: oči: odjeća: nos:	a) rodno mjesto: b) posljednje prebivalište ili boravište: (a) | b)) nezna se ili (nestalno) u inozemstvu: u ovozemstvu: i to: vanjština (selo): grad izpod ili preko 10.000 stanovnikah { izpod preko c) nadležna občina:	dobra glasa*) Dvojbena glasa, da je { razsipnik pijanac danguba sklon na nasilje Do 14. godine života odhranjen*) u kući roditeljsk. izvan kuće roditeljske Kažnjen odprije	

*) Ako se sudara, imadu se ove rubrike izpuniti sa „Da“ ili „Jest“, inače pak ostavit neizpunjene.

Broj glavnoga registra / Broj osude 18

nica

5. Izvadak iz posljednje osude	6. Dan, kojega je počela kazan slobode	7. Dan kada se završuje kazan	8. Tjelesna i duševna svojstva, zatim na koliko izobražen (podučavan u vjerozakonu, u početnih i drugih naucih)	9. Bilježka	10. Vladanje za vremena kazni
Osudom kr. sudbenoga stola u od 187 br. radi zločinstva(h):			Vješt čitanju i pisanju	Troškovi postupka kaznenoga mogu se (nemogu se) ućerati	

K ovršbi kaznenoj

dne 18

Obrazac II. k §. 45. provedbenoga naputka.

Registar kotarskoga suda o prijavljenih zločinstvih i prestupcih.

Tekući broj	Dan prijave	Broj podnesni	Djelo kažnjivo	Ime okrivlje-nika	Trajanje zatvora		Dan, kad su spisi predani državnomu odvjetniku	Bilježka
					od	do		

Bilježka. Ako se učinitelj nezna, ima se u rubriki 4. navesti ime oštećenikovo.

Obrazac III. k §. 46. provedbenoga naputka.

Registar kotarskoga suda o

Tekući broj	Dan, kada je prispjelo	Broj podnesni	Djelo kažnjivo	Tužitelj	Okrivljenik	Trajanje zatvora		Da li je bilo predizvidah	Riešeno		
						od	do		bez razprave	ustupom	odustajom tužitelja

tekućih prekršajih.

Osuda oglušna	Dan razprave	Bitni sadržaj osude	Priziva se poprimio	Presuda u drugoj molbi	Obnovljena razprava i konačni joj rezultat	Ovršba kazni slobode		Kazan novčana		Ina odredba	Riešitba izrečena		Opazka
						početak	kraj	ućerana	zatvorom zamienjena		sporazumno sa sudcem	proti mnieniju sudca	

Obrazac IV. k §. 47. provedbenoga naputka.

Glavni registar sudbenoga stola o predhodnom postupku poradi zločinstvah i prestupakah.

Tekući broj	Broj uručbenoga napisnika	Dan, kojega je prispjelo	Izvjestitelj	Tužitelj	Kažnjivo djelo	Okrivljenik	Trajanje zatvora		Dan, kojega je predana obtužnica	Svršeno bez predane obtužnice		Broj, pod kojim se stvar kaznena nalazi u registru obtužbah	Opazka
							od	do		u 1. molbi	u 2. molbi		

Bilježka. 1. U ovaj glavni registar imadu se uvrstiti i obtužnice svekolike, koje dodju neposredno (§. 199. kazn. post.)

2. Neposredno na sudište prispjele prijave o kažnjivih djelih, glede kojih neima još predloga od tužitelja, neimaju se uvrstiti u glavni registar.

Obrazac V. k. §. 47. provedbenoga naputka

Registar sudbenoga stola

Tekući broj	Broj podnesnoga napisnika	Dan kojega je prispjelo	Djelo kažnjivo	Tužitelj	Okrivljenik	Trajanje zatvora		Uspieh prigovora ili pritužbe proti zatvoru (§. 201. kazn. postup.)			
						od	do	Za sada odbijen po §. 202. kazn. post.	Doznačenje po §. 203. kazn. post.	Prigovor pripušten, §. 204. kazn. post.	Obtužba pripuštena §. 205. kazn. post.

*) U ovu rubriku treba da se uvrste i oni slučajevi, u kojih se je obtužbi samo stranom dalo miesta.

o predanih obtužnicah.

Žaoba ništovna u postupku prigovornom glede stavljenja pod obtužbu		Dan, kojega je spis predan predsjedniku glavne razprave	Ime, predsjednikovo	Dan glavne razprave	Presuda prve molbe	Presuda posljednje molbe	Dan nastupljene kazni slobode	Položena kazan novčana	Ina odredba	Opazka
s uspjehom*)	bez uspjeha									

Obrazac VI. k. §. 48. provedbenoga naputka.

Registar predsjednikov o glavnih razpravah.

Tekući broj	Dan, kada je spis preuzet	Br. registra Br. podnesn. napisnika	Ime sudca iztražitelja	Stvar kaznena	Tužitelj	Obtuženik	Trajanje zatvora		Dan glavne razprave	Presuda prve molbe	Presuda posliednje molbe	Nastupljena kazan slobode	Položena kazan novčana	Dosudjuju se troškovi; kako da se isti ućeraju	Ina odredba	Dan, kojega je spis predan u registraturu	Opazka
							od	do									

Obrazac VII. k. §. 49. provedbenoga naputka.

Izkaz poslovni o kazneno-

Ime suda kotarskoga	Preostali poslovni komadi od lanjske godine	Umnožak	Riešeno	Na koncu lanjske godine preostale stvari kaznene u prekršajih	Umnožak	Riešeno	Bez razprave dokončano	Ustupljeno prije razprave		Osude po obavljenoj razpravi	
								sudištu I. molbe	drugim sudovom	nakon učinjenih predizvidah	bez predizvidah

sudstvenom radu suda kotarskoga.

Medju njimi osudah poradi ogluhe	Razprave o prekršajih u stvarih tiskovnih *)		Koliko prizivah	Koliko predizvidah o zločinstvih i prestupcih, učinjenih po §. 82. kazn. post.	Koliko izvidah, učinjenih uslied molbe inih vlastih	Komisionalne razprave izvan uredskoga sjedišta	
	Izrečen oprost	Izrečena osuda				sbog zločinstvah i prestupakah	sbog prekršajah

*) Razprave u stvarih tiskovnih imadu se takodjer uvrstiti u rubrike 11 i 12 (Osude po obavljenoj razpravi).

*

Obrazac VIII. k. §. 50. provedbenoga naputka.

Izkaz poslovni

Ime sudišta	Preostali poslovni komadi od lanjske godine	Umnožak	Riešeno	Količina kaznenih stvarih, preuzetih od lanjske godine	Umnožak stvarih kaznenih uslied progona od strane			Količina riešenih slučajevah kaznenih
					državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	privatnoga učestnika	

Broj obtuženikah, koje je progonio			Broj osudjenikah uslied progona od strane			Prošnje za ublaženje kazni §. 351. kaz. post.		Prošnje na pomilovanje §. 352. k. p.		Komisionalna razprava izvan uredskoga siedišta
državni odvjetnik	privatni tužitelj	privatni učestnik	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	privatnoga učestnika	predložene	odbijene	predložene	odbijene	

sudbenoga stola.

Količina preostalih slučajevah kaznenih	Količina prijavah, predanih kod suda	Slučajevi kazneni, riešeni bez glavne razprave	Količina glavnih razpravah		Ustupljeni slučajevi kazneni	Broj zatvorenikah	Na koncu godine ostalo u zatvoru, a nije se izrekla konačna osuda prve molbe
			pred sborom od 6 sudca	pred sborom od 4 sudca			

Obrazac IX. k §. 51. provedbenoga naputka.

Poslovni izkaz

Na koncu godine ostalo neriešenih podnesakah u stvarih kaznenih	Broj subsidiarnih tužbah, predloženih po §. 36. br. 2. kazn. postupnika			Predlozi, da se produlji zatvor kolusionalni	
	dozvoljene				
	neposrednom stavnjom pod obtužbu	povedenjem ili ponovom iztrage	odbijene	dozvoljeni	odbijeni

Prizivi, učinio ih												Presude po §. 105, točka 4. kazn. post.	Presude po §. 204, posljednja točka kazn. post.	Preuzete po §. 290. kazn. post.
državni odvjetnik				privatni tužitelj		obtuženik								
na korist obtuženika		na štetu obtuženika				proti kazni		poradi tražbinah civilnopavnih						
s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha					

banskoga stola.

Prigovor proti obtužbi												Prigovor proti osudam oglušnim					
na tužbe												na tužbe					
državnoga odvjetnika				privatnoga tužitelja				subsidiarnoga tužitelja				državnoga odvjetnika		privatnoga tužitelja		subsidiarnoga tužitelja	
presuda po §. 202 kazn. post.	presuda po §. 203 kazn. post.	presuda po §. 204 kazn. post.	presuda po §. 205 kazn. post.	presuda po §. 202 kazn. post.	presuda po §. 203 kazn. post.	presuda po §. 204 kazn. post.	presuda po §. 205 kazn. post.	presuda po §. 202 kazn. post.	presuda po §. 203 kazn. post.	presuda po §. 204 kazn. post.	presuda po §. 205 kazn. post.	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha

Pritužbe proti zaključkom suda								Pritužbe subsidiarnoga tužitelja proti obustavnim zaključkom suda		Molbenice na ublaženje kazni (§. 351. kazn. post.)			Molbenice na pomilovanje (§. 352. kazn. post.)	
poprimio ih														
državni odvjetnik		privatni tužitelj		okrivljenik		ina osoba								
s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	dozvoljene	odbijene	odbijene	dozvoljene	podastrte	odbijene	podastrte

Obrazac X. k. §. 52. provedbenoga naputka.

Tabela A.

Poslovni izkaz stola sedmorice

Broj podnešenih žaobah ništovnih, poprimio ih				Po §. 282. kazn. post. zabačene pritužbe			Broj razpravah kasacionalnih	Prisutan okrivljenik ili koj zastupnik	Žaobe ništovne proti: Na temelju §. 284. točka 1. zabačena pritužba			ukinuta: konačna odluka u stvari: na pritužbu		
državni odvjetnik		privatni tužitelj	obtuženik	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	obtuženika			državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	obtuženika	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	obtuženika
na korist obtuženika	na štetu obtuženika													

kao suda kasacionalnoga.

osudam sudbenih stolovah															
osuda						Pritužba bila je osnovana na §. 277. br. 5 kazn. post.									Presude po §. 286. kazn. post.
odpravljena natrag sudu						Zabačena po §. 282 kazn. post.			Zabačena usljed razprave kasacionalne			Dozvoljena			
istomu sudu			drugomu sudu												
na pritužbu						Pritužbu bio poprimio									
državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	obtuženika	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	obtuženika	državni odvjetnik	privatni tužitelj	obtuženik	državni odvjetnik	privatni tužitelj	obtuženik	državni odvjetnik	privatni tužitelj	obtuženik	

Bilježka. Ako osuda po §. 285 kazn. post. bude stranom samo ukinuta, imat će se takav slučaj upisati kako medju konačne odluke tako i medju žaobe ništovne, natrag odpravljene.

Obrazac X.

Tabela B.

Poslovni izkaz stola sedmorice

Žaobe ništovne proti osudam							
Broj predloženih žaobah ništovnih; poprimili ih				Po §. 282 kazn. post. zabačene žaobe			Broj razpravah kasacionalnih
državni odvjetnik		privatni tužitelj	obtuženik	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	obtuženika	
na korist obtuženik	na štetu, obtuženika						

kao suda kasacionalnoga.

suda porotnoga

Na temelju §. 284. točka 1. kaz. post. zabačena žaoba ništovna			Osuda ukinuta						Presude po §. 286. kazn. post.
			konačna odluka u stvari na žaobu			Odpravljena radi iznovične razprave na žaobu ništovnu			
državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	obtuženika	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	obtuženika	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	obtuženika	

Obrazac X.

Tabela C.

Poslovni izkaz stola sedmorice

Broj prizivah, poprimili ih										Presude po §. 291. kazn. post.	Presude glede prigovora proti osudam oglušnim po §. 368. kazn. post.		Žaobe ništovne proti odlukam banskoga stola glede stavnje pod obtužbu; poprimili ih					
državni odvjetnik				privatni tužiielj		obtuženik							drž. odvjetnik		privatni tužitelj		okrivljenik	
na korist obtuženikovu		na štetu obtuženikovu				poradi kazni		poradi tražbinah privat. pravnih										
s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez uspjeha		pripušten	odbijen	s uspjehom	bez uspjeha	s uspjehom	bez usjpeha	s uspjehom	bez uspjeha

kao suda kasacialnoga.

Presude po §. 303. kazn. post.						Predlozi za ublaženje kazni, (§. 351. kazn. post.)		Predlozi na pomilovanje (§. 352 kazn. post.)	
broj 1, 2.			broj 3.						
izrečen oprost	upora vljen blažji stavak kazneni	naredjena obnova	izrečen oprost	upra vljen blažji stavak kazneni	naredjena obnova	pripušteni	odbijeni	podastrti	odbijeni

Obrazac XI. k §. 65. provedbenoga naputka.

Bilježnica o
Dan

Tekući broj	Broj glavnoga registra od sudišta i ime izvjestitelja od državnoga odvietničtva	Ime obtuženikovo	Kažnjivo djelo	Dan osude	Osuda	
					kazan slobode	kazan novčana

glavnih razpravah.

razprave.

Miesto kazni	Dan nastupljene kazni	Dan predatbe u kaznionu	Druge mjere		Opazka
			predmet	odredba	

Obrazac XII. k §. 67. provedbenoga naputka.

Poslovni izkaz

Državno odvjetničtvo po imenu	Preostali podnesci od lanjske godine	Umnožak	Riješeno	Podnesci, ostali neriešeni	Broj prijavah, učinjenih kod državnoga odvjetničtva	Broj obtuženicah, predanih po državnom odvjetničtvu	Broj kaznenih slučajevah, riešenih bez glavne razprave: iztraga bila	Broj kaznenih slučajevah, riešenih bez glavne razprave: iztraga nebila	Broj glavnih razpravah, obavljenih udioničtvom državnoga odvjetničtva o prestupcih	Broj glavnih razpravah, obavljenih udioničtvom državnoga odvjetničtva o zločinstvih	Kašnje pristupilo državno odvietničtvo kod obtužbah subsidijarnih	Pristup k obtužbam privatnim

državnoga odvjetničtva.

Stvari tiskovne								Broj sudbenih sjednicah, gdje je državno odvjetničtvo sudjelovalo	Broj iztražnih djelah, izvan uredovnoga sjedišta obavljenih, kod kojih je državno odvjetničtvo učestvovalo	Osoblje
Zaustava u stvarih tiskovnih		Glavne razprave poradi zločinstvah i prestupakah		Postupak po §. 12. k. p. u p. tisk.		Razprave poradi prekršajah u stvarih tiskovnih. Obtuženik				
				Predlogu državnoga odvjetničtva						
sud potvrdio	sud dokinuo	izrečen oprost	izrečena osuda	zadovoljeno	nezadovoljeno	oprošten	obsudjen			

Obrazac XIII. k §. 67 provedbenoga naputka.

Statistični izkaz državnoga odvjetničtva.

Tabela A, o kaznenih slučajevih, dozrjelih za glavnu razpravu ili okončanih prije nje.

Broj prijavljenih slučajevah kaznenih		Kazneni slučajevi, koji su se riešili ili neposredno zabaciv prijavu ili pak u stadiju predizvidah		Neprimljeni predlozi, smjerajući na to, da se povede iztraga			iztrage povedene			iztraga obustavljena po			Obtužnicah predano					Broj kaznenih slučajevah, koji su po poredanoj obtužnici riešili bez glavne razprave					
		uslied progona od strane		ptedlog od			na predlog						bez iztrage		poslie iztrage			odstupom tužitelja			odlukom višjih sudovah		
																					tužitelj		
preuzetih od lanjke godine	pridošlih uz godinu	drž. odvjetnika	privatn. tužitelja	drž. odvjetnika	privatn. tužitelja	subsid. tužitelja	drž. cdvjetnika	privatn. tužitelja	subsid. tužitelja	sudcu iztražitelju	sudu	banskomu stolu	od državnoga odvjetnika	od privatnoga tužitelja	od državnoga odvjetnika	od privatnoga tužitelja	od subsidijarnoga tužitelju	drž. odvjetniku	privatn. tužitelj.	subsid. tužitelja	drž. odvietnik	privatni tužitelj	subsid. tužitelj

Broj kaznenih slučajevah, ustupljenih drugim sudovom ili vlastim	Broj obavljenih glavnih razpravah uslјed tužbe od strane			Slučajevi, u kojih se je predbježni postupak (do predane obtužnice) u obće okončao, pošto je minulo					Trajao zatvor do predane obtužnice					Trajao zatvor poslje predane obtužnice, pak do pravomoćnosti osude			
	držav. odvjetnika	privatn. tužitelja	subsid. tužitelja	jedan mjesec danah, i ne više	preko mjesec danah, do 3 mjeseca	preko 3 do 6 mjesecih	preko 6 mjeseci do 1 godine	preko 1 godine	od 1—8 danah	do 14 danah	do 1 mjesec danah	do 2 mjeseca	preko 2 mjeseca	do 8 danah	do 14 danah	do 1 mjesec danah	preko mjesec danah

*

Obrazac XIII.

Statistični izkaz

Tabela B o osobah,

Broj osobah, proti kojim je predana obtužnica		Obtužbu predao		
na koncu lanjske godine preostale	uz godinu prido šlo	državni odvjetnik	privatni tužitelj	subsidijarni tužitelj

državnoga odvjetničtva.
proti kojim je predana obtužnica.

Broj obtuženikah, koji proti obtužnici				Broj osobah, proti kojim je na koncu godine obtužba još postojala
prigovorili nisu	prigovorili jesu			
	uspjeh prigovora			
	naredila se glavna razprava	okončano bez glavne razprave	ustupljeno drugomu sudu	

Obrazac XIII.

Statistični izkaz

Tabela C. Postupak presudni

Broj obtuženih osobah		Broj oproštenih osobah						Odgodjena presuda po §. 46 kazn. post. u posl. tisk.	Broj obsudah usljed obtužbe		
		uslied odstupa od strane tužitelja		porotnici izjavili nekrivnju po §. 48 kaz. post. u posl .tis.		porot. izjavili krivnju (§. 50 kazn. post. u p. tisk.)			drž. odvejtnika		privatnoga tužitelja
Obtužbe od											
državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja		sbog zločinstva	sbog prestupka	

državnoga odvjetničtva.

suda porotnoga.

Dogodjaji koO razpravah suda porotnoga			Broj bivših porotnih sjednicah	Broj danah potrebitih za razpravu	Broj osobah, glede kojih je pravorok		
Pravna pouka po §. 41 kazn. post. u posl. tisk.	Doznaka iznovičnoga viećanja radi po §. 45 k. post. u posl. tisk. uz promjenu pitanjah	Doznaka iznovičnoga viećanja radi po §. 45 k. post. u posl. tisk. bez promjene pitanjah			sudarao se s obtužbom	sudarao se djelomice s obtužbom	bio sasvim oprostan

Obrazac XIII.

Statistični izkaz

Tabela D. Postupak presudni

Broj obtuženih osobah			Broj oproštenih osobah						Broj obsudjenih usljed obtužbe		
			usljed odstupa tužiteljeva			po sudištu					
Obtužbe											
drž. odvjetnika	privatnoga tužitelja	subsid. tužitelja	drž. odvjetnika	privatnoga tužitelja	subsid. tužitelja	drž. odvjetnika	privatnoga tužitelja	subsid. tužitelja	državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	subsidijarnoga tužitelja

državnoga odvjetničtva
sudbenih stolovah.

Izjava nadležnosti po §. 255. kazn. post. uslјed obtužbe			Osude oglušne		Broj obsudjenih samo sbog prekršaja	Broj danah, što ih je trebalo za razpravu
državnoga odvjetnika	privatnoga tužitelja	subsidijarnoga tužitelja	broj obsudjenih	broj oproštenih		

Obrazac XIII.

Statistički izkaz

Tabela **E.** O zločinstvih i prestupcih

Zločinstva	Broj obtuženikah	Broj obtuženikah riešenih	Broj obtuženikah obsudjenih: na kazan smrti i to: pomilovanih	nepomilovanih	na kazan tamnice na: sve vrieme života	preko 15 do 20 godinah	preko 10 do 15 godinah	preko 5 do 10 godinah	preko 3 do 5 godinah	preko 2 do 3 godine	preko 1 do 2 godine	preko 6 mjesecih do 1 godine	preko 3 do 6 mjesecih	preko 1 do 3 mjeseca	izpod 1 mjeseca	Ukupni broj obsudjenikah	Medju ovimi sbog više činah kažnjivih
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Veleizdaja																	
Uvrieda Veličanstva																	
Uvrieda članovah cesarskoga doma																	
Smetanje javnoga mira																	
Ustanak i buna																	
Javno nasilje:																	
1. silovitim djelovanjem proti skupštini, koju je vlada sazvala, proti sudu ili javnoj kojoj vlasti .																	
2. silovitim djelovanjem proti soborovom i skupštinam, zakonito priznanim																	
3. silovitim stavljenjem ruke ili pogibeljnom prietnjom proti poglavarstvenim osobam u stvarih uredovnih . . . . , .																	
4. silovitim usrtom u tudje nepokretno dobro																	
5. a) zlobnom oštetom tudjega vlastničtva																	
b) oštetom na željeznicah, parobrodih i t. d. . , ...																	
6. oštetom i smetanjem na državnih brzojavih																	
7. inimi zlobnimi čini ili propusti u okolnostih osobito pogibeljnih																	
8. grabežom čovjeka																	
9. bezpovlastnim ograničenjem slobode kojega čovjeka																	

državnoga odvjetničtva.

i o kaznih radi njih dosudjenih.

Prestupci	Broj obtuženikah	Broj obtuženikah oproštenih	Broj obtuženikah obsudjenih: na kazan zatvora na: preko 3 mjeseca	preko 1 mjeseca do 3 mjeseca	preko 8 danah do 1 mjeseca	na 8 danah i niže	na kazni novčane i ine kazni imetka	na gubitak pravah i povlastih	Ukupni broj obsudjenikah
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Strka §.§. 279 uklopno do 284 k. zak.									
Dioničtvo u družtvih potajnih, §§. 285. uklopno do 297. kaz. zak.									
Bunjenje, §. 300. kaz. zak. . . .									
Draženje na neprijateljstva proti narodnostim, družbam vierozakonskim, sborovom i t. d. §. 302. kaz. zak.									
Vriedjanje crkve ili družbe vierozakonske, zakonito priznane, §. 303. kaz. zak.									
romicajne sljedbe vierozakonske, koju izjavi država kao nepripustnu, 304 kazn. zak.									
Javno poniživanje uredabah, odnosećih se na ženitbu, na obitelj, na vlastničtvo, ili odobravanje čiuah nezakonitih ili nećudorednih, §. 305 kazn. kak.									
Oštećivanje groblja, otvaranje grobovah, odnašenje ili zlostavljanje mrtvih tjelesah, §. 306. kazn. zak.									
Razprostiranje lažnih uznemirujućih glasovah ili proročanstvah u tiskopisih §. 308. kazn. zak.									
Protuzakonita razglašivanja: po §. 309. kazn. zak.									
Priredjivanje protuzakonitih sabiranjah putem tiskopisah 310 kazn. zak.									

Zločinstva	Broj obtuženikah	Broj obtuženikah riešenih	Broj obtuženikah obsudjenih														
			na kazan smrti i to:		na kazan tamnice na											Ukupni broj obsudjenikah	Medju ovimi sbog više činah kažnjivih
			pomilovanih	nepomilovanih	sve vrieme života	preko 15 do 20 godinah	preko 10 do 15 godinah	preko 5 do 10 godinah	preko 3 do 5 godinah	preko 2 do 3 godine	preko 1 do 2 godine	preko 6 mjesecih do 1 godine	preko 3 do 6 mjesecih	preko 1 do 3 mjeseca	izpod 1 mjeseca		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
10. postupanjem s čovjekom kao s robom																	
11. otmicom . . . . , ...																	
12. globljenjem																	
13. pogibeljnom prietnjom																	
Zloporaba uredovne vlasti i uzimanje darovah u stvarih uredovnih																	
Zavedenje na zloporabu vlasti uredovne																	
Krivotvorje javnih vjerovnih papirah																	
Smetanje vierozakona																	
Silovanje, oskvrnuće i ine težke vrsti bludnosti																	
Umortsvo																	
Čedomorstvo																	
Ubojstvo																	
Uzrokovano pometnuće																	
Izloženja djeteta																	
Težka tjelesna ozleda																	
Dvoboj																	
Palež																	
Kradja																	
Pronevierenje . , ...																	
Razbojstvo																	
Prevara																	
Dvoženstvo																	
Potvora																	
Pripomoć dana zločincem																	
Svega .																	
Predjašnje godine 18																	
Dakle godine 18 . . više																	
Dakle godine 18 . . manje . . .																	

Prestupci	Broj obtuženikah	Broj obtuženikah oproštenih	Broj obtuženikah obsudjenih: na kazan zatvora na preko 3 mjeseca				na kazni novčane i ine kazni imetka	na gubitak pravah i povlastih	Ukupni broj obsudjenikah
			preko 3 mjeseca	preko 1 mjeseca do 3 mjeseca	preko 8 danah do 1 mjeseca	na 8 danah i niže			
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Usmrćenje čovjeka s nemarnosti u slučajevih §§. 335, 336, 341, 343, 356, 357, 358, 363, 369, 370, 371, 372, 373, 376, 377, 378, 380, 382, 384, 387, 422, 423, 424, 425, 426 kazn. zak.									
Usmrienje s nemarnosti ili težka tjelesna ozleda u slučajevih §. 337 kazn. zak.									
Prestupci suprot naredbam kužnim §. 393 kazn. zak.									
Prestupci suprot književnomu i umjetnomu vlastničtvu, §. 467 kazn. zak.									
Krivina dužnikah, padših u stečaj, §. 486 kazn. zak.									
U §§. 487—492 kazn. zak. spomenuti slučajevi uvriede poštenja, u koliko je djelo učinjeno tiskopisi									
Povrieda ćudorednosti ili sramežljivosti putem tiskopisah, §. 516 kazn. zak.									
Svega .									
Predjašnje godine 18									
Dakle godine 18 . . više									
Dakle godine 18 . . manja . .									

Obrazac XIII.

Statistični izkaz državnoga odvjetničtva.

Tabela F.

Ob osobnih odnošajih onih, koji su obsudjeni sbog zločinstvah ili prestupakah.

Kažnjivo dielo	Ukupni broj obsudjenikah	Spol i doba										Stanje obiteljsko										Vjerozakona				
		Osobe u dobi										neoženjenih		oženjenih				bivših oženjenih				katoličkoga	grčko-sjedinjenoga	grčko-nesjedinjenoga	izraelitskoga	inoga vieroizpovjedanja
		izpod 16 godinah		od 16 do 20 god.		od 20 do 30 god.		od 30 do 60 god.		preko 60 god.																
		m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.		ž.		m.		ž.						
														ima	neima	ima	neima	ima	neima	ima	neima					
														djece												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
A. Zločinstva: kao u tabeli E.																										
B. Prestupci: kao u tabeli E.																										

	Br.			
	28	Posjednik zemaljah-samovlastnik	Gospodarstvo	Zvanje
	29	zadrugar	Gospodarstvo	Zvanje
	30	službenici i najamnici	Gospodarstvo	Zvanje
	31	Samostalni podhvatnici	Trgovina i obrt	Zvanje
	32	Službenici višjega stupnja	Trgovina i obrt	Zvanje
	33	Djetiči i najamnici	Trgovina i obrt	Zvanje
	34	Posjednici kućah i rentah		Zvanje
	35	Javni urednici i učitelji		Zvanje
	36	Častnici		Zvanje
	37	Liečnici		Zvanje
	38	Odvjetnici i bilježnici		Zvanje
	39	katolički	Duhovnici	Zvanje
	40	drugih vieroizpovjedanjah	Duhovnici	Zvanje
	41	Učenjaci, književnici, umjetnici		Zvanje
	42	služinčad		Zvanje
	43	osobe od ina zvanja		Zvanje
	44	osobe bez stanovite zaslužbe		Zvanje
	45	nevješt	čitanju i pisanju	Obrazovanost
	46	vješt	čitanju i pisanju	Obrazovanost
	47	višje izobraženosti		Obrazovanost
	48	bez imetka		Imetak
	49	nješto imetka		Imetak
	50	imućan		Imetak
	51	iz Hrvatske i Slavonije		Državljanstvo
	52	iz zemljah zastupanih u carevins. vieću		Državljanstvo
	53	iz Ugarske		Državljanstvo
	54	inozemac		Državljanstvo
	55	m.	osudjenih poradi zločinstva, prestupka ili prekršaja nikada još ne	Medju ovimi
	56	ž.	osudjenih poradi zločinstva, prestupka ili prekršaja nikada još ne	Medju ovimi
	57	m.	osudjenih već jedan ili višeputih poradi prestupka ili prekršaja	Medju ovimi
	58	ž.	osudjenih već jedan ili višeputih poradi prestupka ili prekršaja	Medju ovimi
	59	m.	osudjenih jedanput sbog zločinstva	Medju ovimi
	60	ž.	osudjenih jedanput sbog zločinstva	Medju ovimi
	61	m.	osudjenih ili više putih sbog zločinstva	Medju ovimi
	62	ž.	osudjenih ili više putih sbog zločinstva	Medju ovimi

Obrazac XIII.

Statistični izkaz državnoga odvjetničtva.

O presudah kotarskih sudovah u prekršajih.

Tabela G.

Broj prekršajah			Broj prekršajah inako riešenih					
obtužbu pokrenuo			okončanih bez raz-prave	okončanih u raz-pravi		rezultat sudbene raz-prave		
javna oblast	privatni tu-žitelj	oštećenik		po obavlje-nih prediz-vidih	bez prediz-vidah	obsuda	oprost	nenadležnost izjavljena

Bilježka: Ovu i sliedeću tabelu H imadu polag postojećih sada propisah sastaviti sudovi kotarski i predložit ih državnomu odvjetničtvu.

Obrazac XIII.

Statistički izkaz državnoga odvjetničtva.

o prekeršajih, razpravljanih kod sudovah kotarskih, i o kaznih, odredjenih poradi njih.

Tabela **H.**

Prekršaji	Broj obtuženikah	Broj okrivljenikah, oprošćenih od obtužbe	Broj okrivljenikah obsudjenih: na kazan zatvora na: više od 3 mjeseca	više od 1 mjeseca do 3 mjeseca	više od 8 danah do na mjesec danah	8 danah i niže	na kazni novčane ili druge kazni imetka	na gubitak pravah i povlastih	Ukupni broj
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Zločinstva malolietnikah, koja se kazniti imadu kao prekršaji, §§. 237., 269. a) i 270.—272. kazn. zak. . . .									
II. Proti javnomu miru i poredku: a) uzazivi na neosnovane pritužbe §. 301. kazn. zak. .									
b) dana pripomoć u pogledu prekršajah doznačenih nadležnosti sudovah §. 307. kazn. zak.									
c) raznošenje krivih uznemirujućih glasovah ili proročanstvah §. 308. kazn. zak.									
d) protuzakonite obznane §. 309. kazn. zak.									
e) sbirke ili podpisi u svrhu, da se obezuspješe zakonite posljedice djelah kažnjivih §. 310. kazn. zak.									
Svega .									
III. Proti javnim zavodom i uredbam, koje idu k obćenitoj sigurnosti (Glava VI. II. diela z. kazn.): a) zavedenje na zloporabe vlasti uredovne §. 311. kazn. zak.									
b) uvrieda urednikah i stražah §. 312. i §. 313. kazn. zak.									
c) unos u vršenje javnih službah §. 314. kazn. zak. . .									
d) ini prekršaji									
Svega .									
IV. Proti dužnostim javna ureda. (Gl. VII.)									

Prekršaji	Broj obtuženikah	Broj okrivljenikah oproštenih od obtužbe	Broj okrivljenikah obsudjenih						
			na kazan zatvora na				na kazni novčane ili druge kazni imetka	na gubitak pravah i povlastih	Ukupni broj
			više od 3 mjeseca	više od 1 mjeseca do 3 mjeseca	više od 8 danah do na mjesec danah	8 danah i niže			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
V. Proti sigurnosti života (Glava VIII.) a) težka tjelesna ozleda po nemarnosti §. 335. i 336. kazn. zak.									
b) zatajenje poroda §§. 339. i 340. kazn. zak.									
c) težka tjelesna ozleda vožnjom i jahanjem §§. 341. i 342. u savezu s §. 335. kazn. zak.									
d) težka tjelesna ozleda nepovlaštenom trgovinom ili nemarnošću u čuvanju i odvojenju otrova §§. 361. do 371. u savezu s §. 33 . kazn. zak.									
e) težka tjelesna ozleda usljed krivnje pri čuvanju djece itd. §§. 376.—378. u savezu s §. 335. kazn. zak.									
f) težka tjelesna ozleda usljed nemarnosti pri gradjenju. §§. 380.—385. u savezu s §. 335. kazn. zak.									
g) ini prekršaji									
Svega,									
VI. Proti zdravlju a) narušaj propisah, obstojećih za marvinsku kugu §§. 400 do 402 kaz. zak.									
b) krivotvorje pića, zdravlju škodljivo pripravljanje i čuvanje robe, koja je za užitak, §§. 403, 405, 407 i 408 kazn. zak.									
Svega .									

Prekršaji	Broj obtuženikah	Broj okrivljenikah, oproštenih od obtužbe	Broj okrivljenikah obsudjenih						
			na kazan zatvora na				na kazni novčane ili druge kazni imetka	na gubitak pravah i povlastih	Ukupni broj
			više od 3 mjeseca	više od 1 mjeseca do 3 mjeseca	više od 8 danah do na mjesec danah	8 danah i niže			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
VII. Proti tjelesnoj sigurnosti (Glava X.) a) osakaćenje vlastito §§. 409 i 410									
b) tjelesne ozlede navlašne i koje se dogadjaju pri hrvanju, §. 411 i 412 kaz. zak.									
c) zlostava po §§. 413—420 kazn. zak.									
d) težka tjelesna ozleda po §§. 425 i 426 kazn. zak. .									
Svega .									
VIII. Proti sigurnosti vlastničtva (Glv. XI.) a) zanemarenje propisah pri odvraćivanju pogibelji požara §§. 434—459 kaz. zak.									
b) kradje §§. 460, 463, 464 kazn. zak.									
c) pronevjerenje §§. 461, 463, 464 kazn. zak.									
d) prevara §§. 461, 460—465 kazn. zak.									
e) zlobna ošteta tudjega vastničtva §. 468 kazn. zak. .									
f) kupovanje dragoga kamenja, zlatne i srebrne robe, raztaljena zlata i srebra i inih predmetah od ljudih sumnjivih §§. 473 do 477 kazn. zak. . . . . :									
g) ini prekršaji									
Svega .									
IX. Proti sigurnosti poštenja (Glava XII.)									

Prekršaji	Broj obtuženikah	Broj okrivljenikah, oprostenih od obtužbe	Broj okrivljenikah obsudjenih: na kazan zatvora na: više od 3 mjeseca	više od 1 mjeseca do 3 mjeseca	više od 8 danah do na mjesec danah	8 danah i niže	na kazni novčane ili druge kazni imetka	na gubitak pravah i povlastih	Ukupni broj
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
X. Proti javnoj ćudorednosti. (Glava XIII.) a) preljubstvo §§. 502. i 503. kazn. zak.									
b) bludnost kao obrt §§. 509. do 511 kazn. zak.									
c) svodstvo i davanje prigode bludnosti §§. 512 do 515 kazn. zak.									
d) povieda ćudorednosti gruba i uzrokujuća javnu sablazan §. 516 kazn. zak.									
e) zabranjene igre §. 522. k. zak.									
f) pijanstvo po §§. 523 i 524 kazn. zak.									
g) ini prekršaji									
svega									
XI. Ini prekršaji, kojih neima u obćem zakonu kaznenomu, glede kojih je nadležan kotarski sud									

Obrazac XIV. k §. 68. provedbenoga naputka.

Poslovni izkaz državnoga nadodvjetničtva.

Podnesakah preostalo lanjske g.	Umnožak	Riešeno	Preostalo	Broj prizivah	Broj pritužbah proti odlukam suda	Broj prigovorah u postupku tužbenom	Broj žaobah ništovnih u postupku prigovornom	Broj prizivah radi prekršajah	Broj žalbah ništ. kod stola sedm.	Učestničtvo pri glavnih razpravah u I. molbi	Predlozi i mnienja, učinjena zem. vladi u stvarih zakonosvornih	Osoblje

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXIX.

Izdan i razposlan dne 29. rujna 1875.

Br. 67.

Zakon

od 26. kolovoza 1875.

ob izboru rektora na kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Češki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon

ob izboru rektora na kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu.

Pogledom na §. 17. zakona od 5. siečnja 1874. ob ustrojstvu kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu ustanovljuje se o izboru rektora na istom sveučilištu kako sliedi:

§. 1.

Rektor se bira svake godine iz drugoga fakulteta i to izmedju aktivnih redovitih profesorah onoga fakulteta, koj dodje na red.

Izbor ide onim redom, kojim su fakulteti navedeni u §. 1. zakona od 5. siečnja 1874. ob ustrojstvu sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu.

§. 2.

Rektora biraju profesorski sborovi, uključujuć i docente, koji u sborove spadaju.

U tu svrhu bira svaki sbor iz svoje sredine četiri člana, od kojih dvojica moraju biti redoviti profesori, a druga dvojica mogu biti i izvanredni profesori ili docenti.

Izabranici sastaju se u podpunom broju pod predsjedom odstupajućega rektora, da biraju novoga rektora.

Za valjanost izbora ište se absolutna većina glasovah; ako se ta nepostigne ni opetovanim biranjem, tada biva užji izbor izmedju onih samo, koji su kod drugoga biranja dobili jednak najveći broj glasovah, ili ako takova jednaka broja glasovah nebude, onda izmedju onih, koji su dobili dva najpovoljnija broja.

Nebude li ni tako absolutne većine glasovah, onda odlučuje žrieb.

Izabrani je dužan primiti izbor, ili kazati razlog, za što ga neprima.

O dostatnosti razloga odlučuju bez razprave glasovanjem oni, koji biraju. Ako se razlog neprizna dostatnim, može se izabrani prizvati na bana.

§. 3.

Izbor rektora biva u drugoj polovici predzadnjega mjeseca školske godine. Potvrde radi ima se ujedno s izbornim zapisnikom predložiti banu.

Novi rektor, pošto bude potvrdjen, počima svoje uredovanje osam danah prije početka školske godine. Donle uredjuje prijašnji rektor.

Svečana instalacija obavlja se početkom školske godine.

§. 4.

Provedba ovoga zakona povjerava se banu.

Dano u Brucku na Litavi dne dvadeset i šestoga kolovoza godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar Grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

Br. 68.

Zakon

od 6. rujna 1875.

o mirovninah za učiteljsko osoblje srednjih učilištah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Českí itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon

o mirovninah za učiteljsko osoblje srednjih učilištah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

§. 1.

Svaki u službi učiteljskoj stalno potvrdjeni učitelj srednjeg učilišta izdržavana troškom zemaljskim (iz zakladah zemaljskih ili iz autonomnoga budgeta) stekao je navršiv pet godinah učiteljske službe pravo na mirovninu, ako tjelesno ili duševno iznemogne tako, da je za javnu službu postao trajno nesposobnim.

§. 2.

Svake tri godine učiteljske službe izjednačuju se sa četiri godine ine javne službe u području samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije, s kojom je iza četrdeset godinah službovanja skopčano pravo na mirovninu iznosom ciele

plaće, ako je tko iz rečene javne u učiteljsku, ili iz ove u onu službu prešao, te mu se pri odmjerivanja mirovnine vrieme u službi učiteljskoj provedeno ima uračunati po smislu ovoga zakona.

§. 3.

Učitelj, koji je u smislu §. 1. trideset godinah učiteljske službe navršio, može se na molbu svoju postaviti u stanje mira sa cielom pod zadnje uživanom plaćom.

Učitelj pako, koji nenavršiv trideset godinah službe učiteljske bude u mir stavljen, dobije u ime mirovnine jednu tridesetinu ($^1/_{30}$) od zadnje uživane plaće toliko putah, koliko je godinah u službi učiteljskoj navršio, samo se od ukupne mirovninske pristojbe odbije iznos, koji nedosegne ciele forinte.

§. 4.

Učitelj stalno potvrdjen u službi učiteljskoj, koji nenavršiv pet godinah službe učiteljske postane tjelesno ili duševno za svaku javnu zaslužbu nesposobnim, dobije takodjer mirovninu, kao da je pet godinah učiteljske službe navršio.

§. 5.

Učitelj, koji iza navršena u smislu §. 1. petogodišnjega službovanja boluje više od godine danah, a nadati se je, da bi opet mogao za javnu službu postati sposobnim, ima se privremeno staviti u mir sa polovinom uživane plaće, osim ako bi ga po smislu ovoga zakona išla mirovnina veća, koja mu se i u takovu slučaju ima dopitati. Takova učitelja treba koncem druge godine ureda radi liečnički pregledati, te mu se mirovnina za poslednji mjesec godine izplati samo onda, ako zemaljska vlada potvrdi, da nije još za službu ozdravio; a čim ozdravi, ima se uz pridržanje svoje plaće namiestiti u službu, za koju bude sposoban, pak je dužan takovu podieljenu si službu primiti, jer inače gubi pravo na mirovninu i smatra se kao da se, je službe odrekao. Neuzmogne li se takav učitelj niti u svoju prijašnju, niti u inu koju službu javnu namiestiti, tada mu iza rečenih dvijuh godinah bolovanja treba odmjeriti stalnu mirovninu, koja ga ide po §. 2. i 3.

§. 6.

Svaki učitelj, koji nenavršiv pet godinah učiteljske službe boluje preko godinu danah, dobije za sliedeću godinu obskrbninu u jednoj trećini ($^1/_3$) od uživane plaće, pak nebude li po izmaku te godine sposoban za [illegible] god službu javnu, tada mu se jedan put za svagda dade odpravnina, osim ako bi uračunav

mu dvogodišnje bolovanje navršio tim pet godinah službe, te u smislu §. 1. stekao pravo na mirovninu, ili ako bi u smislu §. 4. za svaku javnu zaslužbu poslao nesposobnim.

Postane li takav učitelj prije nego su mu dvie godine bolovanja minule, za koju inu javnu službu sposobnim, tada se i njemu ima podieliti takova služba, koju je uz pridržanje učiteljske plaće dužan primiti, jer inače gubi pravo na odpravninu, dotično mirovninu.

§. 7.

Odpravnina nesmije nadmašiti jednogodišnje plaće.

§. 8.

Učitelj, koji se odrekne službe, ili ako bude kazne radi iz služba odpušten, gubi tim pravo na mirovninu, dotično odpravninu.

§. 9.

Udovice učiteljah, koji su po ovom zakonu stekli pravo na mirovninu, ili ju već uživali, dobiju udovštinu, i to: udovice ravnateljah 400 for., a udovice učiteljah 350 for. na godinu.

Bude li ova udovština veća od mirovnine, koju je pokojnik uživao, ili koja bi ga na dan smrti njegove bila išla, tada treba odmjeriti udovštinu toliku, kolika je bila ili na dan smrti imala biti mirovnina pokojnikova.

§. 10.

Ako učitelj nije po ovom zakonu stekao prije smrti svoje prava na mirovninu, niti ovu uživao, niti dobio odpravninu, tada se zaostavšoj obitelji njegovoj jedan put za svagda dade odpravnina, i to: udovici trećina, svakomu djetetu šestina, a svakomu sirotčetu (djetetu bez otca i majke) četvrtina godišnje plaće pokojnikove.

§. 11.

U ostalom propisi, postojeći glede mirovninah i odpravninah za činovnike kraljevskih oblastih pod samoupravom kraljevinah Hrvatske i Slavonije kao i glede obskrbe za njihove zaostavše obitelji, imadu se upraviti takodjer na učitelje srednjih učilištah i na zaostavše obitelji njihove.

§. 12.

Provedba ovoga zakona povjerava se banu.

Dano u Brucku na Litavi dne šestoga rujna, godine hiljadu osamsto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXX.

Izdan i razposlan dne 9. listopada 1875.

Br. 69.

Zakonski članak XXXIII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o državnom proračunu za godinu 1875.

(Potvrdjen 17. svibnja 1875. Proglašen u obih kućah sabora 18. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Českі itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sljedeći:

zakonski članak

o državnom proračunu za godinu 1875.

§. 1.

Za godinu 1875. ustanovljuju i dozvoljuju se redoviti izdatci zemaljah krune Ugarske sa:

dviesto i sedam milijunah, sto devetdeset i pet tisućah, dvanaest forintah, a. v.;

izvanredni izdatci sa: **dvadeset i šest milijunah, šest sto devet tisućah, šestdeset i tri forinte a. vr.**, izdatci vjeresijskih i blagajničkih operacijah sa: **pet milijunah, sedamdeset i dvie tisuće, sto trideset i dvie forinte a. vr.**

§. 2.

Ove svote razdieljuju se polag sljedećih poglavljah, naslovah i rubrikah.

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavjih
			forintah		
		I.			
		A) Redoviti izdatci.			
I		Troškovi kraljevskoga dvora			4,650.000
II		Kabinetska pisarna Njegova cesarskoga i kraljevsko apostolskoga Veličanstva i mirovine ove kabinetske pisarne			74.295
III		Sabor:			
	1	Za potrebu velikaške kuće . .		34.358	
	2	„ „ zastupničke kuće .		806.000	
	3	Beriva osoblja saborske brzopisarne		27.815	
	4	Za potrebu ugarske delegacije .		31.000	
	5	Za potrebu povjerenstva kontrolujućega državni dug . . .		6.000	
		Ukupno (poglavlje III. naslov 1—5)			905.173
IV		Svota, koja od zajedničkih izdatakah ustanovljenih za god. 1875. odpada na zemlje krune Ugarske			27.421.944
V		Mirovine organah središnje vlade, koja je od god. 1849. do god. 1867. faktično postojala			234.537

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
VI		Mirovine:			
	1	Ministarstvo predsjedničtvo . .		758	
	2	Ministarstvo na previšnjem dvoru		9.782	
	3	Hrvatsko-slavonsko-dalmatinsko ministarstvo		7.012	
	4	Ministarstvo nutarnjih poslovah		648.665	
	5	Ministarstvo financijah . . .		1.204.539	
	6	Ministarstvo za javnu radnju i komunikaciju		118.544	
	7	Ministarstvo za poljodielstvo, obrt i trgovinu		159.091	
	8	Ministarstvo za bogoštovje i nastavu		53.280	
	9	Ministarstvo za pravosudje . .		505.000	
	10	Ministarstvo za zemaljsku obranu		45.000	
		Ujedno (pogl. VI. nasl. 1—10)			2,751.671
VII		Državni dugovi:			
	1	Pripadak državnoga duga, preuzet u zak. čl. XV. god. 1867.			
		Godišnji pripadak:			
		U tekućoj novčanoj vriednosti .	17,402.187		
		U kovanom novcu.	11,776.000		
		Troškovi za nabavu toga . .	367.300		
		Godišnji amortizacionalni pripadak:			
		U tekućoj novčanoj vriednosti .	1,000.000		
		U srebrenom novcu	150.000		
		Troškovi za nabavu toga . .	7.500		
		Ukupno (nasl. 1) . .		30,702.987	
	2	Zemljorazteretnost i vjekoviti odkupi:			
		Kamati i pripadci	12,468.590		
		Amortizacija	3,883.215		
		Izjednačenja glavnicah . . .	20.000		
		Troškovi pobiranja i rukovanja zemljorazteretnoga prireza . .	100.000		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Prinesak za upravne troškove odiela vjeresijskih operacijah ministarstva financijah . . .	5.000		
		Prinesak za troškove računovodstva ministarstva financijah i središnje državne blagajne .	12.250		
		Prinesak za pokriće troškovah ugarskoga ravnateljstva zemljorazteretne zaklade . . .	46.000		
		Prinesak za pokriće troškovah erdeljskih rektifikacionalnih po vjerenstvah	9.414		
		Nabavni troškovi bjelicah za obveznice i kuponskih arakah .	1.000		
		U ime kamatnih predujmah, zadobljenih od državnoga erara	2,892.125		
		Ukupno (nasl. 2) . .		19,437.594	
	3	Željeznički zajam sklopljen na temelju zak. čl. XIII. god. 1867:			
		Kamate:			
		U srebru	4,100.580		
		Troškovi za nabavu toga . . .	205.029		
		Amortizacija:			
		U srebru	549.600		
		Troškovi za nabavu toga . . .	27.480		
		Rukovodni troškovi:			
		Nagrada banki	23.651		
		Troškovi žrebanja	1.000		
		Pošta	2.500		
		Drugi rukovodni troškovi . .	500		
		Ukupno (nasl. 3) . .		4,910.340	
	4	Založnički zajam gömörske željeznice, sklopljen na temelju zak. čl. XXXVII. god. 1871.:			
		Ukamaćenje i amortizacija u srebru	384.236		
		Troškovi za nabavu toga . . .	19.211		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Rukovodni troškovi	2.160		
		Ukupno (nasl. 4) . .		405.607	
	5	Zajam od 30 milijunah srebra, sklopljen na temelju zak. članka XLV. god. 1871.:			
		Kamate:			
		U srebru	1,437.200		
		Troškovi za nabavu toga . . .	71.860		
		Amortizacija:			
		U srebru	461.000		
		Troškovi na nabavu toga . .	23.050		
		Rukovodni troškovi:			
		Nagrada banki za odkup kuponah i obveznicah	5.025		
		Troškovi žrebanja	100		
		Poštarski troškovi	400		
		Drugi rukovodni troškovi . .	250		
		Ukupno (nasl. 5) . .		1,998.885	
	6	Zajam od 54 milijuna forintah srebra, sklopljen na temelju zak. članka XXXII. god. 1872.:			
		Kamate:			
		U srebru	2,679.700		
		Troškovi za nabavu toga . .	133.985		
		Amortizacija:			
		U srebru	812.000		
		Troškovi za nabavu toga . .	40.600		
		Rukovodni troškovi:			
		Nagrada banki	4.714		
		Poštarski troškovi	1.600		
		Troškovi žrebanja	300		
		Drugi rukovodni troškovi . .	250		
		Ukupno (nasl. 6.)		3,673.149	
	7	Zajam od 76½ milijunah forintah u srebru, sklopljen na temelju zak. čl. XXXIII. god. 1873.:			

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Kamate:			
		U srebru	4,590.000		
		Troškovi za nabavu toga . .	229.500		
		Rukovodni troškovi:			
		Nagrada banki	12.393		
		Poštarski troškovi	1.600		
		Drugi rukovodni troškovi . .	250		
		Ukupno (nasl. 7.)		4,834.743	
	8	Zajam od $76\frac{1}{2}$ milijunah forintah u srebru, sklopljen na temelju zak. čl. XIV. god. 1874:			
		Kamate:			
		U srebru	4,590.000		
		Troškovi za nabavu toga . .	229.500		
		Rukovodni troškovi:			
		Nagrada banki	12.393		
		Poštarski troškovi	1.600		
		Drugi rukovodni troškovi . .	250		
		Ukupno (nasl. 8.)		4,833.743	
	9	Viseći dug:			
		Rukovodni troškovi zajedničkoga visećega državnoga duga . .	144.600		
		Kamate erarialnih doznačnicah .	213.000		
		Nagrada banki	50.000		
		Ukupno (nasl. 9.)		407.600	
		Ujedno (pogl VII. nasl. 1—9)			71,203.648
VIII		Potreba unutarnje uprave Hrvatske i Slavonije:			
	1	Autonomnoj vladi Hrvatske i Slavonije u smislu §. 3. zak. čl. XXXIV. godine 1873. .		2,980.346	
	2	Na razpolaganje zagrebačkomu glavnomu vojnomu zapovjedničtvu u ime potrebe unutarnje uprave razvojačit se imajuće hrvatsko-slavonske krajine .		2,078.600	
		Ujedno (pogl. VIII. nasl. 1—2.)			5,058.946

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
IX		Rieka:			
	1	Riečki i ugarsko-hrvatskoga primorja gubernator i njegovo osoblje:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		28.772	
	2	Sudstveni provizorij:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		56.208	
		Ujedno (pogl. IX. nasl. 1—2.)			84.980
X		Za državni računarski dvor paušalno			142.000
XI		Ministarstvo predsjedničtvo:			
	1	Troškovi ministarstva predsjedničtva:			
		Osobna beriva	75.180		
		Stvarni izdatci	44.000		
		Ukupno (nasl. 1) . .		119.180	
		Razpoložbena zaklada		200.000	
		Ujedno (pogl. XI. nasl. 1—2) .			319.180
XII		Ministarstvo na previšnjem dvoru:			
		Osobna beriva	43.294		
		Stvarni izdatci	8.400		
		Ujedno (pogl. XII.) . .			51.794
XIII		Hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ministar i njegovo osoblje:			
	1	Troškovi ministra i njegova osoblja:			
		Osobna beriva	27.340		
		Stvarni izdatci	7.500		
		Ukupno (nasl. 1) . .		34.840	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	2	Za izdavanje zemaljskoga zakonskoga sbornika na hrvatskom jeziku		2.500	
		Ujedno (pogl. XIII. nasl. 1—2.)			37.340
XIV		Ministarstvo unutarnjih poslovah:			
	1	Sriedišnja uprava i ravnateljstvo zemljorazteretne zaklade:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		334.779	
	2	Zemaljski arkiv		16.000	
	3	Upravni, sirotinjski i skrbnički izdatci županijah, kotarah, predielah i stolovah . . .		4,950.000	
	4	Plaće velikih županah, vrhovnih kapetanah, vrhovnih kraljevskih sudacah, nadnačelnika budimpeštanskoga, kao i saksonskoga grofa i njegova osoblja		251.885	
	5	Obćeniti upravni troškovi:			
		Troškovi za njegu bolestnikah .	530.000		
		Troškovi za ciepljenje boginjah	50.050		
		Troškovi mogući nastati s pošastih i inih izvanrednih povodah .	10.000		
		Izdatci za radjaonice	20.000		
		Troškovi za hranjenje nezakonite djetce	55.000		
		Izdatci za duhobolnice . . .	310.915		
		Troškovi za javnu sjegurnost .	150 000		
		Erdeljska žandarmerija . . .	386.000		
		Izdatci popratnički	18.000		
		Nagrade za spasenje života . .	1.700		
		Podpora ugarskomu narodnomu kazalištu	44.000		
		Za potrebštinu narodnoga kazališta iz zakladah narodnoga kazališta	27.300		
		Troškovi za Budapesti Közlöny	15.800		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Podpora peštanskomu dobrovoljnomu vatrogasnomu družtvu .	5.000		
		Paušal za redarstvo u glavnomu gradu	450.000		
		Nepredvidivi troškovi	10.000		
		Ukupno (nasl. 5.) . .		2,083.765	
		Ujedno (pogl. XIV. nasl. 1—5) .			7,636.429
XV		Ministarstvo financijah:			
	1	Sriedišnja uprava:			
		Osobna beriva	689.423		
		Stvarni izdatci	206.108		
		Ukupno (nasl. 1.) . .		895.531	
	2	Sriedišnja državna blagajna:			
		Osobna beriva	54.226		
		Stvarni izdatci	7.340		
		Ukupno (nasl. 2.) . .		61.566	
	3	Financijalna ravnateljstva i računarski odsjeci:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		1,253.645	
	4	Državna blagajna u Zagrebu:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		12.800	
	5	Financijalna nadzorničtva u Hrvatskoj i Slavoniji:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		79.018	
	6	Privremeni kataster u Hrvatskoj i Slavoniji		11.000	
	7	Porezni uredi:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		1,541.582	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	8	Financijalna dotično carinska i porezna straža: Osobna beriva, Stvarni izdatci		2,250.796	
	9	Ravnateljstvo za pravne poslove: Osobna beriva, Stvarni izdatci		34.711	
	10	Financijalni sudbeni stolovi u Hrvatskoj i Slavoniji: Financijalni višji sudbeni stol, Financijalni sudbeni stolovi prve molbe, Krajiški financijalni sudbeni stol		7.575	
	11	Stalni kataster: Osobna beriva, Stvarni izdatci		642.000	
	12	Rudarska akademija i rudarske škole:			
		Rudarska i šumarska akademija u Štavnici	100.000		
		Rudarska učiona u Szélakni i Felsöbanji	20.042		
		Ukupno (nasl. 12.) . .		120.042	
	12	Troškovi za razpisivanje i pobiranje izravnih porezah . . .		524.000	
	14	Troškovi za pobiranje potrošarine		230.000	
	15	Carinski rukovodni troškovi . .		325.804	
	16	Biljegovina: Osobna beriva, Stvarni izdatci . . . . . . ,		153.696	
	17	Pravne pristojbe i odredbine: Pristojbu odmjerujući uredi: Osobna beriva, Stvarni izdatci		213.995	
	18	Puncevanje: Poslovni izdatci, Rukovodni "		7.912	
	19	Cestarina i maltarina		500	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	20	Poslovni i rukovodni troškovi dohodakah:			
		Duhansko dohodarstvo:			
		Kupovanje, Tvoritba, Prodaja } po odbitku odkupne ciene od 4,082.780 for. za duhan u lišću, što ga se ima odkupiti za austrijsko rukovodstvo . .		11,835.215	
	21	Dohodarstvo lutrije		2,211.821	
	22	Dohodarstvo soli:			
		Rukovodni troškovi, Troškovi odpreme, Naknada troškovah proizvadjanja soli }		2,802.815	
		Državni imutak:			
	23	Ravnateljstva i odvjetničtva državnih dobarah		290.038	
	24	Državna dobra:			
		Rukovodni i poslovni troškovi, Investicije } . . .		1,770.342	
	25	Državne šume		4,904.749	
	26	Rudarstvo i kovanje novca:			
		Rudarska ravnateljstva, Kovne rude, Puncevno-odkupni uredi, Kovnica novca, Željezare, Kameno-ugljevne rude, Proizvadjanje soli, Opalska ruda } . . .		11,590.406	
	27	Državna tiskarna		506.000	
	28	Državne sgrade		17.662	
	29	Raznovrstni izdatci		99.111	
		Ujedno (pogl. XV. nasl. 1—29.)			44,394.422
XVI		Ministarstvo za javne radnje i komunikaciju:			
	1	Sriedišnja uprava:			
		Osobna beriva, Stvarni izdatci }		280.317	

*

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	2	Željezničko i brodarstveno glavno nadzorničtvo:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }	80.000		
		Željezničko gradjevno glavno nadzorničtvo:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }	71.000		
		Ukupno (nasl. 2.) . .		151.000	
	3	Državni gradjevni uredi:			
		Nadzorničtva i gradjevni uredi:			
		Ugarska i Hrvatska	309.990		
		Sriedišnje povjerenstvo za reguliranje Tise	15.395		
		Ukupno (nasl. 3.) . .		325.385	
	4	Uzdržavanje i gradjenje kamenih putevah:			
		Rukovodstvo:			
		U Ugarskoj } U Hrvatskoj i Slavoniji } . .	99.297		
		Uzdržavanje:			
		U Ugarskoj } U Hrvatskoj i Slavoniji } . .	3,000.000		
		Gradjenje:			
		U Ugarskoj:			
		Za gradjenje novih cestah:			
		Za mostove i ine umjetne predmete, nalazeće se na županijskih umjetnih putevih . . .	150.000		
		Za popravu elementarnih štetah	50.000		
		U Hrvatskoj i Slavoniji:			
		Za gradjenje novih cestah:			
		Na varaždinsko-zagrebačko-karlovačkoj državnoj cesti . .	10.000		
		Za reguliranje rieke Drave iznad varaždinskoga dravskoga mosta	10.000		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Na osiečko-vukovarskoj državnoj cesti	15.000		
		Ukupno (nasl. 4.) . .		3,333.297	
	5	Uzdržavanje i gradjenje vodenih putevah:			
		Rukovodstvo:			
		U Ugarskoj U Hrvatskoj i Slavoniji } . .	36.069		
		Uzdržavanje:			
		U Ugarskoj U Hrvatskoj i Slavoniji } . .	204.353		
		Nove gradnje:			
		U Ugarskoj:			
		Na Dunavu	130.000		
		„ Tisi	150.000		
		„ Körös-Berettyó-u	77.000		
		Za učiniti rieku Temes brodivom	100.000		
		Za predradnje regulacije riekah, nestojećih pod rukovanjem državnim i za prešne radnje, kao podpora	30.000		
		Za promicanje tehničkih naukah s gledišta navodnje	5.000		
		Za reguliranje Drave	20.000		
		U Hrvatskoj i Slavoniji:			
		Na Dunavu	13.432		
		Na Savi	32.000		
		Ukupno (nasl. 5.) . .		797.854	
	6	Za izobraženje tehničkih osobah i za putne štipendije . . .		3.000	
	7	Za naukovni tečaj, što će se za željezničke vježbenike na trgovačkoj akademiji otvoriti, za nabavu učevnih sredstvah i za uredjenje naukovnoga tečaja		5.000	
	8	Poslovni izdatci kr. ug. državnih željeznicah		5,336.150	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	9	Poslovni izdatci tvornice makinah kr. ug. državnih željeznicah		540.000	
		Ujedno (pogl. XVI. nasl. 1—9.)			10,772.003
XVII		Ministarstvo za poljodielstvo obrt i trgovinu:			
	1	Sriedišnja uprava:			
		Osobna beriva	123.112		
		Stvarni izdatci	27.270		
		Ukupno (nasl. 1.) . .		150.382	
	2	Obrtne, trgovinske i izvanjsko-trgovinske svrhe		30.000	
	3	Podignuće raznih granah gospodarstva.			
		Za svrhe gospodarskih družtvah, za izložbe, natjecanja i pokuse, za promaknuće gojitbe rogate marve, ovacah i svinjah Za strukovnu nastavu u poljskom gospodarstvu Za promaknuće gospodarstvene strukovne književnosti Za promaknuće proizvadjanja trgovinskog bilja, i to: na uzdržavanje postaje za proizvadjanje i prigotavljanje lana u Iglavi, na obće svrhe proizvadjanja Za promaknuće vinarstva Za promaknuće drvarstva i vrtljarstva Za promaknuće svilarstva Za promaknuće pčelarstva Za promaknuće ribarstva i za uzdržavanje ribarnice u Iglavi Za službena putovanja, što se imadu poduzeti u interesu poljodielstva		50.000	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Za nepredvidjene troškove javnoga gospodarstva Za gospodarstvene štipendije, iz kamatah zaklade Petronelle Csákyeve Za podporu poljodielacah bivše ugarske krajine, iz kamatah zaklade Dragutina Gaupa			
	4	Gospodarstveni naukovni zavodi:			
		Zemaljski gospodarstveni naukovni zavod u Ug. Staromgradu	60,000		
		Zemaljski gospodarstveni naukovni zavod u Kesthelju . .	34.000		
		Viši gospodarstveni naukovni zavod u Debrecinu	18.000		
		Učiona za poljodielce i gospodarstveni naukovni zavod u Debrecinu	5.634		
		Gospodarstveni naukovni zavod u Kološmonoštoru	42.000		
		Gospodarstveni zavod u Košicah	16.000		
		Učiona za poljodielce u Hradeku	7.200		
		Obrazovalište za vincelire u Diosegu	7.800		
		Obrazovalište za vincelire u Tarcalu	10.000		
		Ukupno (nasl. 4.) . .		200.634	
	5	Državni pastuharski zavodi:			
		Sriedišnja uprava pastuharstva .	27.124		
		Gospodarstva pastuharskih posjedah	842.641		
		Pastuhališta	621.729		
		Pastuski depoti	1,023.269		
		Utrkivanje konjah	25.000		
		Nagrade za gojitbu konjah . .	15.617		
		Kupovanje materijala za gojitbu	15.000		
		Ukupno (nasl. 5.) . .		2,570.380	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	6	Kontumacki zavodi		53.700	
	7	Za ugušenje iztočne marvinske kuge i inih životinskih pošastih		39.000	
	8	Živinarski zavod u Budimpešti		37.000	
	9	Rudarska satničtva		60.000	
	10	Geologički zavod		26.300	
	11	Statistički ured		40.000	
	12	Pošta:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		5,007.000	
	13	Brzojav:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		2,186.900	
	14	Morsko brodarstvo i luke . .		146.909	
	15	Zalagaonica u Budimpešti . .		195.000	
	16	Baždarenje mjerah:			
		Plaće i stanbine činovnikah .	7.065		
		Pristojbe povjerenstvenih članovah	500		
		Stvarni izdatci	3.680		
		Ukupno (nasl. 16.) . .		11.245	
		Ujedno (pogl. XVII. nasl. 1—16.)			10,804.450
XVIII		Ministarstvo za bogoštovje i nastavu:			
	1	Sriedišnja uprava:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		212.875	
	2	Uprava naukovnih poslovah:			
		Vrhovna ravnateljstva naukovnih okružjah	28.200		
		Naukovna nadzorničtva za pučku obuku			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }	180.000		
		Izpitna povjerenstva	9.300		
		Ukupno (nasl. 2.) . .		217.500	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	3	Naukovni zavodi:			
		Kr. sveučilište u Budimpešti:			
		Osobna beriva:			
		Plaće i ostala beriva, učiteljah činovnikah i poslužnikah . .	287.399		
		Stvarni izdatci	130.000		
		Mirovine	28.871		
		Obrazovalište za učitelje srednjih učionah	34.300		
		Sveučilište u Koložvaru:			
		Osobna beriva:			
		Plaće i ostala beriva učiteljah, činovnikah i poslužnikah . .	135.000		
		Stvarni izdatci	40.000		
		Koložvarsko obrazovalište za učitelje sriednjih učionah . . .	15.000		
		Josefinski politehnikum:			
		Osobna beriva:			
		Plaće i doplatci učiteljah, činovnikah } Stvarni izdatci } . .	190.000		
		Zemaljsko-obrazovalište za risarske učitelje i s ovim skopčana risarna:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }	39.640		
		Pravoslovna akademija u vel. Sibinju:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }	18.135		
		Sriednje učione:			
		Gimnaziji:			
		Državni gimnazij u Vel. Sibinju } " " " Kapošvaru } " " na Rieci } " " u Lošoncu } " " " Munkaču } " " " Somboru } Na novo se uzpostavit imajući gimnazij u Bjelojerkvi }	108.861		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Realke:			
		Budimska državna viša realka u Budimpesti Peštanska drž. viša realka u Budimpešti Drž. viša realka u Gjuru " " " " Košicah " " " " Kremnici " " " " Löcse-u " " " " Vel. Varadinu " " " " Pančovi " " " " Pečuhu " " " " Segedinu Drž. viša realka u Szekelyudvarhely-u Drž. viša realka u Temišvaru " niža " " Devi " " " " Kečkemetu " " " " Nagy-Kállóu " " " " Aradu	295.000		
		Za podporu više realke u Požunu	4.000		
		Za podporu više realke u Šoprunu	4.000		
		Za pedporu više realke u Sümegu	4.000		
		Za podporu više realke u Stolnom Biogradu	4.000		
		Za podporu više realke u Vel. Sibinju	5.000		
		Zajednički troškovi sriednjih učionah	4.000		
		Za podporu školskih strukovnih listovah	800		
		Strukovna učilišta:			
		Učilišta za primalje u Požunu, Velikom Varadinu i Vel. Sibinju:			
		Osobna beriva Stvarni izdatci	9.225		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Obrazovališta za učitelje, elementarne pučke i gradjanske učione:			
		Obrazovališta za učitelje: Budimsko obrazovalište za učitelje u Budimpešti; Obrazovalište za učitelje u Baji; Obrazovalište za učitelje u Čongradu; Obrazovalište za učitelje u Čurgo-u; Obrazovalište za učitelje u Devi; Obrazovalište za učitelje u Iglavi; Obrazovalište za učitelje u Koložvaru; Obrazovalište za učitelje u Lévi; Obrazovalište za učitelje u Lošoncu; Obrazovalište za učitelje u Marm. Sigetu; Obrazovalište za učitelje u Modoru; Obrazovalište za učitelje u Šarošpataku . . . .; Obrazovalište za učitelje u St. Keresturu; Obrazovalište za učitelje u Zilahu; Obrazovalište za učitelje u Znio Varalji; Obrazovalište za učitelje u Aradu	315.000		
		Obrazovališta za učiteljice: Budimsko obrazovalište za učiteljice u Budimpešti; Obrazovalište za učiteljice u Koložvaru; Obrazovalište za učiteljice u Požunu; Obrazovalište za učiteljice u Subotici; Četvrtgodišnja potriebština dvajuh obrazovalištah, koja se na novo imadu uzpostaviti	156.752		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Zajednički troškovi obrazovalištah za učitelje	10.000		
		Dopunitbeni naukovni tečaji za gombalce	9.000		
		Budimsko obrazovalište za učitelje gradjanskih učionah u Budimpešti	15.250		
		Budimsko obrazovalište za učiteljice gradjanskih učionah u Budimpešti	8.500		
		Potrebštine pučkog naobrazovanja	800.000		
		Za izdavanje lista za pučko naobrazovanje	10.000		
		Za višju djevojačku učionu, što će se uzpostaviti u Budimpešti	6.000		
		Zavod gluhoniemih u Vacu . .	34.574		
		Zemaljski zavod za sliepce u Budimpešti	32.765		
		Za potrebštinu kamatah i amortizacije zajma, što će se uzeti za izvedenje sveučilištnih sgradah	146.322		
		Ukupno (nasl. 3.) . .		2,901.394	
	4	Štipendiji i ostale naukovne svrhe:			
		Putni štipendiji za učitelje viših i sriednjih učionah i za učiteljske kandidate	25.000		
		Bečkomu Terezijanumu za uzdržavanje trijuh ugarskih i četirijuh erdeljskih pitomacah i za ine izdatke	4.535		
		Učitelju risanja kod pučke učione u Kaložvaru	315		
		Zakladni prinos erdeljskoj školskoj zakladi za nadopunjenje učiteljskih plaćah	10.452		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Pripomoć štipendijskoj zakladi .	1.064		
		Za podporu siromašnih učenikah .	1.200		
		Goldberžki štipendij	630		
		Komorska pristojba za erdeljske evangeličke crkve i učione helv. vjeroizpoviedanja i za njeke rimokat. župe . . .	3.545		
		Halske zakladne prebende i podpore	4.910		
		Za 15 hrvatskih učenikah, što polaze ugarske sriednje učione .	3.000		
		Nagrada onim privatnim učiteljem na sveučilištu, koji takvu teoretičnu struku predavaju, za koju ili nejma sistemizirane učiteljske stolice, ili nije popunjena, a glede kojih bi po mnienju dotičnog fakulteta željeti bilo, da se zadrže u učiteljstvu	5.000		
		Štipendiji za ugarsku vojnu krajinu	3.120		
		Ukupno (nasl. 4.) . .		62.771	
	5	Obće obrazovne svrhe:			
		Ugarski narodni muzej:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }	90.000		
		Zemaljska sbirka slikah:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }	20.160		
		Sriedišnji meterologički zavod:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }	13.000		
		Za troškove zemaljske glasbene i deklamatorne akademije:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }	21.000		
		Za svrhe obrazovne umjetnosti imenito: za putne štipendije,			

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		za naručbine, za podupiranje ostarjelih vrstnih umjetnikah .	15.000		
		Za traženje, izkapanje, snimanje, registriranje, razredjivanje, izdavanje i nadziranje povjestnih umjetničkih spomenikah .	20.000		
		Za izdavanje ugarskih povjestnih izvorah i spomenikah . . .	15.000		
		Za pomnožanje knjižnice ug. Akademije znanostih	5.000		
		Matematičkomu i naravoslovnomu odsjeku ug. Akademije znanostih za iztraživanja i saobćivanja zemaljskog interesa .	5.000		
		Za godišnju podporu kr. ug. naravoslovnoga družtva u svrhu, da družtvo ovu svotu obrati na iztraživanja i saobćivanja zemaljskog interesa	4.000		
		Za podporu osiromašenih domaćih spisateljah ili porodicah njihovih	2.500		
		Za obrazovanje gombalačkih učiteljah	5.000		
		Franji Toldy-u za njegovo 50godišnje djelovanje, što ga je pokazao glede spisanja povjesti književnosti i u svrhu promicanja dalnje djelatnosti njegove na tom polju	4.000		
		Ukupno (nasl. 5.) . :		219.660	
	6	Crkvene svrhe:			
		Katoličkoj crkvi grčkoga obreda .	99.000		
		Evangeličkoj crkvi augsb. vjeroizpoviedanja	36.000		
		Evangeličkoj crkvi helv. vjeroizpoviedanja	65.000		
		Grčko iztočnoj crkvi	100.000		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Unitarskoj crkvi	5.000		
		Crkvi izraelićanah	5.000		
		Ukupno (nasl. 6.) . .		310.000	
		Ujedno (pogl. XVIII. nasl. 1—6).			3,924.200
XIX		Ministarstvo pravosudja:			
	1	Sriedišnja uprava:			
		Osobna beriva, Stvarni izdatci		227.330	
	2	Ukidno sudište:			
		Osobna beriva:			
		Plaća i stanbine	134.940		
		Funkcionalni doplatci	4.500		
		Odielo podvornikah	450		
		Nagrade i podpore	800		
		Stvar izdatci:			
		Uredovna i pisarnička potrebština	9.000		
		Uzdržavanje sgradah	400		
		Ukupno (nasl. 2) . .		150.090	
	3	Vrhovno sudište:			
		Osobna beriva:			
		Plaće i stanbine	308.577		
		Funkcionalni doplatci	2.500		
		Odielo podvornikah	800		
		Nagrade i podpore	1.500		
		Stvarni izdatci:			
		Najmovina	3.549		
		Uredovna i pisarnička potrebština	12.000		
		Ukupno (nasl. 3) . .		328.926	
	4	Kraljevska tabla u Budimpešti:			
		Osobna beriva:			
		Plaće i stanbine	537.273		
		Funkcionalni doplatci	1.000		

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		Pripomoći	1.200		
		Odielo podvornikah	1.300		
		Nagrade i podpore	2.000		
		Stvarni izdatci:			
		Najmovina	6.310		
		Uredovna i pisarnička potrebština	20.000		
		Uzdržavanje sgradah	400		
		Ukupno (nasl. 4.) . .		569.483	
	5	Kr. sudbena tabla u Maroš-Vašarhelju:			
		Osobna beriva:			
		Plaće i stanbine	97.788		
		Pripomoći	500		
		Odielo podvornikah	450		
		Nagrade i podpore	600		
		Stvarni izdatci:			
		Najmovina	500		
		Uredovna i pisarnička potrebština	7.000		
		Uzdržavanje sgradah	300		
		Ukupno (nasl. 5) . .		107.138	
	6	Kr. glavna odvjetničtva u Budimpešti i Maroš-Varšahelju:			
		Osobna beriva	37.430		
		Stvarni izdatci	20.000		
		Ukupno (nasl. 6) . .		57.430	
	7	Kr. sudbeni stolovi i kotarski sudovi:			
		Osobna beriva	5,085.100		
		Stvarni izdatci	1,004.170		
		Ukupno (nasl. 7) . .		6,089.270	
	8	Kr. odvjetničtva:			
		Osobna beriva	1,049.922		
		Stvarni izdatci	1,281.893		
		Ukupno (nasl. 8.) . .		2,331.815	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	9	Zemaljske kaznione:			
		Kazniona u Munkaču	98.775		
		„ „ Vacu	114.350		
		„ „ Leopoldstadtu . .	128.340		
		„ „ Illavi	117.600		
		„ „ Samošujvar-u . .	110.250		
		„ „ Maria Nostri . .	37.600		
		Državna tamnica u Vacu . .	6.720		
		Mješoviti izdatci	5.000		
		Ukupno (nasl. 9.) . .		618.635	
	10	Gruntovničtvo:			
		Središnji gruntovni ured. . .		8.000	
		Ujedno (pogl. XIX. nasl. 1—10.)			10,488.117
XX		Ministarstvo za zemaljsku obranu:			
	1	Središnja uprava:			
		Osobna beriva } Stvarni izdatci }		301.860	
	2	Domobranski zavodi:			
		Izdatci vojnih sudovah . . .	4.000		
		Središnje skladište odieće . .	15.531		
		Povjerenstvo za oružje . . .	12.717		
		Ludovicejska akademija . . .	137.067		
		Ukupno (nasl. 2.) . .		169.315	
	3	Troškovi unovačenja:			
		U Ugarskoj } U Hrvatskoj i Slavoniji } . .		20.000	
	4	Domobransko glavno zapovjedničtvo		45.069	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	5	Okružna zapoviedničtva:			
		Peštansko okružno zapoviedničtvo u Budimpešti Okružno zapovjedničtvo u Segedinu Okružno zapovjedničtvo u Košicah Okružno zapovjedničtvo u Požunu Budimsko okružno zapovjedničtvo u Budimpešti Okružno zapoviedničtvo u Erdelju Okružno zapovjedničtvo u Zagrebu		220.000	
	6	Čete:			
		Novčane pristojbe Smještenje Obskrba Hrana konjah Odielo i oprema Troškovi za njegu bolestnikah Pribava nabojah Naknadna pribava konjah		5,483.639	
		Ujedno (pogl. XX. nasl. 1—6.)			6,239.883
		Svota redovitih izdatakah			207,195.012
		B) Izvanredni izdatci.			
I		Svota odpadajuća na zemlje krune Ugarske od zajedničkih izdatakah, ustanovljenih za 1875. godinu			1,597.402
II		Ministarstvo unutarnjih poslovah:			
	1	Rektifikacijalna povjerenstva .		9.414	
	2	Za pisarničku i inu stvarnu po-			

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		triebštinu vieća zdravstvenih poslovah		1.800	
	3	Za troškove brakijah		8.000	
		Ujedno (pogl. II. nasl. 1—3.) .			19.214
III		Ministarstvo financijah:			
	1	Za beriva razpoloživih ugarskih poreznih činovnikah . . .		10 000	
	2	Za jamčevine zadržane kod gradjenja budimpeštanske glavne carinare i konačne troškove .		324.000	
	3	Za pokućtvo i opremu uredovnih prostorijah pristojbu odmjerujućih uredah u Ugarskoj, u Hrvatskoj i Slavoniji		15.000	
	4	Za nove gradjevine kod duhanskog dohodarstva		112.000	
	5	Za gradjenje i ine izvanredne izdatke kod državnih dobarah:			
		Posljednji obrok za radnje obavljene u Mehadiji kod Rudolfove naselbine i Maria kupelji; Za čišćenje i gradjenje obranbenih nasipah kod novopeštanske dunavske luke .	21.667		
		Za gradjenje mosta u Aradu, zaostatak od prošle godišnje vjeresije	90.000		
		Ukupno (nasl. 5.) . .		111.667	
	6	Za investicije i ine izvanredne izdatke kod državnih šumah		250.774	
	7	Izvanredni izdaci rudarstva . .		112.000	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	8	Paušal i putni trošak dvajuh ministerijalnih povjerenikah za pregledanje na licu mjesta i pripravu glavnijih nagodah i osnovah popravljanja . . .			
	9	Trošak za prodaju državnih dobarah ili za predradnje veće vjeresijske operacije, koja se na temelju ovih proizvesti imade, dalje za procjenu rudah i rudnikah		20.000	
	10	Troškovi dovršenja popravakah vajdahunyadskoga grada . .		66.671	
	11	Predujmovi na temelju osjeguranja željezničkih kamatah .		15,000.000	
	12	Za potrebštinn provizorija zemljarine		6.800	
	13	Beriva organah, koji su u stanje razpoloživosti došli usljed razvojačenja ugarske krajine .		12.307	
	14	Za povratak službenih jamčevinah uloženih do konca 1867. godinah		30.000	
	15	Troškovi za izpravljanje zemljarinskog katastra		2,000.000	
	16	63% svotah unišlih u ime poreznih zaostatakah Hrvatske i Slavonije, postojavših koncem 1867. godine		472.439	
	17	Za kupovanje baranjove zemlje u Debrecinu		21.000	
	18	Nepokriti dio godišnjeg pripadka lutrijskoga zajma		399.693	
	19	Svote, koje će unići iz prodaje državnih dobarah i uplatiti se imadu u amortizacionu zakladu srebrnog zajma od 153 milijuna forintah		1,200.000	
	20	U ime obroka, koji se iz mase primasa Josipa Kopačy-a povratiti imade baštinikom . .		30.000	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	21	Kao državni prinos za gradjevne troškove franjevoga priekopa .		530.640	
		Ujedno (pogl. III. nasl. 1—21) .			20,724.991
IV		Ministarstvo za javne radnje i komunikaciju:			
	1	Za reguliranje budimpeštanskoga dunavskoga diela		1,200.000	
	2	Za troškove nadziranja reguliranja budimpeštanskoga dunavskoga diela		30.000	
	3	Za podpuno dovršenje dunavskoga mosta na margaretskom otoku		1,000.000	
	4	Za gradjenje riečke luke . .		300.000	
	5	Za proučiti nove pruge i za radnje trasiranja		10.000	
	6	Gradjenje željeznicah:			
		Za gradjenje budimpeštanske spojne željeznice		1,050.000	
	7	Investicije i preinačenja:			
		Za potrebna preinačenja kod državnih željeznicah i za gradjenja primjerna zahtievom povećanoga prometa	150.759		
		Naknadne gradnje:			
		Kod državnih željeznicah troškovi za propuste, vodovode, za premještenje ovih i putnih mostovah, za radnje osiegurarnja proti poplavi i za podizanje površine pruge	114.200		
		Ukupno (nasl. 7) . .		264.959	
		Ujedno (pogl. IV. nasl. 1—7) .			3,864.959
V		Ministarstvo za poljodielstvo obrt i trgovinu:			
	1	Za nova gradjenja kod gospodarstvenih naukovnih zavodah.		20.000	
	2	Za preinačenje 4 kontumacka zavoda na bosanskoj granici .		18.000	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	3	Za troškove predradnjah medjunarodnog statističkog kongresa, i izložbu medjunarodne statistike vinogradarstva . . .		7.000	
		Ujedno (pogl. V. nasl. 1—3) .			45.000
VI		Ministarstvo za bogoštovje i javnu nastavu:			
	1	Naukovni zavodi:			
		Troškovi za vodovod i gradnju kanalah potrebnih za sačuvanje sgrade budimskog obrazovališta za učitelje u Budimpešti .	15.000		
		Za opremu prostorijah više realke u Sedinu	15.000		
		Za preinačenje i uredjenje novih prostoriah najmljenih za politehniku	4.300		
		Ukupno (nasl. 1) . .		34.300	
	2	Za izvanredne potrebštine muzeja:			
		Za glavce	5.000		
		Za providjenje prostorijah muzeja sa strojem grejanja vrućom vodom	29.244		
		Ukupno (nasl. 2) . .		34.244	
		Ujedno (pogl. VI. nasl. 1—2) .			68.544
VII		Ministarstvo pravosudja:			
	1	Za potrebštine ugarskih gruntovničkih izpostavah (za troškove vjersijskih gruntovnicah .		40.000	
	2	Za potrebštine erdeljskoga gruntovničkoga ravnateljstva i izpostavah.		170.000	
	3	Za sastavljanje zakonah . . .		10.000	
	4	Za popravak i preinačenje uz-			

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		ničkih prostorijah, za uzničke gradjevine i uzničke opreme .		60.000	
		Ujedno (pogl. VII. nasl. 1—4.) .			280.000
VIII		Ministarstvo za zemaljsku obranu:			
	1	Zaklade		4.648	
	2	Najamni višci, koji se imadu platiti tekuće godine za vojne bolnice u Erdelju		14.305	
		Ujedno (pogl. VIII. nasl. 1—2.) .			18.953
		Svota izvanrednih izdatakah			26,609.063
		C. Izdatci za vjeresijske i blagajničke operacije:			
I		Odkup vinske desetine:			
	1	Ukamaćenje		1,378.153	
	2	Amortizacija		554.800	
	3	Izjednačenje glavnicah . . .		4.000	
	4	Rukovodni troškovi		68.510	
	5	Svota, koja se iz preliminiranih prijetakah tekuće godine neće upotriebiti		1,533.016	
		Ujedno (pogl. I. nasl. 1—5) .			3,538.479
II	1	Odkup remanencialnih zemljištah i krčevinah			100.000
III		Lutrijski zajam:			
	1	Godišnji pripadak		1,124.000	
	2	Troškovi mosta lančanika . .		196.153	
	3	Prinesak za trošak odiela vjeresijskih operacijah ministarstva financijah		5.000	
	4	Prinesak na trošak računovodstva ministarstva financijah i sriedišnje državne blagajne .		7.500	

Poglavlje	Naslov		Po rubrikah	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	5	Ini rukovodni troškovi . . .		1.000	
		Ujedno (pogl III. nasl. 1—5) .			1,433.653
		Svota izdatakah vjeresijskih i blagajničkih operacijah			5,072.132

§. 3.

Za pokriće izdatakah, dozvoljenih u prijašnjem §. opredieljuju se po sljedećim proračunu dohodci Ugarske, kao i dohodci kraljevinah Hrvatske i Slavonije pogledom na troškove, koji su svim zemljam krune ugarske zajednički, i pogledom na potriebštine unutarnje uprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije, i to: za redovite troškove redoviti dohodci, za izvanredne troškove i izdatke izvanredni prijetci, a za izdatke vjeresijskih i blagajničkih operacijah prijetci vjeresijskih i blagajničkih operacijah.

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		II.			
		A) Redoviti prijetci.			
I	1	U smislu §. 20. zak. čl. XLVI. god. 1868. za pokriće troška zajedničkoga visećega državnoga duga			144.600
II		Rieka:			
	1	Sudstveni provizorij:			
		Naknada uzničkih obskrbnih i kaznenih troškovah i dohodak iz radnje uznikah			570
III		Državni računarski dvor.			1.450
IV		Ministarstvo unutarnjih poslovah:			
	1	Prinesak iz zemljorazteretne zaklade za pokriće troškovah zemljorazteretnoga ravnateljstva		46.000	
	2	Obćeniti javno-upravni prijetci:			
		Naknada bolno obskrbnih troškovah	65.270		
		Naknada obskrbnih troškovah za njegu ugarskih osobah u inozemnih radjaonicah	2.000		
		Prijetci duhobolnicah	61.216		
		Naknada nahranbenih pristojbah za nezakonitu djetcu njegovanu u Beču i inih prekolitavskih nahodilištih	25.000		
		Dohodak službenoga lista . .	65.500		
		Paušal za redarstvo glavnoga grada	420.000		
		Ukupno (nasl. 2) . .		638.986	

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	3	Dohodak iz kamatah glavnicah narodnoga kazališta		27.300	
	4	Raznovrstni prijetci		2.000	
		Ujedno (pogl. IV. nasl. 1—4.) .			714.286
V		Ministarstvo financijah:			
		Izravni porezi:			
	1	Zemljarina: državni porez . .	26,400.016		
		zemljorazteretni prirez	10,242.834		
		Ukupno (nasl. 1.) . .		36,642.850	
	2	Kućarina: državni porez . .	6,297.574		
		zemljorazteretni prirez	2,530.281		
		Ukupno (nasl. 2) . .		8,827.855	
	3	Tecivarina: državni porez . .	13,561.388		
		zemljorazteretni prirez	5,476.339		
		Ukupno (nasl. 3.) . .		19,037.727	
	4	Porez na poduzeća i zadruge, što no moraju javno polagati račune:			
		državni porez . .	1,278.000		
		zemljorazteretni prirez	522.000		
		Ukupno (nasl. 4) . .		1,800.000	
	5	Rudarski porez:			
		državni porez . .	84.000		
		zemljorazteretni prirez	36.000		
		Ukupno (nasl. 5.) . .		120.000	
	6	Porez na kamate od glavnicah i na rente:			

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		a) od kamatah zemljorazteretnih odveznicah	922.801		
		b) od kamatah obveznicah za odkup vinske desetine . .	103.732		
		c) od drugih kamatah od glavnicah i od rentah:			
		Državni	478.327		
		Zemljorazteretni prirez . . .	195.140		
		Ukupno (nasl. 6.) . .		1,700.000	
	7	Dohodarina		120.000	
	8	Mlinski porez		47.852	
	9	Porez trgovine, obrta i zaštite .		399.804	
	10	Porez od uporabe željezničke i parobrodarske odpreme . .		1,400.000	
	11	Porez, što će se plaćati za držanje služinčadi, za biljare, za prostorije igarah, za držanje kolah i konjah		200.000	
	12	Porez na lov i na puške uporabljive na lov		300.000	
	13	Zatezni kamati:			
		Od državnoga poreza	1,135.000		
		Od zemljorazteretnoga prireza .	435.000		
		Ukupno (nasl. 13.) . .		1,570.000	
	14	Pristojbe utjerivanja poreza . .		208.000	
	15	Porezni zaostatci		4,000.000	
		Ukupno (nasl. 1—15.) .		76,374.088	
		Potrošarine:			
	16	Porez na žestu	6.200.000		
	17	„ „ vino	2,735.000		
	18	„ „ meso	2,034.000		
	19	„ „ pivu	1,500.000		
	20	„ „ slador	1,000.000		
		Ukupno (nasl. 16—20.) .		13,469.000	

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	21	Pogranična carina:			
		Paušal rukovodnih troškovah (na temelju zak. čl. II. god. 1869.) Raznovrstni prijetci		454.010	
	22	Biljegovina		7,393.200	
	23	Pravne pristojbe		15,462.540	
	24	Odredbine		634.070	
	25	Puncevanje		25.852	
	26	Cestarina, mostarina i prevozarina		21.849	
	27	Dohodarstvo duhana:			
		Kupovanje, Tvoritba, Prodaja (po odbitku odkupne ciene od 4,082.780 for. za odkupljeno duhansko lišće, što će ju imat naknaditi austrijsko rukovodstvo.)		28,658.634	
	28	Dohodarstvo lutrije		3,508.700	
	29	„ soli		13,790.710	
	30	Državna dobra		6,130.896	
	31	Državne šume		7,352.980	
	32	Rudarstvo i kovanje novca:			
		Rudarska ravnateljstva, Kovne rude, Puncevno odkupni uredi, Kovnica novca, Dobitak na pridu, Željezare, Kameno-ugljevne rude, Solske rude, Opalska ruda . .		11,639.081	
	33	Državna tiskarna		551.000	
	34	Državne sgrade		40.650	
	35	Čisti dohodak državnih željeznicah i tvornice jim makinah i kolah		2,763.850	
	36	Pokretni državni imutak . . .		481.135	
	37	Raznovrstni prijetci		363.277	
		Ujedno (pogl. V. nasl. 1—37.) .			189,115.522

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
VI		Ministarstvo za javne radnje i komunikaciju:			
		I. Ministarstvo.			
	1	U ime naknade troškovah računovodstva kamatnih jamčevinah i vladinog nadziranja željeznicah i nadzorničtva željezničkih gradjevinah . . .		69.905	
	2	Državni gradjevni uredi . . .		56.000	
	3	Uzdržavanje kamenitih putevah .		6.204	
	4	„ vodenih putevah .		629	
		II. Državne željeznice:			
	5	Iz prijetakah državnih željeznicah za pokriće poslovnih izdatakah	5,336.150		
		Iz prijetakah tvornice makinah i kolah državnih željeznicah za pokriće poslovnih izdatakah .	540.000		
		Ukupno (nasl. 5.) . .		5,876.150	
		Ujedno (pogl. VI. nasl. 1—5) .			6,008.888
VII		Ministarstvo za poljodieljstvo obrt i trgovinu:			
	1	Gospodarstveni naukovni zavod:			
		Gospodarski naukovni zavod u Madjaróváru	37.240		
		Gospodarski naukovni zavod u Kesthelju	6.400		
		Višji gosp. naukovni zavod u Debrecinu	2.000		
		Gospodarski naukovni zavod u Koložmonoštoru	14.430		
		Gospodarski naukovni zavod u Košicah	8.250		
		Vinarsko obrazovalište u Tarcalu .	2.291		
		Ukupno (nasl. 1.) . .		70.611	

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	2	Državni pastuharski zavodi:			
		Gospodarstva pastuharskih posjedah	1,503.803		
		Pastuhališta	355.526		
		Pastuharske postaje	228.290		
		Ukupno (nasl. 2.) . .		2,087.619	
	3	Globe, što unidju na temelju zak. čl. XX. god. 1874.		4.000	
	4	Budimpeštanski živinarski zavod.		12.500	
	5	Pošta		5,323.500	
	6	Brzojav		1,888.000	
	7	Pomorsko brodarstvo i posao u lukah		30.800	
	8	Budimpeštanska založionica . .		195.000	
	9	Rudarske pristojbe		70.000	
	10	Zaklade, zakladnice i razni prijetci		29.260	
		Ujedno (pogl. VII. nasl. 1—10) .			9,711.290
VIII		Ministarstvo za bogoštovje i nastavu:			
	1	Sriedišnja uprava:			
		Prinesak od ugarskih javnih zakladah za troškove ministarskoga računovodstva Od erdeljskih javnih zakladah		42.085	
	2	Naukovini zavodi:			
		Zaklada kr. ug. sveučilišta . .	229.499		
		Pristojbe za učiteljske izpite .	1.000		
		Postotci naukovne pristojbe . .	1.350		
		Naukovine	22.800		
		Prinesci za uzdržavanje pojedinih naukovnih zavodah . .	61.847		
		Zavod gluhoniemih u Vacu . .	21.540		
		Zemaljski zavod sliepih u Budimpešti	22.945		
		Ukupno (nasl. 2.) . .		360.981	

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	3	Štipendiji i druge naučbene svrhe:			
		Iz dohodakah zakladnih zemaljah ugarske krajine . . .		3.120	
	4	Obće obrazovne svrhe:			
		Zaklada ugarskoga narodnoga muzeja		11.652	
		Zemaljska glasbena i deklamatorna akademija		1.000	
		Ujedno (pogl. VIII. nasl. 1—4.)			418.838
IX		Ministarstvo pravosudja:			
	1	U ime naknade troškovah karnoga postupka		3.000	
	2	Prinesci za sudstvene troškove .		14.170	
	3	Naknada uzničkih obskrbnih troškovah i dohodak, što se može izčekivati od radnje uznikah		140.000	
	4	Prijetci zemaljskih kaznionah .		98.360	
		Ujedno (pogl. IX. nasl. 1—4.)			255.530
X		Ministarstvo za zemaljsku obranu:			
		Prijetci domobranskih zavodah			63.774
		Svota redovitih prijetakah			206,434.748

B) Izvanredni prijetci.

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
I		Ministarstvo unutarnjih poslovah:			
		Prinesak iz zemljorazteretne zaklade u ime naknade troškovah rektifikacionalnih povjerenstvah			9.414
II		Ministarstvo financijah:			
	1	Iz odkupa vinske desetine . .		23.966	
	2	Raznovrstni prijetci kod državnih dobarah		3.846	
	3	Iz prodaje bistričke taonice . .		100.000	

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
	4	U ime gospoštinskoga prineska obćinah sačinjavajućih potisko krunsko okružje		185.714	
	5	Svote, što će iz prodaje državnih dobarah unići i što državi na slobodno razpolaganje stoje		400.000	
	6	Svote, što će iz prodaje državnih dobarah unići, i što se imaju u zakladu, ustrojenu za amortiziranje zajma od 153 milijuna for. srebra predati .		1,200.000	
	7	Iz starih zaostatakah provizorija zemljarine		6.000	
	8	Iz državnih predujmovah . . .		872.205	
	9	U ime kamatah podanih zemljo-razteretnoj zakladi predujmovah		2,892.125	
		Ujedno (pogl. II. nasl. 1—9.)			5,683,856
III		Ministarstvo za bogoštovje i nastavu:			
	1	Dospieli 5. obrok svote od 60.000 for. dozvoljene po gradu Budimpešti za nabavu bivše Eszterhazy-eve slikare		10.000	
	2	Dospieli 3. obrok svote od 2000 for. poklonjene od grada Gjura za opremu više realke, što će se tamo podići		500	
		Ujedno (pogl. III. nasl. 1—2.) .			10.500
		Svota izvanrednih prijetakah			5,703.770

Poglavlje	Naslov		Pojedince	Po naslovih	Po poglavljih
			forintah		
		C) Prijetci vjeresijskih i blagajničkih operacijah:			
I		Odkup vinske desetine:			
	1	Od pristojbah minulih godinah preostalo		1,241.579	
	2	Pripadci obvezanih na odkup .		2,256.000	
	3	Zatezni kamati i drugi prijetci		40.900	
		Ujedno (pogl. I. nasl. 1—3.) .			3,538.479
II		Iz odkupa remanencijalnih zemljištah i krčevinah:			100.000
III		Lutrijski zajam:			
	1	Medjutojni kamati		40.600	
	2	Prijetci mosta lančanika . . .		672.000	
	3	Obćinski nameti, što ih imadu plaćati družtva i poduzeća navedena u §. 4. zak. čl. X. godine 1870.		321.360	
	4	U ime naknade onoga diela godišnjega pripadka, koji će ostati nepokrit iz za to namienjenih dohodakah iz državnoga erara		399.693	
		Ujedno (pogl. III. nasl. 1—4)			1,433.653
		Svota prijetakah vjeresijskih i blagajničkih operacijah			5,072.132

§. 4.

Izmedju redovitih izdatakah, ustanovljenih u §. 2. i redovitih dohodakah, votiranih u §. 3. razlika se sa 760.264 for.. izmedju izvanrednih i vjeresijsko i blagajničko operacijonalnih izdatakah i prijetakah sa 20,905.293 for., dakle ukupno sa 21,665. 557 for. pokazuje.

Ova razlika pokrit će se iz razpoložive zalihe državnoga zajma od 76½ milijunah forintah u srebru, sklopljena na temelju zakonskoga članka XVI. godine 1874.

§. 5.

Da se u §. 3. izbrojeni državni dohodci uzmognu u tečaj staviti, dozvoljuju i votiraju se evo ovime za godinu 1875. zakonskimi članci: II., XI., XIV., XV., XVI., XVII., XVIII., XIX., XX., XXII., XXIII., XXV. i XXXV. god. 1868. ustanovljeni, ter zakonskim člankom XXXVII. god. 1874. do konca godine 1875. u krieposti održani izravni i potrošarinski porezi, prihodi, odredbine, biljegovine i pristojbe, a tako i zakonskimi članci: XX., XXI., XXII., XXIV., XXVI., XXVII. XXIX. i XXX. god. 1875. ustanovljeni porezi, lukarina i dohodci od državnoga imetka i drugi prijetci države, napokon postojeći u krajini porezi uz priuzdržaj obdržavanja preinakah učinjenih u zakonih: XVI. god. 1869. L., LI., LVI., LVIII., LIX. god. 1870. LXI., LXIII. god. 1871. VI. i IX. god. 1873. kano i XIV, XV., XVI., XIX., XXIII., XXV. i XXVIII. god. 1875. ter koje će možebit tečajem god, 1875. još učiniti zakonodavstvo.

§. 6.

Prijetci, dozvoljeni u gornjem §., a isto tako oni, koji su u §. 3. preliminirani i u §. 4. za pokriće manjka doznačeni, mogu se obratiti samo na izdatke dozvoljene ovim zakonom, te se prenašanja ovih izdatakah izmedju poglavljah, naslovah i rubrikah nedopušta.

Iznimki ima samo mjesta izmedju naslovah i rubrikah 3., 5., 7. i 17. poglavlja XV. redovitih izdatakah; pravo prenašanja medju ovimi naslovi i rubrikami iznimno se dozvoljuje.

§. 7.

Provedba ovoga zakona povjerava se ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne sedamnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 70.

Zakonski članak XL.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora u pogledu povišenja državne garancije za prvu ugarsko-galičku željeznicu i o preinačenju §. 3. zakonskoga članka XXIII. od godine 1873.

(Potvrdjen 23. svibnja 1875. Proglašen u obih kućah sabora 24. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Českí itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sljedeći:

Zakonski članak

u pogledu povišenja državne garancije za prvu ugarsko-galičku željeznicu i o preinačenju §-a 3-ćega zakonskog članka XXIII. od godine 1873.

§. 1.

Vlada se ovlašćuje, da državnu garanciju čistoga dohodka, ustanovljenog za prvu ugarsko-galičku parovoznu željeznicu u §u- 7-om zakonskoga članka VI. od godine 1869. počamši od 1. siečnja godine 1875. na šestdeset godinah, te za čitavu ugarsku prugu povisiti može za daljnjih sto trideset devet hiljadah osam sto trideset šest (139.836) forintah u srebru u to računajuć i odplatni iznos, — pod uvjetom:

a) da družtvo u pogledu česti pruge, padajuće u područje austrijsko, — po austrijskom zakonodavstvu odštećeno bude jednakom podporom;

b) da novčani zavodi, kojim bijaše povjerena nabava prvobitne gradjevne glavnice za ugarsku i galičku prugu ove željeznice pri tom postignutu dobit od 2,500.000 for. i eventualno pri nabavi ovom prilikom naknadno zajamčene glavnice postignut se imajući daljnji dobitak upotrebe na namirenje gubitkah, nastalih kod gradjenja željeznice;

c) da se družtvo odreče svih zahtievah, za koje mnije, da bi je moglo iz posla dozvoljenja i gradjenja željeznice podignuti proti državi, te zajamčuje državi, da takove zahtieve neće podići niti gradjevni glavni poduzetnici, niti ine osobe.

§. 2.

Oprost od biljegovine i pristojbah, izrečen glede dionicah i prvenstvenih obveznicah u trećoj alineji §-a 28-oga dozvolne ižprave, uzakonjene zakonskim člankom VI. od god. 1869., — proteže se takodjer na prvo izdanje titrah, koji će se izdat na temelju ovoga zakona.

§. 3.

Družtvo se riešava onih pravnih posljedicah, pod kojimi u smislu §-a 3. zakonskoga članka XXIII. od godine 1873. obvezano bijaše pogranični podrov do prvog studena iste godine sagraditi i otvoriti.

§. 4.

Izvršba ovoga zakona povjerava se ministru za javne radnje i komunikacije i ministru financijah.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne dvadeset i trećega svibnja godine hiljudu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 71.

Zakonski članak XLI.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora ob eventualnom poravnanju odštetnih zahtievah, podignutih proti državi povodom gradjenja željeznicah, kao i o novih investicijah, potrebitih na željeznicah, uživajućih državnu garanciju.

(Potvrdjen 23. svibnja 1875. Proglašen u obih kućah sabora 24. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sljedeći:

zakonski članak

o eventualnom poravnanju odštetnih zahtievah, podignutih proti državi povodom gradjenja željeznicah, kao i o novih investicijah, potrebitih na željeznicah, uživajućih državnu garanciju.

§. 1.

Ministarstvo se ovlašćuje, da se u pogledu odštetnih zahtievah, podignutih proti državi povodom gradjenja košičko-boguminske, ugarske sjevero-istočne, miškolc-diošgyörske, miškolc-banrevske i gömörskih željeznicah sa bivšimi gradjevnimi poduzetnici, odnosno sa dozvolbenici ili njihovimi pravnimi nasljednici razprave započme, te da, — ako bi se tražbine pokazale temeljitimi, te bi kao takove u interesu države zahtievale poravnanje, koje se bez opasnosti za javnu vjeresiju ili obći interes nebi moglo odgoditi do budućeg sabora, ili ako se dotle kojegod od postojećih pitanjah na temelju posebnih predlogah vlade nebi mogle riešiti zakonodavstvenim putem, — može pravomoćne pogodbe sklopiti, te iste izvršiti. —

§. 2.

Ministarstvo se ovlašćuje nadalje, da državnu garanciju faktično uživajućim željezničkim družtvom uzajmljenje glavnicah, potrebitih na nove investicije, neobhodno nuždne s obzira na probit željeznicah njihovih, uz protegnuće državne garancije no glavnice ove može dozvoliti pod sljedećimi uvjeti:

a) da o glavnicah ovih, odnosno za iste možda izplatit se imajućih jamstvenih predujmih vodi posebni račun;

b) da se za ove predujme plaćaju 6%-ni godišnji kamati, a ne u dotičnoj dozvolnoj izpravi ustanovljeni kamati;

c) da se tako ovi predujmi zajedno sa kamati najkasnije do onog časa, kad država u smislu dozvolne izprave stupi u posjed željeznicah, — odplate, te da se poslovni višak, koj bi se i dotle možda postigao povrh zajamčenih dohodakah, niti u cielom, niti dielomice neupotrebi na inu svrhu, nego na odplatu glavnicah, dozvoljenih na izvedenje investicijah

d) da se nabavit se imajuće glavnice upotrebe prije svega na izplatu lebdećih zajmovah, upotrebljenih u svrhu novih investicijah, te takodjer medju ovimi na odplatu dugovah, postojećih prama državi, zatim pako na nabavu prometnih sredstavah, koje će vlada u pojedinih slučajevih priznati potrebitimi, nadalje na ustrojenje poslovne pričuvne zaklade i možebitne ine investicije; napokon

e) da se pri nabavah, ustanovit se imajućih po vladi, kao i inih investicijah obzir uzme na domaća obrtna poduzeća.

§. 3.

Godišnja svota posebne garancije, podieljene u smislu §-a 2-oga pod naslovom novih investicijah, dozvolit se imajućih kod dotičnih željeznicah postupice prema potrebi, — nemože iznosit više od 700.000 forintah austr. vried. u zlatu. —

Vlada se ovlašćuje, da za titre, koji će se izdat u svrhu pribave novca, oprost od biljegovine i pristojbah, a za kupone od istih oprost od poreza eventualno dozvoliti može.

§. 4.

Ministarstvo će u svrhu uzakonenja nagodah i posebnih garancijah konačno riešenih u smislu nazočnog zakona, u početku budućega sabora predložit zakonsku osnovu, a o stanju nedovršenih poslovah podniet će obrazloženo izviešće

§. 5.

Provedba ovoga zakona povjerava se ukupnomu ministarstvu.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne dvadeset i trećega svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar Grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 72.

Naredba

kr. ugarskoga ministarsva za poljodielstvo, obrt i trgovinu od 30. lipnja 1875. br. 12.237.,

kojom se nadopunjuju normativne naredbe br. 9334. od godine 1874. i br. 430 od godine 1875. (br. 24. i 49. sbornika od t. g. 1875.) o mjernih, spravah i o postupku pri baždarenju istih.

Kao nadopunjenje normativnih naredabah ministarstva za poljodielstvo obrt i trgovinu pod br. 9334 ex 1874. i 430 ex 1875. o mjernih spravah, koje se pripustiti mogu baždarenju i o postupku pri baždarenju glasećih, odredjuje se:

(K-§. 8. normativne naredbe br. 9334. od g. 1874.) Baždariti se mogu takodjer iz lima napravljene mjere tekućinah, na kojih je gornji obruč s pobočnimi stranami ili dolnji obruč s dnom iz jednoga komada načinjen. U potonjem ovom slučaju medjutim treba kapljicu iz kositra, na koju se ima udariti biljeg, namjestiti tako, da jedan dio iste padne na plohu mjere, drugi pako dio na dolnji obruč iz tenećke.

Mjere držeće 0.5 litarah i manje, mogu mjesto s držkom napravljene biti takodjer s dugom ručicom, samo da ova mora na izvanjsku bočinu mjere prisvarena biti.

(K §-28. minist. naredbe br. 9334. od g. 1874.) Ustanova pod točkom c) sadržana i glaseća: „duljina jezičca ima barem iznašati dvostruku duljinu kraćega kraka vage“, ima se preinačiti tako: „duljina jezičca ima iznašati $^1/_8$ ili barem $^1/_6$ dužega kraka vage“.

Točka e) ima se nadopuniti ovako: „Težina jabuke skupa s tuljcem može iznašati u okruglom broju 50 dekagramah, a najmanja težina može takodjer 50 dekagramah biti“.

(K točki B VI. normat. naredbe br. 430. od g. 1875.).

Baždarenju mogu se pripustiti napose:

a) vage pločnice, koje imaju tri poprečnika s jednakimi kraci (mjesto gornjega poprečnika vage mogu se namjestiti takodjer dva posebna paralelna poprečnika) i barem 12 bridih; poprečnici vage ziblju se okolo dugih osih, ležećih u dvie negibive čašice. Takove su vage pločnice sustava Pfanzederova i Scheneberova s 14 i 16 bridih:

b) vage pločnice, pri kojih se gornji poprečnik s jednakimi kraci (ili u gdje kojem slučaju mjesto toga dva paralelna poprečnika) ziblje okolo duge osi, namještene u dvie čvrsto stojeće čašice, dolnja pako dva poprečnika s jednakimi kraci okolo oziba nalazećih se na skrajnjih točkah, kada vage imadu barem 12 bridih Takove su vage sustava Berangerova, što jih prave braća Khun i tvornica Schuka i i Schlika.

c) decimalne vage pločnice, pri kojih se popriečnik vage ziblje okolo duge osi namještene u dvie čvrsto stojeće čašice, ploča je pričvršćena ili leži na bridih, nalazećih se na kracih, koji se protežu na dva kraja osi, ter je perpendikularna stražnja strana ploče, da se postrance nemiče učvršćena barem s dvimi razdvojenimi na oba kraja na bridih se oslanjajućimi kvakami. Takove su vage sustava Pfitzerova.

(K normativnim naredbam br. 9334. od g. 1874. i 430 od g. 1875. u obće).

Izmedju mjernih sprava za kameno ulje, koje se mogu upotrebljavati pri prodavanju kamenoga ulja u malom, mogu se predtečno obaždariti samo polag sustava F. Schmidtova napravljene mjere kamenoga ulja.

Na tih spravah pokazuje na obluku kazalo, koje se oko svoje osi okretati i na opredieljenih točkah učvrstiti može, količinu izmjeriti se imajućega kamenoga ulja, koje teče na jednu i istu slavinu iz sprave bez razlike težine.

Redovit položaj sprave pokazuje viseći utez. U redovitom tom položaju ima se upotrebljavati sprava i u istom tom položaju treba takodjer obavljati baždarenje.

Pojedine mjerne sprave mogu biti samo mjere dozvoljene zakonom i normativnom naredbom. Mjere od 0,2 litra manje nemogu se upotrebljavati. Pri postupku baždarskom ima se sprava polag svake pojedine mjere napose izviditi. Izvidjenje s kamenim uljem obavlja se posebnimi za to služećimi staklenimi uzornimi mjerami tim načinom, da se nalievajuć u posudu sprave kamenoga ulja u potrebitoj kolikoći napuni mjera sprave, zatim se izmjerena kolikoća kamenoga ulja ulije u uzornu mjeru prije kamenim uljem izplakanu i valjanu odtočenu. Razlaz od srednje crte uzorne mjere, pokazuje mahnu mjere. Granice dopuštenih mahnah jesu sljedeće:

kod 0,2 i 0,5 litarah $^1/_{100}$ ciele mjere

kod 1 i više litarah $^1/_{200}$ ciele mjere.

Biljegovanjem treba osigurati nepomičnost visećega uteza i kazala brojevah na obluku. U tu svrhu treba na glavu dvajuh šarafah, koji pod visećim utezom nalazeće šiljke učršćuju kao i na glavi šarafah, koji se nalazi u sriedini obluka okružavajućega obluk brojila, nakapati kositrene kapljice i biljege na kositrene ove kapljice udariti.

Pristojbe baždarske jesu:

Za izpitivanje svake pojedine mjere, mjerne sprave . . . . 10 novč.

Osim toga za baždarenje i biljegovanje . . . . 40 „

Potrebit petroleum ili će dobiti u naravi ili će zaračunati baždarski ured. —

Za svaku pojedinu mjernu spravu za petroleum, izdaje se poseban baždarski list, u kojem se ime napravitelja, broj tvorničarski i kolikoća, koja se može izmjeriti spravom, zabilježuje polag niže sljedećega obrazca:

Tek. br. 16|IX. 1875. G. . . . . platio je jedan forint u ime mjerne sprave za petroleum i to: za obaždarenje — 70 nv. „ petroleum — 30 nv. skupa 1 fr. Baždarski ured u (Budimpešti) Priznajem N. N.	Tek. br. 16|IX. 1875. Gospodinu (N. N. . . . .) izvidjena je pod br. 169. polag sustava Schmidtova napravljena 0, 2 L, 0. 5 L. 1 L mjereća mjerna sprava za petroleum, ter je za javni promet uporabivom pronadjena i obaždarena uz obračunanje sljedećih pristojbah za baždarenje — 70 nv. „ petroleum — 30 nv. Ukupno 1 for. Baždarski ured u (Budapešti) (uredski pečat) (Podpis N. N.)

Br. 74.

Naredba

kr. ugarskoga ministarstva za poljodielstvo obrt i trgovinu od 19. kolovoza 1875. br. 18377.

kojom se nadopunjuju normativne naredbe br. 9334. od godine 1874. ter br. 12237. od godine 1875. (br. 24. i 72. sbornika od godine 1875.) o mjernih spravah i o postupku pri baždarenju istih.

Kao nadopunjenje normativnih naredabah kr. ug. ministarstva za poljodielstvo, obrt i trgovinu pod br. 9334. ex 1874. i 12237. ex 1875. odredjuje se:

(K §-u 8. normat. naredbe br. 9334 ex 1874.) Obaždariti se mogu za mjerenje octa u malom takodjer staklene mjere od 2, 1, 0·5 i 0·2 litra, kojih su dimenzije sljedeće:

Veličina mjere	promjer mjere	višina mjere
	u milimetrih	
2. litra	108,3.	227.
1. litar	86,0.	180.
0·5. litarah	69,4,	138.
0.2. litra	55,4.	90.

Debljina bočinah treba da odgovara zahtievom čvrstoće, bez da mjera prećerano težka bude.

Mjere ove napravljene su s držkom, kojega debljina treba da čini kod prvih dvih 15 milimetarah, a kod potonjih dvih barem 10 milimetarah, ter da na gornjoj njegovoj zavinutoj strani načinjena bude izpupčeni vjenčić predstavljajuća okrugla šupljina, imajuća promjer gore od 6 a dolje od 8 milimatarah, i dubljinu od 3 milimetra, koju šupljinu imade sasvim izpuniti raztopljenim kositrom tvorničar.

Dokle dopire mjera, ima tvorničar naznačiti na nutarnjoj strani povrh držka i držku nasuprot s barem 10 milimetarah dugimi crtami, zasječenimi paralelno s gornjim rubom mjere, a isto tako ima on veličinu mjere na izvanjskoj strani zabilježiti utisnutim ili usječenim nadpisom shodno ustanovam §-a 5. ministarske normativne naredbe br. 9334.

Mahne dopuštene u §. 9. iste normativne naredbe kod mjerah tekućinah valjaju takodjer glede ovih mjerah. Usljed toga se imadu ove mjere takodjer izpitivati oglednimi pločami i uzornimi staklenicami, nalazećimi se u posjedu baždarskih uredah.

Baždarski biljeg treba na držku udariti na oko od kositra nakapano.

Kao nadopunjenje pako normativne naredbe glaseće o mjerah za petroleum br. 12237 ex 1875. odredjuje se:

Obaždariti se mogu takodjer takove mjerne sprave za petroleum, u kojih se mjere pomoćju plivajućega kazala pročitavaju na ljestvici, namještenoj na staklenoj cievi.

Kada se spravami ovimi nemože mjeriti količa veća od 2 litra, onda treba svaka ljestvičnih čestih da vriedi 0·2 litra, i razdielak odgovarajući 0·2 litra, nesmije užji biti oe 20 milimetarah.

Kada pako sprava služi za mjèrenje količah većih od 2 litra, onda svaka razdielnih čestih treba da vriedi 0.5 litra, i razdielak odgovarajući 0·2 litra nesmije užji biti od 0·2 litra.

Dio cievi, padajući medju točku O i crtu pokazujuću 2 litra, ostaje bez ljestvičnoga razdieljenja.

Povrh ljestvice ima rieč „Litar“ stalno i nerazlučivo zabilježena biti.

Izpitivanje obavlja se vodom, u ostalom ostaju nepromienjene odredbe ministarske normativne naredbe, izdane o baždarenju mjernih spravah za petroleum, tičuće se načina baždarenja, dopuštenih mahnah, sigurnosti pravljenja spravah, i baždarskih pristojbah ter izdavanja baždarskoga lista.

Baždarenje ima se obaviti na vrhu mjerne sprave za petroleum biljegom, utisnutim u raztopljen kositar na mjestu ili mjestih, gdje je prisvaren tok, koj krajeve staklene cievi zatvara.

Simony s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXXI.

Izdan i razposlan dne 12. listopada 1875.

Br. 74.

Naredba

kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 4. listopada 1875. br. 4566.,

kojom se izdaje propis o namieštanju učiteljskoga osoblja na pučkih školah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

Na temelju §. 195. zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji nalazi kr. zemaljsko-vladni odjel za bogoštovje i nastavu radi provedbe §§. 110. do 114. i 190. pomenutoga zakona izdati sljedeći „propis o namieštanju učiteljskoga osoblja na pučkih školah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji“, koji propis stupa u kriepost od dne 1. listopada 1875.

Dok se polag ustanovah školskoga zakona od 14. listopada 1874., dotično polag provedbene naredbe od 8. rujna 1875., izaberu novi obćinski školski odbori, izvršivat će ono, što je kod namieštanja učiteljah pučkih školah njim namienjeno ovom naredbom, sadašnja školska zastupstva.

Ivan Mažuranić s. r.

Propis

o namieštanju učiteljskoga osoblja na pučkih školah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

§. 1.

Čim se na kojoj obćoj pučkoj ili gradjanskoj školi koje učiteljsko mjesto izprazni, ima obćinski školski odbor prijaviti to dotičnomu županijskomu školskomu nadzorniku, naznačiv potanko plaću i ostale užitke, koji su skopčani s izpražnjenim mjestom, te naznačiv, komu pripada pravo predloga.

§. 2.

Županijski školski nadzornik razpisat će na to za prijavljeno izpražnjeno mjesto u službenih novinah natječaj, u kojem se ima točno naznačiti: koje je kategorije, dotično struke, i gdje je izpražnjeno mjesto učiteljsko; kakovi su užitci s njim skopčani i kakove se dokaznice od natjecateljah doprinieti imaju. Uz to će se u razpisu natječaja za učiteljsku službu na obćih pučkih školah imat naznačiti, da li je s dotičnim mjestom skopčana crkvena služba (orguljaša, pojca); a napokon će se molitelji imat uputiti, da im molbenice valja podnieti onomu obćinskomu školskomu odboru, pod kojega upravu spada škola, na kojoj je izpražnjeno mjesto učiteljsko ili po okolnostih onoj privatnoj osobi, kojoj možda pripada pravo predloga, u koju svrhu bit će potrebno, da se uz mjesto škole, dotično prebivalište privatne osobe, imajuće možda pravo predloga, i posljednja pošta točno navede.

§. 3.

Dokaznice imaju se protezati na dobu, vjerozakon (§. 6. školsk. zakona), svršene nauke, učiteljsko osposobljenje, ćudoredno ponašanje i prijašnje možda službovanje moliteljevo.

§. 4.

Za učiteljsku službu na obćih pučkih školah ima se izkazati osposoba u smislu §. 110. školskoga zakona; a za učiteljsku službu na gradjanskih školah osposoba stečena po izpitnom propisu za učiteljstvo na gradjanskih školah, što će ga izdati kr. zemaljska vlada, obzirom ništa ne manje na prelaznu ustanovu §. 111. školskoga zakona. —

Spomenuto u tom §. prelazno doba ustanovljuje se, od 1. listopada 1875. računajuć, na godinu danah.

§. 5.

Za mužke i dvospolne obće pučke škole, čim na njih uzbudu dva učiteljska mjesta, valjat će za jedno od njih, usljed ustanove §. 22. školskoga zakona, svaki put razpisivati natječaj s naročitim dodatkom, da se za takovo mjesto mogu natjecati učitelji i učiteljice.

Nu namieštanje učiteljicah u mužkih i dvospolnih obćih pučkih školah nesmije u nijednom slučaju prekoračiti granicu II-a razreda.

§. 6.

Rok za predaju natječajnih molbenicah mora se opredieliti najmanje na četiri, a najviše na šest tjedanah.

§. 7.

Natjecatelji, koji se već nalaze u učiteljskoj službi, imat će svoje, na obćinski školski odbor onoga mjesta, u kojem je izpražnjeno mjesto učiteljsko, upravljene molbenice odpremati putem svojega županijskoga školskoga nadzorničtva, koje će ih dostaviti gori rečenomu obćinskomu školskomu odboru ili privatnoj osobi, imajućoj možda pravo predloga uz dodatak svojega mnienja o svakom pojedinom natjecatelju.

§. 8.

Primivši molbenice natjecateljah imat će dotični obćinski školski odbor, ili privatna osoba imajuća pravo predloga, najkasnije za četrnajst danah od izminuća natječajnoga roka izbor obaviti ter izmedju natjecateljah za imenovanje predložiti trojicu redom onim, kako ih za izpražnjeno mjesto bude držao najvrednijimi.

Pri tom izboru neće se osvrtati na one, kojih su molbenice poslje natječajnoga roka prispjele, ili kojih molbenice nebudu podkriepljene svimi zahtievanimi dokazali.

U slučajevih osobita obzira vriednih bit će medjutim obćinskomu školskomu odboru prosto unutar pomenutoga, za obavu izbora opredieljenoga roka, od pojedinih natjecateljah pribaviti si naknadno manjkajuće možda dokaznice.

§. 9.

Trojni svoj predlog odpraviti će obćinski školski odbor, ili privatna osoba imajuća pravo predloga, skupa s molbenicami svih natjecateljah županijskomu školskomu nadzorniku, u kojega područje spada škola, na kojoj se ima popuniti mjesto učiteljsko; ovaj će ga pako, opet najkasnije za četrnajst danah, sa svojim mnienjem ob izboru podnieti imenovanja radi kr. zemaljskoj vladi.

Opazi li županijski školski nadzornik, da je pri izboru štogod mimoidjeno ili da je u čem god pogriešeno proti obstojećim propisom, povratit će predlog

popune ili izpravka radi obćinskomu školskomu odboru ili privatnoj osobi, imajućoj pravo predloga.

§. 10.

Ako obćinski školski odbor ili privatna osoba, imajuća pravo predloga, za četrnajst danah neobavi izbora, bit će od dotičnoga županijskoga školskoga nadzornika, uz dozvolu daljega roka od osam danah, primjerno požurena; ostane li pako ta požurba bezuspješnom i neuzmognu li dotičnici dostatno opravdati to zavlačenje, županijski će školski nadzornik biti vlastan, potraživši putem političke oblasti natječajne spise, ureda radi predložiti učitelja zemaljskoj vladi.

§. 11.

Pri imenovanju učiteljah pučkih učionah nije zemaljska vlada vezana na red trojnoga predloga obćinskih školskih odborah ili privatnih osobah, imajućih pravo predloga.

§. 12.

Za mjesta samostalnih kateketah razpisivat će natječaj dotični duhovni stolovi ter će na temelju natječaja predlagati zemaljskoj vladi, uz priobćenje imenah svih natjecateljah i eventualno spisah natječajnoga izpita, za imenovanje onoga, kojega od svih budu smatrali najvrstnijim.

Nebude li zemaljska vlada imala predlogu sa svojega gledišta ništa prigovoriti, imenovat će predloženu osobu i izdati će joj dekret putem dotičnoga stola duhovnoga, kojemu u ostalom ostaje pridržano, imenovanomu učitelju vjere izdati i od svoje strane dekret glede crkvene misije.

Bude li predlogu duhovnoga stola od strane zemaljske vlade prigovora, priobćit će se takov stolu duhovnomu ter će se nastojati o sporazumku obiuh oblastih; u nikojem pako slučaju neće zemaljska vlada moći imenovati učiteljem vjere osobu, koje duhovni stol neobnadje za to sposobnom.

§. 13.

Imenovanje ostalih učiteljah pučkih školah priobćivat će se županijskim školskim nadzornikom, koji će imenovanim učiteljem izdavati postavnice (dekrete) u ime zemaljske vlade.

§. 14.

Imenovanoga učitelja uvesti će u službu, tamo gdje dospije, županijski školski nadzornik; a gdje on dospio nebude, navlastito izvan mjesta uredovnoga sjedišta njegova, obavit će to na njegov poziv obćinski školski odbor, zastupan po mjestnom nadzorniku školskom.

§. 15.

Uvodni akt ima se po mogućnosti obaviti svečano, u prisutnosti mladeži dotične škole (ili dotičnoga razreda) ter u prisutnosti još kojega od stanajućih u mjestu članovah obćinskoga školskoga odbora.

§. 16.

Prije nego li u školu bude uveden i službu nastupi, imat će imenovani učitelj položiti službenu zakletvu u ruke županijskoga školskoga nadzornika, ili, gdje on dospio nebude (§. 14.), na njegov poziv u ruke mjestnoga školskoga nadzornika, u prisutnosti još dvojice članovah obćinskoga školskoga odbora, kano svjedokah, po priloženoj prisežnoj formuli.

Riečim prisege može zaprisežnik dodati podkriepnu formulu, odgovarajuću vjeroizpoviesti njegovoj.

§. 17.

O položenoj prisegi ima se na koncu nje poslje podpisa zapriseženikova dodati potvrda s podpisom zaprisezatelja i svjedokah.

§. 18.

Namjestni učitelji i učitelji neobligatnih predmetah imaju se danom rukom obvezati, da će preuzete dužnosti vierno izpunjivati.

§. 19.

Svako u smislu §§. 1—18 ove naredbe uzsljedivše imenovanje jest definitivno, ako u dotičnom dekretu nije izrikom kano privremeno (provizorno) naznačeno.

§. 20.

Imenovanje učiteljah obćih pučkih školah biva u obće za školu, na koju su službovati pozvani, a ne za pojedine razrede, te je u višerazrednih školah dužan svaki učitelj (osim slučajevah predumljenih u §. 22. školskoga zakona) preuzeti onaj razred, koji mu se od ravnajućega učitelja pridieli.

Samo na gradjanskih školah biva imenovanje učiteljah za stanovite struke.

§. 21.

Namjestne učitelje postavlja ili uz natječaj ili bez natječaja županijski školski nadzornik te im u svojem djelokrugu izdaje postavnicu.

§. 22.

I učitelje neobligatnih predmetah kano i posebne učiteljice ženskoga ručnoga djela na obćih pučkih školah (§. 55. škol. zakona) postavlja županijski

škol. nadzornik, sporazumno s dotičnim obćinskim školskim odborom, istim načinom; samo je glede postavljenih učiteljah neobligatnih predmetah na gradjanskih školah dužan naknadno podnieti prijavu zemaljskoj vladi.

§. 23.

Ravnajuće učitelje (§. 23. šk. zakona) imenuje na predlog županijskoga školskoga nadzornika zemaljska vlada.

Služba ravnajućih učiteljah je opozivna.

§. 24.

Učitelje pučkih školah uzdržavanih troškom zemaljskim (§. 114. šk. zakona) imenuje usljed natječaja, razpisanoga od županijskoga školskoga nadzornika i na njegov trojni predlog, zemaljska vlada.

§. 25.

Učiteljsko osoblje konfesijonalnih školah s pravom javnosti i bez njega (§. 4. šk: zak.) imenuju neodvisno zastupstva bogoštovnih obćinah, kojih se troškom uzdržavaju takove škole.

Zemaljskoj vladi ostaje, naslovom vrhovnoga nadzornoga prava, pridržana, kako glede ostalih odnošajah takovih školah tako poimence i glede formalne osposobe učiteljskoga osoblja, samo kontrola u smislu §. 102. školskoga zakona.

Toga radi ima se svako imenovanje pri takovih školah prijaviti putem dotičnoga županijskoga školskoga nadzorničtva zemaljskoj vladi uz prilog svjedočbah imenovane osobe.

§. 26.

U samostanskih školah koje mu drago vrsti ravnatelje i učiteljsko osoblje imenuju, kano i dosada, predstojničtva dotičnih redovah.

Gledom na formalnu osposobu učiteljskoga osoblja samostanskih školah valjaju i za te škole ustanove §. 110., odnosno §. 102. sl. a) školskoga zakona.

Prilog k br. 4566 iz 1875. kr. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu.

Formula prisege za ravnatelje i učitelje pučkih učionah.

Za sve:

„Ja N. N. zaklinjem se Bogom svemogućim ter vjeru dajem i obećajem da ću prejasnomu, premogućemu i nepredobitnomu vladaocu, Njegovu Veličanstvu Franji Josipu I., cesaru austrijanskomu, kralju českomu, Apostolskomu kralju ugarskomu, hrvatskomu, slavonskomu i dalmatinskomu, našemu premilostivomu gospodaru, biti vazda vieran, poslušan i odan; da ću Njegovu i Njegovih nasljednikah i potomakah čast, dostojanstvo i korist podupirati i promicati, a svaku štetu od Njih odvraćati;

za ravnatelje (ravnajuće učitelje):

da ću kano ravnatelj (ravnajući učitelj) pučke (gradjanske) škole u N. oko zadaće povjerenoga mojoj upravi zavoda u skladu s učiteljskim sborom vazda nastojati,

za učitelje:

da ću kano učitelj pučke (gradjanske) škole u N. oko dobra zavoda, na kojem mi je služiti, svestrano nastojati,

za sve:

medju mladežju ne samo nauk i znanost, nego i religiozno ćudoredni život ter zakoniti poredak svimi svojimi silami podticati i širiti, kod izpitah i prosudjivanja rada učeničkoga sdušnom strogošću i nepristranošću postupati; riečju, da ću službu, koja mi je povjerena, vierno i marljivo obnašati; pri tom samo dobro službe Njegova cesarskoga i kraljevsko-apostolskoga Veličanstva pred očima imati; naloge podieljene mi od mojih predpostavljenih dragovoljno slušati i izvršivati; svaku zloporabu službe, navlastito takovu, koja bi prejasnomu vladaocu, Gospodaru nam premilostivomu, državi, nabožnosti i ćudorednosti pogibeljna biti mogla, izbjegavati, te da se od svojih dužnostih nikakovimi obziri, ničijom milošću ili nemilošću neću dati nikada odvratiti, i napokon da ću službenu tajnu vierno čuvati. — Tako mi Bog pomogao. —

Br. 75.

Naredba

kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 6. listopada 1875. br. 4613.,

kojom se za pučke učione u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji izdaju ustanove „o polazku škole".

Na temelju §. 195. zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji nalazi kr. zemaljsko-vladni odjel za bogoštovje i nastavu, radi provedbe §§. 43. do 52. rečenoga zakona, izdati za pučke škole privitu naredbu „o polazku školah", koja stupa u kriepost od dne 1. listopada 1875.

Ivan Mažuranić s. r.

Kano što neima sumnje, da se dosadašnji neuspjeh pučke obuke u ovoj zemlji ima pripisati poglavito neurednu polazku škole, tako se je povoljnijemu stanju te obuke nadati samo onim razmjerom, kojim bude rastao broj djece školu uredno polazeće.

Uzroci su tomu zlu stari i poznati: velika udaljenost od škole, težki i zločesti putevi, pastirstvo, siromaštvo, itd., — zaprjeke, koje će po svoj prilici još dugo obstojati i neuredan polazak škole izpričavati, i kojim lieka donieti može samo vrieme i u vremenu preobrazba raznih, sa životom naroda i kulturnim stanjem zemlje uzko spojenih odnošajah.

Onim uzrokom valja još pribrojiti potičuću iz neukosti ravnodušnost da i neprijateljski duh mnogih roditeljah ili njihovih zamjenikah prama školi. Iz toga žalostnoga izvora dolazi, da mnogi roditelji polaženje škole gubitkom vremena smatraju te, zaustavljajuć djecu kod kuće, bar se fizičnom njihovom snagom na svoju korist poslužiti mniju; odatle se tumači i nemar za materijalne interese škole, kojemu su na mnogih mjestih vidivom slikom one više ruševine nego li sgrade školske.

I ako je težko reći dokle će od tih zaprjekah trpjeti još pučke škole u ovoj zemlji; jedno je ipak nedvojbeno, da će kod ljudih, koji sami nepoznaju i

neosjećaju blagodati obuke, moć tih zapriekah, na koliko su one naravi više moralne nego li fizične, do kraja skršiti biti podobno samo jedno, a to je: uvjerenje o koristi pučke škole, i to zrienjem plodovah njezinih.

I doista, kakovu privlačnu silu može imati škola tamo, gdje sve umovanje o spasonosnosti njezinoj pobija izkustvo, da djeca nakon višegodišnjega polaženja pučke škole nisu dostatne sigurnosti postigla niti u samih počelih obuke, znajući čitati i pisati upravo toliko, koliko je dovoljno, da se što prije opet zaboravi. —

Neima sumnje: bude li učitelj u školi svoju dužnost ne samo mekanički, nego s onim oduševljenjem, kojemu je izvor u sviesti uzvišena zvanja, obavljao; bude li s djecom po propisih pedagogike ljubezno i otčinski postupao; bude li ih, po dobro promišljenom nastavnom postupku, koristno ali prama djetinjoj naravi takodjer ugodno i zanimljivo obučavao: jamačno će djeca školu obljubiti, a takov učitelj iznieti će na vidjelo plodove svoga uzgoja i svoje obuke takove, da će i roditelji, očito ih videć, školi se prikloniti, za nju mariti i urednu nje polaženju pripomagati.

Zemlja ova može se sada već pohvaliti znatnim brojem dobrih pučkih školah; a takove su obično i pune. Jedno i drugo ponajviše je zasluga dotičnih učiteljah.

Nije dosta, da učitelj samo školske izostatke točno bilježi i prijavljuje; i od drugih organah, pozvanih da izvršuju ovu naredbu, očekuje se više, nego da samo oko kaznih nastoje.

Osobnom vrstnoćom i praktičkimi uspjesi svojega djelovanja učitelj, a prijateljskim savjetom i opomenami te dobrohotnom poukom kako on tako i ostali članovi obćinskoga školskoga odbora i, gdje se prilika pruži, organi političke uprave više će koristiti, nego novčanom globom i zatvorom.

Toga radi i u samu je ovu naredbu ušla, kano uvjet daljemu strožijemu postupku, službena opomena (§. 12.).

Još je spomenuti i to, da će individualni odnošaji pojedinih miestah i predielah zahtievati različitu uporavu ove naredbe.

Nu i ako je uspjehu, na korist same stvari, glavnim uvjetom razborito uvaženje okolnostih u pojedinih slučajevih te ljubav i požrtvovnost za interese prosvjete pučke od strane onih, koji imaju sudjelovati pri izvadjanju ove naredbe: moći će tim većim pravom i morat će tamo, gdje bude zadovoljeno rečenim uvjetom i gdje se savjetom, opomenami i poukom nebude ništa moglo opraviti proti okorjeloj nemarnosti i zloj volji roditeljah, nastupiti bez obzira strogost njezinih propisah.

Naredba

o polazku škole.

§. 1.

Od navršene sedme pa do dvanajste godine dobe svako je diete školu polaziti dužno; nu već od navršene šeste godine dobe svako je diete školu polaziti sposobno ili vlastno (§. 44. šk. zakona i §. 2. školskoga i nastavnoga reda.)

§. 2.

Prama tomu ima se najmanje mjesec danah prije početka školske godine (§. 5. škol. i nast. reda) obaviti popis svekolike, unutar školske obćine nalazeće se, na polaženje škole obvezane djece bez razlike vjeroizpoviedanja, i to putem posebnoga odbora, kojemu su članovi načelnik dotične političke obćine, dotični dušobrižnici, mjestni školski nadzornik, učitelj i dva izkusna, s mjestnimi okolnostmi pobolje poznata zastupnika dotične školske obćine.

§. 3.

Da se popis djece obavi što točnije i pouzdanije, imat će načelnik političke obćine dovoljno vremena, dan za popisivanje djece unaprjed odrediti ter ga u području školske obćine načinom za druge javne oglase običnim obznaniti i gori pomenute članove popisnoga odbora k njemu pozvati.

§. 4.

Radi evidencije domaćih školskih sposobnjakah obratit će se načelnik političke obćine najmanje 15 danah prije popisnoga roka na dotične dušobrižnike s pozivom, da iz rodnih knjigah (maticah) izpišu za porabu popisujućega odbora djecu na polaženje škole po zakonu obvezanu.

Isto će tako načelnik političke obćine pozvati vlastnike tvornicah i većih obrtničkih radionicah, da podnesu popis djece kod njih zabavljene a na polaženje škole po zakonu obvezane.

Popis strane djece, u području školske obćine nalazeće se i na polaženje škole obvezane, obaviti će načelnik političke obćine sam.

Popis djece ima se obaviti u sjedištu škole.

§. 5.

Budući da su djeca, koja imaju kakovu tjelesnu ili duševnu manu, zatim djeca, koja se doma ili u privatnih zavodih obučavaju ili pako višu kakovu učionu polaze, od dužnosti polaženja obće pučke škole oproštena, valja da roditelji djecu

bolestnu pred popisujući odbor dovedu, koji u dvojbenih slučajevih može odrediti i liečničko pregledanje takove djece; a glede dalje navedenih okolnostih treba da se izkažu svjedočbom dotične škole.

§. 6.

Po izvorih i podatcih, u prediducih §§. 4. i 5. napomenutih, sastavit će popisujući odbor u tri eksemplara izkaz djece na polaženje škole obvezane, i drugi izkaz djece od polaženja škole zakonito oproštene ter će jedan od onih triuh eksemplarah ostaviti načelniku političke obćine, drugi će izručiti obćinskomu školskomu odboru, a treći učitelju, da si po njem sastavi školski imenik.

§. 7.

Obavljeni tim načinom popis djece kako na polaženje škole obvezane tako i od njega oproštene ima se u području školske obćine najposlje za 8 danah shodnim načinom proglasiti, da roditelji ili njihovi zamjenici uzmognu uložiti svoje, ako kakovih bude, prigovore.

Roditelji ili njihovi zamjenici, kojim su djeca ostala možda pogriešno nepopisana, dužni su tu okolnost naknadno prijaviti popisujućemu odboru; što ako neučine, podpasti će jednako s onimi, koji glede svoje djece štogod krivo naznače, pod kazni ustanovljene §. 46. al. 2. školskoga zakona.

Eventualne utoke proti postupku popisujućega odbora rješavaju političke oblasti prve molbe (podžupanije i gradska poglavarstva) te proti njim neima daljega priziva.

§. 8.

Djeca u smislu §. 1. ove naredbe obvezana, dužna su školu polaziti neprekidno.

S važnih razlogah vlastan je pojedini učitelj najviše na dva dana oprostiti diete od polazka škole.

Nu dokaže li se, da učitelj tu vlast zlorabi, bit će mu ona na predlog obćinskoga školskoga odbora od županijskoga školskoga odbora oduzeta i kod školah s jednim učiteljem na mjestnoga školskoga nadzornika, a kod školah s više učiteljah na ravnajućega učitelja uz duže ili kraće vrieme prenešena.

§. 9.

Da se o školskih izostatcih potrebita očevidnost imati i proti nemarnim roditeljem u smislu zakona postupati može, dužan je učitelj svaki dan prije i poslje podne po svršetku obuke iz imenika svu unj upisanu djecu prozvati ter u dotičnu za taj dan opredieljenu rubriku zabilježiti i one, koji su prisutni, i one, kojih neima u školi.

*

Prisutna djeca bilježe se točkom (.), neprisutna pako ili jednostavnom crtom (—) ili pako krstom (+) prama tomu, ako su pol dana ili čitav dan zanemarila.

§. 10.

Svaka zanemarena ura ima se izpričati najkasnije u roku od osam danah. Nedovoljno izpričane ure imaju se nedopuštenim izostatkom ravnimi smatrati.

Slučajevi, u kojih se izostatci iz škole imaju smatrati bezuvjetno izpričanimi ili dopuštenimi, jesu:

a) bolovanje djeteta;
b) potrebe djeteta kod kuće radi dvorbe i njegovanja opasno bolestnih roditeljah;
c) ako je tko umro u obitelji dotle, dok nebude sahranjen;
d) oluje, zapuhi ili inače nevrieme;
e) neprohodni putevi (zimi na selu);
f) dopust podieljen djetetu od učitelja (§. 8. ove naredbe) ili od obćinskoga školskoga odbora (§. 19. naredbe ob upravi pučk. šk.);
g) veliko siromaštvo (oskudica odielom ili obućom.)

No slučajeve pod g. ako obćinski školski odbor i izpriča, valja mu se podjedno odmah pobrinuti, da se oskudici takove djece doskoči od onih, koji su zakonom na to obvezani (zakonski čl. XVI. od god. 1870. §. 52., zatim naredba kr. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 11. prosinca 1874. §. 3., uvrštena u „sbornik" zak. nared. od g. 1875. kom. I. br. 1.)

§. 11.

Poslje svakih 14 danah prebrojit će učitelj po svojih bilježkah zaostatke svakoga pojedinoga učenika ter će o njih posebni izkaz sastaviti i izručiti ga zajedno s izpričnimi dokaznicami obćinskomu školskomu odboru za dalji postupak.

§. 12.

Proti nemarnim roditeljem ili njihovim zamjenikom nemože se radi izostatakah djece iz škole uporaviti prisilno sredstvo novčane kazne prije, nego što je dotičnik bio dobrim opomenut, i pošto je ta opomena ostala bez uspjeha.

S toga će obćinski školski odbor, uzamši u svojoj mjesečnoj sjednici (§. 155. šk. zak.) u pretres izkaz izostatakah školskih, one roditelje ili njihove zamjenike, koji su se, nemogući dovoljno izpričati dječjih izostatakah, prvi put u krivnji zatekli, putem mjestnoga školskoga nadzornika ili drugoga kojega člana svojega najprije opomenuti i o dužnosti podučiti, ter će tu opomenu, prije koje ni obćinska politička oblast na novčanu kaznu postupati nesmije, napose zabilježiti.

Ako se unutar daljih 14 do 14 danah, računajuć od posljednjega izkaza izostatakah (§. 11.) nadje, da je isto diete neopravdanim načinom opet iz škole izostalo te se obćinski školski odbor uvjeri, da su tomu izostatku krivi roditelji ili njihovi zamjenici, moći će po okolnostih, ili opomenu načinom gori naznačenim još jedan put ponoviti uz prietnju daljimi zakonitimi kaznami, ili pako, bude li upućen, da se bez uporave novčane kazni poboljšanju roditeljah nadati nije, nemarnike odmah poslje prve opomene prijaviti obćinskoj političkoj oblasti uz prilog opomenbenoga izvadka i izpričnih dokaznicah.

§. 13.

Obćinska politička oblast odredi na to saslušanje roditeljah ili njihovih zamjenikah, a po potrebi i djece same, pak kada je stvar dovoljno objasnjena, izrekne svoju odluku.

Glasi li odluka na novčanu kazan, obznani se ona odmah odsudjeniku uz obaviest, da mu je prosto u roku od osam danah, računajuć od dana obznane, proti dosudi kazne uložiti utok kod podžupanijske oblasti; a neučini li toga, da mu iznos kazne za osam danah valja platiti u školsku blagajnu, koja će mu o tom izdati namiru,

§. 14.

Bude li utok prijavljen, izreći će podžupanijska oblast na temelju spisah, dostavljenih joj od obćinske političke oblasti, u što kraćem roku svoju odluku. U to ime nije joj utočnika osobno saslušati potrebno, ali joj ipak takovo saslušanje i dalje iztraživanje mora biti prosto u slučajevih, gdje joj se to za podpunu prosudbu stvari učini nuždno.

Proti odluci podžupanijske oblasti neima daljega utoka.

§. 15.

Podžupanijska oblast dostavi svoju odluku utočniku ter ga, ako je osuda obćinske političke oblasti potvrdjena, podjedno uputi, da dosudjenu kazan u roku od osam danah u školsku blagajnu plati, a obćinsku političku oblast istodobno o tom obaviesti.

§. 16.

Nebude li kazan u roku, pomenutom u §§. 13. i 15. plaćena, bit će putem administrativne ovršbe ućerana; a ako i ovršba ostane bezuspješna, zamieniti će se novčana kazan zatvorom od 1—2 dana.

§. 17.

Za prvi put se proti nemarnim roditeljem ili njihovim zamjenikom u pravilu uporavlja najmanja kazan od 1 for., premda se obzirom na broj zanemarenih urah i na stališ roditeljah može odmah odmjeriti i većim iznosom. — Dalje

pooštrenje kazni do iznosa od 10 for. sliediti će prama tomu, da li su se neopravdani i poduži izostatci češće ponavljali i po težkoj nemarnosti i s koristoljublja roditeljah ili njihovih zamjenikah dogadjali.

§. 18.

Pokažu li se obćinske političke oblasti u vršenju propisah proti nemarnim roditeljem ili njihovim zamjenikom nebrižne ili preko mjere popustljive, pritužit će se proti njim obćinski školski odbori kod dotičnih podžupanijskih oblastih.

§. 19.

Pozvani od obćinskoga školskoga odbora roditelji ili njihovi zamjenici dužni su se pozivu odazvati; inače će proti njim obćinski školski odbor moći putem obćinske političke oblasti potražiti pomoć mjestnoga redarstva ili žandarmerije po obstojećih propisih.

§. 20.

Što je u prediducih §§. rečeno o polazku obće pučke škole i kontroli toga polazka te postupku proti nemarnim roditeljem ili njihovim zamjenikom, proteže se i na opetovnu obuku u smislu §. 61. školsk. zakona.

§. 21.

Djeca na polaženje škole obvezana dužna su po pravilu polaziti učionu onoga mjesta ili one školske obćine, u kojem ili u kojoj im stanuju roditelji ili njihovi zamjenici.

Iznimku od toga pravila može za pojedine učenike dozvoliti obćinski školski odbor, ako takovi učenici svjedočbom one strane učione, u koju preći žele dokažu, da su u nju primljeni. Kada se obćinskomu školskomu odboru prijavi, da se je koje diete, na polaženje škole obvezano, u područje druge školske obćine preselilo, imat će isti o tom obaviestiti odmah školski odbor one školske obćine.

§. 22.

Roditeljem ili njihovim zamjenikom prosto je takodjer u mjestu, u kojem stanuju, mimo javne škole djecu svoju dati podučavati doma ili u privatnoj učioni. Nu u tom slučaju dužan je obćinski školski odbor paziti na to, da je privatna učiona dozvoljena i prama propisom zakona uredjena te da, što se tiče jamstva za valjanost i podpunost takove obuke, bude zadovoljeno uvjetom, propisanim §§. 50. i 51. školsk. zakona.

§. 23.

Prije navršene 12 dotično 11 godine niti su vlastni roditelji djecu izvaditi, niti učitelji odpustiti ih iz obće pučke škole.

Jedino u slučaju, naznačenom u §. 48. školsk. zakona, mogu učenici, koji su u nauku dobro napredovali, već poslje četvrte godine polazka biti odpušteni iz svakdanje učione. Nu ovaj napredak u nauku ima se konstatovati izpitom, koji će se sa svakim pojedinim takovim učenikom obaviti u prisutnosti mjestnoga školskoga nadzornika, izpitujućega učitelja i još jednoga člana obćinskoga školskoga odbora.

U takovih slučajevih neće trebati, osobito na selu i u jednorazrednih učionah, djecu na duži polazak učione silom pridržavati, navlastito, ako su radi gospodarstva kod kuće silno potrebna ili ako se radi velikoga broja djece školu polaziti obvezane, a premalena prostora, bude radilo o tom, da se drugoj djeci, koja bi inače morala bez obuke ostati, načini mjesta u školi.

§. 24.

Naproti tomu bit će potrebno te će odgovarati duhu zakona, i obćinskomu školskomu odboru morat će stojati prosto, u pojedinih slučajevih takovu djecu, koja su, osobito radi nemarna polazka škole, i iza same najpreče zadaće pučke škole, nenaučiv valjano čitati, pisati i računati, zaostala, pridržati na polazak škole i preko vremena zakonom opredieljena.

§. 25.

Djecu, koja su obću pučku školu pet propisanih godinah valjano polazila, neće u ime odpusta iz škole trebat podvrgavati posebnomu odpustnomu izpitu, već će se ona obzirom na samo vrieme u školi provedeno smatrati obveze na dalji polazak svakdanje škole riešenom i izdat će joj se odpustnica propisana §. 10. „školskoga i nastavnoga reda“.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXXII.

Izdan i razposlan dne 18. listopada 1875.

Br. 76.

Zakonski članak VIII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora tičući se uzakonjenja dne 9. listopada 1874. glede „sveobćega poštanskoga saveza" sklopljenoga ugovora.

(Potvrdjen 25. ožujka 1875. Proglašen u obih kućah sabora 30. ožujka 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Českі itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sljedeći:

Zakonski članak

tičući se uzakonjenja dne 9. listopada 1874. glede „sveobćega poštanskoga saveza sklopljenoga ugovora.

Medju austrijsko-ugarskom monarkijom i Njemačkom, Belgijom, Danijom, Egiptom, Španjolskom, sjedinjenimi državami sjeverne Amerike, velikom Brita-

nijom, Grčkom, Italijom, Luxemburgom, Norvežkom, Nizozemskom, Portugalijom, Romanijom, Rusijom, Srbijom, Švedskom, Švajcarskom i Turskom u smislu III. članka zakonskoga članka XVI. od godine 1867. sklopljeni i u Berni dne 9. listopada 1874. podpisani poštanski ugovor, prihvativši ga sabor državni i potvrdivši ga zatim običnim načinom ugovarajuće stranke, uvršćuje se ovim medju zakone državne.

Ugovor taj glasi:

(izvorni tekst.)

Traité

concernant le création d'une union générale des postes conclu entre l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, le Danemark, l'Egypte, l'Espagne, les États-Unis d'Amérique, la France, la Grande Bretagne, la Gréce, l'Italie, le Luxembourg, la Norvége, les Pays-Bas, le Portugal, la Roumanie, la Russie, la Serbie, la Suéde, la Suisse et la Turquie.

Les soussignés, plenipotentiaires des Gouvernements des pays ci-dessus énumérés, ont d'un commun accord, et sous réserve de ratification, arrêté la Convention suivante:

Article 1.

Les pays, entre lesquels est conclu le présent traité, formeront, sous la désignation de „Union générale des postes“ un seul territoire postal pour l'échange reciproque des correspondances entre leurs bureaux de poste.

Article 2.

Les dispositions de ce traité s'étendront aux lettres, aux cartes correspondance, aux livres, aux journaux et autres

(hrvatski tekst)

Ugovor

tičući se sklopljenja sveobćega poštanskoga saveza, utanačenoga medju austrijsko-ugarskom monarkijom i Njemačkom, Belgijom, Danijom, Egiptom, Španjolskom, sjedinjenimi državami sjeverne Amerike, Francezkom, velikom Britanijom, Grčkom, Italijom, Luksemburgom, Norvežkom, Nizozemskom, Portugalijom, Romanijom, Rusijom, Srbijom, Švedskom, Švajcarskom i Turskom.

Podpisani punomoćnici vladah državah gore izbrojenih uglaviše medjusobnim sporazumkom i uz priuzdržaj potvrde sljedeći ugovor:

Članak 1.

Države, medju kojimi je sklopljen ugovor ovaj, sačinjavat će pod imenom „sveobćega poštanskoga saveza“ jedinstveno poštansko područje u svrhu izmjene medjusobne korespondencije medju poštanskimi uredi njihovimi.

Članak 2.

Ustanove ugovora ovoga protezati će se na listove, dopisne karte, knjige, časopise i ine tiskopise, na muštre robe i

imprimés, aux échantillons de marchandises et aux papiers d'affaires originaires de l'un des pays de l'Union et à destination d'un autre de ces pays.

Elles s'appliqueront également à l'échange postal des objets ci-dessus entre les pays de l'Union et les pays étrangers à l'Union toutes les fois, que cet échange emprunte le territoire de deux des parties contractantes au moins.

poslovne spise, dolazeće iz države koje poštanskoga saveza i opredieljene u inu takovu državu.

One će imati istim načinom uporabu glede poštanskoga prometa predmetah gore spomenutih, medju državami saveza i državami nespadajućimi u taj savez, kada taj promet prolazi područjem barem dvijuh stranakah ugovarajućih.

Article 3.

La taxe générale de l'Union est fixée à 25 centimes pour la lettre simple affranchie.

Toutefois, comme mesure de transition, il est réservé à chaque pays, pour tenir compte de ces convenances monétaires ou autres, la faculté, de percevoir une taxe supérieure ou inferieure à ce chiffre, moyennant, qu'elle ne dépasse pass 32 centimes et ne descende pas au-dessous de 20 centimes.

Sera considérée comme lettre simple toute lettre, dont lé poids ne dépasse pas 15 grammes.

La taxe des lettres dépassant ce poids sera d'un port simple par 15 grammes ou fraction de 15 grammes.

Le port des lettres non affranchies sera le double de la taxe du pays de destination pour les lettres affranchies.

L'affranchissement des cartes-correspondance est obligatoire. Leur taxe est fixée à la moitié de celle des lettres affranchies, avec, faculté d'arrondir les fractions.

Pour tout transport maritime de plus de 300 milles marins dans le ressort de

Članak 3.

Sveobća poštarina poštanskoga saveza ustanovljuje se na 25 centimah od svakoga prostoga lista frankovanoga.

Medjutim kao prelazna ustanova pridržaje se svakoj državi, da obzirom na novčane i inovrstne odnošaje vlastite može pobirati od spomenutoga iznosa veću ili manju pristojbu, tim načinom ipak, da ta pristojba nečini ni više od 32 centima ni manje od 20 centimah.

Kao prosti list imade se smatrati svaki list, neimajući preko 15 gramah težine. Poštarina listova imajućih više od te težine iznaša jednostavnu pristojbu za svakih 15 gramah ili ulomak toga iznosa.

Poštarina listovah nefrankovanih iznaša dvostruku pristojbu, koja pripada za listove frankovane iduće u istu državu.

Dopisne karte podpadaju obligatornomu frankovanju. Poštarina za njih ustanovljuje se polovicom poštarine frankovanih listovah, ostajuć prosto zaokružiti slomke.

U ime transporta na moru, iznašajućega u području saveznom preko 300 mi-

*

l'Union, il pourra être ajouté au port ordinaire une surtaxe, qui ne pourra pas dépasser la moitié de la taxe générale de l'Union, fixée pour la lettre affranchie.

ljah morskih, može se prosta poštarina povisiti doknadnom pristojbom, koja nemože iznašati preko polovice sveobće poštarine, ustanovljene za poštanski savez od frankovanoga lista.

Article 4.

La taxe générale de l'Union pour les papiers d'affaires, les échantillons de marchandises, les journaux, les livres brochés ou reliés, les brochures, les papiers de musique. les cartes de visite, les catalogues, les prospectus, annonces et avis divers, imprimés, gravés, litographiés, ou autographiés, ainsi que les photographies, est fixée a 7 centimes pour chaque envoi simple.

Toutefois, comme mesure de transition, il est reservé à chaque pays, pour tenir compte des ses convenances monétaires ou autres, la faculté de percevoir une taxe supérieure ou inferieure à ce chiffre, moyennant qu'elle ne depasse pas 11 centimes et ne descende pas au-dessous de 5 centimes.

Sera considéré comme envoi simple tout envoi, dont le poids ne dépasse pas 50 grammes. La taxe des envois dépassant ce poids sera d'un port simple par 50 grammes ou fraction de 50 grammes.

Pour tout transport maritime de plus de 300 milles marins dans le ressort de l'Union, il pourra être ajouté au port ordinaire une surtaxe, qui ne pourra pas dépasser la moitié de la taxe générale de l'Union, fixée pour les objets de cette catégorie.

Le poids maximum des objets mentionnés ci-dessus, est fixé à 250 grammes

Članak 4.

Sveobća poštarina saveza od poslovnih spisah, muštrah robe, časopisah, knjigah sašitih ili vezanih, brošurah, muzikalijah, posjetnih kartah, katalogah, prospektah, raznih oglasah, tiskanih, metalografičnih, litografičnih i autografičnih, a isto tako i od fotografijah ustanovljuje se na 7 centimah za svaku prostu pošiljku.

Medjutim kao prelazna ustanova pridržaje se svakoj državi, da može obzirom na vlastite novčane i inovrstne odnošaje pobirati veću ili manju od toga iznosa pristojbu, tim načinom ipak, da ta pristojba nečini ni više od 11 centimah, ni manje od 5 centimah.

Kao prosta pošiljka smatrat će se svaka pošiljka neimajuća preko 50 gramah težine.

Poštarina pošiljakah imajućih više od te težine, iznaša jednostavnu pristojbu za svakih 50 gramah, ili slomak toga iznosa.

U ime transporta na moru, iznašajućega u području saveznom preko 300 miljah morskih, može se prosta poštarina povisiti doknadnom pristojbom, koja nemože iznašati preko polovice sveobće poštarine, ustanovljene za poštanski savez od pošiljakah te vrsti.

Maksimum težine predmetah tih ustanovljuje se na 250 gramah pri muštrah

pour les échantillons et 1000 grammes pour tous les autres.

Est réservé le droit du Gouvernement de chaque pays de l'Union, de ne pas effectuer sur son territoire le transport et la distribution des objets designés dans le présent article, a l'égard desquels il n'aurait pas été satisfait aux lois, ordonnances et decrets, qui réglent les conditions de leur publication et de leur circulation.

robe, a na 1000 gramah pri ostalih predmetih.

Vladi svake države spadajuće u savez priuzdržava se pravo, da ne obavlja u području svojem transport i uručbu predmetah naznačenih u članku ovom, glede kojih nije zadovoljeno zakonom, naredbam i propisom, ustanovljujućim uvjete glede obnarodovanja i cirkulacije tih predmetah.

Article 5.

Les objets désignés dans l'article 2. pourront être expédiés sous recommandation.

Tout envoi recommandé doit être affranchi.

Le port d'affranchissement des envois secomandés est le même, que celui des envois non recommandés.

La taxe à percevoir pour la recommandation et pour les avis de réception ne devra pas dépasser celle admise dans le service interne au pays d'oringine.

En cas de parte d'un envoi recommandé et sauf le cas de force majeure, il sera payé une indemnité de 50 francs à l'exéditeur ou sur la demande de celui-ci, au destinataire par l'administration dans le territoire ou dans le service maritime, de laquelle la pert a eu lieu, c'est à dire oú la trace de l'objet a disparu, à moins que d'aprés la legislation de son pays, cette administration ne soit pas responsable pour la perte de l'envoi recommandé à l'intérieur.

Le payement de cette indemnité aura lieu dans le plus bref délai possible et au plus tard, dans le délai d'un an, à partir du jour de la réclamation.

Članak 5.

Predmeti naznačeni u članku 2. mogu se odpravljati preporučeni.

Svaka preporučena pošiljka mora biti frankovana.

Poštarina pošiljakah preporučenih ista je kao i pošiljakah nepreporučenih.

Pristojba imajuća se platiti za prijamnicu i povratnicu nemože iznašati više od pristojbe, koja je u to ime ustanovljena u državi za područje nutarnje službe poštanske.

Kada se izgubi pošiljka preporučena, izključujuć neodoljive elementarne dogodjaje (vis major), platiti će odpravitelju ili na zahtjev njegov adresatu 50 franakah naknade uprava poštanska, u području koje ili na prugi morskoj koje se je dogodio gubitak, to jest, gdje se je izgubio trag predmetu, izuzimajuć slučaj, da ista poštanska uprava polag zakonah državnih nije dužna jamčiti za izgubljene pošiljke preporučene u nutarnjem području.

Izplata te naknade ima se učiniti za moguće najkraće vrieme i najkašnje za godinu danah, računajuć od dana reklamacije.

Toute réclamation d'indemnité est prescrite, si elle n'a pas été formulée dans le délai d'un an, à partir de la remise à la poste de l'envoi recommandé.

Article 6.

L'affranchissement de tout envoi quelconque ne peut être opéré qu'au moyen de timbres-poste ou d'enveloppes timbrées, valables dans le pays d'origine.

Il ne sera pas donné cours aux journaux et autres imprimés non affranchies ou insuffisamment affranches. Les autres envois non affranchis ou insuffisamment affranchies seront taxés comme lettres non affranchies sauf déduction, s'il y a lieu, de la valeur des enveloppes timbrées ou des timbres-poste employés.

Article 7.

Aucun port supplémentaire ne sera perçu pour la réexpedition des envois postaux dans l'intérieur de l'Union.

Seulement dans le cas, oú un envoi du service interne de l'un des pays de l'Union entrerait, par suite d'une réexpedition, dans le service d'un autre pays de l'Union, l'administration du lieu de destination ajoutera sa taxa interne.

Article 8.

Les correspondances officielles rélatives au service des postes sont exemptes du port. Sauf cette exception il n'est admis ni franchise, ni modération de port.

Pravo na naknadu zastaruje, ako se nestavi reklamacija za godinu danah, računajuć od dana, kada je na poštu dana pošiljka preporučena.

Članak 6.

Frankovanje pošiljakah svake vrsti nemože se učiniti nego jedino poštanskimi biljegami ili biljegovanimi kuvertami, propisanimi u državi, gdje se pošiljka predaje na poštu.

Časopisom i inim tiskopisom, nefrankovanim ili frankovanim nedovoljno, bit će uzkraćena odprava. Ine pošiljke nefrankovane ili frankovane nedovoljno, biti će podvržene pristojbi, kao listovi nefrankovani, ostajuć priuzdržan, u koliko mu je mjesta, odbitak vriednosti biljegovanih kuvertah ili biljegah prilieplјenih.

Članak 7.

Za povratak na mjesto odpravka neće se pobirati nikakova naknadna pristojba u granicah poštanskoga saveza.

Samo u slučaju kada pošiljka, opredieljena za nutarnje područje koje države poštanskoga saveza usljed povratne odprave prelazi u područje druge države, spadajuće u savez poštanski, pridat će uprava mjesta opredieljenja nutarnju pristojbu vlastitu.

Članak 8.

Korespondencija službena, tičuća se službe poštanske, prosta je od poštarine. Mimo te iznimke nije dopušten oprost od poštarine, niti snižena poštarina.

Article 9.

Chaque administration gardera en entier les sommes, qu'elle aura perçues en vertu des articles 3, 4, 5, 6 et 7 ci-dessus. En consequence, il n'y aura pas lieu de ce chef à un décompte entre les diverses administrations de l'Union.

Les lettres et les autres envois postaux ne pourront, dans le pays d'origine comme dans celui de destination, être frappés à la charge des expéditeurs ou des destinataires, d'aucune taxe ni d'aucun droit postal autres, que ceux prévus par les articles sus-mentionnés.

Article 10.

La liberté du transit est garantie dans le teritoire entier de l'Union.

En conséquence, il y aura pleine et entiére liberte d'echange, les diverses administrations postales de l'Union pouvant s'expédier récipropuement, en transit par les pays intermédiaires, tant des dépêches closes que des correspondances à découvert, suivant les besoins du trafic et les convenances du service postal.

Le dépêches closes et les correspondances à découvert doivent toujours être dirigées par les voies les plus rapides dont les administrations postales disposent.

Lorsque plusieurs routes présentent les mêmes conditions de célérité, l'adminitsration expéditrice a le choix de la route à suivre.

Il est obligatoire d'expédier en dépêches closes toutes les fois, qui le nombre des lettres et autres envois postaux est de nature à entraver les opérations du

Članak 9.

Svakoj upravi poštanskoj ostaje podpuno svota, što ju primi na temelju gore navedenih članakah 3. 4. 5. 6. i 7. Usljed toga neće imati mjesta nikakovo obračunavanje tih pristojbah medju upravami poštanskoga saveza.

Na listovne i ine pošiljke poštanske neće se udarati niti u državi, gdje je predaja učinjena, niti u državi kamo je pošiljka opredieljena, na teret odpravljatelja ili adresata nikakove vrsti pristojba poštanska, osim što su ustanovljene članci gore navedenimi.

Članak 10.

Sloboda provoza (transit) zajamčuje se u cielom području poštanskoga saveza.

Usljed toga obstojat će podpuna i posvemašna sloboda prometa, stojeć raznim upravam poštanskim saveza prosto izručivat si medjusobno putem transita kroz državu medju njimi ležeću toli pošiljke iduće u zatvorenih smotcih toli u pojedinih komadih iduću korespondenciju, primjerno potrebam prometa i zahtjevom poštanske službe.

Pošiljke u zatvorenih smotcih kao i korespondencija u pojedinih komadih iduća imade se odpravljati najbržim pravcem, što stoji na razpoložbu upravam poštanskim.

Pružajuć više pravacah iste pogodnosti brzine ostaje odpravljajućoj upravi prost izbor medju njimi.

Odprava imade se učiniti u zatvorenih smotcih svaki put, kada je broj listovah i inih pošiljakah poštanskih polag izjave dotične uprave poštanske prikla-

bureau réexpediteur, d'aprés les déclarations de l'administration interessée.

L'office expéditeur payera à l'administration du territoire de transit une bonification de 2 francs par kilogramme pour les lettres et de 25 centimes par kilogramme pour les envois spécifiés à l'article 4 poids net, soit que le transit ait lieu en depêches closes, soit qu'il se fasse à découvert.

Cette bonification peut être portée a 4 francs pour les lettres et 50 centimes pour les envois spécifiés à l'art: 4 lors qu'il s'agit d'un transit de plus de 750 kilometres sur le territoire d'une même administration.

Il est entendu toutefois, que partout, oú le transit est déja actuellement gratuit, ou soumis à des taxes moins élevées, ces conditions seront maintenues.

Dans le cas, oú le transit aurait lieu par mer sur un parcours de plus de 300 milles marins dans le ressort de l'Union, l' administration par les soins de laquelle ce service maritime est organisé, aura droit à la bonification des frais de transport.

Les membres de l'Union s'engagent à réduire ces frais dans la mesure du possible.

La bonification, que l'office qui pourvoit au transport martime pourra réclamer de ce chef de l'office expéditeur ne devra pas dépasser 6 francs 50 centimes par kilogramme pour les lettres, et 50 centimes par kilogramme pour les envois spécifiés à l'article 4 (poids net).

Dans aucun cas ces frais ne pourront être supérieurs â ceux bonifiés maintenant. En conséquence il ne sera payé aucune bonification sur les rontes postales mari-

dan uštrba činiti službovanju poštanskoga ureda obavljajućega odpravu posrednu.

Odpravljajući ured imade upravi prolaznoga područja platiti 2 franka od svakoga kilograma čiste teže za listove i 25 centimah od svakoga kilograma čiste teže za pošiljke, naznačene u članku 4-om odpravljalo se u zatvorenih smotcih ili u pojedinih komadih.

Ta naplata može biti povišena na 4 franka glede listovah, a na 50 centimah glede pošiljakah izbrojenih u članku 4-om kada put provoza iznaša preko 750 kilometarah područjem jedne ter iste uprave poštanske.

Razumieva se, da se svagdje, gdje je sada već transit bezplatan ili podvržen manjim pristojbam, ta ustanova imade i nadalje obdržavati.

Kada provoz ide po moru prugom morskom, iznašajućom u području saveznom preko 300 miljah morskih, pripada upravi poštanskoj, na trošak koje je ustrojena pomorska poštanska služba, naknada troškovah takova trasporta.

Članovi saveza obvezuju se obaliti te troškove, koliko je moguće niže.

Naplata, koju može zahtievati poštanska uprava, obavljajuća transport na moru od uprave odpravljajuće, nemože iznašati preko 6 franakah 50 centimah za kilogram listovah i 50 centimah za kilogram u članku 4-om, naznačenih pošiljakah (čiste teže).

U nikojem slučaju ta naplata nemože iznašati više od naknade, koja se sada daje.

Usljed toga neće se plaćati nikakova

times, oú il n'en est pas payé actuellement.

Pour établir le poids des correspondances transitant, soit en dépêches closes soit à découvert, il sera fait à des époques, qui seront déterminées d'un commun accord, une statistique de ces envois pendant deux semaines. Jusqu'à revision, le resultat de ce travail servira de base aux comptes des administrations entre elles.

Chaque Office pourra demander la révision:

1. En cas de modification importante dans le cours de correspondances.

2. A l'expirations d'une année après la date de la dernière constatation.

Les dispositions du présent article ne sont pas applicables à la Malle des Indes, ni aux transports à effectuer à travers le territoire des Etats Unis de l'Amérique par les chemins de fer entre New-York et San Francisco. Ces services continueront à faire l'objet d' arrangement particuliers entre les administration interessées.

Article 11.

Les relations des payes de l'Union avec les payes átrangers à celle-ci, seront réglés par les conventions particulières, qui existent actuellement ou qui seront conclues entre eux.

Les taxes à percevoir pour le transport au-délà des limites de l' Union seront déterminées par ces conventions; elles seront ajoutées le cas échéant, à la taxe de l'Union.

En conformité des dispositions de l'

naknada na prugah morskih, gdje se ona neplaća sada.

Radi ustanovljenja težine što ju iznaša provozna korespondencija, iduća budi u zatvorenih smotcih, budi u pojedinih komadih, odrediti će se medjusobnim sporazumkom vrhu tih pošiljakah sabiranje statističkih podatakah tečajem dvajuh tjedanah. Uspjeh te brojitbe služit će do novijega izvidjenja temeljem medjusobnoga obračunavanja medju dotičnimi upravami poštanskimi.

Svaka uprava poštanska vlastna je tražiti takovo iznovično izvidjenje:

1. u slučaju znatne promjene glede odpravnoga pravca pošiljakah,

2. kada izmine godina danah, računajuć od dana poslednjega izvidjenja.

Ustanove članka ovoga neimaju uporabe što se tiče pošte u iztočnu Indiju, niti što se tiče transportah, idućih područjem sjedinjenih državah sjeverne Amerike na željeznici medju New-Yorkom i San-Franciscom. Ta poštanska služba sačinjavat će i u buduće predmet posebnih pogodbah, utanačenih medju dotičnimi upravami poštanskimi.

Članak 11.

Odnošaji državah poštanskoga saveza prama državam nestojećim u tom savezu ustanovljuju posebni ugovori, koji obstoje jur sada ili će biti sklopljeni medju njimi u buduće.

Pristojbe, što se imadu pobirati za transport izvan granicah poštanskoga saveza, opredieljuju ti ugovori; one će se u slučajih naprvo dolazećih priračunavat pristojbi saveznoj.

Primjerno ustanovam članka 9-oga

article 9. la taxe de l'Union sera attribuée de la maniero suivante:

1-o. L'Office expéditeur et l'Union gardera en entier la taxe de l'Union pour les corespondances affranchies á destination des pays étrangers.

2-o. L'Office destinataire de l' Union gardera en entier la taxe de l' Union pour les correspondances non affranchies originaires des pays étrangers.

3-o L'Offce de l'Union, qui échange des dépéches clóses avec des pays étrangers, gardera en entier la taxe de l'Union pour les correspondances affranchies originaire des pays éntrangers et pour les correspondances non affrachies à destination des pays étrangers.

Dans les cas désignés sous les Nros 1, 2 et 3, l'office, qui échange lés dépêches, n'a droit à aucune bonification pour le transit. Dans tous les autres cas, les frais de transit seront payés d'aprés les dispositions de l'article 10.

Article 12.

Le service des lettres avec valeur déclarée et celui des mandats de poste seront l'objet d'arrangement ulterieur entre les divers pays ou groupes de pays de l'Union.

Article 13.

Les administrations postales des divers pays, qui composent l'Union, sont compétentes pour arrêter d'un commun accord, dans un réglement toutes les mesures d'ordre et détail nécessaires en vue de

uporavljivat će se savezna pristojba načinom sljedećim:

1. Odpravljajućoj upravi poštanskoj, spadajućoj u savez, ostaje ciela pristojba savezna, pripadajuća za pošiljke frankovane, opredieljene u državu nespadajuću u savez.

2. Upravi poštanskoj mjesta opredieljenja, spadajućoj u savez, ostaje ciela pristojba savezna, pripadajuća za pošiljke nefrankovane dolazeće iz države u savez nespadajuće.

3. Upravi poštanskoj u savez spadajućoj, koja izmjenjuje pošiljke u zatvorenih smotcih s državami nespadajućimi u savez, ostaje ciela savezna pristojba, pripadajuća za frankovane pošiljke dolazeće iz državah nespadajućih u savez i za pošiljke nefrankovane opredieljene u državu u savez nespadajuću.

U slučajevih naznačenih u točki 1. 2. i 3. neima uprava poštanska, koja izmjenjuje pošiljke u zatvorenih smotcih, nikakova prava na provoznu naplatu.

U svih inih slučajevih imat će se platiti naplata provozna polag ustanovah članka 10.

Članak 12.

Služba glede listovah s deklariranom novčanom vriednosti i glede poštanskih doznačbah biti će predmetom daljnjih utanačbah medju pojedinimi državami ili gromadami državah spadajućimi u savez.

Članak 13.

Upravam poštanskim državah spadajućih u savez prinadleži ustanoviti zajedničkim sporazumljenjem propise sadržavajuće sve mjere glede poslovnoga reda i potankosti potrebite za izvršivanje ovoga

l' exécution du présent traité. Il est entendu, que les dispositions de ce réglement pourront toujours être modifiées d'un commun accord entre les administrations de l'Union.

Les différentes administrations peuvent prendre entre elles les arrangements nécessaires au sujet des questions qui ne concernent pas l'ensemble de l'Union, comme le réglement des rapports à la frontiére, la fixation de rayons limitrophes avec taxe réduite, les conditions de l' échange des mandats de poste et des lettres avec valeur declarée etc. etc.

Article 14.

Les stipulations du présent traité ne portent ni altérations à la législation postale interne de chapue pays, ni restriction au droit des parties contractantes de maintenir et de conclure des traités ainsi que de maintenir et d'etablir des unions plus restrentes en vue d'une amélioration progressive des rélations postales.

Article 15.

Il sera organisé, sous le nom de „Bureau international de l'Union générale des postes", un office central, qui fonctionnera sous la haute surveillance d'une administration postale désignée par le Congrés et dont les frais seront supportés par toutes les administrations des Etats contractants.

Ce bureau sera chargé de coordonner, de publier et de distribuer les renseignements de toute nature, qui interessent le service international des postes, d'émettre à la demande des parties en cause, un avis sur les questions litigieuses, d'instruire les demandes de modifi-

ugovora. Razumieva se, da se ustanove tih propisah mogu vazda preinačiti zajedničkim sporazumkom upravah poštanskih spadajućih u savez.

Pojedine uprave poštarske vlastne su medjusobno ustanoviti potrebite razpoložbe glede pitanjah, netičućih se sveukupnoga saveza, kao što je uredjenje saveza na granici, opredieljenje pograničnih kotarah (rayons limitrophes) uživajućih obaljenu pristojbu, propise glede izmjene poštanskih doznačbah i listovah deklarirane vriednosti itd. itd.

Članak 14.

Ustanove ovoga ugovora nenanašaju nikako stege zakonodavstvu pojedinih državah glede unutarnjih poštanskih poslovah, niti ograničuju pravo ugovarajućih stranakah, da u krieposti uzdržavaju i sklapaju uzjih savezah smjerajućih postupno usavršiti poštanske odnošaje.

Članak 15.

Pod nazivom: Ured internacijonalni sveobćega poštanskoga saveza biti će ustrojena centralno oblast, koja će službovati pod nagledom poštanske uprave, koju će opredieliti poštanski kongres, i koje troškove će nositi uprave svih državah ugovarajućih.

Uredu tomu prinadležat će sastavljanje, proglašivanje i razdjeljivanje obaviestih svake vrsti, koje se tiču internacijonalne službe poštanske, izjava mnienja vrhu pitanjah priepornih, kada to potraže stranke interesovane, priugotavljanje podslogah tičućih se preinakah provedbenih

cation au réglement d'exécution, de notifier les changements adoptés, de faciliter les opérations de la comptabilité internationale, notamment dans les rélations prévues à l'art. 10 ci-dessus et, en géneral, de procéder aux études et aux travaux dont il serait saisi dans l'intérêt de l'Union postale.

propisah, proglašivanje prihvaćenih preinakah, oblakšavanje, obračunavanja internacionalnoga, naročito u odnošajih naznačenih u članku 10., i u obće udjelotvorenje studijah i radnjah povjerenih mu u interesu poštanskoga saveza.

Article 16.

En cas de dissentiment entre deux ou plusieurs membres de l'Union rélativement à l'interprétation du présent traité, la question en litige devra être réglée par jugement arbitral; à cet effet, chacune des administrations en cause choisira un autre membre de l'Union, qui ne soit pas intéressé dans l'affaire.

Fa décision des arbitres sera donnée à la majorité absolue des voix.

En cas de partage des voix, les arbitres choisiront, pour trancher le différent une autre administration également désintéréssée dans le litige.

Članak 16.

U slučaju, kada se dva člana saveza ili više njih neslažu glede smisla ugovora ovoga, imat će priepor riešiti obrani sud, u koju svrhu svaka poštanska uprava interesavana izabire inoga člana saveza, neinteresovana u stvari.

Odluku izriču obranici absolutnom većinom glasovah.

U slučaju razlaza glasovah izabrat će obranici za riešenje priepora drugu koju poštansku upravu istim načinom neinteresovanu pri prieporu.

Article 17.

L'entrée dans l'Union des pays d' outre mer n'en faisant pas encore partie sera admise aux conditions suivantes:

1-o. Ils déposeront leur déclaration entre les mains de l'administration chargée de la gestion du Bureau international de l'Union.

2-o. Ils se soumettront aux stipulations du traité de l'Union, sauf entente ultérieure au sujet des frais de transport maritime.

3-o. Leur adhésion à l'Union doit être précédée d'une entente entre les administrations, ayant des conventions postales ou des relations directes avec eux.

Članak 17.

Pristup u savez biti će prekomorskim državam, nespadajućim jošter u isti savez, dozvoljen pod sljedećimi uvjeti:

1. One će izručiti izjavu svoju u ruke poštanske uprave, kojoj je povjereno rukovodjenje internacijonalnoga ureda saveznoga.

2. Ove će se podvrgnuti ustanovam saveznoga ugovora, ostajuć daljnja uglava priuzdržana glede troškovah transporta na moru.

3. Prije pristupa u savez imadu se sporazumiti s poštanskimi upravami, koje imaju s njimi poštanski ugovor ili neposredne sveze.

4-o. Pour améner cette entente, l'administration gerante convoquera le cas èchéant, une reunion des administrations interessées et de l'administration qui demande l'accés.

5-o. L'entente établie, l'administration gerante en avisera tous les membres de l'Union générale des postes.

6-o. Si dans un délai de six semaines à partir de la date de cette communication, des objections ne sont pas présentées, l'adhésion sera considérée comme accomplie èt il en sera fait communication par l'administration gérante à l'administration adhérante. — L'adhésion définitive sera constatée par un acte diplomatique entre le Gouvernement de l'administration gérante et le Gouvernement de l'administration admise dans l'Union.

Article 18.

Tous le trois ans au moins, un Congrés de plénipotentiaires des pays, participants au traité, sera réuni en vue de perfectionner le systéme de l'Union, d'y introduire les ameliorationes jugées nécessaires et de discuter les affaires communes.

Chapue pays a une voix.

Chaque pays peut se faire représenter, soit par un ou par plusieurs délégués, soit par la délégation d'un autre pays.

Toutefois il est entendu, que le délégué, ou les délégués d'un pays ne pourront être chargés que de la representation de deux pays, y compris celui qu'ils représentent.

La prochaine réunion aura lieu à Paris en 1877.

4. Da se postigne sporazumljenje, sazvat će poslove rukovodeća poštanska uprava, kada se desi slučaj, sastanak interesovanih upravah i uprave, tražeće pristup u savez.

5. O postignutom sporazumku daje poslove rukovodeća uprava obaviest svim članom sveobćega poštanskoga saveza.

6. Ako se, računajuć od te obavjesti, u roku od šest tjedanah neprijavi prigovor, smatrat će se pristup u valjanost stupljenim, i uprava rukovodeća poslove dati će o tom obaviest upravi u savez pristupljujućoj.

Definitivni pristup biti će udostovjeren diplomatičkim aktom, sklopljenim medju vladom poslove rukovodeće uprave i vladom uprave primljene u savez.

Članak 18.

Svaki barem treće godine imade se sazvati kongres punomoćnikah ugovarajućih državah, kojemu će biti zadatak usavršivati savezni sustav, uvadjati poboljšice potrebitimi smatrane i razpravljati poslove zajedničke.

Svakoj državi pripada jedan glas.

Svaka država vlastna je izaslati jednoga ili više zastupnikah ili delegovati drugu koju državu, da ju zastupa.

Razumieva se ipak, da zastupnik ili zastupnici države pojedine, nemogu biti opunomoćeni zastupati više od dvijuh država, računajuć tu i državu, koje je izaslanik.

Najbližji sastanak kongresa biti će u Parisu godine 1877.

Toutefois l'époque de cette réunion sera avancée, si la demande en est faite par le tiers au moins des membres de l'Union.

Article 19.

Le présent traité entrera en vigueur le 1. Juillet 1875.

Il est conclu pour trois ans à partir de cette date. Passé ce terme, il sera considéré comme indéfiniment prolongé, mais chaque partie contractante aura le droit de se retirer de l'Union, moyennant un avertissement donné une année à l'avance.

Article 20.

Sont abrogées, à partir du jour de la mise à execution du présent traité, toutes les dispositions des traités spéciaux conclus entre les divers pays et administrations, pour autant qu'elles ne seraient pas conciliables avec les termes du présent traité, et sans préjudice les dispositions del'art. 14.

Le présent traité sera ratifié aussitôt pue faire se pourra, et au plus tard, trois mois avant la date de sa mise à exécution.

Les actes de ratification seront échangés à Berne.

En foi de quoi les plénipotentiaires des Gouvernements des pays ci-dessus énumérés l'ont signé á

Berne le 9. Octobre 1874.

Pour l'Autriche
Le Baron de Kolbensteiner.
Pilhal.

Taj rok kongresa biti će medjutim prikraćen, ako to potraži trećina barem članovah saveza.

Članak 19.

Ugovor ovaj stupa u kriepost dne 1. srpnja 1875.

On je sklopljen na tri godine, računajuć od toga dana. Iza toga roka smatrat će se bez kraja produljenim, no svaka ugovarajuća stranka biti će vlastna izstupiti iz saveza, davši o tom očitovanje godinu danah unapried.

Članak 20.

Računajuć od dana, kojega ovaj ugovor stupa u kriepost, ukinute su sve ustanove posebnih ugovorah sklopljenih medju pojedinimi državami i upravami, u koliko se nebi mogle u suglasje svesti s glasom ovoga ugovora i bez uzštrba propisom članka 14.

Ugovor ovaj biti će potvrdjen, čim to bude moguće, najkasnije tri mjeseca prije dana oživotvorenja njegova.

Katifikacionalne izprave biti će izmjenjene u Berni.

Za vjeru čega punomoćnici vladah državah gore naznačenih podpisaše ugovor isti u

Bernu dne 9. listopada 1873.

U ime Austrije:
Le baron Kolbensteiner.
Pilhal.

Pour la Hongrie:
M. Gervay.
P. Heim.

Pour l'Allemagne:
Stephan.
Günther.

Pour la Belgique:
Fassiaux.
J. Vinchent.
J. Gife.

Pour le Danemark:
Fenger.

Pour l'Egypte:
Muzzi Bey.

Pour l'Espagne:
Angel Mansi.
Emilio C. de Navasquez.

Pour les Etats-Unis d'Amerique:
Joseph H. Blackfan.

Pour la France:

Pour la Grande-Bretagne:
W. J. Page.

Pour la Grèce:
A. Mausolas.
A. H. Bétant.

Pour l'Italie:
Tantesio.

Pour le Luxenbourg:
V. de Roebe.

Pour la Norvége:
C. Oppen.

U ime Ugarske:
M. Gervay.
P. Heim.

U ime Njemačke:
Stephan.
Günther.

U ime Belgije:
Fassiaux.
J. Vinchent.
J. Gife.

U ime Danije:
Fenger.

U ime Egipta:
Muzzi Bey.

U ime Španjolske:
Angel Mansi.
Emilio C. de Navasquez.

U ime sjedinjenih državah sjeverne Amerique:
Joseph H. Blackfan.

U ime Francezke:

U ime velike Britanije:
W. J. Page.

U ime Grčke:
A. Mausolas.
A. H. Bétant.

U ime Italije:
Tantesio.

U ime Luksemburga:
V. d. Roebe.

U ime Norvežke:
C. Oppen.

Pour les Pays-Bas:
Hofstede.
Baron Swertes de Landes Wyborgh.

Pour le Portugal:
Eduardo Lessa.

Pour la Roumanie:
George F. Lahovari.

Pour la Russie:
Baron Velho.
George Poggenpohl.

Pour la Serbie:
Mladen Z. Radojkovitsch.

Pour la Suéde:
W. Roos.

Pour la Suisse:
Eugène Borel.
Naeff.
Dr. J. Heer.

Pour la Turquie:
Yanko Macridi.

U ime Nizozemske:
Hofstede.
Baron Swertes de Landes Wyborgh.

U ime Portugalije:
Eduardo Lessa.

U ime Romanije:
Georg F. Lahovari.

U ime Rusije:
Baron Velho.
Georges Poggenpohl.

U ime Srbije:
Mladen Z. Radojkovitsch.

U ime Švedske:
W. Roos.

U ime Švajcarske:
Eugene Borel.
Naeff.
Dr. J. Heer.

U ime Turske:
Yanco Macridi.

Protocole finale.

Les soussignés, plénipotentiaires des Governements des Pays, qui ont signé aujord'hui le traité concernant la création d'une Union générale des Postes, sont convenus de ce qui suit:

Dans le cas, où le Gouvernement francais, qui s'est réservé le protocole ouvert et qui figure en conséquence au nombre des partie contractantes au traité, sans y avoir encore donné son adhésion, ne se décidérait pas à le signer, ce

Zaključni zapisnik.

Podpisani punomoćnici vladah državnih, koji današnji dan podpisaše ugovor, tičući se sklopljenja sveobćega poštanskoga saveza, uglaviše što sliedi:

Za slučaj, da se vlada francezka, koja si je priuzdržala zapisnik otvoren te je usljed toga izbrojena medju ugovarajućimi strankami, neizjavivši još pristupa svojega k ugovoru, nebi odlučila podpisati ugovor ovaj, biti će on ipak valjan i kriepostan za sve ugovarajuće

traité n'en sera pas moins definitif et obligatoire pour toutes les autres parties contractantes, dont les representants l' ont signé aujourd'hui.

En foi de quoi les plénipotentiaires ci dessous ont dressé le présent protocole final, qui aura la même force et la même valeur, que si les dispositions qu'il contient etaint inséréres dans le traité lui même, et ils ont signé en un exemplaire qui restera déposé aux archives du Gouvernement de la Confédération suisse et dont une copie sera remise à chaque partie.

Berne le 9. Octobre 1874.

Pour l'Autriche:
Le Baron de Kolbensteiner.
Pilhal.

Pour la Hongrie:
M. Gervay.
P. Heim.

Pour l'Allemagne:
Steqhan.
Günther.

Pour la Belgique:
Fassiaux.
J. Vinchent.
J. Gife.

Pour le Danemark:
Fenger.

Pour l'Egypte:
Muzzi Bey.

Pour l'Espagne:
Angel Mansi.
Emilio C. de Navasquez.

stranke, kojih zastupnici ga podpisaše današnji dan.

Za vjeru čega punomoćnici podpisani sastaviše zapisnik ovaj zaključni, koji će imati istu kriepost i valjanost, kao da su ustanove u njem sadržane uvrštene u ugovor sam, podpisaše pak oni primjerak jedan, koji će ostati položen u arkivu vlade švajcarskoga saveza i kojega prepis će se izručiti svakoj stranki ugovarajućoj.

U Berni dne 9. listopada 1874.

U ime Austrije:
Le baron de Kolbensteiner.
Pilhal.

U ime Ugarske:
M. Gervay.
P. Heim.

U ime Njemačke:
Stephan.
Günther.

U ime Belgije:
Fassiaux.
J. Vinchent.
J. Gife.

U ime Danije:
Fenger.

U ime Egipta:
Muzzi Bey.

U ime Spanjolske:
Angel Mansi.
Emilio C. de Navasquez.

Pour-les Etats Unis d'Amerique:
Joseph H. Blackfan.

Pour la Grande Bretagne:
W. J. Page.

Pour la Gréce.
A. Mansolas.
A. H. Bétant.

Pour l'Italie:
Tantesio.

Pour le Luxembourg:
W. de Roebe.

Pour le Norvège:
C. Oppen.

Pour les Pays-Bas:
Hofstede.
Baron Swerts de Landes-Wyborgh.

Pour le Portugal:
Eduardo Lessa.

Pour la Roumaine:
George F. Lahovari.

Pour la Russie:
Baron Velho.
Georges Poggenpohl.

Pour la Serbie:
Mladen Z. Radojkovitsch.

Pour la Suéde:
W. Roos.

U ime sjedinjenih država sjeverne Amerike.
Joseph H. Blackfan.

U ime velike Britanije:
W. J. Page.

U ime Grčke.
A. Mansolas.
A. H. Bétant.

U ime Italije:
Tantesio.

U ime Luksemburg:
V. de Roebe.

U ime Norvežke:
C. Oppen.

U ime Nizomske:
Hofstede.
Baron Swerts de Landes-Wyborgh.

U ime Portugalije:
Eduardo Lessa.

U ime Romanije:
Georg F. Lahovari.

U ime Rusije:
Baron Velho.
Georges Poggepohl.

U ime Srbije:
Mladen Z. Radojkovitsch.

U ime Švedske:
W. Roos.

Pour la Suisse:	U ime Švajcarske:
Eugène Borel.	Eugene Borel.
Naeff.	Naeff.
Dr. J. Heer.	Dr. J. Heer.
Pour la Turquie:	U ime Turske:
Yanko Macridi.	Yanko Macridi.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve, što je u njem sadržano, ukupno i pojedince pravim, prijatnim i primljenim, ovim ga kraljevskom moći Našom odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne dvadeset i petoga ožujka godine hiljudu. osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 77.

Zakonski članak XVIII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora ob ugovoru konzularskom sklopljen dne 15. svibnja 1874. s kraljevinom talijanskom.

(Potvrdjen 26. ožujka 1875. Proglašen u kući zastupnikah 10. a u kući velikašah 11. svibnja 1875.)

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sljedeći:

zakonski članak

o ugovoru konzularskom dne 15. svibnja 1874. s kraljevinom talijanskom sklopljenom.

Konzularski ugovor, koji punomoćnici Njegova cesarskoga i kraljevsko apostolskoga Veličanstva i Njegova Veličanstva kralja talijanskoga, načinom u III. članku zakonskoga članka XVI. od godine 1867. propisanim sklopiše i u Rimu dne 15. svibnja 1874. podpisaše, primivši ga sabor državni i potvrdivši zatim načinom običajnim ugovarajuće stranke obe, uvršćuje se ovim medju zakone državne.

Ugovor taj glasi.

Njegovo Veličanstvo cesar austrijski, kralj česki itd. itd. i apostolski kralj ugarski i Njegovo Veličanstvo kralj talijanski, želeći medjusobnim dogovo-

rom ustanoviti uzajamna prava, povlastice i sloboštine glavnih konzulah, konzulah, vicekonzulah i konzularskih poslovodjah, kao i djelokrug i dužnosti, koje će jim uzajamno prinadležati u austrijsko ugarskoj monarkiji i u Talijanskoj, odlučiše sklopiti konzulararski ugovor i imenovaše u tu svrhu punomoćnici Svojimi.

Njegovo Veličanstvo cesar austrijski, kralj česki itd. itd. i apostolski kralj ugarski gospodina grofa Srećka Wimpffena, viteza željezne krune I. razreda, velekrsta reda sv. Mavre i Lazara, komornika i tajnoga savjetnika Njegova cesarskoga i kraljevskoga apostolskoga Veličanstva, Svojega izvanrednoga poslanika i punomoćnoga ministra pri Njegovu Veličanstvu kralju talijanskom itd. itd.

Njegovo Veličanstvo kralj talijanski gospodina viteza Milana Visconti Venostu, velekrsta reda sv. Mavre i Lazara i reda krune talijanske, kao i redovah austrijsko ugarskih sv. Stjepana i Leopolda, Svojega ministra državnoga tajnika izvanjskih poslovah, poslanika u narodnom parlamentu itd.

koji priobćivši si medjusobno punomoćja svoja, obnadjena izdanimi u dobru i valjanu obliku, uglaviše sljedeće članke:

Članak 1.

Obih ugovarajućih visokih stranakah svaka imat će vlast postavljati glavnih konzulah, konzulah, vicekonzulah i konzularskih agentah u lukah i gradovih trgovačkih druge ugovarajuće stranke. Priuzdržavaju si medjutim pravo naznačenja mjestah, koja budu sudile izuzeti; no priuzdržaj taj neće se moći uporaviti prama ugovarajućoj stranki kojoj, da nebude ravnim načinom uporavljen prama svim inim vlastim.

Članak 2.

Glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli i konzularski agenti biti će uzajemno na službovanje pripušteni i priznani, predloživši povjerbene izprave svoje primierno propisom i formalnostim, kriepostnim u dotičnih zemljah.

Exequatur, potrebit za slobodno izvršavanje službovanja njihova, bit će jim izručen bez pristojbe, ter izkazavši se oni s rečenim exequaturom učinit će vrhovna oblast u mjestu sjedišta njihova bez odvlake potrebite razpoložbe, da oni mogu zadovoljavati dužnostim svojim i da stupe u užitak pripadajućih jim slobodnostih, preimućtvah, pogodnostih, počastih i povlasticah.

Clanak 3.

Glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli i konzularski agenti, koji su podložnici države koja jih je imenovala, uživati će oprost od vojničkoga ukonači-

vanja i od svih teretah i podanakah javnih bilo municipalne ili kojegod ine naravi.

Isto tako biti će prosti od podanakah vojničkih i od izravnih porezah koli osobnih toli na pokretnine i predmete razkošne, što jih razporezuje država ili pokrajina ili obćine, osim da posjeduju nepokretninah, da tjeraju trgovinu ili da se bave obrtom kakovim, u kojem će slućaju biti podvrženi istim podankom, porezom i nametom kao i ine privatne osobe.

Članak 4.

Svi činovnici konzularski gore imenovani, koji su podložnici države, koja jih je imenovala, ter netjeraju trgovine i nebave se obrtom kakovim, neće biti dužni izići kao svjedoci pred sudove države, u kojoj stoluju.

Kada sudbena vlast mjestna drži potrebitim preslušati izjavu njihovu, imat će se uputiti u stan njihov, da ustmeno primi tu izjavu, ili u istu svrhu izaslati činovnika nadležna, ili napokon potražiti tu izjavu putem pismenim.

U svih tih slučajevih imat će gore pomenuti kunzularski činovnici zadovoljiti zahtjevom oblasti u roku, na dan i uru, što će naznačiti ista oblast, neprouzrokujuć odgodbe, koja se neci mogla opravdati.

Članak 5.

Glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli i konzularski agenti, podložnici visoke stranke ugovarajuće, koja jih je imenovala, uživat će slobodnost osobnu i neće moći biti ustavljeni ili uzapćeni, osim radi prekršajah zakona, koji se, počinjeni u astrijsko ugarskoj monarkiji, smatraju zločinom polag zakonah austrijskih, ili jih zakon ugarski kazni težkom kazni, ili kada je prekršaj počinjen u Talijanskoj, zakon talijanski odredjuje kazan kriminalnu.

Članak 6.

Glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli i konzularski agenti biti će vlastni postaviti poviš izvanjskih vratah konzulata, službeni grb svoj s napisom: konzulat, vicekonzulat ili konzularska agencija.

Isto tako biti će vlastni iztaknuti službenu zastavu svoju na kući konzulatskoj prigodom javnih svečanostih ili inom običajnom sgodom; ali vršenju te povlasti neće biti mjesta, kada rečeni činovnici stoluju u priestolnom gradu, gdje se nalazi poslaničtvo vladaoca njihova.

Razumieva se, da ti znaci izvanjski neće služiti nego da naznačuju kuću, gdje prebivaju ili borave glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli ili agenti konzularski i da se oni nemogu nikada tumačiti, kao podieljujući pravo pribježišta.

Vlastni će biti takodjer iztaknuti zastavu svoju na brodu, na kojem u luki izvršuju poslove službe svoje.

Članak 7.

Arkivi konzulatski biti će nepovriedimi svako doba i oblasti mjestne neće biti vlastne pod izlikom nikojom pregledavati ili uzapćivati spise u njih spadajuće.

Spisi ti moraju vazda biti posve odlučeni od knjigah i spisah, tičućih se trgovine ili obrta, što bi jih mogli tjerati dotični službenici konzulatski.

Članak 8.

U slučaju prepriečenja, odsuća ili smrti glavnih konzulah, konzulah, vicekonzulah ili konzularskih agentah biti će konzulatski kanceliri i tajnici, koji budu predtečno prijavljeni u istom svojstvu oblastim dotičnim pripuštenii da podpunim pravom polag službenoga čina obavljaju privremeno poslove konzulatske, nemoguć jim pri tom oblasti mjestne stavljati zapriekah.

Ove oblasti pače pružit će jim u slučaju tom svaku zaštitu i pripomoć, ter će jim pripomoći, da za trajanja toga privremenoga službovanja uživaju sva prava, pogodnosti i preimućtva, uslovljena u ugovoru ovom na korist dotičnih činovnikah konzulatskih.

Članak 9.

Glavni konzuli i konzuli biti će vlastni imenovati vicekonzule i agente konzularske u lukah, gradovih i mjestih njihova konzulatskoga područja uz odobrenje dotične vlade.

Ti poslovodje moći će se bez razlike izabirati izmedju podložnikah visokih ugovarajućih stranakah kao i izmedju inozemacah i biti će providjeni izpravom imenovanja, koju je izdao konzul, koji jih je imenovao i kojemu će oni biti podčinjeni pri obavljanju službe svoje. Oni će uživati preimućtva i pogodnosti, uslovljene u ugovoru ovom, iznimkom sadržanom u članku 3. i 5.

Članak 10.

Glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli ili agenti konzularski moći će izvršujuć prinadležeću jim službu obraćat se oblastim okružja njihova konzulatskoga, da potraže lieka proti svakomu prekršenju ugovorah ili pogodbah obstojećih medju visokimi strankami ugovarajućimi i proti svakoj zloporabi, radi koje bi se potužili sunarodnjaci njihovi. Ako reklamacije njihove nebi uvažile oblasti pod-

ručja njihova, ili ako ovih odluke nebi nalazili zadovoljavajućimi, moći će oni uteći se u pomanjkanju diplomatičkoga poslovodje narodnosti njihove vladi države, u kojoj stoluju.

Članak 11.

Glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli i konzularski agenti obih stranakah a isto tako i kanceliri njihovi biti će vlastni u pisarnah svojih, u stanu stranakah i na brodu naroda njihova primati očitovanja, koja bi imali učiniti kapetani, momčad brodska i putnici, trgovci i ini podložnici države njihove.

Isto tako vlastni su primati oporučne razpoložbe sunarodnjakah svojih, kao i sve ine čine prava gradjanskoga, koji jih se tiču, ter bi se želilo, da budu izdani u obliku vjerodostojnom.

Rečeni konzularski činovnici mogu osim toga u pisarnah svojih primati ugovore, sadržavajuće osobnih obvezah ter su sklopljeni medju jednim ili više sunarodnjakah njihovih i inimi osobami iz države, gdje stoluju.

Izjave i svjedočbe, sadržane u izpravah gore spomenutih, koje budu kao vierodostojne priznali rečeni poslovodje ter budu providjene pečatom konzulata, vicekonzulata ili agencije konzulatske, imati će pred sudovih austrijsko-ugarske monarkije, kao i u Talijanskoj istu moć i valjanost, kao da su izprave te sastavljene pred kojim javnim činovnikom jedne ili druge visoke stranke ugovarajuće, pod uvjet da su sastavljene u obliku, što ga propisuju zakoni države, kojoj pripada konzul, vicekonzul ili konzulatski agent i da su zatim podvrženi biljegovini i upisnoj pristojbi kao i svakoj inoj formalnosti, koja se zahtieva za predmet u državi, gdje se izprava imade staviti u izvršbu.

U slučaju, da bi se glede vjerodostojnosti javne izprave, uvedene u zapisnik pisarne dotične konzulatske vlasti, porodila snmnja, neće moći ta konzulatska vlast uzkratiti osobi, koje se stvar tiče, ter bi to zahtjevala, sravnenje u pitanju stojeće izprave s izvornom izpravom i rečena osoba biti će, ako bi to potrebitim nalazila, vlastna prisustvovati tomu sravnenju.

Dotični glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli ili agenti konzularski biti će vlastni legalizovati svake vrsti izprave, što su jih izdale oblasti ili činovnici države njihove i sastavljati prievod tih izpravah, koji će imati u državi njihova sjedišta istu kriepost i valjanost, kao da su jih sastavili zakleti tumači domaći.

Članak 12.

Umrvši podložnik visoke ugovarajuće stranke koje u području druge ugovarajuće stranke, imati će mjestne oblasti bez odvlake dati obaviest glavnomu konzulu, konzulu, vicekonzulu ili konzularskomu agetu, najbližjemu mjestu preminuća. Ovi pak biti će dužni dati istu obaviest mjestnim oblastim, ako bi bili prije obaviešćeni.

Glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli ili agenti konzularski, ovi potonji, koji su narodnosti pokojnikove, imati će pravo ovršiti po redu sljedeće čine službene:

1. Stavljaju, bilo ureda radi bilo usljed prošnje stranakah interesovanih pod pečat sve pokretnosti, pokućtvo i spise pokojnikove, obaviestivši predtečno o tom činu mjestnu oblast nadležnu, koja će moći u slučaju, gdje joj to propisuju zakoni državni, prisustvovati činu istomu i svoj takodjer staviti pečat. Primivši prije obaviest o preminuću i gdje je polag državnih zakonah dužna staviti pod pečat ostavštinu, pozvati će mjestna oblast oblast konzularsku, da u zajedini obave taj čin.

Gdje bi bilo potrebito, da se bez odvlake stavi pečat, a čin se taj, bilo radi udaljenosti mjesta, bilo inim kojim razlogom nebi mogao obaviti u zajedini, biti će oblast mjestna vlastna staviti pečat svoj predtečno bez sudjelovanja konzularske oblasti i obratno, nego se imade obaviestiti oblast koja nije sudielovala i kojoj će biti prosto udariti pečat svoj mimo pečata jur udarenoga.

Pečat mjestne oblasti i obratno pečat oblasti konzularske neće se moći skinuti bez sudjelovanja mjestne oblasti, dotično oblasti konzularske.

Ako medjutim iza obaviesti, što ju dade konzularska oblast oblasti mjestnoj i obratno, pozivajuć ju na sudjelovanje pri razpečaćivanju, nebi u roku od četrdeset osam satih, računajuć od primitka obaviesti, prispjela na mjesto uredovanja oblast, kojoj je dana obaviest, moći će druga oblast sama obaviti rečeni čin službeni.

2. Sastavljaju popis svih pokretninah i stvarih pokojnikovih u nazočnosti mjestne oblasti, ako ova usljed obaviesti gore naznačene drži, da je dužna tu prisustvovati.

Oblast mjestna staviti će podpis svoj u zapisnik sastavljen u nazočnosti njezinoj, neimajuć ipak prava u ime službenoga sudjelovanja svojega zahtjevati pristojbu kakovu.

3. Odredjuje razprodaju putem javne ličbe svih predmetah pokretnih ostavštine, što bi se mogli pokvariti ili se težko čuvaju.

Oblast konzularska obaviestit će o tom predtečno oblast mjestnu u svrhu, da se razprodaja obavi propisanim načinom i da ju izvede oblast nadležna polag zakonah državnih.

Ako bi mjestnoj oblasti prinadležalo obaviti tu razprodaju, imati će ona pozvati na sudjelovanje oblast konzularsku.

4. Stavljaju u pohrana na mjestu sigurnu stvari i vriednosti propisane, čuvaju iznose tražbinah, koje budu utjerane kao i iznos prihoda pobranoga. Ti pologi imadu se učiniti sporazumno s mjestnom oblasti, zvanom na sudjelovanje pri prediducih činih službenih, kada se god usljed spomenute obaviesti prijavi podložnikah domaćih ili treće koje vlasti, interesovanih pri ostavštini bezoporučnoj ili oporučnoj i koliko je u pitanju osiguranje nasljedstvenih ili prenosnih pristojbah, imajućih se platiti polag zakonah državnih.

5. Kada mjestne oblasti polag zakonah državnih ustanove rok, za kojega sunarodnjaci njihovi i položnici inih vlastih, stanujući u državi, gdje se je sbilo preminuće, imadu predložiti tražbine svoje na ostavštinu, ograničiti će se oblast konzularska, dokle taj rok nemine, jače i iza izminuća roka istoga dokle traje razprava, koju imaju riešiti sudovi državni, na udjelotvorenje mjerah opreznih i upravnih, koje nemogu nanieti uštrba pravu, koje bude nadležni sud dopitao osobam gore spomenutim.

U slučaju nedostatnosti vriednote ostavštine za podpuno namirenje svih tražbinah, imati će konzularske oblasti primjerno zakonom zemaljskim, odmah izručiti sudbenoj oblasti ili skrbniku stečajne gromade, kako bude ovaj nadležan ili ona, sve spise, stvari i vriednosti u ostavštinu spadajuće, ostajuć rečene kozularske oblasti dužne zastupati baštinike odsutne, maloljetne ili pod skrbničtvom stojeće.

6. Upravljaju ili likviduju, budi sami budi kroz osobe, koje imenuju pod vlastitom odgovornosti, pokretni dio ostavštine, nebudući mjestne oblasti vlastne sudjelovati pri činu tom, osim slučajevah navedenih u 5 točki ovoga članka i držeći se pri tom načela, da se konzularski činovnici imadu uzdržavati od riešavanja prigovorah svake vrsti, koje bi potakle stranke interesovane, i da imadu priuzdržati odluku nadležnomu sudu, koji će biti u svih slučajevih, gdje se tražbina neosniva na pravu nasljednom ili zapisnom, onaj sud države, gdje stoluje konzul.

Kada se glede tražbinah gore spomenutih izreče sudovom zemaljskim priuzdržana osuda ili bude opredieljena svota potrebita za namirenje tih tražbinah ter položena primjerna kaucija, imat će se ciela pokretna ostavština, koliko nije vinkulirana u ime kaucije, iza skinuća pečatah, što jih je udarila mjestna oblast, izručiti na daljnju razpoložbu oblasti konzularskoj.

Članak 13.

Kada podložnik austrijski ili ugarski u Talijanskoj, ili podložnik talijanski u austrijsko ugarskoj monarkiji premine u mjestu, gdje se nenalazi konzularske oblasti naroda njegova, preduzeti će mjestna oblast, nadležna po propisu zakona države popis zaostavštinskih stvarih i likvidaciju ostavinskoga imetka pokojnikova i imat će dati obaviest u najkraćem roku mogućem o uspjehu službovanja svojega dotičnomu poslaničtvu ili konzulatu ili vicekonzulatu najbližjemu mjestu, gdje je nastalo nasljedstvo bezoporučno ili oporučno.

Ali čim se konzulatski činovnik najbližji mjestu, gdje je nastalo rečeno nasljedstvo, prijavi ili osobno ili preko izaslanika, imat će se djelovanje mjestne oblasti prilagoditi propisom 12. članka ovoga ugovora.

Članak 14.

Kada bi se radilo o interesu podložnika ugovarajućih visokih stranakah koje pri ostavštini nastavšoj u području druge ugovarajuće stranke, bilo iza su-

narodnjaka njegova ili podložnika iste države ili podložnika ine koje vlasti, imat će mjestne oblasti o otvorenju ošastnosti dati obaviest najbližjoj konzularskoj oblasti.

Članak 15.

Vriednosti i stvari mornarah ili putnikah, podložnikah ugovarajuće visoke stranke koje, umrvših na brodu druge ugovarajuće stranke, biti će prigodom prispjetka u luku izručene konzulu dotičnoga naroda, da jih predade oblasti države pokojnikove.

Članak 16.

Glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli i konzularski agenti biti će vlastni ili osobno otići ili poslati izaslanika na brodove naroda svojega, imajuće dozvolu slobodnoga obćenja s kopnom, saslušavati kapetane i momčad brodsku, pregledavati pisma broda, primati očitovanja o putu i o dogadjajih tečajem plovitbe, sastavljati izkaze tovara i unapredjivati odjedrenje brodovah, napokon pratiti kapetane i momčad brodsku pred sudove i u urede oblastih administrativnih u zemlji, da jim služe kao tumači ili poslovodje u poslovih, oko kojih bi imali nastojati i pri prošnjah, koje bi imali predložiti.

Činovnici sudbeni i agenti i činovnici carinarski neće moći nikako službovati, niti obavljati, pregledavanje ili pretraživanje brodovah, i nedavši predtečno o tom obaviest oblasti konzularskoj naroda, kojega su brodovi, da i ona može prisustvovati pregledavanju.

Izuzeti su ipak slučajevi, za koje su ugovarajuće visoke stranke ugovorile ili će ugovoriti ini postupak.

Gore spomenuti činovnici sudbeni ili carinarski imadu istim načinom u primjernom roku dati obaviest konzularskim oblastim, da ove prisustvuju pri izjavah, koje bi kapetani ili momčad brodska imala dati pred sudovih i oblastih administrativnih da se tako izbjegne svaka bludnja i svako krivo tumačenje, koje bi moglo biti na uštrb točnomu dielenju pravice.

Pozivnica, koja će biti u svrhu tu poslana činovnikom konzularskim, naznačit će svagda točno sat razprave, pak ako isti činovnici nebi osobno prispieli ili odredili izaslanika mjesto sebe, biti će razprava obavljena u odsuću njihovu.

Članak 17.

U svih poslovih, tičućih se lučkoga redarstva, krcanja i izkrcivanja brodovah, sigurnosti robe, imovine i stvarih, imat će se obdržavati zakoni, naredbe i propisi državni.

Glavnim konzulom, konzulom, vicekonzulom ili agentom konzularskim

biti će izključivo povjereno uzdržavanje unutarnjega reda na trgovačkih brodovih naroda njihova, i oni će sami odlučivati vrhu prieporah svake vrsti, koji nastanu medju kapetani, častnici brodskimi i mornari i naročito vrhu prieporah, tičućih se plaće i izpunjavanja dužnostih medjusobno ugovorenih.

Oblasti mjestne neće moći posredovati, osim kada bi neredi pripetivši se na brodu bili prikladni poremetiti mir i poredak na kopnu ili u luki, ili kada bi bila pomiešana osoba iz države ili nespadajuća medju momčad brodsku.

U svakom inom slučaju ograničiti će se spomenute oblasti, da pruže podporu konzulom, vicekonzulom ili agentom konzularskim, ako bi jih ovi zamolili, da uhite i na brod povrate ili stave privremeno u zatvor osobu uvrštenu u listinu brodsku, kada god oni to sudili primjernim radi kojega god bilo razloga.

Članak 18.

Glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli ili agenti konzularski mogu odrediti, da se uhite i odprave bilo na brod bilo u domovinu svoju mornari i sve ine osobe spadajuće medju momčad broda trgovačkoga ili ratnoga naroda njihova, koje bi uskočile u području visoke ugovarajuće stranke koje.

Radi toga imat će se oni uteći pismeno nadležnim oblastim mjestnim i predloživši listinu brodsku ili listinu momčadi, ili, ako bi brod već odjedrio bio, autentičan prepis ili izvadak tih izpravah, dokazati, da su osobe tražene spadale u istinu medju momčad brodsku.

Usljed prošnje tim načinom opravdane neće se moći uzkratiti izručenje bjegunca.

Rečenim konzularskim činovnikom bit će osim toga pružena svaka podpora i pomoć za potraženje i uhićenje tih bjegunacah, koji će se staviti u zatvor vlasti državne i biti tamo pridržani na prošnju i trošak oblasti konzularske, dok ova nenadje priliku, da jih odpravi u domovinu.

Zatvor taj ipak neće moći trajati preko tri mjeseca, iza koja ter davši obaviest konzulom tri dana prije, biti će na slobodu stavljen uapšenik, i neće se moći radi istoga razloga opet u zatvor staviti.

Ako bi medjutim bjegunac bio počinio na kopnu zločin, biti će vlastna oblast mjestna odgoditi izručenje bjegunca, dok sud neizreče osudu i ova osuda nebude podpuno i sasvim ovršena.

Visoke stranke ugovarajuće sporazumiše se, da se na mornare i ine osobe spadajuće medju momčad brodsku, koji su podložnici države, gdje se je dogodilo bjegstvo, neimadu uporavljivati ustanove članka ovoga.

Članak 19.

U svih slučajevih,gdje medju vlastnikom broda, vlastnikom krcanja i asekurantom nepostiji protivna pogodba, riešavati će pitanja tičuća se oštećenja,

koje su brodovi dotične države podnieli na moru, pristali ti brodovi u luke dotične dobrovoljno ili radi nepogode vremena, glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli ili agenti konzularski dotičnoga naroda, osim da se oštećenje tiče podložnikah države, u kojoj stoluju spomenuti konzularski poslovodje, ili podložnikah treće koje vlasti.

Tada i gdje neima dobrovoljne pogodbe medju svimi strankami interesovanimi, odlučuju vrhu tih prieporah oblasti mjestne.

Članak 20.

Kada se brod, koji je vlastitost vlade ili podložnikah visokih ugovarajućih stranakah, skrši ili nasjedne uz obalu druge ugovarajuće stranke, imat će oblast mjestna o dogodjaju obaviestiti glavnoga konzula, konzula, vicekonzula ili konzularskoga agenta okolišnoga, ili, ako ga tamo nebi bilo, glavnoga konzula, konzula, vicekonzula ili agenta konzularskoga najbližega mjestu dogodjaja.

Sve radnje tičuće se spasenja brodovah austrijskih ili ugarskih, skršenih ili nasjelih u vodah područja talijanskoga, rukovoditi će glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli ili konzularski agenti austrijsko ugarske monarkije, i obratno sve radnje, tičuće se spasenja brodovah talijanskih, skršenih ili nasjelih u vodah područja austrijsko ugarske monarkije, rukovoditi će glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli ili konzularski agenti talijanski.

Posredovanju mjestne oblasti neće biti mjesta u državah ugovarajućih stranakah, nego samo da pruže pomoć konzularskim činovnikom, uzdržavaju red, osiguraju interese spašenih osobah, nespadajućih medju momčad brodsku i bdiju nad izvedenjem razpoložbah, obdržavati se imajućih glede uvoza i izvoza spašene robe.

U odsuću i do prišašća glavnih konzulah, konzulah, vicekonzulah ili konzularskih agentah ili osobah, koje oni izašalju za posao taj, imati će mjestne oblasti učiniti sve razpoložbe, potrebite na obranu osobah i uzdržanje predmetah, spašenih iz brodolomja.

Posredovanje mjestnih oblastih u raznih tih slučajih neće služiti povodom zahtjevanju pristojbah ikoje vrsti, osim pristojbah koje u sličnom slučaju plaćaju domaći brodovi, i naplate troška potrebita za radnje tičuće se spasenja broda i uzdržanje spašenih predmetah.

U slučaju dvojbe glede narodnosti skršenih brodovah, spadati će odredbe, spomenute u nazočnom članku na izključivu nadležnost mjestne oblasti.

Visoke ugovarajuće stranke slažu se osim toga, da na robu i stvari spašene neće biti udarena nikakova carinska pristojba, osim da budu opredieljene za potrošak u zemlji.

Članaka 21.

Visoke stranke ugovarajuće obvezuju se dostavljati si uzajemno izprave matrikularne, izdane u državnom području svojem a tičuće se podložnikah druge

ugovarajuće stranke kada se te izprave drže potrebitimi za porabu službenu ter jih potraže oblasti nadležne.

Umrvši podložnik visoke ugovarajuće stranke koje u području druge stranke biti će smrtni list izdan ureda radi i odpravljen iza kako se na njega stavi propisana legalizacija, vladi, kojoj je pripadao pokojnik.

Izdanje i priobćenje smrtnih listovah kao i svih izpravah matrikularnih, što jih na službenu porabu potraži oblast nadležna, biti će obavljeno bez ikoje pristojbe.

Ako bi ipak u pitanju stojeće izprave potražene bile na korist osobah privatnih, izdanje i priobćenje njihovo neće se obaviti bezplatno, osim kada se radi o osobi siromašnoj i da nadležna oblast mjestna posvjedoči siromaštvo njezino.

Članak 22.

Uglavljuje se takodjer, da će glavni konzuli, konzuli, vicekonzuli i agenti konzularski, kao i kanceliri, tajnici i konzularski pripravnici ili ini činovnici konzulatski uživati u državah visokih ugovarajućih stranakah sve slobodnosti, preimućtva, pogodnosti i povlastice, koje su podieljene činovnikom istoga razreda naroda uživajućega najveću pogodnost.

Članak 23.

Ugovor ovaj imati će valjanost pet godinah, računajuć od dana izmjene ratifikacijonalnih izpravah. U slučaju da dvanajest mjesecih prije izminuća roka toga nebi ugovarajućih visokih stranakah nikoja službeno naviestila namjeru dokinuća valjanosti njegove, ostati će on i nadalje kriepostan, dok izmine godina, računajuć od dana, kojega ga odkaže visoka ugovarajuća stranka jedna ili druga.

Članak 24.

Ugovor ovaj biti će proglašen u državah visokih ugovarajućih stranakah neposredno iza izmjene ratifikacijah, koja će se obaviti u Rimu čim prije bude moguće.

Za vjeru čega dotični punomoćnici podpisaše ugovor ovaj i staviše na njega pečate svoje.

Dano u Rimu dne petnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset četvrte.

(M. P.) **Wimpffen** v. r.
(M. P.) **Visconti Venosta** v. r.

Izjava.

Pristupljujuć k podpisu konzularnoga ugovora sklopljenoga današnji dan medju austrijsko ugarskom monarkijom i Talijanskom, očituju podpisani punomoćnici, želeći zajedničkim sporazumljenjem ustanoviti smisao 2. alinee članka XI., da zaporka ta, tičuća se izpravah privatnoga prava, neima uporabe na čine tičuće se civilnoga stališa, glede kojih visoke ugovarajuće stranke žele u valjanosti uzdržati položaj, što ga su stvorili obstojeći zakoni u dotičnih državah.

Dano u Rimu u dva primjerka dne 15. svibnja 1874.

(M. P.) **Wimpffen** v. r.
(M. P.) **Visconti Venosta** v. r.

Izjavljujući Mi zakonski ovaj članak i sve što je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moći odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, te ćemo ga i Sami obdržavati i po drugim vjernim Nam obdržavati dati.

Dano u Beču dne dvadeset i šestoga ožujka godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar grof **Pejacsevich** s. r.

Br. 78.

Zakon

od 26. rujna 1875.

o hallskih zakladnih prebendah i obskrbnih stipendijah hrvatskoga odjela.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon

o hallskih zakladnih prebendah i obskrbnih stipendijah hrvatskoga odjela.

§. 1.

Previšnjim ručnim pismom Nj. c. kr. ap. Veličanstva od 26. kolovoza 1858. opredieljene za natjecateljice iz kraljevinah Hrvatske i Slavonije tri hallske zakladne prebende po 400 for. srebra i tri obskrbna stipendija po 200 for. srebra na godinu, imadu se iz autonomnoga budgeta kraljevinah Hrvatske i Slavonije sadašnjim uživateljicam izplaćivati tako dugo, dok polag ustanovah hallske zaklade obstoji njihovo pravo na uživanje iste.

§. 2.

Čim se koje mjesto od tih prebendah i stipendijah izprazni, neimade se više popuniti.

§. 3.

Što je u prenavedeno ime od 1. siečnja 1869. na račun autonomnoga budgeta kraljevinah Hrvatske i Slavonije potrošeno, nebudući taj trošak zak. čl. III. 1869., I. 1870. i XV. 1870. o proračunu za potrebštine nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije za godinu 1869. 1870. i 1871. dozvoljen imade se konačno na teret istoga budgeta zaračunati.

§. 4.

Provedba ovoga zakona povierava se banu.

Dano u Schönbrunnu dne dvadeset i šestoga rujna godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXXIII.

Izdan i razposlan dne 6. studenoga 1875.

Br. 79.

Zakonski članak XXXVII.: 1875.

zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora o trgovačkom zakonu.

(Potvrdjen 16. svibnja 1875. Proglašen u kući zastupnikah 18. a u kući velikašah 19. svibnja 1875.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Vjerni Velmože i zastupnici mile Nam kraljevine Ugarske i posestrimah joj kraljevinah podnesoše Nam zajedničkim sporazumkom previšnje Naše potvrde radi sljedeći:

Zakonski članak.

Trgovački zakon

Ustanove obćenite.

§. 1.

U poslovih trgovačkih, u koliko glede njih zakon ovaj nesadržaje nikakovih ustanovah, služe mjerilom običaji trgovački, a u nedostatku tih običajah imade se uporavljati obće pravo gradjansko.

§. 2.

Gdje je u zakonu ovom spomen o sudbenih stolovih, imadu se razumievati sudovi, zvani na riešavanje poslovah trgovačkih.

DIO PRVI.

O trgovcih i družtvih trgovačkih.

Naslov prvi.

O trgovcih u obće.

§. 3.

Trgovcem u smislu ovoga zakona imade se smatrati, tko se u vlastito ime bavi trgovačkimi poslovi kao obrtom.

§. 4.

Ustanove tičuće se trgovacah imadu se uporavljati i na trgovačka družtva. (§. 61.)

Na državu, u koliko se bavi trgovačkimi poslovi, imadu u toliko uporabu spomenute ustanove, u koliko obstojeći zakoni i zakonite naredbe neodredjuju inako.

Kako se uporavljaju na poduzeća državna naslovi (3. 4 i 5.) tičući se trgovačkih tvrdkah, trgovačkih knjigah i prokuristah, biti će ustanovljeno posebnom naredbom.

§. 5.

Ustanove ovoga zakona, tičuće se trgovačkih tvrdkah, knjigah i prokure, neuporavljaju se u obće na piljare i kućarce; na staretinare, krčmare, obične vozare, brodare i ine obrtnike pak samo u toliko, u koliko jim radnja ne nadilazi granice obrta na malo.

Sdruženja piljarah i kućaracah nesmatraju se u obće, a sdruženja sklopljena radi tjeranja ostalih gore izbrojenih radnjah samo tada kao družtva trgovačka, kada radnja jim nadilazi granice obrta na malo.

§, 6.

Tko je i pod kojimi uslovi vlastan baviti se trgovinom kao obrtom, ustanovljuje obrtni zakon (VIII zakonski članak od godine 1872.) i obstojeći u tom obziru posebni zakoni i naredbe.

Naslov drugi.

O registrih tvrdkah trgovačkih.

§. 7.

U svrhu upisivanjah, što jih propisuje ovaj zakon, imadu sudbeni stolovi voditi registre tvrdkah trgovačkih.

Registri su ti javni, i svatko jih može razgledati.

Upisi i spadajući k njim prilozi smiju se prepisivati i oni se imadu u legalizovanom prepisu izdati svakomu.

Kako imadu biti uredjeni registri tvrdkah trgovačkih i kako se imadu voditi, bit će ustanovljeno posebnom naredbom.

§. 8.

Upisi, ubilježeni u registre tvrdkah trgovačkih, imadu se, u koliko zakon ovaj za pojedine slučaje nesadržava protivne odredbe, cielim sadržajem bez odvlake obnarodovati u centralnom glasniku (központi értésitö), koji će za svrhu tu izdavati ministarstvo za poljodielstvo, obrt i trgovinu, upisi pak učinjeni u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji u tamošnjem službenom listu.

Uz to može sudbeni stol na želju i trošak interesovanih stranakah obnarodovanje obaviti i u inom časopisu, što ga naznače iste stranke.

§. 9.

Prama trećim osobam imadu u registre tvrdkah trgovačkih učinjeni upisi valjanost od dana obnarodovanja, učinjenoga u centralnom glasniku, u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji, u službenom listu.

Neznanjem obavljenoga obnarodovanja nemože se nitko izpričavati.

Naslov treći.

O tvrdkah trgovačkih.

§. 10.

Tvrdka je ime, pod kojim trgovac tjera poslove svoje i kojim se služi kao podpisom.

§. 11.

Trgovci, koji sami tjeraju poslove svoje, dužni su kao tvrdkom služiti se vlastitim gradjanskih imenom, i to barem prezimenom svojim.

Oni nesmiju tvrdki svojoj pridievati dodatka, koji bi označavao odnošaj društveni. Nasuprot prosto jim je služiti se dodatci, koji su prikladni označavati pobliže osobu ili posao.

§. 12.

Tko steče postojeću trgovinu ugovorom ili baštinom vlastan je nastaviti ju uz privolu prijašnjega vlastanika ili pravnih nasljednikah njegovih pod dotadašnjom tvrdkom s dodatkom, označujućim nasliedbu ili bez toga dodatka.

§. 13.

Tvrdka tečevnoga družtva, koja nesadržaje imena svih članovah družtvenih, mora sadržavati barem ime jednoga druga (ortaka) s dodatkom, pokazujućim obstanak odnošaja družtvenoga.

Pri družtvih komanditskih mora tvrdka sadržavati ime kojega javnoga druga s dodatkom, pokazujućim obstanak odnošaja družtvenoga.

U obće je zabranjeno u tvrdku iznova sklopljenih družtvah uvrstiti osim imena javnih članovah ime inih osobah; isto tako zabranjeno je družtvom tečevnim ili komanditskim nazivati se družtvom dioničarskim ili zadrugom.

§. 14.

Družtva dioničarska i zadruge moraju u tvrdki njihovoj izrikom biti označene kao takove.

§. 15.

Kada tko stupi u postojeću trgovinu kao drug ili pristupi družtvu trgovačkom kao nov član ili izstupi iz njega, može se bez obzira na tu promjenu, i nadalje uporavljati izvorna tvrdka.

Nego u slučaju izstupa druga, kojega je ime sadržano u tvrdki, potrebita je za uporabu dotadašnje tvrdke privola izstupivšega druga.

Isto valja i u slučaju, gdje je družtvo sastojalo iz dva druga, ter koji njih izstupi iz družtva.

§. 16.

Svaki trgovac, koji nepada pod iznimku naznačenu u §. 5., dužan je pod prietnjom novčane globe, ustanovljene u §. 21. prigodom započetka poslovanja svojega istodobno radi upisa u registar trgovački prijaviti tvrdku svoju pri sudbenom stolu, u području kojega se nalazi trgovačka nastana njegova, i ujedno ju tamo vlastoručno podpisati ili u obliku legalizovanu predložiti.

Dok se ne obavi taj upis, nemože trgovac biti dionikom pravah, koja ustanovljuje na korist trgovacah zakon ovaj, nasuprot odgovoran je on u smislu zakona ovoga za trgovačke obveze, koje je preuzeo prama trećim osobam.

§. 17.

Svaka nova tvrdka, imade se jasno razlikovati od tvrdkah postojećih jur u istom mjestu ili istoj obćini i upisanih u registar tvrdkah trgovačkih.

Tko s trgovcem kojim upisanim u registar tvrdkah trgovačkih imade isto ime, dužan je tim imenom služiti se kao tvrdkom na način, da se ona može jasno razlikovati od tvrdke već upisane.

§. 18.

Kada se u drugom mjestu ili obćini podigne podružnica, imade se tvrdka glede podružnice upisati takodjer pri sudbenom stolu glede nje nadležnu.

Tomu upisu nemože medjutim biti mjesta, dok se ne dokaže, da je obavljen upis pri sudbenom stolu, nadležnom glede glavne nastane.

Ako u istom mjestu ili obćini, gdje se ustrojava podružnica, postoji jur jednaka tvrdka, imade se upisati se imajuća tvrdka tako rabiti, da se može razlikovati od tvrdke jur upisane.

§. 19.

Kada se preinači ili ugasne tvrdka, ili nastane promjena u osobah vlastnikah, imade se fakt taj prijaviti radi upisa u registar trgovački i radi obnarodovanja.

Ako preinaka ili ugasnuće tvrdke nije upisano u registar tvrdkah trgovačkih, a nije ni obnarodovano, može se onaj, pri kom su nastali spomenuti fakti, u toliko samo poslužiti njimi proti komu trećemu, u koliko može dokazati, da su istomu fakti ti bili poznati.

§. 20.

Kada pri prenešenju trgovačkoga posla preuzimatelj preuzme dotadašnje obveze tvrdke, pripada vjerovnikom glede tih obvezah pravo tražbine isto tako proti predavatelju, kao i proti preuzimatelju.

§. 21.

Tko ne zadovolji propisom zakona ovoga, tičućim se prijave tvrdke, može ga na to nadležni sudbeni stol ureda radi pridržati globom novčanom do 500 forintih.

S odmjerenjem novčane globe imade se ujedno dotičnoj stranki radi obavljenja upisne prijave opredieliti rok od 14 danah, po neuspješnom izminuću kojega se imade novčana globa putem ovrhe utjerati. Odmjerene no neutjerive novčane globe nemogu se promieniti u zatvor.

Sličan postupak imade se obdržavati i proti onim, koji se bez ovlašćenja služe kojom tvrdkom, ostajuć uz to u kriepostі ustanove §. 24.

§. 22.

Sudovi u obće, naročito pako ostavštinske i stečajne oblasti, isto tako i trgovačke i obrtničke komore i oblasti obrtne, kada izvršujuć svoj djelokrug, saznadu službeno za povredu dužnosti upisne prijave ili za nepovlašteno rabljenje tvrdke, dužni su to bez odvlake prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu.

§. 23.

Kada se proti trgovcu ili trgovačkomu družtvu ili nutarnjemu ili vanjskomu članu družtva takova otvori stečaj, imade to sudbeni stol u registru tvrdkah trgovačkih bez posebnoga obnarodovanja bez odvlake zabilježiti.

U koliko se registar tvrdkah trgovačkih, u koji se ima staviti spomenuta zabilježba, ne vodi pri stečajnom sudu, imade sud ovaj o stečaju dati obaviest sudbenomu stolu, koji vodi registar tvrdkah trgovačkih.

§. 24.

Tko zloporabom tvrdke koje bude oštećen u pravih svojih, može zahtievati, da se počinitelju zloporabe daljnje rabljenje tvrdke zabrani pod globom u §. 21. navedenom i on na odštetu odsudi.

Da li obstoji i kolika je šteta, odlučuje po slobodnom uvidjenju sudbeni stol na temelju obstojećih okolnostih, i ako je potrebno uz preslušanje vještakah.

Sudbeni stol može uz to na prošnju oštećenika odrediti takodjer i proglašenje izrečene odluke na trošak obsudjene stranke.

Naslov četvrti

O knjigah trgovačkih.

§. 25.

Svaki trgovac dužan je voditi svezane, list po list tekućimi brojevi označene i uzicom parafirane knjige, koje podpuno izkazuju poslove njegove i stanje imovine njegove; stojeć mu medjutim uz to prosto služiti se kojim god bilo načinom knjigovodstva i pri ovom kojim god živućim jezikom.

Upisi imadu se, neostavljajuć prazna prostora, uvršćivati na mjestih, koja se po pravilu imadu izpuniti. Zabranjeno je prvobitni sadržaj upisa izbrisanjem ili inim načinom nečitljivim učiniti i izstrugati ili učiniti preinakah, po kojih svojstvu ostaje neodlučivo, da li su one uvedene pri prvobitnom upisu ili kašnje.

§. 26.

Svaki trgovac dužan je, kada počme tjerati posao svoj, sastaviti inventar, dakle točno popisati negibivi imetak svoj, tražbine i dugove svoje, iznos gotova novca i ostalu imovinu svoju, i točno naznačiti vriednost pojedinih dobarah svojih, ter ujedno sastaviti bilancu, pokazujuću razmjerje medju njegovim aktivnim i pasivnim stanjem. Taj inventar i bilanca imade se zatim svake godine sastaviti.

Imade li trgovac skladište robe, koje se polag naravi mu ne može svake godine inventirati, dovoljno je tada, da se glede skladišta takova sastavi inventar svake druge godine.

§. 27.

Inventar i bilancu imade podpisati trgovac. Pri družtvih tečevnih i komanditskih imade izprave te podpisati svaki osobno jamčeći drug.

Trgovcu stoji prosto inventar i bilancu upisati u knjigu za to opredieljenu ili složiti svaki put posebice. U potonjem slučaju imadu se izprave te spremiti složene po redu chronologičkom.

§. 28.

Prigodom sastavljanja inventara i bilance imade se imovina i tražbine uzeti u račun polag vriednosti, koju imaju u čas sastavljanja.

Tražbine dvojbene imadu se uvrstiti polag vjerojatne vriednosti njihove, neutjerive pak imadu se odpisati.

§. 29.

Svaki trgovac dužan je u pohranu staviti primljene poslovne listove, a prepis listovah, što jih odpravi, u kopiji ili odtisku zadržati uveden po chronologičkom redu u knjigu prepisah.

§. 30.

Trgovci su dužni trgovačke knjige svoje držati u pohrani barem tečajem deset godinah, računajuć od dana, kojega je u njih učinjen posliednji upis.

To isto valja takodjer i glede trgovačkih listovah, inventarah i bilancah.

§. 31.

Po propisu vodjene knjige trgovacah upisanih u registar tvrdkah trgovačkih, daju u parnicah iz trgovačkih posalah nastalih, u pravilu nepodpun dokaz, koji se može nadopuniti prisegom ili inim kojim sredstvom dokaznim.

Ta dokazna moć knjigah traje proti trgovcem tečajem deset godinah, računajuć od dana priepornoga upisa, a proti netrgovcem tečajem dviuh godinah.

U ostalom imade li se knjigom dati veća ili manja dokazna moć, imadu

li se u slučaju, kada se trgovačke knjige prućih se stranakah neslažu, te knjige kao dokazno sredstvo sasvim odbiti ili kojim njih dati veća dokazna moć: odlučit će polag obstojećih okolnostih sud.

§. 32.

Trgovačke knjige, u kojih se pokazuje neurednostih, mogu se u toliko samo primiti kao dokazno sredstvo, u koliko polag obstojećih okolnostih zaslužuju vjere i uzprkos neurednostim.

§. 33.

Dokaznoj moći trgovačkih knjigah nenanaša nikakova uštrba, da jih vodi pomoćno osoblje.

§. 34.

Sud može tečajem parnice na prošnju stranke odrediti, da protivna stranka predloži knjige svoje. Bude li predloženje propušteno, imade se prieporni sadržaj knjigah smatrati dokazanim proti stranki uzkraćujućoj predloženje.

§. 35.

Cio sadržaj predloženih knjigah može samo sudac ili sudbeni vještaci razgledati i to u slučaju, kada stoji u pitanju, da li su one po propisu vodjene.

Protivna stranka ima pravo razgledati jedino upise, tičuće se stavakah pod prieporom stojećih.

§. 36.

Radi razgledanja cieloga sadržaja može sud odrediti predloženje knjigah u slučaju, kada se radi o nasljedstvu, o zajednici dobarah, o diobi družtvenoga imetka i o stečaju.

Naslov peti.

O prokuristah i punomoćnicih trgovačkih.

§. 37.

Prokurista je, tko od vlastnika trgovine (gospodara, principala) naročito dobije vlast vodjenja prokure, ili bude izrično postavljen prokuristom ili napokon bude opunomoćen, da može tvrdku gospodara podpisivati „per procura".

I više osobah, budi svaka njih pojedince, budi svi ukupno, može biti povlašteno, da vodi prokuru.

U potonjem slučaju postoji skupna prokura. (Collectiv — Procura).

§. 38.

Prokura opunomoćuje prokuristu na svaki sudbeni i izvansudbeni posao i pravni čin, koji sa sobom donosi tjeranje posla trgovačkoga; ona nadomještuje svako posebno punomoćje, potrebito po pravu gradjanskom i podjeljuje vlast primanja i odpuštanja trgovačkih pomoćnikah i punomoćnikah.

Prodavati i obterećivati nepokretna dobra vlastan je prokurista samo, kada mu se zato podieli posebno punomoćje.

§. 39.

Ograničenje povlasti prokuriste neima pravne moći naprama trećim osobam.

§. 40.

Prokurista dužan je, podpisujuć, uz tvrdku staviti ime svoje s dodatkom naznačujućim prokuru.

Pri skupnoj prokuri dužan je svaki prokurista uz podpis tvrdke, providjen tim dodatkom, staviti ime svoje.

§. 41.

Podielenje prokure ima radi upisa u registar trgovački nadležnom sudbenomu stolu prijaviti gospodar osobno, ili u ovjerovljenom obliku. Ujedno dužan je prokurista na istom mjestu podpis svoj tvrdke podpisati ili izručiti u ovjerovljenom obliku.

Na obdržavanje te odredbe imadu se stranke ureda radi pridržati pod novčanom globom, ustanovljenom u §. 21.

§. 42.

Ugasnuće prokure imade gospodar prijaviti radi ubilježenja.

Nebude li ugasnuće prokure ubilježeno u trgovački registar i obnarodovano, moći će gospodar poslužiti se tim faktom samo u toliko proti trećoj osobi, u koliko je kadar dokazati, da je ovoj pri sklapanju posla bilo poznato ugasnuće prokure.

§. 43.

Povlast trgovačkoga punomoćnika, kojega, podielivši mu prokuru, opunomoći gospodar budi na vodjenje cieloga svojega posla, budi na poslove opredieljene vrsti ili na poslove pojedine, proteže se na sve poslove, koji su po pravilu skopčani s tjeranjem trgovačkoga posla iste vrsti, i na sve pravne čine, koje u pravilu čine potrebitimi poslovi iste vrsti.

Na mjenbene obveze, sklapanje zajmovah i tjeranje parnicah ovlašten je samo tada trgovački punomoćnik, kada mu je zato podieljeno posebno punomoćje. Nasuprot nije mu potrebito posebno punomoćje za poslove, na koje mu je dana vlast djelovanja.

§. 44.

Trgovački punomoćnik dužan je, izbjegavajuć svaki dodatak, naznačujući prokuru, s izraženjem ipak postojećega odnošaja punomoćnoga, stavljati podpis.

§. 45.

Ustanove, navedene u oba prediduća §§. imadu uporavu i na punomoćnike trgovačke, kojim gospodar jim kao trgovačkim putnikom izvan sjedišta nastane trgovačke povjeri poslovah kakovih.

Isti se u tom svojstvu imadu smatrati vlastnimi s jedne strane da primaju kupovninu iz prodajah, što jih sklope, i da dozvoljuju platežnih rokovah, s druge strane pak da pobiraju tražbine gospodarah svojih na dugu stojeće.

§. 46.

Trgovački pomoćnik nemože u ime gospodara svojega i za račun njegov sklapati pravnih poslovah.

§. 47.

Tko je u štacunu (dućanu) ili otvorenu magazinu ili skladištu robe namješten, smatra se ovlaštenim, da čini prodaje i primanja, a isto tako da pobire plaćanja, što se u pravilu obavljaju u takovu štacunu, magazinu ili skladištu.

§. 48.

Tko donese kupcu robu s računom kvitiranim, smatra se ovlaštenim, da primi kupovninu.

§. 49.

Poslovi, što jih prokurista ili punomoćnik trgovački primjerno prokuri, dotično punomoćju u ime gospodara sklopi, obvezuje se prama trećim osobam gospodar, i stiče on prava.

Nečini nikakove razlike, da li je posao naročito sklopljen u ime gospodara, ili da li se on polag obstojećih okolnostih po volji ugovornikah ima smatrati sklopljenim u ime gospodara.

Iz sklopljenih poslovah ne nastaje niti pravah niti obvezah, medju prokuristom ili punomoćnikom i trećimi osobami.

§. 50.

Prokurista ili trgovački punomoćnik nemože bez privole gospodara prenieti prokuru svoju, dotično punomoćje svoje na drugoga koga.

§. 51.

Prokura i punomoćje trgovačko može se u svako doba opozvati, ostajuć nepovriedjena prava proiztičuća iz obstojećega odnošaja službenoga.

Iz smrti gospodara neslicdi ugasnuće prokure. Trgovačko punomoćje prestaje tada samo smrću gospodara, ako je izrično dano za vrieme života njegova.

§. 52.

Tko kao prokurista ili punomoćnik trgovački sklopi kakav posao trgovački, neimajuć prokure ili punomoćja trgovačkoga, a isto tako punomoćnik trgovački, koji sklapajuć posao prekorači granice punomoćja svojega, odgovoran je po pravu trgovačkom trećoj osobi ugovor s njim sklopivšoj; ovoj trećoj osobi stoji od volje izbor tražiti od njega naknadu štete ili izpunitbu pogodbe.

Toj odgovornosti neima medjutim mjesta, kada se je treća osoba, znajuć za pomanjkanje prokure ili punomoćja ili za prekoračenje punomoćja, ipak upustila u posao.

§. 53.

Prokurista ili komu je u svojstvu trgovačkoga punomoćnika povjereno vodjenje cieloga kojega posla trgovačkoga, nemože bez privolbe gospodara niti na vlastiti niti na tudji račun sklapati poslovah trgovačkih.

Privola se gospodareva već tada ima postojećom smatrati, kada je on, podieljujuć prokuru ili punomoćje znao, da se prokurista ili punomoćnik trgovački na vlastiti ili tudji račun bavi poslovi trgovačkimi, a nije ugovorio obustavu toga poslovanja.

Prekrši li prokurista ili punomoćnik trgovački propis taj, dužan je gospodaru naknaditi štetu počinjenu; uz to je vlastan gospodar poslove, koje je na vlastiti račun sklopio prokurista ili punomoćnik trgovnički, smatrati, kao da su sklopljeni na račun gospodarev.

Odredbe gore navedene protežu se i na punomoćnike trgovačke.

§. 54.

Pravo gospodara, kojim u slučajevih predidućega §. može na svoj račun sklopljenim smatrati posao i tražiti naknadu štete, ugašuje za tri mjeseca, računajuć od časa, kada je gospodar saznao za sklopljenje posla.

Naslov šesti.

O pomoćnom osoblju.

§. 55.

Službeni odnošaji pomoćnoga osoblja (trgovačkih pomoćnikah, šegrtah) kao i prava njihova na plaću i uzdržavanje, predmetom su slobodne pogodbe. U

pomanjkanju takove pogodbe služe s iznimkami u zakonu ovom ustanovljenimi mjerilom odredbe trećega, petoga i šestoga poglavja obrtnoga zakona (VIII. zak. članak od godine 1872.)

§. 56

Pomoćnik trgovački, koji je bez vlastite krivnje postigavšom ga nesrećom zapriečen izvršavati službu, nelišava se tim pravah svojih na plaću i uzdržavanje. Ta pogodnost ide ga medjutim samo tečajem šest tjedanah.

§. 57.

Službeni odnošaj medju gospodarom i trgovačkim pomoćnikom njegovim može, gdje ugovorom nije kraći ili dulji rok uglavljen, uz odkaz od šest tjedanah, koli jedna toli druga stranka razriešiti.

Trgovačkim pomoćnikom, kojim su povjereni važniji poslovi, poimence knjigovodjam i blagajnikom, iznaša uzajamni odkazni rok tri mjeseca.

Ustanove ovoga §. služe mjerilom u slučaju takodjer stečaja, odredjenoga proti gospodaru.

§. 58.

Trgovački pomoćnik može bez odkaza ostaviti službu:

1. Kada gospodar nezadovoljava ugovornim obvezam svojim;
2. kada gospodar, namjestnik njegov ili članovi obitelji njegove djelom zlostave trgovačkoga pomoćnika, ili počine proti njemu težku uvredu poštenja;
3. kada nastava službovanja stavlja zdravlje ili život pomoćnika trgovačkoga u pogibelj iz razloga, koji nemogaše biti poznat pri sklapanju ugovora.

U slučajih tih pripada pomoćniku trgovačkomu plaća i uzdržavanje na cielo vrieme odkazno.

§. 59.

Trgovački pomoćnik može se bez odkaza odmah odpustiti:

1. Kada zloporabom povjerenja gospodareva u pogibelj stavi interese posla trgovačkoga;
2. kada se bez privole gospodareve, budi na vlastiti, budi na tudji račun bavi poslovi trgovačkimi;
3. kada zanemari obavljanje dužnostih svojih;
4. kada dopadne zatvora trajućega više od tri dana, ili bude bez privole gospodareve i neopravdiva razloga od posla odsutan preko tri dana;
5. kada je nesposoban izpunjavati dužnosti, na koje se je ugovorom obvezao;

6. kada duljim bolovanjem postane neprikladan za službovanje;
7. kada pati od gnjusne ili priliepčive bolesti;
8. kada dielom zlostavi gospodara, namjestnika njegova ili članove obitelji njegove, ili počini proti njim težku uvredu poštenja;
9. kada uzprkos opomeni nepazljivošću stavi u pogibilj sigurnost kuće i trgovačkoga posla;
10. kada počini čin karni proizticući iz pohlepe za dobitkom.

Da li u slučajevih navedenih u 6. i 7. točki trgovačkomu pomoćniku prama obstojećim okolnostim pripada plaća i uzdržavanje: imade se odlučiti u smislu §. 56.

§. 60.

Na osobe koje u trgovačkom poslu kojem obavljaju radnje služinčadi, neimaju uporave odredbe zakona ovoga.

Naslov sedmi.

O družtvih trgovačkih u obće.

§. 61.

Kao družtva trgovačka smatraju se:
1. Tečevna družtva;
2. družtva komanditska,
3. družtva dioničarska; i
4. zadruge.

§ 62.

Na zajednički dobitak ili štetu glede jednoga ili više poslovah trgovačkih sklopljena (prigodna) sdruženja nepodpadaju pod ustanove zakona ovoga, glaseće o družtvih trgovačkih.

Pri takovih sdruženjih doprinašaju, ako stranke nisu ugovorom inako odredile dionici u jednakom razmjerju k zajedničkom podhvatu; u dobitku i šteti diele se oni u pomanjkanju ine ustanove na glave.

Iz poslovah, što jih sklopi dionik koji s trećom osobom, nastaju prama toj osobi obveze i prava istomu dioniku. Radi li medjutim dionik u ime i po nalogu ostalih, ili sklope li dionici u zajedini ili preko zajedničkoga punomoćnika posao, tada jim prama ugovarajućemu trećemu nastaju in solidum obveze i prava.

Iza dokončanja zajedničkoga posla dužan je dionik, koji je upravljao poslom, ostalim položiti račun. Ujedno je on dužan obaviti likvidaciju.

§. 63.

Družtva trgovačka mogu pod tvrdkom svojom sticati pravah, podvrgavati se obvezam, sticati vlastničtva i inih pravah na nepokretna dobra, ter u parnicah stojati u svojstvu tužitelja i obtuženika.

Naslov osmi.

O tečevnom družtvu.

POGLAVJE PRVO.

O osnutku družtva.

§. 64.

Tečevno družtvo postaje, kada jedna ili više osobah pod zajedničkom tvrdkom, uz neograničenu i solidarnu obvezu tjera posao trgovački.

Za valjanost družtvenoga ugovora nije potrebito niti sastavljenja izprave, niti ine koje formalnosti.

§. 65.

Osnutak tečevnoga družtva imadu članovi družtveni radi upisanja u registar tvrdkah trgovačkih prigodom otvorenja posla prijaviti sudbenomu stolu, u kojega području se nalazi sjedište družtva, a osim toga svakomu sudbenomu stolu, u kojega području družtvo ima podružnicu.

Prijava mora sadržavati:

1. Ime, gradjanski stališ i prebivalište članovah družtvenih;
2. tvrdku i sjedište družtva;
3. rok, kada se je družtvo započelo;
4. ako je uglavljeno, da samo jedan drug ili više njih ima zastupati družtvo, naznačenje, koji drug ili drugovi su opredieljeni za to i da li se to pravo ima izvršavati samo u zajedini?

§. 66.

Kada se promieni tvrdka postojećega kojega družtva tečevnoga, kada družtvo promieni sjedište, kada u družtvo stupi novih članovah, kada se kojemu članu naknadno podieli pravo zastupanja družtva, ili kada se opozove takovo ovlaštenje, imadu se ti fakti radi ubilježenja u registar tvrdkah trgovačkih bez odvlake prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu. (§. 65.)

Što se tiče pravne moći promjene tvrdke, premještenja družtvenoga sjedišta i prestanka prava zastupanja prama trećim osobam: imadu se uporavljati odredbe sadržane u §§. 9. i 19. ovoga zakona.

§. 67.

Prijave navedene u prediducih §§., koje se cielim sadržajem imadu upisati u registar tvrdkah trgovačkih, dužni su svikoliki drugovi pri nadležnom sudbenom stolu vlastoručno podpisati ili izručiti u ovjerovljenom obliku.

Članovi, kojim je povjereno zastupanje družtva, dužni su ujedno pri istom sudbenom stolu legalizovati dati podpis svoj tvrdke ili ga izručiti u ovjerovljenom obliku.

POGLAVJE DRUGO.

O medjusobnih pravnih odnošajih članovah družtvenih.

§. 68.

Glede medjusobnih pravnih odnošajah družtvenih članovah služi mjerilom prije svega družtveni ugovor, i u koliko u njem neima ustanovah glede pravnih odnošajah članovah družtvenih, odredbe ovoga poglavja.

§. 69.

Ako u družtvo budu pridonešeni novci ili ine potrošive ili nadomjestive stvari, prelaze one tada u svojinu družtvenu. Isto valja i glede nepotrošivih ili nenadomjestivih stvarih koje su u opredieljenoj procjenbenoj vriednosti priložene u družtvo, predpostavljajuć, da procjena nije obavljena jedino radi opredjeljenja dobitnoga diela.

U slučaju dvojbe imade se uzeti, da su u vlastitost družtva predana gibiva i negibiva, u inventar sadržavajući podpis svih članovah družtvenih uvrštena dobra, koja bijahu prije svojina družtvenoga člana kojega.

§. 70.

Uložak svoj preko svote ugovorom ustanovljene povisiti ili gubitkom umaljeni uložak nadopuniti nije dužan nikoji član družtveni.

§. 71.

Za izdatke člana družtvenoga, koje isti učini u poslovih družtva, za obveze, koje on primi na se mjesto družtva, i za gubitke, koji ga postignu neposredno iz poslovodstva ili iz sljedećih nerazlučivo iz njega pogibeljih: jamči družtvo.

Član družtveni može od novacah što jih predujmi, od dana predujma računajuć, tražiti kamatah, no za trud, što ga imade oko poslovah družtvenih, nemože osim slučaja u §. 84. navedenoga, zahtievati naplate.

§. 72.

Oko poslovah družtvenih, dužan je svaki član družtveni nastojati pomnjom i brižljivosti, kojim običaje nastojati oko svojih poslovah vlastitih.

Svaki član družtveni jamči družtvu za štete, koje je prouzročio krivnjom svojom, i naproti tim štetam nemože on u račun staviti koristi, koje je marljivosti svojom družtvu pribavio u inih prigodah.

§. 73.

Član družtveni, koji neplati u valjano doba novčanoga uložka svojega, ili nedopremi u valjano doba družtvene novce, što jih je pobrao, u blagajnu družtva, ili izvadi za sebe nepovlašteno novacah iz družtvene blagajne, dužan je družtvu platiti kamate počimajuć od dana, kojega se je imalo platiti ili doprema obaviti, dotično kojega je nepovlašteno izvadjen novac. Tim se nepromienjuje obveznost člana družtvenoga, da naknadi veću štetu, što je može biti prouzročio, a niti inovrstne pravne posljedice činah njegovih.

§. 74.

Nikoji član družtva nije vlastan bez privoljenja ostalih na vlastiti ili tudji račun sklapati poslovah, zasiecajućih u poslovnu struku družtva; nije vlastan nadalje kao javni član udioničtvovati u inom družtvu imajućem krug poslovanja istovjetan.

Privolenje članovah družtva na udioničtvovanje pri inom kojem družtvu istovjetnoga kruga poslovnoga imade se uzeti kao pravno postojeće, ako su oni pri sklapanju družtva znali, da je član družtveni pri inom kojem družtvu interesovan kao javni drug, a nisu ipak izrično ugovorili dokinuće spomenutoga odnošaja.

§. 75.

Družtvo je vlastno poslove, što jih je koji član mu proti ustanovam predidućega §. sklopio, smatrati kao da su skopljeni za račun družtva; vlastno je uz to tražiti naknadu štete, a da se tim neodreče prava, tražiti razriešenje odnošaja družtvenoga.

Pravo družtva, kojim može posao, što ga je sklopio koji član družtva na svoj račun sklopljenim smatrati i tražiti naknadu štete, gasne iza tri mjeseca računajuć od dana, kojega je družtvo saznalo za sklopljenje posla.

§ 76.

Nikoji član družtveni nije vlastan bez privole ostalih primiti koga u družtvo kao novoga člana.

Ako koji družtveni član učini jednostrano koga dionikom u dielu svojem ili dio svoj mu ustupi, tada ovaj nedobiva naprama družtvu neposredno nikakova prava, naročito nije vlastan tražiti da razgleda knjige i spise družtvene.

§. 77.

Ako je vodjenje posla ugovorom družtvenim ili kašnje sklopljenom pogodbom povjereno jednomu ili više članovah družtvenih, ostali se tada imaju smatrati izključenimi od vodjenja posla. O slučaju takovu vlastni su članovi družtveni, kojim je povjereno vodjenje posla, bez obzira na prigovor ostalih učiniti svako djelo, koje je u pravilu skopčano s trgovačkom radnjom družtva.

§. 78.

Ako je vodjenje posla povjereno svim članom družtva ili njekolicini njih na način, da bez ostalih nemože nikoji njih razpolagati, tada, ako odgoda nije skopčana s pogibelji, nemože nikoji član razpolagati sam.

U pomanjkanju takove uglave vlastan je svaki član, kojemu je povjereno vodjenje posla, učiniti djela skopčana s vodjenjem posla. I u tom slučaju medjutim, valja se kaniti namienjenoga posla, ako proti njemu prigovori koji član družtveni imajući povlast poslovodstva.

§. 79.

Povlast, kojom je u ugovoru družtvenom ili kašnje sklopljenoj pogodbi jednomu članu družtvenomu ili više njih podieljeno vodjenje poslovah, nemože se, dokle traje družtvo, opozvati bez zakonita razloga.

Da li postoji razlog zakonit opoziva povlasti, odlučuje sud polag vlastitoga uvidjenja.

Obrazloženim može se poimence izjaviti opoziv u slučajevih, navedenih u točki 2—5 §. 100.

§. 80.

Ako vodjenje poslovah nije ugovorom družtvenim ili kašnje učinjenom pogodbom povjereno jednomu članu ili više njih, tada su članovi družtveni jednako vlastni i dužni obavljati poslove družtvene.

I u takovu slučaju valja se medjutim kaniti čina, kojemu prigovori družtveni član koji.

§. 81.

Za poslove koji nadmašuju redoviti promet družtva ili koji se nesudaraju sa svrhom družtvenom, potrebita je i tada odluka svih članovah, kada je vodjenje posla povjereno jednomu ili više članovah.

Valjana odluka može se samo stvoriti jednoglasno. Nepostigne li se to, nesmije se oživotvoriti djelo, glede kojega se je imala donieti odluka.

§. 82.

Za postavljenje prokuriste, ako odgoda nije skopčana s pogibelji, potrebita je privola svakoga člana, kojemu je povjereno vodjenje poslovah, ili gdje neima tako povlašćenih članovah, privola ukupnih članovah družtva.

Prokuru može opozvati svaki član družtveni, koji je povlašten podieliti ju.

§. 83.

Svaki član družtva, ako i neudioničtvuje faktično pri vodjenju posla, vlastan je, osobno si pribaviti obaviest o tečaju poslovah družtvenih. Radi toga može on u svako doba doći u poslovne prostorije, razgledati trgovačke knjige i spise družtva i na temelju njihovu sastaviti na vlastitu obaviest bilancu.

Tomu protivno uglava gubi valjanost, kada se može dokazati nepoštenost u vodjenju posla.

§. 84.

Koncem svake godine imadu se od uložka svakoga člana družtvenoga, ili, ako se je taj uložak koncem minule poslovne godine pomnožao dobitkom ili umanjio gubitkom, od diela njegova računati kamate i upisati mu te kamate na korist, na teret pak mu kamate od novacah, što jih je izvadio u ime djela svojega. Osobam, koje samo radom svojim udioničtvuju u družtvu, imade se za rad računati naplata primjerna i ustanovljena, ako je potrebito odlukom suda.

Dok se nepokriju te kamate, i ta naplata za rad, neima dobitka; te kamate i naplate čine ili umnožavaju gubitak družtva.

§. 85.

Koncem svake poslovne godine ustanovljuje se dobitak ili gubitak na temelju inventara i bilance, i izračuna se svakomu članu pripadajući od njega dio.

Dobitak ili gubitak dieli se na glave medju člane družtvene, i dopisuje dobitak dielu svakoga pojedinoga člana, a odpisuje gubitak od istoga diela.

§. 86.

Nikoji član družtveni nije vlastan bez privole ostalih umanjiti uložka svojega ili diela svojega u imovini družtvenoj.

Nasuprot vlastan je i bez privole ostalih izvaditi iz družtvene blagajne pripadajuće za prediduću godinu kamate od diela svojega u imovini, dotično naplatu za rad, ter, koliko je to bez očite štete družtva moguće, takodjer i svotu, koja nečini više nego dio njegov u dobitku prediduće godine.

POGLAVJE TREĆE.

O pravnih odnošajih družtva prama trećim osobam.

§. 87.

Pravna kriepost družtvenoga odnošaja prama trećim osobam počima od časa, kada se obnaroduje, da je u registar tvrdkah trgovačkih upisan osnutak družtva, ali i prije toga, čim je družtvo faktično započelo poslovanje svoje.

Uglava, da se neće započeti družtvo, od časa obnarodovanja, nego od kašnjega roka kojega, neima pravne krieposti prama trećim osobam.

§. 88.

Članovi tečevnoga družtva jamče cielim imetkom svojim solidarno za obveze družtvene.

Tomu protivna uglava neima pravne krieposti prama trećim osobam.

§. 89.

Tko pristupi obstojećemu tečevnomu družtvu kojemu, jamči bez obzira, da li je tim u tvrdki nastala promjena ili ne, skupa s ostalimi članovi jednako za sve obveze družtva, nastale prije pristupa.

Tomu protivan ugovor neima pravne krieposti prama trećim osobam.

§. 90.

Svaki pojedini član, povlašćen zastupati družtvo, smatra se vlastnim obavljati u ime družtva svakovrstnih poslovah i pravnih djelah, poimence takodjer prodavati i zaduživati nepokretna dobra družtvena.

Poslovi, što jih član koji, povlašćen zastupati družtvo, sklopi u ime družtva, stiče prava, i obvezuje se družtvo.

Nečini nikakove razlike, da li je posao izrično sklopljen u ime družtva, ili se on polag obstojećih okolnostih imade po volji ugovarajućih stranakah smatrati sklopljenim na račun družtva.

§. 91.

Družtvo neobvezuju pravni poslovi pojedinoga člana, kojemu je uztegnuta povlast, da zastupa družtvo (točka 4. §. 65.) ili kojemu je opozvana ta povlast (§. 66.), predpostavljajuć, da je uztegnuće ili opozvanje povlasti valjano obnarodovano, kako to odredjuje ovaj zakon glede ugasnuća prokure (§. 42.)

§. 92.

Omedjašenje ma kakovo zastupnoga prava člana družtvenoga, neima pravne kriepusti prama trećim osobam.

§. 93.

Pred sudovi može družtvo valjano zastupati svaki član družtveni, imajući povlast zastupanja.

Za valjanost uručbah, tičućih se družtva, dovoljno je, da se one učine u ruke kojega člana.

§. 94.

Podjelenje i uztegnuće prokure imade pravnu kriepost prama trećim osobam, kada ga učini koji član družtveni, imajući povlast zastupanja.

§. 95.

Privatni vjerovnici pojedinih članovah družtvenih nisu vlastni niti u ime osiguranja, niti u ime namirenja stavljati zahtiev na spadajuće u imovinu družtvenu stvari, tražbine, prava ili dielove u tom obziru pojedinim članom pripadajuće. Predmetom osiguranja ili namirenja može privatnim vjerovnikom samo služiti, što su pojedini članovi vlastni zahtievati u ime godišnjih kamatah, naplate za rad ili diela, ili što jim dopadne pri obračunanju.

Na prava medjutim, koja su na predmete što jih je pojedini član koji uložio u družtvo, bila stečena već u doba uloženja, neimaju uporave navedene ustanove.

§. 96.

Za trajanja družtva nemogu dužnici njegovi u račun staviti družtvu, niti u cielom, niti diomice tražbinah, što jih imaju proti pojedinim članovom. Iza razvrgnuća družtva imade u toliko mjesta preboju, u koliko je tražbina družtvena prigodom konačnoga izravnanja prenešena na člana družtvenoga.

Isto tako neima mjesta preboju medju privatnimi tražbinami pojedinoga člana i tražbinami dužnika njegova proti družtvu, kada ovaj proti družtvu podigne tražbinu, predpostavljajuć, da tražbina člana družtvenoga nije prenešena na družtvo.

§. 97.

Vjerovnici družtva namiruju se u slučaju stečaja u prvom redu iz družtvene imovine.

Iz privatne imovine pojedinih članovah mogu vjerovnici družtva u slučaju stečaja tražiti namirenje onoga samo diela tražbinah svojih, koji nije dostao iz imovine družtvene.

POGLAVJE ČETVRTO.

O razvrgnuću družtva i o izstupu pojedinih članovah.

§. 98.

Točevno se družtvo razvrgava:

1. Kada družtvo padne pod stečaj;
2. kada umre član mu koji, u koliko nije ugovorom ustanovljeno, da se družtvo ima nastaviti s baštinici pokojnikovimi;
3. kada član mu koji padne pod stečaj ili izgubi pravo slobodnoga razpolaganja s imovinom svojom;
4) kada se članovi medjusobno slože razvrgnuti družtvo;
5. kada se družtvo odlukom sudbenom izjavi razvrgnutim (§. 100).
6. kada izteče rok, na koji je družtvo sklopljeno, ako ga članovi nenastave mučeć. U slučaju nastavljenja smatra se družtvo od izminuća prvobitnoga roka na neizvjestno vrieme sklopljenim;
7. kada se izpuni uvjet, za koji je bilo uslovljeno razvrgnuće družtva;
8. kada na neizvjestno vrieme sklopljeni ugovor družtveni odkaže član koji.

Družtvo sklopljeno do konca života imade se smatrati ugovorenim na neizvjestno vrieme.

§. 99.

Na neizvjestno vrieme sklopljeni ugovor družtveni dužni su, u pomanjkanju ine ustanove, pojedini članovi odkazati barem šest mjesecih prije izmaka poslovne godine.

§. 100.

Svaki član družtveni vlastan je zahtievati razvrgnuće družtva prije izminuća ugovorenoga roka, ili ako je družtvo sklopljeno na neizvjestno vrieme bez predtečnoga odkazanja, kada bitni uslovi, pod kojimi je družtvo sklopljeno, nepostoje više.

Prosudjenje, da li obstoje slučaji takovi, povjerava se slobodnomu uvidjenju suda.

Navlastito može sud izreći razvrgnuće družtva:

1. Kada postignuće svrhe družtvene postane nemoguće radi izvanjskih okolnostih;
2. kada družtveni član koji pri vodjenju posla ili polaganju računa uzradi nepošteno;
3. kada član koji neizpunjava bitnih dužnostih svojih;

4. kada član koji tvrdku ili imovinu društva zloupotrebi na privatne svrhe svoje;
5. kada koji član radi trajne bolesti ili iz onoga razloga postane nesposoban za povjerene mu poslove družtvene.

§. 101.

Privatni vjerovnik, koji iza bezuspješnoga vodjenja ovrhe na imovinu člana družtvenoga uzme pod ovrhu dio, koji imade pripasti dužniku njegovu u slučaju razvrgnuća družtva, vlastan je radi namirenja svojega uz predtečno odkazanje zahtievati razvrgnuće družtva bez obzira, da li je družtvo sklopljeno na vrieme izvjestno ili neizvjestno.

Odkazanje mora se učiniti barem pol godine prije izminuća poslovne godine.

§. 102.

Ako su članovi družtveni prije razvrgnuća družtva uglavili, da negledeć na izstup jednoga ili više članovah, družtvo imadu nastaviti ostali, tada se imade družtvo jedino glede izstupljujućih smatrati prestalim, a u ostalom uz dotadašnja prava i dužnosti i nadalje postojati.

§. 103.

Kada se zahtieva razvrgnuće družtva iz razlogah, ležećih u osobnosti člana kojega, može tada sud na jednoglasan predlog ostalih članovah mjesto razvrgnuća družtva odrediti izključenje dotičnoga člana.

§. 104.

Razvrgnuće družtva imade se prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih. Ta prijava mora se učiniti i u slučuju, kada družtvo prestaje prije izminuća vremena, na koje je sklopljeno.

Isto valja takodjer i u slučaju izstupa, dotično izključenja jednoga ili više članovah družtvenih.

Glede pravne krieposti razvrgnuća družtva, izstupa ili izključenja pojedinih članovah služe naprama trećim osobam mjerilom odredbe sadržane u §. 9. i 19. zakona ovoga.

§. 105.

Kada koji član družtveni izstupi ili bude izključen, imade se odnošaj njegov prama družtvu na čisto staviti na temelju stanja imovine, obstojećega prigodom izstupa, dotično uručenja tužbe radi izključenja povedene.

Izstupivši ili izključeni član družtveni udioničtvuje u toliko samo u

kašnjijih poslovih, pravih i obvezah, u koliko su iste neposredna posljedica prije toga utanačenih.

Izstupivši ili izključen član družtva dužan je zadovoljiti se, da se u tečaju se nalazeći poslovi obave načinom, koji članovi u družtvu ostajući drže najprobitačnijim.

Ako nije moguće odmah obaviti konačno obračunanje, može iztupivši ili izključeni član koncem svake poslovne godine tražiti obračunanje dovršenih medjutim poslovah, kao i izplatu svote na tom temelju mu pripadajuće; a o stanju poslovah nalazećih se još u tečaju može koncem svake poslovne godine zahtievati izkaz.

§. 106.

Izstupivši ili izključeni član družtveni dužan je pripadajući mu iz družtvene imovine dio primiti u gotovu novcu, i neima prava zahtievati porazmjeran dio od tražbinah, robe ili inih dobarah družtvenih.

§. 107.

Kada privatni vjerovnik družtvenoga člana kojega, služeć se pravom ustanovljenim u §. 101 potraži razvrgnuće družtva, ptosto stoji ostalim članom jednoglasnim zaključkom mjesto razvrgnuća družtva odabrati konačno obračunanje, ter dužniku pripadajući dio izdati prama odredbam predidućega §. Dužnik smatra se u takovu slučaju da je izstupio iz družtva.

POGLAVJE PETO.

O likvidaciji družtva.

§. 108.

Iza razvrgnuća družtva imade, osim slučaja stečaja, mjesto likvidacija, pri kojoj ako nije jednoglasnim zaključkom drugovah ili usljed ugovora družtvenoga, pojedinim članom ili inim osobam povjerena služba likvidatorah, posao likvidatorah obavljaju sviukupni članovi družtveni ili zakoniti zastupnici njihovi. Ako umre koji član družtveni, dužni su pravni nasljednici njegovi postaviti zajedničkoga zastupnika.

Iz važnih razlogah može na predlog družtvenoga člana kojega sud odrediti likvidatore i takovimi imenovati takodjer i osobah, koje nespadaju u družtvo.

§. 109.

Opoziv povlasti likvidatorske biva jednoglasnim zaključkom članovah družtvenih; iz važnih razlogah može ga na predlog kojega člana družtvenoga učiniti takodjer i sud.

§. 110.

Imenovanje likvidatorah imadu članovi družtveni prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih; prinadležeć ujedno likvidatorom pri istom sudbenom stolu legalizovati dati podpis svoj ili ga predložiti u ovjerovljenom obliku.

Kada izstupi likvidator koji ili mu ugasne punomoćje, imade se fakt taj isto tako prijaviti radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih.

Sudbeni stol je dužan članove družtvene na obdržavanje ovih ustanovah ureda radi pridržati pod novčanom globom, ustanovljenom u §. 21.

Glede pravne krieposti imenovanja, izstupa likvidatorah i ugasnuća likvidatorskoga punomoćja prama trećim osobam služe mjerilom ustanove, sadržane u §§. 9. i 19. ovoga zakona.

§. 111.

Kada je imenovano više likvidatorah, mogu ovi u pomanjkanju ine ustanove pravovaljano u zajedini samo obavljati djela, spadajuća na likvidaciju.

§. 112.

Likvidatori dužni su zaglaviti tekuće poslove, izpuniti obveze razvrgnutoga družtva, pobrati na dugu stojeće tražbine, i u gotov novac pretvoriti imovinu družtvenu; dužni su ujedno zastupati družtvo pred sudom i izvan suda. Vlastni su u ime družtva činiti nagodah, sklapati ugovorah glede sudovah obraničkih, i u svrhu zaglavljenja neriešenih poslovah sklapati novih takodjer poslovah.

Nepokretna dobra družtvena mogu likvidatori bez privole svih ukupnih članovah družtva prodavati samo putem javne dražbe.

§. 113.

Omedjašenje poslovne povlasti likvidatorah neima pravne krieposti prama trećim osobam.

§. 114.

Likvidatori dužni su pri podpisivanju služiti se tvrdkom družtvenom s naznačenjem odnošaja likvidacijonalnoga i s dodatkom imenah svojih.

§. 115.

Likvidatori dužni su i u slučaju, kada jih je imenovao sud, pri vodjenju poslovah izvršavati zaključke jednoglasne članovah družtvenih, inače su odgovorni članom družtvenim.

§. 116.

Likvidatori dužni su novce družtvene, u koliko nisu potrebiti za pokriće kašnje dospievajućih obvezah ili za podmirenje tražbinah, koje će pri konačnom obračunanju imat pripasti pojedinim članom, razdieliti predtečno medju člane družtvene.

§. 117.

Likvidatorah je dužnost obaviti konačno obračunanje medju članovi družtvenimi.

Pri tom nastajuća prieporna pitanja čine medjutim predmet riešitbe sudbene.

§. 118.

Ako je družtveni član koji, pridonio u družtvo stvarih, koje su prešle u vlastitost ovoga, nepovraćaju se te stvari u naravi, nego u vriednosti, u kojoj su bile preuzete polag ugovora.

Ako glede vriednosti nije bila učinjena ustanova, imade se povratiti vriednost, koju su prešavše u vlastitost družtva stvari imale prigodom uloženja.

§. 119.

Za trajanja posla likvidacijonalnoga služe, što se tiče pravnih odnošajah koli družtva prama trećim osobam, toli članovah družtvenih medjusobno, mjerilom propisi drugoga i trećega poglavja ovoga naslova, u koliko nisu u protuslovju s ustanovami ovoga poglavja i s naravi likvidacije.

Za valjanost uručbah tičućih se družtva, dovoljno je, da se one učine u ruke kojega god likvidatora.

§. 120.

Iza zaglavljenja likvidacije imadu se knjige i ini spisi razvrgnutoga družtva predati u pohranu družtvenomu članu kojemu ili kojoj trećoj osobi. Ako se članovi nemogu sporazumjeti glede izbora, imenuje na predlog koje izmedju stranakah nadležni sudbeni stol skrbnika knjigah i spisah.

Članovi družtveni i pravni nasljednici njihovi mogu i kašnje iza toga razgledavati knjige i spise i služiti se njimi.

POGLAVJE ŠESTO.

O zagodi tužbah proti članom družtvenim.

§. 121.

Tužbe proti pojedinim članom družtvenim, koje se mogu povesti na temelju tražbinah družtvu na teret padajućih, zastaravaju, u koliko glede stano-

vitih tražbinah nije zakonito ustanovljen kraći rok zagodni, za pet godinah, počimajuć od razvrgnuća družtva, ili od izstupa člana družtvenoga ili napokon od izključenja njegova.

To vrieme zagodno broji se od dana, kojega je na temelju učinjenoga upisa u registar tvrdkah trgovačkih obnarodovano razvrgnuće družtva ili izstup pojedinoga člana, ili izključenje njegovo.

Ako medjutim tražbina dospieva iza obnarodovanja spomenutoga upisa, počima vrieme zagode od dospietka tražbine, pri tražbinah pak još nedospjelih, ali od vremena odkazanja zavisećih, bez obzira na odkazanje, izminućem roka odkaznoga, koji se rok imade brojiti od dana obnarodovanja.

§. 122.

Ako družtvu ostane imovine nerazdieljene, mogu vjerovnici družtveni iz te imovine takodjer i iza zagodnoga roka, ustanovljenoga u predidućem §., tražiti podmirenje svoje.

§. 123.

Vrieme zagode, tekuće na korist izstupivšega ili izključenoga člana, neprekida se pravnim djelom, koje se učini proti družtvu obstojećemu, ili proti inomu kojemu članu istoga družtva.

Vrieme zagode, tekuće za trajanja likvidacije, prekida se naprama pojedinim članom družtvenim pravnim samo djelom, koje se učini proti likvidatorom.

Pravnim djelom, zagodu prekidajućim, smatra se jedino povedenje tužbe.

§. 124.

Zagoda u ovom poglavju ustanovljena imade valjanosti i proti osobam maloljetnim, pod skrbničtvom stojećim i jurističkim.

Naslov deveti.

O družtvih komanditskih.

§. 125.

Družtvo komanditsko postaje, kada pri poslu, vodjenu pod zajedničkom tvrdkom, jedan ili više (vanjskih) članovah jamči samo ugovorno opredieljenim uložkom imovine, dočim jedan ili više (nutarnjih) članovah nosi neograničenu i solidarnu odgovornost.

Glede članovah nutarnjih, ako jih je više, smatra se družtvo ujedno tečevnim družtvom.

Za valjanost družtvenoga ugovora nije potrebito niti sastavljenja izprave, niti ine koje formalnosti.

§. 126.

Osnutak družtva komanditskoga imadu članovi družtveni prigodom otvorenja posla radi upisanja u registar tvrdkah trgovačkih prijaviti sudbenomu stolu nadležnu po propisu §. 65.

Prijava ta mora sadržavati:

1. Ime, stališ gradjanski i prebivalište nutarnjih članovah;
2. ime, stališ gradjanski i prebivalište svakoga izvanjskoga člana i označenje njegovo kao takova;
3. tvrdku i sjedište družtva;
4. iznos uložka imovine svakoga člana izvanjskoga.

Prijava ta imade se cielim sadržajem zabilježiti u registar tvrdkah trgovačkih, i dužni su ju svikoliki članovi družtveni pri nadležnom sudbenom stolu osobno podpisati ili predložiti u ovjerovljenom obliku.

Prigodom obnarodovanja družtva komanditskoga imadu se samo na zahtjev interesovanih navesti podatci izkazujući imena, stališ gradjanski, prebivalište i iznos uložakah imovine članovah izvanjskih.

§. 127.

Družtvo komanditsko imade se prijaviti takodjer i sudbenomu stolu, u području kojega ono ima podružnicu.

Glede sadržaja i oblika prijave služe mjerilom odredbe prediducega §.

§. 128.

Nutarnji članovi, povlašteni zastupati družtvo, dužni su pri sudbenom stolu, u kojega području se nalazi sjedište družtva, nadalje pri sudbenom stolu, u kojega području družtvo ima podružnicu, legalizovati dati podpise svoje tvrdke ili jih predložiti u ovjerovljenom obliku.

§. 129.

Sudbeni stolovi su dužni na obdržavanje odredbah, sadržanih u §§. 126., 127. i 128. pridržati nutarnje članove družtva pod globom ustanovljenom u §. 21.

§. 130.

Kada se promjeni tvrdka postojećega komanditskoga družtva kojega, ili družtvo promjeni sjedište svoje, imadu fakte te članovi družtveni radi upisanja u registar tvrdkah trgovačkih i obnarodovanja u smislu §. 126. prijaviti nadlež-

nomu sudbenomu stolu. Na obavljenje te prijave dužan je sudbeni stol pridržati nutarnje članove uz novčanu globu, ustanovljenu u §. 21.

Glede pravne krieposti obnarodovanja prama trećim osobam služe mjerilom odredbe, sadržane u §§. 9. i 19. ovoga zakona.

§. 131.

Kada postojećemu kojemu družtvu komanditskomu pristupi nov član izvanjski, dužni su članovi družtva fakt taj radi upisanja u registar tvrdkah trgovačkih i obnarodovanja po propisu §. 126. prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu.

§. 132.

Glede medjusobnih pravnih odnošajah članovah družtvenih služi po najprije mjerilom ugovor družtveni. U koliko u ugovoru tom neima ustanove glede pravnih odnošajah članovah, imadu se s iznimkami u sljedećih §§. ustanovljenimi uporavljati odredbe glaseće o medjusobnih pravnih odnošajih članovah družtvah tečevnih.

§. 133.

Vodjenje poslovah družtvenih prinadleži članu ili članovom osobno jamčećim.

Član izvanjski niti je vlastan, niti dužan voditi poslove, i nemože zapriečiti prosvjedom svojim djelah članovah nutarnjih, tičućih se vodjenja posla.

§. 134.

U §. 74. ovoga zakona ustanovljene stege ne protežu se na članove izvanjske.

§. 135.

Svaki član izvanjski vlastan je zahtievati, da mu se u kopiji priobći godišnja bilanca, stojeć mu ujedno prosto pravilnost bilance izpitati na temelju knjigah i inih spisah družtvenih.

Članu izvanjskomu nepripadaju istina prava u §. 83. ustanovljena; ali nadležni sudbeni stol može ipak na prošnju izvanjskoga člana iz važnih razlogah svako doba odrediti priobćenje bilance ili inih podatakah, a isto tako i predloženje družtvenih knjigah i spisah.

§. 136.

Odredbe §. 84., 85. i 86. zakona ovoga, tičuće se kamatah, opredieljenja dobitka i gubitka, dizanja kamatah i dobitka, imadu uporavu i na članove izvanjske, sa stegom ipak, da isti članovi izvanjski udioničtvuju u gubitku jedino do iznosa plaćenih ili još u zaostatku stojećih uložakah svojih.

Izvanjski član nije istina dužan radi gubitakah povratiti dignute već kamate, ali kada mu se radi gubitakah umalji prvobitni uložak, obraća se godišnji dio mu dobitka na pokriće tih gubitakah.

§. 137.

Ako nije učinjena ustanova, kako se ima dieliti dobitak i gubitak, odlučuje to, ako je potrebito, uz preslušanje vještakah sud.

§. 138.

Pravna kriepost odnošaja družtvenoga prama trećim osobam počima od časa, kada se obnaroduje u registar tvrdkah trgovačkih učinjeni upis osnutka družtva komanditskoga, dotično kada je družtvo počelo poslovanje svoje.

Uglava, da će se započeti družtvo ne od obnarodovanja, nego od kašnjega roka kojega, neima pravne krieposti prama trećim osobam.

Ako se družtvo započme prije spomenutoga obnarodovanja, tada član izvanjski jamči trećim osobam istim načinom kao nutarnji član za obveze, nastale do obnarodovanja, u koliko nemože dokazati, da je istim osobam bilo poznato ograničeno jamčenje njegovo.

§. 139.

Član izvanjski jamči za obveze družtvene samo uložkom svojim ili u koliko ga nije još platio, iznosom ugovorenim.

Uložak se nesmije, dokle traje družtvo, niti sasvim niti dionično povratiti niti oprostiti. Kamatah može družtvo članu izvanjskomu platiti samo, u koliko se tim neumaljuje prvobitni uložak.

Dok se gubitkom umaljeni uložak izvanjskoga člana družtvenoga nenadopuni, nemože on dizati niti kamatah niti dobitka.

Za obveze družtvene jamči osobno samo tada i u toliko izvanjski član družtveni, kada i u koliko je proti odredbi ovoga §. od družtva primio platežah; nego ni u takovu slučaju nemože se on pridržati na povratbu kamatah i dobitka, što je uzdigao u dobroj vjeri na temelju bilance sastavljene u dobroj vjeri.

§. 140.

Tko kao član izvanjski stupi u postojeće koje družtvo trgovačko, jamči za obveze družtva dotada nastale polag odredbe predidućega §. bez razlike, zbila se ili ne promjena u tvrdki družtvenoj.

Tomu protivan ugovor ili kašnja ustanova neima pravne krieposti prama trećim osobam.

§. 141.

Družtvu komanditskomu nastaju prava i obveze iz činah članovah nutarnjih.

Glede zastupanja družtva pred sudovi i glede uručbah služe mjerilom odredbe §. 93.

Kada član izvanjski sklopi za družtvo poslovah, neizjavivši izrično, da radi samo kao prokurista ili punomoćnik, jamči on za sklopljene poslove istim načinom kao i član nutarnji.

§. 142.

Ime člana izvanjskoga nemože se staviti u tvrdku družtvenu; učini li se to ipak, tada se član izvanjski naprama vjerovnikom družtva smatra kao član nutarnji.

§. 143.

Odredbe sadržane u §§. 95., 96. i 97. zakona ovoga, imadu uporavu takodjer i na družtva komanditska.

§. 144.

Kada koji član izvanjski umre ili izgubi pravo slobodnoga razpolaganja s imovinom svojom, nesliedi iz faktah tih razvrgnuće družtva.

U ostalom imaju valjanost ustanove §. 98.—103., tičuće se tečevnih družtvah, takodjer i glede družtvah komanditskih.

§. 145.

Kada se razvrgne družtvo komanditsko, ili izstupi koji mu član invanjski s cielim uložkom svojim ili s dielom toga uložka, imade se fakt taj radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih prijaviti sudbenomu stolu.

Obnarodovanje se, ako to nezahtievaju interesovani, obavlja bez naznačenja imena i uložka člana izvanjskoga.

Odredbe §. 104. protežu se i na družtva komanditska.

§. 146.

Paragrafi zakona ovoga, tičući se konačnoga obračunanja (105., 106. i 107.), likvidacije (108.—120.) i zagode tužbah proti članom družtvenim (121.—124.), imaju valjanost glede svih kolikih članovah družtvah komanditskih.

Naslov deseti.

O družtvih dioničarskih.

POGLAVJE PRVO.

Ustanove obćenite

§. 147.

Kao družtvo dioničarsko smatra se družtvo, koje se sklopi s glavnicom u napried ustanovljenom i sastojećom iz dionicah (cielih ili na ulomke razstavljenih) opredieljenoga broja i jednake vriednosti i pri kojem vlastnici dionicah jamče samo do iznosa dionicah svojih.

§. 148.

Nominalna vriednost dionicah nemože se, dokle obstoji družtvo povisiti. Povišenje takovo imade se ništetnim smatrati.

Isto valja glede privremenih dionicah i naputnicah vrhu dionicah izdanih.

§. 149.

Dioničarsko se družtvo smatra sklopljenim:

1. Kada mu je glavnica osigurana;
2. kada su pravila družtvena utanačena, i
3. kada je družtvo zabilježeno u registar tvrdkah trgovačkih.

§. 150.

Osiguranje glavnice udjelotvoruje se podpisivanjem dionicah.

Utemeljitelji dužni su osnovu družtvenu uvrstiti u svaki podpisni arak i vlastoručno podpisati ju uz naznačenje gradjanskoga striša i prebivališta svojega.

Osnova mora sadržavati:

1. Predmet i trajanje poduzeća;
2. iznos glavnice;
3. koločinu i nominalnu vriednost dionicah i prioritetnih obveznicah, imajućih se eventualno istodobno izdati;
4. zaporni rok podpisivanja;
5. u koliko utemeljitelji ili ine osobe žele družtvu pristupiti s uložkom, koji se nesastoji iz gotova novca, uložak taj i vriednost njegovu;
6. pogodnosti, što se namjeravaju priuzdržati utemeljiteljem ili inim osobam.

Utemeljitelji jamče solidarno za istinitost podatakah u osnovi navenih.

§. 151.

Podpis imade se učiniti osobno ili preko punomoćnika.

Prigodom podpisivanja imade se, u koliko u osnovi nije veća uplata uvjetovana, platiti na svaku dionicu 10% nominalne vriednosti njezine u gotovu novcu i u vriednosti (valuti) u osnovi ustanovljenoj. Na veću od te ili u osnovi uvjetovane uplate nemogu se podpisatelji, dotično pravni nasljednici njihovi pridržati prije obdržavanja konštituirajuće glavne skupštine.

Podpisivanje dionicah, protivno odredbam ovoga §., smatra se ništetnim.

§. 152.

Utemeljitelji jamče dotle solidarno podpisavateljem ili pravnim nasljednikom njihovim za uplaćene svote, dok nebudu odriešeni od toga usljed zaključka glavne skupštine (§. 154.)

§. 153.

Podpisavatelji ostaju do iznosa 50% nominalne vriednosti dionicah i u slučaju odgovorni, kada, držeći se zakona ovoga i pravilah temeljnih na drugoga koga prenesu dionice svoje.

§. 154.

Utemeljitelji dužni su za dva mjeseca od zapornoga roka podpisivanja računajuć, sazvati podpisatelje u konštituirajuću glavnu skupštinu.

Zadatak te skupštine je:

1. Uvjeriti se, da je temeljna glavnica podpisivanjem i uplatom osigurana;
2. uglaviti pravila družtvena, i donieti zaključak vrhu pogodbe utanačene eventualno s utemeljitelji ili s inimi osobami;
3. donieti zaključak, da li je družtvo konštituirano ili ne;
4. izabrati ravnateljstvo družtva, u koliko ovo nije već imenovano po §. 183. ovoga zakona, a isto tako i povjerenstvo nadzorno;
5. učiniti razpoložbu gledе odgovornosti utemeljiteljah, ustanovljene u §. 152.

Nebude li glavna skupština sazvana za dva mjeseca, ili podpisavanje ostane bezuspješno, vlastni su podpisavatelji zahtievati, da jim se plaćeni novci povrate bez odbitka. Dužnost povraćenja nose solidarno utemeljitelji.

§. 155.

Konštituirajuća glavna skupština smatra se vlastnom izreći zaključak,

kada joj prisustvuje, budi osobno, budi preko punomoćnika, barem sedam podpisavateljah, zastupajućih barem četvrtinu temeljne glavnice.

U skupštini toj podjeljuje svaka pojedina dionica jedan glas, no više od deset glasovah nemože nitko imati.

§. 156.

Ako žele utemeljitelji ili dioničar koji u temeljnu glavnicu učiniti uložak, nečineći gotov novac, tada ustanovljuje vriednost uložka konštituirajuća glavna skupština i opredjeljuje ujedno broj dionicah, imajući se dati za primljene predmete ili cienu, pod koju se primaju predmeti u pitanju stojeći.

Glavna skupština nemože medjutim povisiti cienu uložka ustanovljenu u osnovi.

Ustanove u tom obziru učinjene, kao i posebne pogodnosti, koje se osiguravaju utemeljiteljem ili inim osobam, ter nemogu nadmašiti izmjeru u osnovi ustanovljenu, imadu se uvrstiti u pravila družtvena, inače neimaju obvezne krieposti za družtvo.

Pri donašanju zaključka neimaju interesovani dioničari glasa.

§. 157.

U pravilih družtvenih mora se na svaki način ustanoviti što sliedi:

1. Tvrdka i sjedište družtva;
2. predmet poduzeća i trajanje družtva;
3. iznos temeljne glavnice;
4. količina i nominalna vriednost dionicah, i ulomakah dioničnih, zatim da li dionice glase na ime ili na pokazatelja;
5. uvjeti kako se imadu uplaćivati dionice i posljedice zanemarene uplate;
6. ustanove učinjene u smislu predidućega §.
7. količina i nominalna vriednost prioritet imajućih obveznicah, što se eventualno imadu istodobno izdati s dionicami, količina od njih se plaćati imajućih kamatah, način odplate, kao i preimućtva pripadajuća vlastnikom tih prioritet uživajućih obveznicah;
8. način sazivanja, mjesto i rok obdržavanja, djelokrug, poslovni red, način donašanja zaključakah glavne skupštine, ter ustanova šta ima biti kada sazvana glavna skupština nije bila sposobna izreći zaključak;
9. pravo glasovanja pripadajuće dioničarom i način izvršivanja toga prava;
10. način, kako se izabire ravnateljstvo, djelokrug njegov, i trajanje djelovanja njegova;
11. ustrojstvo nadzornoga povjerenstva i trajanje djelovanja njegova;

12. način, kako se podpisuje tvrdka;
13. načela, kako se mora sastavljati i pregledavati bilanca;
14. način, kako se ima ustanoviti i razdieliti dobitak, napokon
15. način, kako se imadu činiti obznane družtvene.

§. 158.

Pravila družtvena imadu se radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih i obnarodovanja predložiti sudbenomu stolu, u kojega području se nalazi sjedište družtva.

Obnarodovanje mora sadržavati:

1. Datum družtvenih pravilah;
2. tvrdku i sjedište družtva;
3. predmet poduzeća i trajanje družtva;
4. iznos temeljne glavnice, broj dionicah ili ulomakah dioničnih i nominalnu vriednost njihovu;
5. broj izdati se eventualno imajućih obveznicah uživajućih prioritet i nominalnu vriednost njihovu;
6. naznačenje, da li dionice glase na ime ili na pokazatelja;
7. način, kako se podpisuje tvrdka;
8. način, kako se obznanjuju zaključci družtveni.

§. 159.

Predlažuć pravila družtvena dužno je družtvo istodobno pridonieti dokaz:

1. Da je podpisivanjem ciela temeljna glavnica osigurana;
2. da su podpisavatelji za vremena sazvani u glavnu skupštinu;
3. da je u ime osigurane glavnice položeno barem 30% na svaku pojedinu dionicu;
4. da je ravnateljstvo (izuzimajuć slučaj §. 183.) i nadzorno povjerenstvo izabrano u smislu pravilah;
5. da je družtvo faktično konštituirano i eventualno da su uglave u §. 156. navedene zaključkom glavne skupštine odobrene.

Podnesak, u svrhu tu predložen, imadu članovi ravnateljstva vlastoručno pri sudbenom stolu podpisati, ili predložiti u ovjerovljenom obliku.

Družtvena pravila imadu se radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih predložiti takodjer i sudbenomu stolu, u kojega području družtvo ima podružnicu.

Članovi ravnateljstva imadu se na obdržavanje tih odredbah ureda radi pridržati pod novčanom globom ustanovljenom u §. 21.

§. 160.

Dioničarsko družtvo ne smatra se kao postojeće prije obavljenja upisa u registar tvrdkah trgovačkih i obnarodovanja. Prije upisa i obnarodovanja izdane

dionice i ulomci dionični ništetni su i izdavatelji njihovi odgovorni su solidarno za svaku štetu izdanjem prouzrokovanu.

Osobe, koje prije upisa i obnarodovanja učine šta u ime družtva, odgovorne su osobno i solidarno.

§. 161.

Družtvu dioničarskomu zabranjeno je kupovati ili u zalog primati vlastitih dionicah. Iznimka u tom obziru imade tada mjesta, kada se nabava dionicah čini radi smaljenja temeljne glavnice, u kojem slučaju služe mjerilom odredbe §. 209.

Članovi ravnateljstva, neobdržavši odredbah ovih, odgovorni su solidarno vjerovnikom družtva.

§. 162.

Dioničarsko družtvo nemože prije podpune uplate prvobitno izdanih dionicah izdavati novih dionicah.

Prije podpune uplate izdane nove dionice ništetne su i izdavatelji njihovi odgovorni su solidarno s cielim imetkom svojim za svaku štetu, koja bi mogla nastati iz izdanja.

POGLAVJE DRUGO.

O pravnih odnošajih dioničarah.

§. 163.

Svakomu dioničaru pripada porazmieran dio imovine družtvene.

Povratak plaćene svote nemože, osim slučaja §. 154. zahtievati dioničar, i dok traje družtvo, ima on pravo samo na dobitak, koji se polag pravilah ima razdieliti medju dioničare.

§. 164.

Dionice mogu se izdavati glaseće ili na opredieljeno ime ili na pokazatelja, nego svagda mogu glasiti na opredieljenu samo svotu i imadu se glede vlastnikah njihovih smatrati nerazdieljivimi.

Na dionicah ili ulomcih dionicah (privremenih), što se izdaju prije podpune uplate vriednosti nominalne, imade se jasno naznačiti faktično plaćena svota.

§. 165.

Kamatah ili dividendah od temeljne glavnice nemože se osigurati ili izplaćivati dioničarom; medju dioničare može se samo razdieliti, što polag godišnje bilance preostane kao čist dobitak.

Medjutim za vrieme u družtvenih pravilih opredieljeno, koje je potrebito za pripravu poslovanja do započetka podpunoga djelovanja, mogu se na korist dioničarah ugovoriti kamate.

Dioničari neimaju, dok se gubitkom umaljena temeljna glavnica nenadopuni iznova, prava na dividendu.

§. 166.

Odredbe, sadržane u §§. 161. i 165. ovoga zakona neimaju se uporavljati na prioritet uživajuće obveznice, što jih je izdalo družtvo dioničarsko.

Obveznice prioritet uživajuće mogu se izkupiti i mogu se od njih plaćati u napried opredieljene godišnje kamate.

Koje naprama dionicam pripadaju prednosti obveznicam prioritet uživajućim, opredieljuju pravila družtvena, a glede eventualno kasnje emitirati se imajućih obveznicah glavna skupština.

§. 167.

Dioničari nemogu se pridržati na povratak dividende uzdignute u dobroj vjeri na temelju bilance.

U tom obziru imade iznimka tada mjesta, kada se iza sastavljenja godišnje bilance pokaže, da tečajem poslovne godine usljed zaključka glavne skupštine unapried izplaćena svota nadilazi dividendu pripadajuću dioničarom.

§. 168.

Dioničari nisu dužni k svrhi družtva i obvezam njegovim priticati inim čim, nego položenjem nominalne vriednosti dionicah, ustanovljenim po pravilih.

§. 169.

Dioničar, koji ne položi u opredieljeno doba uplatah odpadajućih na dionice njegove, obvezan je po zakonu platiti zatezne kamate.

Prosto stoji u ostalom družtvu, za slučaj zanemarenja uplate bez obzira na inače po zakonu sljedeće posljedice, ustanoviti opredieljenu kazan konvencijonalnu ili uglaviti, da u zaostatku se nalazeći dioničar gubi prava podpisivanjem stečena i učinjenu uplatu.

§. 170.

Ako u družtvenih pravilih glede poziva na uplatu nije ustanovljena osobita forma, obavlja se poziv načinom, koji odredjuju pravila glede obnarodovanja zaključakah družtvenih.

U ostalom mogu se prava dioničarah izjaviti ugaslimi u obće samo u

slučaju, kada se poziv na uplatu u listu, naznačenom u pravilih, eventualno u službenih novinah triput obnaroduje, i to posledn ji put barem četiri tjedna prije zapornoga roka za uplatu opredieljenoga.

§. 171.

Kada se uništi dionica radi zanemarenja uplate (§. 169.), ostaje i uz to ipak podpisatelj dionice do iznosa 50% nominalne vriednosti podpisanih dionicah obvezan u smislu §. 153.

§. 172.

Prenos dionicah, glasećih na pokazatelja obavlja se predajom njihovom.

§. 173.

Dionice glaseće na ime, imadu se uz naznačenje imena i prebivališta vlastnika upisati u družtvenu knjigu dionicah.

Prenos tih dionicah može se istina obaviti neizpunjenim naledjem, nego posjedatelj smatra se, ako družtvena pravila neodredjuju inako, naprama družtvu samo tada legitimovanim, kada se prenos uz predloženje dionice zabilježi u družtvenu knjigu dionicah.

Družtvo nije dužno izpitivati narav posjeda.

Dioničar ostaje do iznosa još neplaćene nominalne vriednosti dionice na ime glaseće i uz prenos sveudilj obvezan, dok novi posjedatelj nebude upisan u družtvenu knjigu dionicah.

§. 174.

Svakomu pojedinomu dioničaru pripada pravo tužbe proti zaključku glavne skupštine, protivećemu se zakonu ili pravilom družtvenim.

Bude li proti zaključku glavne skupštine podignuta tegoba radi zanemarenja formalnostih propisanih u zakonu ili u družtvenih pravilih, imade se tada dotičnik poslužiti pripadajućim mu pravom tužbe za 15. danah, računajuć od dana, kada se nadležnomu sudbenomu stolu predloži zapisnik sadržavajući napadnuti zaključak, u protivnom bo slučaju gasne isto pravo na tom temelju.

§. 175.

Dioničar ili dioničari, zastupajući deseti dio temeljne glavnice, mogu platívši unapried troškove i položivši dionice svoje, zahtievati pri nadležnom sudbenom stolu, da vodjenje poslovah družtvenih izpitaju vještaci, i da bude uspjeh izpitavanja njim priobćen.

Položene dionice imade do zaglavljenja iztrage pridržati sudbeni stol.

POGLAVJE TREĆE.

O glavnoj skupštini.

§. 176.

Sva prava, koja pripadaju glede poslovah družtvenih dioničarom, izvršuje ukupnost dioničarah u glavnoj skupštini.

§. 177.

Glavna skupština ima se svake godine barem jedanput sazvati. U svakom razpisu imadu se naznačiti razpravljati se imajući predmeti glavne skupštine. Valjana odluka može se donieti jedino vrhu predmetah tim načinom navieštenih. Iznimka u tom obziru imade mjesta glede predloga, učinjenoga da se sazove nova glavna skupština.

§. 178.

Dioničar ili dioničari, zastupajući deseti dio temeljne glavnice, vlastni su u svako doba uz naznačenje razloga i svrhe zahtievati, da se sazove glavna skupština. Nezadovolji li za osam danah zahtjevu tomu organ, imajući vlast sazivanja, razpisuje na prošnju interesovanoga ili interesovanih glavnu skupštinu nadležni sudbeni stol.

U koliko pravila družtvena gore spomenuto pravo čine zavisnim od posjeda manjega diela temeljne glavnice, služe tada mjerilom odredbe pravilah glaseće o predmetu.

§. 179.

Predmeti, o kojih u svakom slučaju odlučuje glavna skupština, jesu sljedeći:

1. Izbor, dignuće i odriešenje ravnateljstva (izuzimajuć slučaj §. 183) i nadzornoga odbora;
2. pregledanje računah, ustanovljenje bilance i razdjeljenje dobitka;
3. sjedinjenje s inim družtvom kojim;
4. sklapanje kartelnih ugovorah, kojim je svrha, da se svi poslovi družtveni vode na zajedničku korist;
5. obaljenje ili povišenje temeljne glavnice;
6. razvrgnuće družtva i postavljenje likvidatorah;
7. preinaka družtvenih pravilah.

Odredbe koje su u družtvena pravila poprimljene iz osnove, nemogu se osim slučajevah u zakonu ovom naznačenih, preinačiti niti zaključkom glavne skupštine.

§. 180.

U svakoj glavnoj skupštini imade se voditi zapisnik, u koji se imadu uvrstiti imena prisutnih dioničarah i broj dionicah, što jih oni zastupaju. Zapisnik taj imade ravnateljstvo bez odvlake predložiti u izvorniku ili legalizovanom prepisu nadležnomu sudbenomu stolu.

§. 181.

Zaključke glavne skupštine, koji glase o preinaki družtvenih pravilah, o razvrgnuću ili sjedinjenju družtva s inim kojim družtvom, imade radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih ravnateljstvo prijaviti sudbenomu stolu.

Prije obavljenja upisa neimaju pravne krieposti spomenuti zaključci.

Obnarodovanje upisa potrebito je tada samo, ako se njim promjenjuje što je bilo sadržano u prijašnjem obnarodovanju.

Glede pravne krieposti donešenih zaključakah prama trećim osobam služe mjerilom odredbe, sadržane u §§. 9. i 19. ovoga zakona.

POGLAVJE ČETVRTO.

O ravnateljstvu i nadzornom odboru.

§. 182.

Poslovi družtva dioničarskoga upravlja ravnateljstvo, koje može sastojati iz jedne ili više osobah, ter se izabire izmedju dioničarah ili inih osobah, uz plaću ili bez plaće.

§. 183.

Prvo ravnateljstvo mogu imenovati utemeljitelji. Imenovanje medjutim takovo, koje se može učiniti najviše za tri godine, imade se izrično napomenuti u osnovi (§. 150.)

Članove ravnateljstva vlastna je, ostajuć nepovriedjeno pravo eventualno na naknadu štete, u svako doba dignuti glavna skupština.

§. 184.

Članovi ravnateljstva imadu se radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih bez odvlake prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu. Istodobno s prijavom dužni

su članovi ravnateljstva pri istom sudbenom stolu legalizovati dati podpise svoje ili jih predložiti u ovjerovljenom obliku.

Svaka promjena članovah ravnateljstva imade se istim načinom radi upisa u registar trgovački prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu.

Glede pravne krieposti takovih promjenah prama trećim osobam imaju uporavu odredbe sadržane u §. 42. ovoga zakona.

§. 185.

Ravnateljstvo podpisuje tvrdku družtvenu u smislu pravilah družtvenih. Podpis sam tvrdke obavlja se, stavivši na to ovlašteni uz tvrdku družtva vlastiti podpis.

§. 186.

Zastupnik družtva dioničarskoga naprama oblastim i trećim osobam je ravnateljstvo.

Za valjanost uručbah, tičućih se družtva, dovoljno je, da su učinjene u ruke kojega člana ravnateljstva.

§. 187.

Čim se iz računah i bilance pokaže, da je propala polovica temeljne glavnice družtva, imade ravnateljstvo odmah razpisati glavnu skupštinu, da mogu dioničari učiniti zaključak glede daljnjega obstanka ili razvrgnuća družtva.

Pokaže li se medjutim, da imovina družtvena nedotječe za podmirenje dugovah, dužno je tada ravnateljstvo prijaviti to nadležnomu sudbenomu stolu radi razpisa stečaja.

§. 188.

Iz poslovah što jih sklopi ravnateljstvo u ime družtva, nastaju družtvu prava i obveze.

Nečini nikakove razlike, da li je posao izrično sklopljen u ime družtva, ili da li se on polag obstojećih okolnostih imade prama volji ugovarajućih stranakah smatrati sklopljenim na račun družtva.

Prama trećim osobam nisu odgovorni osobno članovi ravnateljstva za djela u ime družtva učinjena i obveze prihvaćene.

§. 189.

Ravnateljstvo dužno je naprama družtvu držati se stegah, koje su u pravilih družtvenih ili zaključcih glavne skupštine stavljene zastupnomu pravu njegovu.

Prekorače li članovi ravnateljstva granice povlasti svoje, ili povriede odredbe ovoga naslova ili pravila družtvena, jamče tada solidarno za svaku od tuda nastalu štetu i tada oštećeniku, kada se razpoložba zakonu ili pravilom družtvenim protivna osniva na zaključku glavne skupštine.

§. 190.

Stege povlasti ravnateljstva, ustanovljene u pravilih družtvenih ili u zaključku glavne skupštine, neimaju pravne krieposti prama trećim osobam.

§. 191.

Odgovornost za zaključke i odredbe ravnateljstva nepada na člana, koji se proti zaključku ili odredbi, čim o njih steče obaviest, ogradi i ogradjenje to prijavi nadzornomu odboru.

§. 192.

Kada broj članovah ravnateljstva spadne na broj, propisan u pravilih za valjanost zaključakah, mogu pravno valjanim načinom članovi ravnateljstva odreći se zvanja svojega samo u glavnoj skupštini.

§. 193.

Vodjenje poslovah družtvenih kao i zastupanje družtva glede vodjenja poslovah može se povjeriti takodjer i inim punomoćnikom ili činovnikom družtvenim.

Glede ovih punomoćnikah ili činovnikah imadu u obće valjanost odredbe ovoga zakona, tičuće se trgovačkih punomoćnikah.

§. 194.

Nadzorni odbor mora biti sastavljen barem iz tri člana.

Taj se odbor može izabrati prvom prigodom najviše na godinu danah, iza toga pak najviše na tri godine.

Članove nadzornoga odbora, može, ostajuć jim nepovriedjeno pravo eventualno na naknadu štete, u svako doba dignuti glavna skupština.

§. 195.

Nadzorni odbor kontroluje vodjenje poslovah družtvenih u svih mu granah; radi toga vlastan je on u svako doba pribaviti si obaviest o tečaju poslovah družtvenih i pregledati knjige, spise i blagajne družtva.

Nadzorni odbor dužan je izpitavati godišnje račune i bilancu kao i predloge tičuće se razdiobe dobitka i o tom svake godine predložiti izvješće glavnoj skupštini. Bez toga izvješća nemože glavna skupština donieti valjana zaključka glede razdiobe dobitka.

Kada nadzorni odbor, izvršujuć službeno poslovanje svoje, primjeti odredbah protivnih zakonu ili pravilom družtvenim, ili propustah, štetnih interesom družtva, ili zloporabah kakovih, dužan je tada bez odvlake razpisati glavnu skupštinu.

Nadzornomu odboru se osim gore izbrojenih nemože nametnuti inih poslovah.

§. 196.

Članovi nadzornoga odbora obvezani su solidarno na naknadu štete, kada propuste izpunjenje dužnostih svojih ustanovljenih u §. 195.

§. 197.

U parnicah koje se imadu usljed zaključka glavne skupštine povesti proti ravnateljstvu ili nadzornomu odboru, zastupaju družtvo punomoćnici, izabrani u glavnoj skupštini.

Ako glavna skupština iz kojega god razloga nebi izabrala tih punomoćnikah, postavlja jih ureda radi nadležni stol sudbeni.

§. 198.

Ravnateljstvo je dužno imati skrb, da se uredno vode knjige družtvene, i bilancu godišnju, pregledavši ju odbor nadzorni, skupa s izvješćem, imajućim se glavnoj skupštini predložiti, obnarodovati 8 danah prije glavne skupštine.

Osim toga dužno je ravnateljstvo izvorni primjerak jedan bilance u glavnoj skupštini odobrene bez odvlake predložiti nadležnomu sudbenomu stolu. Predloženu bilancu može svatko razgledati.

Članove ravnateljstva imade na obdržavanje ovih odredbah pridržati nadležni sudbeni stol pod novčanom globom, ustanovljenom u §. 21.

§. 199.

Pri sastavljanju bilance imadu služiti mjerilom sljedeće ustanove:

1. Imovina družtva imade se uvrstiti u vriednosti, koja odgovara vriednosti, što su imali pojedini predmeti poslednji dan poslovne godine;
2. papiri tečaj imajući, mogu se uvrstiti najviše u vriednosti, što su ju imali posljednji dan poslovne godine;
3. troškovah početnoga ustrojenja može se samo toliko uvrstiti medju tražbine družtvene, koliko uz razdjeljenje njihovo na pet godinah najviše preostane na dotičnu poslovnu godinu;
4. temeljna glavnica družtvena i pričuvna glavnica, ako postoji, imade se uvrstiti medju dugove;
5. tražbine dvojbene imadu se uvrstiti polag vjerojatne vriednosti njihove, neiztjerive pak odpisati;
6. sravnanjem aktivnoga i pasivnoga stanja pokazujući se dobitak ili gubitak imade se posebno naznačiti na koncu bilance.

§. 200.

Za pravilno sastavljenje godišnje bilance glavnoj skupštini predložene odgovorni su solidarno članovi ravnateljstva i nadzornoga odbora.

PGLAVJE PETO.

O razvrgnuću družtva dioničarskoga.

§. 201.

Družtvo se dioničarsko razvrgava:

1. Izminućem vremena, na koje je sklopljeno družtvo;
2. usljed zaključka glavne skupštine;
3. usljed sjedinjenja s inim družtvom i
4. usljed stečaja.

Odredbe sadržane u poglavju ovom služe mjerilom i u slučaju, kada se družtvo nerazvrgava iz gore navedenih, nego iz inih razlogah.

§. 202.

Razvrgnuće družtva imade, osim slučaja stečaja, ravnateljstvo pod teretom posljedicah ustanovljenih u §. 21. radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih i obnarodovanja prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu.

Ujedno je dužno ravnateljstvo u listovih opredieljenih za uvrštivanje oglasah družtvenih, dotično u službenih novinah triput oglasiti razvrgnuće i pozvati vjerovnike družtvene, da prijave tražbine svoje za šest mjesecih, računajuć od trećega uvrštenja.

§. 203.

Kada se razvrgava družtvo dioničarsko, imade se preduzeti likvidacija, pri kojoj, ako u družtvenih pravilih ili zaključkom glavne skupštine nije učinjena ina razpoložba, djeluju kao likvidatori članovi ravnateljstva.

Punomoćje likvidatorsko može glavna skupština opozvati u svako doba.

Glede prijavljenja likvidatorah i pravnih odnošajah njihovih služe mjerilom odredbe, sadržane u §§. 110.—114., 188. i 189. ovoga zakona s promjenom, da prijavu ima učiniti ravnateljstvo.

Kontrolna dužnost nadzornoga odbora ostaje netaknuta za trajanja likvidacije.

§. 204.

Imovina razvrgnutoga družtva imade se iza namirenja dugovah, razdieliti medju dioničare po razmjerju dionicah njihovih. Faktično razvrgnuće nemože se medjutim izvesti prije izminuća 6 mjesecih, računajuć od trećega uvrštenja oglasa, spomenutoga u §. 202.

§. 205.

Vjerovnici, koji se mogu saznati iz družtvenih knjigah ili su inače poznati, imadu se posebnom obaviesti, eventualno oglasom pozvati, da prijave tražbine svoje, a ako to ostane bez uspjeha, imadu se tražbine u gotovu novcu položiti pri nadležnom sudbenom stolu.

Isto valja i glede obvezah nedospjelih i tražbinah priepornih. U tom obziru imade iznimka tada mjesta, kada se razdioba družtvene imovine do izravnanja spomenutih obvezah i tražbinah ostavi in suspenso, ili kada se vjerovnikom pruži dovoljna sigurnost.

Likvidatori i članovi nadzornoga odbora odgovorni su solidarno za plateže, učinjene proti ovim odredbam.

§. 206.

Likvidatori dužni su o tečaju družtvenih poslovah svake barem godine obnarodovati izkaz i obavivši likvidaciju, uspjeh joj na obće znanje staviti.

§. 207.

Knjige razvrgnutoga družtva dioničarskoga imadu se na deset godinah u pohranu dati na mjestu, što će ga odrediti nadležni sudbeni stol.

§. 208.

U slučaju sjedinjenja dvajuh ili više družtvah dioničarskih služe mjerilom sljedeće ustanove:

1. Imovina družtva, koje se razvrgava, imade se dotle razlučena upravljati, dok nebudu namireni ili osigurani vjerovnici njegovi; upravljanje samo obavlja medjutim ravnateljstvo novoga družtva;
2. za razlučeno upravljanje odgovorni su solidarno vjerovnikom razvrgavajućega se družtva članovi ravnateljstva vodećega upravu;
3. izvedeno sjedinjenje imade se radi upisa u règistar tvrdkah trgovačkih odmah prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu;
4. poziv vjerovnikah razvrgnutoga družtva može istina izostati ili se odgoditi na kašnje vrieme, nego faktično sjedinjenje imovine nesmije se u nikojem slučaju izvesti prije roka navedenoga u §. 204.

§. 209.

Obaljenje temeljne glavnice može se izvesti: prekupljenjem i uništenjem dionicah, odpustom neplaćenih platežnih obrokah, povratkom u gotovu novcu i obaljenjem nominalne vriednosti dionicah.

U koliko se takovo obaljenje neobavlja žriebanjem, ustanovljenim u pr-

vobitnih pravilih družtvenih, potrebit je za isto vazda zaključak glavne skupštine i dozvola nadležnoga sudbenoga stola.

Sudbeni stol može u takovu slučaju potraženo obaljenje tada samo dozvoliti, kada na temelju najnovije bilance i saslušanja eventualno proglasom sazvanih vjerovnikah steče uvjerenje, da je družtvo i s obaljenom temeljnom glavnicom kadro zadovoljiti svim obvezam svojim.

POGLAVJE ŠESTO.

O inozemnih družtvih dioničarskih.

§. 210.

Inozemna družtva dioničarska, želeća u zemljah krune ugarske pod vlastitom tvrdkom po podružnicah ili opravničtvih tjerati poslove, dužna su prije otvorenja posla tvrdku svoju upisati dati pri sudbenom stolu, u području kojega namjeravaju podići podružnicu ili opravničtvo.

§. 211.

Svako inozemno družtvo dioničarsko dužno je, tražeći upis, radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih nadležnomu sudbenomu stolu u vjerodostojnom obliku predložiti družtvena pravila svoja, i ujedno dokazati:

1. Da se je konštituiralo polag zakonah domovine svoje i da faktično posluje;
2. da je za tjeranje ovozemnih poslovah namienjena glavnica uložena u ovozemstvu;
3. da je za tjeranje ovozemnih poslovah postavilo zastupstvo, imajuće sjedište u području krune ugarske;
4. da se je družtvo obvezelo, da će u poslovih u ovozemstvu sklopljenih obdržavati odredbe zakona ovoga, ter da kao obvezajuća ga priznaje pravna djela ovozemnoga zastupničtva svojega;
5. da je zastupničtvo opunomoćeno obveznom krieposti podpisavati podružnu tvrdku družtvenu;
6. da se glede svih priepornih pitanjah, nastajućih iz poslovah, što jih je sklopilo zastupničtvo, podvrgava ovostranim zakonom i ovozemnim sudovom;
7. da inozemna država, u kojoj je družtvo sklopljeno, naprama ovozemnim družtvom dioničarskim postupa po načelu uzajamnosti.

Okolnosti pod 2, 3, 4 i 5 spomenute imadu se dokazati zaključkom družtva, koji je pravovaljano donešen, ter ga je eventualno odobrila državna vlast. —

U slučajevih, gdje podjeljenje dozvole u smislu obstojećih državnih ugovorah pripada ministarstvu, čini ministarstvo takodjer razpoložbu u smislu gore navedenih ustanovah.

§. 212.

Obnarodavanje upisa mora, osim podatakah u §. 158. ovoga zakona navedenih, sadržavati takodjer i naznačenje ovozemnoga zastupničtva i iznos glavnice uložene u ovozemstvu.

§. 213.

Vrhu ovozemnih poslovah dioničarskoga družtva ovozemnoga imadu se posebno voditi uredne knjige.

§. 214.

Ovozemno zastupstvo dužno je zapisnik glavne skupštine, kao i bilancu glavnu dioničarskoga družtva ter posebnu ovozemnoga posla za dva mjeseca iza glavne skupštine u izvornoj parici predložiti nadležnomu sudbenomu stolu.

Glavna i posebna bilanca imade se na obće znanje staviti putem novinah za uvrštivanje družtvenih oglasah opredieljenih, eventualno putem službenih novinah.

§. 215.

Članovi zastupstva odgovorni su solidarno za štete, nastajuće iz neobdržavanja odredbah, sadržanih u predidućem §.

§. 216.

Zaključci dioničarskoga družtva inozemnoga, kojimi se čini odredba glede preinake predmeta poduzeća i razvrgnuća ili sjedinjenja družtva, imadu i tada, kada su polag zakona inozemnoga doneśeni pravovaljano, glede poslovanja ovozemnoga podružnoga zavoda samo od časa valjanost, kada jih ovdašnji nadležni sudbeni stol uvede u registar tvrdkah trgovačkih.

§. 217.

Izpis registrovanja može se na čiji god zahtjev odrediti, čim se dokaže:

1. Da je družtvo u domovini svojoj prestalo poslovati ili da je izgubilo pravo razpolagati s imovinom svojom;
2. da bez opravdanja nezadovoljava dužnostim, ustanovljenim u točki 3. §. 211. i u §§. 213. i 214.;
3. da je inozemna država, u kojoj se nalazi sjedište družtva, odstupila od načela uzajamnosti naprama ovdašnjim družtvom dioničarskih;
4. da je proti družtvu ili ovdašnjoj podružnici njegovoj odredjena ovrha ostala bez uspjeha;

5. da je družtvo glavnicu za tjeranje ovozemnoga posla namienjenu i u ovozemstvu uloženu, poteglo cielu ili dielom iz zemlje.

POGLAVJE SEDMO.

Kaznene ustanove.

§. 218.

Članove ravnateljstva, u koliko čini ili propusti njihovi nepadaju pod odredbe kaznenoga zakona, imade nadležni sudbeni stol osuditi na zatvor do tri mjeseca:

1. Kada prigodom upisivanja družtvenih pravilah u registar tvrdkah trgovačkih glede podpisanja i uplate temeljne glavnice hotomice predlože neistinitih podatakah;
2. kada radi kažnjiva propusta njihova družtvo tečajem triuh mjesecih nije u obće ili u nedovoljnom samo broju imalo nadzorni odbor;
3. kada sastavljajuć bilancu postupaju zakonu protivno, ili u predlozih glavnoj skupštini podastrtih stanje družtva hotomice neistinito predstave ili zataje stanje njegovo;
4. kada hotomice krivo vode zapisnike glavne skupštine;
5. kada vlastitih dionicah družtva proti odredbi §. 161. prekupe ili dadu na njih zajmovah;
6. kada dioničarom proti odredbi §. 165. plate dividendu ili kamate;
7. kada u slučajevih §. 187. propuste sazvati glavnu skupštinu, dotično potražiti razpis stečaja;
8. kada u poslovih, pridržanih glavnoj skupštini (§. 179,) postupaju samovoljno.

§. 219.

Kazan u prediducem §. ustanovljena imade mjesta:

1. Proti utemeljiteljem, koji u osnovi predlože hotomice neistinitih podatakah;
2. proti članovom nadzornoga odbora kada glede godišnjih računah, bilance i razdieljenja dobitka glavnoj skupštini hotomice predlože izvješće osnivajuće se na neistinitih podatcih;
3. proti ovozemnim zastupnikom inozemnih družtvah dioničarskih, kada glavnicu za tjeranje ovozemnih poslovah namienjenu upotriebe na inu svrhu ili iz zemlje potegnuti dopuste.

§. 220.

Pod olakšujućimi okolnostmi vlastan je sud u slučajevih prediducih dvajuh §. kazan zatvora pretvoriti u novčanu globu na svakoga krivca posebice odmjerenu i iznašajuću do hiljadu forintih.

§. 221.

Globom do hiljadu forintih imadu se kazniti:

1. Članovi ravnateljstva, kada proti odredbi §. 198. propuste obnarodovati bilancu i izvješće 8 danah prije glavne skupštine; ili kada nepredlože zapisnik glavne skupštine nadležnomu sudbenomu stolu; ili kada privremene dionice izdadu na iznos veći od iznosa faktično uplaćenoga;
2. organ obvezan sazvati glavnu skupštinu, kada istu skupštinu nerazpiše barem jedanput svake godine (§. 177.)
3. likvidatori, kada proti §. 206. nedadu o tečaju likvidacije izvješća, ili propuste obnarodovanje konačnoga uspjeha;
4. ovozemni zastupnici inozemnoga družtva dioničarskoga, kada neobdržavaju odredbe, sadržane u §. 214.

§. 222.

Odmjerenjem kaznih ustanovljenih u §§. 218., 219. i 221. nenastaje promjena dužnosti naknadjenja štete, izrečene u zakonu ovom.

Naslov jedanaesti.

O zadrugah.

POGLAVJE PRVO.

Ustanove obćenite.

§. 223.

Zadrugom u smislu ovoga zakona smatra se neopredieljen broj članovah imajuće družtvo, sklopljeno da uz zajedničko vodjenje posla, dotično na temelju uzajamnosti unapredjuje vjeresiju privredu i gospodarenje članovah svojih.

Ovamo spadaja poimence:

predujamna i vjeresijska družtva;

družtva sklopljena radi zajedničkoga nabavljanja sirovinah, radi držanja zajedničkih skladištah ili radi zajedničkoga proizvadjanja;

družtva konsumna;
družtva baveća se gradjenjem kućah;
osiguravajuća družtva uzajamna.

§. 224.

Zadruga se smatra konštituiranom:

1. Kada se ustanove družtvena pravila;
2. kada se družtvo upiše u registar tvrdkah trgovačkih.

Pristup pojedinih članovah u zadrugu biva očitovanjem pismenim.

§. 225.

U družtvenih pravilih mora se svakako ustanoviti, što sliedi:

1. Tvrdka i sjedište zadruge;
2. predmet poduzeća;
3. trajanje zadruge;
4. uvjeti pristupa članovah, i eventualno posebne odredbe, tičuće se izlučenja njihova (usljed izstupa, smrti ili izključenja);
5. razmjerje dioničtva pojedinih članovah, dotično poslovni uložci njihovi, i način kako nastaju ti uložci;
6. načela polag kojih se imade sastavljati i pregledavati bilanca;
7. modaliteti, kako se ustanovljuje ter medju članove pojedine razdjeljuje dobitak i gubitak;
8. ustrojstvo ravnateljstva, način izabiranja njegova, djelokrug i trajanje djelovanja njegova;
9. ustrojstvo i trajanje nadzornoga odbora;
10. način podpisivanja tvrdke;
11. način, kako se saziva glavna skupština, mjesto i rok gdje i kada se ima obdržavati, djelokrug, poslovni red, način donašanja zaključakah glavne skupštine i ustanova, što ima biti u slučaju, kada sazvana glavna skupština nije sposobna bila stvoriti zaključakah;
12. pravo glasovanja članovah i način izvršivanja toga prava;
13. način, kako se imadu obnarodovati oglasi zadruge;
14. opredieljenje, da li članovi za obveze družtvene nose neograničenu ili ograničenu odgovornost, i gdje se u potonjem slučaju protegne odgovornost preko izmjere u zakonu ustanovljene, obseg te odgovornosti.

§. 226.

Družtvena pravila imadu se skupa s imenikom članovah radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih i obnarodovanja predložiti sudbenomu stolu, u kojega području se nalazi sjedište zadruge.

Obnarodovanje prijave mora sadržavati:

1. Datum družtvenih pravilah;
2. tvrdku i sjedište zadruge;
3. predmet poduzeća;
4. trajanje zadruge;
5. način podpisivanja tvrdke;
6. način obnarodovanje oglasah zadruge;
7. naznačenje, da li članovi zadruge za obveze zadruge primaju na sebe neograničenu ili ograničenu odgovornost; i gdje se u potonjem slučaju odgovornost protegne preko izmjere u zakonu ustanovljene, obseg te odgovornosti.

§. 227.

Zadruga je dužna prigodom predloženja družtvenih pravilah istodobno dokazati, da je pravila družtvena prihvatila konštituirajuća glavna skupština, i da je ravnateljstvo i nadzorni odbor izabran.

Radi toga predloženi podnesak dužni su članovi ravnateljstva pri nadležnom sudbenom stolu vlastoručno podpisati ili predložiti ga u ovjerovljenom obliku.

§. 228.

Zadruga se prije obavljenoga upisa u registar tvrdkah trgovačkih i obnarodovanja nesmatra kao postojeća. Osobe, koje prije upisa i obnarodovanja uzrade šta u ime družtva, odgovorne su osobno i solidarno.

§. 229.

Družtvena pravila imadu se uz izkazivanje faktah u prediducém §. spomenutih radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih predložiti takodjer i sudbenomu stolu, u području kojega ima zadruga podružnicu.

§. 230.

Odredbe §§. 210—217. zakona ovoga tičuće se inozemskih družtvah dioničarskih, imaju primjernu uporavu i na inozemne zadruge.

POGLAVJE DRUGO.

O odnošaju članovah družtvenih medjusobno i prama trećim osobam.

§. 231.

Članovi zadrugah s neograničenom odgovornosti sklopljenih jamče solidarno s cielim imetkom svojim za obveze družtva, u koliko se iste obveze nemogu namiriti iz imovine družtvene.

Članovi zadrugah s ograničenom odgovornosti sklopljenih jamče, u koliko pravila družtvena neodredjuju inako, samo do iznosa obvezanih poslovnih uložakah svojih.

§. 232.

Vjerovnici družtva mogu tražiti namirenje tražbinah svojih proti pojedinim članovom samo iza zaglavljenja stečaja, razpisana na imovinu družtvenu i samo u toliko, u koliko te tražbine u stečaju nisu u račun uzete i dosudjene.

Tražbine takove mogu se bez iznovičnoga postupka sudbenoga iztjerati ovrhom od pojedinoga člana družtvenoga.

§. 233.

Tko pristupi u obstojeću zadrugu, odgovoran je za sve obveze družtvene, nastale prije pristupa.

Tomu protivan ugovor neima pravne krieposti prama trećim osobam.

§. 234.

U koliko družtvena pravila nesadržavaju protivne ustanove, nemogu proti članovom, koji su svoje propisane uplate položili, ostali članovi povesti zavratne tužbe pod naslovom, da su potonji više platili.

§. 235.

Pojedini član zadruge vlastan je i u slučaju, da je družtvo sklopljeno na opredieljeno vrieme sasvim, ili ako je imao više uložakah, glede stanovitih poslovnih uložakah uz predtečno odkazanje izstupiti iz družtva. Ako rok odkazanja i doba izstupa nije ustanovljena u družtvenih pravilih, može izstup sliediti samo koncem poslovne godine uz odkazanje barem četiri tjedna unapried.

Smrću prestaje članstvo. Nasljednici pravni mogu stupiti na mjesto umrvšega člana, u koliko to neizključuju pravila družtvena.

Zadruga može pojedinoga člana iz razlogah ustanovljenih u pravilih takodjer izključiti.

§. 236.

Sasvim ili glede pojedinih poslovnih uložakah iz zadruge izlučeni članovi i baštinici njihovi odgovorni su, dok traje zagodno vrieme u §. 254. ustanovljeno, vjerovnikom družtvenim u obsegu u pravilih ustanovljenom za sve obveze, nastale do časa izstupa.

§. 237.

Izstupivši članovi ili baštinici njihovi neimaju, u koliko pravila družtvena neodredjuju inako, prava na pričuvnu zakladu zadruge i inu imovinu njezinu. Nasuprot pripada jim pravo na dio dolazeći na njih polag zaključnoga računa, tičućega se godine izstupa.

Izplatu toga diela i inih eventualnih pripadakah mogu zahtievati članovi zadruge s neograničenom odgovornosti sklopljene, ili baštinici njihovi tri mjeseca iza ustanovljenja zaključnoga računa, a članovi zagodnoga s ograničenom odgovornosti sklopljene ili baštinici njihovi samo iza izminuća zagodnoga vremena ustanovljenoga u §. 254., predpostavljajuć da do to doba nije zaključeno, da se družtvo ima razvrgnuti.

To isto valja takodjer, kada član istupi iz zadruge s jednim samo ili s više poslovnih uložakah.

§. 238.

U koliko pravila družtvena neodredjuju inako, vlastan je član zadruge pojedine ili sve poslovne uložke svoje i skopčano tim pravo članstva, uz prijavu ravnateljstvu učinjenu, prenieti na inoga koga.

Odgovornost prenašatelja ustanovljena u §. 236. ostaje medjutim netaknuta, ako preuzimatelj nije kadar zadovoljiti obvezam svojim.

§. 239.

Odredbe §§. 95. i 96. ovoga zakona, tičuće se privatnih vjerovnikah i preboja, imadu uporavu takodjer i na zadruge.

Privatni vjerovnik, koji iza bezuspješno vodjene ovrhe uzme pod ovrhu dio imajući u slučaju razvrgnuća družtva pripasti dužniku njegovu, vlastan je radi namirenja svojega uz predtečno odkazanje zahtievati izlučenje člana družtvenoga bez obzira, da li je družtvo sklopljeno na opredieljeno ili neopredieljeno vrieme.

Odkazanje mora se učiniti barem četiri tjedna prije izminnća poslovne godine.

POGLAVJE TRECE.

O glavnoj skupštini, ravnateljstvu i nadzornom odboru.

§. 240.

Odredbe §§. 176.—181., tičuće se glavnih skupštinah družtvah dioničarskih, imadu tim načinom uporavu na zadruge, da prava osigurana pojedinim dioničarom izvršuju pojedini članovi zadruge, a prava pridržana ukupnosti dioničarah ukupnost članovah zadružnih.

§. 241.

Glede zastupanja družtva, izbora, pravah i dužnostih ravnateljstva imaju i pri zadrugah uporavu odredbe, sadržane u §§. 182.—193. i 197. zakona ovoga.

§. 242.

Ravnateljstvo je dužno koncem svake četvrti godine pristupivše i izstupivše članove, ter broj odkazanih poslovnih uložakah prijaviti sudbenomu stolu, i mjeseca siečnja svake godine uz izkaz poslovnih uložakah predložiti imenik članovah, sastavljen po abecednom redu.

§. 243.

Ravnateljstvo dužno je skrb imati, da se uredno vode knjige družtvene, ter bilancu godišnju, pregledavši ju odbor nadzorni, obnarodovati 8 danah prije glavne skupštine.

U obnarodovanju tom imade se posebno izkazati broj članovah zadružnih u čas zaključka računa obstojavših, ter nadalje navesti broj tečajem dotične poslovne godine pristupivših i izstupivših članovah, kao i priraslih, odkazanih i povraćenih poslovnih uložakah.

Osim toga dužno je ravnateljstvo izvorni primjerak jedan bilance u glavnoj skupštini odobrene bez odvlake predložiti nadležnomu sudbenomu stolu. Predloženu tu bilancu može svatko razgledati.

§. 244.

Glede nadzornoga odbora imaju takodjer i pri zadrugah valjanost odredbe, sadržane u §§. 194.—196. zakona ovoga.

§. 245.

Za pravilnost glavnoj skupštini predložene godišnje bilance odgovorni su solidarno članovi ravnateljstva i nadzornoga odbora

§. 246.

§§. 218.—222. zakona ovoga imaju uporavu takodjer i na zadruge.

POGLAVJE ČETVRTO.

O razvrgnuću zadruge.

§. 247.

Zadruga se razvrgava:

1. Izminućem vremena na koje je družtvo sklopljeno;
2. usljed zaključka glavne skupštine;
3. usljed sjedinjenja s inim družtvom;
4. usljed stečaja;
5. usljed odluke sudbenoga stola.

§. 248.

Kada zadruga protegne poslovanje svoje na svrhe nesudarajuće se sa svrhami u §. 223. naznačenimi, može se ona bez prava na naknadu štete sudbeno razvrgnuti.

Razvrgnuće odredjuje na potraženje koje god bilo interesovane stranke ili administrativne oblasti, uz upisanje u registar tvrdkah trgovačkih, sudbeni stol, pri kojem je zadruga upisana u registar.

§. 249.

Razvrgnuće zadruge, osim slučajevah u točki 4. i 5. §. 247. navedenih, imade radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih ravnateljstvo prijaviti nadležnomu sudbenomu stolu.

Ravnateljstvo dužno je izvan slučaja stečaja razvrgnuće u listovih za uvrštivanje oglasah družtvenih opredieljenih, eventualno u službenih novinah tripat na javno znanje staviti i vjerovnike zadruge pozvati, da za šest mjesecih od trećega uvrštenja računajuć prijave tražbine svoje.

§. 250.

Odredbe §§. 203. i 206. zakona ovoga, glaseće o likvidaciji, imadu uporavu takodjer i na zadruge.

§. 251.

Dok traje likvidacijonalni postupak, služe glede pravnih odnošajah članovah zadruge medjusobno, kao i prama trećim osobam, mjerilom odredbe drugoga poglavja naslova ovoga, u koliko se iste odredbe neprotive odredbam ovoga poglavja i naravi likvidacije.

§. 252.

Iz imovine razvrgnute zadruge imadu se ponajprije namiriti tražbine vjerovnikah po redu dospjelosti njihove; za pokriće nedospjelih još tražbinah imadu se pridržati potrebite svote.

Iza namirenja dugovah preostajuća svota imade se medju članove zadružne podieliti polag načelah, ustanovljenih u pravilih družtvenih.

Faktična razdioba nemože se medjutim obaviti prije izminuća šest mjesecih, računajuć od trećega obnarodovanja oglasa spomenutoga u §. 249.

§. 253.

Glede obavještenja, dotično sazvanja vjerovnikah zadružnih, nadalje glede osiguranja nedospjelih tražbinah, pohrane knjigah i spisah zadruge, i sjedinjenja dvijuh ili više zadrugah u §. 205., 207. i 208. sadržane odredbe imadu uporavu takodjer i na zadruge.

POGLAVJE PETO.

O zagodi tužbah proti članom zadružnim.

§. 254.

Tužbe proti članom zadruge, koje se mogu povesti na temelju tražbinah družtvu na teret padajućih, zastaravaju, u koliko glede stanovitih tražbinah nije zakonito ustanovljen kraći rok zagodni, za godinu danah, počimajuć od razvrgnuća družtva ili od izstupa člana družtvenoga ili od izključenja njegova.

To vrieme zagodno broji se od dana, kojega je na temelju učinjenoga upisa u registar tvrdkah trgovačkih obnarodovano razvrgnuće zadruge, dotično kojega je izstup ili izključenje pojedinih članovah upisano u imenik, što se imade voditi pri zadrugi.

Ako tražbina dospieva iza toga roka, počima vrieme zagode dospjetkom tražbine, pri tražbinah pak nedospjelih, ali od vremena odkazanja zavisećih, bez obzira na odkazanje, izminućem roka odkaznoga, imajućega se brojiti od dana obnarodovanja.

§. 255.

Ako zadrugi ostane imovine nerazdieljene, mogu vjerovnici družtveni iz te imovine takodjer i iza roka zagodnoga, ustanovljenoga u prediducém §., tražiti podmirenje svoje.

§. 256.

Vrieme zagode, tekuće na korist izstupivšega ili izključenoga člana zadružnoga, neprekida se pravnim djelom, koje se učini proti inim članom zadružnim; prekida se nasuprot pravnim djelom, koje se izvede, proti zadrugi još postojećoj, ili iza razvrgnuća njezina proti likvidatorom, dotično proti stečajnoj gromadi.

§. 257.

Ovdje ustanovljena zagoda imade valjanost i proti maloljetnikom, osobam pod skrbničtvom stojećim i osobam jurističkim.

DIO DRUGI.

O poslovih trgovačkih.

Naslov prvi.

O poslovih trgovačkih u obće.

POGLAVJE PRVO.

Pojam poslovah trgovačkih.

§. 258.

Kao poslovi trgovački smatraju se:

1. Kupovanje ili inovrstno nabavljanje robe i pokretnih u obće stvarih, učinjeno namjerom, da one budu preprodane u naravi ili izradjene ili preradjene;
2. primanje dobavljanja predmetah u prediducoj točki spomenutih, koje dobavljatelj nabavlja u tu svrhu;
3. kupovanje ili inovrstno nabavljanje državnih papirah, dionicah ili inih predmet trgovačkoga prometa činećih papirah novčane vriednosti, i to u slučaju takodjer, kada se nabavljanje čini ne u namjeri preprodaje;
4. primanje osiguravanja;

5. primanje odpremanja putnikah ili dobarah na moru, i sklapanje zajmovah na brodove.

§. 259.

Trgovačkimi poslovi se, u koliko se tjeraju kao obrt, smatraju sljedeći poslovi:

1. Primanje izradjivanja ili preradjivanja pokretnih stvarih za druge, ako poslovanje poduzetnika premašuje obseg obrta na malo;
2. poslovi bankirski i mjeničarski;
3. poslovi komisionalni, odpravnički i vozarski, a isto tako i zavodi namienjeni prevažanju osobah;
4. poslovi javnih skladištah;
5. poslovi nakladateljski, nadalje ini poslovi trgovanja knjigami i umjetninami; isto tako i poslovi tiskarski, u koliko te grane obrtne nadmašuju obseg obrta na malo;
6. posredovanje poslovah trgovačkih.

Poslovi navedeni smatraju se i tada kao poslovi trgovački, kada jih istina ne kao obrt, nego u poslovnom svojem krugu trgovačkom sklapa trgovac.

§. 260.

Svikoliki poslovi trgovca, koji spadaju k tjeranju trgovačkoga posla njegova, imadu se smatrati kao poslovi trgovački.

Nasuprot prodavanja, koja čine zanatnici, u koliko se ona prikazuju samo kao nastavak zanata njihova, neimaju se smatrati kao poslovi trgovački.

§. 261.

Ugovor, što ga sklopi trgovac, smatra se u slučaju dvojbe kao posao spadajući k tjeranju posla trgovačkoga.

Obveznica, što ju izda trgovac, smatra se spadajućom k tjeranju posla trgovačkoga, ako protivno neproizlazi iz izprave same.

§. 262.

Ugovori glede nepokretninah sklopljeni nesmatraju se poslovi trgovačkimi.

§. 263.

Okolnost, što se tko po zvanju ili stališu svojem iz obrtno - redarstvenih ili inih razlogah nemože baviti poslovi trgovačkimi, neima upliva na svojstvo i valjanost poslovah trgovačkih.

§. 264.

Odredbe, sadržane u drugom dielu ovoga zakona, imadu pri poslovih, koji su ugovarajućih stranakah kojoj poslovi trgovački, jednaku valjanost za obe stranke ugovarajuće. Iznimki imade u tom obziru tada samo mjesta, kada iz tih odredbah samih proizlazi, da one obvezuju samo stranku, kojoj posao sklopljeni čini posao trgovački.

POGLAVJE DRUGO.

Ustanove obćenite tičuće se poslovah trgovačkih.

§. 265.

Pri prosudjivanju i tumačenju poslovah trgovačkih ima ne toliko smisao upotrebljenih izrazah po slovu, nego više volja ugovarajućih stranakah služiti mjerilom.

§. 266.

Rieči ugovora imadu se uzeti u običnom smislu njihovu, osim da interesovane stranke dokažu, da su upotriebljeni izraz uzimale u inom smislu, prihvaćenom u prometu trgovačkom

U slučaju dvojbe imadu se rieči ugovora tako tumačiti, da uz to posao može imati pravnu kriepost.

§. 267.

Pri prosudjivanju znamenovanja i pravne krieposti činah i propustah imade se obzir uzeti na navade i običaje, poprimljene u prometu trgovačkom.

§. 268.

Osobe, koje se poslom, koji njim sačinjava posao trgovački, obvežu zajednički trećemu komu, smatraju se solidarnimi dužnici, u koliko neproizlazi protivno iz uglave s vjerovnikom učinjene.

§. 269.

Vjerovnik je vlastan radi tražbine svoje po volji na sud izazvati solidarno mu jamčeće dužnike ili sveukupno ili nekoliko njih ili pojedinca izmedju njih; a ako se predmet tražbine može razstaviti na dielove, vlastan je potjerati ga diomice, negubeć radi toga prava na cielu tražbinu proti dužniku, proti kojemu ju je poveo samo diomice.

§. 270.

Na sud izazvani solidarno obvezani dužnik može se proti vjerovniku samo poslužiti prigovorom, koji ili osobno njemu ili drugovom njegovim dužnikom ukupno pripada proti vjerovniku.

U trgovačkih poslovih i u svih slučajevih u obće, u kojih zakon ovaj ustanovljuje solidarnu obvezu, nemože solidarni dužnik zahtievati razstavak tražbine na dielove ili predtečnu obtužbu ostalih dužnikah, i nemože služiti se prigovorom, što ga je vjerovnik sama za cielu tražbinu pozvao pred sud.

To isto valja i za poruka, ako je poručanstvo nastalo iz obveze, proiztičuće iz posla trgovačkoga, ili se poručanstvo samo ima smatrati poslom trgovačkim.

§. 271.

Tko je povodom posla, koji se njemu ima smatrati kao posao trgovački, obvezan drugomu na pomnju, dužan je postupati pomnjom uredna trgovca.

§. 272.

Tko ima pravo tražiti naknadu štete, vlastan je zahtievati naknadu prave štete i izgubljenoga dobitka.

§. 273.

Iznos ugovorne kazni nepodpada nikakovoj stegi, i u slučaju dvojbe nije dužnik vlastan položenjem ugovorne kazni osloboditi se od izpunjenja ugovora.

Uglava kazni ugovorne neizključuje u slučaju dvojbe pravo na naknadu štete, nadmašujuću iznos ugovorne kazni.

U koliko je uglavljena kazan ugovorna za slučaj, da nebi u valjano doba i na opredieljenom mjestu izpunjen bio ugovor, može vjerovnik zahtievati uz izpunjenje ugovora takodjer i kazan ugovornu.

§. 274.

Kazan ugovorna dospieva, kada je uglavljeno, da se što neučini, usljed čina protivna uglavi; a kada je uglavljeno, da se što učini, od časa zadocnenja dužnikova.

§. 275.

Kazan ugovorna nemože se zahtievati, kada izpunjenje ugovora postane nemoguće usljed neskrivljene nesreće ili radi krivnje vjerovnikove, ili kada je izpunjenje ugovora prihvaćeno bez priuzdržaja.

§. 276.

Kapara smatra se u pomanjkanju ine uglave samo kao dokaz, da je ugovor sklopljen, i imade se prigodom izpunjenja ugovora povratiti ili uračunati.

Kapara se imade i tada povratiti, kada ugovor prestane radi uzajamnoga odstupa stranakah ili iz inoga razloga.

§. 277.

U pomanjkanju ine uglave ili protivnoga običaja trgovačkoga gubi danu kaparu, a dužan je primljenu kaparu dvostruko povratiti, tko je kriv da se nemože izpuniti ugovor.

Prekršitelj ugovora dužan je uz to drugoj stranki u oba slučaja naknaditi takodjer i štetu, kaparu nadilazeću.

§. 278.

Ako je stranka koja prigodom sklapanja ugovora platila ili obećala odustatninu, može ona od ugovora odstupiti, u koliko nije započela izpunjavati ugovor ili nije primila izpunjenje njegovo podpuno ili diomično od strane druge ugovarajuće stranke.

Odstupljujuća stranka dužna je platiti odustatninu i gubi odustatninu, što ju je dala.

§. 279.

Kada se izpuni ugovor, imade se odustatnina povratiti, dotično uračunati izpunitelju.

Povratiti se imade i tada odustatnina, kada prestane ugovor usljed medjusobnoga sporazumka stranakah ili iz inoga razloga.

§. 280.

Radi prikrate preko polovine nemogu se napadati poslovi trgovački.

§. 281.

Zakonite i zatezne kamate u trgovačkih poslovih iznašaju na godinu šest postotakah od glavnice, imajuće se platiti.

U svih slučajevih, gdje ovaj zakon ustanovljuje dužnost plaćanja kamatah, može se računati 6% kamatah na godinu.

§. 282.

Tko ima dospjelu tražbinu iz posla, koji se njemu imade smatrati trgovačkim poslom, vlastan je tražiti kamate od dana dospietka, a u pomanjkanju platežnoga roka od dana opomene. Poslanje računa samo po sebi nemože se smatrati kao opomena.

§. 283.

Trgovci vlastni su od tražbinah, proiztičućih iz medjusobnih poslovah trgovačkih, od vremena dospietka, i bez predtečnoga ugovorenja i opomene zahtievati kamatah.

§. 284.

Trgovac, koji u poslu svom trgovačkom inomu trgovcu ili netrgovcu obavlja poslovah ili čini uslugah, vlastan je za to i bez predtečnoga ugovorenja zahtievati proviziju, primjernu mjestnomu običaju, a ako se radi o pohrani stvari kakove, takodjer i skladištnu pristojbu.

Od danih zajmovah, predujmovah kao i učinjenih izdatakah vlastan je trgovac računati kamatah od dana obavljenja, dotično učinjenja izdatka.

§. 285.

Ako se trgovac s inim trgovcem ili netrgovcem nalazi u savezu, osnovanom na tekućem računu, tada je onaj njih, kojemu pri zaključku računa preostane tražbina, vlastan od toga preostatka, i da su u njem sadržane kamate, zahtievati kamatah od dana zaključka računa.

Zaključak računa obavlja se u pomanjkanju ine uglave ili običaja koncem svake poslovne godine.

§. 286.

Odredba §. 1. zak. čl. XXXI. od godine 1868. ustanovljujuća, da izmjeru kamatah samo uz pismenu pogodbu nepodleži stegi, neimade uporave na trgovačke poslove.

Zaostale kamate mogu se u trgovačkih poslovih i tada zatievati, ako nadilaze iznos glavnice.

§. 287.

Priznanje računah (konte ili tekućeg računa) neizključuje, da se može dokazati pometnja ili prevara.

§. 288.

Za pravnu kriepost punomoćja nije potrebita opredieljena formalnost, i glede djelokruga punomoćnika služi mjerilom izjavljena volja stranakah, a u pomanjkanju njezinu, običaj i narav posla.

§. 289.

Ponuda, nalog ili punomoćje, koje je u poslu trgovačkom izdao trgovac, nemože se smrću njegovom smatrati opozvanim, osim da se protivna namjera vidi iz vlastite izjave dotičnika ili iz obstojećih okolnostih.

§. 290.

Pri punomoćju, tičućem se trgovačkih poslovah, imadu što se tiče pravnoga odnošaja medju punomoćiteljem i punomoćnikom, nadalje punomoćnikom i trećimi osobami, uporavu odredbe sadržane u petom poglavju diela I. ovoga zakona.

§. 291.

Kao naputnice trgovačke smatraju se:

1. Naputnice, glaseće na naredbu i
2. naputnice, što jih izdadu ili prihvate trgovci.

Predmetom takovih naputnicah mogu osim novca takodjer biti papiri novčane vriednosti i ine nadomjestive stvari, i za pravnu kriepost njihovu nije potrebito niti naznačenje pravnoga naslova obveze, niti priznanje vriednosti.

§. 292.

Asignat obvezuje se prihvatom njemu izdane naputnice asignaturu dotično pravnomu nasljedniku njegovu, da će izpuniti nalog sadržan u naputnici.

Pravovaljanim se smatra prihvat, kada asignat stavi ime ili tvrdku svoju na prednju stranu naputnice.

§. 293.

Naputnica negubi valjanost niti asignantovom, niti asignatarovom, niti napokon asignatovom smrti, predpostavljajuć, da tomu protivna ustanova nije u samoj naputnici uglavljenja.

§. 294.

Naputnice ili obvezavnice, izdane bez uglave uzvratne činitbe o platežu novca ili o pribavi nadomjestivih stvarih ili papirah novčane vriednosti, mogu se, kada glase na naredbu, prenieti takodjer i naledjem. Naledje je i tada pravovaljano, kada indosant stavi ime samo ili tvrdku svoju na naličje izprave (neizpunjeno naledje).

§. 295.

Sličnim načinom mogu se prenieti priznanice (connosamenti) pomorskih brodarah, tovarni listovi vozarah, zajmovni listovi brodovni i police asekuracijonalne, ako su izdane na naredbu.

§. 296.

Prenešenjem izpravah u prediduća dva paragrafa spomenutih, prelaze na njih se osnivajuća prava na indosatara.

Dužnik je obvezan uz izdatbu saldovanoga papira samo izpuniti obvezu svoju. —

Dužnik može se poslužiti samo prigovori, koji se osnivaju na samoj izpravi ili na odnošaju obstojećem medju njim i posjedateljem izprave.

§. 297.

Pri papirih, što se mogu prenieti naledjem, dužan je indosatar svojstvo svoje vlastniku dokazati neprekinutim i sve do njega sižućim redom naledjah.

Izbrisana naledja smatraju se pri prosudjivanju svojstva vlastničkoga kao neobstojeća.

Platac nije dužan izpitavati istinitost naledjah.

§. 298.

Odredbe mjenbenoga zakona, tičuće se predočbe radi plateža, plateža, prosvjeda, obavjesti prednikah, platežne zavrate, zagode i usmrtbe, imadu uporavu i na naputnice trgovačke.

§. 299.

Roba ili ine stvari pokretne, što jih trgovac u poslu svom trgovačkom proda i preda, prelazi i tada u vlastničtvo dobre vjere posjednika, ako prodavatelj nije bio vlastnik. Vlastničtvo prije stečeno prestaje; prestaje nadalje takodjer i prije stečeno pravo zaloga i ino pravo stvarno, ako kupac prigodom prodaje nije o tom imao znanja.

Ako je trgovac u poslu svom trgovačkom založio i predao robe ili inih stvarih pokretnih, nemože se na predmete te prije stečeno pravo vlastničtva, zaloga ili ino pravo stvarno potražiti na štetu dobre vjere držatelja zaloga ili pravnih nasljednikah njegovih.

Pravo zaloga pripadajuće komisionaru, odpremniku i vozaru, jednako je glede pravne krieposti založnomu pravu, pripadajućemu po ugovoru.

§. 300.

Ustanove predidućega §. imadu pri papirih, na pokazatelja glasećih i prenosivih u slučaju takodjer uporavu, kada jih proda ili založi netrgovac.

§. 301.

Pri stvarih pokretnih, papirih na pokazatelja glasećih i papirih, koji se mogu prenašati naledjem, nadalje pri tražbinah, osnivajućih se na trgovačkih knjigah, potriebiti su za valjanost založnoga ugovora, sklopljena glede posla trgovačkoga, uz jednostavnu privolu stranakah, uvjeti, ustanovljeni u sliedećih §§.

§. 302.

Pri stvarih pokretnih dovoljno je, da se ručni zalog predade vjerovniku ili za njega trećoj osobi.

§. 303.

Pri papirih glasećih na pokazatelja stiče se pravo zaloga faktičnom predajom njihovom, pri papirih pak, koji se mogu prenašati naledjem, kada se papir, providjen naledjem, predade vjerovniku ili za njega trećoj osobi.

§. 304.

Pri tražbinah, osnivajućih se na trgovačkih knjigah, stiče se pravo zaloga, kada se izvadak iz knjige, providjen založnom izjavom, predade vjerovniku, i samo založenje u knjigi trgovačkoj zabilježi pri tražbini, danoj u zalog.

§. 305.

Kada je ručni zalog za pokriće tražbine, proiztičuće iz posla trgovačkoga, predan pismenim ugovorom, dužnik pak nezadovolji dužnosti svojoj u opredieljeno vrieme, vlastan je vjerovnik iz predmetah zaloga namiriti se, nebuduć obvezan proti dužniku podići tužbu.

U svrhu tu imade vjerovnik uz predloženje potrebitih izpravah uteći se vlastitomu nadležnomu sudbenomu stolu, koji bez preslušanja dužnika odredjuje razprodaju založenih predmetah ili diela tih predmetah na pogibelj i troškove vjerovnika. —

Vjerovnik dužan je, u koliko je to moguće i o odredjenju razprodaje i o izvedenju njezinu, odmah dati obaviest dužniku, ter višak prodajnine izručiti dužniku. Propusti li vjerovnik obavještenje, dužan je naknaditi štetu.

§. 306.

Kada se ručni zalog predade za pokriće tražbine, proiztičuće iz posla trgovačkoga, ter stranke pismeno uglave, da se vjerovnik može namiriti bez posredovanja suda, vlastan je u slučaju tom vjerovnik, ako dužnik nezadovolji dužnosti svojoj u vrieme opredieljeno, javno prodati zalog; prosto mu je u slučaju tom predmete zaloga, ako imaju sajamnu ili burzovnu cienu, preko ovjerovljene osobe takodjer i privatnim putem prodati za tekuću cienu. O obavljenoj prodaji dužan je uz naknadu štete u protivnom slučaju, u koliko je to moguće, dati odmah obaviest dužniku, i ujedno izručiti mu višak prodajnine.

§. 307.

U slučaju, kada dužnik padne pod stečaj, dužan je vjerovnik o razprodaji dati u smislu prediducih dvajuh §§. obaviest gromadi stečajnoj i izručiti joj višak prodajnine.

§. 308.

Prenešenjem osigurane tražbine smatra se pravo zaloga tada prenešenim, kada se predade takodjer i sam ručni zalog.

§. 309.

Vjerovnik može se glede tražbinah, proiztičućih iz poslovah trgovačkih ter dospjelih, poslužiti pravom pridržanja (retencije) novacah, pokretninah i papirah novčane vriednosti dužnika svojega, koji s privoljenjem istoga dužnika dospiju u faktični posjed njegov ili pod razpoložbu njegovu. Pravu tomu neima mjesta, ako je predmete te ili dužnik, ili treći tko prije predaje ili prigodom predaje, opredieljene razpoložbe radi izručio u posjed vjerovniku.

Trgovci mogu se medjusobno glede nedospjelih tražbinah, proiztičućih iz uzajamnih trgovačkih poslovah, poslužiti pravom retencije, kada dužnik padne pod stečaj, ili obustavi samo i plaćanje, ili bez uspjeha ostane sudbena ovrha proti njemu povedena. U slučajih tih naputak dužnikov ili obveza prihvaćena glede opredieljene razpoložbe neizključuje udjelotvorenje prava retencije, kada su spomenuti učini nastali iza predaje predmetah, ili je o njih obaviešten vjerovnik iza preuzeća predmetah. —

§. 310.

Vjerovnik, kojemu u smislu predidućega §. pripada pravo retencije, dužan je, kada se posluži tim pravom, odmah dati obaviest dužniku.

Ako dužnik nedade inim putem za opredieljenoga vremena pokrića, vlastan je vjerovnik i u slučaju stečaja, razpisana proti dužniku, pri sudbenom stolu, njemu nadležnu, tužbom potražiti razprodaju pridržanih predmetah i namiriti se iz prodajnine prije svih ostalih vjerovnikah. Eventualni višak dužan je on predati dužniku ili stečajnoj gromadi njegovoj.

POGLAVJE TREĆE.

O sklapanju trgovačkih poslovah.

§. 311.

Za valjanost trgovačkih poslovah nije, osim u slučajevih u zakonu ovom naznačenih, potrebito niti pismena sastavka, niti ine koje formalnosti.

§. 312.

Kada je za koji posao trgovački polag zakona ovoga potrebita opredieljena formalnost, ili stranke za valjanost posla stave kao uvjet opredieljenu for-

malnost, imade se posao tada samo sklopljenim smatrati, kada se on udjelotvori u opredieljenoj formi.

§. 313.

Za valjanost pismenih ugovorah dovoljno je, da izpravu podpiše obvezana stranka.

Neznade li stranka koja pisati, dužna je ona ručni znak svoj udostovjeriti dati podpisom dvajuh svjedokah, kojih koji imade takodjer podpisati ime stranke neznajuće pisati.

§. 314.

Kada se učini ponuda radi sklopljenja kakova posla trgovačkoga, ter se za prihvaćenje iste ponude stavi opredieljen rok, nemože, bile stranke prisutne ili ne, nudioc odstupiti prije izminuća stavljenoga roka.

U pomanjkanju takove uglave, gubi medju prisutnimi učinjena ponuda valjanost, ako s mjesta neuzsljedi izjava prihvaćenja ponude.

§. 315.

Medju neprisutnimi ostaje kada za prihvaćenje ponude nije ugovoren opredieljen rok, nudioc obvezan toliko vremena, koliko je potrebito u običnih okolnostih, da se dade odgovor. Pri proračunanju toga vremena može nudioc uzeti, da je ponuda njegova u valjano doba stigla na mjesto opredieljenja.

Kada izjava prihvaćenja, odpremljena u valjano doba, prispije iza gore naznačenoga roka, gubi ugovor valjanost, ako nudioc medjutim priobći drugoj stranki odstup svoj ili odmah čim primi izjavu prihvaćenja.

§. 316.

Ponuda se imade smatrati neučinjenom, kada opoziv iste prispije na znanje drugoj stranki prije nego ponuda ili istodobno s ponudom. Prihvaćenje gubi valjanost, kada o opozivu njegovu prispije nudiocu obaviest prije prispjetka izjave prihvaćenja ili istodobno s tom izjavom.

§. 317.

U slučaju, gdje se posao imade polag volje stranakah odmah izvesti neima mjesta opozivu prihvata, kada je izpunitba već započeta.

§. 318.

Pri ugovorih, sklopljenih medju neprisutnimi, imade se kao rok sklopljenja smatrati čas, kada je odpremljena ili na odpravu predana izjava prihvaćenja.

§. 319.

Izjava prihvaćenja, koja je učinjena pod uvjeti ili stegami, imade se smatrati kao zabačenje ponude, i ujedno kao nova ponuda.

§. 320.

Trgovac, koji s drugim trgovcem stoji u poslovnom savezu, ili se je ponudio obavljati mu nalogah, dužan je glede dobivenoga naloga ili ponude odmah dati izjavu, inače se mučanje njegovo smatra kao prihvaćenje ponude dotično naloga.

A i u slučaju medjutim, da odbije ponudu ili nalog, dužan je on istodobno prispjevšu mu robu ili ine predmete na troškove nudioca ili nalagaoca privremeno čuvati od mogućega oštećenja predpostavljajuć, da može to učiniti bez vlastite štete ter ima u rukuh pokrića za eventualne troškove svoje.

U ostalom može sudbeni stol nadležni i do časa, dok vlastnik neodredi inako, odrediti, da se prispjevši predmeti polože u javno skladište ili dadu u pohranu skrbniku.

POGLAVJE ČETVRTO.

O izpunjavanju poslovah trgovačkih.

§. 321.

Ako u ugovoru neima pobliže ustanove glede vrsti i kakvoće robe, obvezan je dužnik dati robu srednje vrsti i kakvoće.

§. 322.

Poslovi trgovački imadu se izvršiti u mjestu, koje je uglavom stranakah izričnom, ili iz okolnostih, navlastito iz naravi ili iz svrhe posla sljedećom, opredieljeno kao mjesto izvršenja.

U pomanjkanju takove uglave imade se, osim slučaja u sljedećem §. spomenutoga, posao izvršiti u mjestu, gdje se je u čas sklopljenja ugovora nalazila nastana trgovačka, ili u pomanjkanju te nastane prebivalište obvezanika.

§. 323.

Kada se imadu predati opredieljene stvari, koje su se u čas sklopljenja ugovora sa znanjem ugovarajućih stranakah nalazile u inom mjestu, imade tada u tom mjestu sliediti predaja.

*

§. 324.

Novčane obveze, osim obvezah osnivajućih se na papirih prenosivih ili na pokazatelja glasećih, dužan je obvezanik, u koliko iz ugovora ili iz naravi posla, ili iz namjere ugovarajućih stranakah nesliedi ino što, na vlastitu pogibelj i vlastite troškove platiti u mjestu, gdje se je u čas sklopljenja posla nalazila trgovačka nastana, ili u pomanjkanju te nastane prebivalište vjerovnika.

§. 325.

U slučaju, kada se ugovor ima izvršiti u više mjestah, imade se obveza, ako je razdieljiva, u pomanjkanju ine uglave, razdieljena jednakim razmjerjem izpuniti u opredieljenih mjestih. Nasuprot pri obvezah nerazdieljivih, može se, ako glede prava izbora nije ništa odredjeno, izvršiti obveza u kojem god mjestu naznačenom.

§. 326.

U slučaju dvojbe imadu se mjera, teža, mjerilo novčano, vrst novacah, računanje vremena i daljinah smatrati kao ugovoreno, koje je običajno u mjestu izvršenja.

Ako ugovor glasi vrhu vriednote računske ili vrsti novacah, koja se u mjestu izvršenja nenalazi u tečaju, imade se obaviti platež u zemaljskom novcu polag tečaja, bilježenoga u mjestu izvršenja u dan dospjetka. U tom obziru imade mjesta iznimka, kada je platež riečmi „u naravi“, „efektivno“ ili inim sličnim izrazom ugovoren u opredieljenoj vrsti novca.

§. 327.

Ako vrieme izvršenja obveze nije ustanovljeno u ugovoru, može se izvršenje u koliko narav posla ili običaj trgovački nezahtieva ino šta, u svako doba zahtievati i u svako doba učiniti.

§. 328.

Ako je vrieme izvršenja stavljeno na doba godišta ili ino koje razdobje vremena, služi za ustanovu toga vremena mjerilom običaj trgovački, vladajući u mjestu izvršenja.

Obveze, koje glase na polovicu mjeseca, imadu se izvršiti dana petnajstoga, a koje glase na konac mjeseca, posljednjega dana istoga mjeseca.

§. 329.

Ako se ima izvršiti obveza iza izminuća stanovitoga vremena, računajuć od sklopljenja ugovora, služe tada glede vremena izvršenja mjerilom sljedeće ustanove:

1. Ako je ustanovljen rok izvršenja polag danah, pada izvršenje na posljednji dan roka, ostajuć pri tom neračunan sam dan, kojega je sklopljen ugovor;
2. ako je vrieme izvršenja ustanovljeno polag tjedanah, mjesecih ili razdobja iznašajućega više mjesecih (godina, pol godine, četvrt godine), pada tada vrieme izvršenja na dan posljednjega tjedna, ili posljednjega mjeseca, koji odgovara po imenu ili broju svojem danu, kojega je sklopljen ugovor; a ako u posljednjem mjesecu neima takova dana, pada izvršenje na posljednji dan toga mjeseca.

   Pod izrazom „tjedan danah" imade se razumievati sedam danah;
3. ako je vrieme izvršenja ustanovljeno za jedan ili više cielih mjesecah i pol, imade se polovica mjeseca, pod kojim se nazivom ima razumjevati petnajest danah, računati od konca cieloga mjeseca ili mjesecah.

Polag istih načelah računa se takodjer rok, kada on nepočima od sklopljenja ugovora, nego od inoga kojega roka ili dogodjaja.

Ako dan izvršenja pada na nedjelju ili na obćeniti blagdan, imade se izvršiti obveza najbliži dan djelatni.

§. 330.

Ako se izvršenje imade obaviti za trajanja opredieljenoga vremena, mora izvršenje sljediti prije izmaka toga vremena. Pada li ipak posljednji dan opredieljenoga vremena na nedjelju ili na obćenit blagdan, imade se tada obaviti izvršenje najkašnje najbliži neposredni dan pred nedjeljom ili blagdanom.

§. 331.

Pri ugovorih, u kojih su mjesto pobližega opredieljenja vremena izvršenja upotrebljeni sljedeći izrazi „čim prije", „čim bude moguće", „sgodom" ili koji ini slični obćeniti izrazi, ustanovljuje vrieme izvršenja prama obstojećim okolnostim i naravi posla sud.

Nasuprot kada je izvršenje obećano tim načinom, da se ono ima obaviti za „njekoliko" ili „jedan dva" dana, tjedna, mjeseca, godine, imade se tada pod izrazom „njekoliko" i „jedan dva" razumjevati dva dana, tjedna mjeseca ili godine.

§. 332.

Izvršenje trgovačkih poslovah imade se na ustanovljeni dan za običnih satovah poslovnih obaviti i u isto doba prihvatiti.

§. 333.

Kada se produlji rok, opredieljen za izvršenje obveze, počima rok novi u pomanjkanju ine ustanove, od prvoga dana iza izminuća prijašnjega roka.

§. 334.

U svih slučajih, gdje je ustanovljen dan dospietka, imade se prama naravi posla, i namjeri stranakah prosuditi, da li je dan dospietka ustanovljen na korist jedne samo ili obih stranakah ngovarajućih.

I u slučaju medjutim, ako je dužnik vlastan platiti prije dospjetka, može on bez privole vjerovnikove tada samo odbiti diskonto, ako ga na to povlašćuje običaj trgovački.

§. 335.

Pri ugovorih bilateralnih može se ugovornik, od kojega se traži izvršenje, samo tada na to izvršenje pridržati, ako je protivna stranka sa svoje strane izvršila ugovor, dotično ako je pripravna izvršiti ga. Iznimka u tom obziru imade tada mjesta, ako je napadnuta stranka polag uzajamne uglave ili naravi posla ili običaja trgovačkoga obvezana prije obaviti izvršenje.

Naslov drugi.

O kupnji.

POGLAVJE PRVO.

O kupnji u obće.

§. 336.

Kupnja se smatra sklopljenom, kada se stranke sporazumiju i glede predmeta prodaje i glede ciene.

Ponude prodaje, koje se načinom, da se lahko može razabrati, učine naprama više osobah uz priobćenje cjenikah, skladištnih popisah ogledakah ili muštrah ili koje se učine bez izričnoga naznačenja robe, ciene ili kolikoće, nesmatraju se kao obvezne.

§. 337.

Odredbe tičuće se kupnje imadu uporavu i na poslove trgovačke, sklopljene glede nabave nadomjestivih stvarih opredieljene kolikoće za ustanovljenu cienu.

§. 338.

Ciena kupovna mora biti ustanovljena u gotovu novcu. Kada se uz novac ugovore ine kakove činitbe ter vriednost ovih nadmašuje gotovi novac ili je ovomu jednaka, nesmatra se posao kao kupnja.

§. 339.

Ako je sajamska ili burzovna ciena ugovorena kao ciena kupovna, imade se u pomanjkanju ine ustanove razumievati srednja ciena, bilježena u mjestu i u vrieme izvršenja. U pomanjkanju notiranja služi mjerilom srednja ciena, bilježena na tržištu, najbližjem mjestu izvršenja.

Nije uz to izključeno, da može stranka interesovana kupovnimi ugovori, sklopljenimi na dotičnom tržištu u čas izvršenja, dokazati različitu od notirane srednju cienu, vrhu čega odlučuje u svakom pojedinom slučaju polag razbora sud. —

§. 340.

U slučaju gdje se kupovnina imade proračunati polag težine robe, imade se odbiti težina dare, u koliko nije učinjena ina uglava, ili neodredjuje inako trgovački običaj, vladajući u mjestu izvršenja.

Koliko se može odbiti u ime težine dare ili kupcu na korist računati prevage, ili koliko se može zahtievati u ime sastavinah, koje su pokvarene ili neporabljive postale: služi mjerilom ugovor, dotično trgovački običaj, vladajući u mjestu izvršenja.

§. 341.

U pomanjkanju ine ustanove, ili u koliko običaj mjestni neopredieljuje inako, dužan je nositi prodavatelj troškove skopčane s predajom, naročito s mjerenjem i vaganjem, a kupac troškove skopčane s preuzimanjem.

§. 342.

Do obavljenja predaje, dužan je predavatelj, ako kupcu nepada u grieh zadocnenje, čuvati stvar pomnjom urednoga trgovca.

§. 343.

Ako se imade kupcu dopremiti roba, iz drugoga mjesta kojega, a on nije učinio razpoložbe glede načina dopreme, smatra se prodavatelj ovlaštenim, da pomnjom urednoga trgovca učini mjesto kupca razpoložbu, navlastito da opredieli osobu, koja će imati obaviti transport.

§. 344.

Od časa, kada bude predana roba odpremniku, ili vozaru ili inoj osobi za prevažanje opredieljenoj, imade pogibelj, koja postigne robu, nositi kupac.

Ako medjutim kupac glede prevažanja dade poseban naputak, prodavatelj pak odstupi od toga naputka bez silna razloga, odgovoran je isti prodavatelj za štetu od tuda nastalu.

Pogibelj, koja za prevažanja postigne robu, pada na teret prodavatelja, ako se mjesto, kamo se ima učiniti transport, imade njemu smatrati kao mjesto izvršenja. Okolnost medjutim, da je prodavatelj na sebe primio nošenje izdatakah i troškovah, skopčanih s transportom, nemože sama po sebi služiti kao razlog, da se mjesto, kamo se ima učiniti transport, imade prodavatelju smatrati kao mjesto izvršenja.

§. 345.

Kupac dužan je preuzeti robu, u koliko je ona primjerna ugovoru. ili u pomanjkanju posebne ustanove, zahtjevom zakona (§. 321.) Roba se ima odmah preuzeti, ako nije ino što ugovoreno, ili običaj mjestni nezahtjeva ino što.

Izplata kupovnine imade se, ako nije ino što ugovoreno ili običaj trgovački ili narav posla nezahtieva ino što, učiniti prigodom prodaje.

§. 346.

Kupac dužan je, u koliko je to po urednom tečaju posla moguće, bez odvlake pregledati iz inoga mjesta poslanu robu, čim ju primi, i ako ista roba neodgovara ugovorenim ili zakonitim zahtjevom, obaviestiti odmah o tom prodavatelja.

Propusti li kupac dati tu obaviest, smatra se roba kao neprigovorna, predpostavljajuć da se neradi o manah, koje pri odmah učinjenom pregledanju nebijaše uz uredni tečaj posla moguće razabrati.

Ako se mane ove vrsti pokažu kašnje, imade se odmah učiniti obaviest iza opaženja, inače bo se roba i u tom obziru smatra kao neprigovorna.

Odredbe ove imadu uporavu i glede kupnjah učinjenih na razvid, probu ili polag muštre, u koliko poslana roba imade manah, koje nebijaše moguće razabrati uz uredno pregledanje ili izvidjenje.

§. 347.

Kupac nemože u slučaju, kada imade prigovora proti robi dopremljenoj mu iz inoga mjesta, povratiti ju naprosto, nego je dužan stavivši robu prodavatelju na razpoložbu, imati predtečno skrb glede pohrane njezine.

Mane prigodom primanja ili kašnje pronadjene, vlastan je kupac konštatovati dati putem vieštačkoga pregleda. To konštatovanje može takodjer i prodavatelj zahtievati, kada mu kupac dade obaviest, da imade prigovorah proti robi.

Ako se roba može pokvariti a odgodjenje je s pogibelji skopčano, vlastan je kupac prodati robu, ako ona ima burzovnu cienu, putem dobrovoljne prodaje, inače pak putem javne dražbe uz posredovanje osobe autentične.

Obavještenje prodavatelja imade se u slučaju ovom obaviti odmah iza prodaje.

§. 348.

Ako roba nije primjerna zahtjevom ugovora ili zakona, vlastan je kupac odustati od posla ili zahtievati razmjerno obalenje kupovne ciene.

Uz to može on u svakom slučaju zahtievati takodjer i naknadu eventualne štete.

§. 349.

Kupac nemože se služiti prigovorom, da roba nije primjerna zahtjevom ugovora ili zakona, ako mane pronadje iza šest mjesecih, računajuć od preuzetbe, ili ako prodavatelju o manah nedade obaviest za šest mjesecih, računajuć od preuzetbe.

Pravo tužbe kupca proti prodavatelju, osnovano na manah, zastarava za šest mjesecih računajuć od preuzetbe.

Ovimi ustanovami nepromjenjuju se odredbe zakona, dotično običaji trgovački, opredieljujući za stanovite poslove kraći rok zagode.

Ako je glede odgovornosti prodavatelja u ugovoru ustanovljen kraći ili dulji rok, služi tada mjerilom učinjena uglava.

§. 350.

U slučaju prevare nemože se prodavatelj pozivati na odredbe §§. 346. i 349. —

§. 351.

U slučaju, kada glede preuzetbe robe krivnja zadocnenja pada na kupca, vlastan je prodavatelj na pogibelj i troškove kupca položiti robu u pohranu u javno skladište ili pri privatnoj osobi kojoj, ili prodati ju u smislu §. 347., ter ujedno zahtievati naknadu štete zadocnenjem prouzročene.

O učinjenom položenju u pohranu ili prodaji imade se, uz dužnost nakna djenja štete u protivnom slučaju, odmah dati obaviest kupcu.

§. 352.

Ako se s izplatom kupovnine nalazi kupac u zadocnenju, a roba još nije prodana, može prodavatelj po volji ili zahtievati izpunjenje ugovora i naknadu štete iz zadocnenja proiztičuće ili, držeć se ustanovah sadržanih u §. 347. ovoga zakona, prodati robu na račun kupca i ujedno zahtievati naknadu štete, ili napokon naprosto odustati od ugovora, kao da ni nije bio sklopljen.

§. 353.

Ako se s predajom robe nalazi u zadocnenju prodavatelj, može kupac po volji zahtievati ili izpunjenje ugovora i naknadu štete iz zadocnenja proiztičuće, ili mjesto izpunjenja naknadu štete radi neizpunjenja, ili napokon naprosto odustati od ugovora kao da ni nije bio sklopljen.

§. 354.

Ugovarajuća stranka, koja mjesto izpunitbe namjerava tražiti naknadu štete ili odustati od ugovora, dužna je o tom odmah dati obaviest drugoj stranki i dozvoliti joj, ako to dopušta narav posla, primjeran rok za naknadno izpunjenje.

§. 355.

Ako se roba ima dobaviti u točno opredieljen dan ili vrieme, neimadu uporave odredbe predidućega §. Kupac kao i prodavatelj može po volji poslužiti se pravom pripadajućim mu po §§. 352. i 353. Medjutim i u takovu slučaju, dužan je ugovora držati se želeći odmah, kako mine urečeni dan ili vrieme, o tom dati obaviest drugoj stranki, nemože bo u protivnom slučaju zahtievati kašnje izpunjenje.

§. 356.

Glede pravah stranakah u predidućem §. ustanovljenih služe mjerilom načela sljedeća:

1. Ako prodavatelj želi mjesto izvršenja prodati robu na račun kupca, nalazećega se u zadocnenju, dužan je, u koliko roba ima sajamsku ili burzovnu cienu, obaviti prodaju odmah iza izminuća uročenoga dana ili vremena; inače bo se prodaja nesmatra kao učinjena na račun kupca. Predtečna obaviest u zadocnenju se nalazećega kupca nije istina u takovu slučaju potrebita, ali se kupcu ima odmah dati obaviest o uspjehu prodaje;
2. nasuprot ako kupac proti prodavatelju, nalazećemu se u zadocnenju, zahtieva mjesto izpunjenja naknadu štete, sačinjava tada predmet te naknade pri robi imajućoj cienu sajamsku ili burzovnu, razlika, koja se u mjestu i u čas izvršenja pokazuje medju cienom ugovorenom i cienom sajamskom, dotično burzovnom. Uz to ipak nije izključeno, da kupac može tražiti takodjer i naknadu dokazive veće štete.

§. 357.

U slučajevih predidućega §. vlastna je stranka svaka zadocnenje druge stranke na troškove njezine konštatovati dati prosvjednom izpravom.

Glede prosvjeda u slučaju takovu služe mjerilom odredbe mjenbenoga zakona.

§. 358.

Ako u slučajevih §. 352., 353. i 355. iz okolnostih, naročito iz naravi posla, iz namjere ugovarajućih stranakah, ili iz svojstva predmeta ugovara proizlazi, da se izvršenje može razdieliti na obih stranah, može ugovarajućih stranakah koja odustati samo glede diela ugovora, koji druga stranka ugovarajuća nije još izvršila.

POGLAVJE DRUGO.

Pojedine vrsti kupnje.

§. 359.

Kupnja na razvid ili probu sklapa se pod uvjet, zavisan od volje kupčeve, da će kupac iza razgledanja i probanja primiti robu. U slučaju dvojbe ima ovaj uvjet odgodnu moć.

§. 360.

Kada je roba predana kupcu, na razvid ili na probu, smatra se roba prihvaćenom, ako kupac za roka ugovorenoga i običaju primjernoga ili iza poziva prodavateljeva odmah nedade izjave.

§. 361.

Ako roba nije predana kupcu, i on za roka ugovorenoga ili običaju primjernoga neizjavi prihvat svoj, smatra se kupnja kao nesklopljena.

U pomanjkanju roka ugovorena, ili običaju primjerna može prodavatelj, minuvši okolnostim primjeran rok, pozvati kupca, da dade izjavu.

Ako kupac na poziv taj nedade odmah izjave, prestaje obveznost prodavatelja.

§. 362.

Kupnja po muštri ili probi sklapa se istina bezuvjetno, ali ipak s obvezom prodavatelja, da roba ima biti primjerna muštri ili probi.

§. 363.

Ako kupac nije kadar pokazati poslanu mu muštru ili probu, uzima se, da roba odgovara muštri ili probi.

§. 364.

Ako su stranke ugovorile, da prodavatelj može po volji odustati od ugovora, smatra se kupnja sklopljenom pod uvjetom razriešujućim.

Pravo odstupa mora se u pomanjkanju ine uglave izvršiti za tri dana, računajuć od sklopljenja ugovora.

§. 365.

Izvršenjem prava odstupa gubi kupnja pravnu kriepost.

U slučaju takovu dužan je povratiti kupac predmet kupnje, a prodavatelj kupovninu. Ako predmet kupnje nebi bio u obće u gorem stanju povraćen, dužan je kupac naknaditi od tud proiztičuću štetu.

§. 366.

Prodavatelj nemože se pravi, proiztičućimi iz priuzdržaja odstupa poslužiti proti osobi, koja je predmet od kupca pribavila u dobroj vjeri; u slučaju tom može on od kupca samo zahtievati naknadu štete.

§. 367.

Pravo odstupa može se ugovoriti takodjer i na korist kupca; ovaj se medjutim može za roka u §. 364. naznačenoga tim pravom poslužiti samo pod uvjet, da je kadar predmet kupnje povratiti u stanju, kako ga je primio.

Naslov treći.

O poslu komisijonarskom.

§. 368.

Sklapanje trgovačkih poslovah smatra se komisijom (naručbom), kada ga tko po nalogu čini u vlastito ime, nego na račun koga drugoga (komitenta, naručitelja). Tko se takovim sklapanjem poslovah bavi kao obrtom, imade se smatrati komisijonarom (naručevnikom).

Iz poslovah, koje komisijonar sklopi s trećimi osobami, nastaju njemu prava i obveze; medju naručiteljem i trećom osobom nenastaju prava ni obveze.

Ako se posao po izričnoj volji komitenta sklopi u njegovo ime, tada se isti posao nesmatra kao komisija, nego kao nalog.

§. 369.

Komisijonar dužan je izvršiti posao pomnjom uredna trgovca, primjerno interesom komitenta i u smislu naloga; obvezan je nadalje prama potrebi dati

obaviest komitentu i poimence o obavljenju komisije bez odvlake ga izvjestiti; dužan je napokon o poslu položiti račun komitentu i izpuniti mu, što isti komitent ima tražiti iz posla.

Ako komisijonar neizvede posao po nalogu, nije dužan komitent priznati posao kao na račun mu sklopljen, a svakako može zahtievati naknadu štete.

§. 370.

Komisijonar, koji obavi prodaju izpod opredieljene mu ciene, dužan je komitentu naknaditi razliku ciene, u koliko nije kadar dokazati, da se prodaja nije mogla izvesti u cienu opredieljenu, ter da je obavljenom prodajom od komitenta odvratio štetu.

Ako komisijonar pri kupnji predje cienu opredieljenu, vlastan je komitent odbiti posao kao nesklopljen na račun njegov, u koliko se komisijonar uz obaviest neočituje istodobno pripravnim namiriti razliku.

Komitent medjutim, ako želi odbiti kupnju kao nesklopljenu na račun njegov, dužan je primivši obaviest odmah to na znanje staviti komisijonaru, inače bo se smatra kupnja kao odobrena.

§. 371.

Ako se na robi, poslanoj komisijonaru, prigodom preuzimanja obnadju iz vana opazive oštetbe ili manjci, dužan je, uz obveznost naknadjenja štete u protivnom slučaju, komisijonar braniti interese komitentove proti odpremniku ili vozaru, imati skrb za dobavu dokazah vrhu stanja robe, i o tom odmah dati obaviest komitentu.

Komisijonar može stanje robe konštatovati dati putem vještačkoga očigleda i prodati ju u smislu §. 347., ako je izvržena pokvarenju, a odgodba je skopčana s pogibelju.

§. 372.

Ako se na robi pokaže promjena, radi koje bi ona mogla izgubiti svu vriednost, vlastan je komisijonar, u koliko radi kratkoće vremena nije moguće od komitenta naputak izhoditi, ili isti komitent oklieva dati nalog, prodati robu polag odredbe §. 347.

Isto to može učiniti komisijonar u svakom slučaju, kada komitent, premda bi mu polag naravi stvari to bila dužnost, propusti glede robe učiniti odredbu.

§. 373.

Komisijonar odgovoran je za štetu, koja se dogodi u robi skrbi njegovoj izručenoj, u koliko nije kadar dokazati, da pomnjom urednoga trgovca nije bilo moguće ukloniti štetu.

Za propuštenje osiguranja odgovoran je samo tada komisijonar, ako mu je glede osiguranja robe podielio nalog komitent.

§. 374.

Tražbine nastajuće iz poslovah, što jih je sklopio komisijonar, može komitent tek iza ustupa njihova potjerati proti dužniku.

Tražbine takove smatraju se medjutim naprama komisijonaru i vjerovnikom njegovim i tada kao tražbine komitentove, ako i nisu bile ustupljene.

§. 375.

Ako komisijonar bez privole komitenta dade predujam ili vjeresiju trećim osobam, čini to na vlastitu pogibelj.

U koliko se medjutim vjeresija glede kupovnine dana može opravdati običajem trgovačkim, vladajućim u mjestu, gdje je posao sklopljen, vlastan je dati ju takodjer i komisijonar predpostavljajuć, da od komitenta svojega nije dobio protivan naputak.

Komisijonar, koji bez povlasti učini prodaju na vjeresiju obvezan je kao dužnik odmah platiti kupovninu, ako komitent neodobri prodaju, učinjenu na vjeru. U koliko je komisijonar kadar dokazati, da je uz platež u gotovu novcu bilo moguće postići nižu samo cienu, dužan je tada naknaditi samo tu cienu, ako bi ipak ciena ta niža bila od ciene, što ju je opredjelio komitent, takodjer i razliku ciene u smislu §. 370.

§. 376.

Komisijonar dužan je odgovarati kao neposredni dužnik za platežne ili ine obveze stranke s njim ugovarajuće, ako je to na se primio, ili mu prinadleži odgovornost polag običaja trgovačkoga, vladajućega u mjestu poslovanja njegova.

§. 377.

Komitent dužan je komisijonaru naknaditi sve, što je ovaj za posao izdao u gotovu novcu ili na njega uložio potrebito ili koristno. Ovo valja takodjer i u slučaju, kada komisijonar upotriebi vlastita svoja skladišta, svoja sredstva prevozna ili vlastite radnike.

Uz to može komisijonar zahtievati za obavljeni posao proviziju komisijonarsku, koja se u pomanjkanju naročite ustanove opredieljuje primjerno mjestnomu običaju trgovačkomu. Ako je komisijonar na se uzeo jamstvo za obveze ugovarajuće stranke (stare del credere), može zato zahtievati posebnu proviziju. Provizija se redovito može samo tada zahtjevati, kada je posao kraju priveden.

Pri komisiji prodajnoj medjutim može komisijonar, ako se bez krivnje njegove posao nije mogao izvesti, povraćajuć robu zahtievati proviziju, u koliko to dozvoljuje mjestni običaj trgovački.

§. 378.

Kada komisijonar sklopi posao pod povoljnijimi uvjeti, nego jih je ustanovio komitent, pripada od tud proiztičuća korist komitentu.

§. 379.

Komisijonaru pripada na komisijonalnu robu, u koliko se ona još nalazi u posjedu njegovu, ili u koliko može s njom razpolagati u obće i naročito sredstvom konosamentah, tovarnih ili skladištnih listovah, pravo zaloga do iznosa troškovah na poslove komisijonalne uloženih, komisijonalnih provizijah, predujmovah, zajmovah, preuzetih mjenbenih i inih obvezah, kao i tražbinah osnivajućih se na tekućem računu i proiztičućih iz posla komisijonalnoga.

Na temelju toga prava zaloga, koje je kriepostno i u slučaju stečaja, razpisana medjutim proti komitentu, može komisijonar glede spomenutih tražbinah svojih uz prednost, iduću ga prije komitenta i vjerovnikah komitentovih, namiriti sebe.

To isto valja takodjer i glede tražbinah proiztičućih iz komisijonalnoga posla i nalazećih se još na dugu.

§. 380.

Ako komitent nezadovolji u valjano doba obvezam, spomenutim u predidućem §, vlastan je tada komisijonar namiriti se iz predmetah založnih polag odredbah §§. 305. i 307.

§. 381.

Kada predmet komisije sačinjava kupnja ili prodaja robe, mjenicah ili papirah novčane vrednosti, imajućih burzovnu ili sajamsku cienu, vlastan je komisijonar, predpostavljajuć da mu komitent nije inako naložio, nabaviti se imajuću robu dati sam kao prodavatelj, robu pak u komisiju mu predanu zadržati za sebe kao kupac.

U slučaju takovu se komisijonaru prinadležeća dužnost položenja računa ograničuje samo za dokaz, da se je pri proračunanju ciene držao ciene burzovne ili sajamske, bilježene u čas izvršenja naloga.

Ugovorenu, dotično u §. 377. navedenu proviziju, nadalje troškove komisijonalne pravilno nastajuće, vlastan je on zaračunati takodjer i u takovu slučaju.

Ako komisijonar istodobno s obavjesti, glasećom o izvršenju naloga, nenaznači kao kupca ili prodavatelja treću osobu koju, može komitent komisijonara smatrati kao kupca, dotično prodavatelja.

§. 382.

Kada komitent opozove nalog, i taj opoziv stigne komisijonaru prije, nego bude odpravljena obaviest, glaseća o izvršenju naloga, nije više vlastan komisijonar poslužiti se pravom, da naznači sebe kao prodavatelja ili kupca.

§. 383.

Odredbe, sadržane u naslovu ovom, imadu se i tada uporavljati, kada trgovac, u kojega poslovni krug to inače nespada, usljed naloga sklopi na račun drugoga koga u vlastito ime pojedini koji posao trgovački.

POGLAVJE ČETVRTO.

O poslu odpremničkom.

§. 384.

Primanje razašiljanja robe smatra se poslom odpremničkim, kada isto razašiljanje tko sredstvom vozarah i brodarah obavlja u vlastito ime, ali na račun koga drugoga. Tko se takovimi poslovi bavi kao obrtom, imade se smatrati odpremnikom.

§. 385.

Odpremnik odgovoran je za štete nastajuće pri preuzimanju i prihrani robe, pri izboru vozarah i posredujućih odpremnikah i pri obavljanju spedicije, koju je na se uzeo, u obće, ako nebude postupao pomnjom urednoga trgovca. Da je postupao pomnjom urednoga trgovca, dužan je dokazati odpremnik.

Kada odpremnik i predavatelj stalnim iznosom unapried medjusobno ugovore odpremne troškove, odgovoran je tada, u pomanjkanju ine uglave, sam odpremnik, neposredno za postupak vozarah i posredujućih odpremnikah, obavljajućih spediciju.

§. 386.

Ako odpremnik bez važna razloga odstupi od načina ili vrsti odpreme, što ju je naznačio predavatelj, odgovoran je on tada i za slučajnu nesreću. Iznimka ima u ovom slučaju tada mjesta, kada odpremnik može dokazati, da bi se slučajna nesreća bila dogodila takodjer i uz točno obdržavanje naloga.

§. 387.

Odpremnik može osim pripadajućih mu pristojbah zahtievati naknadu troškovah, izdatakah, i svega u obće, što je neobhodnim načinom i koristno uložio

pri spediciji. Nemože medjutim od ugovorene računati veću vozarinu. Odpremna provizija sačinjava predmet slobodnoga ugovora; u pomanjkanju takova ugovora služi mjerilom običaj mjestni.

U slučaju, kada predavatelj i odpremnik medjusobno ugovore prevozne troškove opredieljenim iznosom, može se pristojba za spediciju samo tada računati, ako je izrično ugovorena bila.

§. 388.

Odpremniku pripada na robu, u koliko se ona nalazi u posjedu njegovu, ili u koliko može s njom razpolagati, pravo zaloga do iznosa pristojbah za spediciju i prevažanje, zatim troškovah, izdatakah kao i predujmovah danih na robu, glede udjelotvorenja kojega prava služe mjerilom odredbe §§. 379. i 380.

Ako se pri spediciji upotriebi sudjelovanje posredujućega odpremnika, dužan je isti posredujući odpremnik udjelotvoriti prava prednika, naročito pravo njegovo zaloga.

U koliko prednika glede tražbine njegove namiri sljednik, prelazi tada tražbina i pravo zaloga na nasljednika. To isto valja takodjer i glede vozareve tražbine i prava zaloga, ako i u koliko je vozara namirio posredujući odpremnik.

§. 389.

Odpremnik može u pomanjkanju protivne uglave i sam obaviti prevoz. U slučaju tom pripadaju mu prava i dužnosti vozara, i vlastan je osim pristojbah u §. 387. spomenutih računati takodjer i vozarinu.

§. 390.

Tužbe, koje se mogu povesti proti odpremniku radi posvemašnjega ili diomičnoga izgubljenja, oštećenja ili zakašnjenja predaje robe, zastaruju za godinu danah. Taj rok zagode počima u slučaju posvemašnjega izgubljenja robe od dana, kojega bi se imala bila učiniti predaja, a u inih slučajevih od dana, kojega je roba faktično predana.

Istim načinom zastaruju takodjer i prigovori, koji se mogu povesti radi posvemašnjega ili diomičnoga izgubljenja, oštećenja ili zakašnjenja predaje robe, ako obaviest o tih faktih nebude odpremniku poslana za godinu danah.

U slučaju prevare ili pronevjerenja, što jih je počinio odpremnik, neimaju uporave ustanove ove.

§. 391.

Glede pravah i obvezah odpremnika služe, u koliko glede njih nenalazi ustanova u naslovu ovom, mjerilom odredbe prediducega naslova.

§. 392.

Odredbe naslova ovoga imadu takodjer i tada uporavu, kada trgovac, nespadajuć mu to u redoviti krug poslovanja, preduzme pojedinih poslovah odpremnih.

Naslov peti.

O poslu vozarskom.

POGLAVJE PRVO.

O poslu vozarskom u obće.

§. 393.

Poslom vozarskim imade se smatrati posao, koji se sklapa glede prevažanja robe na suhu ili po riekah i vodah nutarnjih. Tko se takovimi poslovi bavi kao obrtom, smatra se vozarom.

§. 394.

Vozni list služi za dokaz o ugovoru, sklopljenom medju predavateljem i vozarom.

Vozar može zahtievati, da mu se izda vozni list.

§. 395.

Vozni list sadržaje:

1. Označbu robe po kakvoći, količini i obilježju;
2. ime i prebivalište vozara;
3. ime predavatelja;
4. ime osobe, kojoj se imade izručiti roba;
5. mjesto opredjeljenja robe;
6. odredbe tičuće se vozarine;
7. posebne ustanove, sklopljene medju strankami glede inih točakah naročito glede vremena, do kojega ima roba prispjeti na mjesto opredjeljenja, ili glede zadocnenja u tom obziru;
8. mjesto i dan izdatka.

§. 396.

Predavatelj dužan je pri robi, koja se prije nego bude izručena primatelju, ima podvrći postupku carinskomu ili poreznomu, obskrbiti vozara potre-

bitimi popratnimi pismi. U koliko nepada krivnja na vozara samoga, odgovoran je predavatelj vozaru za kazni i štete, koje postignu ovoga radi nepravilnosti ili nedostatnosti propratnih pisamah.

§. 397.

Transport imade se u pomanjkanju naročite ustanove ili mjestnoga običaja započeti za roka primjerena okolnostim.

Kada se započetak transporta ili nastavak puta preprieči uslied naravskih dogadjajah, ili inih slučajevah, predavatelj nije dužan čekati, dok se ukloni zaprieka, nego može odstupiti od ugovora; dužan je medjutim u slučaju takovu vozaru, u koliko na njega nepada krivnja, naknaditi troškove pripravne i tovarenja ili stovarivanja robe, ter iznos vozarine dolazeći na prevaljeni put. Svotu naknaditi se imajuću, ustanovljuje, ako se glede toga nemogu sporazumjeti stranke, u pomanjkanju mjestnoga običaja sud.

§. 398.

Vozar odgovoran je za svaku štetu, koja od časa preuzeća do izručenja nastane na robi gubitkom ili oštećenjem, u koliko nemože dokazati, da je štetu prouzrokovala veća neodoljiva sila ili naravska kakvoća robe, naročito unutarnje pokvarenje, sahnuće, obično curenje ili manjci omota, koji se nemogu izvana opaziti. —

Za dragocienosti, novac ili papire novčane vriednosti odgovoran je samo tada vozar, ako mu je naznačena ta kakvoća ili vriednost predmetah.

§. 399.

U slučaju naknade radi gubitka ili oštećenja robe imade se pri proračunanju štete kao temelj uzeti obična trgovačka vriednost robe, kako su ju, ako je potrebito, ustanovili vještaci, a u pomanjkanju vriednosti te, obična vriednost robe. —

Primjerno tomu dužan je vozar u slučaju gubitka robe naknaditi običnu trgovačku vriednost, koju je roba iste vrsti i kakvoće imala u mjestu opredjeljenja u čas, kada se je bila imala obaviti izručba; nasuprot se u slučaju oštećenja robe imade naknaditi diferencija, koja obstoji medju prodajnom cienom oštećene robe i običnom trgovačkom vriednosti, koju bi ista roba bez oštećenja imala bila u mjestu i u čas izručbe.

Od odštetne svote imade se u svakom slučaju odbiti, što je usljed gubitka, dotično pokvarenja prištedjeno carinskih i inih troškovah.

Ako je postupao vozar ili ljudi njegovi kažnjivom nebrižljivosti ili zlobnom namjerom, ter se to može dokazati, dužan je tada vozar naknaditi cielu štetu (§. 272.).

§. 400.

Vozar odgovoran je za štetu, proizticuću iz promašaja ugovorenoga ili običaju primjernoga roka dobave, u koliko nije kadar dokazati, da pomnjom urednoga vozara nebijaše moguće izbjeći zakašnenje.

§. 401.

Ako je za slučaj promašenja dobavnoga roka ugovoren odbitak opredieljenoga diela vozarine, ili podpuni gubitak te vozarine, ili ina kazan konvencijonalna, može se u slučaju dvojbe zahtievati takodjer i naknada štete, proizticuće iz zakašnjenja i nadilazeće iznos spomenutih uglavah.

U koliko je kadar dokazati vozar, da pomnjom urednoga vozara nebijaše moguće izbjeći zakašnjenje, može se zahtievati uporava spomenutih uglavah tada samo, ako je to ugovorom ustanovljeno bilo.

§. 402.

Vozar odgovoran je za osobe, koje upotrebljuje pri izvršenju prevoza, što je na se uzeo.

§. 403.

Ako vozar predade robu drugomu vozaru, da sasvim ili dielom obavi prevoz, što ga je bio uzeo na sebe, odgovoran je on, dok se preda roba, ne samo za sljednika svojega, nego takodjer i za sve sljedeće vozare.

Svaki vozar, koji je sljednik drugoga vozara, pristupa tim, što je robu preuzeo s izvornim voznim listom, u smislu toga voznoga lista ugovoru voznomu, postaje odgovoran prednikom svojim za obveze proizticuće iz obavljenoga jur prevoza, ter ujedno uzima na sebe samostalnu obvezu, da će u smislu izvornoga ugovora obaviti prevoz.

§. 404.

Vozar dužan je izvršiti kašnje dane naloge predavatelja, tičuće se povraćenja robe, ili izdatka njezina u ruke drugoga primatelja, nego je u voznom listu naznačen, dokle god još nije iza prispietka robe u mjestu opredjelenja predao naznačenom mu primatelju vozni list.

Ako je ta predaja jur učinjena, biti će vozar vlastan paziti samo na naloge naznačenoga mu primatelja, u protivnom bo je slučaju odgovoran tomu primatelju za robu.

U slučaju, kada je izdana predatnica, pripada to pravo razpoložbe samo vlastniku predatnice.

§. 405.

Vozar dužan je robu u mjestu opredjeljenja njezina izručiti primatelju naznačenomu u voznom listu.

§. 406.

Primatelj u voznom listu naznačeni vlastan je prije još, nego prispije roba na mjesto opredjeljenja, radi osiguranja njezina učiniti potrebite razpoložbe i radi toga vozaru dati potrebite naputke.

Izručenje robe prije nego ona stigne na mjesto opredjeljenja, vlastan je on tada samo zahtievati, ako je vozar na to opunomoćen u smislu §. 404.

§. 407.

Čim roba prispije u mjestu opredjeljenja, prosto je primatelju u voznom listu naznačenomu uz izpunitbu obvezah, koje se mogu razabrati iz voznoga lista, radi izpunjenja na temelju voznoga ugovora pripadajućih mu pravah u vlastito ime proti vozaru povesti tražbinu, navlastito prisiliti ga na izručenje voznoga lista i predaju robe, predpostavljajuć da prije povedenja tužbe nije u smislu §. 404. podieljen protivan naputak.

Da li naznačeni primatelj postupa u vlastitom ili tudjem interesu, nečini razlike.

§. 408.

Prihvatom robe i voznoga lista, obvezuje se primatelj namiriti vozara u smislu voznoga lista.

§. 409.

Ako se nemože pronaći onaj, tko je naznačen kao primatelj robe, ili on uzkrati primiti robu, ili ako se porodi razpra glede preuzeća ili kakvoće robe, vlastna je stranka interesovana konštatovati dati stanje robe putem sudbenoga očevida.

Uz to može sud u mjestu predaje na prošnju interesovane stranke odrediti, da se roba predtečno izruči u javno skladište ili pod skrb treće koje osobe, i da se radi namirenja vozarine i inih tražbinah vozarevih proda putem javne dražbe roba ili dio njezin.

Glede te prošnje imade sud ponajprije saslušati protivnu stranku, u koliko se ona nalazi u mjestu.

§. 410.

Prihvatom robe i izplatom vozarine prestaje svaka tražbina proti vozaru.

Radi nedostatka i oštećenja medjutim, koje prigodom predaje robe nebi jaše moguće izvana opaziti, može se i iza prihvata robe i izplate vozarine potegnuti vozar na odgovornost, kada se nedostatak ili oštećenje odmah iza opaženja konštatuje u smislu §. 409., ter ujedno dokaže, da se je nedostatak ili oštećenje zbilo od časa predaje do časa izručenja.

Odredbe §. 390. tičuće se zagode tužbe i prigovorah imadu uporavu takodjer i glede vozarah.

§. 411.

Vozaru pripada pravo zaloga na dopremljenu robu do iznosa tražbinah, proiztičućih iz voznoga ugovora, poimence do iznosa vozarine, skladištne pristojbe, kao i carinah, i inih izdatakah. Pravo to postoji, doklegod nebude primatelju predana dopremljena roba.

Na temelju prava zaloga, koje je kriepostno i u slučaju stečaja razpisana proti vlastniku, vlastan je vozar zahtievati, da se radi namirenja njegovih tražbinah u smislu §. 409. obavi u cielom ili diomice prodaja robe dopremljene.

§. 412.

Ako roba prodje kroz ruke više po redu vozarah, dužan je, u koliko vozni list neodredjuje inako, posljednji vozar prigodom predaje realizovati tražbine prednikah svojih, proiztičuće iz voznoga lista, i u izvršenje privesti prava njihova, poimence pak takodjer i pravo zaloga.

Vozar, koji namiri tražbine prednika svojega, stupa kriepošću zakona u svaukupna prava istoga prednika. Isto to valja i glede tražbine odpremnikove, koju namiri vozar (§. 388.).

Pravo zaloga prednikah postoji, dokle god neugasne isto pravo pripadajuće posljednjemu vozaru.

§. 413.

U koliko je na istu robu u smislu §§. 379., 388. i 411. stečeno više pravah založnih, pripada medju pravi zaloga, koja proiztiču iz spedicije dotično prevoza, kašnje nastavšemu prednost pred nastavšim prije; ova prava zaloga imaju prednost pred pravom založnim, pripadajućim komisijonaru i u obziru predujmovah odpremniku; medju ovimi potonjimi pravi pak prečje je prije nastavše od kašnje nastavšega.

§. 414.

Ako vozar bez izplate vozarine preda robu, gubi kako on tako i predidući vozari i odpremnici pripadajuća jim proti prednikom svojim prava zavrate. Glede prava tužbe proti primatelju nenastaje tim promjena.

§. 415.

Predavatelj i vozar mogu ugovoriti, da vozar vrhu predane mu robe izdade tovarni list.

Tovarnim listom obvezuje se vozar prama svakomu zakonitomu vlastniku izprave, da će izdati robu.

§. 416.

Tovarni list, koji se kao takav imade u tekstu izrično naznačiti, i koji je vozar dužan podpisati, mora sadržavati:

1. Naznačenje robe imajuće se prevažati i količinu njezinu;
2. ime vozara;

3. ime predavatelja;
4. ime osobe, kojoj ili na odredbu koje će se imati izručiti roba. Kao takav imade se smatrati predavatelj, ako tovarni list glasi samo na odredbu;
5. mjesto izručbe;
6. mjesto i vrieme izdanja;

Ako to zahtieva vozar, dužan je predavatelj izdati mu kopiju tovarnoga lista, providjenu podpisom njegovim.

§. 417.

Tovarni list odlučan je glede pravnih odnošajah medju vozarom i primateljem. Odredbe voznoga ugovora, neuvrštene u tovarni list, neimaju pravne moći naprama primatelju.

Glede pravnih odnošajah medju vozarom i predavateljem služi mjerilom vozni ugovor.

§. 418.

Ako je izdan tovarni list, vlastan je tada vozar samo u slučaju izvršiti kašnje naputke predavateljeve, odredjujuće da se roba povrati ili izruči drugomu, a ne u tovarnom listu, naznačenomu primatelju, ako mu se povrati tovarni list. Prekršivši tu odredbu, odgovoran je on zakonitomu vlastniku tovarnoga lista za robu.

§. 419.

Robu preuzeti smatra se ovlaštenim, tko je u tovarnom listu naznačen kao primatelj ili tko pri tovarnom listu, glasećem na odredbu, dokaže pravo svoje vlastničtva neprekinutim, i sve do njega sižućim redom naledjah.

Vozar dužan je izručiti robu samo uz povratak tovarnoga lista, providjenoga s potvrdom primutka.

Odredbe tičuće se pravah i obvezah vozarevih, imadu i u slučaju uporavu, kada je izdan tovarni list.

§. 420.

Odredbe poglavja ovoga imadu i tada uporavu, kada trgovac, nespadajuć mu to u krug redovitoga poslovanja, u pojedinih slučajevih uzme na sebe prevoz robe na kopnu, po riekah ili unutarnjih vodah.

§. 421.

Na zavode poštanske imadu samo u toliko uporavu odredbe poglavja ovoga, u koliko se te odredbe neprotive obstojećim u obziru tom posebnim naredbam.

POGLAVJE DRUGO.

Posebne ustanove glede voznih poslovah željezničkih.

§. 422.

Odredbe zakona ovoga, tičuće se posla vozarskoga, imadu s preinakami, sadržanimi u §§. sliedećih, uporavu takodjer i na vozne poslove željeznicah.

§. 423.

Javnomu prometu izručene i za transport opredieljene željeznice nemogu na pruguh željeznicah svojih, što jih naznači predavatelj, uzkratiti transport, predpostavljajuć:

1. Da je roba po svojstvu i omotu svojem polag tečajnih propisah ili uredjenja ter načina upotrebljavanja željeznice prikladna za prevažanje;
2. da predavatelj, kao vežuće ga odredbe ravnateljstva, tičuće se vozarine, tovarenja i inih za transport dozvoljenih uvjetah priznaje;
3. da su redovita vozna sredstva željeznice dovoljna za obavu transporta.

Željeznice nisu prije, nego se može obaviti odprema, dužne radi prevoza preuzeti robu. Dužne su medjutim, ako to dopuštaju prostorije željeznice, na zahtjev predavatelja preuzeti robu u pohranu, i izvršiti prevoz polag odredbah ovoga §.

Ako to ustroj željeznice, okolnosti transportne ili javni interesi nezahtjevaju, nesmije se glede vremena odpreme nikojemu predavatelju dati prednost.

Odredbam ovoga §. protivni čini nalažu poduzeću dužnost naknaditi iz njih proizstičuću štetu.

§. 424.

Željeznice, naznačene u prediducem §. nisu osim slučajevah u sljedećih paragrafih navedenih vlastne odredbe §§. 398., 399., 400., 402., 403., 410. i 423. zakona ovoga, tičuće se obveznosti naknaditi štetu, niti u obziru početka, obsega i trajanja obveznosti, niti u obziru dužnosti dokazne preinačiti na korist svoju ugovori, pravili ili posebnimi uglavami.

Odredbi ovoj protivni ugovori i uglave neimaju pravne krieposti.

§. 425.

Željeznica može ugovoriti:

1. Glede robe koja se polag uglave učinjene s predavateljem ima prevažati u otvorenih kolih: da neuzima na se odgovornost za

štete, koje bi nastale iz pogibelji, skopčane s tim načinom prevažanja. Medju pogibelji skopčane s tim načinom prevažanja nemože se medjutim računati u oči udarajući gubitak na težini i posvemašnji ili diomični gubitak robe;

2. glede robe, koja se, premda bi po kakvoći joj tečajem prevažanja radi izbjegnuća oštećenja ili gubitka zahtievala zavitak, predade ili bez ikakova zavitka ili manjkavo samo zavita: da neuzima na se odgovornost za štete, koje bi mogle nastati iz pogibelji, skopčane s pomanjkanjem zavitka ili s manjkavosti njegovom;
3. glede robe, koje tovarenje ili stovarenje polag učinjene uglave obavlja predavatelj, dotično primatelj: da neuzima na sebe odgovornost za štete, koje bi mogle nastati iz pogibelji skopčane s tovarenjem ili sa stovarivanjem ili s manjkavim tovarenjem;
4. glede robe, koja je po posebnoj kakvoći svojoj izvržena pogibelji posvemašnjega ili diomičnoga uništenja ili oštećenja, imenito polomljenja, zahrdjanja, iznutrašnjega pokvarenja, izvanrednoga curenja ili upalenja od sama sebe: da neuzima na sebe odgovornost za štete koje bi mogle nastati iz tih vrstih pogibelji;
5. glede životinje živuće: da neuzima na sebe odgovornost za štetu, koja nastane medju životinjom iz osobite pogibelji, skopčane s prevažanjem;
6. glede robe imajuće pratnju: da neuzima na sebe odgovornost za štete, kojih bi odvratak bio zadatak pratnje.

Ako je koja polag §. ovoga dopuštenih ustanovah ugovorena, imade se, dokle se nedokaže protivno, ugovorenom smatrati i predmnjeva, da je nastavšu štetu, ako je ona iz nepreuzete pogibelji nastati mogla, u istinu prouzrokovala ta pogibelj.

Željeznici pada na teret odgovornost uzprkos oprostu ugovorenomu polag §. ovoga, ako se dokaže da je šteta nastala krivnjom poduzeća ili ljudih njegovih.

§. 426.

Željeznica može ugovoriti: da za prtljag prevoza radi predan, uzima na sebe samo za slučaj odgovornost, ako isti bude potražen za stanovitoga roka, računajuć od izminuća vremena, kada je izručba imala sliediti. Rok taj nemože biti kraći od tri dana.

Izminuće sada spomenutoga roka neizključuje, da vlastnik može zahtievati izdatbu neizgubljenoga prtljaga.

§. 427.

Ako je tečajem prevoza nastala prevoza radi predana roba ili prtljag, može stranka interesovana prigodom izplate odštetne svote ugovoriti, da joj že-

ljeznica bez troška i prosto od pristojbe, i to po izboru interesovane stranke u mjestu predaje ili opredjelenja, uz povratak odštetne svote izda predmet izgubljeni, kada se isti pronadje.

§. 428.

Glede robe, koja po naravskom svojstvu svojem tečajem prevažanja gubi u pravilu na težini ili mjeri, može željeznica ugovoriti: da do iznosa izvjestnoga postotka težine ili mjere neuzima na sebe odgovornost za gubitak. Ta stavka postotna se medjutim, kada se uz jedan vozni list predade više komadah, računa posebice za svaki komad, u koliko se težina ili mjera pojedinih komadah može dokazati voznim listom ili inim načinom.

Željeznica nemože za sebe zahtievati spomenutu pogodnost, kada se dokaže, da gubitak prama okolnostim slučaja nije nastao iz svojstva robe ili da rabljena stavka postotna neodgovara tomu svojstvu ili okolnostim slučaja.

§. 429.

Željeznica može ugovoriti:

1. Da vriednost, imajuća se kao temelj uzeti pri proračunanju štete polag §. 399., nesmije nadilaziti svotu naznačenu u voznom listu, tovarnom listu ili listu o prtljagu, u pomanjkanju takovih podatakah pak, normalnu stavku, unapred ustanovljenu;
2. da naknada, imajuća se u smislu §. 400. platiti radi promašenja dobavnoga roka, nesmije nadilaziti svotu, koja je u voznom listu, tovarnom listu ili listu o prtljagu ugovorena radi osiguranja dospietka u pravo doba, u pomanjkanju pak takove uglave normalnu stavku unapred ustanovljenu, koja može sastojati takodjer i u posvemašnjem ili diomičnom gubitku vozarine.

U slučaju kažnjiva ili zlobna postupka od strane poduzeća ili ljudih njegovih, nemogu te stege odgovornosti imati uporavu.

§. 430.

Željeznica može ugovoriti, da primljenjem robe i izplatom vozarine prestaje takodjer i tražbina radi manjka ili oštećenja, koje se prigodom preuzimanja nije moglo odmah opaziti, ako se isto neprijavi za stanovita roka, računajuć od izručbe. Taj rok nesmije biti kraći od četiri tjedna.

§. 431.

Kada preuzme robu s voznim listom, polag kojega se ima prevoz obaviti po više željeznicah, priključujućih se medjusobno, može željeznica ugovoriti: da je kao vozar u smislu §. 403. dužna za cio prevoz odgovarati prva samo

željeznica i željeznica, koja s voznim listom robu posliednja preuzme, a da je nasuprot u sredini ležećih željeznicah koja dužna samo u slučaju odgovarati, kada se dokaže, da se je šteta dogodila na njezinoj prugi.

Zavrata željeznicah medju sobom ostaje tim netaknuta.

§. 432.

Kada preuzme robu s voznim listom, u kojem je kao mjesto izručbe naznačeno mjesto ležeće izvan pruge preuzimajuće ili priključujuće joj se željeznice koje, može željeznica ugovoriti: da odgovornost njezina kao vozara valja samo do mjesta, gdje prestaje prevoz na željeznici. Željeznica se u takovu slučaju glede daljnjega prevoza smatra odpremnikom.

§. 433.

U koliko predavatelj odredi u voznom listu, da roba ima ostati ili se izručiti u kojem mjestu ležećem uz željeznicu, smatra se tada, sve ako je u voznom listu i ino mjesto opredieljenja naznačeno, prevoz kao preuzet samo do mjesta prije spomenutoga, i željeznica nije odgovorna za daljnji prevoz.

Naslov šesti.

O poslu javnih skladištah.

§. 434.

Poduzeće, koje se bavi pohranom robe i izdavanjem skladištnih listovah, smatra se javnim skladištem.

Skladištni list je izprava, koja u prometu zamjenjuje robu u javno skladište položenu.

§. 435.

Javna skladišta podizati mogu koli pojedine osobe toli družtva; dužnost jim je ipak tu namjeru prijaviti sudbenomu stolu, nadležnomu glede upisa u registar tvrdkah, i izkazati barem pol milijuna forintih faktične temeljne glavnice. Temeljna glavnica nemože se osim poslovah u naslovu ovom naznačenih obratiti na ino šta.

Prije izkazanja temeljne glavnice nemože imati mjesta niti započetak poslovanja niti upis poduzeća u registar tvrdkah.

Želi li poduzeće urediti skladište svoje javno za pohranu inozemne robe, od koje nije još plaćena carina, ili robe podpadajuće još potrošarini, ter primati takovu robu u javno skladište, može to činiti samo uz obdržavanje propisah financijalnih.

§. 436.

Javna skladišta mogu na robu na pohranu i rukovanje primljenu dati predujma do dvie trećine vriednosti.

Svako poduzeće javnoga skladišta dužno je od vremena do vremena ustanoviti i obnarodovati poslovnik i cjenik svoj. Cjenik ovaj mora sadržavati stavke pristojbah, što se imadu platiti poduzeću za pohranu i sklopčano s njom poslovanje.

§. 437.

Poduzeće odgovorno je za svaku štetu, koja na robi u pohranu mu danoj od primljenja do izdanja nastane gubitkom, pokvarenjem, oštećenjem, ili zakašnjenim izručenjem robe, ako nije kadro dokazati, da je štetu prouzrokovala veća neodoljiva sila ili naravska kakvoća predmetah, (§. 398.) ili izvana neopazivi manjci zamotka, ili polagatelj sam ili ljudi njegovi.

§. 438.

Poduzeću javnoga skladišta pripada glede pristojbah njegovih pravo zaloga na robu pri njem u skladište položenu, koje je pravo kriepostno i u slučaju stečaja, odredjena proti vlastniku.

§. 439.

Poduzeće dužno je o predmetih pri njem u pohranu položenih izdati skladištni list. Taj skladištni list, koji sačinjava izrezak iz knjige pologah, što ju po chronologičkom redu vodi poduzeće, ima dva medjusobno spojena, no razstavna diela, naime: priznanicu (cédule) i založnicu (warrant).

§. 440.

Oba diela skladištnoga lista moraju sadržavati:

1. Ime javnoga skladišta;
2. tekući broj knjige pologah;
3. ime i prebivalište polagatelja;
4. naznačenje vrsti i kolikoće položenih predmetah;
5. dan izdanja i podpis po poduzeću za to opunomoćena činovnika.

§. 441.

Skladištni list može se naledjem prenašati koli u cielosti toli i razstavan na djelove.

Istodobni posjed priznanice i založnice podieljuje pravo slobodne razpoložbe s predmeti u skladište položenimi.

Založnica po sebi podjeljuje pravo zaloga na položene u skladište predmete do iznosa u zajam dane svote i pripadakah njezinih; nasuprot priznanica po sebi podjeljuje vlastniku njezinu pravo razpoložbe, ograničeno pravom založnim.

§. 442.

Kada se posebice prenese na drugoga koga založnica, mora prvo naledje sadržavati:

1. Ime i prebivalište zajmodavca;
2. svotu u zajam danu;
3. rok, kada dospieva zajam;

Podatci ti imadu se zabilježiti takodjer i na priznanicu.

Osim toga imade se prvi prienos skupa s izbrojenimi podatci zabilježiti u knjigu pologah poduzeća i zabilježba ta staviti takodjer u priznanicu, kao i založnicu. Zabilježbu tu vlastan je zahtievati svaki takodjer kašnji vlastnik založnice.

§. 443.

Javno skladište dužno je dozvoliti vlastniku i priznanice i založnice, da svako doba može pregledati u skladište položene predmete.

§. 444.

Poduzeće javnoga skladišta dužno je predmete pri njem u skladište položene izdati jedino uz povratak priznanice i založnice, dotično uz izplatu založnicu obterećujuće svote i pripadakah njezinih.

§. 445.

Kada vlastnik priznanice, razstavljene od založnice, želi iz javnoga skladišta izvaditi predmete u polog stavljene, dužan je on izkupiti založnicu.

Ako je medjutim posjedatelj založnice odsutan ili nepoznat, ili se stranke glede uvjetah odplate nemogu pogoditi, vlastan je posjedatelj priznanice položiti javnomu skladištu založnu svotu skupa s pripadci njezinimi. Tim pravom može se on poslužiti takodjer i prije dospietka skladištnoga lista.

§. 446.

Nebude li svota založna plaćena na rok dospietka, dužan je vlastnik založnoga lista, pod gubitkom prava zavrate u protivnom slučaju, prosvjedom pri prvom indosantu konštatovati dati fakt taj.

Glede roka i načina prosvjeda služe mjerilom odredbe zakona mjenbenoga.

§. 447.

Ako se izplata neučini za tri dana od dospietka računajuć, vlastan je posjedatelj založnice zahtievati, da se uz intervenciju vjerodostojne osobe putem javne dražbe prodadu u javno skladište položeni predmeti i on bude namiren iz prodajne svote. Isto pravo pripada proti vlastniku priznanice i prvomu indosantu, kada on izkupi založnicu.

Vlastnik založnice, zadobivši podpuno namirenje, dužan je javnomu skladištu povratiti skladištni list. Preostatak od prodajne svote pripadu vlastniku priznanice i imade se, ako je boravište mu nepoznato, položiti na korist njegovu u sudbene ruke.

U koliko prodajna svota nenamiruje svotu na založnicu danu, imade se učinjena diomična odplata zabilježiti na založnicu, i ista založnica opet izručiti vlastniku.

§. 448.

Vlastniku založnice nenamirenomu podpuno iz predmetah u skladište položenih, pripada proti indosantom pravo zavrate do iznosa nepokrivene tražbine, glede kojega prava služe mjerilom odredbe mjenbenoga zakona.

Rok zavrate imade se računati od dana, kojega je dovršena dražba. Pravo to prestaje medjutim, ako vlastnik založnice dražbenu prodaju predmetah u skladište položenih nepotraži za trideset danah, računajuć od podignuća prosvjeda.

§. 449.

Nebudu li na opredieljeno vrieme u javno skladište položeni predmeti izkupljeni izminućem roka položnoga, ili na neopriedieljeno vrieme položeni predmeti za godinu danah, od položenja računajuć, ili prieti tečajem vremena položnoga predmetom položenim pogibelj pokvarenja, vlastno je javno skladište, davši predtečno obaviest polagatelju, uz intervenciju vjerodostojne osobe dražbenim putem razprodati dati predmete u skladište položene i namiriti se iz prodajne svote glede tražbine svoje.

Iznos prodajne svote, nadilazeći tražbinu poduzeća, imade se izdati vlastniku založnice, eventualni suvišak pak polagatelju ili pravnomu nasljedniku njegovu.

Ako je nepoznato boravište budi vlastnika priznanice, budi vlastnika založnice, imade se pripadajući jim dio prodajne svote staviti u sudbeni polog.

§. 450.

Na predmete u javno skladište položene nemogu niti osiguranja, niti ovrhe voditi vjerovnici vlastnika priznanice ili založnice.

Priznanica dotično založnica po sebi može biti predmet osiguranja, kao i ovrhe.

§. 451.

Vlastniku priznanice i založnice pripada u slučaju uništenja ili oštećenja predmetah u javno skladište položenih isto pravo na svotu asekuracijonalnu, koje je imao glede predmetah u skladište položenih.

§. 452.

Glede amortizacije izgubljene priznanice ili založnice služe mjerilom odredbe mjenbenoga zakona.

Iza povedenja amortizacijonalnoga postupka može vlastnik priznanice ili založnice, davši potrebitu sigurnost, zahtievati od poduzeća, da mu izda duplikat. Iznos svote za sigurnost služeće, ako se glede nje nemogu pogoditi stranke, opredieljuje sud.

Kada se izgubljena priznanica ili založnica izjavi ništetnom, imade se povratiti svota za sigurnost dana.

Naslov sedmi.

O poslu asekuracijonalnom.

POGLAVJE PRVO.

Ustanove obćenite.

§. 453.

Svako poduzeće asekuracijonalno dužno je pri sudbenom stolu, nadležnu glede upisivanja tvrdkah, za svaku granu poslovah asekuracijonalnih, s kojom se kani baviti, posebice izkazati barem sto hiljadah forintih efektivne plaćene asekuracijonalne temeljne zaklade.

Prije izkazanja te zaklade nemože mjesta imati niti upis u registar tvrdkah, niti započetak poslovanja.

§. 454.

Poduzeća asekuracijonalna dužna su prigodom upisa u registar tvrdkah prijaviti načela, polag kojih se ima ulagati plaćena temeljna glavnica i pričuvna zaklada. Ta načela stavlja na obće znanje sudbeni stol.

Poduzeće nesmije odstupiti od obnarodovanih načelah, dok nebude prijavljena sudbenomu stolu, i obnarodovana namienjena preinaka.

§. 455.

Poduzeća osiguravajuća život dužna su prigodom upisa u registar tvrdkah osim načelah u predidućem §. navedenih, prijaviti načela, kako se izračunava rezerva premijah i ujedno predložiti uporabljene pri tom skrižaljke mortaliteta, dotično trajanja života, ter naznačiti izmjeru kamatah, uzetu kao temelj računanja.

Ta načela neimaju se istina obnarodovati; ali je svatko vlastan pri sudbenom stolu razgledati jih i izvaditi si jih u prepisu.

Pri asekurancijah, koje su prihvaćene prije prijave namienjenih preinakah tih načelah, nesmije se kao temelj uzeti manja rezerva premijah od prvobitno prijavljene.

§. 456.

Rezerva premijah za osigurnje života smije se uložiti samo na sljedeći način:

1 U hipotekarne zajme do iznosa neobterećene polovice vriednosti nepokretnine;
2. u državne papire i prioritetne obveznice poduzećah, uživajućih državnu garanciju kamatah;
3. u založne obveznice, bilježene na burzi budapeštanskoj;
4. u zajme na družtvene police, izdane u ime osiguranja života i na papire novčane vriednosti, naznačene u točki 2. i 3.

§. 457.

Poduzeća asekuracijonalna dužna su izkaz primutakah i izdatakah, a isto tako i bilancu svake godine radi obnarodovanja predložiti nadležnomu sudbenomu stolu.

§. 458.

Pri sastavljanju izkaza primutakah i izdatakah služi mjerilom postupak sljedeći:

Medju primutke imadu se uvrstiti:

1. Primutci premijah poslovne godine u cielosti (bez odbitka provizije) polag raznih granah asekuracijonalnih;
2. kamate;
3. ini primutci;

Medju izdatke imadu se uvrstiti:

1. Izplaćene svote asekuracijonalne uz odbitak diela, naknadjenoga putem reasekuracije;
2. premije za reasekuraciju;
3. provizije asekuracijonalne;

4. upravni troškovi;
5. ini eventualni izdatci, po mogućnosti potanko navedeni.

§. 459.

Glede bilance služe mjerilom sljedeća načela:

Medju tražbine imade se uvrstiti:

1. Neplaćeni još dio dioničke ili temeljne glavnice;
2. vriednost inventara;
3. vriednost nepokretninah;
4. investicije imućtvene, potanko naznačene polag pojedinih vriednostih;
5. tražbine nalazeće se na dugu pri agentih;
6. gotovina blagajnička;
7. kamate, koje se tek kašnje mogu zahtievati, u koliko odpadaju na poslovnu godinu;
8. troškovi prvoga ustrojenja u smislu §. 199. i troškovi pribave u smislu §. 460.;
9. ine tražbine;
10. eventualni gubitak poslovne godine, dotično prediducih godinah.

Medju dugove imade se uvrstiti:

1. Nominalna dionička ili temeljna glavnica, a pri zadrugah zaklada asekuracijonalna;
2. prijavljene ali još neizjednačene tražbine asekuracijonalne, odbivši reasekuracijom pokriveni dio;
3. rezerva asekuracijonalnih premijah polag pojedinih granah asekuracijonalnih;
4. preko poslovne godine plaćene premije (prienos predmetah).
5. obstojeća možda pričuvna glavnica;
6. ini dugovi, po mogućnosti potanko naznačeni;
7. dio unapried pobranih kamatah, odpadajući na buduću godinu;
8. eventualni dobitak poslovne godine.

§. 460.

Pribavni troškovi imadu se pri asekuracijah proti šteti kao i pri asekuracijah, kojih predmetom je tjelesna cielost i zdravje, razdieliti na vrieme osiguranja, a pri asekuracijah života napose na 15 godinah.

§. 461.

Inozemna poduzeća asekuracijonalna, u koliko kao družtva dionička zadovoljavaju propisom §§. 210. i 211. mogu samo u slučaju protegnuti dje-

lovanje svoje na područje krune ugarske, ako se glede ovozemnoga djelovanja svojega podvrgnu odredbam ovoga naslova, o čem su dužni dati izjavu prigodom izhodjenja upisa u registar tvrdkah.

§. 462.

U slučaju prekršenja odredbah ovoga poglavja, imade se ravnateljstvu poduzeća, dotično ovozemnomu zastupstvu inozemnoga poduzeća nametnuti kazan, ustanovljena u §§. 218. i 220. zakona ovoga.

O osiguravanju proti šteti.

§. 463.

Posao, kojim se tko uz uglavu protuvriednosti (premije) obveže, da će opredieljenoj osobi naknaditi štetu imućtvenu, koja bi ju postigla usljed opredieljenoga dogadjaja kojega, smatra se poslom osiguravanja proti šteti.

§. 464,

Predmetom osiguranja može biti sve, što ima u novcu izraživu vriednost za osiguranika.

§. 465.

Posao asekuracijonalni neima valjanosti:

1. Kada se sklopi glede imućtvene štete, koja može postići osiguranika usljed zabranjenoga čina, koji namjerava isti osiguranik ili treća osoba sklapajuća posao asekuracijonalni;

2) kada je već nastao dogadjaj, kojega se tiče osiguranje, ter je bio poznat osiguraniku ili ugovarajućoj stranki, ili kada je osiguravatelj već znao, da dogadjaj nemože više nastati;

3) kada ugovor asekuracijonalni nezadovoljava zahtjevom, naznačenim u zakonu ovom.

§. 466.

Posao asekuracijonalni može se sklopiti i na korist treće osobe, i to sa znanjem i imenovanjem njezinim ili bez toga. U potonjem slučaju imade se izrično navesti, da se osiguranikom smatra posjedatelj police, interesovani pri mogućoj šteti.

Posao se smatra sklopljenim u interesu ugovarajuće stranke, ako protivno neproizlazi iz ugovora.

§. 467.

Tko u interesu drugoga koga bez ovlaštenja sklopi posao asekuracijonalni, odgovoran je osobno za premiju asekuracijonalnu.

Kada se premija asekuracijonalna plaća uredno, ima kašnje dano odobrenje posla i tada valjanost, kada isto odobrenje uzsliedi poslje nastanka dogadjaja.

§. 468.

Za valjanost posla asekuracijonalnoga protrebit je pismen ugovor.

Pismenomu ugovoru jednakom smatra se polica, što ju je izdao osiguravatelj ili obavljeno uvedenje prihvaćene ponude u knjige osiguravatelja.

Uvedenje smatra se obavljenim, ako osiguravatelj nije ponudu osiguranja odbio za 48 satih, računajuć od primutka njezina.

U slučaju tom počima osiguranje iza odpravljenja ili predaje ponude sliedeći dan u 12 satih u podne.

§. 469

Ugovarajuća stranka vlastna je zahtievati, da joj osiguravatelj izda policu. Polica mora sadržavati:

1. Ime stranakah;
2. predmet, na kojem se može sbiti dogadjaj skopčan s imućtvenom štetom;
3. dogadjaj, proti kojemu smiera osiguravanje;
4. svotu osiguranu;
5. rok kada počima i dočimlje osiguranje;
6. premiju asekaracijonalnu;
7. podpis izdavateljah.

§. 470.

Osigurana svota nemože iznašati više od vriednosti osiguranoga predmeta. Preko te vriednosti neima valjanost asekuracija.

Kada se iz spomenutoga razloga obali svota osigurana, podpada takodjer i premija asekuracijonalna razmjernomu obaljenju, dotično imade se plaćeni višak povratiti stranki ugovarajućoj.

Ako je osiguranje preko vriednosti, načinom dokazivim učinjeno zlobnom namjerom, podpuno nevaljan je tada posao asekuracijonalni i osiguravatelj nije dužan niti povratiti plaćene premije, niti naknaditi eventualnu štetu.

Osiguravatelj vlastan je radi opredjeljenja vriednosti predmeta osiguranoga svako doba pregledati osigurani predmet.

§. 471.

Kada predmet koji osigura više njih za isto vrieme i proti istomu dogadjaju, imaju tada pojedine asekuracije sveukupno valjanost samo do iznosa pod-

pune vriednosti predmeta i pojedini osiguravatelji jamče samo u razmjerju, u kojem stoji svota, što su ju oni osigurali, prama sveukupnoj osiguranoj svoti.

Kada se predmet koji iznova osigura za isto vrieme i proti istomu dogadjaju imade, samo u toliko kašnje učinjena asekuracija valjanost, u koliko prije osigurana svota nepokriva podpunu vriednost predmeta.

Ako se osiguranik pri višestrukom osiguranju odrekne prava svojega proti kojemu osiguravatelju, neima to upliva na prava i obveze ostalih.

§. 472.

Glede medjusobnih pravah i obvezah stranakah, u koliko iste nisu opredieljene u poglavju ovom, služe mjerilom uvjeti asekuracijonalnoga ugovora.

§. 473.

Asekuracijonalna premija predmet je slobodnoga ugovora.

Ugovarajuća stranka dužna je ustanovljenu premiju platiti na opredieljeni rok, i u slučaju dvojbe nemože prije položenja premije zahtjevati, da joj se izda polica.

Kada se polica izda prije položenja premije, ima se to smatrati kao odgoda plateža premije.

§. 474.

Osiguranik dužan je prigodom sklapanja ugovora poznate mu okolnosti, koje po važnosti svojoj mogu imati upliva na prihvat osiguranja, priobćiti osiguravatelju.

Kada se asekuracija sklapa po nalogu ili u interesu treće osobe, imadu se osiguravatelju priobćiti takodjer i okolnosti, koje su interesovanoj trećoj osobi poznate, predpostavljajuć, da je ta treća osoba imala načina, okolnosti iste na znanje staviti stranki mjesto nje ili u interesu njezinu ugovarajućoj.

U slučaju kada se prigodom sklapanja asekuracijonalnoga posla pozove stranka ugovarajuća, da izpuni upitne točke, što joj predloži osiguravatelj, odgovorna je ona samo za istinitost odgovorah, danih na upitne točke.

§. 475.

Ako je osiguranik ili mjesto njega ugovarajuća stranka prigodom sklapanja posla zatajila koju važnu (§. 474.) i osiguravatelju nepoznatu okolnost, ili važne okolnosti izložila neistinito, vlastan je tada osiguravatelj, u koliko mu nebijaše poznata neistinitost i neizpravnost podatakah ili izlaganja, napasti valjanost ugovora i iza nastupka dogadjaja u obliku bilo tužbe ili prigovora.

§. 476.

Kada nastane dogadjaj, za koji je sklopljena asekuracija, dužan je osiguranik, čim sazna za njega, bezodvlačno dati o njem obaviest osiguravatelju, i upo-

raviti svu moguću pomnju, da se šteta umanji. Ako osiguranik, dokazivim načinom zanemari tu dužnost svoju, odgovoran je osiguravatelju za štetu od tuda nastavšu.

Troškove, koje je osiguranik izdao na umalenje štete, dužan je i tada naknaditi osiguravatelj, ako je nastojanje isto ostalo neuspješno. Ako je ipak osiguran bio predmet nepodpunom vriednosti, imadu se spomenuti troškovi naknaditi u razmjerju, u kojem stoji osigurana svota prama vriednosti predmeta.,

§. 477.

Osiguravatelj dužan je u smislu ugovora naknaditi štetu nastalu.

Nije dužan medjutim naknaditi štetu, nastalu krivnjom osiguranikovom.

§. 478.

Iznos naknade štete ustanovljuje se polag vriednosti, koju su u čas uništenja ili oštećenja imali predmeti osigurani.

Ako ta vriednost nadmašuje osiguranu svotu, imade se u slučaju posvemašnjega uništenja predmetah u ime naknade platiti samo svota osigurana; nasuprot ako su predmeti dielom samo uništeni, imade naknada štete u razmjerju mjesta, u kojem stoji osigurana svota prama ukupnoj vriednosti predmetah.

§. 479.

Ako vriednost predmetah nije ustanovljena u asekuracionalnom ugovoru, dužan je osiguranik dokazati vriednost, koju su imali predmeti u čas uništenja ili oštećenja.

Nasuprot ako je vriednost predmetah ustanovljena u asekuracijonalnom ugovoru, služi glede naknade štete mjerilom ta vriednost, u koliko osiguravatelj nije kadar dokazati, da su predmeti u čas uništenja ili oštećenja imali manju vriednost.

§. 480.

Kada se izmedju predmetah, kojih asekuracijonalna vriednost bijaše ukupno ustanovljena, uništi ili ošteti jedan ili više njih, služi glede naknade štete mjerilom vriednost, koja preostane, odbivši vriednost preostalih predmetah od svote osigurane. U tom obziru imade iznimka mjesta, kada osiguravatelj može dokazati, da su predmeti u čas uništenja ili oštećenja imali manju vriednost.

Kada vriednost osiguranih predmetah nadilazi osiguranu svotu, služi glede razmjerja naknade štete mjerilom §. 478.

§. 481.

Osiguravatelj vlastan je u pomanjkanju ine uglave nastavšu štetu ustanoviti dati putem vještačkoga očevida. Ako se medjutim osiguravatelj neposluži

tim pravom za 15 danah, računajuć od primljenja prijave o šteti, vlastan je osiguranik ustanoviti dati štetu na troškove osiguravatelja.

Dok se neustanovi šteta, nesmije osiguranik učiniti odredbu, kojom bi nastala promjena stanja osiguranoga predmeta.

U slučaju kada led počini diomičnu štetu, vlastan je osiguravatelj odgoditi ustanovu štete do pobranja prirodka.

§. 482.

U slučaju podpunoga oštećenja imade se osigurana svota, u pomanjkanju ine uglave, osiguraniku, dotično pravnim nasljednikom njegovim izplatiti uz povratak police. U slučaju diomičnoga oštećenja, neima se polica povratiti, i ugovor ostaje valjan do iznosa vriednosti od štete uzčuvane.

Glede platežnoga roka služi mjerilom dogovor stranakah. U pomanjkanju toga dogovora imade se osigurana svota izplatiti za 15 danah, računajuć od ustanovljenja štete.

§. 483.

Osiguravatelj, naknadivši štetu u smislu ugovora, nastupa do iznosa naknadne svote, što ju je platio, i u razmjerju rizika, što ga je na sebe primio već kriepošću zakona sva prava, koja glede štete pripadaju osiguraniku proti trećoj osobi kojoj.

Osiguranik odgovoran je za čine, kojimi prikrati spomenuta prava osiguravatelja.

§. 484.

Kada se vlastničtvo osiguranoga predmeta ili pravo glede predmeta za trajanja ugovora, putem prodaje ili inim načinom prenese na koga drugoga, prelazi asekuracijonalni ugovor skupa sa svimi pravi i obvezami i bez privole osiguravatelja na novoga vlastnika, predpostavljajuć da protivno nije uglavljeno u ugovoru, i da usljed prenešenja vlastničtva nepromjenjuju uvjeti ugovora.

§. 485.

Asekuracijonalni ugovor gubi valjanost.

1. Kada se osigurani predmet uništi ili izgine iza sklopljenja ugovora, no prije roka, od kojega počimajuć je osiguravatelj dužan nositi riziko;
2. kada se osigurani predmet iza roka, od kojega počimajuć je osiguravatelj dužan nositi riziko, uništi ili izgine ne usljed naznačenoga u ugovoru, nego inoga kojega dogadjaja;
3. kada se osigurano poduzeće neoživotvori, ili se odgodi na vrieme kada je već prestala pogibelj, proti kojoj je sklopljeno osiguranje;

4. kada se premija, imajuća se platiti u povraćajućih se rokovih neizplati u doba dospietka ili prije izminuća zato dozvoljene odgodbe. Iznimka u tom obziru ima tada mjesta, kada je osiguranika zapriečila platiti premiju neskrivljena nesreća ili izvanjska veća sila;
5. kada prestane interes, radi kojega je posao asekuracijonalni po glasu ugovora sklopljen.

§. 486.

Kada je asekuracijonalni ugovor bio od samoga počela nekriepostan (465)., ili je kašnje izjavljen nekriepostnim (§. 475.), ili kašnje izgubi valjanost (§. 485.), imade se plaćena premija povratiti osiguraniku. Ako je ipak vrieme, na koje je ugovor sklopljen, već sasvim ili diomice izminulo, pripada osiguravatelju, u pomanjkanju ine uglave, pravo pridržati si dvie trećine plaćene premije.

Ako je nevaljanost ili ugasnuće asekuracijonalnoga ugovora prouzrokovao osiguranik, nemože on zahtievati povratak plaćene premije, dužan je dotično platiti dospjelu premiju, i osim toga imade osiguravatelju naknaditi štetu; nasuprot ako je te okolnosti prouzrokovao osiguravatelj, nemože pridržati premiju, dotično nemože zahtievati dospjelu premiju, i dužan je osim toga osiguraniku naknaditi prouzrokovanu štetu.

§. 487.

Tražbine proiztičuće iz asekuracijonalnoga ugovora zastaruju zagodom za godinu danah, računajuć od časa, kada bi se bila mogla zahtievati izpunitba njihova.

§. 488.

Proti šteti od požara mogu se pokretne i nepokretne stvari osigurati kako u cielosti, tako i na dielove.

Osiguranje proti šteti od požara, koje glasi na podpunu vriednost zgrade koje, neproteže se u pomanjkanju izrične uglave na gradjevine podzemne (podrume, zdence i ine podzemne dielove zgrade).

Glede stvarih pokretnih imade se izrično naznačiti mjesto ili prostorija, gdje se iste nalaze. Osiguranje imade jedino valjanost za naznačeno mjesto ili prostoriju.

§. 489.

Proti šteti od požara može se osigurati takodjer i zaliha robe, koje se kolikoća od vremena do vremena mienja. U slučaju tom imade se medjutim izkazati kolikoća mienjajuća se od vremena do vremena.

§. 490.

Kada na osiguranoj sgradi ili glede opredieljenja njezina nastane promjena, koja toliko povećava nesigurnost od požara, da osiguravatelj, da mu je ta-

okolnost bila poznata, nebi u obće ili ne pod istim uvjetom sklopio bio posao, prestaje osiguranje, ako osiguravatelj, primivši obaviest o promjeni, neizjavi, da uzdržaje ugovor u krieposti.

Ako osiguravatelj neuzdrži u krieposti ugovor, imade se osiguravatelju povratiti na nedospjelo još vrieme odpadajući dio plaćene premije asekuracijonalne.

§. 491.

Osiguranje proti požaru proteže se na svaku štetu, nastalu iz požara bez razlike, kojim načinom nastaje požar. Vrsti postanka požara, na koje stranke nežele protegnuti osiguranje, imadu se u ugovoru izrično navesti.

Neposrednoj šteti od požara jednakom se smatra šteta, koja povodom požara, buknuvšega u susjednih sgradah, nastane na osiguranih sgradah gašenjem ili branjenjem. To valja napose, kada se osigurani predmeti unište ili oštete tečajem gašenja ili branjenja.

§. 492.

Pri osiguranju proti šteti od leda, koje se proteže jedino na štetu, koju počini tuča, mora polica, osim podatakah naznačenih u §. 469. sadržavati takodjer i točan opis osiguranih zemaljah polag rudinah.

§. 493.

Roba, koja se prevaža na kopnu, riekah ili nutarnjih vodah, može se osigurati cielom vriednosti, koju je imala u mjestu i u čas predaje. Toj vriednosti mogu se priračunati osim asekuracijonalne premije troškovi tovarenja i prevažanja, carinski izdatci i svi troškovi, koji mogu nastati do prispietka u mjesto opredjeljenja.

Može se osim toga osigurati takodjer i povišenje ciene, koje će se usljed izpunjenja dogadjaja pokazati u mjestu opredjelenja. To izčekivano povišenje ciene imade se, pod prietnjom u §. 470. naznačenih posljedicah u protivnom slučaju, posebice i brojevi uvrstiti u asekuracijonalnu policu.

Vrst ova osiguranja proteže se na sve štete, koje nanese predmetom, što se prevažaju, požar, grom, brodolomje, led riekom idući, potop, eksplozija parostrojah ili izvanjska veća sila. Izključenimi se mogu smatrati samo dogadjaji, koji su izrično naznačeni u asekuracijonalnom ugovoru.

§. 494.

Osiguranje sklopljeno proti pogibeljim, skopčanim s prevažanjem, počima u pomanjkanju ine uglave od časa, kada se radi transporta preda roba i svršuje se časom, kada se roba u mjestu opredjelenja predade primatelju ili punomoćniku njegovu.

§. 495.

Osiguranje traje i tada neprekinuto:

1. Kada se stranom na kopnu stranom na vodi transportirana roba pretovari tečajem transporta na drugu kakovu priliku;
2. kada se roba na vodi transportirana tečajem transporta pretovari u drugi brod. U tom obziru ima iznimka mjesta, kada je osiguranje sklopljeno glede transporta na brodu u ugovoru izrično naznačenom, ali i u tom slučaju pada pogibelj na teret osiguravatelja, ako pretovarenje učini potrebitim dogadjaj kakov, ter brod, kojim ide dalje roba, zadovoljava uvjetom ugovora;
3. kada se roba radi kakova dogadjaja ima, dok se nastavi transport, staviti privremeno u pohranu.

U slučajevih točke 2. i 3. imade se, čim je moguće, dati obaviest osiguravatelju.

§. 496.

Osiguravatelj nije odgovoran za štetu, kada se transport, nebuduć to potrebno, čini načinom razlikujućim se od običajnoga.

Kada osiguranik bez potrebe zateže odpremu ili spediciju robe, nije osiguravatelj, dok traje zavlaka, odgovoran za nastalu štetu.

Kada zavlaka traje preko mjesec danah, ili naznačeni primatelj u mjestu opredjelenja odvlači primutak, postaje osiguravatelj prost od svake dalnje odgovornosti.

§. 497.

Kada naznačeni primatelj primi robu prije ustanovljenja štete, prestaje odgovornost osiguravatelja.

Oštećenja, koja se nemogu izvana opaziti, dužan je primatelj za 8 danah od primljenja računajuć prijaviti osiguravatelju, gubi bo inače i glede njih pripadajuće mu pravo na naknadu štete.

POGLAVJE TREĆE.

O osiguravanju života.

§. 498.

Osiguravanjem života smatra se posao, kojim se tko uz uglavu protuvriednosti tim načinom obvezuje platiti opredieljenu svotu, da je dužnost plaćenja učinjena zavisnom od življenja ili zdravlja ili tjelesne cielosti osobe koje.

Tko se obveže platiti svotu, smatra se osiguravateljem, od čijega življenja ili zdravlja ili tjelesne cielosti se plaćenje čini zavisnim, osiguranikom, a komu na korist se ugovori svota imajuća se platiti, pogodovnikom.

§. 499.

Posao osiguranja života za slučaj smrti treće osobe koje, imade samo valjanost, kada se sklopi s privoljenjem te osobe ili zakonitoga zastupnika njezina, ili kada ugovarajuća stranka dokaže, da joj je u interesu, da osiguranik ostane u životu.

Iznimka u tom obziru imade mjesta glede suprugah, rodjakah uzhodne i nizhodne loze i zaručenikah, koji su vlastni bezuvjetno osigurati si medjusobno život.

§. 500.

Polica, tičuća se osiguranja života, mora, osim zahtievah, izbrojenih u 1., 4., 5., 6. i 7. točki §. 469. sadržavati:

1. Ime osiguranika;
2. ime pogodovnika, kojim može biti naznačen takodjer i pokazatelj police;
3. dogadjaj ili vrieme, od nastanka kojega je zavisnim učinjeno plaćenje.

§. 501.

Pri osiguravanju života mogu ugovarajuće stranke bez ikojega ograničenja slobodno opredieliti osiguranu svotu. Pri toj vrsti posla nije izključeno višestručno osiguranje.

§. 502.

Kada nastane u zanimanju osigurane osobe promjena, koja toliko povećava riziko, da osiguravatelj, da je ta okolnost unapried bila poznata, nebi u obće, ili ne pod istimi uvjeti sklopio bio posao, prestaje u pomanjkanju ine uglave posao, ako osiguravatelj, primivši obaviest o promjenah, neizjavi, da uzdržaje u krieposti ugovor.

Ako osiguravatelj neuzdrži u krieposti ugovor, imade se trećina plaćenih premijah povratiti ugovarajućoj stranki (dotično pogodovniku).

§. 503.

Kada nastane rok ili dogadjaj, za koji je sklopljeno osiguranje, dužan je pogodnovnik, čim sazna za njega, bezodvlačno dati o njem obaviest osiguravatelju, u protivnom bo slučaju odgovoran je osiguravatelju za štetu od tuda nastavšu.

Glede platežnoga roka služi mjerilom dog vor stranakah. U pomanjkanju

toga dogovora imade se osigurana svota izplatiti za 15 danah, računajuć od dokazanja, da je nastao uvjet plateža.

§. 504.

Osiguravatelj nemože se, ako protivno nije izrično uglavljeno u ugovoru, pridržati na izplatu osigurane svote ustanovljene:

1. Kada osiguranik izgubi život usljed osude smrtne, dvoboja ili samoubojstva;
2. kada osiguranik umre u bitki ili usljed ranah u njoj zadobivenih;
3. kada, sačinjavajuć predmet osiguranja zdravlje ili cielost tjelesna, dogadjaj, od nastanka kojega je zavisnim učinjeno plaćanje, nastaje krivnjom osiguranika ili pogodovnika.

U slučajevih u 1. i 2. točki naznačenih, može pogodovnik zahtievati povratu trećine plaćenih premijah.

§. 505.

Ugovor, tičući se osiguranja života, gubi valjanost:

1. Kada dogadjaj, od nastanka kojega je učinjena zavisnom izplata osigurane svote, nastane iza sklopljenja ugovora, no prije roka, od kojega počimajuć je osiguravatelj dužan nositi riziko;
2. kada umre naznačeni pogodovnik; ili kada dogadjaj, od nastanka kojega je zavisnom učinjena izplata, nemože već više nastati;
3. kada se premija, imajuća se platiti u povraćujućih se rokovih, neizplati za 30 danah iza dospietka premije ili prije izminuća za to dozvoljene odgodbe. U obziru tom imade mjesta iznimka, kada je zadocnenje prouzrokovala izvanjska veća sila ili neskrivljena nesreća;
4. kada pogodovnik hotimično počini čin, stavljajući u pogibelj život ili zdravlje osiguranika. Ako medjutim pogodovnik može samo dio koji osigurane svote zahtievati, oslobadja se tada osiguravatelj od izplate toga samo diela.

Trećina plaćenih već premijah imade se povratiti u slučajevih, naznačenih u 1. i 2. točki.

§. 506.

Odredbe §§. 465., 467., 468., 473., 474., 475., 483., 486. i 487. imadu se, u koliko poglavje ovo nesadržaje protivnih ustanovah, prama naravi stvari uporavljati takodjer i na asekuracije života.

§. 507.

Glede medjusobnih pravah i obvezah stranakah, u koliko nisu ustanovljene u poglavju ovom, služe mjerilom odredbe asekuracijonalnoga ugovora.

PPGLAVJE ČETVRTO.

O uzvratnom osiguravanju.

§. 508.

Poslom uzvratnoga osiguravanja obvezuje se uz uglavu protuvriednosti (premije) reasekurant, da će reasekurataru izplati opredieljenu svotu u ime činitbe, na koju se isti reasekuratar obvezuje na temelju asekuracijonalnoga ugovora.

§. 509.

U ugovoru, tičućem se uzvratnoga osiguranja, imade se, osim zahtievah ustanovljenih u §. 467., naznačiti, da li se imade posao sklopiti kao neposredno ili posredno uzvratno osiguranje.

§. 510.

Valjanost uzvratnoga osiguranja prestaje, kada osiguranje, glede kojega je sklopljen posao uzvratnoga osiguranja, izgubi valjanost.

U slučaju tom, ako nije učinjena ina uglava, pripada reasekurantu samo u razmjeru rizika uzvratnim osiguranjem preuzetoga pravo zahtievanja premije, koja je eventualno pripadala osiguravatelju.

§. 511.

Kada nastane dogadjaj, uslied kojega je reasekuratar dužan izpuniti prinadležeću mu asekuracijonalnu obvezu, dužan je u pomanjkanju ine uglave reasekuratar najkašnje za tri dana, kako dobije obaviest, o tom učiniti prijavu reasekurantu, inače bo prestaje obveza istoga reasekuranta.

§. 512.

Obveznost platežna reasekuranta počima u pomanjkanju ine uglave od časa, kada reasekurataru nastane dužnost plateža.

§. 513.

Reasekuratar, zadobivši u smislu §. 483. od trećih osobah naknadu ciele odštetne svote ili diela njezina, dužan je od tuda reasekurantu izdati razmjeran dio, primjeran uzvratnom osiguranju.

§. 514.

Odredbe sadržane u §§. 472., 473., 474., 475., 486. i 487. imadu se uporavljati i na uzvratno osiguravanje.

Naslov osmi.

O poslu nakladnom.

§. 515.

Posao, kojimi tko (nakladnik) od sastavitelja ili pravnih nasljednikah njegovih steče izključivo pravo razmnožiti, obnarodovati i u promet staviti gotovo ili izraditi se imajuće literarno, tehničko ili artističko djelo, smatra se poslom nakladnim.

§. 516.

Sastavitelj dužan je nakladniku u kakvoći u ugovoru ustanovljenoj i pravodobno izručiti obećano djelo.

Ako sastavitelj nezadovolji toj dužnosti vlastitom krivnjom, vlastan je nakladnik po volji ili zahtievati izpunitbu ugovora i naknadu štete, proiztičuće iz zadocnenja ili naknadu štete radi neizpunitbe ili odustati od ugovora, kao da ni nije bio sklopljen.

§. 517.

Dok nisu razprodani eksemplari radi razmnožitbe ustupljenoga djela, glede kojih je nakladnik stekao pravo, da jih stavi u promet, nije vlastan sastavitelj glede djela svojega učiniti razpoložbah, koje bi štetne mogle biti nakladniku; naročito nije vlastan isto djelo ili dio koji djela iznova izdati, ili drugomu komu ustupiti radi izdanja, ili dati ga uvrstiti u izdanje ukupnih djelah svojih ili u sbirku koju.

Sastavitelj, davši pojedinih radnjah u sbirku koju, vlastan je obnarodovati te radnje bilo posebice, bilo u sbirki ukupnih djelah svojih, predpostavljajuć, da pojedine radnje nesačinjavaju u obliku, u kojem su izašle kao dio sbirke, predmet samostalan književne ili artistične trgovine.

Manjimi radnjami, novinam ili časopisu ustupljenimi, vlastan je, kada se izdadu na sviet, slobodno razpolagati sastavitelj.

§. 518.

Pravo naklade nepodjeljuje ujedno i pravo na prevod djela i izdanje toga prevoda.

§. 519.

Nakladnik dužan je primljeno u rukopisu ili u ugovorenom izvorniku djelo na vlastiti trošak nepreinačeno razmnožiti i valjano postaviti u promet.

§, 520.

Izvanjski ures imade se u pomanjkanju opredieljene uglave udesiti u obliku, primjernom cilju i važnosti djela.

Broj primjerakah i cienu pojedinih primjerakah opredjeljuje, ako stranke nisu u obziru tom učinile utanačbe, po vlastitom razboru sam nakladnik; nije ipak vlastan udariti prekomjernu cienu, koja bi mogla biti na uštrb prodji djela.

§. 521.

Kada stranke sklope ugovor glede novoga izdanja, služi mjerilom prijašnji ugovor glede ustanovah, o kojih neima razpoložbe u novom ugovoru.

§. 522.

Glede obsega prava nakladnoga služi mjerilom ustanova medju strankami. U slučaju dvojbe podjeljuje ugovor pravo samo na jedno izdanje djela.

Kada je prenešeno pravo takodjer i dalnjih izdanjah djela, dužan je nakladnik iza podpunoga razpačanja prvoga izdanja odmah prirediti novo izdanje.

§. 523.

Kada nakladnik vlastitom krivnjom propusti razmnožati i u promet stavljati primljeno djelo, ili iza podpunoga razpačanja prvoga izdanja prirediti novo izdanje, vlastan je sastavitelj po volji ili zahtievati izpunitbu ugovora i naknadu štete, proiztičuće iz zadocnenja ili naknadu štete radi neizpunitbe, ili odustati od ugovora, kao da nije ni bio sklopljen.

§. 524.

Nakladnik, stekavši pravo izdanja pojedinih djelah sastaviteljevih, nesmatra se ovlaštenim prirediti skupno izdanje tih djelah.

Kada sastavitelj ustupi ukupno izdanje djelah svojih, nedobiva nakladnik pravo, da može posebno izdati pojedina djela ili djelove tih djelah.

§. 525.

Honorar može tada samo zahtievati sastavitelj, kada je ugovoren izrično ili mučeć. Honorar se smatra mučeć ugovorenim, kada se je polag okolnostih predstaviti moglo, da je djelo samo ustupljeno uz honorar. Honorar u tom slučaju opredjeljuje prama okolnostim sud uz saslušanje vještakah. To isto biva takodjer, kada je honorar ugovoren u obće bez pobližega opredjelenja.

§. 526.

Kada je pri opredjelenju honorara kao temelj uzet opredjeljen broj tabakah, nije nakladnik dužan platiti honorar za dio nadilazeći ugovoreni broj tabakah, ali vlastan je od sastavitelja zahtievati, da preda djelo podpuno.

§. 527.

Nakladnik dužan je u pomanjkanju ine uglave honorar, ako je za djelo u obće ugovoren, izplatiti odmah, čim primi podpun rukopis ili original; nasuprot kada je honorar ugovoren polag tabakah, imade se platiti isti honorar, kada se dogotovi razmnožitba, a ako djelo izilazi na djelove, prigodom dogotovljenja pojedinih dielovah.

§. 528.

U slučaju, kada izpunitba ugovora postane nemoguća radi slučaja, dogodivšega se u osobi nakladnikovoj, izbavlja se samo tada nakladnik od izplate honorara, ako bude sastavitelj uz iste uvjete inomu nakladniku predao djelo.

§. 529.

Kada razmnožitbe radi predano dielo slučajno izgine pri nakladniku, ograničuje se obveznost istoga nakladnika na izplatu honorara.

Sastavitelj dužan je medjutim u tom slučaju, ako ima drugi primjerak, uz naknadu eventualnih troškovah, taj primjerak nakladniku ustupiti.

§. 530.

U slučaju, kada se priugotovljeno jur izdanje, prije nego se stavi u promet, slučajno uništi posvema ili dielom, vlastan je nakladnik na vlastiti trošak nadomjestiti uništene primjerke, bez dužnosti da za njih plati honorar sastavitelju.

§. 531.

Nakladni ugovor prestaje:

1. Kada je ugovor sklopljen glede djela gotova, i djelo to prije izručenja slučajno izgine pri sastavitelju;
2. kada sastavitelj umre prije dogotovljenja djela, ili bude inako slučajno zapriečen, da prama ugovoru dogotovi djelo, ili postane nesposoban za to dogotovljenje;
3. kada svrha, koja se je po namjeri ugovarateljah imala postići puklikacijom, prije predaje rukopisa ili originala slučajno postane nemoguća.

Sastavitelj dotično pravni nasljednici njegovi oslobadjaju se istina u pomenutih slučajevih od obveznosti, no nisu vlastni zahtievati honorar, pače dužni su, dobivši ga povratiti isti honorar.

§. 532.

Sastavitelj vlastan je jednostrano razvrgnuti ugovor, kada nakladnik padne u stečaj.

Ako je ipak već započeta razmnožitba, vlastna je stečajna gromada nakladnikova, davši potrebito osiguravanje sastavitelju, uzdržati u valjanosti ugovor.

§. 533.

Odredbe naslova ovoga služe s prilagodjenjem, primjernim naravi stvari, takodjer i u slučaju kao mjerilo, kada se sklapa posao nakladni s vlastnikom kojega literarnoga, tehničkoga ili artističkoga djela, koji nije nasljednik pravni sastavitelja.

Naslov deveti.

O poslu mešetarskom.

§. 534.

Posredovanje pri sklapanju poslovah trgovačkih smatra se poslom mešatarskim, a tko se timi poslovi bavi kao obrtom, mešetarom.

Mešetar, koji je opunomoćen posredovati posao, nemože se smatrati još ovlaštenim, da prima izplatu ili inu činitbu u ugovoru ustanovljenu.

§. 535.

Mešetar je dužan, u koliko mu stranke nisu dozvolile protivno ili narav posla neiziskuje protivno, naprama trećim osobam čuvati tajnu glede nalogah pogadjanjah i sklopljenih poslovah.

§. 536.

Mešetar dužan je voditi dnevnik, upisati u njega svaki dan poslove sklopljene, i podpisati svaki dan učinjene upise.

Dnevnik, koji mora biti svezan, list po list providjen brojevi i uzicom parafiran, ima prije uporabe odostovjeriti sudbeni stol, u području kojega namjerava mešetar tjerati posao svoj.

Mešetar, baveći se izključivo posredovanjem u trgovačkih poslovih, nije dužan osim dnevnika voditi inih knjigah.

§. 537.

Upisi u dnevnik, koji se mogu činiti kojim god živućim jezikom, moraju sadržavati ime ugovarajućih stranakah, vrieme kada je posao skopljen, naznačenje predmeta i uvjetah posla, naročito pri prodaji robe vrst i kolikoću njezinu, kao i cienu i rok dobave.

Ti upisi imadu se učiniti po redu kronologičkom, neostavljajuć prazninah.

§. 538.

Mešetar dužan je posredujuć posao pomnjom urednoga trgovca postupati u smislu naloga i primjerno interesom stranakah. Sklopivši posao, dužan je on svakoj stranki izručiti mešetarski list, providjen podpisom njegovim i sadržavajuć fakte kao predmet upisa naznačena (§. 537.)

Pri poslovih, koji se neimaju odmah izpuniti, imade se strankam na podpis izručiti mešetarski list i svakoj stranki poslati primjerak, koji je podpisala druga stranka.

Ako uzkrati koja stranka primiti ili podpisati mešetarski list, imade mešetar odmah o tom dati obaviest drugoj stranki.

§. 539.

Mešetar dužan je na zahtjev stranakah dati jim izvadakah iz dnevnika svojega, koji izvadci moraju sadržavati sve, što je mešetar upisao glede posla, tičućega se stranakah.

Trećim osobam mogu se izdati takovi izvadci samo uz privolu interesovanih stranakah.

§. 540.

Sklopljenje ugovora, što ga je posredovao mešetar, neodvisno je od upisa ustanovljenoga u §§. 537. i 538. dotično od izdanja mešetarskoga lista.

Fakti ti služe jedino za dokaz sklopljenja posla.

§. 541.

Po propisu vodjen dnevnik mešetarev, a isto tako i mešetarski list, što ga izda propisanim načinom mešetar, sačinjava dokaz nepodpun, koji se može nadopuniti zakletvom ili inim dokaznim sredstvom.

Sud će medjutim, uvaživši obstojeće okolnosti, po vlastitom razsudjenju odlučiti: da li se dnevnik i mešetarski list može smatrati kao dokazno sredstvo, da li se uz njih imade zahtievati prisega mešetara ili ino koje dokazno sredstvo, i da li naročito imade pri prosudjivanju posla važnost uzkraćeno primljenje ili podpisanje mešetarskoga lista ili ne.

§. 542.

Odredbe sadržaze u §§. 32., 33. i 35. zakona ovoga, imadu se uporavljati i na dnevnike mešetarah.

§. 543.

Sud može u tečaju parnice odrediti, da se radi prispodobljenja s mešetarskim listom, izvadkom ili inimi dokaznimi sredstvi predloži dnevnik mešetara.

Na predloženje to može se pridržati mešetar pod prietnjom novčane globe, ustanovljene u §. 21.

§. 544.

Mešetar dužan je, u koliko ga od toga neoslobode stranke, ili obzirom na vrst robe, mjestni običaj, pri svakoj uz posredovanje njegovo sklopljenoj prodaji po muštri dotle u pohrani držati razaznanja radi obilježbom providjenu muštru, dok nebude, što se kakvoće tiče, bez prigovora primljena roba, ili se inim načinom neizravna posao.

§. 545.

Mešetari, koji prekrše dužnosti svoje, ustanovljene u zakonu ovom, ili jih zanemare, odgovorni su strankam za štetu od tuda proiztičuću.

§. 546.

Mešetaru pripada za posredovanje pristojba, ustanovljena u §. sljedećem.

Ta se pristojba može u pomanjkanju ine uglave zahtievati, kada se sklopi posao ili kada pod uvjetom sklopljeni posao postane bezuvjetan ter mešetar zadovolji dužnosti, prinadležećoj mu glede uručenja mešetarskoga lista.

Kada se posao nesklopi, ili pod uvjetom sklopljeni nepostane bezuvjetan, nemože se za posredovanje zahtievati mešetarska pristojba.

§. 547.

Iznos mešetarske pristojbe predmet je slobodne pogodbe. U pomanjkanju pogodbe takove ili onoga običaja mjestnoga pripada mešetaru, uzimajuć kao temelj vriednost, što ju predstavlja posredovani posao, u ime pristojbe pol postotka do 5000 forintih, a preko te svote četvrtina postotka.

Pristojbe te, ako nije ino ugovoreno ili običaj mjestni neustanovljuje ino šta, dužne su jednakim dielom nositi stranke.

§. 548.

Kada mešetar umre, ili se ostavi posla ili ga nemože iz kojega god bilo razloga dalje tjerati, imade se dnevnik mu položiti pri sudbenom stolu, u području kojega je mešetar izvršivao posao svoj.

Prelazne i razne ine odredbe.

§. 549.

Od časa, kada stupi u kriepost zakon ovaj, stavljaju se, u koliko nisu u valjanosti uzdržani u zakonu ovom, izvan krieposti zakoni i naredbe, koje se tiču predmetah trgovačkoga zakona i odnošajah, ustanovljenih u istom zakonu.

§. 550.

Kada stupi u kriepost zakon ovaj, biti će otvoreni novi registri tvrdkah trgovačkih. U dosadašnje registre trgovačkih tvrdkah mogu se samo u toliko činiti upisi, u koliko je istimi svrha izbrisanje dosadašnjih upisah.

§. 551.

Odredbe zakona ovoga, polag kojih se trgovačke tvrdke imadu radi upisa u registar tvrdkah prijaviti i podpisi pri sudbenomu stolu, nadležnom za riešavanje trgovačkih poslovah legalizovati, dotično u vjerodostojnom obliku predložiti, imadu obdržavati takodjer i trgovci, koji su poslovanje svoje započeli još prije oživotvorenja ovoga zakona, bili oni u registar upisani ili ne. U svrhu tu ustanovljuje se, računajuć od spomenutoga oživotvorenja, rok od šest mjesecih, iza izminuća kojega imadu se promašitelji roka toga na obdržanje zakonitih odredbah pridržati pod novčanom globom, opredieljenom u §. 21.

Stege, koje glede upotrebljavanja tvrdke ustanovljuju §§. 11, 13, 14, 17, i 18. zakona ovoga, neimaju uporave na tvrdku, upotrebljavanu već prije oživotvorenja zakona ovoga, kada se tvrdka ista za roka spomenutoga prijavi radi upisa u registar tvrdkah trgovačkih.

§. 552.

Dok traje valjanost obstojećega stečajnoga zakona, ostaju u krieposti odredbe §. 9. XVI. zakonskoga članka od godine 1840. tičuće se allature, miraza i paraphernalijah.

Prije uvedenja ovoga zakona upisana allatura, miraz i paraphernalija imadu se radi upisa u novi registar tvrdkah prijaviti za roka u §. 551. ustanovljenoga, inače bo jim nepripada prednost u slučaju stečaja. Upis taj može potražiti i supruga.

*

§. 553.

Kada se podnesci i izprave, tičuće se upisa prije učinjenoga, nalaze u izvoru pri sudbenom stolu, kojemu se ima učiniti prijava, dovoljno je pozvati se u prijavi na prijašnji upis i priloge istoga upisa.

§. 554.

Kada se obnaroduje upis učinjen u novi registar tvrdkah (§. 9.), gube valjanost svikoliki tvrdke se tičući u dosadašnjem registru tvrdkah sadržani upisi. —

Svikoliki upisi, sadržani u dosadašnjem registru tvrdkah, gube takodjer i u slučaju valjanost, kada se za roka u §. 551. opredieljenoga neučine dužne prijave.

§. 555.

Kada vlastnik posla trgovačkoga (gospodar, principal) prigodom prijave, spomenute u §. 551. ili prije izminuća šest mjesecih, od oživotvorenja zakona ovoga računajući neopozove prokure, što ju je prije oživotvorenja zakona ovoga podielio, smatra se prokurista prokuristom postavljenim s djelokrugom opredieljenim u zakonu ovom.

§. 556.

Ustanove družtvenih ugovorah, skopljenih u smislu 2 poglavja XVIII. zakonskoga članka od godine 1840., koje se protive odredbam ovoga zakona, tičućim se putem ugovora nepromjenljivih pravnih odnošajah družtvenih, naročito prama trećim osobam, gube valjanost izminućem roka, ustanovljenoga u §. 551.

Kada se ipak družtveni ugovor radi upisa u novi registar tvrdkah prijavi, dok traje još spomenuti rok, gube ustanove istoga ugovora, protivne odredbam zakona ovoga, valjanost, kada se obavi obnarodovanje upisa.

§. 557.

Dioničarska družtva i zadruge, koje su prije oživotvorenja zakona ovoga nastale polag dosadašnjega običaja, imadu se takodjer i u slučaju upisati u novi registar tvrdkah, ako glede postanka svojega nezadovoljavaju zahtjevom ustanovljenim u zakonu ovom.

§. 558.

Dioničarska družtva i zadruge, kojim je prije oživotvorenja zakona ovoga dozvoljen započetak poslovanja, dužne su za roka u §. 551. ustanovljenoga u smislu zakona ovoga preinačiti pravila svoja.

Kada mine rok taj, imadu se osobe, ovlaštene da zastupaju družtvo, na preinaku pravilah pridržati pod novčanom globom, ustanovljenom u §. 21.

§. 559.

Ustanove družtvenih pravilah družtvah dioničarskih i zadrugah, sklopljenih prije oživotvorenja zakona ovoga, koje se protive odredbam zakona, nepromjenjivim putem družtvenih pravilah, stavljaju se izvan krieposti izminućem roka, opredieljenoga u §. 551.

§. 560.

Glede nutarnjega ustroja rudarskih družtvah, polag propisah rudarskoga zakona sastavljenih ili u buduće se sastaviti imajućih, kao i pravnih odnošajah članovah družtvenih medjusobno i prama trećim osobam, služe i za buduće mjerilom odredbe rudarskoga zakona.

§. 561.

Odredbe zakona ovoga, tičuće se odgovornosti izlučenih članovah zadrugah (§. 236. i 2. alinea §. 238.) kao i zagode tužbah, što se mogu povesti proti članom zadrugah (§. 254.), neimadu se uporavljati na ugarski zemljištno vjeresijski zavod.

§. 562.

Podnesci, koji budu izručeni za šest mjesecih, računajuć od oživotvorenja zakona ovoga, prosti su od pristojbah i biljegovine, ako jim je svrha uvrštenje polag dosadašnjega običaja valjanim načinom učinjenoga upisa u novi registar tvrdkah.

§. 563.

Glede dokazne moći upisah do oživotvorenja zakona ovoga u trgovačke knjige učinjenih, i trajanja te dokazne moći imadu se uporavljati dosadašnji zakoni.

§. 564.

Odredbe zakona ovoga tičuće se zagode, neimaju se uporavljati na slučajeve, u kojih je zagoda već započela prije ožitvorenja zakona ovoga, ako je za nadopunenje, započete već zagode potrebit kraći rok od roka zagodnoga ustanovljenoga u zakonu ovom.

§. 565.

Od časa, kada stupi u kriepost zakon ovaj, prestaje institucija zakletih mešetarah.

Dokazna moć knjigah i mešetarskih listovah, što su jih vodili i izdali mešetari ti, imade se prosudjivati polag dosadašnjih propisah.

Knjige mešetarah imadu se za roka u §. 551. ustanovljenoga staviti u izvoru u polog pri sudbenomu stolu, u kojega području je mešetar izvršavao posao svoj.

§. 566.

Opredielenje roka, kada imade u život stupiti zakon ovaj, kao i izvršba zakona ovoga, povjerava se ministru za poljodelstvo obrt i trgovinu, a u obziru pravosudnom ministru pravosudja, dotično u Hrvatskoj i Slavoniji banu kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Izjavljajuć Mi ovaj zakonski članak i sve, što je u njem sadržano, pravim, povoljnim i primljenim, ovim ga kraljevskom moći Našom odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo, ter ćemo i Sami ga obdržavati i bditi, da ga obdržavaju ini vierni Naši.

Dano u Beču dne šestnaestoga svibnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Barun Béla **Wenckheim** s. r.
Petar Grof **Pejacsevich** s. r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXXIV.

Izdan i razposlan dne 9. studenoga 1875.

Br. 80.

Razpis

bana kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 16. listopada 1875. br. 19079. o statusu osoblja kr. gradjevnih oblastih u Hrvatskoj i Slavoniji, činah i plaćah njegovih.

Njegovo cesarsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim rješenjem od 26. rujna 1875. premilostivo odobriti sljedeći status osoblja kr. gradjevnih oblastih u Hrvatskoj i Slavoniji.

Ivan **Mažuranić** s. r.

Broj tekući		Dnevni razred	Plaća	Stanarina	Službovina
	I. Kod kr. gradj. odsjeka hrv. slav. dalm. zemaljske vlade:				
1	Jedan gradjevni savjetnik	VII	2000	300	400
2	Dva nadmjernika: jedan I. razreda	VIII	1800	250	—
	jedan II. „	VIII	1600	250	—
3	Četiri mjernika: dva I. razreda	IX	1400	200	—
	dva II. „	IX	1200	200	—
4	Četiri mjernička pristava,				
	dva I. razreda	X	1000	150	—
	dva II. „	X	800	150	—
5	Jedan oficial I. razreda	IX	1000	200	—
6	Dva pisara	XII	500	100	—
7	Jedan podvornik		350	60	—
	II. Kod kr. podžupanijah.				
8	Dvanaest mjernikah:				
	šest I. razreda	IX	1200	200	
	šest II. „	IX	1000	200	
9	Dvanaest pristavah:				
	osam I. razreda	X	800	150	
	četiri II. „	X	700	150	

Br. 81.

Naredba

kr. ugarskoga ministarstva za poljodielstvo, obrt i trgovinu od 28. rujna 1875. br. 21785.

kojom se nadopunjuju normativne naredbe br. 12237 i 18377. od godine 1875. (br. 72. i 73. sbornik od godine 1875.) o mjernih spravah i o postupku pri baždarenju istih.

Kao nadopunjenju normativne naredbe kr. ug. ministarstva za poljodielstvo, obrt i trgovinu pod br. 12237 ex 1875. odredjuje se, da se četvrtoj alineji naredbe te pridoda sljedeće:

„Na mjerah tekućinah s dugom ručicom može doljnji obruč takodjer izostati, ako je mjera s osobito jakimi bočinami i jakim dnom napravljena. Kod mjerah iz lima ili ine kovi napravljenih ima se na crtu, na kojoj je izvana ili iznutra uzvinuto dno prisvareno na plohu, kapljica iz kositra namjestiti tim načinom, da jedan dio kapljice padne na pobočnu stranu, drugi dio pako na dno, ter na istu treba biljeg udariti“.

Kao nadopunjenje pako naredabah, izdanih pod br. 12237 i 18377. od t. g. glede baždarenja mjerah za petroleum, odredjuje se:

„Obaždariti se mogu takodjer takove mjerne sprave za petroleum, na kojih se mjere sastoje iz mjernih medjusobom razlučenih šupljinah, koje se pri uporabljivanju svaki put napune i izprazne, nego iste treba da su napravljene tako, da se do mjerne sprave nemože doći bez oštećenja baždarskoga biljega, nadalje da takov znak, koji se može čuti ili viditi, pokazuje, kada se mjerna šupljina napuni, ter svaka šupljina treba da posebnom slavinom, koja se može skinuti, providjena bude. Takova je žviždajuća mjerna sprava za petroleum po sustavu Edmunda Pfeifera.

Baždarenje obavlja se vodom; u ostalom nepromjenjene ostaju ustanove ovamo spadajuće naredbe pod br. 12237 i 18377. od t. g. glede veličine i naziva mjerah, glede načina baždarenja i granicah dopuštenih manah, glede osiguranja

pravljenja spravah propisanim nnačinom, napokon glede baždarskih pristojbah i listovah.

Baždarski biljeg ima se udariti ili pritisnuti na kapljicu iz kositra, namještenu na onoj crti posude mjerne sprave, na kojoj je dno sprave prisvareno na pobočnu stranu".

Za ministra:
Horn s. r.
državni tajnik

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXXV.

Izdan i razposlan dne 13. studenoga 1875.

Br. 82.

Zakon

od 6. srpnja 1875.

o preinaci i nadopunitbi zakonskoga članka III.: 1870. ob izbornom redu i zakon: članka od 30. prosinca 1873. ob uzakonjenju previšnjih odredabah od 8. lipnja 1871. glede razvojačenja varaždinsko-gjurgjevačko i varaždinsko-križevačke pukovnije, zatim vojno krajiških obćinah Senja, Belovara, Ivanić tvrdje i obćine Siska i sjedinjenja njihova sa kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski;

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko - slavonsko - dalmatinskomu saboru

Zakon

o preinaci i nadopunitbi zakonskoga članka III.: 1870. ob izbornom redu i zakonskoga članka od 30. prosinca 1873. ob uzakonjenju previšnjih odredabah od

8. lipnja 1871. glede razvojačenja varaždinsko-gjurgjevačke i varaždinsko-križevačke pukovnije, — zatim vojno krajiških obćinah Senja, Belovara, Ivanić tvrdje i obćine Siska i sjedinjenja njihova s kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom.

§. 1.

Ustanove §§. 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 12., 13., 15., 16., i 18. zak. čl. III.: 1870. i §§. 29. i 30. kraljevskoga odpisa od 8. lipnja 1871. ob ustanovah za prelaz obijuh varaždinskih krajiških pukovnijskih kotarah, vojnih obćinah Senja, Belovara i tvrdjave Ivanića, zatim obćine Siska 2. banske krajiške pukovnije iz vojne u gradjansku upravu, uzakonjena zak. člank. od 30. prosinca 1873. stavljaju se izvan krieposti, a mjesto njih stupaju u kriepost sljedeće ustanove.

§. 2.

Kraljevine Hrvatska i Slavonija diele se na sedamdeset i sedam izbornih kotarah, od kojih svaki bira jednoga narodnoga zastupnika.

Izborni kotari jesu sljedeći:

1. sa biralištem u Zagrebu, na koji spada gornji grad Zagreb počamši od mosta kaptolskoga s desne strane Jelačićeva trga, Ilice gornje i dolnje i na briegovih ležeća sela;

2. sa biralištem u Zagrebu, na koji spada dolnji grad Zagreb sa svojimi sastojinami s lieve strane Jelačićeva trga i Ilice do črnomerskoga mosta;

3. sa biralištem u Zagrebu, na koji spada Laška ulica, Nova Ves, Pod zidom, Kaptol i Potok s lieve strane;

4. sa biralištem u Osieku, na koji spada Osiek gornja varoš;

5. sa biralištem u Osieku, na koji spada Osiek dolnja varoš, tvrdjava i nova varoš;

6. sa biralištem u Varaždinu, na koji spada dio grada Varaždina ležeći iztočno od duge, dućanske i gospodske ulice, zatim glavnoga i banskoga trga s Ledinami i Varaždinbriegom;

7. sa biralištem u Varaždinu, na koji spada ostali dio grada Varaždina s Novim selom;

8. sa biralištem u Bakru, na koji spada grad Bakar, Sv. Kuzman, Bitoševo i Skrljevo;

9. sa biralištem u Karlovcu, na koji spada grad Karlovac;

10. sa biralištem u Križevcih, na koji spada grad Križevci;

11. sa biralištem u Senju, na koji spada grad Senj;

12. sa biralištem u Koprivnici, na koji spada grad Koprivnica sa predgradjem Bregi;

13. sa biralištem u Belovaru, na koji spada grad Belovar;

14. sa biralištem u Požegi, na koji spada grad Požega;

15. sa biralištem u Kraljevici, na koji spadaju obćine Kraljevica, Hreljin, Krasica, Grobnik, Trsat, Draga i Kostrena;

16. sa biralištem u Novom, na koji spadaju obćine Novi, Bribir, Grižane, Crikvenica i Selce;

17. sa biralištem u Delnicah, na koji spadaju obćine Vrbovsko, Ravnagora, Delnice, Lokve, Mrkopalj, Fužine i Lič;

18. sa biralištem u Brodu, na koji spadaju obćine Brod, Gerovo, Čabar i Prezid;

19. sa biralištem u Severinu, na koji spadaju obćine Severin, Bosiljevo i Novigrad;

20. sa biralištem u Karlovcu, na koji spadaju obćine Mahično, Banija, Draganić, Rečica i Kupčina;

21. sa biralištem u Ozlju, na koji spadaju obćine Ozalj, Krašić, Vivodina i Ribnik;

22. sa biralištem u Jastrebarskom, na koji spadaju obćine Jastrebarsko, Domagović, Petrovina, Sv. Ana, Desinec, Cvetković, Kupinec i Jamnica;

23. sa biralištem u Samoboru, na koji spadaju obćine Rakovpotok, Stupnik i Podvrh;

24. sa biralištem u Velikoj Gorici, na koji spadaju obćine Odra, Velika Gorica, Novo Čiče, Orle i Kravarsko;

25. sa biralištem u Selih, na koji spadaju obćine Sela, Lekenik, Pokupsko i Martinska ves;

26. sa biralištem u Sisku, na koji spadaju obćine Topolovac, Kutina i Popovača;

27. sa biralištem u Sesvetah, na koji spadaju obćine Stenjevec, Sesvete i Dugoselo;

28. sa biralištem u Dolnjoj Bistri, na koji spadaju obćine Stubica gornja, Stubica dolnja, Bistra i Brdovec;

29. sa biralištem u Sv. Ivanu, na koji spadaju obćine Popovec, Zelina, Sv. Ivan, Bedenica, Hrašćina, Moravče i Rakovec;

30. sa biralištem u Samoboru, na koji spada obćina trgovišta Samobora;

31. sa biralištem u Sisku, na koji spada grad Sisak;

32. sa biralištem u Varaždinskih Toplicah, na koji spadaju obćine Toplice, Jalžabet i Biškupec;

33. sa biralištem u Vinici, na koji spadaju obćine Vinica, Petrijanci, Vidovec, Radovec i Maruševec;

34. sa biralištem u Ivancu, na koji spadaju obćine Ivanec, Klenovnik i Bednja;

*

35. sa biralištem u Zlataru, na koji spadaju obćine Zlatar, Bistrica i i Budinščina;

36. sa biralištem u Sv. Križu, na koji spadaju obćine Mače, Krapinske toplice i Sv. Križ;

37. sa biralištem u Krapini, na koji spadaju obćine Gjurmanec i Mihovljan;

38. sa biralištem u Klanjcu, na koji spadaju obćine Trgovište Veliko, Kraljevec, Klanjec i Sela;

39. sa biralištem u Pregradi, na koji spadaju obćine Pregrada, Desinić i Hum;

40. sa biralištem u Krapini, na koji spada obćina trgovišta Krapine;

41. sa biralištem u Svibovcu, na koji spadaju obćine Ludbreg i Ljubeščica;

42. sa biralištem u Sv. Petru kod Orehovca, na koji spadaju obćine Sv. Petar, Raven i Sudovec;

43. sa biralištem u Koprivnici, na koji spadaju obćine Bukovec, Rasinja i Sokolovac;

44. sa biralištem u Križu, na koji spadaju obćine Oborovo, Prečec, Križ i Ludina;

45. sa biralištem u Garešnici, na koji spadaju obćine Vukovje, Garešnica, Hercegovac i Berek;

46. sa biralištem u Ćazmi, na koji spadaju obćine Kloštar Ivanić, Ćazma, Ivanska i Dubrava;

47. sa biralištem u Rači, na koji spadaju obćine Grubišnopolje, Grgjevac, Rača i Severin;

48. sa biralištem u Sv. Ivanu, na koji spadaju obćine Vojakovac, Sv. Ivan, Farkaševac i Vrbovac;

49. sa biralištem u Trojstvu, na koji spadaju obćine Kapela, Trojstvo i Gudovac;

50. sa biralištem u Virju, na koji spadaju obćine Novigrad, Virje i Molve;

51. sa biralištem u Peterancu, na koji spadaju obćine Drnje i Gjelekovac;

52. sa biralištem u Gjurgjevcu, na koji spadaju obćine Gjurgjevac, Kalinovac, Ferdinandovac, Budrovac, Kloštar i Pitomača;

53. sa biralištem u Ivaniću, na koji spada grad Ivanić;

54. sa biralištem u Virovitici, na koji spadaju obćine Vočin, Spišić-Bukovica, Lukač i Suhopolje;

55. sa biralištem u Virovitici, na koji spada obćina trgovišta Virovitice;

56. sa biralištem u Slatini, na koji spadaju obćine Slatina, Gornji Miholjac, Sopje i Drenovac;

57. sa biralištem u Dolnjem Miholjcu, na koji spadaju obćine Dolnji Miholjac, Šljivoševci i Moslavina;

58. sa biralištem u Valpovu, na koji spadaju obćine Valpovo, Bizovac, Koška i vanjska obćina Valpovo;

59. sa biralištem u Osieku, na koji spadaju obćine Retfala, Tenje, Bielobrdo i Dalj;

60. sa biralištem u Feričancih, na koji spadaju obćine Našice, Fričance i Orahovica;

61. sa biralištem u Vuki, na koji spadaju obćine Čepin, Vuka i Petrijevci;

62. sa biralištem u Djakovu, na koji spadaju obćine Vanjska djakovačka, Semeljce i Levanjska Varoš;

63. sa biralištem u Djakovu, na koji spada obćina trgovišta Djakova;

64. sa biralištem u Daruvaru, na koji spadaju obćine trga Daruvara, Vanjska Daruvarska, Bastaji i Uljanik;

65. sa biralištem u Pakracu, na koji spadaju obćine trga Pakraca, Vanjska pakračka i Buč;

66. sa biralištem u Požegi, na koji spadaju obćine Cernik, Brestovac, Velika, Mihaljevci i Orljavac;

67. sa biralištem u Kutjevu, na koji spadaju obćine Bektež, Kaptol, Pleternica i Ruševo;

68. sa biralištem u Vukovaru, na koji spadaju obćine Bobota, Trpinja, Gaboš, Nuštar i Borovo;

69. sa biralištem u Vukovaru, na koji spada obćina trgovišta Vukovara;

70. sa biralištem u Tovarniku, na koji spadaju obćine Sotin, Opatovac, Šid i Tovarnik;

71. sa biralištem u Erdeviku, na koji spadaju obćine Erdevik, Berkasovo, Kukojevci i Čalma;

72. sa biralištem u Iloku, na koji spadaju obćine Ilok, Susek, Čerević i Kamenica;

73. sa biralištem u Irigu, na koji spadaju obćine Grgurevci, Irig, Krušedol i Jazak;

74. sa biralištem u Rumi, na koji spadaju obćine Radinci veliki, Putinci, Brestač i Ingjija;

75. sa biralištem u Rumi, na koji spada obćina trgovišta Rume.

Grad Rieka s kotarom bira i u napredak dva zastupnika; način izbora, i da li će birati skupa ili razdieljen na dva kotara, odredjuje grad sam.

U ovom paragrafu napomenute obćine razumievaju se u današnjem svojem zaokruženju.

§. 3.

Za rukovodjenje i obavljanje izborah zastupnikah izabrat će se u svakoj podžupaniji i u svakom slobodnom i kraljevskom gradu središnji odbor, i toliko izbornih doputacijah, koliko se u istoj podžupaniji ili slobodnom i kraljevskom gradu bira zastupnikah.

§. 4.

Čim bude sabor sazvan, imadu se sazvati izvanredne podžupanijske odnosno gradske skupštine, da izberu izmedju stanovničtva svoga područja četiri osobe pismene, i to takove, o kojih neimade sumnje, da će biti izbornici.

Izabrane četiri osobe sačinjavat će pod predsjedničtvom podžupana dotično gradskoga načelnika središnji odbor za područje ciele podžupanije, dotično slobodnog i kralj. grada.

Izabrani po podžupanijskih skupštinah i gradskih zastupstvih središnji odbori imadu se na poziv svoga predsjednika podžupana a dotično gradskoga načelnika najkasnije u roku od pet danah, kako izabrani budu, konštituirati, izabrav si izmedju svojih članovah perovodju.

Podžupanijske skupštine dotično gradska zastupstva izabiru za središnji odbor četiri zamjenika, koji moraju imati ista svojstva koja i redoviti članovi središnjih odborah, te koji, kad se mjesto kojega redovitoga člana izprazni, postaju redoviti članovi središnjega odbora onim redom, kojim su izabrani.

§. 5.

Sazvane izvanredne podžupanijske skupštine (§. 4. o. z.) imadu za svaki zborni kotar, kojega birališ̌te leži u području iste podžupanije, izmedju pismenih stanovnikah dotičnog izbornog kotara, od kojih neimade sumnje, da će biti izbornici, izabrati tri osobe, koje će sačinjavati izbornu deputaciju za dotični izborni kotar.

U slobodnih i kralj. gradovih biraju zastupstva toliko izbornih deputacijah, koliko dotični grad bira zastupnikah.

Članovi izbornih deputacijah u slob. i kr. gradovih moraju imati ista svojstva, koja i članovi izbornih deputacijah u podžupanijah.

Izbrane po podžupanijskih skupštinah, dotično po gradskih zastupstvih izborne deputacije imadu se na poziv i u prisutnosti dotičnog podžupana ili zamienika mu, u slob. i kr. pako gradovih na poziv i u prisutnosti gradskog načelnika, najkašnje u roku od pet danah, od kako su izabrani, konštituirati, izabrav izmedju sebe predsjednika i perovodju.

Podžupanijske skupštine, dotično gradska zastupstva biraju za svaku izbornu deputaciju tri zamjenika, koji moraju imati ista svojstva, koja i redoviti članovi izbornih deputacijah, pa ovi postaju članovi izborne deputacije onim redom, kojim su izabrani.

§. 6.

Pravo izbora imade svaki, koji je u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji rodjen ili u savez koje obćine kao zavičajni pripadnik primljen, ako je 24. godinu navršio, ako nestoji pod skrbničtvom ili stečajem, ako nije osudjen radi kaznjiva diela počinjena s koristoljublja, te koji imade koje od svojstvah naznačenih u §§. 7. ili 8. o. z.

Pravo izbora može svatko vršiti samo u onom izbornom kotaru, u kojem redovito stanuje.

Izborno pravo vrši se neposredno i posredno

§. 7.

U 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 30., 31., 40., 53., 55., 63., 69. i 75. izbornom kotaru vrši se izborno pravo samo neposredno, pa takovo pripada:

a) Mjestnim gradjanom, koji budu za takove imenovani bar godinu danah prije, nego žele izborno pravo uživati.
b) Vlastnikom nepokretninah ležećih u području dotičnoga izbornoga kotara, ako od istih plaćaju najmanje 15 for. izravnoga poreza.
c) Obrtnikom, trgovcem, brodovlastnikom i tečevnih družtvah činovnikom, koji plaćaju najmanje 15 for. izravnoga poreza;
d) Javnim članovom obrtničke ili trgovačke tvrdke, u koliko na svakoga pojedinoga odpada najmanje 15 for. izravnoga poreza.
e) Svećenikom svih u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji priznatih vieroizpovjestih, službujućim, razpoloživim i umirovljenim kraljevskim, zemaljskim, gradskim i obćinskim činovnikom, umirovljenim vojničkim častnikom, odvjetnikom, doktorom bud kojega fakulteta, pravim članovom jugoslavenske akademije, magistrom ranarstva, ljekarnikom, diplomiranim miernikom, pomorskim kapetanom, ter učiteljem obćih pučkih i gradjanskih učionah.

§. 8.

U svih ostalih izbornih kotarih vrši se izborno pravo neposredno i posredno.

Neposredno biraju narodnoga zastupnika:

a) Svi koji budi sami budi sa svojom obitelju ili kao gospodari kućne zadruge posjeduju u dotičnom izbornom kotaru nepokretninu, od koje plaćaju najmanje 50 for. izravnoga poreza.

U 15., 16., 17., 18. i 19. izbornom kotaru biraju neposredno narodnoga zastupnika, koji uz gornje uvjete plaćaju najmanje 30 for. izravnoga poreza.

b) Svećenici svih u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji priznatih vieroizpovjestih, službujući, razpoloživi i umirovljeni kraljevski zemaljski činovnici, umirovljeni vojnički častnici, zatim obćinski načelnici i bilježnici, odvjetnici, doktori bud kojega fakulteta, magistri ranarstva, ljekari, diplomirani miernici, pomorski kapetani, ter učitelji obćih pučkih i gradjanskih učionah.

c) Obrtnici, trgovci i brodovlastnici, gospodarski, šumarski i novčanih zavodah činovnici, koji plaćaju najmanje 30 for. izravnoga poreza.

Posredno biraju narodnog zastupnika:

a) Svi koji budi sami, budi sa svojom obitelju budi kao gospodari kućne zadruge posjedju u dotičnom izbornom kotaru nepokretninu, od koje plaćaju najmanje 5 for. izravnoga poreza.

b) Obrtnici, trgovci, šumarski, gospodarski te novčanih zavodah činovnici, koji plaćaju najmanje 5 for. izravnoga poreza.

§. 9.

Oni koji vrše pravo izborno neposredno, zovu se izbornici, a oni, koji vrše isto pravo posredno, zovu se birači.

§. 10.

Svaka skupina od petdeset biračah bira jednoga izbornika, koji sa neposrednimi izbornici bira narodnoga zastupnika.

§. 11.

Izborne deputacije imadu najkasnije za osam danah, iza kako se konštituiraju, sastaviti abecednim redom imenik neposrednih izbornikah, a prije toga, gdje je od potrebe (§. 8. o. z.), odrediti dan, na koji će se započeti popis biračah.

Popis biračah mora se započeti najkasnije za osam danah, kako se je izborna deputacija konštituirala.

Dan na koji će se popis biračah započeti, imade se najmanje tri dana u svih mjestih izbornog kotara unapried proglasiti.

§. 12.

Popis biračah imade se sastavljati neprekidnim redom miestah, a o svakom mjestu redom kućnih brojevah.

Čim bude popis u pojedinoj političkoj obćini obavljen, imade se isti u svakoj političkoj obćini glede biračah iste obćine pribojem na obćinskoj kući izložiti na uvid, a na mjestu birališta narodnoga zastupnika oglasom izvješenim na obćinskoj kući proglasiti s primjetbom, da je svakomu bez razlike slobodno sve popise biračah kod predsjednika izborne deputacije u roku od tri dana pre

gledati i u isto vrieme proti njemu doprinesav potrebita dokazala, ustmeno ili pismeno prigovoriti.

Prigovor učinjen makar i na dan, koji je odredjen za izbor izbornikah, imade ga izborna deputacija riešiti prije, nego što se započme izbor izbornikah, ter u smislu riešenja izpraviti listinu biračah.

Proti riešenju izborne deputacije glede biračah neimade daljne pritužbe.

§. 13.

Čim budu propisi biračah u svih političkih obćinah dotičnoga izbornog kotara izloženi, te na mjestu birališta oglasom proglašeni, imade izborna deputacija ustanoviti i proglasiti dan i sat, na koji će se u svakoj pojedinoj političkoj obćini započeti i zaključiti izbor izbornikah.

Dan i sat ustanovljen za biranje izbornikah imade se proglasiti u svih mjestih dotičnoga izbornoga kotara, a isto i u mjestu birališta narodnoga zastupnika pribojem oglasa na obćinsku kuću.

Izbor izbornikah imade započeti četvrti dan, kako popisi biračah budu izloženi i proglašeni (§. 12. o. z.)

§. 14.

Birači svake pojedine političke obćine biraju izbornike na sjedištu dotične političke obćine.

Došavše k izboru birače proziva predsjednik izborne deputacije onim redom, kojim su u listinu upisani sve do 50. Svakih 50 biračah sačinjava jednu skupinu. Skupine imadu su tako sastavljati, da budu u svaku pribrani birači jednoga mjesta, zatim iz najbližjih susjedskih miestah.

Ako je od skupine od 50 biračah prisutno barem njih petorica, biraju i to ustmeno jednoga izbornika. Zatim proziva predsjednik istim načinom opet sljedeće skupine od petdeset do petdeset i prisutnih od ovih, ako ih ima najmanje petorica za svaku skupinu, biraju po jednoga izbornika. Ako bi za posljednju skupinu preostao manji broj od petdeset biračah, pak su prisutna barem trojica, ovi biraju jednoga izbornika.

Za izbornika izabran je onaj, za koga je absolatna većina glasovala, i ako nebi nitko absolutne većine dobio, ponavljaju izbor prisutni od petdesetorice prije glasujućih biračah izmedju one dvojice, koji su kod prvog biranja najviše glasovah imali.

Započeto glasovanje nesmije se prekinuti, dok nebude obavljeno.

§. 15.

Isti onaj dan, na koji bude izbor izbornikah u kojoj političkoj obćini dovršen, imade izborna deputacija popis istih sastaviti, te pribojem istoga, kao i

popisom neposrednih izbornikah iz iste političke obćine na obćinskoj kući dotične politička obćine izvjesiti.

Kada budu izbori izbornikah u cielom izbornom kotaru dovršeni, imade izborna deputacija sastaviti listinu po biračih cieloga izbornog kotara izabranih izbornikah, ter istu najkasnije drugi dan, kako izbori isti dovršeni budu, oglasom pribijenim na obćinskoj kući birališta proglasiti s primietbom, da je svakomu stanovniku ovih kraljevinah slobodno kroz pet danah, počamši od onoga dana, u koji je oglas ovaj pribijen, izložene u obćinskoj kući mjesta birališta listine tako neposrednih kao i posrednih izbornikah ugledavati, te u istom roku kod predsjednika izborne deputacije proti istim, pridonesav, ako je moguće, potriebita dokazala, prigovoriti ustmeno ili pismeno.

Izborna deputacija dužna je na ustmenu molbu prigovoritelja pribaviti od javnih oblastih i uredah dokazala potriebna za temeljito riešenje prigovora.

§. 16.

Izborna deputacija imade učinjene proti listinam izbornikah prigovore bezodvlačno riešiti, pa to riešenje prigovoritelju, kao što i onomu, proti komu je prigovor podnešen, priobćiti, ter izbornu listinu s mjesta u smislu svoga riešenja izpraviti.

Ako ma tko riešenjem izborne deputacije glede učinjenih prigovorah zadovoljan nebi bio, pripada mu pravo kroz tri jošte dana poslie izminuća §-om 15. o. z. ustanovljenih za prigovore pet danah, utok uložiti na središnji odbor kod dotične izborne deputacije, ustmeno ili pismeno.

Uloženi proti riešenjim izbornih deputacijah utoci imadu se onoga jošte dana, kada uloženi budu, dotičnomu središnjemu odboru podnieti, koji će iste u posljednoj molbi riešiti. Središnji odbori imadu podnešene jim utoke riešiti tako žurno, da u neprekoračivom roku od četrnaest danah računajuć od onoga dana, na koji su listine izbornikah izložene, imadu riešenja svih utokah priobćena već biti dotičnim izbornim deputacijam, koje će na dan, koji sliedi iza minuća toga četrnaestdnevnoga roka izborne listine konačno zaključiti, zaključene listine po svih članovih izborne deputacije podpisati dati, ter ovo istoga jošte dana središnjemu odboru priobćiti.

§. 17.

Središnji odbori odredjuju dane za biranje narodnih zastupnikah u pojedinih izbornih kotarih, nu tako, da se izbori uzmognu obaviti najmanje deset danah prije otvorenja sabora.

Dan izbora imade se najmanje deset danah unapried oglasiti, i to ne samo u službenih novinah, već i oglasi pribijenimi na obćinskih kućah i svih mjestih dotičnog izbornog kotara, kao što i u mjestu birališta narodnoga zastupnika.

§. 18.

Sve oblasti i uredi dužni su u pomoć biti izbornoj deputaciji pružanjem dokazalah potrebnih za točno sastavljanje listinah biračah i izbornikah, i za temeljito riešenje podignutih prigovorah.

§. 19.

Izbornikom, biračem i kandidatom u svako je doba slobodan ulaz i prisustvovanje na biralištu.

§. 20.

Bude li u slučajevih izvanrednih za uzdržati mir i poredak u pomoć pozvana oružana sila, dužan je predsjednik izborne deputacije pismenim oglasom, koji se na više miestah, a i na vratih birališta pribiti imade, oglasiti, pa prije započeta izbora prisutnim izbornikom ustmeno izjaviti, da je oružana moć samo zato pozvana, da se uzdrži mir i red, i da se svakomu zajamčuje pravo slobodnoga glasovanja.

§. 21.

Kod biranja narodnoga zastupnika imadu se izbornici prozivati iz listine abecednim redom.

Da pri prvom čitanju izborne listine i prozivanju izbornikah neprisutni izbornici glas svoj dati uzmognu, moraju se prije zaključena izbora imena njihova jošte jedan put abecednim redom prozvati.

§. 22.

Izvršba ovoga zakona povjerava se banu kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Dano u Schönbrunnu dne šestoga srpnja godine hiljadu osam sto sedamdeset i pete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s r.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXXVI.

Izdan i razposlan dne 25. studenoga 1875.

Br. 83.

Naredba

kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade od 11. studenoga 1875. br. 5501,

kojom se zabranjuje nedozvoljeni patisak spisah, izišavših neposredno od državne uprave.

§. 18. zakona za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlastničtva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju odredjuje:

„Spisi, izišavši neposredno od državne uprave, uživaju, iza kako budu na svjetlo izdani, zaštitu zabrane proti patisku dotle, dok to neukine ista državna uprava.

Jednaka produljena zaštita iznad zakonitoga roka ima valjat i za diela ona, iz kojih se po sebi vidi, da su izišla na zapovjed vlade i s priuzdržajem produljene te zaštite."

Buduć da se je opazilo, da se ta ustanova neobdržava, to ju nalazi kr. zemaljska vlada ovim napose obnarodovati s tim dodatkom da će se proti onim, koji bez dozvole budu službene spise tiskom izdavali, postupati po §. 467. obćega kaznenoga zakona.

Ivan Mažuranić s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXXVII.

Izdan i razposlan dne 13. prosinca 1875.

Br. 84.

Naredba

kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 30. studenoga 1875. br. 5701,

kojom se izdaje propis ob izpitih za učiteljsku službu na gradjanskih školah.

Na temelju §. 195. zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji nalazi kr. zemaljsko-vladni odjel za bogoštovje i nastavu, radi provedbe §. 89. pomenutoga zakona izdati sliedeći „propis ob izpitih za učiteljsku službu na gradjanskih školah“.

Ivan Mažuranić s. r.

Propis

ob izpitih za učiteljsku službu na gradjanskih školah.

I. Obćenite ustanove.

§. 1.

Učitelji (učiteljice) za (obće) pučke škole budi po starijih propisih budi po novom zakonu (§. 87. školsk. zak.) osposobljeni, mogu se poslie jedne godine iza kako su polučili svjedočbu osposobljenja za (obće) pučke škole, podvrći izpitu za učiteljstvo na gradjanskih školah.

§. 2.

Mladići, koji su s dobrim uspjehom svršili veliki gimnazij ili veliku realku, mogu, iza kako su se samo njeko vrieme praktički izvježbali na preparandiji, neposredno biti pripušteni k izpitu za učiteljstvo na gradjanskih školah (§. 90. školsk. zak.).

§. 3.

Tko želi da bude pripušten k izpitu za učitelja gradjanskih školah, mora se u to ime pismeno prijaviti predsjedničtvu dotičnoga izpitnoga povjerenstva (§. 5.). Tom prigodom ima:

a) Izjaviti se, iz koje skupine predmetah (§. 8.) želi položiti izpit;
b) opisati svoj život i način svoga naobraženja;
c) priložiti svjedočbu ob osposobljenju za učiteljsku službu na (obćih) pučkih školah ili svjedočbu o svršenu s dobrim uspjehom velikom gimnaziju ili velikoj realci;
d) kandidati, osposobljeni za učiteljsku službu na (obćih) pučkih školah imaju k tomu izkazati, da su najmanje jednu godinu na kojoj javnoj ili privatnoj s pravom javnosti providjenoj školi službovali, ili se inače učiteljskom strukom bavili; napokon
e) kandidati s gimnazijah ili realnih učionah (§. 2.) imaju još doprinieti svjedočbu o fizičkom zdravlju, izdanu od liečnika, koji je u javnoj službi, i svjedočbu preparandije o praktičnom tečaju (§. 2.)

§. 4.

Svaki kandidat mora se podvrći izpitu barem iz predmetah jedne skupine. Stoji ipak svakomu kandidatu na volju podvrći se izpitu iz jednoga ili više predmetah i druge koje skupine. U obće pako mora kandidat i u predmetih drugih skupinah zasvjedočiti bar onoliko znanja, koliko se zahtieva od učiteljah obćih pučkih školah.

Na koliko se to predloženimi svjedočbami ima smatrati dokazano, o tom sudi izpitno povjerenstvo.

II. Ob izpitnom povjerenstvu.

§. 5.

Za izpitivanje kandidatah učiteljstva na gradjanskih školah imenovat će ban izpitno povjerenstvo na tri godine, za sada samo u Zagrebu.

§. 6.

Izpiti će se obdržavati na zagrebačkoj mužkoj preparandiji prama potrebi uz dva roka, i to svršetkom prvoga i svršetkom drugoga polulеća školskoga.

§. 7.

Zapisnici o tih izpitih i ini na nje odnoseći se spisi čuvat će se u preparandijalnoj pismohrani, odieljeni od ostalih službenih spisah.

III. Ob izpitih.

§. 8.

Kandidati mogu se izpitom osposobiti ili za sve predmete gradjanskih školah ili za pojedine skupine.

Te skupine predmetah jesu sliedeće:

a) slovničko-historička skupina, u koju spadaju: hrvatski, njemački i dotično talijanski (§. 70. školsk. zakona) jezik, zemljopis i povjest;

b) naravoslovna skupina, u koju spadaju: prirodopis, fizika i lučba i gospodarstvo; za dopunu matematika;

c) matematičko-tehnička skupina, u koju spadaju: matematika, risanje; za dopunu fizika i lučba.

Povrh toga je pedagogika izpitnim predmetom za svaku od ovih skupinah.

*

§. 9.

Svakomu kandidatu, želećemu se podvrći izpitu iz druge ili treće skupine, prosto je izabrati si mjesto gori naznačenih dopunjujućih predmetah i drugi koji predmet iz druge ili treće skupine. Dopunjujući predmeti imaju se izpitivati istom strogošću i podpunošću, kao i ini redoviti predmeti dotične skupine.

§. 10.

Izpiti se polažu teoretički i praktički. Teoretički polažu se ustmeno i pismeno. Pismenomu izpitu imaju se kandidati podvrći iz svih odabranih predmetah.

§. 11.

Ako je koji kandidat literarnim radom svoju sposobnost dokazao, može ga izpitno povjerenstvo oprostiti od polaganja pismenoga izpita.

Nadalje može izpitno povjerenstvo i od praktičnoga izpita oprostiti takove kandidate, koji dokažu, da su kano osposobljeni učitelji pučkih školah više godinah s dobrim uspjehom probavili u praktičnom izvršivanju učiteljske službe.

Jedan i drugi od tih oprostah ima se zabilježiti u izpitnoj svjedočbi, zajedno s razlogom, s kojega je dozvoljen.

Od ustmenoga izpita nemože nitko biti oprošten.

§. 12.

Tko želi steći osposobljenje za učitelja gradjanskih školah mora znati:

I. Iz pedagogike.

Najvažnije što je iz somatologije (anatomija i fiziologija čovjeka) ter psihologije i logike; načela tjelesnoga, umnoga, estetičnoga, moralnoga, religioznoga i narodnoga uzgoja djece; u pregledu poviest obuke i uzgoja, navlastito poviest pučkoga školstva u austrijansko-ugarskoj monarkiji i napose u Hrvatskoj i Slavoniji; načela discipline školske i napokon najvažnije školske zakone i propise.

2. Iz hrvatskoga jezika.

U ovom predmetu zahtievat će se od kandidatah sustavno znanje slovnice hrvatskoga jezika; jasan pregled poviesti literature hrvatsko-srbske, osobito srednje i novije dobe; potanje poznavanje glavnijih prozaičkih pisacah i pjesnikah tih dobah; jezgra nauka o poetici i stilistici, ter vještina u slovničkom, stvarnom i estetičnom tumačenju i potežih prozaičkih i pjesničkih štivah.

Prama ovim ravnat će se i zahtjevi iz njemačkoga jezika; samo što će oni, prama cilju školske obuke u tom predmetu, biti umjereniji, idući na to, da se konstatuje dovoljno znanje slovnice njemačkoga jezika ter sposobnost kandidatah u korektnom ustmenom i pismenom izrazu mislih tim jezikom, uz poznavanje korifejah njemačke literature, od Klopstocka ovamo, i njihovih glavnih spisah.

3. Iz zemljopisa.

Zahtjevat će se bitno što je iz matematičnoga i fizikalnoga zemljopisa: potanje znanje fizičkoga i političkoga zemljopisa pojedinih dielovah zemlje, navlastito Europe i napose austrijansko-ugarske monarkije ter kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, s obzirom na obrt, trgovinu i karakteristične proizvode pojedinih zemaljah i s poglavitim obzirom na slavenske zemlje. Uz to potanje poznavanje ugarsko-hrvatskoga ustava i poznavanje temeljnih državnih uredabah austrijsko-ugarske monarkije. Napokon poznavanje učilah za zemljopisnu obuku: atlantah, zemljovidah, globah i telurijah i vještina u risanju zemljovidah.

4. Iz poviesti.

Zahtjevat će se pregledno znanje obće poviesti svieta, a navlastito u kulturnom pogledu važnih dogodjajah svjetskih; iz stare poviesti točnije poznavanje Grkah i Rimljanah, iz poviesti pako srednjega i novoga vieka slavenskih narodah; potanko znanje iz poviesti austrijansko-ugarske monarkije i poviesti hrvatskoga naroda ter srodnih mu po plemenu susjednih narodah.

5. Iz matematike.

Zahtjevat će se točno znanje računice; vještina u rješavanju računah iz gradjanskoga života; jednostavno trgovačko i obrtničko knjigovodstvo; najnuždnije iz mjeničkoga prava; najvažnije poučke iz algebre (za dokazivanje računičnih operacijah), iz planimetrije, stereometrije i ravne trigonometrije, s osobitim obzirom na njihovu praktičnu porabu. Glavna načela graditeljstva uz risanje jednostavnih sgradah.

6. Iz naravoslovnih znanostih i to:

a) iz prirodopisa.

Imat će kandidati dokazati, da su vrstni pregledno se snaći u sva tri diela prirode: životinjstvu, bilinstvu i rudstvu; da poznaju važnije prirodopisne

sustave; da su vješti razpoznati i opisati sve važnije prirodnine a najvažnijim podjedno naznačiti praktičku uporabu u obrtih i u gospodarstvu; da su im poznata prirodopisna učila: slike, patvorci i u trgovini dolazeće sustavne sbirke rudah, bilinah (herbariji) itd., napokon da znaju, kakov je ustroj čovječjemu tielu, koje su funkcije pojedinih mu organah, i kako se njeguje zdravlje.

b) iz prirodoslovja.

Morat će dokazati, da su im poznate najvažnije prirodne sile i njihovi zakoni; da su vješti bar najzamjernije prirodne pojave i najvažnije strojeve protumačiti; da poznaju važnija kemička počela i one njihove slučenine, koje se u gradjanskom životu najviše praktički uporabljuju; da su vješti postupku s fizikalnimi spravami, koje pri obuci služe.

7. Iz risanja.

Imat će kandidati dokazati vještinu u risanju geometrijskih likovah prostom rukom na školskoj ploči u velikom razmjeru; zatim da urese (ornamente) raznoga sloga ne samo poznaju, nego i po sadrenih obrazcih u konturi narisati te osvjetljivati i osjenjivati umiju. Isto tako da temeljna načela centralne projekcije (perspektive) ne samo poznaju, već i na jednostavne predmete, kano što su: kocke, prizme, stupovi, svodovi itd. uporavljati umiju. Nadalje da su vješti linearnoj konstrukciji sienah i odsienah (Schlagschatten) kod jednostavnih tjelesah, káno i razdjeljenju čovječjih glavah i pojedinih čestih lica te napokon risanju antiknih glavah po sadrenih obrazcih.

8. Iz gospodarstva.

Zahtievat će se poznavanje pravilah umnoga gospodarstva, uporavljena na poljodielstvo, šumarstvo, vrtlarstvo, vinogradarstvo, stočerstvo, pčelarstvo i voćarstvo, s obzirom na konkretne odnošaje domovine, i poznavanje gospodarskoga orudja.

§. 13.

Kod svakoga od izpitnih predmetah navedenih pod br. 2—7 ima se osim toga izkušati znanje kandidatah u posebnoj metodici dotičnoga predmeta.

§. 14.

Za pismene izpite imaju izpitatelji (eksaminatori) podnieti predsjedniku izpitnoga povjerenstva na izbor po njekoliko — najmanje tri — zadaćah iz svakoga pojedinoga predmeta. Odabrane zadaće izručit će predsjednik prije sama izpita pod pečatom dotičnomu izpitatelju, koji će ih pred sabranimi radi izpita

kandidati otvoriti i u pero im kazati ter i u zapisnik, koji se o tečaju izpita voditi ima, ubilježiti.

§. 15.

Pismeni izpiti obavljaju se pod nadzorom članovah izpitnoga povjerenstva, koji će redom voditi gori (§. 14.) pomenuti zapisnik.

§. 16.

Kod pismenih izpitah zabranjena je poraba svih pomoćnih sredstvah, osim matematičkih tablicah.

§. 17.

Za svaki predmet pismenoga izpita dozvoljava se kandidatom vrieme od četiri ure. Čim to vrieme mine, ima nazočni član povjerenstva pobrati sve pismene radnje.

§. 18.

Kod ustmenoga i praktičnoga izpita može se izpitno povjerenstvo razdieliti u odsjeke, nu tako, da u svakom odsjeku budu barem tri člana.

Kod kojega odsjeka nije prisutan predsjednik povjerenstva, tamo njegovo mjesto preuzima član povjerenstva, kojega on za to naznači.

§. 19.

Praktički izpit sastoji u pokusnom predavanju, što ga kandidat drži u školi o predmetu, koj mu se dan prije naznači. Tomu izpitu prisustvuju oni isti povjerenici, koji su kandidata ustmeno izpitivali. Glavna je svrha ovomu izpitu, da se okretnost i vještina kandidatova u naučanju prokuša.

§. 20.

Po dovršenu izpitu ima se ob uspjehu istoga sastaviti zapisnik, u koji se unese uspjeh izpita iz svakoga pojedinoga izpitnoga predmeta kao i iz pokusnoga predavanja.

§. 21.

Uspjeh izpita označuje se za pojedine predmete bilježkami: veoma dobar, dobar, dovoljan i nedovoljan.

§. 22.

Ove se bilježke za svaki pojedini predmet dosudjuju na predlog dotičnoga izpitatelja većinom glasovah.

§. 23.

Pri ocjenjivanju uspjeha ustmenoga izpita i pokusnoga predavanja glasuju samo oni članovi povjerenstva, koji su izpitom prisustvovali (§. 18.)

§. 24.

Pri ocjenjivanju pismenih radnjah i pri ustanovljivanju konačnoga resultata glasuju svi članovi izpitnoga povjerenstva, koji su izpitivali iz pojedinih predmetah.

§. 25.

Ako su glasovi jednako podieljeni, tad se daje slabiji iz medju predloženih redovah.

§. 26.

Kandidatom, koji se po uspjehu izpita nemogu odobriti za učitelje gradjanskih školah, vlastna je izpitna komisija, ako uzhtiju, dopitati po zasluzi svjedočbu za učiteljstvo obćih pučkih školah, na koliko zanj još osposobljeni nisu.

§. 27.

Za učitelja gradjanskih školah nemože se osposobiti kandidat, koji bilo iz jednoga samo predmeta iste skupine dobije na izpitu nedovoljan, ili iz više nego jednoga predmeta iste skupine samo dovoljan red.

Pojedine bilježke (note) imaju se u izpitnoj svjedočbi obrazložiti.

§. 28.

Osposobljenje kandidatah za učitelje gradjanskih školah glasi ili s odlikom, ako je kandidat iz svih predmetah iste skupine dobio same veoma dobre redove, ili se izriče bez ikakova dodatka.

§. 29.

Kandidatom osposobljenim iz jedne skupine prosto je položiti kasnije izpit i iz koje druge skupine. U tom slučaju nisu obvezani na polaganje izpita iz pedagogike.

§. 30.

Kandidati, koji na prvom izpitu nisu uspjeli te se žele po drugi put podvrći izpitu, moraju to učiniti pred istim izpitnim povjerenstvom i iz svih predmetah, a ne samo iz onih, iz kojih nisu zadovoljili pri prvom izpitu, i to uz rok, koji im se opredieli od izpitnoga povjerenstva, i koji nesmije biti kraći od pol godine danah.

Opetovati izpit za gradjanske škole dopušteno je samo jedan put, osim slučajevah iznimne dozvole, koju podjeljuje kr. zemaljska vlada.

§. 31.

Za svaki izpit plaćaju kandidati pristojbu od 10 for. a vr.

§. 32.

Kandidatom, koji su se podvrgli izpitu iz više nego jedne skupine, ima se u svjedočbu upisati sud o svakoj skupini napose.

§. 33.

Svjedočbe ob osposobljenju izdaju se po priloženom obrazcu i pod pečatom kr. preparandije u Zagrebu.

§. 34.

Učiteljice izpituju se istim načinom kano i učitelji, s pazkom onih razlikostih, koje sobom donosi ustroj ženskih gradjanskih (viših djevojačkih) učionah, te koje su glede pojedinih predmetah naznačene u dotičnih učevnih osnovah.

§. 35.

Redovi iz ženskoga ručnoga djela i kućanstva mogu se iz svjedočbah za obće pučke škole izdanih na prosto prenieti u svjedočbe za gradjanske škole.

§. 36.

Kandidati, koji su osposobljeni za učiteljstvo srednjih učionah, na koliko bi se želili podvrći učiteljskomu izpitu za gradjanske učione, imaju dopuniti izpit samo iz onih predmetah, iz kojih nisu već izpitani.

§. 37.

Inostrane svjedočbe priznavat će se valjanimi samo u toliko, u koliko su po jednakih formalnih i materijalnih zahtjevih stečene od kojega izpitnoga povjerenstva za osposobljivanje učiteljah gradjanskih školah u području austrijsko-ugarske monarkije.

§. 38.

Kandidati, koji su za učiteljstvo na gradjanskih školah načinom gori pomenutim osposobljeni izvan Hrvatske i Slavonije, ali u području austrijsko-ugarske monarkije, nu s nastavnim jezikom drugim nego li hrvatskim, imaju se,

da se sposobnimi priznadu za učiteljsku službu na gradjanskih školah u Hrvatskoj i Slavoniji, podvrći prije izpitu iz hrvatskoga jezika.

§. 39.

Kandidati odobreni za učitelje gradjanskih školah mogu se namjestiti i na obćih pučkih školah, ako i nisu prije osposobljeni bili za učitelje obćih pučkih školah.

§. 40.

Kandidati želeći postići osposobljenje za učitelje francezkoga ili talijanskoga jezika, imaju se podvrći izpitu pred posebnim povjerenstvom, što će ga zemaljska vlada za svaki posebni slučaj odrediti; a svjedočbe o položenu izpitu izdaju se po istom povjerenstvu, te se provide pečatom kr. zagrebačke preparandije, kojega zavoda ravnateljstvo dotične izpitne spise, odieljene od inih svojih službenih spisah, pohranjuje i u slučajevih potrebe dvogubke izdaje.

§. 41.

Za izpite ove vrsti plaća se pristojba od 6 for. a. vr.

§. 42.

S obzirom na §. 73. školskoga zakona od 14. listopada 1874. prestaje od krieposti ove naredbe pripravni tečaj, koji za kandidate učiteljstva na malih nesamostalnih realkah bje pri velikoj realci zagrebačkoj uveden naredbom obstojavše kr. dvorske kancelarije od 14. srpnja 1863.

(Prilog k. br. 5701. iz 1875. kr. zemalj. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu.

Broj . . . . .

Svjedočba osposobnica.

Gospodin (gospodična) N. N. . rodjen u . . . . .

. . . . dne . . . . 18 . . , ...

vjeroizpovjedanja, podvrgao se je ($\frac{\text{prvi put}}{\text{opetovano}}$) pred podpisanim izpitnim povjerenstvom osposobljujućemu izpitu za učitelja (učiteljicu) gradjanskih (viših djevojačkih) školah, i to iz . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Kako se iz izpravah molbenici za pripust k izpitu priloženih vidi, svršio je kandidat (kandidatica):

a) . . . .

(koje je nauke svršio i koje je izpite polagao.)

. . . .

. . . .

b) službovao je dosele kao . . . .

(ovdje se naznači vrst i vrieme službovanja) . . . .

. . . .

Na izpitu pako pokazao je . . . .

. . . .

(ovdje se po redu navode pojedini predmeti, iz kojih je izpitan, s obrazloženim sudom izpitateljah o svakom pojedinom predmetu)

. . . .

. . . .

. . . .

*

. . . .

. . . . , ...

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Iz predmetah u ovu (e) skupinu (e) nespadajućih, a na koliko se ipak od učiteljah obćih pučkih školah zahtieva, pokazao je kandidat . . . . znanje.

Prema tomu proglašuje se kandidat (kandidatica) osposobljen (s odlikom) za učitelja gradjanskih školah i to da može predavati . . . . . .

. . . .

(ovdje se naznače predmeti, iz kojih je odobren) . . . . . .

. . . .

U Zagrebu dne . . . 187

N. N., predsjednik izpitnoga povjerenstva. (Pečat kr. preparandije) Podpisi ostalih članovah izpitnoga povjerenstva.

Br. 85.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. vladnih odielah za poslove unutarnje i za pravosudje od 18. svibnja 1875. 8683.,

kojom su aktivirane novoustrojene političke oblasti i sudovi prve molbe.

(Proglašena okružnicom od 18. svibnja 1875.)

Na temelju zakona od 15. i 21. studenoga 1874. (sbor. zak. br. 52. i 55.) u savezu s naredbami kr. vladnog odjela za poslove unutarnje od 5. veljače t. g. br. 221. i kr. vladnog odjela za pravosudje od 14. veljače t. g. br. 364. (sbornik zak. i nared. br. 7. i 8.) novoustrojene političke oblasti i sudovi prve molbe u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji stupaju uz istodobno ukinuće postojećih županijah i županijsko-kotarskih oblastih, kr. županijskih sudbenih stolovah, žup. kotarskih i gradskih sudovah — dana 31. svibnja t. g. u život.

SBORNIK

ZAKONAH I NAREDABAH

valjanih za kraljevinu

HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina **1875.**

Komad XXXVIII.

Izdan i razposlan dne 16. prosinca 1875.

Br. 86.

Razpis

bana kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 7. prosinca 1875. br. 23493.,

glede roka, kojim stupa u život zakonski članak XXXVII. zajedničkoga sabora od godine 1875. o trgovačkom zakonu (komad XXXIII., br. 79. sbornika od godine 1875.)

Kr. ug. ministar za poljodjelstvo, obrt i trgovinu izdao je u sporazumku s banom ovih kraljevinah sljedeću naredbu glede roka, kojim ima stupiti u život zak. članak XXXVII. god. 1875. o trgovačkom zakonu:

Naredba.

Na temelju povlasti, podjeljene mi §. 556. XXXVIII. zak. članka od god. 1875. odredjujem, da u zakonskom članku tom sadržani trgovački zakon imade u sveukupnom području krune ugarske stupiti u kriepost, počimajuć od dana 1. siečnja 1876.

U Budimpešti 25. studena 1875.

Simony v. r.

Br. 87.

Naredba

bana kraljevinah Hrvatske Slavonije i Dalmacije od 8. prosinca 1875. br. 4502,

kojom se sporazumno s kr. ugarskim ministrom za poljodjelstvo, obrt i trgovinu radi provedbe zakonskoga članka XXXVII. zajedničkoga sabora od godine 1875. o trgovačkom zakonu (br. 79. sbornika od godine 1875.) izdaju propisi, kako se imadu trgovački registri tvrdkah urediti i voditi.

Usljed ovlasti sadržane u §. 7. zakonskoga članka XXXVII. zajedničkoga sabora od godine 1875. odredjuje se, da se trgovački registri tvrdkah imadu urediti i voditi, kako sliedi:

§. 1.

Svaki kr. sudbeni stol, za područje županije riečke kr. kotarski sud u Bakru, a za grad Senj kr. kotarski sud u Senju imade od dana, kojim trgovački zakon stupi u kriepost, voditi nove trgovačke registre za sve tvrdke i podružnice, što se nalaze u obsegu njegovu.

§. 2.

Registri trgovački jesu dvovrstni:

1. Registar za tvrdke inokosne, namjenjen trgovačkim tvrdkam spomenutim u §. 11. trgovačkoga zakona;

2. registar za tvrdke družtvene namjenjen tvrdkam trgovačkih družtvah (§. 61. trg. zak.).

§. 3.

Osobe navedene u §. 5. trg. zak. mogu se upisati u registar za tvrdke inokosne, a združenja njihova u registar za tvrdke družtvene, ako se steku uvjeti nabrojeni u rečenom paragrafu.

Ako nastane dvojba o tom, da li ti uvjeti postoje, saobćit će sudu na njegov zahtjev obrtna oblast potriebite podatke. Sud odlučuje na temelju primljenih podatakah ob upisu po svojem osvjedočenju.

§. 4.

Registar za inokosne tvrdke razdieljen je polag izgledke pod A. na sljedećih osam stupacah:

U prvi stupac upisuje se tekući broj tvrdke, ter podbrojevi naznačujući pojedine ubilježbe.

U drugi stupac upisuje se dan i zapisnički broj sudbene odluke, kojom je upis odredjen.

U treći stupac upisuje se tvrdka, kao što glasi.

U četvrti stupac upisuje se mjesto, gdje je glavni nastan tvrdke, i gdje su joj podružnice, ako ih ima.

U petom stupcu naznačuje se vlastnik (držalac) tvrdke.

U šestom stupcu jest ime prokuriste, ili ako se radi o prokuri skupnoj, oznaka toga odnošaja.

U sedmom stupcu označuje se broj pismare, a u

osmom sve one okolnosti, koje se po svojoj naravi nemogu upisati u ostale stupce na pr. allatura, dos, paraphernalije (§. 552. trg. zak.), otvorenje stečaja, opazke opisane u §§. 7. i 15. ove naredbe, brisanje tvrdakah itd. Na svaki list registra imadu se u pravilu upisati dvije inokosne tvrdke razdieljene dvostrukim potezom.

§. 5.

Svi kasniji upisi sadržavali oni izpravak ili dopunu, imadu se razlučiti porazitim potezom tekućim popreko preko svih stupacah.

§. 6.

Ako se prostor ostavljen tvrdci podpuno izpiše, tad valja za dalje upise otvoriti novi list, ter unj sve u krieposti jošte postojeće upise u jedan red prenieti. U rednom broju novoga lista imade se u zaporki dodati: „Nastavak lista pod br. . . . .

Podbrojevi pojedinih upisah imadu se iz nova započeti.

Stari list valja crvenim potezom zaključiti, ter u posljednjem stupcu upisati rieč „zaključeno“ uz poziv na novo otvoreni list.

§. 7.

Registar za tvrdke družtvene razdieljen je polag izgledke pod B. na osam stupacah:

Prvi stupac sadržaje tekući broj tvrdke i podbrojeve pojedinih upisah.

U drugom stupcu je dan i zapisnički broj sudbene odluke, kojom je upis odredjen.

U trećem stupcu je tvrdka, kao što glasi.

U četvrtom stupcu je mjesto, gdje družtvo ima glavni svoj nastan, i gdje su mu podružnice, ako ih ima.

U petom stupcu je ime prokuriste i likvidatorah, a ako se radi o prokuri skupnoj, oznaka toga odnošaja.

U šestom stupcu su pravni odnošaji družtva, imenito kod javnih družtvah: imena, stališ i obitalište drugovah i vrieme, kada je družtvo utemeljeno; kod družtvah komanditskih: imena, stališ i obitalište drugovah osobno jamčećih, komanditistah i iznos uložka svakoga pojedinoga komanditiste, napokon kod dioničarskih družtvah i zadrugah podatci naznačeni potanje u §. 10. i 11.

U sedmom stupcu označuje se broj pismare, a u osmom sve one okolnosti, koje se po svojoj naravi nemogu upisati u ostale stupce, n. pr. allatura, dos, paraphernalije ženah osobno jamčećih drugovah (§. 552. trg. zak.), otvorenje stečaja (§. 23.), opazke propisane u sljedećih §§. ove naredbe, brisanje tvrdakah itd.

§. 8.

Zn svaku družtvenu tvrdku imade se otvoriti čitav list (dvije strane).

§. 9.

Za dioničarska družtva i zadruge imade se više uzastopce sljedećih listovah otvoriti, ter odmah u treći stupac svakoga lista unapried upisati tvrdka, kao što glasi.

§§. 5. i 6. imadu se uporaviti i na registre za tvrdke družtvene.

§. 10.

Kod trgovačkih družtvah imade se upisati u šesti stupac:

1. Datak pravilah i zaključakah glavnih skupštinah, kojimi se pravila preinačuju.

2. Predmet poduzeća i trajanje družtva.

3. Količina temeljne glavnice, broj i nominalna vriednost dionicah ili dielovah od dionicah.

4. Broj i nominalna vriednost prioritetnih obveznicah, što su možda već izdane, ili što će se tekar izdati.

5. Naznaka, da li su dionice izdane na ime ili na držaoca.

6. Način, kako se obznanjuju družtveni zaključci (§. 158. trg. zak.)

7. Članovi ravnateljstva i svaka promjena, što se dogodi u ravnateljstvu (§. 184. trg. zakona).

8. Broj sbirke izpravah.

Kod inozemnih družtvah dioničarskih imadu se osim toga jošte upisati:

1. Imena članovah ovozemnoga zastupstva i

2. količina glavnice uložene u ovozemstvu (§. 212. trg. zakona).

§. 11.

Kod zadrugah imade se upisati u šesti stupac:

1. Datak pravilah i zaključakah glavnih skupštinah, kojimi se pravila preinačuju.

2. Predmet poduzeća.

3. Trajanje zadruge.

4. Način, kako se obnaroduju zadružni zaključci.

5. Naznaka, da li članovi zadruge preuzimlju za obveze zadruge neograničenu ili ograničenu odgovornost, i ako se u potonjem slučaju protegne odgovornost preko izmjere zakonom ustanovljene, obseg te odgovornosti (§. 226. trg. zakona).

6. Članovi ravnateljstva i svaka promjena, što se u ravnateljstvu dogodi (§. 241. trg. zak.).

7. Broj sbirke izpravah.

Kod inozemnih zadrugah imade se osim toga upisati:

1. Oznaka članovah ovozemnoga zastupstva i

2. količina glavnice uložene u ovozemstvu (230 trg. zak.)

§. 12.

Po propisu zakona imadu se u izvoru ili u legalizovanom prepisu sabirati u svezcih sbirke izpravah, koje valja za svaku tvrdku posebnim brojem providiti, kod družtvah dioničarskih: pravila (§. 158. trg. zakona), podpisni arci, izkazi ob učinjenih uplatah (§. 159. trg. zakona), zapisnici glavnih skupštinah (§. 180.), bilance (§. 198.); kod inozemnih dioničarskih družtvah: izkazi naznačeni u §. 211. trg. zakona; kod zadrugah: pravila, imenici članovah (§. 226.), izkazi članovah, koji su svake četvrt godine pristupili i izstupili, izkazi o broju odpovjedanih poslovnih uložakah, ter godišnji abecedni imenici članovah (§. 242.) i bilance (§. 243.); nadalje kod poduzećah javnih skladištah i osiguravajućih poduzećah: izkaz temeljne glavnice (§§. 435. i 453.), a kod potonjih način, kako je uložena temeljna glavnica i pričuvna zaklada (§. 454.); kod poduzećah osiguravajućih život: podatci spomenuti u §. 455. trg. zakona.

Svaki svezak te sbirke izpravah, koja čini dopunjujući dio registra za tvrdke družtvene, valja providjeti napisom: „Sbirka izpravah br. . . . . k strani . . . . . registra za tvrdke družtvene“.

§. 13.

Za podružnicu tvrdke imade se otvoriti posebni list samo u sljedećih slučajevih:

1. Ako se glavni nastan nalazi u području drugoga suda (§. 1. ove naredbe), te je tamo upisan, ili

2. ako se glavni nastan nalazí u području istoga suda, nego se tvrdka podružnice nesudara sasvim s tvrdkom nastana glavnoga (§. 18. trg. zakona).

U oba slučaja imadu se prva četiri stupca na listu registra izpuniti, a u osmom stupcu valja se pozvati na list registra tvrdkah, u kojem je glavni nastan upisan.

§. 14.

Ako se upisi, nalazeći se na istom listu, dokidaju kasnijimi upisi, tada se imadu raniji upisi, koji više nevaljaju, crljenilom prekrižiti, al tako, da izvorni upisi ostanu čitljivi.

§. 15.

Ako inokosna tvrdka prodje iz posjeda inokosna trgovca na družtvo trgovačko ili obratno, ako družtvena tvrdka prodje na na trgovca inokosna; ako se nadalje sjedište tvrdke prenese u područje drugoga suda, ili ako tvrdka ugasne: imadu se okolnosti ove na posljednjem stupcu zabilježiti, cieli list crljenilom prekrižiti, i ako je prenos učinjen na drugi koj list, ima se taj prenos razgovjetnim uputkom naznačiti na kraju staroga uložka i na početku uložka novoga.

§. 16.

U registrih trgovačkih tvrdakah nesmije se preduzimati nikakav izpravak; nesmije se ništa brisati (trti) i nesmije ništa upisivati medju redke; pronašaste pogrješke imadu se izpraviti na temelju sudačke odluke i to novim upisom pod podbrojem.

§. 17.

Trgovački registri imadu se osnovati u svezcih prilične debljine vezanih u čvrste korice. Svaki svezak imade se iz vana označiti kao „registar za inokosne tvrdke“, ili „registar za tvrdke družtvene“, i providiti tekućim brojem svezka, nadalje imade se na prvoj strani svakoga svezka naznačiti količina listovah, što ih je u svezku, a svezak sam prošiti uzicom, ter okrajke te uzice pričvrstiti sudbenim pečatom.

§. 18.

Za sve upisane tvrdke imade se osnovati abecedno pokazalo, u kojem o svakoj tvrdci naznačiti valja broj svezka i lista, na kojem je upisana u registru za tvrdke inokosne ili za tvrdke trgovačke.

§. 19.

Registar za tvrdke inokosne i za tvrdke družtvene, arkiv, pokazalo i sve izprave, odnoseće se na trgovačke tvrdke, imadu se posebice u jednoj te istoj

uredovnoj prostoriji pohranjivati pod nadzorom urednika, komu je povjereno vodjenje tih knjigah, pa ih svatko u opredieljenih za to urah može razgledavati.

Uredovne ove ure imadu se tako urediti, da po mogućnosti padaju u isto doba, za koje je uručbeni zapisnik sudišta otvoren.

§. 20.

Prepisi i svjedočbe iz trgovačkih registarah imadu se dati svakomu, koj se usmeno javi voditelju registra, i koj doprinese potrebiti biljeg i papir.

Uredovno udostovjereni prepisi mogu se dati ili od svega sadržaja kojega uložka, ili od pojedinih u istom uložku sadržanih upisah, isto tako i ob izpravah sahranjenih u sbirci budi o svem sadržaju njihovu budi pako u izvodu iz tih izpravah.

Uredovne svjedočbe imaju se dati ob upisih unešenih u registre tvrdakah postojećih u krieposti; ob upisih pako, koji više nevaljaju, mogu se svjedočbe dati samo uz naznaku vremena, kada jim je kriepost ugasla.

Uredovnimi svjedočbami može se i potvrditi, da koja tvrdka, ili glede koje tvrdke točno označeni upis nije unešen u trgovačke registre.

Prema dosad rečenom slobodno je ugledati pohranjene u pismari izprave, na kojih je koj upis utemeljen, te se mogu i prepisi tih izpravah izdavati.

Izdane prepise i svjedočbe imadu podpisati izvjestitelj i voditelj registra, ter se imadu providiti pečatom uredovnim.

§. 21.

Upis tvrdakah slobodno je i ustmeno zamoliti, u koliko zakon u pojedinih slučajevih (na pr. u §§. 159. i 227. trg. zakona) nenalaže, da se to čini pismeno.

Kad se ustmeno zamoli upis, imade o tom izvjestitelj zajedno s voditeljem registra sastaviti zapisnik, ter mu priklopiti sve one izprave, koje se po zakonu zahtjevaju za upis.

Zapisnik ovaj imade podpisati molitelj upisa, a ako ovoga nijedna od rečenih sudbenih osobah nepoznaje, vjerodostojni svjedoci, koji će mu posvjedočiti istovjetnost i napokon sudbene osobe.

Ovom sgodom imade molitelj podpisati i potriebiti broj primjerakah tvrdke. Zapisnik valja providiti brojem uručbenoga zapisnika, ter predložiti sudu na riešenje sa svimi prilozi i sa primjerci tvrdke.

§. 22.

Upisi u trgovačke registre mogu sliediti samo na temelju sudbene odluke.

Odluke, kojimi se dozvoljuju upisi, imadu se napisati što kraće, i u istih imadu se stranke upozoriti, da svoje poslovne podpise udešuju svagda suglasno podpisu tvrdke.

Voditelja registra valja providiti posebnim naputkom o tom, kako ima unieti pojedine okolnosti, i kako imade uvrstiti upise u pojedine dielove i stupce.

Primjerci tvrdkah imadu se interesovanim strankam izdati iza obavljena upisa, pa na istih imade izvjestitelj i voditelj registra potvrditi obavljeni upis. —

Isto takovom potvrdom imadu se providjeti i oni primjerci, koje je koj kr. javni bilježnik udostovjerio.

Vlastnici tvrdkah mogu zahtjevati, da jim se izdade bez pristojbe 10. primjerakah tvrdkah, nu sud može taj broj i povisiti na obrazloženu molbu.

Ako se primjerci tvrdkah podnose molbenicom, valja da te primjerke i podpis tvrdke udostovjeri kr. javni bilježnik.

§. 23.

Voditelj registra imade uz nadzor izvjestitelja upis odmah izvesti, i provedbu upisa potvrditi podpisom svojim na osmom stupcu.

Ovjerovljeni prepis svakoga upisa imade se rad obnarodovanja dostaviti uredničtvu službenih novinah pod omotom, pa mu svakako valja i priobćiti sadržaj trećega i četvrtoga stupca, da se uzmogne razabrati, na koju se tvrdku promjena koja odnosi.

§. 24.

Prenos postojećih tvrdakah u nove registre tvrdakah imade se izvesti s obzirom na §. 551. trg. zakona u smislu ove naredbe.

Za bana:
Jovan Živković s. r.

Strana 1. **Izgledka**

1 Tekući broj tvrdke i podbroj	2 Datak i zapisnički broj sudbene odluke, kojom je opis odredjen	3 Naziv tvrdke	4 Glavni nastan i podružnica	5 Vlastnik (držatelj) tvrdke
1/1	2 kolovoza 1876 br. 42.430	N. N.	Glavni nastan Zagreb Podružnica Samobor	N. N. vinski trgovac u Zagrebu
1/2	10. prosinca 1876 br. 56.219	X	X	X
1/3	4. siečnja 1879 br. 296	X	Podružnica u Samoboru razpuštena	Po smrti N. N. prošla je tvrdka putem nasljedstva na njegova sina N. N.
1/4	7. siečnja 1879 br. 420	X	X	X

A.

6 Prokuristi	7 Broj pismare	8 Opazka
N. N.	473 II.	ovršio N. N. s. r.
Mjesto pokojnoga N. Na . . N. N.	X	ovršio N. N. s. r.
X	X	Miraz Marije N. rodj. N. sa 10.000 for. ubilježen. ovršio N. N. s. r.
X	X	Upis pod $^1/_3$ preinačuje se onamo, da se krstno ime gdje Marie N. izpravlja na Ružicu N. ovršio N. N. s. r.

Izgledka

Strana 19.

1 Tekući broj tvrdke i podbroj	2 Datak i zapisnički broj sudbene odluke, kojom je upis odredjen	3 Naziv tvrdke	4 Glavni nastan i područnice	5 Prokuristi i likvidatori
34|1	15. siečnja 1876 br. 750	Karlovačko štedioničko dioničko družtvo	Karlovac	N. N. i N. N. Tvrdku podpisuju oba prokoriste zajedno.
34|2	10. veljače 1877 br. 1200			Mjesto N. N. N. N.

B.

6 Pravni odnošaji družtva	7 Broj pismare	8 Opazke
Dioničko družtvo utemeljeno je na temelju pravilah, što ih je prihvatila glavna skupština 15. prosinca 1875. Predmet poduzeća: Primanje uložakah i kreditni poslovi. Postojat će 50 godinah. Temeljna glavnica iznoseća sto hiljadah forintah razdieljena je u 1000. dionicah po 100 for. glasećih na donosnika. Zaključci družtveni obnarodovat će se u službenih novinah. Ravnateljstvo sastoji iz 3 člana. 15. prosinca 1875. izabrani su N. N. } N. N. } u Karlovcu N. N. } sbirka izpravah br. 79.	70 ——— II.	ovršio N. N. s. r.
Prigodom držane dne 30. siečnja 1877. glavne skupštine preinačena su pravila onamo, da je temeljna glavnica izdatkom od 500 novih dionicah povišena na sto petdeset hiljadah forintah. Mjesto izžriebanoga N. Na izabran je N. N., posjednik, članom ravnateljstva.		ovršio N. N. s. r.

SBORNIK
ZAKONAH I NAREDABAH
valjanih za kraljevinu
HRVATSKU I SLAVONIJU.

Godina 1875.

Komad XXXIX.

Izdan i razposlan dne 30. prosinca 1875.

Br. 88.

Naredba

Bana kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 26. prosinca 1875. br. 4931.

o provedbi zakonskoga članka XXXVII.: 1875. o trgovačkom zakonu u pogledu pravosudnom u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

Na temelju ovlasti sadržane u §. 566. zakonskoga članka XXXVII. zajedničkoga sabora od godine 1875. o trgovačkom zakonu odredjujem glede izvršbe istoga zakona s gledišta pravosudnoga, što sliedi:

§. 1.

U kraljevinah Hrvatskoj i Slavonlji stupa trgovački zakon i u pogledu pravosudnom u kriepost 1. siečnja 1876.

§. 2.

U stvarih trgovačkih normiranih zakonskim članokom XXXVII.: 1875. izvršuju prema sudovniku od 16. veljače 1853. br. 30. d. z. l. sudbenost u prvoj molbi:

a) Kr. sudbeni stolovi;

b) kr. kotarski sud u Bakru za područje županije riečke na temelju §. 5. zakona od 1. studenoga 1874. ob ustroju sudovah I. molbe u kraljevinah Hrvatske i Slavonije (br. 55. sbornika od godine 1874.) odnosno na temelju naredbe kr. zemaljske vlade, odjela za pravosudje od 27. svibnja 1875. br. 2334. (br. 27. sbornika od god. 1875.);

c) kr. kotarski sud u Senju za grad Senj na temelju zakona od 1. lipnja 1875. o nadležnosti kr. kotarskoga suda u Senju (br. 31. sbornika od god. 1875.

U koliko su u stvarih trgovačkih nadležni i drugi kr. kotarski sudovi odlučuje sudovnik od 16. veljače 1853.

§. 3.

Trgovačke stvari imadu se riešavati uz uporavu ustanovah trgovačkoga zakona i to: parbene po gradjanskomu parbenomu postupniku od 16. rujna 1852. br. 190. d. z. l., a trgovačke stvari neparbene po izvanparbenom postupniku od 9. kolovoza 1854., br. 208. d. z. odnosno po naredbah i propisih izdanih naknadno k tim postupnikom.

Tomu dosliedno nadležni su glede svih poslovah uredovnih, koji spadaju u područje suda trgovačkoga u višjoj molbi jedino vlasti sudbene, — ter se prema tomu stavlja izvan krieposti naredba ministarstva pravosudja i trgovine od 21. prosinca 1856. br. 233 d. z. l. o molbenom tečaju proti odlukam sudištah I. molbe pozvanih, da vrše sudbenost trgovačku.

Glede nutarnjega poslovanja sudovah u stvarih trgovačkih valjaju postojeći u tom obziru zakoni i propisi.

§. 4.

U stvarih trgovačkih može se postupak izvanparbeni povesti ureda radi samo u onih slučajevih, u kojih to trgovački zakon propisuje.

U ostalih slučajevih može se i postupak izvanparbeni povesti samo na zahtjevanje ovlaštenika.

§. 5.

Globe ustanovljene u trgovačkom zakonu ućeruju se po postojećih propisih, ter se imadu upotriebiti u svrhe označene u §. 95. zakonskoga članka VIII, 1872. ob obrtnom zakonu (§. 6. trgovačkoga zakona).

§. 6.

Pravila, bilance, zapisnici o glavnih skupštinah, imenici zadrugarah itd., štono se podnašaju u smislu trgovačkoga zakona, imadu se sahranjivati u sbirci

izpravah, koja će se voditi po propisu naredbe od 8. prosinca 1875. br. 4502. (br. 87. sbornika od god. 1875.) ob uredjenju i vodjenju trgovačkih registarah tvrdkah; dnevnici pako i knjige mešetarah, nadalje stari registri tvrdakah, što se 6 mjesecih iza valjanosti trgovačkoga zakona neće više upotrebljivati, imadu se sahraniti u pismaru dotičnoga sudišta.

§. 7.

Ako sudovi, državni odvjetnici ili oblasti navedene u §. 22. trgovačkoga zakona saznadu za koj čin ili propust kažnjiv po §§. 218., 219. i 221. t. g., dužne su to radi daljega uredovanja prijaviti nadležnomu sudištu.

Nadležno sudište, čim saznade usljed ove prijave ili na ini koji način za kažnjivo djelo i propust naveden u više spomenutih §§-ih dužno je, sabrav nuždna dokazala i saslušav obtuženika, osuditi krivca na kazan opredieljenu zakonom.

Osuda takova imade se dostaviti obtuženiku i državnomu odvjetniku namještenu kod dotičnoga sudišta.

Kr. kotarski sudovi u Bakru i u Senju imadu slične osude dostavljati kr. državnomu odvjetniku u Zagrebu.

I državni odvjetnik vlastan je proti takovoj osudi uložiti priziv uz rok od 14 danah.

Kazni zatvora ovršuju dotični sudovi.

Spisi odnoseći se na kazneni postupak o prekršajih trgovačkoga zakona imadu se sahraniti u posebnih svezcih kod spisah tičućih se upisa odnosnih tvrdakah. —

§. 8.

Nakon minula roka ustanovljena u §. 551. trgovačkoga zakona za prenos starih tvrdakah imade sud ob onih tvrdkah, koje nisu prenešene u nove registre tvrdakah, sastaviti popis i dostaviti ga za mjesec danah trgovačkoj i obrtnoj komori te obrtnoj oblasti u svrhu, da te oblasti u smislu §. 22. trgovačkoga zakona držaoce svih onih tvrdakah, koji nezadovoljiv propisu §. 551. trgovačkoga zakona posao svoj faktično nastavljaju, prijave dotičnim sudovom radi daljega zakonitoga postupka.

Ivan Mažuranić s. r.

Izpravci:

I. U komadu XV. sbornika zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju od godine 1874. izpravlja se pod br. 30. u zakonskom članku VIII. : 1874. zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora ob uvedenju metričke mjere na strani 301. stavka prva: „1. bečki četverokutni palac čini 6.9379. četverokutnoga metra". onamo, da glasit imade:

„1. bečki četverokutni palac čini 6·9379. četverokutnoga centimetra".

II. Proračun o potrebi i pokriću unutarnje samouprave kraljevine Hrvatske i Slavonije skupa s razvojačenom krajinom za godinu 1875., priložen zakonu od 14. veljače 1875. o proračunu za potrebštine nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije za godinu 1875. proglašenu u komadu VII. sbornika zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju pod broj 10, izpravlja se na strani 99 onamo, da u poglavju II. naslovu 2. stavci 5: tekući broj 7" kaptolu Modrušpotočkom za 9 kanonikah po 300 fr." glasiti imade pravilnije „kaptolu modruškomu ili krbavskomu za 9 kanonikah po 300 for."

